

Miscellanea
historica
peruana

945.5

M149

A 63

1610

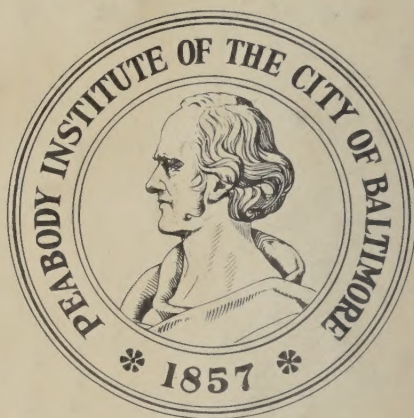

945.5
77149
A63
1610

PEABODY INSTITUTE
· LIBRARY ·
BALTIMORE

· GIFT OF ·
Estate of
William T. Brantly

Guilielmus T. Brantly jr.

Parisiis 1875

945.3-

77149

A 63

1610.

78

Donatus Prof. Part. 3. 500. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.
HISTORIÆ FLORENTINÆ

**NICOLAI MA-
CHIAVELLI, CIVIS ET SE-
CRETARII FLORENTINI,**

LIBRI OCTO,

**IN QUIBUS MIGRATIONES POPU-
LORUM SEPTENTRIONALIUM, POST
devictos à C. Mario Cimbro: item RUINA IM-
PERII ROMANI, & incrementum Pon-
tificum: inprimis**

**FLORENTINORUM ORIGO ET
progressus; eorumque res gestæ, simul & universæ Ita-
liæ status, ad Caroli VIII. regis Galliæ trajectum
in Italiam, acuratissimè describuntur.**

**NUNC PRIMUM OMNES LATINITA-
te donati, atq; ob varium amœnumq; tam rerum quàm
doctrinarum Politicarum penum, in commodum utili-
tatemq; publicam typis vulgati.**

ARGENTORATI.

Impensis LAZARI ZETZNERI Bibliop.

ANNO MDC X.

NICOLAUS MACHIA-
VELLUS CIVIS ET SECRE-
TARIUS FLOREN-
tinus.

Si cupis Imperii casus, causasq; ruina
Noscere, & in Latioralia mota solo:
Hac lege, Pontificum viresq; dolosq; videbis,
Omne ver Imperium qui peperere malum.
Hinc Latini procerum res gestas, stemmata, bella,
Multaq; cum fructu divite facta leges.
Autore commendat opus: scripta erue Lector,
Plus quam fortè putas, utilitatis habent.

1
CANDIDO LECTORI.

EMISERAT IN LUCEM
ante annos plus minus triginta.
Hieronymus Turlerus I. V. D.
primum librū, hoc est, initium
& tanquam proœmium Historiæ Florenti-
næ, à Nicolao Machiavello olim conscri-
ptæ, reliqua historiæ parte neglecta ipsoq;
titulo immutato. Mirari istud consilium,
at reprehendere non possum, imò, ut de-
beo, bene sentio. Gratum siquidem cum
laborem, quantumvis nec dimidiatū, fuis-
se, testatus aliquoties repetita libelli im-
pressio. Postquam vero universam eam
historiam, quantum quidem ejus octo li-
bris compræhensæ in lucem prodiiisse con-
stat, (nam uberiores aut scripsisse, aut
scripturum fuisse, tam ex authoris præfa-
tione, quam aliquot libri octavi locis appa-
ret) non sine aliquo labore, sumptuque &
videre & habere mihi licuit, nullæ ex parte
scriptore suo (qui acutus Hetruriæ doctor
apud Justum Lipsium, hujus sæculi literati
solem, audire meruit) inferiorem: equi-
dem non potui, tam pro meo in publicum
studio, quam quod id à multis maximo pe-
re desiderari animadverterem, quin eam
impensis meis in Latinum sermonem con-
versam, historiæ studiosis communem fa-

2 *CANDIDO LECTORI.*

cerem. Nolo vero hic uberius operas
meas lectori commendare, postquam vi-
num vendibile hædera suspensa nil egeat.
Habent sane Reges, Principes, Respub. No-
biles, Consiliarii, duces, milites, publici,
privati, hinc quod capiant, hinc quod ca-
veant, habent & studiosi quod cupiant.
Utitor ergo, lector, hac mea opera stu-
dio, atque sumptu, tuo aliorumque com-
modo, utilitati, voluptati, meosque labo-
res, quibus prodesse cupio, æqui bonique
consulito. Vale.

Lazarus Zetznerus
Bibliopola.

ILLU-

3

ILLUSTRISSIMO PRIN-
CIPi AC DOMINO, D. AU-
GUSTO, SACRI ROM. IMP. ELE-
ctori ac Archimarescalco, Duci Saxoniae, Lantgra-
vio Turingiae, Marchioni Misniae, & Burg-
gravio Magdeburgensi, Domino suo
clementissimo,

ILLUSTRISSIME ELECTOR,
Domine clementissime, Omnium tem-
porum historia testantur, Monarchias
& imperia singulari Dei voluntate con-
stitui ac gubernari. Ut autem nullum

majus aut potentius fuit Romano illo, ita nullum ha-
buit tam mirabiles mutationes ac metamorphosis. Nam
si quis singula ea consideret, quae in iis considerare ju-
bent homines sapientes & politici, originem, progres-
sum, partes, formam, & declinationem seu interitum:
intelliget utiq; cetera, Imperia & Monarchias Roma-
nae hunc admodum dissimiles fuisse. Ut enim nihil dicam
de incunabulis eiusdem, quae & initium aliud habuerunt,
quam priores illae, omnesq; Rerum pub. formas ac par-
tes propter Regiam, Consularem ac Tribuniciam pote-
statem ferendarum legum: ubi tempus aderat, ut Deus
filium suum mitteret in hunc mundum, qui, quem ad-
modum initio nos creavit ex nihilo, ita ad regeneratio-
nem vocaret, & ex filiis tenebrarum filios lucis faceret,
regnumq; sacerdotale constitueret: an non tunc accidit
mira rerum omnium metamorphosis, longè ^{un-}iusilis
initio aliarum monarchiarum? Coeptum prius ^{ad} non
per unum aliquem consuli orbi, neq; per optimos, ^{ad}
neq; per omnes, ut antea consueverat fieri: sed per Pon-
tifices simul ac Imperatores: quorum alteri divinis, alteri
humanis rebus praessent. Ac initio quidem magis emo-

enit Imperatoria, quam Pontificalis dignitas, in hac gubernatione orbis, cum Roma sub Imperatoribus vigeret civilis sapientia, qua tamen partim scribentium multitudine, partim hostilibus barbarorum incursumus mirum in modum confundebatur. Postea Justiniano Principe Constantinopoli potissimum imperante, equalibus ferme auspiciis regnarunt Pontifices & Imperatores, factumque per eundem Justinianum, ut post orbem arctius pacatum leges quoque haberemus ad certum modum ac legitimum ordinem revocatas. Postquam autem summa rerum ad Germanos nostros venit, certa quadam ac propè divina ratio eligendi Imperatoris inventa est, obtinuitque, ut partim Pontificiis, partim Justinianicis legibus in hunc usque diem viveremus.

Sed si quis expendat tempora, quae inciderunt inter tres istas mutationes gubernationis hujus Monarchiae, intelliget, ni fallor, ccccc. ferme annis singulas accidisse. Sunt enim ab aetate Julii Caesaris vel Augusti, à quo omnes historici quartam hanc Monarchiam ordiuntur, anni circiter ccccc. usque ad Justinianum Imperatorem: ab hoc iterum totidem ferè usque ad Electorum institutionem in Imperio: & totidem denique usque ad Patrum nostrorum memoriam, annum Christi 1500. sumusque jam ingressi novam periodum ad annos 64. qua quid futurum sit, soli Deo cognitum est, quem etiam atque etiam oramus, ut id quod ipsi, non nobis optimum videtur benignè ac clementer largiatur. Ita breve hoc ar- rum curriculum quasi terminus est, & limes eorum, quae vel constituuntur & fiunt, vel mutantur in hac Monarchia Romana, quemadmodum etiam in reliquis Monarchiis & Imperiis possumus animadvertere, singulis ccccc. annis illustres mutationes facias. Nam Herodotus scribit alia ccccc. annos Assyrios

Assyrios non tenuisse primam Monarchiam, sed in ipso penè istorum annorum momento incidisse in ea mutationem, captaque Babylone ad Medos translatum esse Imperium. Quid? quòd multa regna & Respub. non attigerunt illam periodum, ut Atheniensium, quæ à Cecrope ad Codrum usque floruit tantum annos 490. Lacedæmoniorum, quæ itidem tot annos, nimirum à Lycurgo usq; ad Alexandri Magni etatem: & Ence posteritas Albe imperavit, annos non plus 430. quibus peractis, Roma est condita, factumque initium novæ Monarchiæ & Imperii. Paucula denique regna, Monarchiæ aut Respubl. terminum huius periodi excesserunt, quin insignis aliqua fieret in iis mutatio: & experientia testatur, solere plerunq; in ipso articulo illius fatales mutationes accidere.

— Sic omnia verti

Cernimus, atq; alias assumere pondera gentes,
Concidere has, inquit ille.

Sunt autem duo, quæ exitium pariunt omnibus Imperiis aut Regnis: Propria voluntas, & vis externa; hæc est, ut clariùs dicam ruunt illa, cum vel ipsa se conficiunt, vel vi externa premuntur. Prius accidit multis modis: veluti cum vulgus res novas cupit, & qui vulgo præsunt, ignaviâ torpent, nec tam publicæ utilitati, quàm privatis commodis sunt addicti. Unde vel in religione oritur mutatio aliqua, vel in forma administrationis. Externa vi labefactantur, cum peregrina gentes in ea se effundunt, novas sedes, nova domicilia quærentes: Ut cum Vandali Africanam, Gothi Italiam invaserunt, cumque Romanis à Gallis, Longobardis, & tandem à Germanis ereptum est imperium. Pessimè autem sit, si utrumque hoc malum concurrat in regni alicuius mutatione, hoc est, si ipsum se conficit, simul & externa vi prematur. Quæ enim potest esse spes diuturnitates ac

potentia, ubi summa est animorum distractio, & pri-
 vatum commodum praefertur bono publico, ubi vesti-
 gia majorum relinquuntur, nova placent, & res vete-
 res non tam delent consulto, quam furenter evertun-
 tur? Hostis autem & vis externa eo minus queunt
 reprimi, si intus ista gerantur in Repub. siq; is, qui, ut
 dicitur, pro focis & aris adversus communem hostem,
 cum concive suo in acie pugnare debet, cum eodem ipse
 acerrimam foveat simultatem, & digladietur fide.
 Nulla major aut acerbior inimicitia est inter cives
 unius eiusdemque Reipub. hac ipsa, qua ex religione
 oritur. Nam ut divinum quiddam est religio, nec
 fuit ulla unquam gens tam barbara, quam illa non com-
 moverit: ita sua cuiq; maxime chara est, etiamsi ma-
 la sit, ac mutata novos & insolitos motus gignit in ani-
 mis hominum, amorem mutuum extinguit, & pul-
 cherrimum illud vinculum nexumq; societatis humanae
 dissolvit. Sin etiam civilia mala accedunt, fieri non
 potest, quin extremum exitium immineat ei, siue Rei-
 pub. siue Imperio, quod hisce morbis & symptomatibus
 est infectum: & plerumq; sequitur tertium illud ma-
 lum, nimirum, ut & ipsum se conficiat intus, odio ac
 opinionum varitate, & foris ab hoste opprimatur. Ni-
 hil opus est commemorare exempla veterum, cum vel
 sola Graecia illustre, at horrendum exemplum nobis se
 prebeat: Quae cum contentionis esset amantior quam
 pacis, nec tam veritatis studiosa quam opinionum, mu-
 taretq; indies multa, quae olim summo labore & pru-
 dentia constituta essent a maioribus: foris quoque re-
 perit hostem, qui eam premeret, fecitq; sua hac con-
 tentione ac discordia, ut & ipsa tandem funditus pe-
 riret, & quod omnes nunc dolemus, stupenda quadam
 & inextinguibili flamma Oriens ab Occidente avelleretur. Sunt
 etiam, quae iam dixi, cause & media, quibus o-
 mniumque gentium concordia, secundum Ethnicos scripto-
 res,

DEDICATORIA. 7

res, paucis demptis, quæ casu aliquo, vel potius divinitus interierunt, diluvio, conflagratione, aut similibus miseriis. Sed si quis rursus querat causam harum causarum, maximè in Repub. Christiana, nullam inveniet, opinor, quàm peccatum. Sæpe etiam ob unius hominis tantum delicta tota regna persolverunt pœnas. Quòd Priami regnum deleteretur, non erat in causa Palladium furto sublatum ab Ulysse, & à Palamede proditum, ut Phrygius scribit: sed scelus Paradis erat in causa, injuste rapientis alterius conjugem, & hospitii jura violentis: postea accedebant peccata aliorum, tam procerum quàm subditorum in eodem regno, & animi Græcorum accendebantur ad vindictam, cùm Menelaus raptam conjugem sine armis recipere non posset. Oriebatur igitur hac occasione bellum diuturnum inter Græcos & Trojanos, verè, quod ajunt, Ἰλίου πῦρ, non Trojanis tantum, verum aliis quoque populis, Asiæ ac Europæ. Hanc causam maiorum non novit Ethnicorum doctrina, nec indicat primam ac præcipuam causam mutationis regnorum hominum scelera esse: sed arcanum & fatalem naturæ ordinem, materiam variè miscentem, & omnia paulatim preparantem ad interitum, sicut Cratippus dicebat Pompeio conquerenti, quòd in causa justiore à Deo desertus esset, multas esse causas, partim physicas ac fatales, partim morales, & harum alias propiores, alias remotiores, cur Imperia mutantur.

Certissimum autem est, mutationes istas varia præcedere indicia, veluti horrendas eclipses solis, cometas, terræ motus, omnis generis prodigia, & summorum virorum interitum. Quanquam enim pleraque ex his efficiantur certo quodam siderum congressu, vel aliàs naturali quadam ratione & commixtione Elementorum, sub Lunæ globo, ut isti docent, qui secreta naturæ scrutantur: Scriptura tamen di-

vina expresse testatur, esse ea imminentium periculorum notas, maximè si metas usitatas excedant, aut insolito tempore fiant. Cum initio belli Peloponnesiaci tanta eclipsis solis conspiceretur in medio die, ut aves deciderent in terram ex aëre, tenebris pulsi, manifestè designabatur Græcia calamitas, Periculis tempore, Sic cum urbis Hierosolymitane excidium instaret, totiusque Judaica politie, post Messiam interfectum, annos circiter 40. scribit Josephus, gravis autor, præter eclipses, cometas, & horrenda meteora, etiam miserabiles ejulatus canum armorumque strepitum auditum fuisse. Planè eodem modo vastationem Italiae denunciarunt multa ac varia prodigia, conspecta sunt ignee acies in aëre inter se dimicantes, sanguis ex terra & parietibus scaturiens: & alia multa ejus generis. Atque ut iterum dicam de Græcia, quòd illa indicium ex his aut similibus non vidit, antequam avorum nostrorum memoria opprimeretur à Turcis. Nec minus ornata erat illa viris summis in re militari, ac optimarum artium disciplinis, qui tamen omnes ferè ante auferantur è vivis, ne calamitatem & interitum patriæ viderent, vel in ipso interitu interficiebantur: pauci ex his evaserunt, ut Gaza, Bessarion, Trapezontius. Ac est profecto digna memoria notatio, summorum virorum mortem plerumque trahere secum magnas Imperiorum ruinas: non solum, quia scriptum est, pios præripi impendentibus malis, verum etiam, ut morte eorundem admoneamur mirabilis sapientie Dei, qui calamitatibus publicis has similesque notas ac indicia premitit, velut Æsopæus quosdam, quibus mala impendentia prævideamus, vocemur ad meliorem vitæ fugem, nec confidamus nostris viribus aut prudentiæ. Obibat diem Alexander Magnus, exercitum maximum relinquens Philippo filio, interim regna parta ab eo deficiebant, & vires Imperii relictæ statim.

DEDICATORIA. 9

statim debilitabantur. Sin piorum exempla requiramus, notum est Stiliconis dictum, post mortem Ambrosii secuturas magnas calamitates: id quod accidit deinceps. Mortuo enim Ambrosio Gothi invaserunt Italiam, & horribiliter eam devastarunt. Sic mortuo Augustino, Africa potiebantur Vandali, & plantarunt in ea provincia horrendam heresin.

Jam verò si quis considerat presentem rerum statum in Imperio Romano, & Germania nostra, reperiet profecto in ea mirabilem confusionem rerum simul ac personarum. Quotusquisque enim est, qui officium suum recte facit & exequitur? Non dico de perfectione illa, quam Plato somniat in sua Republ. & qua in hac corrupte naturae imbecillitate esse non potest: de politicis virtutibus loquor, quae civili quadam ratione ab uno quoque requiruntur, propter vinculum societatis humanae. Tanta enim est nequitia multorum, vel perfidia potius, ut paucos admodum reperias non solum Piladas, Orestas, Theseos, Perithoos, Scipiones aut Lelios, verum eos quoque, à quibus rebus in adversis rectum consilium capere, iisque animi tui cogitationes tuto concedere possis. Sunt autem mala haec majora malorum in Rebuspub. initia & fontes. Itaque nihil mirum, si hoc tempore dissensiones oriuntur alibi, alibi manifesta bella civilia. Sed certè nihil est perniciosius Imperiis, quàm tali morbo laborare. Nam vires opesque civium hoc pacto facilius franguntur, & externis populis occasio praebetur, dilatandi Imperium suum, quam si sapiunt, negligere non solent. Graeciam Mahometes subegit, dum Hispani de Sicilia & Neapoli certantes totam turbarent Italiam, & Germaniam, quae rebus actum ac Dyrrhachium, dum Maximilianus ardens bellum gerebat contra Helvetios. Quid autem Selymus? Nonne ille arma in Egyptum transtulit,

transtulit, victisque duobus Sultanis, Camassone ad Tomembeio, totam Egyptum occupabat eodem tempore, quo Maximilianus bellum internecinum habebat cum Venetis, et Sigismundus Rex Poloniae, Borussia eriperet Imperio. Solymannus Belgradum tunc cepit, quando Carolus Imperator recuperavit Mediolanum, Francisco rege Galliarum ad Ticinum capto. Breviter, nihil aliud Turcarum Imperatorem in Hungariam primum omnium pertraxit, quam quod videret incolas illius regni intestino odio ac similitate inter se flagrare, et Carolum Imperatorem bello Gallico implicatum, Ludovico Regi auxilio esse non posse. Deinde tanta est quorundam imprudentia et temeritas hoc tempore, ut studiosè negligent officium suum, ac praclare se facere existiment, si quid faciant praeter id, quod ipsos decet, si magistratui suo totis viribus se opponant, si viros summos atque optimè meritos de Re publ. lingua pariter ac calamo proscindant: si virus suum venenosissimum in omnes expuant: si ad seditionem moveant plebem, eandemque egregiè preparant ad barbariem. Sed quoniam ipsi accersivimus hoc malum, dum omnibus haecenus impunè licuit scribere et loqui quodvis, vel debacchari in quemvis, eo difficilius poterit eradicari. Loquor autem de politicis rebus. Nam quod ad religionem attinet, magna gratia habenda est Deo Opt. Max. qui vera doctrina lucem nobis jam restituit, traditionibus humanis ante haec mirum in modum obscuratam: sed dolendum interea est, passim reperiri aliquos eruditos quidem, eo tamen animo praeditos, ut siue animi acerbitate moti, siue vanae gloriae causa ea moveant in dubium, in sacrosanctae fidei nostrae doctrina, quae antea damnata ^{et} ejus generis sunt, cuius illa, quae à I. C. ^{et} Magni ^{et} reo- ritibus ^{et} fere inexplicabilia vocantur, saepe ^{et} iam non necessaria aut utilia: Quod equidem zelone reli-
gionis.

DEDICATORIA. II

gionis, an verò spiritus Pythonis ab illis fiat, pii, ac qui contentiones non amant, facile dijudicant. Una enim veritas est, inquit Paulus, unum Baptisma, unus Christus, nec in alium finem incipiunt multi dubitare de fide, quàm ut nulla tandem vera existat: quod etiam de sua etate conqueritur Hilarius. Non lubet recensere alia vitia & incommoda Reipub. cum multa videamus indices, ac tanta sit turpitudine morum in quibusdam, ut Cynicorum more nihil existiment esse turpe, & ornatus loco turpitudinem etiam in vestitu querant. Scribunt Mago aliquando Persis prædixisse, brevi ipsis Macedones imperaturos, quod eo anno, qui proximè præcedebat pugnam commissam inter Dariam & Alexandrum Magnum, Darius gladium quem gestare solitus erat, Macedonum more ornasset: & Augustus Imperator conspiciens quendam e suis civibus palli indutum, fertur exclamasse illud Vergili:

Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.
Quid diceret, Auguste, si hoc tempore in Repub. nostræ videres homines non modò palliatos, aut armis Persicis, verumetiam Turcicis ornatos, & capite cristatos, pedibus braccatos alatosve? Ita nimirum vetera aspernamur, studemus novis, similitate mutua & dissensione ipsi nobis inferimus bellum, at intus nos prius letaliter vulneramus, quàm ab hoste trucidamur foris. Porro paucorū annorum spacio tot horrendas vidimus eclipses utriusque luminis cœlestis, tot cometas, prodigia, terremotus & portenta, ut nihil unquam istorum omnium acciderit ullo tempore apud veteres, cuius non insignia aliqua exempla fuerint conspecta, sitque integer liber conscriptus de his ac similibus natura miraculis, quæ recentè acciderunt. Vidimus etiam multos præclaros Duces, & inter hos Imperatorem D. CAROLUM V. scientia rei militaris, virtute, auctoritate

toritate & felicitate præstantem, optimumque Principem: Vidimus item viros summos in omni disciplinarum genere, qui omnes propemodum nobis superstitionibus evocati sunt ex hac vita ad celeste illud animorum concilium, ubi quiete summa fruuntur. Nec ulla ætas à Theodosii temporibus tulit simul tot eruditos viros, ut nostra illa sub Imperatore Carolo: Vidimus denique multa alia diversorum generum partim præclara atque utilia, partim stupenda & inusitata: quæ si quis temerè facta arbitratur, is mihi videtur non tam extimescere casus humanos, quam celestem iram asperrari. Sin enim dixerit esse, hoc est, signa non necessaria, sed quæ communiter soleant accidere, vereor ne erret: habent enim certissimum conjunctum, vitæ dissolutionem, & honestatis omnis interitum. Non sunt igitur inania hæc signa, aut ludibria fortune: sed aut Diaboli opera in corrupta hominum voluntate, aut nature dolentis quodammodo casum nostrum, & dissolutam vivendi rationem, monstrantisque calamitates, quæ cervicibus nostris impendent, ac mirabiles rerum mutationes minantur. Fortasse etiam eo majores, quò major est perturbatio & æmulum, omnibus in rebus: quò securius vivimus ac indies magis magisque concitamus adversum nos iram Dei, & justum ejus judicium: quò artes simul ac vitia omnia sunt in summo loco posita: plerunque enim fit, ut cùm res ad summum devenère, in proximo sit ruina. Cùm Theodosii tempore artes omnes florèrent, ac in omni doctrinarum genere essent homines excellenter docti, Theologi, Jureconsulti, Poeta: mortuis illis, sequebatur barbaries, & professiones pariter ac humaniores discipline cœperunt negligi, idemque verendum ne accidat nostra hac tempestate. Sed & periodus, secundum quam ostendi fieri mutationes in Imperiis, eadem de re nos admonet: cumque secum initio statim at-

traxerit

traxerit mutationem magnam in religione, & distractionem animorum maximam inter homines: non obscure indicat, opinor, quid porro nobis expectandum sit, quemadmodum etiam eclipses & magnorum planetarum conjunctio. Nunquam enim sine illustri aliquo effectu fuerunt tales eclipses: & experientia testatur superiorum planetarum congressus in rebus humanis tantò majores mutationes decernere, quantò tardior est illorum motus. Certò igitur statuamus imminere nobis varia & magna mala, eaque ex vitastro metiamur. Ut autem parum prodest agrotis, morbi quo laborant causas habere cognititas, nisi quoque medicinam adhibeant, qua causas illas tollant, vel saltem impendant aliqua ex parte: sic non satis fuerit nobis nosse, quidnam minitentur ista sive ærotia, sive pueritia, ut illa vocant, nisi etiam sciamus, qua ratione & quomodo futura pericula evitare possimus, aut certè aduersus ea nos munire, ne Stoici videamur, & inevitabilem quandam necessitatem in rebus humanis ponere, quam ne Ethnici quidem scriptores sapientes probarunt, ut Plato, Cicero & alii. Et quamvis Plato, ubi de mutationibus Imperiorum tractat, asserit eas fieri fato quodam, cum quinaris sesquitertia in generatione junctus, duas effecit harmonias: nam ultra hanc naturam non posse progredi, qui gignat deinceps deteriores: non tamen de fato Stoico, aut de necessitate quadam absoluta loquitur, sed celestem, arcanam & moralem causas conjungit in mutationibus Imperiorum, & vult aliquantisper gigni bonos ac prestantes gubernatores, quorum virtute Imperia conseruentur, deinde paulatim gigni alios non ita prestantes, eorumque negligentia Imperia iterum corruiere. At quemadmodum numerorum finis in natura ordinatus est, cum planus numerus sit solidus: nō enim sequuntur cubici, aut cum harmonia Musicali ventum est ad 24^{am} naturam.

que

qua fit junctis $\Delta\lambda\lambda\ \pi\omicron\sigma\alpha\gamma\omega\iota$ & $\Delta\lambda\lambda\ \pi\iota\tau\epsilon$: Sic (ait Plato) legibus fatalibus subinde oriri nova Imperia, ruentibus prioribus, præstantioribus scilicet, donec rursus fatali aliqua lege fiat instauratio: hoc est, affirmat divina providentia sic ordinatam esse rerum simul ac hominum naturam, ut ruentibus prioribus Imperiis alia constituentur, licet debiliora: quæ sententia pia est, nec à religione nostra abhorret. Ac multa certè traduntur passim ab eodem Platone præclare & sapienter, quibus vel persone in Republica juvari possunt, vel res vel deniq; judicia: explicatur etiam, quomodo ratio habenda sit personarum ac rerum, juxta Arithmeticam aut Geometricam proportionem, ne in justitie locus aliquis fiat, cum idem illa efficiat in Republ. quod in corpore humano morbus. Traduntur & alia præcepta ab aliis, personis atque rebus inservientia, pro temporum ac locorum varietate, qualia multa peti possunt ex Thucydidis historia, ut cum $\epsilon\upsilon\nu\alpha\gamma\epsilon\nu\omicron\mu\omicron\varsigma$ suadet aliquis in Republ. Cretensium, vel $\alpha\pi\rho\nu\sigma\iota\alpha\upsilon$, Thrasybulus in Atheniensium Republ. & Chrysippus fertur integros libros scripsisse de Reipubl. ad hominem collatione. Verum ut præclare, quod agebam, sic sapienter hæc atque alia dicuntur à veris summis, & rectè accommodatur communi Reipubl. salutis, non tamen omnibus ejus partibus malè affectis inderi possunt: quia causam ac radicem malorum non tollunt. Est autem vera causa seu $\alpha\iota\tau\iota\alpha$ peccatum, quod in corrupta nostra natura heret, quemadmodum antea ostendi. Hanc cum non agnoscat Plato aut alii, nec sciant voluntatem irascentis Dei adversus peccatum, ignorant etiam quo pacto is placari velit, ut poenas impendentes mitiget: humana sapientia nituntur tantum, eaque existimant rem omnem ad meliorem statum reduci posse. Doctrina autem cœlestis exclamat ruinas Imperiorum accersiri humanis furoribus, non fato aliquo

DEDICATORIA.

15

quo Stoico, aut inevitabili aliqua necessitate, huius
esse atrocium scelerum poenas, & ut Siracides inquit,
transferri Imperia à gente ad gentem, propter in-
justitiam ac dolos: Quare audiamus illam doctri-
nam, nec præferamus ei nostras cogitationes ac consi-
lia. Scriptum enim est, auxilium à Domino expe-
ctandum in tribulatione: & Prophetas omnes v. de-
mus populos illos, quibus interitum vel alioquin gra-
vem aliquam calamitatem prædixerunt, non tam ad
mœnia reficienda, construenda propugnacula, aut hu-
mana arte ac consilio infecta membra Reipub. sanan-
da, hortatos esse, quàm ad agnitionem peccati, emen-
dationem vite, & ad veram Dei veri invocationem.
Quemadmodum igitur totum hoc universum partim
à divina mente, partim à necessitate est profectum: ita
Respub. & Imperia duo præcipue habent, quibus vel
ab initio rectè constituuntur, vel morbo aliquo infecta
sanantur, vel ruinam minitanti adjuvantur: Pie-
tatem seu justitiam, ac ea quæ humanis necessitatibus
inserviunt. Sed aliam, ut dixi, pietatem vel justi-
tiam tradit doctrina cœlestis, aliam Ethnici scripto-
res. Atq; ut mentis est illa longeque præstantior, quàm
altera: ita quoque prior cura illius esse debet: eà verò
salva etiam externa justitia rectè urgetur à politicis
viris, & utraque conjuncta summo sape adjumento
fuit laborantibus Imperiis aut regnis. Neque enim
Deus piorum preces non exaudit, nec prohibet, quò mi-
nus humanis quoque consiliis utamur, modò ab eo pe-
tamus felicem eorum successum.

Primum itaque ac optimum remedium est labo-
rantibus Rebuspublicis, Imperiis aut regnis, ut agnito
malorum omnium fonte, peccato scilicet, à Deo pet-
atur auxilium: Justitia mentis restituatur tam in gu-
bernatoribus, quàm in subditis, tollatur idololatria, &
ita colatur Deus, quemadmodum ipse se verbo suo pæ-

refecit; alioqui SI DEEST AGNITIO AETERNÆ
 ET INCOMPARABILIS VERITATIS, FALSA
 VIRTUS EST IN MORIBUS. Proximum deinde
 huic, ut hi, quibus summa rerum est commissa, vide-
 ant, quo consilio & ordine creator mundi Deus ex men-
 te sua ac divinitate, mundū hunc universum creārit,
 eodemque exemplo tanquam minores Dii utantur in
 sanandis languidis Reipub. membris. Civilem justi-
 tiam restituant, & virtutes justitiae conjunctas, Pru-
 dentiam, Fortitudinem, Temperantiam. Sed quo-
 niam notitia virtutum mentibus nostris insita, unā
 cum natura nostra sunt corrupta, & in incultis ac ple-
 beis hominibus vix excitari queunt, satis fuerit, si in
 genere, quod ajunt, restituantur actiones harum vir-
 tutum in Republica: nam ad perfectam illam & pri-
 mam rerum naturam respicere, atque ad illius præ-
 scriptum leges omnes confirmare velle, monstro simile
 est, & ut nunc sunt homines, obtineri nullo pacto po-
 test. Quod ad veteres leges attinet, certum est, eas ali-
 quando mutari debere à prudentibus gubernatoribus,
 pro ratione temporis, locorum ac personarum: sed nisi
 modestia quadam id fiat, res est æquè periculosa, ac sa-
 tius est interdum errata legislatorum ferre, quàm cor-
 rigere, quod mutatio legum tantam utilitatem non
 adferat secum, quantum mali, hominesque paulatim
 assuefaciat nō obedire Magistratui. Cavendum præ-
 terea est, ne inquietis ingeniis licentia detur præ-
 xtu quodam pietatis ferendi in vulgus novas opiniones,
 & debacchandi in quoslibet. Dici enim non potest,
 quantum licentia illa mutuum amorem inter homines
 distrahat, & quā multis seditionibus præbeat oc-
 casionem: Verū magna cum auctoritate & unani-
 mi consensu defendenda ea, quæ cum expresso Dei
 mandato non pugnant, nec sine gravi causa constitu-
 ta sunt à majoribus nostris in religione ac politica. Ad-
 hortandi

hortandi cives ad concordiam, ut in communi periculo communis sit deliberatio: avaritia preferenda cunctis: Boni premiis ac honoribus afficiendi, mali poenis: Denique quemadmodum in corpore humano aliter curatur caro, aliter intestina, aliter nervi, ita per omnia cavendum bonis gubernatoribus, ne unam omnibus, sed singulis Reipubl. partibus ac membris peculiarem & convenientem adhibeant curationem: & si non omnes, saltem precipuas vitiorum fibras à Republica excindant. Quod quidem quæ ratione fiat, eorum libri ostendunt, qui hac eadem de re precepta tradiderunt: quæ quàm necessario hoc tempore urgeantur in Reipubl. nostra adeoque universo Imperio Romano, omnes videmus, & multi boni viri deplo-
rant.

Laboramus inter nos ipsos odio intestino, & diversarum rerum studiis: cum vicinis nostris, si non aliam ob causam, certè de religione disceptamus: à Septentrione Moschi jugulum nostrum petunt, homines Barbari, & ad idololatriam usque superstitiosi: In Oriente verò res nobis cum eo hoste est & tyranno, qui totius Asiæ ac Assyriæ, totius Egypti regnique illius florentissimi Sultanicus dominus est: qui Græcorum Imperium tenet, Bulgariam, Vallachiam, Serviam & Thraciam occupavit: Hungariam penè universam vastavit, ac potissimam partem illius nobis eripuit. Quare si vita nostra & communis patriæ salus nobis chara est, nec malumus brevi turpissimam servitutem discordes, quàm libertatem concordēs ferre: demus operam, ut, posita omni simultate, unanimiter deinceps pugnemus adversus communes hostes. Id si fecerimus, præsentium rerum statui rectè consulemus, nervum Reipubl. nostræ non leviter laxatum atque convulsam, iterum corroborabimus aliquantulum, & optimè merebimur de posteritate. Dabit etiam Deus felicem successum

his conatibus nostris, cum autor sit pacis ac concordie, ac ipsemet polliceatur opem se laturum his, qui fide firma eum invocant, & auxilium ab eo petunt in afflictis rebus. Et quanquam nemo sane mentis negat, qui magna mala impendeant cervicibus nostris, tamen potest ille, si vult, non solum mala illa pro clementia sua mitigare, verum quoque omnino tollere, & aureum quoddam seculum restituere, in quo nos posterique nostri vivamus, donec dies ejus adveniat. Non potest autem ille longè abesse hinc: nam, ut eruditè quidam scripsit ante annos 24. Omnes Monarchias incepisse videmus, cum centrum excentrici Solis in aliquo insigni loco Epicycli fuit. Ut cum Solis esset maxima excentricitas paulò ante Christum natum, Romanum Imperium ad Monarchiam declinavit: & quemadmodum illa decrevit, ita & hoc tanquam consenscens defecit, atque adeò evanuit. Cum perveniret ad quadrantem terminumq; mediocrem, lata est lex Mahometica, incipit itaque aliud magnum Imperium, & velocissimè ad motus rationem crevit. Jam 100. annis, cum minima futura est excentricitas, hoc quoque Imperium suam conficiet periodum, ut circa nostra tempora in summo sit fastigio, à quo aequè velociter, Deo volente, lapsu gravior eruet. CENTRO VERO EXCENTRICI AD ALTERUM TERMINUM MEDIOCREM PERVENIENTE, SPERAMUS AD FUTURUM DOMINUM NOSTRUM JESUM CHRISTUM. NAM HOC LOCO CIRCA CREATIONEM MUNDI FUIT, &c. Sive igitur hæc ita futura sunt, quemadmodum eruditè conjiciuntur, sive prius nos opprimet piis omnibus optatus judicii dies, semper orandis nobis Deus, ut pœnas quas commeraimus mitiget, excolenda disciplina morum & modestia: denique pro virili cuique enitendum, ut re simul & consilio Respub. collapsa juvetur.

DEDICATORIA. 19

*Cum autem valde proſit ad recta & ſalubria conſi-
lia hiſtoria cognitio, propter exempla, quæ inde peti
poſſunt: & tranſtulſſem anne annos duos ferè ex Ita-
lico ſermone in Latinum librum primum NICOLAI
MACHIARELLI de hiſtoria Florentina: in quo ille
eleganter admodum & ſuccinctè oſtendit ruinam Im-
perii Romani per annos mille, ex Ruſſino, Socrate, Eva-
grio, Caſſiodoro, Procopio, Marcellino, Jornande, Pla-
tina, Sabellico, Blondo, Volaterrano ac aliis probatis au-
toribus: volui illum auſpiciis tuis dare in lucem, Illu-
ſtriſſime Elector: non equidem, ut exilem hunc labo-
rem meum dignum arbitrer quem tibi viro Principi
dedicem, ſed cum dicandus eſſet alicui, putabam nulli
potius offerendum quàm tibi: quòd & optimus Prin-
ceps ſis, & patria mea parens. Feliciter vale. Mar-
purgi Haſſia, prid. Calend. Februarii. Anno Chriſti
M. D. LXIV.*

Ceſſ. tuæ

ſubditus

HIERON. TURLERUS J.D.

b 3

BEATISSIMO PA-
TRI DOMINO CLEMENTI
SEPTIMO PONT. MAX.

NICOLAUS MACHIAVELLUS
Servus humilissimus.

POSTQUAM à TUA S. PA-
ter Beatissime, dum minore in
dignitate constitutus esses, mi-
hi demandatum fuerit, ut Flo-
rentinorum res gestas describendas mihi
fumerem, nihil sane mihi antiquius fuit,
quam omnem industriam artemque, quæ
mihi tam natura quam usu obtigerunt, ex-
periri, quo expectationi tuæ abunde satis-
facerem. Visum ergo fuit, posteaquã scri-
bendo ad ea usque tempora devenissem,
quæ ob mortem Magnifici viri Laurentii
Medicei, statum totius Italiæ immutarunt,
& quæ longe accuratorem quam hacten-
us diligentiam atq; conatum in scriben-
do requirunt, utpote quæ res multo præ-
stantiores, magisque arduas complectan-
tur, id omne, quod hactenus à me conscri-
ptum erat, in unum volumen redigere, at-
que S. T. offerre, quo ipsi liceret, aliquem
fructum suæ sementis, meorumque labo-
rum prægustare. Hinc itaque dignoscet
S. T. quantis cum cladibus universa Italia
conflictata, & quot ea imperia perpeffa fue-
erit,

erit, postquam nimirum Imperium Romanum, in partibus occidentalibus, à pristina virtute & potentia declinare cœpit: percipiet etiam, quibus modis & rationibus Pontifices, Veneti, Reges Neapolitani, Ducesq; Mediolanenses, potiores partes atq; provincias hujus regionis consecuti fuerint: perspiciet denique, ut patria sua, ob divisiones, Imperium excusserit, atque inter easdem divisiones steterit, quoad sub umbra familiæ tuæ Mediceæ feliciter regeretur. Licet autem à S. T. mihi sedulo injunctum fuerit, ut majorum suorum res gestas, cum ad modum describerem, quo omnis adulationis suspicio quàm longissime à me abesset, siquidem tam confictæ, atq; in gratiam conscriptæ laudes, tibi displicere, quâ veræ & genuinæ te capere soleant: non mediocriter tamen vereor, dum candorem Joannis, prudentiam Cosmi, humanitatem Petri, & magnificentiam atq; sapientiam Laurentii depingo, ne sane leges tuas neglexisse tibi videri queam, quod quidem tam tibi, quam aliis, quibus istiusmodi descriptiones, tanquam minus ex fide, suspectæ esse possint, excusatum velim. Cum etenim tantorum virorum laudes, ab iis omnibus, qui temporis istius historiam conscripserunt, tanto cum assensu celebrantur, aut sane eadē mihi similiter percurrendæ, aut, tanquam invidio, silentio

prætereundæ erant: at si iisdem censoribus visum sit, sub istiusmodi laudatissimis moribus, ambitione publicæ utilitati contrariam delituisse, quod ego quidem id minus deprehendam, ideo ad ea perstringenda adstrictus esse nolim, siquidem nusquam in hisce narrationibus, ea quæ contra honestatem facta videbantur, speciosis nominibus involvere, neq; etiam egregie gesta, tanquam in contrarium finem destinata fuerint, invidiosius arrodere conatus sum: Quantum autem in primis ab adulatione abesse cupiam, id verò universa hæc historia, præcipue tamen conciones atque orationes privatorum, tam eæ quæ bonitate nituntur, quam quæ contra eunt, sparsim insertæ, abunde testari queant, utpote quæ non modo sententiis refertæ sint, sed etiam eo ordine, quem qualitas personæ cuiusq; postulare videtur, posthabito omni privato studio, à me recenseantur; licet ubi vis vocabula odiosa, tanquam veritati dignitatiq; historicæ minus necessaria, declinaverim. Nemo itaque qui scripta mea æquo animo legere adgressus fuerit, me assentationis merito accusaverit, præsertim quod videre liceat, in his narrationibus, patris tui parcius mentionem fieri, quod quidem ob vitam ipsi minus diuturnam, à me factum monendum duxi, unde nimirum nec ipsi ingenium suum nobis testari,
nec

nec mihi scribendo id illustrare satis lice-
rit. Extant tamen permagna & præclara
ipsius monumenta, vel illud in primis, quod
S. T. nobis post se reliquerit, atque ea qui-
dem ratione, omnes res gestas majorum,
suorum, longo intervallo anteiverit, hinc-
que famam suam in tot sæcula propagave-
rit, quot annos vitæ ipsius, demere, iniquæ
fortunæ visum fuit. Conatus itaque sum,
Pater beatissime, hac mea opella, dum ve-
ritatem factam te ctam esse cupio, omnibus
satisfacere, licet fortassis satisfecerim ne-
mini. Neq; si fiat, id magnopere mirandum
sit, quod meo quidē iudicio fieri nequeat,
quin historiam sui temporis conscribenti,
multorum aures offendendæ sint. Interim
alacri animo in hanc arenā descendo, con-
fissus fore, sicuti à S. T. hætenus humaniter
& honorificè habitus atque conductus fui,
ita armatis legionibus sanctissimi ejusdem
judicii, me deinceps juvatum atque pro-
tectum iri, quo non minore fiducia, reliquā
historiæ hujus partem contexere atq; ab-
solvere valeam, quod me facturum pol-
liceor, nisi vel vita, vel S. T. me
destituerint.

PRÆFATIO AU- THORIS.

UM IN ANIMUM IN-
duxissem, Populi Florentini res,
domi forisque gestas, censcribere,
constitutum mihi erat, narratio-
nem meam, ab Anno Christianæ religionis
M. CCCC. XXXIII. ordiri, quo nimirum
tempore, Mediceorum familia, ob Cosmi, atque
Joannis patris officia in publicum, omnes reli-
quas Florentinorum familias, authoritate an-
teire cæpit: Existimabam siquidem, quæ tem-
pora ista antecesserunt, ea à Leonhardo Areti-
no, tum etiam Poggio, tanquam præstantissimis
Historicis, particulatim memoria consignata
fuisse. Postquam verò horum scripta diligen-
tius perlustranda mihi essent, ut, dum eorum
methodum atq; seriem mihi imitandam propo-
nerem, historia nostra plus fidei accederet, facile
animadvertere mihi licuit, fuisse quidem vi-
ros istos, in describendis iis, quæ Florentini foris
præclare gesserunt, diligentissimos, quæ ad ve-
ro civiles discordias, intestina odia, inimici-
tias, eaq; quæ inde consecuta sunt eos, vel ma-
gnam eorū omnium partem silentio præterisse,
vel paucula quedam tantæ brevitate attigisse,
ut inde in lectorem nihil, nec utilitatis, nec vo-
luptates redundare possit: quod quidē factū cōj-
icio, aut isti quod usmodi actiones, non eius mo-
menti

mentiesse arbitrarentur, quas memoria posteritatiq; committerent, aut quod eorum offensiones metuerent, quorum majores calamo perstringendi veniebant: qua quidem cause, quod pace ipsorum dictum cupio, Viris magnis mihi prorsus indigna videntur. Quod si enim quidquam in historia sit, quod vel delectare vel erudire possit, id sane ab istiusmodi descriptionibus dependet: quod si etiam ij, qui ad Rerumpub. gubernacula sedent, quidquam utilitatis legendo sibi parare velint, id ex his narrationibus hauriant necesse est, qua dissensionum atq; inimicitiarum causas, unde cives in partes concedere, interdum solent, ob oculos ponunt, quo alieno periculo cautiores, concordem vivere discant. Quod si etiam quodvis exemplum Rerumpub. movere soleat, sane id, quod nostra ipsius Reipub. casum nobis proponit, eò magis ad movendos animos aptum erit. Quod si denique unquam partium studia in Rebus aliis publicis notatu digna visa sunt, ea certe in Florentinorum Repub. diligenter notasse, æquissimum fuerit. Siquidem permagna earum Rerumpub. pars, quarum memorie apud nos superest, unica eademq; divisione, in partes distracta mansit, qua quidem publicum vel auxerunt, vel quod sepius pessum dederunt: Florenti: vero non in unas, sed quamplurimas partes eisdem maluit. Roma post exactos Reges, ^{etiam} ⁱⁿ omnibus notum est, discordia inter

Historiographi officium.

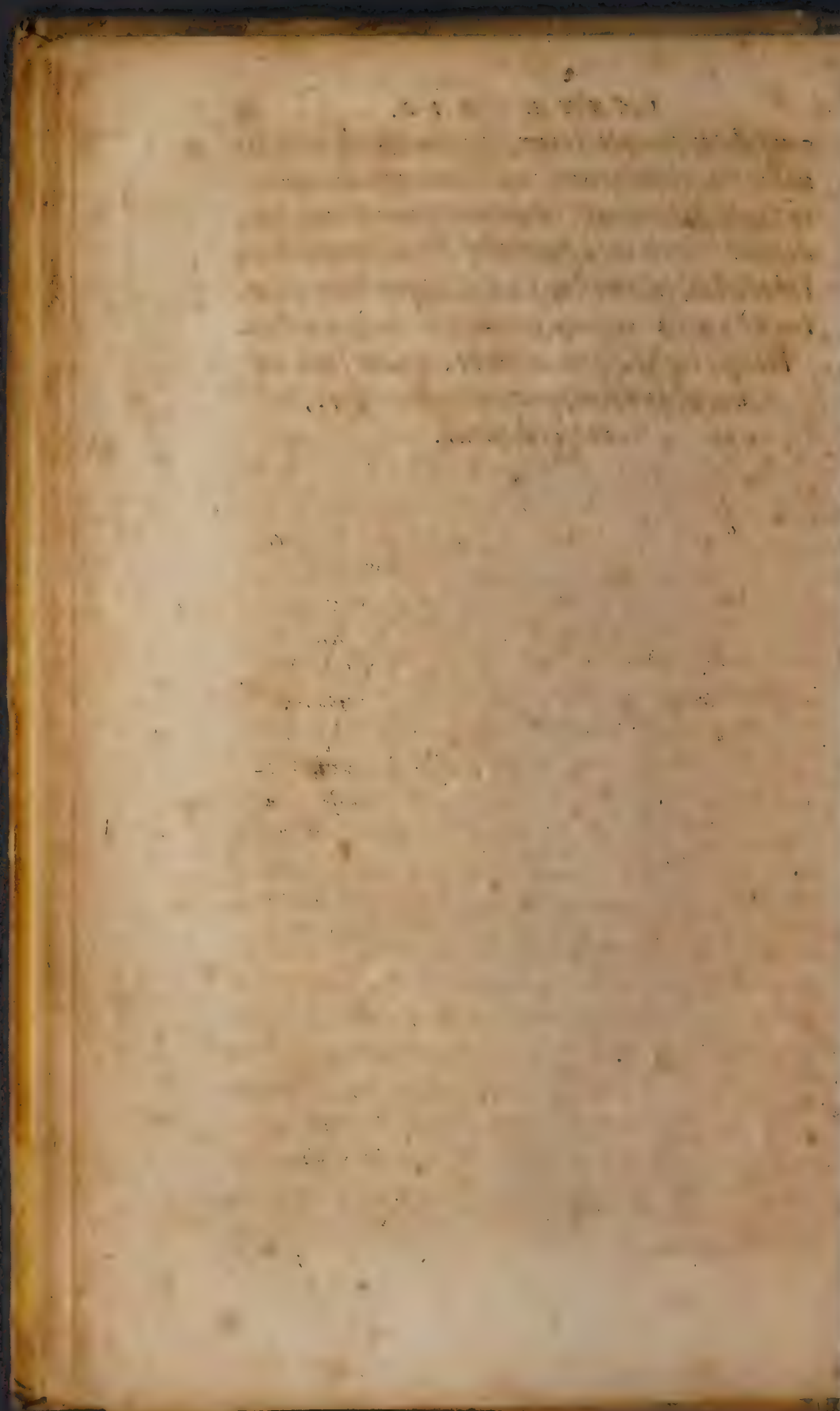
Nobiles

Nobiles plebemq^{ue} exarsit, quæ ipsam exercuit, quousque Res illa publica interiret: Athenæ idem testantur, omnesque illa Respub. quæ ijs sæculis floruerunt. At Florentia, primum nobiles intra se in partes secesserunt, inde Nobiles cum populo, tandem populus cum plebe dissidere cœperunt. Non raro etiam evenisse constat, ut aliqua harum partium, superatis reliquis, ipsa iterum divideretur, quæ sane dissidia tot clades, exilia, integrarumque familiarum interitus, pepererunt, quot alibi gentium nuspian cernere liceat. Hinc verò, meo quidem iudicio, emergere arbitror, nihil adeo potentiam hujus Reipub. nostræ testari, quam quod ex hisce divisionibus apertum sit, utpote quæ omnem, quantumvis maximam & potentissimam civitatem, funditus evertere potis fuerint. At nostra hæc inde potissimum crescere videbatur, adeo ingenio, virtute animique viribus volebant cives illi, ut tam seipsos, quam patriam illustrare, atque exigua illa pars, quæ cladibus superfuerat, eam virtute sua multo plus extollere, quam tot adversi casus unquam opprimere potuerint. Neque dubitare fas est, quod si per fortunam Florentinis, postquam ii Imperii Rom. jugum excusserunt, obtigisset, in eas leges, quæ concordiam conservarent atque tuerentur, inter se convenire, quin ullam Rempub. seu priscas illas seu recen^{tes}, seu ætates, superiorem fuissent habituri, adeo & viribus & ingenio

& ingenio abunde valuisse constat. Siquidem compertum est, postquam eos, qui Imperatorum partes sequebantur, quos Ghibellinos vocamus, in tanto numero urbe expulissent, ut iis Tuscia & Insubria omnis referta conspiceretur, nihilominus alteram partem, quæ Pontificibus favebat, atque Guelforum nomine appellatur, in bello contra Aretium, anno uno ante prælium Campaldinum gesto, ex propriis civibus, mille ducentos cataphractarios, & duodecim milliæ peditum scripsisse. Inde ad bellum, quod contra Philippum Viscontium Ducem Mediolanensium integro quinquennio actum est, ubi non tam proprio Marte (siquidem id temporis arma apud ipsos propemodum sepulta jacebant) quam industria ipsis opuserat, liquet, eos, trigesies quinquies florenorum centena milia erogasse, eaque ad exitum deducto, pace neglecta, quo potentia nimirum urbis luculentius conspiceretur, Luccensium urbem obsidione cinxisse. Videre eam ebre rem nequeo, quid tandem causa esse possit, quo minus istiusmodi studia partium, accuratam descriptionem mereantur. Quod si verò scriptores illi nobilissimi, id spectarunt, nescilicet memoria eorum, quorum mentio facienda erat, offenderetur, non minus hac in re eos errasse, atque ambitionem humanam, qua quisq. suam majorumque memoriam, apud posteros, superesse cupit, minus compertam habuisse liquet, ipsosq. latuisse, permultos,

permultos, quod virtute nomen adipisci nequirent, id flagitiis venatos esse: neq; denique cogitasse, omnes eas actiones, quæ aliquid magni præferunt, inter quæ imperia rerumque gubernacula non postremas obtinent, quocunq; tandē modo tractentur, quemcunque etiam finem spectent, non tam vituperationem, quam gloriam ut plurimum mereri. *Hac itaq; mecum perpendenti, causam præbuere, ut à proposito meo deflecterem, atque historiam meam, ab incunabulis huius urbis, altius repeterem. Cum vero meum non sit, in alienam messem falcem meam immittere, eam ob rem, ea saltem particulatim narrabo, quæ ad annum supra millesimum quadringentesimum trigesimum quartum usque, in ipsa urbe gesta sunt, quæ foris obtigere, eatenus tractaturus, quatenus ea, ad res in urbe gestas cognoscendas atque illustrandas, facere videri queant. Hos vero annos egressus, particulatim utramque partem tractabo: Quo vero hac historia ab omnibus, omnique tempore melius percipiatur ea ob rem prius quam res Florentinorum adgrediar, qua ratione Italia in eorum usanus devenerit, qui hodiernum imperia in ea obtinent, mihi enarrandum erit, quæ quidem omnia, tam ea quæ in urbe, quam universa Italia gesta sunt, quatuor libris absolventur. Primus siquidem ea, quæ declinante Imperio Romæ in Italia usque ad annum 1434. accidere, universaliter*

versaliter complectetur. Secundus ab exordio
urbis Florentinorum, in bellum, quod profliga-
to Duce Atheniensi, cum Pontifice gestum fuit,
desinet. Tertius ad mortem Regis Neapolitani
Uladislai, in annum 1414. atque hinc quar-
tus ad 1434. annum pertinet: inde particu-
latim, tam ea quæ in urbe, quam foris ad
hæc usque tempora nostra successere,
conscribentur.

DE MIGRATIO-

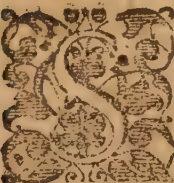
NIBUS POPULORUM SE-

ptentrionalium, post devictos à Mario Cimbros.

Et, De Ruina Imperij Romani LIBER,

factus ex Italico sermone

Latinus.

EPTENTRIONALES populi, qui ultra Rhenum & Danubium habitant, quoniam in regione populosa nascuntur, & quæ aerem habet saluberrimum, sæpe excrescunt in eam multitudinem, ut pars aliqua illorum patria relicta, novas sedes novaque domicilia quærere cogatur. Quod cum faciunt, universam multitudinem partiuntur in partes tres, quarum singulæ è nobilibus simul ac plebeis, è locupletibus item & egenis hominibus constant. Ex his partibus ea, quam fors definierit, emigrat, & fortunam suam experitur in quærendis novis sedibus: reliquæ domi remanent, & solæ perfruuntur patriæ commodis. Hæ igitur illarum gentium emigrationes, causa fuerunt ruinæ Imperii Romani. Sed occasionem ei rei dedere ipsimet Imperatores, qui relicta antiqua Imperii sede urbe Romana, ubi Constantino poli cæperunt habitare, partem occidentalem Imperii debilitarunt. Nam & ipsi deinceps negligentius eam administrarunt, & exposuerunt avaritiæ & rapinis cum præfectorum, tum etiam hostium. Ut autem everteretur tantum Imperium, sanguine & virtute præstantissimorum hominum partem, non equidem oportebat segnes & ignavos esse principes, infideles ministros, denique neque inconstantes, neque animi abjecti eos, qui exitium illi machinarentur. Itaque non unius tantum, sed multorum populorum migrationes in perniciem ejus conspirarunt. Verum ex Septentrionalibus populis, post devictos à Mario Cimbros, primum omnium illud oppugna-

*Causa &
ocasio rui-
næ Imperii
Romani.*

*Gothorum
occidentali-
um irruptio*

Theodosius
I. Imp.
Arcadius
& Honorius
Imp.

runt Vestrogothi, seu Gothi occidentales, qui bello in confinibus moto, pace ac permisso Imperatorum multis annis sedes suas habuerunt ad Danubium. Et quanquam variis ex causis, sæpè & diversis temporibus bellum moverint Imperio, fuere tamen semper repressi ab Imperatoribus: tandem gloriosissime eos devicit Theodosius: ita redacti sub illius potestatem vivebant sine rege, & stipendiis ac armis suis contenti, sub Imperio militabant. Cum autem è vivis excederet Theodosius, relictis Arcadio & Honorio filiis, hæredibus quidem Imperii, virtutis autem & fortunæ nequaquam: omnis rerum status simul cum principe mutabatur. Erant tres Imperii partes tribus præfectis mandatæ. Ruffino Orientalis, Occidentalis Stiliconi, Gildoni Africana, qui mortuo Imperatore, partes illas non tam gubernabant, quàm ceu proprias possidebant. Sed Gildo & Ruffinus in ipso statim initio gubernationis opprimebantur: Stilico egregius nequitiae suæ dissimulator, in hoc unum incumbibat, ut gratiam novorum Imperatorum sibi conciliaret, omnem tamen rerum statum perturbabat, quò facilius deinde ipse imperio potiretur. Quò igitur Vestrogothos ab amicitia Imperatorum sejungeret, autor erat, ne stipendia solita in posterum iis exolverentur. Præterea, quoniam arbitrabatur eos solos non satis virium habituros; ad perturbandam tanti Imperii tranquillitatem, efficiebat ut Burgundi, Franci, Vandali, & Alani, populi item Septentrionales (qui etiam tum novas sedes quærebant) provinciis Imperii bellum inferrent. Sic Vestrogothi stipendio privati, ut injuriam illatam, ulciscerentur, Regem eligebant Alaricum, & hostiliter oppugnantes Imperium, post varios rerum eventus, depopulabantur universam Italiam, urbemque Romam expugnabant. Hac victoria potitus Alaricus diè obit, cui succedebat Adaulphus, qui uxore ducebat Placidia, Imperatorum sororem: qua affinitate contracta, conveniebat inter eos, ut Galliae simul & Hispaniae provinciis opem ferrent, quæ à Vandalis,

lis Francis Burgundis, & Alanis erant occupatæ, propter causas suprà recitatas. Ac Vandali quidem *Genfericus* ex Hispania Bætica ejecti per Vestrogothos, in Afri- *Vandalorum Rex.* cam vocabantur à Bonifacio, ejus regionis præside, qui cùm rebellis fuisset Imperatori Romano, metuebat ne machinationem istam suam Imperator rescisceret: Ideoque faciliores erant Vandali ad illius preces, ac duce Genferico Africam occupabant.

Successerat interea in Imperio Theodosius, Arca- *Theodosius* dii filius: is cū exiguam admodum curam haberet re- *II. Imp.* rum occidentalium, spem maximam faciebat devastatoribus istis, retinendi provincias, quas occupaverant. Itaque in Africa Vandali, in Hispania Vestrogothi regna sibi constituebant: Franci & Burgundi nō modo Galliā omnē tenebant, verum etiā regiones quas occupaverant, suo nomine appellabant, alterā *Francia* Franciā alterā *Burgundia.* Burgundiam, Porro horū populorum felix ac fortunatus successus, novam devastationem peperit Imperio: Nam alii populi, quos Hunnos appellant, occupabant Pannoniam regionem ad Danubium sitam, quam etiamnum hodie vocamus Hungariam: Imperator verò ex omni parte oppugnatus, quò pauciores haberet hostes, nunc cū Vandalis, nunc cum Francis pacem inibat: Quæ res vires & potentiam Barbarorum adaugebat, Imperiū imminuebat. Nec verò Britannia insula, quæ *Anglia* hodie est, tutā erat ab ejusmodi incursionibus. Nam cum Britones sibi timerent ab iis, qui Franciam occupaverant, & viderent se ab Imperatore juvari non posse, Anglos Germaniæ populos in auxilium vocabant, qui etiam Rege & Duce Vortigerio, patrocinium illorum suscipiebant. Ac primum quidem defendebant eos, deinde expellebant ex eā insula, ipsi eam occupantes, & suo nomine Angliam appellabant. Sic ejecti è patria Britones, necessitate ferociores reddebantur. Ac licet proprias sedes defendere non potuissent, spem tamen optimam concipiebant de alienis potiundis. Itaque trajecto mari, cum uni- *Britannia.* versa familia, vicina littoris loca occupabant, voca-

*Gothorum
Orientalium
irruptio.*

*Attila Hun-
norum Rex.*

*Valamir
Gothorum
Rex.*

*Valentinia-
nus Imp.*

bantque ex nomine suo Britanniam. Sed & Hunni, qui, ut suprâ dictum est, Pannoniam occupaverant, Gepidis, Herulis, Thuringis & Ostrogothis, seu Gothis orientalibus se adjuungebant, atque iterum quærebant novas sedes. cumque Franciam occupare non possent, quod illa se egregiè tutaretur adversus vim Barbarorum: impetum faciebant in Italiam, Attila duce, qui ut solus potiretur regno, paulò antè interfecerat fratrem Germanum, Bledam nomine, eoque ex parricidio factus erat potentissimus. Reliqui, ut Audaricus Gepidarum, & Valamir Gothorum Orientalium Rex, subditi magis ejus erant in eo negotio quam socii. Italiam ingressus Attila Aquileiam obsidebat toto biennio, & depopulabatur omnem agrum vicinum incolis ejectis, quæ res urbi Venetæ initium dedit, ut inferius dicemus. Potitus Aquileia multisque aliis civitatibus, Romam se conferebat eum exercitu: sed exoratus precibus Pontificis Maximi, nihil damni dabat urbi: quin etiam tanti apud eum valebat illius autoritas, ut Italia relicta, rursus sese in Austriam reciperet, ubi tandem expiravit. Eo vita defuncto, Valamir Ostrogothorum Rex, & aliorum populorum principes, bellum movebant filiis Attilæ, Tenderico & Eurio, interfectoque altero illorum, eò alterum redigebant, ut cum Hunnis suis flumen Danubii trajicere & in patriam sese recipere cogeretur. Pannonia ab Ostrogothis occupabatur, Gepidi, Heruli ac Thuringi ad ripam Danubii confidebant. Jam verò liberata Italia ab Attila, unum hoc agebat Valentinianus Imperator, ut in pristinum statum eam reduceret: quod quò rectius efficeret posset, & ut commodius eam defenderet ab incursionibus barbarorum, relicta urbe Roma, Ravennam transferebat Imperii sedem. Omnium igitur malorum, & ruinæ Imperii Occidentalis, causa & occasio fuit, quod Imperatores Constantinopoli habitantes sæpè illud aliis concesserant gubernandum, ut potest rem difficilem factu, & quæ sumptus maximos requireret. Sæpè etiam cives Romani inter se ipsi creabant

bant Imperatorem, quando videbant aliorum auxilio se destitutos: Sæpe aliquis illorum propria auctoritate usurpabat sibi titulum Imperatoris, ut Maximus post mortem Valentiniiani, qui etiam Eudoxam demortui Imperatoris uxorem cogebat, ut sibi nuberet; quare illa commota ut eam injuriam ulcisceretur, cum ex Imperatoria stirpe esset prognata, ac privati hominis conjugium ferre non posset, Gensericum accersēbat in Italiam, Vandalorum & Africae Regem, monstrabatque ei quā facile sit regione illa potiri, quā item utile & commodum. Hac præda pallectus Gensericus, impetum faciebat in eam & urbem Romam omni defensione ac patrocinio destitutam spoliabat, mansitque in ea per dies 14. Occupabat præterea multa alia Italiae loca, post spoliis optimis onustus, revertebatur in Africam. Cives qui ex urbe aufugerant, rursus sese in eam recipiebant, & Maximo interfecto, Imperatorem creabant, Avitum nomine. Quæ omnia dum partim in ipsa Italia, partim extra eam geruntur, post multos & varios casus, & post multorum Imperatorum mortem, devolvebatur Imperium Constantinopolitanum ad Zenonem: Romanum, ad Orestem & Augustulū filium Orestis, sed hi fraude & dolo occupabant illud, cumque vi conarentur retinere Heruli & Thuringi (quos dixi mortuo Attila ad Danubii ripam confedisse) confederati, duce Odoacro impetum in Italiam faciebant, & quæ illi non occupabant loca, ea Longobardi populi quoque Septentrionales, jussu & stipendiis Godoglii regis sui subigebant, fueruntque ultima Italiae pestis, quemadmodum suo loco dicemus. Odoacer ubi in Italiam venit, prælio vincit Orestem, eumque interficit ad urbem Ticinum, Augustulum conjicit in fugam. Ea victoria potitus, ut urbis Romæ nomen simul cum potentia mutaret, neglecto Imperii titulo, Romæ & Italiae Rex appellari volebat, ac primus omnium inhabitabat Italiam, ex earum gentium principibus, quæ tum vagabantur in orbe, atque novas sedes quærebant, alii depo-

Maximus
Imp.

Avitus
Imp.

Orestes ac
Augustulus
Imp.

Odoacer
Rugianus

pulati tantum fuerant, quia animadvertabant facile eam defendi posse ab Imperatoribus Orientalibus, vel aliam fortasse ob causam, post in alia loca se receperant, in quibus ipsi quoque tuto & tranquille commorarentur, Ad eum modum serviebat vetus Imperii Romani dignitas & splendor, principibus exteris. Ac Zeno quidem Orientale imperium tenebat; Ostrogothi Mysiam & Pannoniam: Vestrogothi, Suevi & Alani, Cascoviam & Hispaniam; Vandali Africam; Franci & Burgundi Franciam; Heruli & Turingi Italiam.

*Theodoricus
Gothorum
Rex.*

Pervenerat autem regnum Ostrogothorum ad Theodoricum nepotem Valamiris, qui cum Zenoni esset amicus, per literas ei significabat, rem indignam videri suis Ostrogothis, nullam admodum aut exiguum rationem illorum haberi in imperio, cum & virtute & re bellica alios longe antecellerent, nec posse illos sese intra limites Pannoniae continere. Itaque cum, quemadmodum eos cohiberet, rationem non inveniret, quominus novas sedes quaererent, suadere se illi, ut rebus suis consulat, & regionem aliquam concedat, in qua honorifice & cum venia ipsius habitent. Tum Zeno partim metu, partim ut Odoacrum ex Italia eiceret, permittebat Theodorico bellum alteri moveret, & ipse occuparet Italiam. Ille igitur relictis in Pannonia Gepidis amicis, ubi in Italiam venit, Odoacrum simul cum filio interficiebat, ejusque exemplo sumebat sibi titulum regis Italiae, sede regia in urbe Ravenna constituta, eadem ex causa qua Valentinianus Imperator. Fuit hic Theodericus vir egregius in sago pariter & toga: Nam & felicissimus erat in bello, & optime prospiciebat subditis. Dispartiebatur etiam ad eum modum Ostrogothos suos cum illorum praefectis, ut & belli tempore imperare iis posset, & pacis, si opus esset, eos in officio continere. Urbem Ravennam amplificabat, Romam instaurabat, omnibus pristinae dignitatis titulis restitutis civibus, una militari disciplina excepta. Arcebat praeterea sola auctoritate sua Reges barbaros, Imperii hostes, denique munitio-

nes aliquot construebat intra fatuces Alpiū ac maris Adriatici, ut omnem occasionem irruendi in Italiam novis barbaris intercluderet. Ac nisi ille tot egregias virtutes, quibus præditus erat, contaminasset crudelitate, cum suspectos haberet nonnullos affectati regni, quemadmodum Symmachii & Boëtii innocentissimorum hominum mors & interitus ostendit) digna, me hercule, erat ejus memoria summa & perpetua laude. Non modò enim urbē Romam & Italiā universam, verum cæteras quoq; provincias Imperii occidentalis à continuis illis barbarorum incursionibus, quas tot annis à tā immani colluvie illorū sustinuerant, liberaverat virtute & probitate sua, & in ordinem statumq; satis felicem reduxerat. Certè si unquā tempora misera & calamitosa fuerunt Italiæ, atq; aliis provinciis, quæ à barbaris vexabantur fuere illa, ab Arcadio & Honorio ad hunc usq;. Nam si quis *Mutatio in Imperiis periculosa.* perpendat, quā perniciosum sit: Rebusp. aut regnis, mutare principes formamq; gubernationis, non ob extraneam aliquā potentiam vel vim, sed ob levem aliquam discordiam & consensum, videatque quā vel exigua aliqua mutatio nocere possit, quantumvis potenti, sumis opulenti, sumisq;, facile intelliget, quantum mali eo tempore Italia, aliæq; provincie Imperii Romani sint perpeſſæ, cum non solum formam gubernationis mutarunt, verum etiam leges, instituta, mores, religionem, linguam, vestitum, nomina: quæ vel singula per se fortissimum quemque movere possent, si audiat ea facta esse, nedū si videat, aut ipse experiatur. Fuit Præterea hæc perturbatio rerum multis civitatibus exitio, multis causa ut extruerentur, multis deniq; ut ampliarentur, fierentq; opulentiores. Inter eas quæ devastabatur, erat Aquileia, Luna, Clusium, Populonia, Fesula, aliæq; multæ. Quæ à novo extruebatur, Venetiæ, Sena, Ferraria, Aquila, multæq; aliæ civitates & oppida quæ brevitatis causa omitto. Quæ amplissimæ & potētissimæ sunt factæ, Florentia, Genua, Pisæ, Mediolanum, Neapolis, Bononia, quibus omnibus urbis Romæ reparatio annumerari potest, pluresq; aliæ civitates, quæ nunc devastatæ fuerunt, nunc reedificatæ.

LIBER

Nata etiam est ab istis exteris nova & inusitata lingua quemadmodū certum est, linguā, quā vel Galli & Hispani, vel Itali nunc utuntur, factā esse ex antiqua illa Romana, & ea qua Barbari isti utebantur. Nec verò provinciarū tantū nomina fuere mutata, sed etiā stagnorū, fluminū, mariū & hominū: estq; Gallica simul & Italica ac Hispanica lingua, refertissima hujusmodi novis ac peregrinis rerū vocabulis, quę prorsus ignoravit antiquitas. Atq; ut alia infinita propemodū omittā, videmus hoc in vocabulo Po, Garda, Archipelago, quibus longē alia in significatione usi sunt veteres. Sic loco Cæsarū & Pompeiorū habemus Petros, Ioannes, Matthæos. *Omniū verò maxime deploranda est religionis mutatio. Vbi enim cōsuetudo religionis veteris pugnat cū miraculis recētis aut novę, fieri nō potest, quin gravissima dissēsiones oriantur inter homines.* Et licet trāquillus fuisset status religionis Christianę, nō tamē defuissēt alię dissēsiones: Sed cū etiā inter se cōtēderent. Ecclesia Romana, Græca, & Ravēnēsis, præterea sectę hæreticorū cū Catholicis, non mirū si ea res perturbationē maximā peperit in universo orbe. Testis est ejus rei Africa, quę plus mali & incōmodi capiebat ē secta Ariana, qua infecti erāt Vādali, q̄ vel ab avaritia eorū dē, vel crudelitate iis innata. Igitur in tāta rerū cōfusione & tumultu, omniū animi metu maximo erāt perculsi. Præterquam enim, quod nullus esset finis civilium malorū in plurimis etiā studiū religionis extinguebatur, & vera Dei invocatio, in qua tamē aliās afflictī omnes spē suā & fiduciā ponere solēt. Nā & propter dissēsionē in religione, incerti erant multi, quē nā Deū invocarent, & divino pariter ac humano auxilio destituti, miserrimē vitā cū morte cōmutabant. Quare, ut antē dixi, laudē maximā meretur Theodoricus quod primus omniū remedium adhibuerit huic malo, & in eū statū reduxerit Italiā iis xxxviii. annis, quibus ei imperavit, ut ex ruinis omnibus, & devastatione, qua barbari eam affecerant, vix amplius vestigium aliquod conspici in ea posset.

*Schismata
& hæreses.*

At verò eo mortuo, cū ei succederet in gubernatione

natione Attalaricus, nepos ex filia Amalosuintha, *Attalaricus*
 paucos post annos ad priorem statum revertebantur *Gothorum*
 res Italiæ, nondum etiam adhuc satis confirmatæ re- *Rex.*
 centi fortuna ac felicitate. Nam & Attalaricus pau-
 lō post avum moriebatur, & mater in eo regno suc-
 cedens trucidabatur à Theodato quem ideo accer-
 siverat in aulam, ut ope & consilio ipsius in guberna-
 tione uteretur. Itaque hic, quod & regina è medio
 sublata fuerat, & ipse se gereret pro rege, exorsus O- *Justinianus*
 strogothis, occasionem præbebat Justiniano ejicien- *Imp.*
 di ipsum ex Italia, eamque ad rem Belisarium consti-
 tuebat ducem Justinianus, qui Africam antea devi-
 cerat, restitueratque Imperio, Vandalis ejectis. Ac
 principio quidem Siciliam occupabat Belisarius, in-
 dē Italiā ingressus, Romam simul ac Neapolim. Ea *Vitiges Go-*
 re intellecta Gothi Theodatum interficiebant, cau- *thorum Rex.*
 sam nimirum tanti mali, & Vitigem subrogabant in
 illius locum, qui & ipse post conflictus aliquot, ob-
 sessus à Belisario, Ravennæ in illius veniebat potesta-
 tem. Vix autem potitus erat hac victoria Belisarius,
 cum Justinianus eum revocat, subrogatis ei Joanne
 & Vitali, admodum dissimilibus priori: sive de vir-
 tute loquamur, sive de moribus, aut fortuna. Qua-
 propter animum recolligebant Gothi, & rursus ex
 se eligebant Regem Ildoadum urbis Veronæ præfe- *Ildoadus*
 ctum: quo similiter interfecto, succedebat in illo re- *Gothorum*
 gno Totila. Hic rupto exercitu Imperatoris, Tusci- *Rex.*
 am ac Neapolim recuperabat, iterumque certis suis *Totila Go-*
 præfectis distribuebat loca quæ Belisarius occupave- *thorum Rex.*
 rat. Cogebatur itaque Justinianus Belisarium novo
 cum exercitu in Italiā remittere; verum cum is in-
 firmus admodum esset, plus obscurabat eo Belisarius
 gloriā & autoritatem antea partā, quā ut novam a-
 liquam sibi cōpararet: namq; Ostiæ confederat, cum
 eo invito & conspiciente quodammodo urbē Romā
 Totila expugnaret. Et quamvis captā jam difficul-
 ter relinqueret, tamen quia desperabat eā se retinere
 posse, devastata ea maxima ex parte, ejectisq; inde ho-
 minibus plebeis, & senatoribus secum abductis, nihil

metuens Belisarium, in Calabriam exercitum suum ducebat, ut copias, quæ à Græcia auxilio veniebant hosti, impediret. Romam præfidiis desertam Belisarius occupabat, mœnia reficiebat, cives qui vel ipsi inde aufugerant, vel ejecti erant, in eam revocabat. Sed statim adversabatur fortuna tam laudabili ejus cœpto: revocabatur enim à Justiniano, cui Parthi moverant bellū, & Italia egressus cogeatur eā Totilæ relinquere, à quo iterū occupabatur urbs Romana, licet nō ita devastaretur ut antea, imō aliqua ex parte instauraretur. Tantum nimirum valebant apud eum preces Benedicti Abbatis, qui tum maximam habebat opinionem sanctitatis. Interea pacem faciebat cum Parthis Justinianus, ut Italiæ succurreret, sed impediabatur à Sclavis, quō minus id præstare posset, novis populis Septentrionalibus, qui trajecto Danubio Illyriam simul, ac Traciam bello infestabant, & Totila universa propemodum Italiæ imperabat.

Narses.

Teias Gothorum Rex.

Justinus Imp.

Mittebatur deinde à Justiniano, post devictos Sclavos, in Italiam Narses eunuchus, homo exercitatus in re militari. Hic cum Totilam in pugna interfecisset, quæ ex Gothis manserant reliquæ, Ticinum se recipiebant, & Teiam quendam constituebant Totilæ successorem. Hac victoria potitus Narses, urbem Romam recuperabat, post commissam ad Nuceriā pugnam, Teiam quoque interemit, cæso fugatoque illius exercitu. Ita prorsus extinguebatur nomen Gothorum in Italia, in qua illi à Theodorico ad Teiam usque annis LXX. regnaverunt. Vix autē liberata erat à Gothis, cum Justinianus quoque diem suum obibat, relicto filio Justino hærede & successore in Imperio, qui Sophiæ uxoris suæ consilium secutus, Narsen ex Italia revocans, Longinum in illius locum subrogabat. Habebat is Ravennæ suam aulam, antecessorum exemplo, ac novam formam administrationis constituebat in universa Italia: neque enim proviciis tantum certos imponebat præfectos, quæadmodum Gothi fecerant antea, verum singulis quoque civitatibus & locis præstantioribus, quos duces appellabat, nec pluris

pluris faciebat urbem Romam in ea distributione, quam aliâ quamcunque. Abrogabat consules & Senatum, qui tamen semper manserat in ea urbe, ac ducē quendam in illius locum substituēbat, quem singulis annis Ravennâ missum eō, *ducem Romanum* appellari volebat, sicuti alium qui Ravennæ cōmorabatur, & universæ Italiæ præerat, *Exarchum*. Verum enimvero plus oberat Italiæ, quam proderat hæc gubernandi forma: Nam & occasionem dabat Longobardis, ut eō facilius eam occuparent, & auferebatur ab illa ratio gubernādī longē pulcherrima, morte ac virtute multorum hominum comparata. Deniq; non satis erat Sophiæ, ut Narsen ex ea revocaret, sed domū reversum probris quoq; afficiebat, dicens, ideo se eum revocasse, ut ipse quoq; cum cæteris Eunuchis fila columq; traheret. Quare ira percitus Narses, Alboino *Alboinus Longobardorum Rex,* Longobardorū Regi, Pannoniā eo tempore tenenti, autor erat, ut ipse Italiā occuparet: Nam, ut superius dictū est, confederant Longobardi iis in locis ad Danubium, quæ ab Herulis & Turingis derelicta erant, cum sub Odoacro illorum Rege militarent in Italia. Jamq; ea inhabitaverant ad hujus Alboini usq; gubernationem, hominis ferocissimi audacissimiq; ubi Danubio trajecto bello superabant Cunimundum Gepidarum Regem, Pannoniā tenentem: cumq; etiam Rosimunda Cunimundi filia prædæ loco iis contigisset, in uxorem eam ducebat Alboinus, simulq; Pannonia potiebatur. Erat is, ut dixi, natura admodum ferox, & motus ea ferocia, poculum faciebat è craneo capitis Cunimundi, è quo biberet deinceps in memoriam partæ de illo victoriæ. Vocatus igitur à Narsete Alboinus, cujus amicus fuerat bello Gothico, relicta Pannonia Hunnis, (qui, ut suprâ dixi, Attila de mortuo in provinciam hanc, patriam nimirum, erant reversi) & Italiā ingressus intestino bello laborantē, & in factiones scissam, illic potiebatur Ticino, Mediolano, Verona, & Vicentia, præterea universa Tuscia, ac bona parte Flaminia, quā Romandiola hodie vocant. Et quoniā persuasum illi erat, tota jam Italia se poti-

se potiri, regium convivium instituebat in urbe Veronæ, in quo cum benè potus esset, ex nimia ingurgitatione, uxori Rosimundæ, quæ è regione fumebat cibū, craneum Cunimundi vino repletum perferri jubet, & addit (ita ut exaudiri ab ea posset) velle se, ut in tanta omnium hilaritate & lætitia, ipsa quoq; bibat cum suo patre. Hac voce quasi vulnus infligebatur pectori Rosimundæ, deliberat igitur, quo pacto injuriam tam gravem ulcisceretur. Cumq; sciret nobilem quendam Longobardum, cui Helmechildi erat nomen, juvenem & ferocem, unam ex pedissequis suis amare, agebat cum eadem, astu efficeret, ut Helmechildis loco ipsius rem secum haberet: Quod cum fecisset, & juvenis in eum locum, quem ei pedissequa designaverat, venisset, cum Regina concubuit, quod & locus obscurus esset, & ancillam eam esse arbitraretur: Sic regina illius amore potita, omnem ei rem & consiliū aperiebat, ostendens quàm in illius manu sit positum, ut interfecto Alboino se simul ac regno potiretur: sin aliter faciat, fore ut ipse interficiatur ab Alboino, & stupri illati pœnas persolvat. Gerebat morem reginæ Helmechildis, & Alboinum interficiebat: sed cum videret regno se potiri non posse, & metueret ne vicissim obtruncaretur à Longobardis, quibus admodum charus fuerat Alboinus, collecto omni regio thesauro, Ravennam confugiebat, unà cum uxore adultera ad Longinum, à quo honorificentissimè excipiebantur. Jam verò diem suum obierat Justinus Imperator, & Tiberius, qui in locum illius successerat, bello Parthico impediabatur, quo minus Italiæ opem ferret. Itaque Longinus, ratus occasionem sibi oblata potiundi thesauro illo & toto regno Longobardorum, deniq; universa Italia, suadebat Rosimundæ, ut interfecto marito sibi nuberet. Placebat mulieri hoc consilium, & poculum vino venenoq; mixtum, Helmechildi è balneis exeunti atq; sitienti porrigebat; cujus mediam partem ubi ille ebibisset, jamq; cruciatus sentiret in corpore, & rem intelligeret, vi adigebat Rosimundam, ut quod reliquum erat in poculo,

Tiberius
Imp.

lo, ipsa exhauriret. Sic paucas post horas ambo extin-
 guebantur, & Longinus quoq; frustrabatur ea spe &
 expectatione, quam de potiundo regno conceperat.
 Elegerant interea Longobardi Clephem Regem in
 urbe Ticini, quæ regia illorum erat. Is Imolam reædi-
 ficabat, quam Narfes antè devastaverat. Occupabat &
 Ariminum, totumq; illum tractum ab eo loco, ferè
 Româ usq;: tandè in medio cursu victoriæ florentissi-
 mæq; fortune, moriebatur: Erat autè natura crudelis-
 simus nō erga exteros tantū, verū etiā in suos. Quate
 partim severitate illius territi Longobardi, partim re-
 giæ potestatis pertæsi, interfecto eo, nolebāt amplius
 unius alicujus imperio & potestati subesse, Duces in-
 ter se cōstituebant XXX. numero, quæ res deinde de-
 trimento maximo iis fuit, fecitq; ut nunquā universa
 Italia potirentur, nec imperiū suū unquam ultra Be-
 neventū extenderent: deniq; ut & urbs Romana, Ra-
 venna, Cremona, Mantua, Pataviū, Mons Silius, Par-
 ma, Bononia, Faventia, Forum Livii, item & Cesena
 urbes, diu admodum se adversus eos defenderent,
 vel omnino non ab iisdem occuparentur. Quia enim
 rege tanquam capite destituebantur Longobardi, minus pro-
 elivi erant ad militiam: atque licet novum aliquem ex suis
 eligebant, tamen assueti jam per aliquod tempus libertati,
 minus ei obediebant, quā parerāt, dissensionibus vexaban-
 tur, & odio intestino, quæ res victoriā omnem illis adine-
 bat, & tandem ex Italia ejiciebat. Cum igitur is esset
 Longobardorum status, ea lege pax imbatur inter
 eos, Longinum, & populum Romanum, ut deposti-
 tis ex utraque parte armis, ea quisque retineret, quæ
 occupaverat.

Clephes Lō-
 gobardorū
 Rex.

Tyranni
 xxx.

Cæperunt hoc tempore Pontifices Romani majori esse in
 dignitate, quā antea fuerant: Prius enim post Petrum A-
 postolum, propter vitæ sanctimoniam, & miracula solum-
 modo observabantur, ac tantum proderant exempla illorum
 fidei Christianæ, ut vellent nolent principes cogerentur am-
 plecti illorum religionem, quo confusionem illam, quæ in mū-
 do erat, e medio tollerent, & ad meliorem statum reducerent.
 Et si autem negari non poteit, tum statim ad auctam
 Pontifi-

Initium di-
 gnitatis Pō-
 nificis.

Pontificum auctoritatem, cum Imperatores Romani Christianam fidem amplexi, relicta Roma Constantinopoli coeperunt habitare, quo tempore & ruina Imperii Romani coepit, ut jam ante demonstravimus: quia tamen ad hanc Longobardorum usque aetatem semper habuit Italia Imperatores, vel Reges, vix alia erat Pontificum dignitas & aestimatio, praeter eam, quam, ut dixi, vitae sanctimonia sibi paraverant, & doctrina. In aliis rebus Imperatoribus aut regibus obediebant, saepe etiam ad supplicium ab iisdem rapiebantur. Ac si quid unquam dignitatis Pontificibus in Italia antea accessit, id omnia Theodorico venit Gothorum Rege, cum is Ravennam regiam suam transferret. Tum enim Roma sine principe relinquebatur, & cives Romani, eo libentius suberant Pontificibus, quod tuto & tranquille commorari sub iis possent. Sed nihil aut perparum istud erat, & hoc unum obtinebant, ut Ecclesia Ravennensis Ecclesiae Romanae esset subjecta. Cum autem Longobardi quoque in Italiam jam venirent, & illa in factiones plurimas scissa esset, adaugebatur Pontificia potestas hoc illorum adventu. Cum enim Pontifex caput esset & princeps urbis Romanae, Imperator vero Constantinopoli praeset, ita se temporis & praesentis rerum statui accommodabant Longobardi, ac Longinus, ut mediante Pontifice, populum Romanum sibi devincerent, non ut subditus illorum esset, sed socius, & nunchorum, nunc Graecorum partes sequentes Pontifices, mirum quam adaugebant suam dignitatem. Quinetiam haec potentia illorum causa erat ruinae & interitus imperii Orientalis, coepitque illud corrui sub Heraclio Imperatore, cum Sclavi (quorum supra fecimus mentionem) rursus bellum inferrent Illyriae, eamque occupatam suo nomine Sclavoniam appellarent: quo etiam tempore idem Imperium ex altera parte a Persis oppugnabatur, post a Sarracenis, qui ex Arabia venerant duce Mahomete, postremo a Turcis. Quoniam igitur Syria, Africa, & Aegyptus

Ruina imperii in Oriente.

Sclavonia.

ptus ademptæ erant huic imperio, frustra implora-
bat opem & auxilium illius Pontifex Romanus, si
quando molestaretur ab aliis: in Italia vis & potentia
Longobardorum augebatur. Quare novam sibi ami-
citiam contrahendam ratus, cum Galliarum rege eã
inibat. Sic omnium propemodum bellorum, quæ ab eo tẽpore
in Italia gesta à barbaris sunt, causa & occasio fuere Pontifices,
& ipsimet ut plurimum attraxerunt in eam barbaros, idemq;
adhuc solent facere: deniq; hæc una res robur atq; vires Italia
fregit frangitq; nostra hac ætate. Quapropter in re-
citandis iis quæ post ea tempora gesta sunt, ad nostra
usq; nihil dicam amplius de Imperii Romani ruina
& interitu; id enim iam humi prostratum jacet. De
Pontificibus sermo habendus erit, deque aliis qui Ita-
liam gubernarunt, usque ad Caroli VIII. Gallia-
rum regis ætatem, ejusq; in eam adventum. Ita enim
intelligetur, quomodo Pontifices censura primum
omnibus injecerint metum, post censura & armis
simul, quibus tandem indulgentiæ fuerunt admi-
xtæ, quàm abusi sint utroq; illo, quomodo item pror-
sus amiserint alterum, alterum ita retineant, ut aliorũ
judicio & censuræ sint subjecti. Ut igitur eò redeam,
unde sum digressus: Cũ ad Pontificatum venisset
Gregorius III. occupabat Ravennam civitatem A-
stulfus Longobardorum Rex, contra foedera pacis,
bellumq; movebat Pontifici. Itaq; Pontifex Impera-
toris orientalis auxilio diffidens, & perfidia Longo-
bardorum adductus, in Galliam descẽdebat ad Pipi-
num II. ejus nominis regem, qui cum Austriæ antea
& Brabantia imperasset, tunc etiam ad illius regni
gubernacula pervenerat, non tam propria virtute,
quàm parentis sui Caroli Martelli, & Pipini avi.
Commiserat n. hic Carolus illam memorabilem
stragem ad Turonem urbem in flumine Era, qua ul-
tra CCM. Sarracenorum perierant, & spes maxi-
ma erat, filium non minus utilem futurum patriæ,
quàm parens olim fuerat. Hujus igitur Pipini opem
& auxiliũ implorabat Gregorius Pontifex, adversum
Longobardos, & Pipinus promittebat, si prius illum
vidisset,

Pontifices
Romani
causa omni-
um malorũ
in utroque
Imperio.

Astulfus Lx
Longobardorũ
Rex.

Pipinus
Gallia Rex.

Gregorius
III Pont.

vidisset, ac honore debito affecisset, quamobrem nulla interposita mora, proficiscebatur in Gallias Pontifex, per hostiles Longobardorum regiones, nemine impediante; tantus nimirum honos habebatur eo tempore religioni. Ubi in Galliam venit, multis beneficiis afficitur à rege, post in Italiam remittitur cum exercitu, eoque Longobardos cingit obsidione Ticini. Hic necessitate coactus Astulfus, pacis conditiones petebat à Gallis, easque impetrabat adjuvante Pontifice, qui negabat se cupere mortem & interitum hostis sui: sed ut converteretur, ac viveret. Promittebat autem Astulfus se redditurum Ecclesiæ Romanæ regiones quas occupaverat, sed fregit fidem datam, quam primum Galli se in patriam receperunt. Quare rursus petit Pontifex copias militares à Pipino, quas cum rex mitteret, cædebantur ab iis Longobardi, urbs Ravenna recuperabatur, & Pontifici donabatur à rege, vel invito Imperatore Græcorum, donabantur quoque eidem aliæ ditiores, Exarcho subjectæ. Præterea ager Urbinensis, & Marchia Anconitana: quæ omnia dum Astulfus Pontifici tradit, moriebatur, & Desiderius Tusciæ dux militem colligebat, ut regnum illud defenderet. Petebat autem opem à Pontifice ad eam rem, & amicum se illi fore pollicebatur, daturumque ea quæ Astulfus promiserat. Cumque Pontifex petitioni ejus annueret, assentiebantur & cæteri principes, regnūque ei concedebant. Ac initio quidem fidem datam servabat Desiderius, tradebatque ea loca Pontifici, de quibus inter Pipinum & Longobardos convenerat: Nec amplius Exarchus è Constantinopoli mittebatur Ravennam, sed nutu & voluntate Pontificis gubernabatur ea urbs.

*Desiderius
Longobardorum Rex.*

*Carolus
Magnus
Galliæ Rex
& Imperator in Occidente.
Theodorus
Pent.*

Mortuo Pipino, succedebat in regno Carolus filius, cognomento Magnus, propter res egregiè gestas: in Pontificatu verò successerat Theodorus I. inter quem ac Desiderium cum lites ortæ essent, Desiderius Romam obsidebat, Pontifex Carolum in auxilium vocabat, qui per Alpes Italiam ingressus, con-

stringe-

stringebat Desiderium Ticini, captumq; cum filiis in Gallias mittebat; deinde Romam proficiscebatur, ut Pontificem inviseret. Quô cum venisset, decernebat, ne Pontifex, Dei in mundo vicarius, ullius hominis iudicio in posterû esset subjectus. *Quam ob rem à populo Romano Imperator salutabatur, cœpius Roma iterû habere Imperatorê Occidentâlê. Et cum antea Pontifices ab Imperatorib. soliti fuissent confirmari, ipsi nunc cœperunt opus habere Pontificum confirmatione & autoritate; perdiditq; existimationem suam Imperialis dignitas, acquisivit Pontificia: & his artibus deinceps principib. politicis se prætulit.* Fuerant jam in Italia Longobardi annis CCXXXII. & nomine tantum ac origine erant exterii, re nequaquam. His igitur Carolus, cum tempore Leonis III. Italiæ regiones in certum ordinem redigeret, permittebat, ut ea loca inhabitarent, in quibus nati ac nutriti essent, eamque regionem à nomine ipsorum Longobardiam appellarent. Aliam Italiæ partem, vicinam huic, & quæ Exarcho Ravennensi fuerat subiecta, *Romandiola* appellari volebat, ut Imperii Romani nomen in honore esset apud vicinijs Longobardos, & metueretur. Creabat præterea Pipinum filium suum Italiæ Regem, designata ei Jurisdictione Bonaventum usque. Quod reliquum erat in Italia, Imperatori Græcorum concedebat, cum quo pacem & amicitiam iniverat.

Pervenerat sub id tempus ad Pontificatum Paschalis I. schalis, ejus nominis I. *Vbi pastores Ecclesiarum urbis Romæ Pontifici vicini, & in electione ejus præsentés, quo munus suum ornarent splendido aliquo titulo, Cardinales se vocabant, & ipsi sibi dignitatē maximam arrogabant; jam enim excluderant populum Romanum ab electione Pontificis: fiebatque, ut rarò alius quispiam eligeretur ad eam dignitatem, quam qui Romam inhabitabant. Paschale itaque mortuo, creabatur in Pontif. Roma. Eugenius II. tituli S. Sabinæ, & Italia in manu Gallorum existente, iterum nonnihil mutabatur forma gubernationis, quia Pontifex opulentissimus erat factus, & iidem Galli, Comites & Marchio-*

*Sergius
Pont.*

*Ludovicus
Imp.*

*Imperium
Romanum
à Gallis ad
Germanos
translatū.
Arnolphus
I. Imp. Ger-
manus.*

*Berengarius
Italiae Rex.*

nes constituerant in ea, quemadmodum Longinus Exarchus, duces. Tandem post aliquot Pontificum & vita discessum, perveniebat ad Pontificatum quidam patriâ Romanus, qui cum *os porci* vocaretur, inutato nomine, *Sergium* se appellabat, quod prius nomen esset obscenum, deditque hic ansam sequentibus Pontificibus, cur electi nomina mutare soleant. Sed & Carolus interea mortuus erat, & hæredem Imperii reliquerat, Ludovicum filium. Quo similiter vitâ defuncto, tantæ lites oriebantur inter liberos ipsius, ut nepotum deinde temporibus, Imperium Romanum à Gallis ad Germanos transferretur, fuitq; primus Germanorum Imperatorū *Arnolphus* dictus. Nec verò Caroli familia Imperium Romanum tantum amittebat ob discordiam & odia intestina, verum etiam regnum Italiæ. Nam & Longobardi iterum animati, bellò laceſcebant Pontificem populumque Romanum; & Pontifex cum neminem haberet, cuius ope & auxilio niteretur, necessitate coactus, regem Italiæ creabat Berengarium, Fori Julii Ducem. Addebant & Hunnis, qui in Pannonia commorabantur, animum istæ rerum vices, ut rursus bellum moverent Italiæ. Sed à Berengario repressi, in Pannoniam se recipiebant, seu Hungariam, sic enim eam provinciam suo nomine appellaverant. Præerat tum temporis Imperio Græcorum Romanus quidam nomine, qui Constantino illud ademerat, cum præfectus classis illius esset. Huic in ea commutatione & vicissitudine rerum, Apulia simul & Calabria rebellabant, regiones Imperio illius subjectæ, ut supra demonstravimus. Itaque ira & indignatione percitus, Sarracenis permittebat, ut bello eas regiones impeterent: quas cum illi occupassent, Roma quoq; potiri conabantur. Interim tamen Romani urbem defendebant sub Alberico Tusciæ Duce, quem præfectum elegerant ad eam rem, quod Berengarius cum Hunnis esset occupatus. Soluta obsidione castellum extruebant Sarraceni in Gargano monte,

monte, unde Apuliæ simul ac Calabriæ imperare possent pro arbitrio, reliquas Italiæ regiones depopulabantur. Sic tristis admodum facies erat Italiæ ea ætate, & status miserrimus. Ab ea parte, quæ Alpes respicit, ab Hunnis vexabatur: ab altera quæ Neapolim, à Sarracenis: du-
rabatq; ea calamitas per annos multos, sub tribus Berengariis, qui ordine sibi invicem succedebant. Sed & status Pontificis, & Ecclesiæ maximè erat perturbatus, nec ab ullo habebat patrociniū, propter dissensionē principū, in Imperio Occidentali, & quod vires imperii Orientalis fractæ essent. Devastabatur & urbs Genua ab iisdem Sarracenis, Pisæ incrementū sumebant; quia multi è patria ejecti passim ad eam urbem confugiebant, sub annum Christi DCCCCXXXI.

Pōst ubi ad gubernacula Imperii Romani pervenisset Ottho, Henrici & Mathildis filius, Saxonix Agapetus
Dux, homo prudens, rogabat eum Agapetus Pontifex, ut Italiam à tyrannide Berengariorum liberaret. Erat autem ad hunc modum distributa eo tempore: Longobardia regebatur à Berengario tertio, ejusque filio Alberto: Thuscia & Romandiola à præfecto quodam, quem Imperator Occidentalis ad eam rem designaverat: Apulia & Calabria partim Imperatori Græcorum suberant, partim Sarracenis. Romæ annuatim duo Consules creabantur ex equestri dignitate, hi more majorum Rempub. illam gubernabant. Erat & præfectus quidam consulib. adjunctus, qui rationem administrationis redderet populo: præterea collegium judicum 12 horum cura, ut singulis annis novos præfectos constituerent locis Reipubl. subiectis. Pontificis autoritas Romæ & in Italia magna erat, vel exigua, pro ut eum amabant Imperatores, & potentissimi quique. Ottho igitur Italiam ingressus, regnum Berengariis adimebat, quod illi jam LV. annis tenuerant, pristina autoritate Pontifici restituta. Habebat hic Imperator filium & nepotem ejusdem secum nominis, qui ordine in Imperio ei succedebant: & tempore Otthonis III. Gregorius
Romæ expellebatur à civibus Gregorius Pontifex.

„ Hunc quoniam idem Otho restituebat pristinae suae digni-
 „ tati, cum in Italiam venisset, ut injuriam sibi illatam ulci-
 „ sceretur Pontifex, omne jus & potestatem eligendi Impera-
 „ toris populo Romano adimebat, eamque sex Principibus
 „ Germanis concedebat, nimirum tribus Episcopis, Mogunti-
 „ nensi, Treverensi, & Coloniensi, tribus uero politicis princi-
 „ pibus, Marchioni Brandenburgensi, Palatino Rheni & Du-
 „ ci Saxoniae, circa annum salutis MII. Quare Othone
 tertio mortuo, eligebatur ab electoribus in Impera-
 torem Henricus Bavariae Dux, qui post annos XII.
 à Stephano Pontifice ejus nominis VIII. Imperi-
 ali diademate ornabatur. Vitae autem innocentis-
 simae erant Henricus & Simeuntha uxor illius, quod
 ex multis templis apparet, quae vel de novo ab iis
 sunt extracta, vel liberaliter dotata: estque ex eo-
 rum numero templum S. Miniati juxta Florentiam.
 Moriebatur anno salutis MXXIV. succedente ei
 Cunrado Suevo, cui rursus Henricus secundus suc-
 cedebat: Qui Romam veniens, cum schisma esset ex-
 ortum, & tres essent numero Pontifices, semotis iis,
 Clementem in Pontificem eligebat, ejus nominis II.
 à quo etiam Imperii diadema tulit. Regebatur eo
 tempore Italia partim democratia, partim a Regulis,
 partim denique ab iis, quos ad eam rem Imperator
 designauerat, quorum primus, & in dignitate maxi-
 ma constitutus, Cancellarius vocabatur. Inter prin-
 cipes omnium potentissimus erat Godefredus
 quidam, cui uxor erat Mathildis, nata ex Beatrice so-
 rore Henrici secundi. Tenebat enim Lucam, Parmam,
 Regium, Lepidum, Mantuam, totumque illum tractum,
 quem hodie patrimonium Petri vocant. Pontificibus. am-
 bitio ac fastus populi Romani multum oberat. Cum
 enim populus ultrò sese antea subjecisset illorum
 potestati, ut jugum ab Imperatoribus impositum
 excuteret, urbis Romanae dominium nactus, et-
 iam eos incœperat odisse, & plus iis damni dabat,
 quam quisquam alius princeps Christianus. Jam
 verò Pontifices censura sua toti Occidenti erant
 terrori, & hoc unum agebatur inter eos, & popu-
 lum

Electorum
 in Imperio
 origo.

Henricus II.
 Imp.
 Stephanus
 VIII. Pont.

Conradus
 II. Imp.
 Henricus
 III. Imp.
 Schisma.
 Clemens II.
 Pont.

lum Romanum, ut alter vires alterius frangeret, suas adaugeret. Quemadmodum itaque Gregorius V. Jus omne eligendi Imperatoris populo antea ademerat, sic cum ad Pontificatum perveniret Nicolaus II. cavebat, ne in Pontificum quidem electione idem populus Romanus deinceps juris aliquid haberet, omni illa autoritate Cardinalibus concessa. Quinetiam à Calabria & Apuliae ducibus adiutus, eos qui nomine populi Romani magistratu aliquo fungebantur, juramento obstringebat, ad obedientiam Pontificibus præstandam, nonnullos eorum ab officiis semovebat. Extincto hoc Pontifice, sequebatur schisma in Ecclesia, quia Clerus Longobardiae negabat se subiectum esse imperio Alexandri II. & alium sibi creaverat Pontificem, Gadam Parmensem. Sed oderat Henricus potentiam Pontificum, & ab Alexandro petebat, ut Pontificatui renunciaret, deinde Cardinales in Germaniam proficisci jubebat novi Pontificis creandi causa: Itaque Henricus ille primus omnium ex Imperatoribus Romanis, vim & potentiam gladii spiritualis experiebatur. Cogebat enim Concilium Pontifex in urbe Roma, eumque privabat tam imperio, quàm regno, & alii Italiae populi Pontificis sequebantur partes, alii Henrici: denique ea res Guelphis & Gibellinis occasionem dabat, & ut Italia alioquin à colluvie barbarorum libera intestino bello conficeretur, seque ipsam pessundaret. Ad eum modum excommunicatus Henricus, cogebatur à subditis, ut in Italiam profectus supplex fieret Pontifici, veniamque peteret admissi erroris, An. Christi MLXXX. Paulò post iterum oriebatur dissensio inter illum & Pontificem, rursusq; excommunicabatur Henricus, ut antea; verum nihili faciebat fulmen hoc Pontifici: imò filium, cui similiter Henrico erat nomen, Romam mittebat cum exercitu, ubi adiutus à populo Romano, tantisper obsidione premebat Pontificem in castro ejus urbis, donec Robertus Guiscardus ex Apulia obsesso ferret opem: hoc enim adveniente Henricus in Germaniam

*Nicolaus II.
Pont.*

*Dignitas
Cardinalis
confirmata*

Schisma.

*Alexander
II. Pont.*

*Imperator
dignitate
sua privatus à Pont.
Romano.*

sefe recipiebat. Cum autem populus Romanus nihilominus suo in proposito perseveraret, iterum devastabatur Roma à Roberto, & ad pristinas redigebatur ruinas, à quibus vixdum multis à Pontificibus antea fuerat vindicata. Et quoniam hic Robertus novam formam gubernationis instituit in regno Neapolitano, haud præter rem me facturum existimo, si familiam ejus & res gestas exposuero aliquanto diligentius.

Norman-

2. 7.

Quo tempore inter se rixabantur hæredes Caroli Magni, ut suprà à demonstratum est, occasionem sumebant novi populi Septentrionales, *Normandi* nomine, impetum in Galliam faciundi, & partem illius occupabant, quæ jam *Normandia* dicitur. Post aliqui illorum venerunt in Italiam, cum Berégarii, Sarraceni & Hunni eam provinciam devastarent, & *Romandiola* partem occuparunt, in qua etiam toto tempore illius belli strenue se sunt tutati. Erat inter principes istorum Normandorum quidam *Tancredus* nomine, is plures habebat filios, quorum unus *Guillelmus* appellabatur, cognomento *Ferabaz*, alter *Robertus Guiscardus*. Pervenerat autem gubernatio ad *Guilelmum*: jamque magna ex parte pax erat restituta Italiæ, nisi quod Sarraceni adhuc Siciliam tenebant, & Italiam littoralem infestabant. Itaque fœdere inito inter *Guilelmum* & *Capuæ Ducem*, itemque *Ducem Salernitanum*, & *Melorcum Græcum*, qui *Græci Imperatoris* titulo, *Apuliæ* & *Calabriæ* præerat: conveniebat inter eos, ut bellum Siciliæ inferrent, & si victoriam potirentur, cuique illorum prædæ & regionis acceptæ pars quarta cederet. Respondebat consilio eventus, & *Sicilia* occupabatur, *Sarracenis* ejectis: Sed *Melorcus* è *Græcia* clam accersito milite, paulo post eam insulam totam in clientelam Imperatoris sui accipiebat: prædam tantummodo dividebat cum sociis. Hanc ejus distributionem etsi indignissime ferret *Guillelmus*, vindictam tamen in commodius tempus differebat. Nam postea è

Sicilia

Sicilia discedens cum Duce Salernitano & Capuano, ubi illis jam valedixisset, seque domum illi reciperent, non in Romandiolam revertebatur ipse, sed Apuliam versus ducebat exercitum suum, & Amalpham occupata, inde exiguo temporis spacio universam ferè Apulia & Calabria potiebatur, vel invito Imperatore Græcorum. His igitur provinciis tempore Nicolai II. imperabat Robertus Guilelmi frater, cumq; multas lites habuisset cum nepotibus illius, actione familiæ herciscundæ, usus est ea in re arbitro Pontifice, eoq; facilius erat Pontifex ad agendas Roberti partes, ut & contra Imperatores Germanos, & adversum insolentiam populi Romani ab eodè defenderetur, quem admodum & paulò antè ostendi, quo pacto invitatus à Gregorio VII. Henricum coegerit, ut urbem Romam, quam obsidione cinxerat, relinqueret, & quo pacto populum Romanum redegerit sub jugum. Successere Roberto Rugerius & Guilelmus filii, quibus se conjungebant Neapolitani, totusque ille tractus, qui est à Neapoli Romam usque: præterea Sicilia, quam occupabat Rugerius. Capiebatur deinde Guilielmus à Rugerio Constantinopolim proficiscens, nimirum ut filiam Imperatoris in uxorem duceret, ac spoliabatur omni dominio & jurisdictione, eaque re tantopere efferebatur Rugerius, ut principio Rex Italiæ vocari voluerit, post titulo Regis Apuliæ & Siciliæ contentus, primus omnium eam gubernationis formam introduxit in eo regno, qua etiamnum hodie utitur, antiquis suis finibus & limitibus conclusum, tametsi sæpè admodum mutaverit cum familiis, tum etiam gubernatores. Cum enim stirps Normandorum principum in eo finem haberet, gubernatum fuit primum à Germanis, post à Gallis, præterea à regibus Aragoniæ: nostra denique ætate à Belgis regitur. Pervenerat interea ad dignitatem Pontificiam Urbanus II. qui ex osus populo Romano, cum arbitraretur se vix tutò degere posse in Italia, propter

*Urbanus II.
Pont.*

rem aggrediebatur. Nam in Galliam profectus, cum universo clero, diversisque populis convocatis, Antuerpiæ comitia celebrabat: ubi elegantissima oratione eos hortabatur ad bellum infidelibus inferendum.

*Expeditio
Marianorū
contra ho-
stes fidei
Christiane.*

Atque ita sanè ea commovebat omnium animos, ut protinus deliberaretur de ducendo exercitu in Asiam adversus Saracenos, fuitque expeditio hæc cum aliis similibus, *Crucigerorum* appellata, quod omnes qui in ea militarent, rubram crucem haberent, vel in armis vel in veste. Principes ejus erant Godofredus, Eustachius, Alduinus Bulgenfis, Comites Bononiæ, ac Eremita quidam, nomine Petrus, vitæ sanctimonia & prudentia clarus, multique reges ac populi liberaliss. contribuēbant ad eam, multi etiam privati gratis & sine stipendiis militabant, tantum nimirum poterat eo tempore in animis hominum religio, præterquam quod & eorum exemplo moverentur, qui autores erant hujus expeditionis, & duces. Ac initio quidem gloriosissima erat expeditio hæc: tota n. Asia minor, Syria & Ægypti pars, Imperio Christianorum per eam accessit; fuit etiam causa & occasio cōstituendi ordinis equitum Hierosolymitanorum, qui hodie adhuc supersunt, Rhodumque tenent, unicum obstaculum adversus vim & potentiam Mahometanam. Nascebatur quoque inde Templariorum ordo: sed is propter vitæ & morum turpitudinem, paulò post extinctus est. Denique multa & varia sunt secuta ex hac expeditione, diversis temporibus vel à totis populis, vel à certis quibusdam hominibus, laude & posteritate digna. Perebant ad eam opem Galliarum & Angliæ Reges, præterea Pisani, Veneti, & Genuenses: ac satis feliciter pugnabatur usque ad tempora Saladini Saraceni, cujus tandem virtus, unà cum discordia Christianorum omnem laudem atque gloriam adimebat militibus istis, quam gloriosè sibi initio comparaverant, fueruntque post annos XC. omnibus iis regionibus ejecti, quas tanto cum honore & felicitate cōsecuti erant. Urbano Pontifici successit Paschalis II.

*Militum
Hierosoly-
mitanorum
& Templariorū ordo.*

*Paschalis II.
Pont.*

in Imperio Henricus III. Is Romam veniens, initio simulabat mira benevolentia se complecti Pontificem, post illum cum universum clero conjiciebat in carcere, nec prius inde liberabat, quam ei concederetur, ut de Ecclesiis Germaniæ suo pro arbitrio & voluntate statuere posset. Moriebatur quoque sub id tempus Comitissa Mathildis, bonis omnibus Ecclesiæ Romanæ relictis. Mortuo deinde Paschale & Henrico, plures sequebantur tum Pontifices tum Imperatores, usque ad Pontificatum Alexandri III. & imperium Frederici Suevi, cognomento Barbarossæ. Fuerant autem (ut ostensum est) ad hinc multis annis maximæ similitudines & discordiæ inter Pontifices, Imperatores, & populum Romanum: Hæc igitur sub hoc Imperatore magis atque magis adaugebantur. Erat exercitissimus in re militari, ac indignissime ferebat Pontificum auctoritatem: Electus tamen in Imperatorem, Romam veniebat, ut diademate Imperiali ornaretur, revertebatur etiam inde pacifice in Germaniam. Sed non diu admodum perseverabat in eo animi proposito, quin mox redibat in Italiam, ut de Longobardis quibusdam sumeret supplicium, quod imperium ejus detrectassent. Peropportunè eotempore Cardinalis S. Clementis, patriam Romanus, ab Alexandro se sejunxerat, fueratque à nonnullis Cardinalibus in Pontificem creatus. Itaque cum ad Parmam civitatem in castris degeret Fredericus, conquerebatur apud illum Alexander de Antipapa, cui hoc responsi dabant Fredericus, ut ambo simul Antipapam quærerent, post se desiniturum, uter illorum verus esset Pontifex, nec ne. Hoc responsum cum Alexandro displiceret, Imperatorem excommunicabat, tanquam ad novi Pontificis partes inclinatum, ipse ad Philippum Regem in Gallias confugiebat. Sed nihilominus cœptum bellum prosequiebatur in Longobardia Imperator, & Mediolanum expugnabat. Veronenses, Patavini, ac Vincentini, vires suas conjungebant, quo se adversus eum defenderent. Deinde novus Pontifex extinguebatur, ejusque in locum subrogabat Fredericus Guidum

Henricus
IV. & V.
Imp.

Alexander
III.
Fridericus
I. Barbarossa
sa cognomē
to, Imp.

Schisma

Cremonensem, jamq; sese aliquantulum recollegerat populus Romanus, Pontifice absente, & Imperatore bello Longobardico occupato, eamque auctoritatem receperat in urbe, ut iterum sub potestatem suam vocaret eas civitates, quibus olim imperaverat: Et quoniam Tusculani detrectabant imperium illius, vi eos conabatur sub jugum reducere: verum cum Tusculanis auxilium ferret Fredericus, reprimebatur ab iisdem tanta strage, ut Roma deinceps nunquam adeo fuerit populosa atque potens. Dum hæc geruntur, reversus erat in urbem Alexander Pontifex, existimans tuto se in ea posse commorari, quod inimicitiae essent inter populum Romanum ac Fredericum, & quod illé plures alios in Longobardia haberet hostes: verum nihil movebatur Fredericus iis rebus, quin rectà castrametabatur ad urbem Romam. Quare Alexander in Apuliam fugiebat ad Guilelmum, regem & hæredem regni illius, post obitum Rugerii. Fredericum pestis cogebat solvere obsidionem, atque in Germaniam reverti. Qui ex Longobardis Frederici hostes erant, quò Ticinum & Tortonam urbes imperio suo subjicerent, Imperatoris partes secutas, & tunc etiam militem ipsius in præsidiis habentes, novam urbem extruebant, receptaculum universi illius belli, quam Alexandriam nominabant, partim in honorem Alexandri Pontificis, partim in ignominiam Frederici. Moriebatur autem & Guido Antipapa, cui subrogabatur Joannes de Firmo, designata ei sede Pontificia in monte Falisco, ab iis qui Imperatoris sequebantur partes. Alexander Pontifex Tusculum concesserat, vocatus ab inquilinis ejus civitatis, ut auctoritate sua eos adversum populum Romanum tutaretur.

*Urbis Alexandriæ
initium.*

Hoc igitur in loco eum reperiebant Henrici Angliæ Regis Legati, missi ad eum, ut suspicionem, qua Rex illorum gravabatur ob interfectum Thomam Cantuariæ Episcopum, amoverent, utq; ostenderent regem extra culpam esse. Itaq; Cardinales duos cum
iis

iis mittebat in Angliam Pontifex, qui rem omnem ut
 gesta esset, cognoscerent. Et quanquam non depre-
 hendebant regem in manifesta culpa, quia tamen ma-
 gnum scelus erat admissum adversus tantum virum,
 pœnitentiæ loco illi injungebant, ut convocatis re-
 gni universi baronibus, jurejurando se coram iis pur-
 garet, non esse tale homicidium commissum suo
 instinctu aut voluntate. Præterea ut milites CC,
 sine mora mitteret Hierosolimam, numerato iis sti-
 pendio unius anni, & ipse deinde collecto quando
 posset exercitu, intra annos tres etiam eò proficisce-
 retur, ut rescinderet omnia quæ in eodem suo re-
 gno, in invidiam & præjudicium libertatis Ecclesi-
 asticæ constituisset: postremò, ut subditis quando-
 cunque vellent, provocandi ad Pontificem Roma-
 num copiam potestatemque concederet. *Quæ omnia*
rex pollicebatur se facturum, seque iudicio istorum homi-
num submittebat, quorum hodie ne privatus quidem aliquis
se submitteret. Et si igitur magna erat tum autoritas
 Pontificis apud externos principes, non tamen pote-
 rat populum Romanum ad obedientiam reducere,
 nec ullaratione ab eodem impetrare, ut in urbem
 reciperetur: tametsi promitteret, nullam alia-
 rum quam Ecclesiasticarum rerum curam se habi-
 turum. Plerumque enim fit, ut ea magis metuiamus,
 quæ remotiora à nobis sunt, quàm quæ propinqua,
 & ob oculos quodammodo versantur. Reversus jam
 erat in Italiam Fredericus, bellumque movebat Pon-
 tifici: sed admonebatur à proceribus suis, ut in gra-
 tiam Ecclesiæ rediret, futurum enim alioquin aje-
 bant, ut ipsi quoque eum desererent. Sic coactus
 Fredericus in urbem Venetam se conferebat, ubi pa-
 ce cum Pontifice inita, omni autoritate & jurisdicti-
 one, quam habebat in urbe Romana, ab eodem priva-
 batur: & Pontifex Guilelmum Siciliæ ac Apuliæ re-
 gem fœdere sibi iungebat. Erat autem ea natura Fre-
 dericus, ut quietè & sine bello vivere vix posset.
 Quare ut cupiditatib. suis satisfaceret, in Asiam expe-
 ditione parabat, contra Mahometanos, cum adversus
 vica-

Jus quod in
urbe Roma
habebat Im-
perator, per
Pontificem
ei adimitur.

vicarios Christi non potuisset. Verum in ea expeditione, cum ad Cydnum fluvium veniens aquæ limpiditate pellectus, lavisset, morbumque sibi inde contraxisset, vitam amisit, & plus proderat Mahometanis illa aqua, quam Christianis excommunicatio: hæc enim tantummodo coercebat iram ac cupiditatem hostis, illa prorsus exinguebat. Mortuo Frederico, restabat Pontifici, ut populum Romanum iterum sub imperium suum & jurisdictionem redigeret, cumque multum inter eos disceptaretur de creatione consulum, placuit tandem, ut juxta veterem morem populus eos eligeret: ita tamen, ne illi magistratum inirent, nisi præstito prius juramento, se Ecclesiæ fidem defensuros, fecitque hæc pacis conditio inter eos, ut Joannes Antipapa in montem Albanum se reciperet, quo etiam in loco postea expiravit. Moriebatur & sub id tempus Guilelmus Neapolis rex, & Pontifex Romanus conabatur occupare illud regnum, quia Guilelmus nullum reliquerat hæredem, præterquam Tancredum filium illegitimè natum: Interim procures illius regni Pontifici se opponebat, & Tancredum eligebant regem. Quò igitur Tancredo regnum eriperet Pontifex Celestinus, ejus nominis III. efficiebat, ut in Imperatorem Romanum eligeretur Henricus, Frederici demortui filius, eique regnum illud permittebat, si eas regiones restitueret Ecclesiæ, quas pater abstulerat. Atque ut facilius perficeretur ea res, Constantiam Guilielmi demortui filiam, Deo dicatam, & jam senio confectam, è cœnobio vocabat, eamque in matrimonium locabat Henrico. Quo factò auferebatur regnum Neapolitanum Normandis, & ad Germanos perveniebat. Statim igitur ut res suas composuit Henricus in Germania, veniebat in Italiam cum uxore Constantia, & filiolo quatuor annorum, Frederico nomine, occupabatque regnum Neapolitanum, nemine propemodum repugnante. Jam enim diem suum obierat Tancredus, relicto infante filiolo, cui nomen Rugerio. Annis deinde aliquot interjectis moriebatnr quoque

*Celestinus
III. Pont.*

*Henricus
VI. Imp.*

*Monialis
nubin.*

quoque Henricus in Sicilia, filium & hæredem ejus regni relinquens Fredericum, in Imperio sequebatur Ottho Saxonie Dux, ope & amicitia Innocentii III. Pontificis. Sed is malam gratiam referebat Pontifici; quamprimum enim diademate imperiali ab eo fuit ornatus, præter omnem expectationem bellum ei movebat: occupabat Romandiolam, & hoc unum agebat, ut Neapoli quoque potiretur. Quamobrem à Pontifice fulmine excommunicationis ictus, ab omnibus deferebatur, & Electores illius in locum eligebant Imperatorem Fredericum, Neapolis regem. Hic licet Romam veniret, ut Imperator coronaretur, negabat tamen Pontifex se id facturum, quod potentiam ejus metueret. Quin etiam Italia eum expellere conabatur, quemadmodum Otthonem antea ejecerat. Quare ira percitus Fredericus in Germaniam se recipiebat, commissisque cum Otthone aliquot pugnis, tandem victoria potiebatur. Interea diem suum obibat Innocentius Pontifex, qui præter alia multa, quæ vivens laudabiliter gessit, etiam Xenodochion S. Spiritus construxit in urbe Roma, ei-que succedebat in Pontificatu Honorius III. sub quo ordo Dominicanorum & Franciscanorum habuit initium, Anno Christi, MCCXVIII. Ab hoc igitur Pontifice diadema imperiale consequebatur Fredericus: ac Joannes ex Baldouini stirpe prognatus, & Hierosolymæ Rex dictus, quod iis, qui in Asia doctrinam Christi adhuc profiterentur, præesset, unam ex filiabus suis in uxorem dabat Frederico, & simul cum dote titulum gubernationis ejusdem regni, unde omnes postea Reges Neapolitani titulum Regis Hierosolymæ sibi vendicarunt. In Italia is status rerum erat eo tempore, Romæ defierant esse consules, & loco illorum nunc unus aliquis tantum senator creabatur, nunc plures, quorum eadem erat autoritas, quæ consulum antè fuerat. Durabat & sædus, quod civitates Longobardiæ iniverant adversum Fredericum Barbarossam, puta Mediolanum, Brixia, Mantua, cum majore parte civitatum Romandiolæ.

Ottho I^{us}

Imp.

Innocentius

III. Pont.

Honorius

III. Pont.

Neapolis

Reges sunt

etiam Reges

Hierosoly-

mæ.

mandiolæ, Verona præterea, Vicentia, Padua & Tervisium. Cæsaris partes sequebantur Cremona, Bergamum, Parina, Regium, Mutina, Tridentum. Aliæ civitates & oppida Longobardiæ, Romandiolæ ac Marchiæ Tervisianæ, neutri factioni penitus addictæ erant: & ut occasio ferebat, modò huius sequebantur partes, modò alterius.

Origo Duceum Ferrarie.

Guelphorum & Gibellinorum factio.

Venerat in Italiam tempore Otthonis III. Ezelinus quidam, cui adhuc nepos erat superstes ex filio eodem nomine, homo potentissimus opulentissimusque. Hic quoniam Fredericò à Pontifice excommunicato se adjunxerat, ubi in Italiam veniebat Fredericus, ope illius Mantua simul ac Verona potiebatur. Devastabat Vicentiam, Patavium occupabat, profligabat exercitum confœderatarum civitatũ, post suum in Tusciam ducebat. Interea Ezelinus ex altera parte subjugabat Marchiam Tervisianam, una Ferraria excepta, quæ ab Azone Estensi defendebatur, iisque militibus, quos in Longobardia adhuc habebat Pontifex. Quod quidem ob beneficiũ, civitas illa obsidione liberata, in feudum concedebatur à Pontifice eidem Azoni, à quo etiam nostra hac ætate Ferrariæ duces originem suam deducunt. Fredericus igitur in Tusciam profectus cum exercitu suo, confidebat Pisis, firma spe & opinione posse universa Tuscia potiri. Atque ut intelligeret, quinam in ea regione essent partium ipsius, vel non, spargebat semina discordiæ inter incolas, unde maxima calamitas sequebatur, & totius Italiæ ruina. Adaugebantur enim ob eam, & incrementum maximum capiebant Guelphorum & Gibellinorum factiones, & Guelphi vocabantur, qui Ecclesiæ Romanæ sequebantur partes: Gibellini, qui Imperatoris, primumque omnium Pistorii fuere audita hæc eorum nomina. Educebat deinde exercitum suum ex urbe Pisana Fredericus, & depopulabatur ditiores Ecclesiæ subjectas. Itaq; Pontifex quia nullum aliud habebat remediũ, quo malum hoc depelleret, spem certissimam salutis faciebat his, qui adversus hunc

hunc ejus hostem arma sumerent, quod idē antecessores illius adversus Sarracenos fecerant. Contrā Fredericus ne ex improvīso à milite defereretur, quē admodum Barharossæ olim acciderat & aliis Imperatoribus, Sarracenos quatuor plurimos conducebat, quos ut fide & benevolentia sibi devinciret, & ut munimentum constitueret in Italia adversus Pontificiam dignitatem, quod veniēhil metueret excommunicationis fulmen, Nuceriam regni Neapolitani urbem iis donabat, quo certum aliquod firmumque refugium nacti, diligentius & securius partes illius defenderent. Pervenerat jam ad Pontificatum Innocentius IV. is, quoniam à Frederico sibi metuebat, *Innocentius IV. Pont.* Genuam proficiscebatur, inde in Galliam, ubi concilium cogebat Lugduni. Statuerat & Fredericus eō proficisci, verum impediēbatur obsidione Parmensi, & coactus eam solvere, in Tusciam se recipiebat, ex qua porrō in Siciliam cum classe profectus, moriebatur, relicto in Suevia Conrado filio legitimo, in Apulia Manfredo ex concubina nato, quem Beneventi Ducem fecerat. Ex his regnum occupaturus Conradus, ubi Neapolim appulit, ipse quoque desinit esse in humanis, filium infantem relinquens in Germania Conradinum nomine. Itaque Manfredus primum ut legitimus tutor Conradini, regnum illud occupabat, post affirmans mortuum esse Conradinum, ipse sibi retinebat illud invito Pontifice, & cogebat incolas regni ut se pro rege agnoscerent. Dum hæc geruntur, ingens bellum oritur in Longobardia inter Guelphos & Gibellinos. Stabat à partibus Guelphorum legatus quidam Pontificius, à parte Gibellinorum Ezelinus, cujus sub dominio & jurisdictione erat toto illa Longobardie pars, quæ ultra Padum fluvium extenditur. Et quoniam etiam urbs Patavina adversabatur huic Ezelino, eo bello interficiebantur XII M. Patavinorum, ipse quoque expirabat nondum bello finito, anno ætatis suæ XXX. & loca quibus imperaverat, libertatem iterum consequēbantur.

Per.

*Urbanus
IX. Pont.*

*Clemens
IV. Pont.*

*Reges Nea-
polis nō pos-
sunt esse
Imp. Roma-
ni.*

*Hadrianus
V. Pont.*

*Rudolphus
Imp.*

Persequebatur Manfredus Neapolis Rex, inimicitiam adversum Ecclesiam Romanam, more majorum suorum, & miserè vexabat Pontificem illius temporis Urbanum IIII. qui cruce (ut vocant) contra illum data, Perusiam se recipiebat, copias auxiliares præstolaturus. Cum autem illæ exiguæ essent, nec admodum instructæ, & tardius venirent, quàm ab eo expectarentur, ratus majore milite opus ad opprimendum Manfredum, è Galliis eum petebat: creatoque in regem Siciliæ ac Neapolis Carolo Angio, Ludovici Galliarum regis fratre, eundem hortabatur, ut primo quoque tempore arriperet iter in Italiam, & regnum illud occuparet. Sed priusquam Carolus Roman veniret, Pontifex erat mortuus, ei-que successerat Clemens IV. quando Carolus Ostiam appellabat triremibus XXX. reliquo exercitu terrestri itinere adducto: cumque Romæ aliquantulum commoraretur, senator creabatur à populo Romano, amoris & benevolentia ergo, & Pontifex ei in feudum concedebat regnum Neapolitanum, ea tamen lege & pacto, ut ob hoc beneficium annis singulis persolveret Ecclesiæ Romanæ Florenorum millia L. Cavebat præterea decreto, ne vel ille vel alius quispiam regum Neapolitanorum deinceps in Imperatorem Romanum eligeretur. Carolus igitur commissa pugna cum Manfredo, exercitum illius superabat, interfecto ipso ad Beneventum urbem, & Sicilia simul & regno Neapolitano potiebatur. Sed & Conradinus, cui ex testamento paterno regnum illud cesserat, Germanium militem ducebat in Italiam adversus Carolum, & de summa rei certans primum conjiciebatur in fugam, post cognitus interficiebatur. Rursum itaque pax & tranquillitas restituebatur Italiæ, usque ad Hadriani V. Pontificatum. Cum enim tunc Romæ degeret Carolus, atque ut Senator eam urbem gubernaret, indignissimè ferebat imperium ejus Pontifex, ac Viterbium aulam suam transferens, Rudolphum Imperatorem vocabat contra Carolum. Ita semper attraxerunt in Italiam exterarum gentes

gentes Pontifices Romani, religionis vel ambitionis studio impulsī, & novorum bellorum fuere auctores. Sed statim ubi aliquem principem ditassent, facti eos poenitebat, omnemque lapidem movebant, ut ab eo dignitatis gradu in, quē collocarunt, eundem rursus deicerent. Nec unquam permittebant, ut quam illi provinciam vi & potentia sua defendere non possent, ea ab alio quovis tuto ac tranquille possideretur. Denique nihil metuebant alios principes, & vel armis sibi consulebant, vel fuga, nisi dolo fortē opprimerentur, quemadmodum Bonifacio VIII. accidit. aliisque multis, qui amicitiae quodam prætectu ab Imperatoribus sunt capti. Cæterum non veniebat in Italiam Rudolphus, quia bello Bohemico impediabatur.

Mortuus erat interea Adrianus Pontifex, ejusque in locum successerat Nicolaus III. ex Ursinorum *Nicolaus III. Imp.* familia, homo audax & ambitiosus, qui cum modis omnibus tentaret Caroli potentiam frangere, efficiebat, ut Rudolphus Imperator indignē ferret Carolum in Tuscia habere gubernatorem, Guelphorum nomine post mortem Manfredi eō missum. Quare Carolus præfectos suos revocabat, & Pontifex Cardinalem quendam ex nepotibus suis subrogabat, qui Imperii nomine ei regioni præesset. Imperator verò ne ingratus videretur erga Pontificem, ob beneficium ab eo acceptum, iterum restituebat jurisdictioni illius Romandiolam, quam antecessores ejus abstulerant, & Pontifex Ducem ei regioni præficebat Bertoldum Ursinum. Jamque occasionem nactus experiundi fortunam suam cum Carolo, dignitate senatoria eum privabat, decreto facto, ne quis regia stirpe prognatus, dignitate illa Romæ amplius frueretur. Quin etiam Siciliam ei adimere conabatur, eamque ob rem consilia inibat cum Petro Arragoniæ Rege, quæ postea sub sequenti Pontifice effectum suum consequentur. Volebat præterea creare duos Reges ex familia sua, alterum Longobardiæ, alterum Tusciæ,

quorum potentia & ope Ecclesia Romana defenderetur à Germanis, qui jam diu impetum facere conabantur in Italiam, & à Gallis, qui regnum Neapolitanum tenebant. Quæ omnia aliq̃, dum moliebatur, diem suum obibat, fuitq; hic primus omnium Pontifex, qui ambitionem suam palam ac aperte ostenderet, quique hoc unum agebat, ut familiam suam ereberet titulo & prætextu Ecclesiæ. Ac quemadmodum antehac nulla unquam facta est mentio nepotum aut cognatorum alicujus Pontificis Romani, sic deinceps plena erit historia nostra illorum hominum, ita ut etiam de filiis ipsorum operæ precium fuerit nobis verba facere.

Neque enim in alio quoquam magis laborabant Pontifices, nostram usque ad ætatem, quam ut hujusmodi cognatos suos principes post se relinquerent, & Pontificia dignitas jure hereditario ad eosdem devolveretur. Nunquam tamē diu durarunt isti principatus & dignitates Pontificiorum cognatorum, vel quod ipsi Pontifices plerunq; desinerent esse in vivis, antequam eos confirmarent, vel etiam si confirmassent, eo tamen in statu relinquerent, ut adversus potentiam & impetum aliorum sese defendere non possent. Sequebatur Nicolaum Martinus IIII. qui cū Gallus esset natione, Caroli partes defendebat. Carolus ut contrā illi gratificaretur, exercitum mittebat in Romandiolam, quæ jam rebellaverat aliquantulum Pontifici, cumque ad Forum Livii castra esset metatus, Guido Bonatus Astrologus certum horæ momentum designabat civibus suis, quo cū illi excurrerent, & in hostem impetum facerent, Galli omnes ab iis interficiebantur vel ducebantur captivi. Sortiebantur & eodem tempore effectum suum consilia Nicolai Pontificis demortui, & Petri Aragoniæ Regis: nam hujus ope & auxilio similiter interficiebantur, à Siculis Galli omnes, qui in ea insula erant, eamq; occupabat Petrus, ac jure optimo ad se pertinere agebat, quod Constantiam Manfredi filiam haberet uxorem. Colligebat & Carolus exercitum,

Martinus
III. Pont.

Vespere Si-
ciliæ.

aitum, ut eam insulam recuperaret, verum morte præveniebatur, relicto filio Carolo secundo, qui in eodem bello antè in Sicilia fuerat captus, & ut liberaretur captivitate, fidem dederat redditurum se in Siciliam, nisi intra annos tres impetrasset à Pontifice, ut regibus Arragoniæ ea insula in feudum concederetur. Rudolphus Imperator in Italia expectabatur, ut veterem Imperii dignitatem in ea instauraret, sed oratorem tantum mittebat eò cum mandatis, ut omnes civitates quæ se in pristinum Imperii statum vindicassent, liberas & immunes pronunciaret. Ita plures jugum ab aliis sibi impositum excutiebant, & cum libertate priorem Reip. formam permutabant.

Succedebat Rudolpho in Imperio Adolphus, *Adolphus*
Pontifici Petrus de Murone, *Papa Celestinus* dictus. *Imp.*
Hic cum esset Eremita, & vitæ sanctimoniam claret, *Celestinus*
post menses VI. dignitati Pontificiæ renunciabat, *V. Pont.*
ejusque in locum subrogabatur Bonifacius VIII. Jamverò infatis erat, ut Italia Germanis & Gallis liberata à suis administraretur tantum, ac Pontifex ultramontanorum auxilio destitutus, potentia sua uti amplius non posset. Quare incipiebant in urbe Romana florere duæ potentissimæ familiæ, Columnenses & Ursini, qui & vicinitate sua & potentia *Columnensium & Ursinorum familia.*
dignitatem Pontificiam intra limites suos continebant, prohiberentque ne in immensum excreceret. Quod cum Bonifacius vereretur eos facturos, conabatur omnibus modis familiam Columnensium extinguere, nec solum eam excommunicationis fulmine terrebat, verum etiam crucem (ut vocant) contra eam dabat. Quæ res etsi molestissima erat Columnensibus, plus tamen Ecclesiæ Romanæ oberat, quàm ipsis. Nam & arma illa quæ ob amorem fidei Christianæ plurimum potuerant antea omnes, ubi propria ambitione & fastu Pontifices adversus ipsosmet Christianos iis uterentur, hebetabantur & officium suum recusabant, Denique nihil ita fregit Pontificum auctoritatem & imperium,

quàm propria libido & dominandi cupiditas. Privabat præterea Bonifacius duos ex eadem familia Columnnensium dignitate Cardinalitia. Cumque Sciarram quidam, præcipuus ex ea familia, prius Pontifici ignotus, fugam arriperet, captus in ea à piratis Catelanis, & ad triremes condemnatus, cognitus à nautis, è Marsilia Philippo Galliarum regi mittebatur. Qui cum ipse quoque excommunicatus esset à Pontifice, & regno Neapolitano privatus, haud ignorabat, quam difficile esset belligerari adversus Pontifices Romanos, quòd qui id faceret, succumberet plerumque: aut si vinceret, magno tamen cum periculo potiretur victoria: & astu quodam agendum sibi putabat, quasi in gratiam cum Pontifice rediturus. Sciarram igitur in Italiam clam ablegabat, qui cum Anagninam venisset, & Pontificem in ea urbe reperiret, convocatis aliquot amicis noctu eundem capiebat. Et quanquam rursus liberabatur Pontifex à civibus ejus urbis, ita tamen graviter molesteque ferebat casum hunc, ut summo cum dolore ac furibundus diem suum obiret. Fuit hic Bonifacius autor anni Jubilæi, Anno Christi, MCCC. statuitque ut singulis centenis annis semel celebraretur. Incidere deinde multæ & variæ dissensiones, inter Guelphos & Gibellinos. Adhæc, quoniam Italia ope & auxilio Imperatoris destituebatur, multæ urbes & regiones sese in libertatem vindicabant, multæ à tyrannis occupabantur. Succedebat autem Bonifacio Benedictus, is purpuratam dignitatem Columnnensibus restituebat, Philippum Galliarum Regem ab excommunicatione absolvebat. Benedictum sequebatur Clemens V. Hic quod Gallus esset natione, sedem quoque Pontificiam transferebat in Gallias, anno salutis humanæ MCCCVI Desierat interea in vivis esse Carolus II. Neapolis Rex, eique successerat Robertus filius, Imperio præerat Henricus Lucenbergensis, is eo animo proficiscebatur Romam, ut diadema Imperii à Pontifice acciperet, tametsi haud ignorabat Pontificem

*Autor &
initium anni
Jubilæi.*

*Benedictus
XI. Pont.*

*Clemens V.
Pont.
Sedes Pontificia in
Galliam
transfertur.
Henricus
VII. Imp.*

cem in urbe non esse, & perturbationem maximam pariebat ejus aduentus in Longobardiam. Nam & omnes ex ea proscriptos in integrum restituebat, sive Guelphi essent, sivi Gibellini: qui cum rursus sese mutuis cladibus conficerent, ita ea regio implicabatur bello, ut ne Imperator quidem ipse toto cum exercitu suo sufficeret ad sedandum eorum tumultum. Quin Longobardia relicta per urbem Genuam Pisas contendebat: quò cum venisset, unum hoc animo versabat, ut Tusciam adimeret Roberto. Sed quia consiliis illius non respondebat eventus, iterum petebat Romam, è qua paucos post dies ab Urbinis ope & favore Roberti ejectus, Pisasque reversus, Fredericum Siciliae Regem in Tusciam vocabat, nimirum ut ab eo adjuvaretur, ac minore cum difficultate eam regionem Roberto adimeret. Verum dum hæc aliaq; molitur, vitam cum morte commutabat, Ludovico Bavaro ei in Imperio succedente.

Ludovicus
IV. Imp.

Pervenerat ad Pontificatum Joannes XXII. Nec minus persequebatur Guelphos ac Ecclesiam Romanam novus Imperator, quam superior fecerat: Defendebant tamen illi se adversus impetum illius, ope Florentinorum & Roberti regis adjuti. Inde bella multa in Longobardia à Viscontiis contra Guelphos, in Tuscia à Castrutio Lucensi contra Florentinos. Et quoniam Viscontiorum familia causa fuit ducatus Mediolanensis, unius scilicet ex quinque iis ducatibus, qui totam deinde Italiam gubernarunt, paulò altius repetam ejus originem. Cum fœdus inivissent aliquot Longobardiæ civitates, quemadmodum suprà dictum est, ut adversus Fredericum Barbarossam se tutarentur, urbs Mediolanensis jam dum à ruinis instaurata, illis civitatib. se adjungebat, reprimebaturq; Barbarossæ impetus eo fœdere, & Ecclesiæ partes per aliquot tempus in Longobardia erant superiores, post iis in bellis & calamitatibus quæ subsequebantur, in eadem urbe Mediolanensi, cœpit florere familia Torrensium, & magis ma-

Joannes
XXII. Pont.

Viscontiorum
familia, &
de origine
ducum Me-
diolanensium.

gisque adaugebatur ejus æstimatio, quandiu in illa regione nulla aut exigua Imperatoris fuit autoritas. Cum autē in Italiam veniret Fredericus II. & Gibellinorum factio ab Ezelino adjuvaretur, fieretque potens, æquē ut altera, passim reperiebantur qui huic quoque factioni faverent. Itaq; cum & Mediolani ex eorum numero essent Viscontii, ejiciebantur ab iisdem ex ea urbe Torrenses: Sed haud diu exulabant, quā primum enim pax esset constituta inter Imperatorem & Pontificem, ipsi quoque restituebantur pristinae dignitati. Sede deinde Pontificia in Gallias translata, cū & Henricus Lucenbergensis per Italiam faceret iter, ut Romæ diadema imperatorium acciperet, hospitio excipiebatur Mediolani à Maphæo Viscontio, & Guidone Torrensi, viris præcipuis & primariis in iis familiis, ea tempestate. Hic Maphæus existimans se rem gratam Imperatori facturum, si Guidonem rursus ejiceret ex ea urbe, idque eo facilius perficere posse, quod is Guelphorum sequebatur partes: occasionem sumebat ad eam rem, exquerela plebis de vestitu Germanorum militum. Post cautē singulos hortabatur, ut armis arreptis imperium barbarorum hominum excuterent, seque in pristinam libertatem vindicarent. Hoc consilium cum rectē & ex animi sententia ei succederet, curabat ut à confœderatis quibusdam tumultus excitaretur, utque universus populus arma arriperet adversus Germanos. Nihil tamen hostilitur agebatur, antequam Maphæus cum filiis suis cæterisque omnibus, qui ejus factionis erant, armati ad Imperatorem accurrerent, & cuplam omnem seditionis in Torrenses rejicerent: nam & illis dolere inter privatos esse in ea urbe, & occasione data voluisse illum ex improviso opprimere, ut Italiam Guelphis subjicerent, & ipsi principatu ejus urbis potirentur. Interim bono animo debere eum esse agebant: Si enim copiis illorum ipse suas adjungeret, nulla in parte se ei defuturos. Credebat Henricus vera esse ea quæ Maphæus dixerat, suasque vires illius viribus jungebat, post impetum.

impetum faciebant in Torrenles , qui hinc inde errant sparsi in civitate, ut seditionem exortam reprimerent, & quoscunque ex eorum numero adoriebantur, interficiebant, aut omnibus fortunis exutos in exilium mittebant. Ad eum modum efficiebatur Maphæus Mediolani dominus, quem secutus est postea ex ea familia Galeazius & Azo ; hos Luchinus & Joannes ; ac fuit Joannes Archiepiscopus in ea urbe , Luchinus qui prius moriebatur quàm Archiepiscopus, Barnabam & Galeazium relinquebat : tandem etiam Galeazius obibat diem, relicto Joanne Galeazio Comite, cognomento Virtuoso. Hic, mortuo Archiepiscopo , fraude interficiebat Bernardum patruelem suum, & solus potiebatur Mediolano, fuitque primum omnium ejus urbis dux appellatus. Moriens relinquebat hæredes duos, Philippum & Joannem Mariam Angelum, qui cum à plebe Mediolani interficeretur, solus rerum potiebatur Philippus, in quo tandem etiam desit administratio illius ducatus in familia Viscontiorum, quia nullos hæredes masculos relinquebat : & ad Sforzas transferebatur, quemadmodum suo loco exponemus. Ut igitur revertar unde sum digressus : Cum Ludovicus Imperator in Italiam venisset ut diademate Imperiali ornaretur, atq; eos cōfirmaret, qui partium illius essent, Mediolani commorans, & occasionem nactus, ut civitatem illam argento emungeret, simulabat se eam restitutorum pristinæ libertati, & Viscontios in carcerem cōjiciebat, quos tamen paulò post Castrutius Lucensis liberabat. Romam deinde profectus, quò facilius Italiam universam turbaret, Antipapam creabat Petrum Cornaram, ejusque autoritate & potentia Viscontiorum fretus, existimabat haud difficile sibi futurum, ut quos vel in Longobardia vel in Thuscia haberethostes, eorum omnium vires & potentiam frangeret. Verùm moriebatur Castrutius, fuitque ejus mors causa & initium calamitatum Ludovici. Nam Pisæ, & Luca urbes statim illi rebellabant,

& Pisani Antipapam captum mittebant in Gallias, ipse de rebus Italicis desperans in Germaniam revertebatur. Vix autem egressus erat inde, cum in eam veniebat Joannes Bohemiæ Rex, accersitus ab iis qui in urbe Brixienti Gibellinorum factionem sequebantur, eamque urbem occupabat, præterea & Bergomum. Et quoniam consentiente Pontifice venerat, tametsi Pontifex id negaret, juvabatur à Legato Bononiensi, qui hoc optimum censebat remedium, ne in Italiam reverteretur Imperator, fecitque hic discessus illius in ea maximas mutationes. Cum enim Florentini & Rex Robertus viderent Gibellinos adjuvari à Legato Pontificio, omnes eos habebant pro inimicis, quibus vel Legatus Bononiensis vel Bohemiæ Rex amicus esset: & multi alii Italiæ principes his se adjugebant, nullo vel Guelphorum vel Gibellinorum habito respectu, ut Viscontii, Scaligeri, Philippus Gonzaga Mantuanus, Carrarienses item & Estenses, quos omnes excommunicabat Pontifex. Rex, quod fœdus illud metueret, domum proficiscebatur majores copias collecturus. Quas etsi paulò post adducebat in Italiam, tamen cum difficile illi esset vincere, diffidens rebus suis, contra voluntatem Legati Pontificii rursum se in Bohemiam recipiebat, Regio & Mutinæ tantum præsidio imposito. Parmam cômendabat Marsilio & Petro Rossensi, viris potentissimis in ea civitate. Rege ex Italia egresso, Bononia quoque confœderatis se jungebat, & ita conveniebat inter illos, ut ex quatuor illis civitatibus, quæ adhuc Ecclesiæ sequebantur partes, Parma Scaligeris cederet, Regium Gonzagæ, Mutina Estensibus, Luca denique Florentinis. Sed multa bella sequebantur ex ea civitatum distributione, quæ tamen maxima ex parte ope & prudentia Venetorum sunt sopita.

Origo ac historia cœdite urbis Venetæ.

Ac ne mirum alicui videatur, cur in his tantis & variis mutationibus, quæ in Italia acciderunt nullam unquam hæctenus Venetorum fecerim mentionem, cum Rempubl. habeant cæteris Italiæ ducatib. forma

forma simul ac potentia præstantiorem, dicam aliquid de origine illorum, & ostendam, cur ante se non immiscuerint rebus Italiæ afflictis. Quo tempore Attila Hunnorum Rex Aquileiam obsidebat, qui in ea erant cives, cum jam diu se defendissent, & de salute sua desperarent, quantum occasio patiebatur, omni cum supellectile & thesauro suo confugiebant ad scopulos æstuariorum maris Adriatici, vacuos alioquin & à nemine inhabitatos. Patavini quoque hoc vicino malo perterriti, & quod metuerent ne Aquileia potitus Attila, eos quoque opprimeret, res suas, quæ momenti alicujus essent, asportabant in eadem æstuaria maris, in locum quendam, cui nomen erat Rivo alto. Quinetiam infantes suos mittebant eò, fœminas item ac homines senio confectos, juventute ad urbis defensionem servata. Illi præterea, qui montem Silium vicinosque colles inhabitabant, æquè metu perculsi, ad eosdem maris scopulos sese recipiebant. Capta itaque ab Attila urbe Aquileia, & devastato Patavio, monte Silio, Vicentia & Verona, Patavini & potentissimi quoque, paludes Rivo altum ambientes incolebant. Sed & illi populi, qui loca huic provinciæ, quæ Venetia olim appellabatur, vicina tenebant, in easdem paludes sese receperant, iisdem de causis, quibus alii, & amœnissimis fertilissimisque locis relictis necessitate urgente, sterilia, inamœna, omnisque commoditatis expertia inhabitabant. Erat illorum ingens numerus, & ex variis populis collectus. Quare intra paucos annos ita ab iis excolebantur ea loca, ut non solum commodè inhabitari possent, verùm etiam ut essent amœnissima. Condebant & leges inter se, ac in illa Italiæ devastatione tranquillissimè vivebant. Deniq; exiguo temporis spatio potentia simul ac autoritate augebantur: Nam & alii multi sese iis adjungebant ex Longobardiæ civitatibus, propter Clephi Regis crudelitatem, eaque res maximo adjumento erat urbi Venetæ, & tanto quidem, ut cum postea Pipinus Galliarum Rex, invitatus à Pon-

rifice, Longobardos ex Italia ejicere conaretur, facta inter eum & Imperatorem Græcorum pace, Veneti & Beneventi Dux eo in statu relinquerentur ab iisdem, ut neutrius cogerentur sequi partes, intermedii inter illos sua libertate gauderent. Quemadmodum autem necessitas initio coëgerat eos, ut in iis maris lacunis & æstuariis sedes suas figerent, sic cum nullum aut exiguum in continenti terra haberent imperium, eadem planè necessitas causa illis erat cogitandi, qua ratione atque modo se familiasque suas honestè sustentarent. Itaque ad diversas orbis partes navigantes, variis mercium generibus urbem suam adimplere cœperunt. Quibus cum alii opus haberent, qui continentem inhabitarent, necessum erat iis ad urbem hanc confluere, illarum comparandarum causa. Ac diu quidem nulla alia de re magis solliciti erant Veneti, quàm ut quam facillimè possent merces illas ad urbem suam perferrir: ideoque portus còplures occupabant in Græcia simul & Syria. Postea cū Gallos in Asià irruentes classe sua adjuvarent, præmii loco Candiã Insulam còsequebantur. Ad eum modum viventes longè lateque dominabantur in mari, in ipsa autem Italia tam venerabile erat illorum nomen & autoritas, ut sæpè maximarum còtroversiarum, quæ inter alios incidissent, arbitri eligerentur. Ut in ea confœderatorum dissensione, qua de jurisdictione locorum quorundam disceptabatur. Nam & hæc componebatur à Venetis, & censura ac judicio illorum, Bergomum & Brixia civitates Viscontiis tribuebantur. Cum verò temporis progressu Patavium, Vicentiam & Tervisium dominio suo adjecissent, nec ita multò post Veronam, Bergomum & Brixiam multasque alias civitates in Romandiola & in regno Neapolitano, stimulati cupiditate imperandi cò crevit illorum fastus ac ambitio, ut non Italis principibus tantum, sed ultra montanis regibus terrori essent: Fecitque idem hic illorum fastus, ut exteri isti, fœdere contra eos inito, uno die omne illis imperium adimerent, quod

quod vix multorum annorum spacio sumptibus maximis paraverant. Et quanquam nostra ætate partem aliquam illius recuperarint, tamen neque ita potentes sunt, ut olim, neque tanta in auctoritate apud alios, & more aliorum principum Italiæ nunc vivunt. Pervenerat ad Pontificatum Benedictus XII. is cum intelligeret omnem sibi potestatem imperandi in Italia ademptam, cumque vereretur ne Ludovicus Imperator eam acquireret, cogitabat se posse amicitia sibi devincire in ea istos, qui occupaverant loca Imperatori subiecta, si ansam illis præberet metuendi Imperii, seque coniungendi cum ipso ad defensionem Italiæ. Quare edicto facto, omnibus qui Longobardiæ partes occupaverant, concedebat, uti eas retinerent, modò iusto aliquo ac honesto prætextu id fecissent. Quod dum agit, moritur, succedente Clemente VI. ubi cum Imperator videret quàm liberaliter aliis donasset Imperii urbes Pontifex, ne ipse minus liberalis esset in donandis rebus alienis, quàm ille, eadem planè ratione permittebat, ut quod quisque occupasset ex Ecclesiæ Romanæ bonis, iussu & auctoritate ipsius retineret. Sic Galeottus Malatesta, ejusque fratres Arimino potiebantur: Pisauo item & Fano. Antonius Montefeldrensis Marchia Anconitana, & Urbino oppido, Gentilis Varanius Camerinensis, Guido Polentus Ravenna, Sinibaldus Ordehoffus Forolivii & Cesena, Joannes Manfredus Faventia, Ludovicus Alidosius Imola. Multi præterea aliis in locis loca multa consequiebantur, ut ex omnibus iis quæ Ecclesiæ fuerant subiecta, pauca admodum restarent, quæ principem aliquem non agnoscerent. Sic fractæ vires Ecclesiæ Romanæ, mansere debiles usque ad Alexandri VI. tempora, qui nostra hac ætate tandem recollegit eas, magna cum infamia, suorum successorum. Cōmorabatur autem Tridenti Imperator, cum hæc concederet, seq; in Italiam venturum simulabat, unde bella multa & dissensiones in Longobardia, quibus Parma

*Benedictus
XII. Pont.*

*Clement
VI. Pont.*

*Imperator
fenda cōstituit in Italia. Fuit autem Carolus IV.*

civitas

civitas in Viscontiorum venit potestatem ac imperium.

Eodem tempore diem suum obibat Robertus Neapolitis Rex, relictis post se duabus neptibus ex filio Carolo, jamdum antea mortuo. Caverat autem testamento, ut major natu, Joanna nomine, in eo regno succederet, nuberetque Andreae Regis Hungariae filio, nepoti illius. At non diu in matrimonio habuerat eam Andreas, cum ab ea interficitur, & illa alteri cuidam nubit, cognato suo, Ludovico principi Tarentino. Quamobrem ut tantum facinus ulciscerentur Ludovicus Hungariae Rex, ejusque filius, Andreae extincti frater, ducto in Italiam exercitu reginam simul cum marito e regno Neapolitano ejiciebant. Accidit sub idem tempus res mira, in urbe Romana & digna quae inemoretur: Nicolaus quidam, Laurentius cognomento, Capitolii Cancellarius, ejectis ex urbe senatoribus, Tribunum se faciebat, caput nimirum Reipubl. Romanae, eamque ad antiquum statum reducebat tanta cum opinione justitiae & virtutis, ut non solum loca urbi vicina, sed universa propemodum Italia ei gratularetur per legatos, & provinciae, quae olim subjectae urbi fuerant (quia jam renatam quodammodo eam videbant) spem maximam de eo concipiebant. Denique alii metu, alii spe quadam & expectatione aliquis emolumenti eum honorabant. Interim ille nihil movebatur ista autoritate, quin statim se abdicabat magistratu, & negotiorum mole fatigatus, neve ab aliquo opprimeretur, clam ad Carolum Bohemiae Regem confugiebat. Qui cum in odium & invidiam Ludovici Bavariae Ducis à Pontifice Imperator esset electus, ut vicissim rem gratam faceret Pontifici, Nicolaum illi mittebat captivum. Interjecto deinde aliquot annorum spacio, exemplo hujus, de quo jam diximus, alius quidam Franciscus Baroeglius nomine, idem officium Tribunatus sibi sumebat in urbe Romana, senatoribus ejectis: Quare ut huic malo remedium adhiberet Pontifex, liberatum

liberatum à carcere Nicolaum, pristinaeque libertati restitutum, Romam redire jubebat, & ut antè dignitate Tribunitia perfrui. Ac sanè recuperabat eam Nicolaus interfecto Francisco: verùm cum in odium Columnensium incidisset, ipse quoque haud ita multò post interficiebatur, & manus gubernandæ Reipub. Romanæ post obitum illius iterum demandabatur senatoribus. Ejecerat interea è regno Neapolitano Joannam Reginam, ut dixi, Hungariæ Rex, jamque domum revertebatur, ubi Pontifex Romanus (quod Reginam potius quam ipsum Romæ cuperet vicinum) agebat cum eo, ut regnum ademptum restitutum se reginæ polliceretur, si maritus ejus titulo Ducis Tarentini contentus, Regis Neapolitani carere vellet. Agebatur autem tum annus Christi, MCCCCL. & commo-
 dum videbatur Pontifici, ut annus Jubilæus à Bonifacio VIII. institutus, è centesimo ad quinquagesimum quæque annum reduceretur. Quare decreto ea de re factò, Romani ob hoc beneficium illis præstitum, consentiebant, ut Pontifex Cardinales quatuor ad urbem mitteret, qui statum Reipub. collapsæ emendarent, quive ad arbitrium Pontificis senatores constituerent. Restituebat insuper hic Pontifex Duci Ludovico titulum Regis Neapolitani: contra Joanna ejus uxor civitatem Avenionem donabat Ecclesiæ Romanæ, quam jure hæreditario possidebat. Jam verò mortuus erat Lucinus Viscontius, ac Joannes Archiepiscopus solus potitus Mediolano, bella maxima movebat in universa Thuscia, præcipuè vicinis, fiebatque potentissimus. Quo similiter mortuo, erant ex ea familia superstites Barnabas & Galeazius ejus nepotes, sed paulò post Galeazius quoque extinguebatur, relicto filio Joanne Galeazio, qui omnem statum ac imperium familiæ illius cum Barnaba dividebat.

Præerat adhuc ea tempestate imperio Romano Carolus Bohemiæ Rex, sedi Apostolicæ Innocen-
 tius VI. Is Cardinalem quendam Hispanū, Ægidium
 nomine,

*Annus Ju-
 bilæus à
 100. ad 50.
 annum re-
 ducitur.*

*Innocentius
 VI. Rom.*

nomine, in Italiam ablegabat, qui virtute & prudentia sua non in Romandiola tantum ac in urbe Roma, verum in universa Italia collapsam Ecclesie auctoritatem restituebat, quam (ut antè admonui) Archiepiscopus Mediolanensis occupaverat. Cogebat insuper populum Romanum, ut Senatorem peregrinum susciperet, eum scilicet, quem annuatim mitteret Pontifex. Inibat honestissimas conditiones pacis cum Viscontiis: Denique Joannem Argutum Anglum 4000. Anglorum partes Gibellinorum defendentem, in Tuscia capiebat. Itaque cum postea ad Pontificatum perveniret Urbanus V. atque intelligeret tot victorias illius & res laudabiliter ab eo gestas, ipse quoque avidus videndi renovatum Italie statum, Romam contendebat cum Imperatore Carolo: ubi per aliquot menses ambo commorati, Carolus in regnum Neapolitanum revertebatur, Pontifex Avenionem. Mortuo hoc Urbano, creabatur in Pontificem Maximum Gregorius XI. Sed quoniam Egidius Cardinalis è vivis erat sublatuS, jam rursus dissensionibus fervebat Italia: cuius illi erant autores, qui adversus Viscontios conspiraverant. Quare novus Pontifex primum omnium Legatum in eam mittebat cum exercitu 6000. Britannorum: Ipse deinde Legatum secutus sedem Pontificiam in urbem Romanam reducebat, Anno Christi, MCCCLXXVI. cum annis LXXVI. eadem fuisset in Galliis. Succedebat huic Pontifici Urbanus VI. nec ita multò post creabatur Clemens VIII. Fundi, à Cardinalibus 10. qui negabant Urbanum legitimo more electum esse. Genueses diu jam Viscontiorum imperio subjecti, sub id ferè tempus rebellare illis cœperunt, seque in pristinam libertatem asserere. Quin etiam inter hos & Venetos bellum maximum movebatur ob Tenedon Insulam, unde novæ factiones in universa Italia, ubi primum omnium conspectæ machinæ bellicæ, quas Bombardæ vocant, re-

cene

Gregorius
XI. Pont.
Schisma.

gens Germanorum inventum. Ac quanquam in eo bello initio superiores essent Genuenses, urbemque Venetam per aliquot menses obsidione premerent, postremò tamen Veneti victoria potiebantur, & pax firmata est inter eos & Genuenses per Pontificem, anno Christi MCCCCLXXXI. Orto in Ecclesia schismate, ut antè dixi, Joanna Neapolis Regina sequebatur novi Pontificis partes, quare Urbanus Pontifex instabat ut regnum Neapolitanum à Carolo Durerio occuparetur, homine ex antiqua Regum Neapolitanorum familia prognato: Quod cum hic faceret, & pro suo uteretur, illa in Gallias fugiebat. Ferebat autem indignissimè hoc factum Galliarum Rex, & Ludovicum Angium in Italiam ablegabat, qui & regnum Reginae recuperaret, & Urbanum Romæ eiceret, subrogato Antipapa in ejus locum. Verùm dum hoc molitur, Angius fateri cedit, dissipatur ejus exercitus, & milites in Gallias sese recipiunt. Interea Pontifex Neapolim proficiscebatur, ubi in carcerem conjiciebat Cardinales novem, Galli & Antipapæ partes secutos, post etiam regi incipit irasci, quod is recusasset quendam ex nepotibus ipsius ducem Capuæ creare: dissimulabat tamen iram istam, & petebat ut Nuceriam urbem saltem ei concederet; quam cum obtineret, statim eam muniebat, & hoc unum moliebatur, ut regem ex eo regno eiceret. Re intellecta exercitum colligebat Rex adversus Pontificem, eique bellum denunciabat. Pontifex Genuam se conferebat, ubi sublatis è medio Cardinalibus captivis, Romam revertebatur, rursusque creabat Cardinales XXVIII. numero, scilicet, ut auctoritatem novam sibi compararet. Carolus relicta Neapoli uxore & Ladislao ac Joanna liberis, in Hungariam proficiscitur, eoque regno inauguratus, paulò post diem suum obit. Dum hæc ita ordine geruntur, interfecerat Joannes Galeazius Viscontius nepotem suum Barnabam, & solus Mediolano potiebatur. Nec satis erat illi ducem esse universæ Longobardiæ, quin etiam

*Bombarda
primum è
minium in
Italia con-
specta.*

*Bonifacius
IX. Pont.*

etiam Tusciam occupare volebat : quod dum agit, potiundæ totius Italiæ spe, ipse quoque moritur. Urbano VI. succedebat. Bonifacius IX. Clementi VII. Antipapæ Avenione Benedictus XIII.

Erat tunc Italia referta milite peregrino, Anglo, Germano, & Britanno, qui sub variis principibus externis in eam venerat : partim etiam à Pontificibus missus, cum Avenionē degerent. Eo igitur tunc ut plurimum utebantur in bellis Italiæ principes, usque ad Ludovici Conii tempora : is enim postea rursum ex Italo milite exercitum conscripsit sub titulo S. Georgii : cujus tanta fuit virtus & disciplina militaris, ut exiguo temporis intervallo omnem gloriam militibus externis adimeret, suam Italici restitueret, eoque solo usi sunt deinceps Italiæ principes, si quod bellum inter eos gerebatur. Cæterum malè conveniebat Pontifici cum populo Romano : Quare Afsium profectus commorabatur ibi, donec annus Jubilæus instaret Christi MCCCC. Ubi ut in urbem rediret Pontifex, Romani ultrò recipiebant externum senatorem, quem ipse vellet. Permittebant etiam ei, ut Castrum S. Angeli muniret. His pactionibus reversus Pontifex, quo opes Ecclesiæ augeret, decretum faciebat, ut omnium vacantium beneficiorum redditus ad annum unum fisco Pontificio cederent. Vita functo Joanne Galeazio Mediolani duce, status ejus ducatus in partes plurimas scindebatur, tametsi duos reliquisset filios, Joannem Mariam Angelum, & Philippum. Nam in his dissensionibus, quæ mortem ejus sequebantur, etiam Joannes Maria Angelus, vitam cum morte commutabat, Philippus captus Ticini in arce detinebatur aliquandiu, sed fide & auxilio præfecti evadebat. Inter alios multos, qui civitates illas & oppida occupaverant, quæ pater olim ipsorum possederat, erat Guilelmus Scaligerus : Hic proscriptus confugiebat ad Franciscum Carraram Patavii dominum, & adjutus ab eo, civitate Veronensi potiebatur. Verum

non erat diuturnum hoc Imperium illius & potestas: necabatur enim à Francisco veneno, ac vitam simul cum civitate amittebat. Vicentini, qui hæcenus sub Viscontiis tranquillè & pacificè vixerant, ne potentia reguli Patavini ipsis quoque noceret, in clientelam Venetorum se dabant. Sic adjuti à Vicentinis Veneti, primum urbem Veronam occupabant, post etiam Patavio potiebantur. Jam verò desierat in humanis esse Bonifacius Pontifex, eratq; in locum illius suffectus Innocentius VII. Huic senatus populusque Romanus supplicabat, ut castrum antè ablatum & munitum simul cum libertate pristina illis restitueret, sed frustra hæc canebantur Pontifici, & populus Romanus Ladislai regis Neapolitani implorabat opem: Lite deinde inter eos sopita, in urbem redibat Pontifex, è qua metu & terrore civium Viterbium confugerat, eoque in loco nepotem suum Marchiæ Anconitanæ fecerat Comitem, nec ita multo post exstinguebatur. Creabatur eo mortuo in Pontificem Maximum Gregorius XII. ea lege & conditione, ut si Antipapa renunciaret dignitati Pontificiæ, ipse quoque eidem renunciaret. Ac sanè tantum laborabatur eo tempore à Cardinalibus in reducenda ad unionem Ecclesia, & tollendo schismate, ut Benedictus Antipapa ad portum Veneris veniret, Gregorius XII. Lucam: cumque multa hinc inde inter eos tractarentur, nec tamen certi quicquam decerni posset, utrumque semovebant Cardinales dignitate Pontificia, & Benedictus in Hispaniam proficiscebatur, Gregorius Ariminum. Suasu deinde ac hortatu Balthazaris Cossæ Bononiæ Legati iidem Cardinales concilium cogeant Pisis, quo Pontificem maximum creabant Alexandrum V. Qui adeam dignitatem evectus regnum Neapolitanum Ludovico Angio concedebat, excommunicato Ladislao: præterea bellum eidem Ladislao movebat, pacto fœdere cum Florentinis, Genuensibus, Venetis & Legato Bononiensi, urbem Romam capiebat, tandem moriebatur in medio

*Innocentius
VII. Pont.*

*Gregorius
XII. Pont.*

*Alexander
V. Pont.*

*Ioannes
XXIII.
Papa.*

*Sigismundus
Imp.*

*Tres Pontifices
Romani simul
dignitate pri-
vati.*

*Martinus
P. V.*

belli ardore, ejusque in locum subrogabatur Balthasar Cossa, Ioannes XXIII. appellatus. Hic Bononiæ electus statim ad urbem contendit, ubi cum Ludovicum Angium reperiret jam tū ē Marsilia reversum cum classe, & in eum caelum ambo inciderent, ut cum Rege Ladislao manus illis conferendæ essent, per rumpebant quidem illius exercitum, sed quod haberent parum exercitatos naucleros, victoria cadebant. Ita Rex paulò post iterum potiebatur urbe Romana, Pontifex Bononiam confugiebat, Ludovicus in Provinciam. Ut autem Ladislai Regis potentiam frangeret Pontifex Romanus, omnem lapidem movebat, ut Sigismundus Hungariæ Rex Imperator crearetur, eoq̃ue in Italiam accersito, Mantuæ cū eo agebat de Concilio generali indicendo, quo ad concordiam redacta Ecclesia, ab hostibus suis facilius defenderetur. Erant itaq̃ue eo tempore Pontifices numero tres, Gregorius, Benedictus, & Joannes, quorum odio & dissensione valde frangebantur Ecclesiæ vires; ac imminuebatur autoritas. Locus Concilio designabatur Constantia, Germaniæ urbs, præter expectationem & voluntatem Joannis Pontificis. Et quamvis inopinata Ladislai morte omnis spes & emolumentum adimebatur Pontifici, quod ex eo Concilio accepturum se sperabat, quia tamen jam consenserat in illud, non poterat facere, quin ipse quoq̃ue eidem interesset. Itaque Constantiam veniens, & post aliquot menses serius (ut dici solet) quàm decebat, errorem suum agnoscens, fugamq̃ue indè meditans, captus cogebatur dignitati Pontificiæ renunciare. Renunciabat & Gregorius eidem per Legatum quendam. Benedictus qui renunciaturum se negabat, primum pro hæretico declarabatur, deinde cum etiā ab iis Cardinalibus defereretur, qui partes illius hactenus secutierant, tandem similiter adigebatur ad renunciationem, & creabatur à Concilio Pontifex Maximus Otho Columnensis genere, eiq̃ue nomen indebatur Martino V. Hac via atq̃ue ordine

dine ad unionem & concordiam reducebatur Ecclesia, cum annis XL. distracta scissaque in plures & varios Pontifices fuisset.

Sub hæc tempora ferè Philippus Viscontius in arce Ticini detentus, ut antè dixi, fortuna maxima augebatur. Cum enim diem obiisset Fantinus Canis, qui in iis, quas recensui, Longobardiæ calamitatibus & ærumnis, Vercellas, Alexandriam, Novariam & Tortonam civitates occupaverat, ac liberos nullos reliquisset, ad quos bona ejus deferrentur, Beatricem conjugem suam instituerat heredem, caveratque ut illa post obitum suum eidem Philippo nuberet. Hoc igitur matrimonio Mediolani dux fiebat Viscontius, & universa Longobardia potiebatur. Ac initio quidem summam benevolentiam & amorem sibi conciliabat apud omnes munificentiâ & liberalitate sua, ut plerumq; solent tales principes: post stupri accusabat Beatricem conjugem, eamque interfici jubebat. Ad eum modum factus potentissimus, cogitabat, quo pacto Tusciæ quoque bellum inferret, & Joannis Galeazii parentis sui vestigiis insisteret. Reliquerat Ladislaus Neapolis Rex, è vivis decedens, sorori suæ Joannæ maximum exercitum, eiq; præstantissimos quosque Italiæ præfecerat, inter quos principem locum obtinebat Sforza Cantignolius, homo ea ætate peritiss. in re militari. Hic Regina, ut suspicionē omnē à se amoveret, in quam incidere poterat, ob Pandolphum quendam, quem in aula sua habebat à pueritia in eadem educatum, nubebat Jacobo Marchiæ Comiti, Gallo natione, & ex regia stirpe propugnato, ea lege & pactione, ut is titulo Principis Tarentini contentus, regni Neapolitani titulum omnemq; ejus administrationem sibi soli relinqueret. Verum statim ut Neapolim appulit Jacobus, rex ab exercitu salubatur, unde bellum inter eum & uxorem planè dubio eventu. Ac vincebat quidē regina, regnoq; servato Pontifici quoque indicebat bellum: Sed Sforza, ut eam in periculum conjiceret, stipendio suo renuncia-

bat, cum illa nihil tale facturum eum cogitaret. Quæ sanè re damno maximo afficiebatur, & quia nullum aliud remedium reperiebat, quo malum hoc repelleret, ad Alphonsum Arragoniæ & Siciliæ Regem confugiebat, eoque in hæredem adoptato, Braccii de Montone operam conducebat, qui & par Sfortzæ judicabatur peritia rei militaris, & hostis capitalis erat Pontifici, quod is illi urbem Perusinam ademisset. Quanquam autem pax iterum deinde facta est inter Reginam & Pontificem, metuebat tamen Alphonsus, ne eodem quoque modo secum ageret Regina, quo cum marito egerat antea, & operam dabat, ut munitissima quæque regni Neapolitani loca astu occuparet. Illa contrà non minus astuta atque sagax arcem Neapolitanam muniebat. Cum igitur magis magisque inter eos auferetur suspicio ac simulas, ad arma deveniebat, & vincebat Alphonsum regina, duce Sfortza; is enim iterum jam militabat sub stipendiis illius: Victum regno ejiciebat, adoptione privabat, Ludovicum Angium ejus in locum adoptabat. Unde novum bellum inter Braccium, qui Alphonsi partes erat secutus, & Sforzam reginæ præfectum. Quod dum geritur inter eos, dumque Sforza ad Piscaram flumen trajicit, in aquis perit. Iterum igitur destituebatur regina præfecto, ac paululum aberat, quin regno ejiceretur, nisi ope & auxilio Philippi Viscontii Mediolani ducis fuisset adjuta: hic enim eò redigebat Alphonsum, ut in Arragoniam se reciperet. Interim Braccius nihil movebatur eo Alphonsi discessu, & bellum semel cœptum adversum Reginam urgebat. Jamque Aquilam occupaverat, cum Pontifex prævideret, quanto in periculo versaretur Ecclesia Romana, si potentia Braccii auferetur. Quare exercitu suo præficiebat Franciscum Sforzæ filium, qui ad eandem deinde civitatem Braccium simul interficiebat, & exercitum illius in fugam vertebat. Restabat adhuc à parte Braccii Ottho ejus filius, cui Perusina urbs antè à Pontifice erat adèpta, Mòtone relicta: verum hic quoque interficiebatur paulò post in Romandiola,

Romandiola, cum Florentinorum defenderet partes
omnisque Braccianorum defensio & administratio
rei militaris ad Nicolaum quendam devolvebatur,
cognomento Parvum.

Igitur ex præcipuis Italiæ regionibus eo tempore
regnum Neapolitanum obtinebat Regina Joanna II.
ejus nominis: Marchia Anconitana, patrimonium
Petri ut vocant, & Romandiola partim Ecclesiæ
Romanæ erant subjecta; partim ab aliis tenebantur:
qui cum aliquando præfecti fuissent illorum loco-
rum, eadem tyrannide sua occupaverant: Ferrariam,
Mutinam & Regium Estenses: Faventiam Manfre-
dii: Imolam Alodossii: Forumlivii Ordellaffii: Arimi-
num ac Pisaurum Malatestæ: Camerinum denique
Varanii. Suberat Longobardia partim duci Philip-
po, partim Venetis, erantque ejectæ ex ea omnes fa-
milie illustres, una Gonzagarum familia excepta;
hæc enim Mantuam adhuc retinebat. Thuscæ bona
ex parte dominabantur Florentini. Luca tantum &
Sena veteri jure utebantur: sed Luca à Guiniciis re-
gebatur, Sena libertate sua gaudebat, Genuensium,
quod nunc libertate pristina uterentur, nunc regum
Galliæ aut Viscontiorum imperio essent subjecti,
nulla erat autoritas, & inter minores Italiæ status nu-
merabantur, denique præcipui quique Italiæ princi-
pes ac familie, armis propriis erant exuti. Latebat
domi Dux Philippus, & gerebat bella, ea per alios ad-
ministrabat. Veneri in continenti dominum quæren-
tes, omnem gloriam amittebant, quam bello navali *Vires Italiae fracta.*
comparaverant, & ut reliqui Italiæ principes, exerci-
tus suos aliorum gubernationi committebant. Ponti-
fex Romanus, & Joanna Neapolis Regina, partim se-
xu, partim religione impediabantur, quo minus ar-
ma sumerent, & necessitate quodammodo cogeban-
tur, ut id facerent, quod alii spe vana ac inani fece-
rant. Quinetiam Florentini eadem necessitate urge-
bantur: Cum enim ob frequentem mutationem sta-
tus, major pars nobilitatis illorum interiisset, & Resp.
ab iis administraretur, qui à teneris, quod ajunt ad

mercaturam potius, quàm ad arma essent adsuèfacti
 ipsi quoque eandem fortunam experiebantur, quam
 alii. Breviter, ac ut uno verbo dicam, omnis Italiæ vis
 deus & potestas, aut Regulis pendebat, aut ab iis,
 quorum nulla ferè erat potentia vel autoritas. Regu-
 li nulla gloria accendebantur, sed toti in eo erant, ut
 non ignibè uterentur rebus suis, vel si possent, eas au-
 gerent. Alii non admodum versati in magnis & ardu-
 is rebus, quæstui inhiabant, aut cum quæstu simul au-
 tem etiam aliquam sibi parabant. Erat ex eorum nu-
 mero Carmignolus, Franciscus Sforza, Nicolaus co-
 gnomento *Parvus*, alumnus Braccii, Agnolus de Per-
 gula, Laurentius ac Michael Attentuli, Tartaglius,
 Jacopaceius, Ceculinus Perusinus, Nicolaus Tollen-
 tinus, Guido Taurellus, Antonius de Ponte ad Hie-
 ram, multiq̃ue alii, quorum supra feci mentionem.
 Adjunxerant etiam se his Urfini & Columnnenses,
 urbis Romæ Barones, & complures alii nobiles, Nea-
 politani & Longobardi, atq̃ue ita conveniebat inter
 eos, ut & tempori inservirent omnes, & ex iis à qui-
 bus bellum aliquod gerebatur, rarò admodum alter
 altero esset superior, æquali propemodum fortuna
 discederetur. Deniq̃ue is erat status rerum in Italia ea
 ætate, ut si quis vel mediocriter in re bellica exer-
 citatus esset præfectus, & in quo saltem um-
 bra aliqua veteris virtutis militaris
 eluceret, cum singuli ad-
 mirarentur.

LIBER SECUN-
DUS NICOLAI MA-
CHIAVELLI, CIVIS ET SE-
cretarii Florentini, Historiam Flo-
rentinam complectens.

Inter magnas & admirandas rationes
priscarum illarum Rerumpub. & Im-
periorum, conservandorum, quæ hoc
seculo interierunt, non immerito nu-
meratur studium, quod in extruendis
novis civitatibus atque coloniis, fre-
quenti in usu fuit: nihil etenim optimo Principe beneque
constituta Rep. adeo dignum, neque regionibus adeo utile re-
periri queat, quam instaurandis novis coloniis vacare, ut sit
quo genus humanum defensionis suæ se recipere, terramque
commodo suo excolere possit: quod quidem priscis factum
non adeo difficile fuit, utpote quibus receptum erat,
in provincias subactas, aut aliâ ratione vacuas, novos
habitatores substituere, quod genus replendarum
provinciarum, colonias vocabant. Neque etenim,
ea ratione, solummodo novæ urbes surgebant, sed
etiam victori provinciæ eo magis in tuto consti-
tuebantur, loca præterea alioquin vacua, habitatori-
bus explebantur tandemque homines recte distributi,
publicam rem conservabant. Quod enim, ea rati-
one, homines in provinciis commodissimè haberent,
inde eorum copia profluebat, eoque tam ad offenden-
dum alacriores, quam ad defendendum tutiores con-
spiciebantur. Postquam verò ratio ista, ob pravam
rerum publicarum administrationem, hoc ævo inter-
ierit, inde tam debilitatem, quam interitum imperi-
orum, consequi plane necessarium est, siquidē hæc
ratio sola atque primaria existat, qua Imperia in tuto
sint, regionesque incolis, uti dictum est, abundant. Securi-
tati quidem provinciarum, hinc ideo prospectum li-

*Ratio ampli-
ficandarum
Rerumpub.*

*Quid colan-
tur.*

*Coloniarum
utilitas.*

quet, quod istiusmodi Colonia, in devicta provincia constituta, arcis atq; propugnaculi loco sit, qua incolæ in fide atq; officio contineantur: præterea, vix unquam provincia frequenti habitatore abundare, nec homines in illa bene distribui queant, nisi hæc ratio sedulo observetur, siquidem non univërsa ut plurimum provincia, generationi atque sanitati conducatur, unde tandem consequi necesse est, ut alia regionis pars colonis abundet, altera hominibus destituta sit: quod si itaque rationem illam, qua egenæ colonis partes, ex abundantioribus locis explantur, minus sequi velimus, regio certe illa diutius subsistere nequit, quod nimirum alteram ejus partem, ob raritatem colonorum deseri, alteram, ob nimiam frequentiam opibus exhaustiri tandem consequatur.

Cum verò natura ipsa huic incommodo obviam ire nequeat, eam ob rem requiritur, ut id industria restituatur: constat siquidem, regionem minus salubrem hac ratione corrigi, si nimirum ea, uno eodemq; tam cultura terram, quam frequentia ignium aërem salubriorem reddant, quod quidem à natura ipsa præstari nunquam possit. Huic rei Venetorum urbs, fidem facere queat, quæ quidem in loco palustri adeoque insalubri sita, nihilominus hominum, qui eodem tempore paludes istas infederunt, frequentia, ad salubritatem redacta fuit. Pisæ præterea, ob aëris inclementiam nunquam cive abundarunt, nisi ab eo tempore, quo Genua, omnisq; illa ora à Saracenis vastata fuit, siquidem ij, qui cladem illam evaserunt, patrio solo exuti, tanta copia hanc confluxerunt, ut eam urbem tam replerent, quam potentia amplificarent. Quod ergo ratio illa, Coloniarum constituendarum, nobis interiit, eam ob rem, tam provincias bello subactas, eo majore cum onere atq; discrimine tuemur, quam novæ regiones habitatore carent, atque abundantiores eo nunquam exonerantur. Hinc sane permagna orbis pars, præsertim in Italia, si priscum ævum respicias, deserta jacet, quod quidem hinc evenisse, atque hodiernum evenire liquet, quia nec principes veram gloriam venantur, nec Respublicæ quidquam

*Salubritati
regionum.*

*Pisarum in-
cremētū.*

agunt, quod aliquam laudem mereri queat. Ergo veteres, ex his Coloniis, tam novæ urbes crebrò emergabant, quam inchoatæ in maiorem amplitudinem crescebant, atque inter has Florentia conspicua est, utpote quæ à Fesulanis initium atque à Coloniis incrementum sumisit. Certo enim certius est, quod etiam à Dante atque Joanne Villano, demonstrationibus solidissimis asseritur, Fesulanos, quorum urbs jugum montis occupaverat, quo cōmoditati eorum infervirent, qui ad se mercatum venire cuperent, eoque mercatura uberiore gauderent, mercibus advenarum exponendis, non verticem montis, sed planum istud, quod montis radicem, atque flumen Arnū interjacet destinasse. Hinc meo quidē judicio, prima inibi ædificia surrexerūt, in quæ mercatores nimirū merces suas tuto reciperent, quæ tandē in iusta domicilia abierunt atq; postmodum, devictis à Po. Ro. Carthaginensibus, Italiaque undique pacata, amplificata auctaque fuerunt: Neque etenim hominib. in angusto versari unquam libet, nisi neceſsitate aliqua eò adigantur, adeo ut etiam ij ipsi, qui, metu belli, loca aspera munitaque incolere consueverant, postquam nihil amplius periculi superest, ad amœniora descendere soleant. Ergo securitas illa, qua universa Italia, sub auspiciis Ro. Reipub. gaudebat, ædificiis istis, ea quam diximus ratione inchoatis, incremento fuit, ut ea tandem oppidi, quod primo quidem Arninum cognominabatur amplitudinem exhiberent. Bella abinde civilia, inter Marium Sullamque primum, post inter Cæsarem & Pompejum, tandem inter eos qui Cæsarem obtruncarunt, ejusque necis vindices, exarserunt. Prima itaq; Colonia à Sulla, postmodum aliæ à Triumviris illis, qui post vindicatam Cæsaris necem, rem Romanam inter se partiti erant, Fesulum translatae fuere, quæ quidem vel universæ, vel major earum pars, juxta oppidum istud, domicilia sibi exstruxerunt, adeo ut hoc incremento, planities illa tot ædificiis occuparetur, quo illa civitatib. Italix deinceps non immerito adscriberetur. Unde verò ea nomen Florentiæ sortita

*Florentia or-
rigo à Fesulanis.*

Eius incrementum,

Et nomen

sit, variae ea de re opiniones exstant, sunt siquidem, qui eam à Florino, Coloniae Principe, denominatam affirmant, alii Fluentiam ab initio, non Florentiam audivisse nuncupant, quod ea nimirum ad Arni fluvii ripam sita esset, atque huius opinionis testem Plinium adducunt, qui Fluentinorum, ad fluentem Arnū sitorum, mentionem facit. Falli tamen eos arbitror: neque etenim, eo loci, Plinio propositum est, de nomine istius municipii verba facere, sed potius demonstrare, ubi Florentia sita sit, corruptam itaque esse scriptionem apud Plinium apparet, siquidem tam Frontino, quam Cornelio Tacito, qui circa Plinii tempora scripsere, ea jam Florentia nuncupatur, adeoque jam tempore Tiberii Caesaris ad consuetudinem reliquarum Italiae civitatum regebatur: Scriptum siquidem Cornelius reliquit, legatos Florentinorum Imperatorem orasse, ne aquae in agros ipsorum derivarentur, neque adeo verisimile sit, civitatem illam, uno eodemque tempore, diversa nomina habuisse. Mihi itaque constitutum est, eam semper Florentiam audivisse, quidquid tandem appellationi occasionem praeberit: originem etiam ejus Imperio Romano adscribendam, tandem, sub primis Imperatoribus, à scriptoribus celebrari coepisse. Barbarorum postmodum incursionibus Imperium Romanum prementibus, urbs ipsa, à Totila Ostrogothorum rege, eversa, atque ducentis quinquaginta ab inde annis, à Carolo Magno restaurata fuit, à quo deinceps tempore, usque ad annum Christi MCCXV. eam fortunam passa est, quā ij vivebant, qui tum summa in Italia potiebantur. Primo siquidem stirps Carolina eam obtinuit, inde à Berengariis occupata, tandem Imperatoribus Germanis, sicuti in tractatu nostro universali dictum est, paruit: quo quidem tempore Florentini obeorum qui ipsis imperabant potentiam, nihil memoria dignum gesserunt, praeterquam quod ij anno MX. S. Romuli die solenni, Fesulum caperent atque everterent, quod quidem vel Imperatore assentiente, vel sub interregno [quo tempore audendi major facultas] gestum esse, vero consentaneum est. Postquam vero

*Plinius cor-
rectus.*

*Fastatio.
Restauratio.*

*Fesulanorum
everso.*

Incrementa

Pontificum.

Pontificum auctoritas in Italia auctum, Imperatorum verò Germanorum potestas imminutum ibat, omnes illius provinciæ urbes, minore cum reverentia Principes suos habere cœperunt: adeo, ut sub annum Christi MLXXX. tempore Henrici III. Italia omnis in duas partes, Imperatorias nimirum ac Pontificias, scinderetur, inter quas nihilosecius divisiones, Florentini concordēs & quieti, usq; ad annū MCCXV. egerunt, nec aliud sibi imperium, Victoribus morigeri, quam salutem suam expetiverunt. At quemadmodum corporibus nostris accidere cernimus, ut quo lentiore morbo invadimur, eo majora discrimina & pericula nos manere soleant, sic etiam Florentinis usu venit, ut quo tardius partium studia sequerentur, eo periculosius postmodum cum iis confictandum ipsis fuerit. Ac prima quidem partium causa satis omnib. nota est, utpote quæ à Dante, multisq; aliis scriptoribus, notata sit, interim brevib. eam hic repetere, non alienum erit. Inter familias præcipuas, potentiæ Florentiæ eminebant Bondelmontii atque Uberti, tum Amidei atque Donati. Donatorum in familia, viduæ opulentissimæ filia erat, formæ præstantissima, quam Bondelmontio equiti, familiæ istius Principi, nuptum elocare mater secum deliberaverat, mentem tamen ea de re, vel ex negligentia, vel quod nihil ex mora periculi exspectaret, nemini hætenus aperuerat, donec Bondelmontius ille fatali ductu, filiam ex Amideorum familia sibi desponderet: quam quidem rem indignissimè vidua ferebat, verum filiæ excellenti formæ confisa sperabat nuptias istas, antequam firmarentur turbari posse. Cum itaque aliquando Bondelmontium ædes suas præterire solum conspexisset, occasione ea utendum rata, se in ædium partes inferiores, filia ponè sequente, innox recepit, atque Bondelmontio obviam facta, sic ipsum allocuta fuit. Gratulor equidem tibi non mediocriter, quod uxorem te duxisse intellexerim, licet negare nolim, hanc filiam meam me tibi servasse, simul hæc effata, ad apertis januis filiam ipsi conspiciendā præbuit. Cum ergo

Prima partium origo apud Florentinos.

*Ex Bondel-
montii levi-
tate.*

*Causa ipsi-
torum.*

Bondelmontius formam virginis, quæ sanè rarissi-
ma erat, contemplaretur, tum etiam origine, cæ-
terisque dotibus, hanc sponsæ suæ minimè cedere
cogitaret, confestim tanto desiderio ejus potius
de accensus fuit, ut fidem datam sponsæ, injuriam
præterea in familiam Amideorum, malaque inde
proculdubio manatura negligens, extemplo viduæ re-
sponderet: postquā hāc te mihi servasse intelligo, ingra-
tus sane habear, siquidem id facere hactenus lice-
at, si fortunam minus reverenter amplexus fuerim:
moraque nulla interposita, nuptias cum hac virgine
celebravit. Fodicabat hoc facinus omnium, tam
Amideorum, quam Ubertorum (utpote qui invi-
cem necessitudine atque affinitate conjuncti essent)
animos, & tam insignem injuriam minimè toleran-
dam, atque sola Bondelmontii morte expiandam,
conventu eam ob rem habito, magno numero decre-
verant. Ac licet eorum non pauci, mala inde pro-
ventura, ominarentur, eaque in medium propone-
rent, Mosca tamen Lambertus, in hanc sententiam
erumpens, *quod multa ponderando nihil concluderetur,*
tritumque proverbium, quod res perpetrata caput haberet,
addens, omniū animos ad vindictā inclinavit. Cura
itaque ejus rei Moscæ, Striatto Uberti, Lābertuccio A-
midei, atque Odorigo Fifanti demandata. Atque hi
quidem festo Paschatis die, ex ædibus Amideorum,
quæ pontem veterem, fanumque S. Stephani inter
erant, in Bondelmontium, equo albo vehentem, at-
que injuriam ea facilitate, qua stipulatæ nuptiæ re-
scribuntur, posthaberi arbitratum, irruentes, sub
statua Martis, eum equo excussum interemerunt. Fa-
cinus istud omnem urbem in duas partes distraxit,
quarum altera Bondelmontiis, Uberti altera ad-
hærebat: utrique partium ædes satis munitæ, tum
turres & familiarium magnus numerus; eam ob
rem pugnatum inter illas aliquoties, multis post
annis, acriter, sicutamen ut neutri alteros pellerent,
odiaque inter ipsos, non tam pace componeren-
tur,

tur, quam induciis quiescerent, atq; ea ratione novis subinde causis emergentibus, vel denuo arderent, vel iterum seponerentur. Laboravit ergo urbs sub eo onere usque ad Friderici II. sæculum, cui mens e-
 rat, quod Regnum Neapolitanum Imperio suo accessisset, potentiam suam contra Pontificem roborare, eam ob rem, quo Tusciæ tutius imperaret, Ubertos, eorumq; sequaces, sibi protegendos sumsit, qui porro ea potentia auctiores, Bondelmontios urbe e-
 jecerunt, atq; inde urbs nostra (sicuti hætenus universa Italia, in Guelphos atq; Gibellinos divisa erat) etiam ipsa partium illarum studia amplecti cœpit. Neq; superfluum fuerit, familiarum, quæ partib. adhærebant, præcipuarum, nomina posteritati relinquere. Guelphorum itaq; partes sequebantur Bondelmontii, Nerlii, Rofsii, Frescobaldii, Mozii, Pulcii, Gherardini, Foraboschii, Bagnesii, Guidalottii, Sachettii, Manierii, Lucandesii, Chiaramontani, Campiobassii, Cavalcantii, Giandonatii, Gianfigliazii, Scalii, Gualerottii, Importunii, Bostichii, Tornaquincii, Vechiettii, Tosinghii, Ariguccii, Aglii, Sitii, Adimarii, Visdomini, Donatii, Pazzii, de LaBella, Ardinghii, Thebaldi, Cerchii. Gibellinis studebant Ubertii, Manellii, Ubriachii, Fisantii, Amidei, Infangatii, Malespini, Scolarii, Guidii, Gallii, Caprardii, Lambertii, Soldanierii, Ciprianii, Toschii, Amierii, Palerminii, Migliorellii, Piglii, Baruccii, Cattanii, Agolantii, Brunelleschii, Caponsachii, Eliseii, Abbatii, Tedaldinii, Guochii, Caligaii. His nobilioribus familiis utriusq; partis, multæ popularium sese addixerunt, adeo, ut universa ferè urbs, hisce divisionib. inficeretur. Guelphi itaq; ea ratione exacti, in vallū istud, quod supra Arnum vocatur in munitiora loca sua sese receperunt, atq; quatenus licebat, ibi inimicorum potentia resistebant. Ab obitu verò Friderici, Florentinorum ij, qui sese integros à partium studiis servaverant, & quorum apud populum authoritas valebat, de componendis potius dissidiis, quam ut earum causa
 urbs

Fridericus
 II. Imp.
 Guelphi
 Florentia eo
 iecti.

*Iterum re-
cepti.*

*Mutataq;
Reip. forma.*

*Vexillum
primarium
plaustro
protractū.*

urbs periclitaretur, suadere cœperunt, tandemque perfecerunt, ut Guelphi, neglectis injuriis, redirent, atque à Gibellinis, sepositis suspicionibus, reciperentur. Jam itaque in unum compositi, de adipiscenda libertate, atque defendendi sese mediis, antequam Imperator novus potentia cresceret egerunt. Urbs ergo in sex classes distributa, atque duodecim cives electi, quorum bini cuique parti, annua dictatura, præsèrent, iisque nomen Antianorum tributum. Quo verò causis inimiciarum, quæ ex judiciis oriri sæpius solent, obviam iretur, eam ob rem duos iudices extraneos constituerunt, quorum alter Capitaneus sive Dux, à potestate verò alter, Podesta, denominaretur, quorum esset, tam in civilibus quam criminalibus, inter cives jus reddere. *Postquam vero institutum nullum diutius subsistere potest, nisi sit, qui defendendum id suscipiat, ideo ex civibus viginti, ex agro verò septuaginta sex vexilla, è lectissima juventute scripserunt, quibus incumberebat, quotiescunq; vel à Duce, vel ab Antianis vocarentur, armatis ad vexilla (quæ quidem pro armaturæ genere distincta erant, alia enim vexilla baliistarii, scutati alia gerebant,) confestim confluere, Festo siquidem Pentecostes die maxima cum celebritate quotannis his vexilla tradebantur, atque universæ militiæ Duces solenniter præficiiebantur. Quo vero exercitus ille majore cum majestate, in aciem prodiret, tum etiam militi constaret, quo dissipato sibi recipiendum, atque restaurato agmine denuo pugnandum esset, huic rei plaustrum conspicuæ magnitudinis, rubeoque panno opertum fabricarunt, quod iugo bouum protractum, vexillum primarium, rubeo alboque colore discriminatum, gestaret. Atque id quidem plaustrum, si quando exercitus vocandus esset, in forum novum agebatur, ibiq; solennibus ceremoniis militiæ Ducibus consignabatur. Præterea, ne quidquam in majestati deesset, peculiarem Campanam Martinellæ titulo celebrem, sumserunt, quæ integrum mensem, priusquam exercitus*

tus in hostem pergeret, pulsaretur, adeoq; hosti ad de-
 fensionem tempus suppeteret, tanta virtus nimirum
 id temporis in viris istis conspiciebatur tantoq; ani-
 mo Res ab istis publica administrabatur, ut quod no-
 stro ævo hostem incautum opprimere, in laude repu-
 tur, id tum temporis ignominia fraudisq; loco habe-
 retur. Eadem campana exercitum comitabatur ad e-
 jusq; pulsum tam excubia disponebantur, quam reli-
 qua militiæ munia componebantur. Atq; his quidem, *Pro liber-
tam militari-
bus, quam civilibus institutis, Florentini-
tate.*
 libertatem suā fundarunt: neq; facile dici queat quātū
 authoritatis atq; potentia, parvo tēporis intervallo,
 ipsis hinc accesserit, siquidē non modo caput Thuscie *Falici suc-
cessu.*
 audire, verum etiā inter præcipuas Italiae urbes habe-
 ri cœperunt, nec sane quicquā, ad summā potentiā a-
 dipiscendā, ipsis defuisset, nisi crebris novisq; divisio-
 nibus agitati atq; consumpti fuissent. Stetit ea Reip.
 forma decēnio, quo quidē tēpore Pictorien- ses. Areti-
 os, atq; Senēses, ad fœdus ineundū vi adegerunt, Vo- *Volaterranū
subacti.*
 laterranos subegerūt, deletisq; aliquot propugnacu-
 lis, eorū incolas Florentiā traduxerūt, atq; hæc omnia
 Guelphorum consiliis potissimū agebantur, quod ni-
 mirū multo plus Ghibellinis possent, tam quod hi, ob
 superbā, superioris evi sub Friderico, administrationē
 populo exosi essent, quam quod Pontificum partes,
 plus quā Imperatoris, armarentur, siquidem ope Ponti-
 ficum libertatē se firmare posse sperarent. quā sub Imperatorib.
 periclitaturā animadvertent. At grius ergo Ghibellini *Novis dis-
sensu-
sonibus
turbato.*
 ferentes quod authoritatē suā imminui cernerent, oc-
 casionē sollicito animo expectabant, qua pristinā di-
 gnitatē recuperarent, atq; eā quidē in propinquo spe-
 rabant, quod à Manfredo, Friderici filio, regnum Nea-
 politanum occupatum viresq; Pontificum fati acci-
 fas cernerent. Egerunt itaq; apud hunc, quo ipsius o-
 pe gradum repeterent, verum id adeo clam haberi nō
 potuit, quin ad Antianos res deferretur, atq; hi quidē
 Ubertos in iudicium postularunt, verum illi non tan- *Unde Ghi-
bellini Flo-
rentia pulsi.*
 tum præsto esse detrectarunt, verū etiā suas munire
 cœperūt, quod quidē populi in eos irā adeo cōcitavit
 ut arma

ut arma conclamantes, ope Guelphorum illos urbe
ejicerent, omnesque Ghibellini Senas sese recipere
compellerentur. At hi adeptis à Manfredo rege auxi-
liis, industria Farinatae Uberti, Guelphorum exerci-
tum, ad flumen Arbiain, tanta cum strage profliga-
runt, ut illi, qui cladi superfuerant, non Florentiam,
(quod illam hostibus cessisse arbitrarentur) sed Lu-
cam sese reciperent. Erat Regis exercitui Dux consti-
tutus Jordanus Comes, magni id temporis in re mili-
tari nominis. Hic assumptis Ghibellinis, post adeptā
victoriam, Florentiam occupavit, eamque in potesta-
tem Manfredi redegit, pristino Reipub: instituto &
quidquid præterea libertatem saperet, penitus abro-
gato. Quæ quidem injuria, imprudentius illata, adeo
omnium animos concitavit, ut ex inimicis, Ghibelli-
nis fierent inimicissimi, quod etiam tandem ipsis exi-
tium attulit. Jordano Comite ergo Neapolim, ob re-
gni occupationes, regresso, atque Comite Guidone
Novello, Casentini Domino, in Regium Vicarium
Florentiæ substituto, Concilio ab hoc, Empolii coacto
decretum fuit, nulla alia re Ghibellinorum partes, in
Tuscia superiores subsistere posse, quam si Florenti-
tia ipsa, deleteretur ut pote quæ Guelphis planè referta,
sola partes Pontificias restituere posset, neque sanè, ex
tanto civium amicorumque numero, repertus quis-
quam esset, qui tam atroci sententiæ adversaretur,
nisi unicus Farinata Ubertorum patriam manifesto
periculo exemisset: is siquidem palam, nullaque di-
criminis habita ratione, sese opposuit, non aliam ob
rem, tot periculis se jactatum asserens, quam ut
patria sua suavissima potiri daretur, neque quidquam
hactenus esse, cujus nomine sententia illa merito
mutari, vel istud sibi negligi debeat, quod tanto stu-
dio quæsitum, fortuna ipsi id temporis exhibeat,
imò profiteri, sese hostem omnibus illis, quicunque
aliter decreverint, non minus infestum fore, quam
hactenus Guelphis fuerit, contentur modo patriam
suam evertere, sperare sese posse illam virtute sua
non minus strenue defendi, quam industria sua
Guelphi

*At à Man-
fredo, Flo-
rentia sub-
acta, resti-
tuit.*

*Atrociter in
patriam
consultunt.*

*At fracti
viri viri
animo.*

Guelfi inde exacti fuerint. Erat Farinata vir magni
 animi, rei præterea militaris scientissimus, Ghibelli-
 norum Dux, & apud Manfredum non mediocris au-
 thoritatis, adeo, ut tanti viri existimatio, deliberatio-
 nem istam averteret, atque inde ad alia stabiliendæ po-
 tentiæ mediâ descenderetur. Guelforum interea illi,
 qui Lucam sese receperant, à Lucensibus, ob minas
 Comitis deserti, Bononiam profugerunt, atque inde
 contra Ghibellinos à Guelfis, qui Parmæ degebant, *Viribus autem*
 evocati, tanta virtute rem adgressi sunt, ut oppres- *gentur*
 sis ibi omnibus adversariis, omnes eorum facultates *Guelfi a-*
 ipsis cederent, adeo ut tam divitiis quam dignitati *pua Parm-*
 bus aucti, Pontifici Clementi, qui Carolum Ande- *enses.*
 gavensem in Manfredum, quo illum Regno excute-
 ret, concitaverat, atque facultates suas per Legatos of-
 ferrent, atque ab eo non tantum inter amicos scribe-
 rentur, Verum etiam vexillum Sedis Pont. obtine-
 rent, quo deinceps Guelfi, omnibus in expeditio-
 nibus, usi sunt, idemque id est, quo hodiernum Flo-
 rentini in bello uti consueverunt. Manfredus ergo, *Post etiam*
 à Carolo Andium Duce, regno exuto atque interem- *à Carolo*
 pto, Guelforum partibus, ut potè quorum opera *Andio.*
 Carolus, eo in bello, non contemnenda usus esset non
 parum virium accrevit, atque Ghibellinorum poteri-
 tia infringi cœpit: constituerat eam ob rem Guido
 Comes, atque illi, qui Rem Florentinam id temporis
 administrabant, populum istum, injuriis summis ha-
 ctenus laceffitum, insigni aliquo beneficio lucriface-
 re, *Verum ea, quæ ante necessitatem ingruentem valere po-*
 terant, remedia, cum præter occasionem, atque in ingra- *tos,*
 conferrentur, non modo necquicquam profuerunt, *sed etiam exitum eorum maturarunt.*
 Sperabant igitur *populum in suas partes pellici posse, si earum digni-*
 tatum aliquæ, quæ ipsis ereptæ non pridem erant, re- *stituerentur:*
 eam ob rem electis XXXVI. civibus *ex popularium numero additisque duobus nobilibus*
 quos Bononia eâ ad rem evocaverant, rempublicam *terum Reip:*
 in melius restituendam, ipsis commiserunt. Atque hi *Florentinae*
 quidem, confestim urbem in opificum classes distin- *forma:*

*Opificum
classes con-
stituta.*

*Pugna in
urbe.*

xerunt, & cuique opificio magistratum, qui partes suas regeret, præfecerunt, additis quibusque vexillis, sub quibus, si res ita postularet, armati convenirent. Erant ab initio opificiorum classes duodecim, quarum majores septem, minores quinque numerabantur, at his postmodum aliae novem minores accesserunt, ut eae viginti atque una, etiam hodiernum, recenseantur. Cum vero rei curatores illi publicæ, præter ea quæ nunc recensuimus, etiam alia publico bono conarentur, visum fuit Guidoni Comiti, quo stipendiis militum satisfaceret, collationem civibus excutere, verum tam adversos, ea in re, civium animos expertus fuit, ut invitis eam extorqueri posse diffusus atque jam de statu ipso nutante sollicitus, consilia cum Ghibellinorum promptissimis agitaret, qua nimirum ratione populo eadem potestas, quam ipsis modo elargitus fuerat, iterum eripi posset. Cum itaque ad ea perpetranda satis instructus sibi videretur, horam aucupatus, qua curatores Reipublicæ triginta illi sex convenire solebant tumultum excitari voluit, quo quidem illi consternati, ad sua quique dilapsi sunt, at classes ignaræ quid ageretur, armatæ ad vexilla confluerunt, ibique edoctæ, Comitem Guidonem armatum ad S. Joannis fanum consistere, etiam ipsæ ad S. Trinitatis templum substituerunt, atque Joanni Soldanerio obsequium præstiterunt. Comes ergo in plebem irruendum ratus, eodem confestim properavit, neque plebs pugnam recusavit, sed obviam Comiti progressa eodem loci, ubi nunc Tornaquinciorum domus conspicitur, manus conferuit, Comitēque interfectis magno numero ejus stipatoribus, loco pepulit, qua quidem ille de re sollicitus, sibique metuens, ne noctu à plebe circumveniretur, atque militum suorum animis jam fractis interimeretur, tanta animi consternatione percussus fuit, ut omnis consilii inops, in fuga potius, quam in armis, salutem reponeret, atque frustra reluctantibus rectoribus, partiumque ducibus, cum omnibus suis copiis Pratū confugeret. Vix vero ad tutiora elapsus, profligato metu sibi jam constans, errorem suum agnoscere coepit, quo ergo illud actum corrigeret, diluculo ipso Florentiam

tiā repedavit, quo urbē illā, quam animo abjectissimo
 deseruerat, virtute recuperaret. Verum res haud ex a-
 nimo ipsi cessit, siquidem à populo, cui difficile futu-
 rum erat, urbe ipsum expellere, nō difficulter mœni-
 bus exclusus fuit, adeo ut animo saucio, cum ignomi-
 nia ad Casentinos suos ipsi redeundum esset, Ghibel-
 lini vero ad villas suas dilaberentur. Populo ea ratio-
 ne victoriam adepto, eorum studio, qui bonum publi-
 cum amabant, actum fuit, qua tandem ratione civium
 animi componi possent, ac tandē conclusum, omnes
 exules tam Ghibellinos quam Guelphos revocandos.
 esse. Guelphi itaq; , sexto quo expulsi fuerant anno,
 in urbem rediere, Ghibellinis præterea, recens in pa-
 triam injuria condonata, ipsique restituti, licet tam
 populi, quam Guelphorum odiis onerarentur, quod
 hi quidem exilii sui oblivisci non poterant, at illi tyrā-
 nidis ipsorum recentis recordarentur, unde tandem
 utriusq; partis animi minus pacati cernebantur. Haec
 inter Florentiæ gesta, fama percrebuit, Conradinū
 Manfredi nepotem, instructissimo Germanorum
 exercitu Neapolim petere, quod quidem Ghibellini
 animos addidit, ut de recuperanda pristina authorita-
 te melius sperarent. Guelphos vero excitavit, ut qua
 ratione se suaq; tuerentur, impēsius cogitarent, eaq;
 ob res à Carolo Andio, auxilia cōtra Conradinū pete-
 rent. His impetratis, Guelphi, animo jam insolentiore,
 adeo Ghibellinos perculerunt, ut biduo, antequam ea
 ad urbem accederent, ipsimet fuga sibi consultū mal-
 lent. Ab eorum discessu, Florentini statim Reip. cor-
 rexerūt, electis duodecē viris, principū loco quorū e-
 rat, binis mensib⁹ præesse, hisq; nō Antianorū sed Bō-
 norū hominum nomē tributū: his additus senatus o-
 ctoginta civium, qui Consilium credentiæ vocaban-
 tur, præterea centum octoginta civium ex populo e-
 lecti, atq; in sex classes distincti, qui conjuncti tam se-
 natoribus quam Bonis hominibus, consilium genera-
 le constituebant. Accessit his aliud consilium, centum
 viginti civium, tā ex nobilibus quam plebeis lectorū,
 quorū erat, omnia illa exequi atq; perficere, quæ à re-

Revocati e
 xules omnes

Sed et
 Guelphi

Ab eorum
 discessu
 statim

Mutata
 denique
 Florent. for-
 ma.

*Ghibellino-
rum bonis
in fiscum
redactis.*

*Caroloq;
Andio Vi-
cario Impe-
rii à pontifi-
ce cōstitutio.
Gregorius
X. Papa.*

*Res Floren-
tinorum
componere
cupit.*

*His Sacris
interdicit.*

*Ab Innocē-
tio. Vite-
rum recepti*

*Unde tot
clades in I-
talia.*

liquis Senatoribus deliberata conclusaque fuerant, tum etiam officia universæ Reipub. distribuere. Partem præterea Guelpham, novis magistratibus atque institutis munitam voluerunt, quo ea à Ghibellinis tutior foret, quorum quidem bona in tres partes divisa fuere, pars fisco adjudicata, altera magistratui partium, qui Capitaneorū vocabatur cessit, tertia Guelphis, quo jacturam refarcirent, tributa. Papa præterea, quo Tuscia Guelphis fidentius studeret, Regem Carolum, Vicarium Imperii, per Tusciam audire voluit. His igitur sub institutis dum Florentini rem suam domi autoritate legum, foris verò armis amplificarent, diem suum obiit Clemens Pontifex, cui inter multas altercationes, biennio post successit Gregorius X. qui quidem quod diutius in Syria moratus esset, atque eo, quo eligeretur tempore, adhuc ibi subsisteret, à partium studio alienior, eas non cum ad modum, quo antecessores ipsius soliti erant, curabat, eam ob rem, cum Gallias petiturus, per Florentinos iter faceret, boni pastoris esse ducens, discordias litesque componere, atque concordiam inter cives stabilire, adeo sedulo negotium, apud Florentinos, exulum egit, ut Florentini Ghibellinorum patronos, quo de ipsorum restitutione commodius transigeretur, in urbem admitterent, ac licet inter partes de summa conventū esset, tantus tamen pavor mentibus Ghibellinorum infederat, ut omnes à reditu sibi temperarent, quod quidem Florentinorum culpa evenisse Pontifex persuasus, urbi sacris interdixit, in qua contumacia ipsis hærendum fuit, quoad Pontifex ille viveret, verum post ejus obitum, ab Innocentio V. restituti in integrum fuere. Devenerat Pontificatus postmodum ad Nicolaum III. Ursinum. Postquam vero Pontificibus insitum semper fuerit, eos metuere, qui potentia in Italia prævalerent, lices si Pontificum beneficio crevissent, quod nimirum eorum auctoritatem immunitam cuperent, inde sane tot bella, atque rerum publicarum mutationes consecutæ sunt, siquidem metus ille, qui à potentiore imminebat, in causa erat, ut debilior

debilior in hunc armaretur atque muniretur, at cum Pontificis etiam hic excrevisset, ut idem pari ratione metuere-
 tur, atque eadem rerum serie ejus exitio invigilaretur. Hæ artes Manfredi Regno eripuerunt, idque Carolo concedere, hæ eadem postea Caroli metum excitaverunt, ejusque exitium maturarunt. Easdem ergo rationes Nicolaus III. secutus, per Imperatorem egit, ut Carolo Tusciæ administratio eriperetur, eaque à Pontificis legato, cui Latino nomen, imperatoris auspiciis aliquandiu regeretur.

Erat id temporis non admodum foelix Florentinorum conditio, Guelphorum siquidem nobiliores, ex successu tumidi, magistratibus minus optemperabant, adeo, ut indies multa homicida, aliaque facinora perpetrarentur, quæ quidem inulta jacebant, quod illi, qui ea commisissent, à potentioribus sustinerentur. Ad domandam itaque hanc insolentiam, Principibus visum fuit, exules in urbem recipere, quod quidem Legato occasione præbuit, ut urbem componeret, atque Ghibellini tandem reverterentur. Mutata Reip. facies eatenus, ut loco duodecim Principum, quatuordecim deinceps federent, atque ab utraque parte septem peterentur, qui à Pontifice electi, annum unum magistratum gererent. Stetit his institutis Florentia biennio, donec Martinus Gallus ad Pontificatum ascenderet, nam dum hic Carolo omnem illam auctoritatem, quæ à Nicolao ipsi adempta fuerat, restitueret, inde confestim partium studia, per universam Tusciam, reviviscere cœperunt. Siquidem Florentini arma in eum qui Imperatoris vices gerebat corripuerunt, atque quo Ghibellini ab officiis removeri, potentioresque coherceri possent Reipub. formam constituere. Atque id quidem sub annum M CCL XXXII. incidit.

Accesserat opificum classibus, postquam magistratus ad ipsas devoluti essent, non parum auctoritatis eam ob rem hi potentia sua effecerunt, ut vice quatuordecim virorum, tres saltem ex civium numero optarentur, atque, Priorum titulo, duobus mensi-

*Nobilibus
exilio.*

lus Reipub. præessent, liceretq; eos ex præstantiori-
bus, modo vel mercaturâ, vel aliâ quampiâ artē exer-
cerēt, petere. Horum numerus, postquâ primus ma-
gistratus officio suo præfuisset, ad sex usq; auctus fuit
quo nimirum, ex unaquaq; sexta civitatis parte, unus
præfesset: stetitq; numerus ille, usq; ad annū MCCC
XLII. quo tēpore urbs in quatuor partes distributa,
Priorūq; numerus, ad novenos productus fuit, licet
is interea tēporis, necessitate urgente, ad duodenos a-
liquādo extenderetur. Hoc institutum (sicuti tempo-
ris successu cernere licuit) nobilibus exitio tandem
fuit, utpote qui primum, ex variis causis, à populo
ab officio arcerentur, atq; tandem, nulla habita
dignitatis ratione, pellerentur, quam quidem rem
nobiles ab initio non indigne ferebant, quod nimi-
ram inter seipsos minus convenirent, dum vero alii ali-
os evertere conarentur, tandem omnibus dignitatibus uni-
versi exciderent. Huic magistratui Palatium tribu-
tum, in quo semper moraretur, cum antea in tem-
plis convenire consuevissent, additi præterea, di-
gnitatis augendæ gratia, lectores, aliiq; quorum
ministerio uterentur. Licet vero ab initio, saltem
Priorum nomine insignirentur, non magno ta-
men post intervallo etiam Domini, majestatis causa,
audire cœperunt.

*At Reipub.
prosperior.*

Quieverant motus illi intestini aliquot annis, quo
tempore bellum Aretinis Florētini intulerunt, quod
nimirum Guelpharū partium studiosi ab illis expulsi
fuisent, eosq; in Cāpo, quod Aldinum appellatur,
foeliciter vicerunt. Cum ergo urbs, frequentia ho-
minum, indies cresceret, visum fuit prudentiori-
bus, etiam pomerium amplificare, unde urbis inœ-
nia in eam amplitudinem, quæ hodiernum cernitur,
excrevere, siquidem ante id tempus, universæ urbis
diameter, spatio isto, quod à ponte veteri, ad S. Lau-
rentium perringit, terminabatur. Alta igitur, tam do-
mi quam foris pax, nomina illa, Ghibellinorum, apud
Florentinos propemodum obliteraverat, superavit
nihilominus

nihilominos illa intemperies, quæ in omnibus fere civitatibus naturali quodam ductu potentiores atq; plebem agitare solet: nam cum populus ex legibus vivere, potentiores vero legibus imperare cupiant, fieri equidem non potest, ut bene inter has partes unquam conveniat. Atque ista quidem *Turbata quidem à nobilibus,* intemperies, quâdiu à Ghibellinis ipsis metus supererat, altius latebat, postea vero quam illi oppressi fuissent eò violentius erupit, adeo ut indies aliqui popularium injuria afficerentur, neq; vel leges vel magistratus, ad ea vindicanda, suppeteret, siquidem nobiles propinquorum amicorumque copia, facile sese contra Priores atque Capitaneos tuebantur.

Primarii itaq; opificiorum, huic incommodo obviâ iri desiderantes eo rem deduxerunt, ut magistratui *Sed nova officij genere quodammodo restituta.* quotannis incumberet, eo, quo officium ingrediebantur tempore, virum ex plebe optare, atq; sub XX. vexillis, mille stipatores ipsi adjungere, cujus esset, quotiescûq; vel à magistratu, vel à Capitaneo, vocaretur, armata manu leges tueri, ipsiq; nomê Vexilliferi justitiæ tributû, quem sua lingua Gonfaloneriû vocabant. Primus in hunc ordinem Ubalduſ Ruffolus optatus fuit, isq; vexillo potitus, Gallettorû ædes evertit, quod quidâ ejus familiæ, in Gallia, unû ex plebe interemisset. Atq; facile quidê opificibus fuit, institutû istud perficere, quod nobiles nimirû, odiis accerrimis inter se digladiarentur, neq; huic malo adversû ire cogitarent, priusq; atrocitate istius supplicii excoitarêtur. Licet vero nô parû inde exterriti ab initio fuissêt, mox tamen ad pristinâ animorû insolentiâ redierunt, nâ cû sêper aliqui ex eorû numero, inter Dominos, (ut supra magistratû appellari cœpisse monuimus) reciperentur, per facile signiferum justitiæ impediabant, quo minus officio suo satisfacere posset. Quib. accedebat quod dū ab accusatore testes probadæ injuriæ requirerentur, nemo facile reperiretur, cui contra nobiles testimoniû dicere, integrum esset, adeo, ut brevi tēpore, Florentini, in pristinas divisiones reciderent, atq; plebs à potentioribus, non contemnendis injuriis, opprimeretur, siquidê lites tardius finirent, tum etiam

Plebs à nobilibus oppressa.

sententiæ rarius executioni mandarentur. Dum itaq; plebs, consilii inops, anxia hæreret, Joannes quidam, cognomine DelaBella, familiæ nobilissimæ, verum libertatis patriæque amantissimus, Ducibus opificum author fuit, ut urbis statum corruptissimum corrigere aggrederentur. Hujus itaque consilio, signifero locus inter Dominos tributus, ipsique præterea quatuor hominum addita millia: adempta facultas nobilibus inter Dominos optari, correi eidem poenæ, quæ in reum caderet, adstricti, famæque publicæ tributum, ut ea testimonii loco satis esset.

Studium erga patriam aliquando exitiosum.

Hiscæ legibus, quæ ordinationes justitiæ vocabantur plebi non parum authoritatis, Joanni vero delabella nō parum odii accessit, siquidem tam potentioribus invisus, quod ipsorum potentiam labefactasset, quā ditioribus ex plebe exosus erat, quod ejus auctoritatem nimiam esse arbitrarentur, quod quidem quāprimum per occasione inlicit, manifestum fuit. Accidit ergo ut quidam ex plebe, in rixa, cui nobiliū plures intervenerant, occideretur, culpa ejus cædis Corso Donati, ut pote præ cæteris audaci attributa, captus à Capitaneo eam ob rem, absolvitur, vel quod extra culpā depræhenderetur, vel quod Capitaneus eū cōdemnare metueret. Plebs id maximopere indignata, arma corripuit, atq; ædes Joānis DelaBella circumdans, postulavit, ut eas leges, quarū author exstitisset, tuendas etiam fumeret. Joannes, qui Corsum punitū cupiebat, arma plebi excutere minus cogitabat, quod facturū fuisse, multi ab eo expectabant, sed autor portio fuit, ut ad magistratū, ea de re conquestum, irent, atq; inde consilium peterent. Plebs vero eo magis exacerbata, quod inde à Capitaneo eludi, hinc à Joanne se deferi arbitraretur, non ad magistratum, sed ad palatium Capitanei perrexit, idq; occupatum diripuit.

Seditio apud Florentinos.

Displicuit sanè facinus istud civibus omnibus culpaq; ejus rei omnis in Joannē, ab iis, qui ipsius exitiū quærebant, conferebatur, nec defuere ex inimicis, qui novo magistratu succedente, eum ad Capitaneum, tanquā plebem ad seditionem cōcitasset, deferret: dū itaque

itaq; de causa ejus dignosceretur, plebs armata ad ejus ædes confluit, atq; ipsi contra Dominos, utpote qui ipsum odio prosequerentur, studia sua obtulit. Integrum, non erat Joanni vel auræ istius popularis experimentum capere, vel etiam vitam suam arbitrio Dominorum cōmittere, cum tam horum malitiam, quam istorum inconstantia metueret, quo igitur tam inimicorum injuriis locum nullum relinqueret, quā amicorum opera, contra patriam, uti, minus necesse haberet, maluit in viduæ cedere, atq; cives metu illo, quem de se frustra conceperant, exinere, eamq; urbē relinquere, quam tanto cum labore & periculo, à potentiorum injuriis atq; servitute vindicaverat, voluntario itaq; exilio se inde subduxit. Ab ejus discessu nobiles in spem erecti fuere, posse nimirum pristina dignitatem industria recuperare, & cum perspectum haberent, intestina sua dissidia malis istis occasione præbuisse, conjunctis denuo animis, duos sui ordinis, ad Dominos, quod eos sibi favere arbitrabatur, oratum misere, quo acerbitas legum, in ipsos constitutarū, ex parte mitigaretur: quæ quidem petitio, postquam in vulgus emanasset, non mediocriter plebis animos concitavit, quod nimirum Dominos nobilitati studere suspicabantur, eam ob rem, dum illi desiderio hi verò suspicionibus ardent, ad arma tandem deventum fuit.

Insigne exemplum a-
moris erga
patriam.

Nobilium copiae tribus in locis substitere, ad S. Joannis nimirum fanum, ad forum novum, & ad forum quod Moziorum appellatur, tribusque parebant ducibus, Foresio scilicet Adimario, Vannio, de Mozi, & Gerio Spinæ: plebs verò, ingenti numero, ad palatium Dominorum, quod tum juxta S. Proculum erat, confluit, & quod magistratum suspectum haberet, horum consiliis, sex sui ordinis, interesse voluit. Dum igitur utraq; partiū ad pugnam sese accingeret, quidā, tam ex nobilitate quam plebe cum aliquot viris sacri ordinis, quorū existimatio id tēporis valebat, tanquā transacturi, sese interposuere. Revocatū ab his in memoriā nobilibus, quod ipsimet legib. istis, quibus à di-

Bellum intestine.

gnitatibus excluderentur, superbia sua atque indigno inter cives vivendi genere, occasionem præbuerint, neque aliud etiamnum agant, dum nimirum armata manu, atque per vim, ea recuperare conarentur, quæ propter intestina dissidia, atque vitam ipsis indignam, sibi eripi passi essent, quam ut patriam perfunderent, propriamque conditionem majoribus angustis exponant; meminerint, plebem tam numero, quam opibus, tum etiam odiis, sibi longo intervallo præstare, nomenque istud nobilitatis, quo uno plebem antecedere sibi viderentur, cum ad arma deventum fuerit, nihil agere, sed potius evanescere, adeo ut istud defensionis minimè sufficere possit. Plebi verò ex altera parte proposuere, non prudentis esse ubivis extremum victoriæ punctum persequi, neque unquam à sapiente hostes ad desperationem adductos, cum spe melioris fortunæ exclusis, neque mala timere consuetum sit, meminerint nobilitatem eam esse, quæ virtute sua bellica, urbem istam eò dignitatis evexerit, iniquum igitur esse, tam immani jam odio in illam ferri; nam sicuti fortassis nobiles æquo animo, quod à supremis dignitatibus excludantur, sustinere queant, ita ferre minimè posse, quod in cuiusvis arbitrio situm sit, ipsos autoritate legum istarum patria pellere, eas igitur merito mitigandas, eoque beneficio provocatis, arma extorquenda esse, nolint multitudinè confisi, fortunam experiri, cum non adeo raro, ingentes copias, à paucis profligatas experientia testetur.

Variae, his perceptis, inter plebem oriebantur sententiæ, multi pugnam malebant, utpote ad quam nihilominus aliquando necessario deveniendum foret, satius itaque esse fortunæ aleam modo experiri, quam expectare, quousque adversarii vires acquisivissent, non refragaturos quidem sese, ut leges ex parte mitigentur, si ea ratione nobilib. satisfieri queat, imo ut id fiat suadere, verum tantam eorum esse arrogantiam, ut nisi coacti nunquam quieturi sint. Multis aliis, iisque prudentioribus atque pacatioribus, videbatur, mitigationem legum non adeo magni momenti, pugnam verò maximi discriminis esse. Opinio itaque hæc prævaluit, decretumque, ut nobiles accusati, testibus deinceps convincerentur.

*Mitigatione
legum com-
positum.*

Sepositis armis, utraq; partium suspicionum plena erat, atque sua turribus armisq; muniebat, populus præterea magistratum mutabat, imminuto senatorum numero, quod Dominos istos, in Nobilitatē propensos esse animadvertissent. Primarii itaq; manserunt Mancinii, Magallottii, Altovitii, Peruzii, atque Corretanii. Majestati porro atq; etiam securitati Dominorum stabiliendæ, anno MCCXCVIII. palatiū munitum, eamq; ad arēā ædes, quæ quondā Ubertorum fuerant, deputatæ. Publici præterea carceres cœpti atq; paucorum annorum intervallo absoluti, neq; unquā hæc urbs adeo floruit, quā circa hæc tēpora, utpote quibus tā viris, quā opib. abundaret, autoritate præterea polleteret, atq; ex civiū numero XXX. millia militū ad pugnā aptorum, præterea ex agro LXXX. recenseret. Tuscīa omnis, partim ut subdita, partim ut socia parebat, & licet inter nobiles plebemq;, odiorū atq; suspicionū semina superessēt, ea tamē nihil sinistri parturiebant, sed omnes conjunctis animis pace gaudebant: quæ quidē, nisi novis inimicitiis intus turbata fuisset, quod foris urbs metueret non habebat, eò enim magnitudinis atq; potētiae ea progressa erat, ut neq; ab imperatore, neq; ab exulib. sibi metueret, tum universæ Italiæ virib. resistere potis esset. Cladē tamen, quā ab externa vi nihil extimescebat, suis, intra mœnia, viribus experiri necesse habuit.

Eminebant id temporis opibus, nobilitate, atq; familiarium copiarū Florentiæ, Cerchiorū atq; Donatorū familiæ, inter quas, quod tam in urbe, quam in agro sese contingerent, quædam simultates alebantur, non tamen eousq; vehemētes, ut armis decerneretur, neq; fortassis illæ quidquā sinistri produxissent, nisi aliunde intēperies illa provocata fuisset. Res verò sic se habet. Inter præcipuas, apud Pistorienses familias, Cancellariorū numerabatur, accidit ergo forte fortuna, ut *Ex lusu magna clades.* Loreus, Do. Gulielmi, atq; Gerius, Do. Bertaccii filius ambo ejusdē familiæ, inter ludendum ad jurgia devenirent atq; ad pugnā, in qua Gerius à Loreo vulnus accepit leviusculū. Displicuit ea res patri Gulielmo, verū dum humilitate eā obliterari posse speraret, oleū,

quod ajunt, camino addidit, nam dum filio injunxisset, ut apud propinquum Bertaccium culpam deprecaretur, atq; Loreus patri obsequens eum accessisset, humanitate tamen illa, exulceratus Bertaccii animus, flecti non potuit, quin per ministros Loreum comprehendi, atq; majoris ignominiae causa, manum ipsi detruncari ad praesepe juberet, inquiens, redito ad patrem tuum, illiq; dicito, vulnera ferro, non verbis sanari. Immane hoc facinus tantopere Gulielmo displicuit, ut armata universa familia sua, ad vindicandam injuriam properaret, neque Bertaccius ad defensionem segnior fuit, ut tandem universa civitas in duas partes scinderetur.

*Origo Alba-
rum & Ni-
grorum Flo-
rentiae par-
tium.*

Trahebant Cancellarii originem suam, à Domino Cancellario, cui in primo matrimonio Blanca nupserat, eam ob rem ij, qui ex hoc matrimonio descendebant, Blanci, hoc est Albi, denominari voluerunt, adversa vero pars, huic contrarium nomen, Nigrorum nimirum, sibi sumsit. Multoties inde has inde partes, variis occasionibus, pugnatum fuit, multaq; caedes perpetratae, aedes per multa pessumdatae, adeo ut partes, compositionem omnem averfantes, calamitatibus interea exhausti, vel finem discordiis imponere, vel alienis divisionibus eas amplificare arderent. Eam ob rem tandem Florentiam migrarunt: ac Nigri quidem, quod cum Donatis ipsis familiaritas intercessisset, à Domino Corso, familiae istius principe, suscepti fuere: Albi verò, quo non inferiores amicorum potentia essent, ad Dominum verum Cerchium, nulla in re Corso postponendum, confluxere.

Intemperies itaq; ista Pistoriensis, antiqua inter Donatos Cerchiosq; odia refuscitabat, atq; eo usque jam radices egerat, ut tam Prioribus, quam reliquis patriae amantibus, continuo metuendum esset, ne armis res definiretur, atq; inde universa civitas in partes concederet. Eam ob rem, ad Pontificem confugientes, orabant, ut iis, quae ipsi minus possent remediis, atq; auctoritate sua, tot malis occurrere dignaretur. Evocavit igitur Pontifex Verum, utq; pacem cum Donatis coleret, mandavit: quod quidem Verus mirari

se aiebat, cum nihil inimicitiarū sibi, cum Donatis esset, & cum pacis mentio bellū præsupponat, ignorare se, cui nam bono pacem colere jubeatur, postquā nullius belli sibi conscius sit. Sic igitur re infecta Vero Roma dimisso intemperies tandē illa eousq; excrevit, ut minima quæq; occasione, in nervū eruptura, facile animadverteretur, quæ quidē hac ratione sese exhibuit.

Mensis erat Majus, qui sua annūitate, dieb. festis, Florentinos ad recreationes provocare solet. Donatorū ergo adolescentū aliqui, equis vecti, ad S. Trinitatis fanum substiterunt, ut scēminas, eo loci choream ducentes, cōtemplarentur, supravenēre paulō pōst Cerchiorū quidā, & ipsi multa nobilitate stipati, qui Donatorū, quod ij terga ipsis obverterent, ignari, equos suos inter hos egerunt, inq; eos offenderunt. Donati, eam ob rem, provocatos sese statuētes, arma corripuere, atq; à Cerchiis magno animo excepti, illatis acceptisq; multis vulneribus, tandem utriq; secessere. Hoc initium maximarū calamitatū origo fuit, quod inde nimirum universa civitas, ipsi etiā potētiores, assumptis Albarum Nigrorumq; nominib. in partes discederet. Albarum partium Principes erant Cerchii, his sese adjunxerant Adimarii, Abbatii, Tosighiorum quidam, tum Bardorum, Rossorum, Frescobaldorum, Nerliorum, atq; Manelliorū, omnes præterea Mozii, Scalii, Gherardinii, Cavalcantii, Malespini, Boltichii, Giandonatii, Vechettii, & Arriguzii, quibus accessere multæ plebeiorum familiæ, omnes præterea Ghibellinarum partium, qui tum Florentiæ habitabant, adeo, ut ob ingentem clientium numerū, omnem ferē civitatem ij administrarent. Donati, ex altera parte, Nigrorum Principes erant, hisq; accedebant ij, qui ex modo narratis familiis ad Cerchios non concesserant, præterea omnes Pazzii, Bisdomini, Manierii, Bagnesii, Tornaquincii, Spinii, Buondelmontii, Gianfiliazii, Brunelleschii.

Neq; lues ista per urbem modo grassata est, sed etiam omnem vicinum agrum occupavit. Quam quidē ob rem Capitanei partium, omnesq; illi qui Guelphorum,

Bellum intestinum.

*Cui Ponti-
fex sese inter-
ponit.*

*Florentinis
sacris inter-
dicat.*

*Nova sedi-
tio.*

*Nigrorum
partibus
damnosa.*

rum, patriæq; studiosi erant, non mediocriter metue-
bant, ne nova hæc divisio, urbis exitio, partes Gibelli-
nas resuscitaret: Misere igitur legatos, ad Bonifaciū
Pōtificē, oratū, ut huic periculo subveniret, nisi mal-
let urbē istam, quæ hætenus Cathedræ Pont. propu-
gnaculū extitisset, aut penitus interire, aut iterum in
manus Ghibellinorū recidere. Mattheū ergo Aqua-
spartanū Portuensē, legatū Pōt. eā ut dissidia cōpone-
ret, Florētiā ablegavit, verū is postq̃ partem Alborū
magis contumacē depræhendisset, quod ij nimirū vi-
rib. præstarent, eoq; minus timerent, stomachabūdus
inde discessit, atq; Florentinis sacris interdixit, adeo,
ut illi, à discessu ejus, multo difficilius laborarent, quā
ante ejus adventū habuissent. Omnium ergo animis
tanta rerum perturbatione suspensis, non multo post
accidit, ut ad funus quoddā permulti, tam Cerchiorū
quam Donatorū, convenirent, ubi loci inter ipsos ad
jurgia, mox ad arma devētum, quæ tamē altercatio, id
tēporis, vociferationes rixasq; nō excessit: postquam
verò inde omnes ad sua repedassēt, Cerchii insolētio-
res, in Donatos irruere cōstituerūt, magnoq; amicorū
agmine cōglobato, in ipsos irruere cōperūt, verū vir-
tute Corsi repulsi, multiq; eorū vulnerib. excepti fuere.
Armata erat universa civitas, Principes legesq; inter
potentiorū furorē, non audiebatur, prudentiores atq;
meliores civiū, suspēsis animis hærebāt. Donati, & qui
istarū erant partiū, plus timebāt, quod minus nimirū
posset. Quo igitur securitati suæ maturē prospicerēt,
cōvocatis, à Corso, Nigræ partis ducib. atq; præfectis,
decretū iater hos fuit, à Papa aliquē stirpis Regiæ po-
stulandū, qui urbis statū corrigeret, eā nimirū ratione
Albos superari posse arbitrati. Cōventus ille clā Prio-
res haberi non potuit, adeoq; ab adversariis, cōjurati-
onis loco, quæ cōtra libertatē publicā iret, excepta de-
lataq; fuit: Utraq; ergo parte iterum armata, Reip-
Principes Dantis (qui ex ipsorū numero erat) prudē-
tia atq; cōsilio, resumptis animis, populū ad arma vo-
carūt, atq; horū copiis alias, ex agris petitas, cōjunge-
rūt, tandēq; virib. superiores, partiū ducib. arma ex-
torserūt, Corso Donati, multisq; Nigrarū partiū aliis,

rū etiā quibusdā Alba. partiū, quo nimirū utrosq; indif-
ferēter, se habere significarēt, in exiliū actis, qui tamē
paulō pōst honestis sub titulis, iterū recepti fuere. Cor-
sus, & q; ipsū sequebātur, q; Pōtificē partib⁹ suis bene
velle arbitrarētur, Romā properarūt, atq; id quod lite-
ris antea à Pōtifice petierāt, uberius corā explicarūt.

*Cui compo-
nendo Caro-
lus Valesius
à Papa mis-
sus.*

Erat id temporis, in aula Pontificis, Carolus Vale-
sius Galliae Regis frater, in Italiam à Rege Neapoli-
tano, quod in Siciliam trajicere in animo haberet, e-
vocatus. Visum itaque fuit Pontifici, donec navigatio
esset commodior, hunc, ad postulationem exulum,
Florentiam mittere. Profectus igitur eò Carolus, licet
Albis, penes quos urbis imperium eo tempore erat,
suspectus, quod tamen Guelpharum partium, tum
etiam à Pontifice legatus esset, non tantum nō exclu-
sus, verum etiam, quo Albi eum suum facerent, omnis
authoritas reformandæ urbis, in ipsius arbitrium col-
locata fuit. Adepta ea potestate, Carolus omnes ami-
cos atq; partium sequaces armari iussit, quod quidem
populo suspicionē peperit, ut libertati suæ metuere
inciperent, eam ob rem omnes armati stabant, domiq;
sefe continebant, ut si quid Carolus moliretur, parati
præstoque essent. Concitaverant Cerchii, ducesque
Albarum partium, (quod principes Reip. aliquandiu
fuiſſent, atque superbe se habuiſſent) univēſæ civi-
tatis in se odia, quod quidem Corso, aliisq; exulum a-
nimos addidit, ut Florentiam repeterent, præsertim
quod Carolū, partiumq; duces sibi non adversaturos
sperarēt. Eodē igitur tēpore, quo tota civitas sibi à Ca-
rolo metuebat, Corsus cū universo exulū agmine, mul-
tisq; aliis, qui ipsum sequebantur, in eā, nullo impedi-
ente, irrupit, neq; tamē Verus Cerchius ut sese, ejus
conatibus opponeret ulla ratione persuaderi potuit,
quod nimirū diceret, à populo Florētino, in quē Cor-
sus arma sumſiſſet, eundē caſtigandum fore. Verum
contra res ceſſit, receptus ſiquidem, & non caſtigatus,
in cauſa fuit, ut Vero ſalus fuga querenda eſſet.

*Cuius au-
ſpicijs Nigri
reſtituit.*

Cumenim Corsus portam, quæ Pintiorum voca-
batur, occupasset, inde ad fanum S. Petri majoris
profectus, prope ædes Veri subſtitit, collectoque

tam ex amicis, quam populo, qui novarū rerum cupidus eō confluxerat, magno agmine, omnium primo carceres publicos effregit, captivosque tam publicæ quam privatæ rei causa omnes manumisit: Principes Reipub. magistratum deponere, & ad privatam fortunam redire coëgit, novis, iisq; populo, Nigrarumque partium substitutis, inde quinque dies ædibus eorum qui Alborum primi erant diripiendis tributis, postquam nimirum Cerchii, & Principes istarum partium, sese subduxissent, atque ad munitiora in agro loca sese recepissent, quod tam Carolum, quam maximam plebis partem, sibi adversari animadvertissent. Ac licet eæ partes antehac Pontificis consilia sequi nunquam voluissent, necessario tamen eō recurrendum tandem ipsis fuit, ut eum edocerent, Carolum, non componendæ, sed turbandæ civitatis gratia, Florentiam venisse.

Albi è contrapulsi.

Sed papa interveniente revocati. Firmata pax.

Non diuturna.

Misit igitur Pontifex denuo legatum suum, Mathæum Aquaspartanum, qui pacem inter Cerchios Donatosq; composuit, eamq; novis affinitatibus atque nuptiis firmavit, voluitq; ut etiam Albi muniis Reip. præficerentur, quod tamen ipsis elargiri, qui Nigrarum partium erant, ut qui summa potirentur, minime voluerunt, unde tandem legatus, non minore cum indignatione, quam antea, inde discessit, atq; civitati, ob contumaciam, sacris interdixit. Utraque igitur pars Florentiæ, exulcerata tamen utrinq; animis, resedit, atque Nigri quidem, quod adversarios in propinquo cernerent, non præter rationem metuebant, ne illis pristina autoritas, quæ suam perniciem secum trahebat, recuperaretur: Albi verò ægre ferebant quod autoritate atque dignitatibus excidissent, quibus recentes præterea injuriæ sese cumularunt.

Novo, casu turbata.

Constituerat Nicolaus Cerchius, magna cum amicorum caterva, rus invisere, ad pontem ergo Africanum eo animo progressi, Simonem, Donati Corsi filiam, obviam habuere, qui impetu in ipsos facto, pugnae dolendæ author fuit, siquidem utrisque strenue pugnan-

pugnantibus, Nicolaus in ipso conflictu prostratus occubuit. Simon verò vulneribus confectus, postera nocte expiravit. Hæc res omnem civitatem denuò perturbavit, nam licet Nigrorum insolentia hac in re major appareret, ea tamen ab iis, qui ad gubernacula sedebant, defendi visa est, interim pendente adhuc sententia, Alborum conjuratio sese prodidit, qua cū Petro Ferdinando, Caroli Andii Barone, de recuperandis pristinis dignitatibus, rationē stipulati erāt, idq; conspicuum erat ex literis, quas Cerchiorum aliqui, ea de re huic inscripsisse ferebantur, licet non deessent, qui arbitrarentur, literas istas à Donatis confictas fuisse, quo infamiam, ex nece Nicolai contractam, ea ratione sepelirent.

*Unde tunc
chij cū Ghi-
bellinis pro-
scripti.*

Igitur proscripti omnes, qui ex Cerchiorum familia, erant, vel iis ex Alborum partibus adhærebant, eorumq; bona in fiscum redacta, ædesque dirutæ, inter quas etiam Dantis Poetæ. Atq; hi quidem, varia in loca, cum magna Ghibellinorum manu dispersi, novis laboribus aliam fortunam venati sunt: Carolus verò, peractis iis, ob quæ Florentiā venerant, ad Pontificem reversus, de Sicilia occupanda denuò consilia iniit, quod quidem negotium nec prudentia, nec virtute majore, quam hæctenus, tractavit, adeo ut & vituperato, & exuto magna suorum parte, tandem in Gallias ipsi remigrandum esset.

*Carolo in
Gallias re-
gresso.*

A Caroli discessu satis quiete Florentini habebant, unicus tamē Corfus impatientius agebat, quod eam in Repub. dignitatem, quam sibi deberi arbitrabatur, hæctenus obtinere minus potuisset, siquidem illa populariter administrata, à multis regebatur, quos se longè inferiores esse faciliè quisque fateretur. Quò igitur prævium animum, honesta specie nobilitaret, multos civium, quibus æs publicum concreditum erat, criminari, authorq; esse cœpit, quod eos in privatos usus id transtulisse diceret, ut rationes ijs extorquerentur, atq; in crimine depræhensi plecterentur, qua quidem in re in plerosq; ad stipulatores habuit, qui pari desiderio movebantur, quibus præterea

*Post quem
novi tu-
multus Flo-
rentiam
turbant.*

*Luccesum
adventu ad
tempus co-
positi.*

*Idem tenta-
tum à leg-
ato Pontifi-
cio,*

*Ghibellino-
rum patro-
no,*

*Sed ideo
mox in viso,*

ii accesserunt, quos ut Corsum amore patriæ ad id ferri crederent inscitia induxerat. Contra ij, quos artes istæ petebant, aura populari subnixi, sese strenue defendebant, adeo ut tandem à forensibus disceptationibus, iterum ad arma utrique confugerent. Atque una quidem ex parte Corsus, cum Lotterio urbis Episcopo, & quibusdam ex plebe stabat: alteram primores Reipub. maximaque civium parstuebantur, multisque in locis magno animo pugnabant. Illi itaque, quibus Reip. cura incumberebat, ut summum, in quo versabantur, discrimen declinarent, Luccenses in auxilium evocarunt, qui quidem universi Florentiam festinantes, autoritate sua pro tempore res composuerunt, turbasque ita sedarunt, ut plebi suæ dignitates atque libertas intacta relinquerentur, verum de authore turbarum nihil aliud constituere.

Interea temporis Pontifex, cui bellum Florentinorum intestinum innotuerat, Legatum suum, Nicolaum Pratensem, ad dissidia componenda eo ablegaverat. Atque is quidem, quod dignitate, doctrina, atque moribus, magnam sibi existimationem comparasset, facile obtinuit, ut de statu totius urbis restaurando, universi in ipsum convenirent atque recumberent. Constituit itaque apud se Ghibellinos, quorum ipse partes sequebatur, in patriam revocare, quo vero id plebe non adversa obtineret, hanc sibi prius demulcendam ratus, antiquas tribus, quas Compagnias vocant, in integrum restituit, eaque ratione populi vires auxit, potentiorum vero robori non parum detraxit. Cum itaque hac via, populum suum se fecisse arbitraretur, ad revocandos deinum exules animum adplicavit. licet vero variis id modis tētasset tamē nō, modo ulla via quidquā obtinuit, verum etiam optimatibus inde adeo suspectus esse cœpit, ut Florentia deferenda atque ad Pontificem, postquam irarum plenus urbi sacris interdixisset, redeundum ipsi tandem fuerit.

Laborabat

Laborabat id temporis urbs misere, non unis sed multis modis, siquidem ea primo in populi atque optimatium, tum in Ghibellinorum ac Guelphorum tandem in Alborum ac Nigrorum partes distracta erat. Agebant cives in armis, pugnabantque inter se sæpius, multi siquidem disceßum Legati inique ferebant, quod reditum nimirum exulum desiderarent, inter quos Medicei atque Junii præcipui eminebant, utpote qui Legato, ea in re, manifestò adhæserant. Creberrima porro inter prælia alia præterea strages, urbem eo tempore misere afflixit: incendium siquidem, quod in ædibus Abbatorum, ad hortum S. Michaelis exortum erat, inde ædes Camposachiorum occupavit, easque cum Macciorum, Amieriorum, Toschiorum, Ciprianorum, Lambertorum & Cavalcantiorum domibus absumpsit, inde vastato Novo foro, portam S. Mariæ omnem arsit, atque ad Pontem veterem deflectendo, ædes Gherardinorum, Pulciorum, Amideorum, Lucardesiorum, aliasque quamplurimas tanto impetu hausit, ut earum numerus septingentas supra millenas excederet. Persuasum erat plerisque, dum ardentius in urbe pugnaretur, casu id ita evenisse, non deerant tamen, qui affirmarent, ex Nigrorum partibus, Abbatium, qui ad S. Petram, cognomine Scherragium, Prior audiebat, hominem dissolutæ vitæ, malique avidum, in animum induxisse, dum tota fere urbs obstinatus inter se digladiaretur, ut istiusmodi scelus conaretur, cui, ob fervorem pugne, non facile obviam iri posset, ideoque ædibus suarum partium ignem immississe, quod ad eas via ipsi pateret.

Erat annus MCCCIII. mēsisq; Julius, quo Florētia tam ignib. quā armis misere interibat. In tanta vero patriæ clade, solus Corsus arma neglexit, quod nimirum speraret, ea ratione, arbitriū totius molis, penes se futurum

*Satieta-
malorum
quiere.*

„ si utraq; pars cædibus satiata, tandem de transactione cogita-
re inciperet. Quievit tandem urbs ab armis, malis po-
tius exhausta, quam quod concordiam spiraret, id
tamen adeptum, ne exules reverterentur, utpote
quorum partes inferiores extitissent.

*Exules pa-
triam vi oc-
cupare co-
nati.*

Repulsi.

Legatus ergo Pontificius Romam reversus, explo-
ratisq; novis Florentinorum turbis, Pontifici author
extitit, ut discordiis extirpandis, duodecim prima-
rios, Florentinorum ad se exciret eaque ratione, sub-
mota diffensionum esca, flammæ sopiret. placuit id
consilii Pontifici, evocatiq; inter quos etiam Cor-
sus Donatus edicto omnes parvère: his igitur Flo-
rentia digressis, Legatus exulibus Florentinorum si-
gnificavit, tempus adesse, quo urbem ducibus desti-
tutam repeterent: atque illi quidem extrema cona-
turi, per eam murorum partem, quæ nondum abso-
luta erat in urbem irrumpentes, ad forum usq; Divi
Johannis penetrarunt: verum mira rerum vicissitu-
dine successit, ut ij ipsi, qui modo pro ipsorum resti-
tutione, (dum citra arma patriæ redintegrari preci-
bus contenderent) animose pugnaverant, postquam
idem vi armataque manu ipsos conari cernerent, se-
se in eorum perniciem armarent, atque cum reliquis
„ conglobati, (adeo publicum commodum, privatis amici-
„ tijs cives isti anteponebant) ipsos pedem referre coge-
rent. Excidere quidem ausis exules, eam potissimū
ob causam, quod tam partem copiarum ad Lastram
reliquissent, quam Tolosettum Uberti neglexissent,
qui à Pistoriensibus trecentos equites in eorum au-
xilium conduxerat, in celeritate potius quam in viribus
„ victoriam ponendum arbitrati, quod quidem sæpius in istius-
„ modi conatibus obvenire solet, ut nimirum mora occasione,
„ celeritas verò viribus nocumento sit.

Profligatis exulibus, Florentini ad pristinas discor-
dias rediēre, & populus quidem, Cavalcantium
authoritati infringendæ, arcem illorum, in Vallegre-
viana, sitam, Stinchas vocatam, antiquum illius fa-
milie domicilium occupavit, eosque qui inibi reperti
fuere, in carceres, recens exstructos, compegit, quod
quidem

quidem carceribus idem nomen Stincharum, quo etiam hodiernum indigetantur, comparavit. Renovarunt præterea primores Reipub. tribus illas, quas *Renovatae classes opificum.* supra memoravimus, illisque vexilla sua attribuere, ducibus ipsorum, Gonfaloneriis seu tribuum signiferis & Dominorum collegis nuncupatis, utpote quorum esset, necessitate urgente, armata manu, pacis verò tempore, consilio suo magistratui adjumento esse: duobus insuper rectoribus, jam olim constitutis, executor additus, qui Gonfaloneriis illis conjunctus, potentiorum insolentiae obviam iret.

Interim Pontifex in fata concesserat, Corfususque *Pontificis obitus.* cum iis, quos Romam evocatos diximus, inde reversus erat, neque ad quiete vivendum deinceps quidquam obstare videbatur, nisi urbs, Corfi inquieto *Pacat Florentiam.* animo, rursus in turbas excitata fuisset. Consueverat nimirum vir ille, quo authoritatem aliquam sibi vendicaret, opinioni potentiorum ut plurimum refragari, atque eò, quo populum inclinare animadvertet, consilia sua dirigere, ut tandem omnium eorum, qui vel desperassent, vel novi aliquid molirentur, caput non immeritò audiret, siquidem omnes, quibus mens erat, præter ordinem quidquam impetrare, hùc confugiebant, adeò ut hac ratione multorum odia in se concitaret, quæ quidem sensim eo usque excrevere, ut Nigrorum partes manifestè inter *Multis exorsus.* se dissidere conspicerentur, siquidem Corfusus vi atque potentia propria, adversarii verò publico nitebantur commodo, licet tanta hominis esset autoritas, ut ea singulis terrori existeret; nihilominus, quo animos plebis ab ipso averterent, in vulgus sparsere *Ideoque Tyrannidis im-* adversarii, ipsum Tyrannidem moliri, quod quidem *simulatus.* suspicionis genus, per se satis potens, hic eo facilius in animos plebis penetrabat, quod hominis mores omnem civilem modum excederent, auctumque id porrò non mediocriter, quod nuper Huguccionis Faggiolani, qui Ghibellinarum Albarumque partium Dux, atque in Tuscia potentissimus esset, filiam sibi matrimonio copulaverat. Ea siquidem necessitudo,

postquam vulgo innotuit, adversariis ipsius animum suggessit, inque causa fuit, tam ut arma in ipsum moverent, quam ut eius tutela à populo iisdem ex rationibus negligeretur, imo major pars inimicis ipsius adhæreret.

Duces adversæ partis erant, Rossus de la Tosa, Pazinus Pazius, Gerius Spina, Bertusque Brunelleschius. Hi ergo cum iis, qui partes ipsorum sequebantur, magnæque plebis parte, ad Palatium Dominorum armati confluxere, eoque rem disposuere, ut perorante Petro Brancha, qui populi Dux erat, Corsumque, tanquam tyrannidem subsidio Huguccionis moliretur, accusante, Corsus in iudicium vocaretur, & cum non compareret, pro rebeille condemnaretur, vix duarum horarum spatium, accusationem inter atque sententiam, præterlabente. Evulgata sententia, Magistratus, una cum populo sub vexilla distributo, ad Corsi ædes confestim progrediebatur: nec Corsus, quod se à magna suorum parte desertum, sententiam præterea contra se latam, magistratum in se armatum, denique multitudine inimicorum se circumvallatum cerneret, eo abiectionis, ædes potius suas munire cœpit, quod nimirum speraret, posse eas tantisper defendi, donec Huguccionis auxilia, quæ ocius petierat, subvenirent: liquidem non tantum ædes suas, sed etiam vias, quæ eò ducebant, objicibus vallisque sepeferat, easque viris, qui partes ipsius sequebantur, tam strenue defendebat, ut plebi, licet ea numero longe præstaret, ea superare minimè proclive esset. Pugnabatur ergo magnis utrinque animis, non sine vulneribus & cæde plurimorum: tandem plebs, quod conferta manu minus licebat, occupatis ædibus contiguis, per eas in domum Corsi perripit. Ergo dum hostem Corsus undequaque ingruere, neque in Huguccionis auxiliis, quidquam spei superesse, animadverteret, jam de victoria minus sollicitus, de salute cogitare cœpit, conglobata igitur amicorum fortissimorum manu, quorum ipse, una cum Gherardo Bon-

dinio,

dinio, agmen ducebat in hostes prorumpens, tanto animo eos adortus est, ut vi via patefacta, per portam, quæ à Cruce denominatur, ipsi exitus armata manu partus fuerit. Verùm multis civiū ardentius ipsum persequentibus, Gherardus quidē ad Affricū, à Boccacio Cavicciullo, pereimptus, ipse verò Corsus ab equitib. Catellanis, qui Reip. militabant, prope Rovezanum, circumventus captusq; fuit: cum ergo Florentiā versus duceretur, ne hostium, de victoria superbientium, vultus sustinendi sibi essent, ex equo semet præcipitē dedit, atq; sic prostratus, ab uno qui ipsum ducebant, jugulatus occubuit, cadaver ipsius, Monachi ad S. Salvium, sepulturæ, absque ullis funebribus, tradidere. *Occisus*

Atq; hunc quidem exitum vir ille sortitus est, à quo tam in patriam, quam partem Nigram multa, sicuti præclara, sic etiam sinistra profecta erant, viveretque ipsius memoria hodiernum felicior, si genio tranquilliore ipsi frui licuisset, nihilominus non postremam laudem, inter præstantes cives urbis nostræ mereri queat. Licet ob irrequietum viri ingenium, nec patriam, nec partium suarum sequaces, beneficiorum memores habere ipsi obtigerit, sed potius tam sibi ipsi mortem, quam his omnibus plurimum damni pepererit.

Huguccionem quod attinet, postquam is ad Remolenses usque in auxilium advolasset, verum generum obsideri à plebe ibi intellexisset, nihil in se opis superesse arbitratus, ne sibi ipsi nocumento foret, nec interim genero quidquam prodesset, pedem inde retulit.

Ab obitu Corsi, qui in annum MCCCVIII. incidit, cessatum à turbis aliquandiu, donec innotuisset, *Henricus* Henricum Imperatorem, stibatum omnibus iis, *Imp. in Ita-* qui Florentia exulabant, cum exercitu in Italiam *liam profi-* trajicere, atque his patriam pollicitum esse. *ciscitur.* Visum itaque Principibus Reipublicæ quo inimicorum minus foret, omnibus iis patriam restituere, quibus reditus expressa lege negatus non esset, exclusa ergo, hoc decreto, major Gibellinorum

*Florentini
auxilia à
Roberto
Neap. Re-
gi petunt.
Seq. in quin-
quennium
ipsi manci-
pant.*

*Obsessi. ab
Henrico.*

*Qui in fa-
ta concessit
iam victor.
Inde ab Hu-
guccione
multatus.
In quē Pe-
trū Rober-
tū fratrem ar-
matū.*

*Præliū com-
mittunt.*

pars, tum partium Albarum aliqui, inter quos etiam Dantes Aligherius, tum Veri, Cerchii, atque Joannis de la Bella filii. Petita insuper, à Roberto Neapolitanorum Rege auxilia, & cum ea minus ex voto impetrarentur, universa urbs in ipsius clientelam quinquennium tradita, quo eam Rex, tanquam suā, defendendam susciperet.

Imperator via maritima urbem prætervectus, Romam petiit, ubique anno MCCCXII regno inauguratus ad Florentinos subjugandos postmodum animum applicavit, via itaq; Perusina profectus, Arctinis post se relictis, Florentiam obsidione cinxit, castris ad Monasterium S. Salvi, quartam miliarii ab urbe partem positus. Protracta ea obsidio in quinquagesimum usque diem, verum hac via desperata victoria, Imperator Pisam concessit, ibique cum Frederico, Siciliae Rege, pactus, de exturbando Roberto consilia habuit: at dum in hunc moveret, atq; tam ipse victoriam sibi polliceretur, quam Robertus manifestissimum interitum expectaret, apud Beneventanos in fata concessit.

Accidit inde, ut Huguccio, cuius supra mentionem fecimus, Pisas, nec multo, post à Ghibellinis vocatus, Lucas occuparet, atque harum civitatum subsidio, vicinos damnis gravissimis afficeret. Quo igitur Florentini cladibus istis obviam irent, in Petrum, Roberti Regis fratrem, cui exercitus committeretur, consenserunt. Nec Huguccio eò segnior, potentiam suam indies auctum ibat, & tam aperto Marte, quam actu doloque in vallibus, ab Arno, Nivibusque denominatis, multa propugnacula occupabat: tandem cum Montem Catinensem obsidione cingere adgressus esset, necessitate adacti Florentini, ne propugnaculo illo amisso, incendium istud omnem provinciam devastaret, numerofo exercitu conscripto, Vallum Nivium ultra profecti, prælioq; commisso, postquam strenue pugnatum esset, magna suorum cum strage, (inter duo siquidem cæsorum millia,

Petrus

Petrus, quoque Regis frater desideratus, neque unquam postea repertus) profligati fuere. Nec Huguccioni interim victoria parvo consistit, filio etenim amisso multos insuper signorum Duces desideravit.

Profligantur Petro amisso atque nusquam reperio.

Post eam cladem Florentini, propugnaculis circumquaque muniendis, incubuere, præterea à Rege Roberto Comitem Andriæ, qui Comes Novellus audiebat, in Ducem exercitus impetravere, cujus quidem vel administratione, vel quod Florentinis institum sit, omnem rerum statum fastidire, omniq; successu in partes discedere, urbes novas in partes, Regis nimirum amicos, ipsiusque adversarios, necquicquam bello Huguccionis commota, distracta fuit. Adversarum Regi partium Duces erant, Simon de la Tosa, Magallottiorum familia, aliiq; ex plebe, qui auctoritate, in Repub. administranda, eminebant. Egerunt hi itaque, ut primum ex Galliis, postmodum ex Germania, tam Duces quam copiarum peterentur, quorum auxiliis appropinquantibus, Regius præfectus exigeretur. Licet autem neutro potiri per fortunam ipsis licuerit, immoti tamen animo, quod Gallia Germaniaque ipsis negaverat, ex vicino Eugubio sibi veniendum petiere, Comiteque Novello pulso, Landonem Eugubinum accersivere, in quem imperium, seu potius carnificinam in cives omnem, transferrent.

Novo Duces accepto in novas partes trahuntur.

Novi Duces compellunt.

Erat Lando vir crudelis & rapax, armatoque satellitio stipatus, modo hunc, modo illum, vita exuebat, prout illis nimirum visum erat, qui eum tanta auctoritate muniverant: qua quidem eousque abuti non erubuit, ut monetam publicam adulteraret, neque tamen ob crimen istud à quoquam coherceretur eo fastigii ex publicis dissidiis nimirum creverat.

Landonem Eugubinam sibi præficiunt.

Magnam profecto, nec interim minus miseram civitatem, quam neque exantlata partium studia, neque Huguccionis metus, neque demum Regis auctoritas, in officio continere poterat: eam ob rem

A quo indigne habetur.

gravibus atque atrocibus casibus exposita, foris quidem Huguccionis, intus vero Landonis, Eugubini præda erat. Amici porro Regis, qui Landoni atque sequacibus eius adversabantur, tam ex nobilium quam populi familijs potentioribus colligebantur, omnesque Guelphorum partibus favebant, nihilominus, quod inimici Regis ad gubernacula sederent, absque summo discrimine animum patefacere minùs sibi integrum arbitrabantur, Tyrannidis tamen ignominiosissimæ pertæsi, eaque liberari se fecupientes, occultis literis Robertum Regem invitarunt, ut in Comitem Guidonem Buttifollanum, auctoritatem suam transferret: Impetratum, id præter moram, parti quæ adversæ (licet magistratus contra Regem sentiret) tantum animi non erat, ut Comitem, alioquin ob egregias dotes illustrem, excluderet, parum tamen authoritatis penes ipsum manebat, quod tam magistratus, quam Gonfalonerij, Londoni eiusque partibus studerent.

*Iterum ad
Regem con-
fugiunt.*

*Eiusque ope
Landonem
exstirbant.*

*In Novas
leges conve-
niunt.*

*Huguccio
Castro
extirpato.*

Dum ergo hac ratione apud Florentinos laboraretur, accidit, ut Regis Romanorum Alberti filia, quæ Carolo Roberti Regis filio nuptum ibat, per Florentinos iter ageret: hanc amici Regis honorifice exceperunt, eique statum Reipub. unà cum tyrannide Landonis, tam accommodato ad mœrorem luctu quæ sermone vultu quæ exposuerunt, ut huius Reginae interventu, Regis quæ adminiculo, antequam ea Florentiam relinqueret, cives concordiam inirent, Landonem quæ præda & cruore onustum, ad Eugubinos dimitterent. Inde Regi imperium in tres annos prorogatum, Res quæ publica sic constituta, ut dum Septemviri partium Landonis antea imperarent, VI. ex partibus Regis hisce adscriberentur, sic quæ aliquot annos Respublica per tredecim viros administrata, tandem numerus, ex pristino more, iterum ad Septem viros revocatus.

Sub hæc tempora, Huguccioni imperium Luccen-
siam & Pisanorum creptura in manus Castrucci Ca-
straca-

stracani, civis Luccensis, devenit, adolescentis, ut audacis atq; ferocis, ita non minus fortunati, adeo, ut brevi momento, Princeps Ghibellinorum universa in Tuscia haberetur. Eam ob rem Florentini, omnis civilibus dissidiis, cogitare diligentius cœperunt, primo, ne qua ratione potentia Castrucci nimum, excresceret, deinde postquam ea præter ipsorum sententiam nimum quantum aucta esset, quo pacto porro ei obsisterent. Quo igitur accuratiore studio tam hac de re deliberaretur, quam deliberata perficerentur, ideo duodecim cives electi, ijque Boni homines vocati fuere, sine quorum consilio atque assensu, magistratui nihil arduum conari liceret.

Ghibellinorum in Tuscia postmodum duce.

In quæ novus Florentiæ magistratus.

Interim Roberto Regi, Florentinorum imperium, elapso nimirum annorum termino, expiravit, urbsque iam suiipsius potens, soliti magistratus rectorumque authoritate, sese componere cœpit, concors nimirum ob metum Castrucci, qui post multam illatam Lunensibus cladem in Pratenfes tandem movit. Quod igitur Pratum defendendum esse, Florentini decrevissent, eam ob rem officinis omnibus obseratis, viginti que mille peditum, & mille quingentorum equitum, populariter coadunato mox exercitu, in Pratensium auxilium perrexerunt, publicoque præterea edicto caverunt, qui ex Guelphis exulabant, omnibus, modo ad Pratum defendendum convenirent, patriam ipsi restituendam fore, qua quidem ratione tam hostis vires fregere, quam suas non mediocriter auxere, non minus siquidem IIII. M. exulum eo confluxerant. Atque ingentes isthæc quidem copię, tanta cum celeritate in aciem productæ, Castruccium tantopere perturbarunt, ut prælium sibi detrectandum ratus, Luccam versus pedem referret. Variæ inde, inter nobiles plebemque, sententiæ in exercitu ortæ, his Castruccium persequendum atque extinguendum, illis redeundum censentibus, satis nimirum esse Florentiam ipsam, ut Pratum defenderetur iville periclitatum, atque id quidem

Atq; in Pratenfes moventem exercitus productus.

Nova, eo re-gresso, dissidia.

dem necessitate, adactos, prudenter sic satis conatos esse, nunc verò, postquam necessitas illa minus urgeat, plus etiam amitti, quam adquiri, insequendo hostem, possit, fortunam non temere tentandam. Cum ergo inter hos conveniri neutiquam posset, res ad magistratum devoluta, quos tamen, plebeios nimirum atque potentiores, eadem sententiarum diversitas in partes distraxit, quod porrò à plebe intellectum ansam præbuit, ut frequenti numero in foro convenirent, minisque potentiores adeo terrent, ut ij metu perculsi, sententiam defererent, verum quod in plebis sententiam tardius concessum, multisque invitis ea extorta esset, hosti interea satis spatii, quo Lucam sese reciperet, suppeditatum fuit.

Ipsi securitatis causa.

At urbi maioribus turbis.

Atque hic quidem successus, adeò plebis animos in potentiores concitavit, ut magistratui minus integrum videretur, exulibus fidem, potentiorum interventu, datam, servare, eosve in urbem admittere, quod exulibus animadversum in præventionem non parum momenti constituentes, ipsi ad urbem primi advolvère, verum id prudentioribus prævisum, ipsis non successit, sed ab ijs, qui Florentiæ substiterant, repulsi fuere. At illi quo orando adipiscerentur, quod vi minus poterant, eam ob rem, octo illustriores ad Senatum legatos misere, qui fidem stipulatam, atque pericula eam ob rem ipsis, suscepta in mentem revocarent, licet verò nobiles, ut qui sese ea in re fortius obstrictos sentirent, atque exulibus particulatim fidejussores, sese exhibuissent, magno studio in eorum gratiam laborassent, nihilosecius adeo plebis indignatio, quod Castrucci negotium minus ex sententia celsisset, invaluerat, ut hi nihil hac in parte obtinerent, quod quidem in ignominiam Reipub. vergere cœpit. Multi igitur nobilium ea propter irritati, tentarunt vi ad ea conari, quæ precibus minus potuissent: auctores eam ob rem exulibus fuere, ut armati ad mœnia succederent, seque ipsis non defuturos promissere. Verum & hi conatus,

ante

ante diem constitutam detecti, universos cives ad arma excivère, adeò ut non tantum iis, qui foris erant, resistere, sed etiam hos, qui intra mœnia degebant reprimere; valerent, re itaque infecta exules ab incœpto destitère.

Non alienum erat, postquam hi abiissent, eos plectere, qui ipsis ad facinus isthoc conandum, aucthores extitissent, at licet nemo esset, qui istos ignoraret, nemo tamen eos deferre, nedum accusare audebat, ne verò delictum istud impunitum abiret, eam ob rem decretum, ut quilibet senatorum, delinquentium nomina, literis consignaret, eaque tectè Capitaneo exhiberet. Acculati hac ratione fuere, Americus Donatus, Thegiaius Frescobaldus, & Lotharingus Gherardinus: at hi, quod iudicem clementiorem, quam fortassis delicta commervissent experirentur, multa pecuniaria facinus expiarunt.

Quod autem exulum copiae, dum ad urbem succederent, non parum in urbe turbassent, depræhensum inde, tribubus quibusque ducem unum minimè sufficere, ideoque decretum, ut tam quæque tribus ducibus ternis vel quaternis deinceps pareret, quam Gonfalenerio duo vel tres adessent, qui Pennoneriorum, quasi dicas ductorum, nomine, ubi universo agmine opus non esset, parte earum rem perficerent. Et ut fere semper usuvenit, ut ex rerum inopinato successu leges aliæ aboleri, aliæ renovari soleant, ita ij, qui tum ad gubernacula sedebant, quod magna autoritate pellerent, facile perfecerunt, ut in se ipsos ius creandi magistratus, qui quadraginta mensibus post imperaturus esset, transferretur, cum antea annuo tempore creari consuevissent; nomina igitur omnium, qui succedere debebant, urnæ seu locus immittebant, atque binis quibusque mensibus ea inde promebant.

Verum antequam termino quadraginta mensium comparuisset, quod multi civium, num inter nominare-

*Conatus ex-
ulum pro
patria recu-
peranda ir-
riti.*

*Quibus por-
ro obviam
itum novis
legibus.*

na recepti essent, ambigerent, ad novam nominum
 consignationem, quam Imborsationem vulgo nuncupant, descensum fuit. Hinc mos ille, per urnam
*Unde mos per urnam
 creandi magistratus.* seu loculum creandorum magistratuum, tam eorum
 qui in ipsa urbe, quam extra eam regebant, inolevit
 dum antea, sub finem annui magistratibus, à Senato-
 ribus successores legerentur, vocaturq; postea mos
 iste Squittinorum nomine, qui quidem quod singu-
 lo triennio, vel ad summum quinquennio repetere-
 tur, tam cives sollicitudine levare, quam turbis ob-
 viam ire videbatur, quæ alioquin in novis magistrati-
 bus creandis, ob multos qui eò aspirabant, ut pluri-
 mum concitari consueverant, & neq; alia commo-
 dior via id temporis apparebat, neque mala, quæ
 tam exigua in occasione latebant, deprehendeban-
 tur.

*Castruccius
 Pistoriam
 occupat.*

Annus agebatur MCCCXXV. Castrucciusq; post
 occupatos Pistorienses, adeo viribus excreverat, ut
 Florentini, de ipsius potentia anxii, antequam altius
 apud Pistoriam radices ageret, eum exturbandum
 inde decernerent. Collecto itaque, tam ex civibus
 quam sociis viginti mille peditum, triumq; mille e-
 quitum exercitu, Altopascium profecti, id obsidione
 cinxerunt, quo occupato, Castruccio via ad Pistori-
 enses defendendos præcluderetur.

*Florentini,
 eo pellendo
 Altopasciū.*

Atq; successit quidē Florentinis, ut Altopascio po-
 tirentur, indeq; Lucas progredierentur, agrosq; va-
 starent. Verum quod Duci, tam prudentia quam fi-
 de dubio, rem commisissent, nihil præclari gestum.
 Præfecerant nimirum exercitui Raimundum Cor-
 dubensem, atque ille porro animadverterat, Florenti-
 nos libertatis suæ hætenus prodigos, modo Regi,
 modo Legatis, modo aliis, qui minus pollebant, eam
 prostituissē, eoq; in spem devenerat, facile adduci eos
 posse, si forte magnis difficultatibus implicarentur,
 ut sibi imperium deferrent: Neque id aliquoties in-
 nuere oblitus, eandem authoritatem in urbe, quam
 in exercitu concessissen sibi dari insistit, monendo,

non

non alia via eiusmodi obedientiam militum, quæ Duci exercitus conveniat, sibi salvam fore. Postquam verò Florentinos eo minus, descendere animadverterat, nihil agendo tempus mittebat, quod Castruccius studiosissime operiebatur, siquidem auxilia à Viscontibus, aliisq; Longobardiæ regulis, sibi promissa, interim collegerat.

Sicut autem Raimundus, ob fidem fluxam, victoriam ab initio amplecti neglexerat, ita etiam postmodum, aucto viribus nimium hoste, ea prudentia, qua salutis suæ consulere, destituebatur. Segnius si- *Ibi à Castruc-*
quidem atque remissius agens, à Castruccio ad Al- *cio profli-*
topascium invasus, post aliquam pugnam, (in qua *gati.*
multi cives tam capti, quam extincti, atque inter hos ipse Raimundus,) universus exercitus profligatus fuit, eumque, is exitum adeptus est, quam dubia ipsius fides, atque scelerata in Florentinos consilia, merebantur. Dici vix queat, quot damnis, ab ea *Misere in*
clade, Castruccius Florentinos affecerit, & quam *urbē com-*
misere omnis inde ager ipsius prædæ, vastationi, in- *pulsi.*
cendiis patuerit, nulli siquidem copiis obsistentibus pro arbitrio, omnia advastabat, Florentinisque post tantam stragem, urbem ipsam ab ipsius potentia defendisse, satis superq; erat.

Neque tamen eo mente abiecti fuere, ut omne corradendæ pecuniæ, auxilii ab amicis petendi, scribendique exercitus studium omitterent, verum in tam potentem hostem, ea omnia minus posse videbantur, adeo ut tandem Carolus Calabriae Dux, *Carolo Ro-*
Roberti Regis filius, implorandus, imperiumque *berti filio im-*
urbis ipsi deferendum esset; si eius auxilium im- *perium ur-*
petrare vellent: imperare siquidem Neapolitani ex *bis defe-*
more Florentinis potius, quam ipsos sociorum lo- *runt.*
co habere malebant. Quod verò eo tempore Carolus, bello Siculo implicatus teneretur, eamq; ob rem *Qui rices*
in possessionem venire ipse non posset, Gualtherum *Duci Athe-*
Ducem Atheniensem, natione Gallum, eò misit. *niersi man-*
Succipit ille Vicarius Ducis imperium urbis, deque *dat.*

Repub.

Repub. pro arbitrio disponere cœpit. Atque id quidem moderate, adeoque præter naturam suam, ut omnium in se amorem provocaret.

*Ipsam post
subsecutus.* Composito inde bello Siculo ipse Carolus, stipatus mille equitibus, Florentiam petiit, ibique mense Julio anni MCCCXXVI exceptus fuit, quod quidem Castruccio potestatem ademittit, ne tam libere Florentinum agrum deinceps depopularetur, verum ea, quæ foris dignitati ipsorum inde accesserant, ea intra mœnia prostituta, malaque, quæ ab hoste minus perpessi erant, ab amicis inflicta ipsis fuere: siquidem Reipub. Principes, omnia ex autoritate Ducis agebant, cui ea ratione facile licuit, unius anni spatio urbem CCCC. M. florenis emungere, (etiamsi pacta in ducenta saltem millia, facultatem ipsi tribuissent) adeo novis subinde modis, vel ipse, vel pater urbi graves exigendo erant.

*Urbem pe-
cunia emun-
git.*

His malis aliæ suspiciones, noviq; hostes accessere, Ghibellini siquidem, unaq; Galéazeus Viscontius, cæteriq; Longobardiæ Reguli, ob adventum Caroli ambigui, apud Ludovicum Bavarum, qui contra Pontificis voluntatem Imperator salutatus erat, tam largitionibus quam pollicitationibus effecerunt, ut in Italiam cum exercitu profisceretur. Venit igitur Ludovicus in Longobardiam, inde in Tusciam, ibiq; auxilio Castrucci Pisas occupavit, peniaque corrata Romam petiit, quod quidem in causa fuit, ut Carolus Regno Neapolitano metuens, Florentiam desereret, relicto, qui vices ageret, Domino Philippo Sagginetto.

*Adventu
Ludovici
Bavari Imp.
cedit.*

*Castrucius
Pisas occu-
pat.*

Digresso Imperatore, Castrucius Pisas occupat, Florentini vero proditione ipsum Pistoria deijciunt, ad quam recuperandam Castrucius profectus, tanta animi virtute atque obstinatione obsidionem adgressus est, ut licet Florentini sæpius urbi subventum cuperent, fortunamque, modo exercitum Castrucci, modo ipsius ditionem invadendo, tentarent, nihilominus eum, nec vi nec astu, remove ab incepto unquam potuerint, tanta nimirum vir libidine ardebat, tam

de Pisto-

de Pistoriensibus supplicium sumere, quam Florentinis eam urbem extorquere, adeo ut ea tandem sub ipsius imperium redire necessitate adigeretur, atque id quidē magna cum ejus gloria, quam tamen ob incommoda quæ ibi sustinuit, ipsius mors, dum Lucam reverteretur, continuo subsequuta est. Et cum raro accidat, quin prosperiorem vel etiam sinistram even-
tum, alia vel bona vel mala comitentur, sub idem tempus Carolus quoque Calabriae Dux, Florentinorumque Dominus, in fata concessit, ut tandem, præter omnem expectationem, tam ab hujus imperio, quam istius metu, exigui temporis spatio Florentini liberarentur.

In fata concessit.

Itemque Carolus Calabriae Dux.

Florentini ergo liberi Rempub. constituunt.

Libertate ergo recuperata, Rempublicam restituere adgressi sunt, repudiatoque veteri magistratum ordine, binos Senatorum ordines, unum quidē trecentorum ex populo, alterum ducentorum quinquaginta, tam ex populo quam magnatibus lectorum, constituere, tributumque illi nomen Consilii plebis, huic Consilii communis. Imperator Roma occupata, Antipapam constituit, multaque contra Pontificatum, tam sanciendo, quam alia frustra conando, tandem cum ignominia Pisam reversus est, quo cum perventum esset, octo millia equitum Germanorum, quod vel ipsi irati essent, vel de stipendiis ipsis minus satisfaceret, ab illo recesserunt, occupatoque Ceruglio supra montem Clarum castra muniverunt.

Antipapam ab Imperatore creatus. Nullo esset.

Desertus à militibus.

Atque hi quidem, cum Imperator, in Longobardiam profecturus, Pisa discessisset, Luccas occuparunt, indeque Franciscum Caltracanem, ab Imperatore constitutum exturbarunt, quo vero aliquid emolumenti inde ad eos rediret, urbem ipsam viginti florenorum millibus Florentinis venum obtulerunt, quam tamen hi emptionem, ex consilio Simonis de La Tosa, neglexerunt. Neque negari quidem queat, summo id cum Florentinorum emolumento deliberatum, si illis porro in eadem sententia persistere persuasum fuisset. Verum quod mentē paulo

Qui Luccas occupant.

Easque ve- post mutaverint, maximo id ipsis damno cessit. Nam
num expo- cum in ipsorum arbitrio id temporis situm esset, eam
nunt. civitatem vilissimo pretio absque ullius injuriæ sibi
 subdicere, quam tamen negligendam ducerent, inde
 porro factum est, ut dum ea postmodum potiri arde-
 rent, licet longe majore pretio emissent, eam tamen
 non obtinerent, quod quidem in causa fuit, ut Flo-
 rentinorum Resp. ingenti cum jactura, sæpissimè
 mutaretur.

A Spinola
mercatore
empti.

Luccenses igitur à Florentinis posthabiti, Gherar-
 dinū Spinolam Januensem, XXXM. numerato pre-
 tio, emptorē habuere. Cum vero hominib. natura insitum
 „ sit, ut longe, tardiores ad ea occupanda, quæ non diffi-
 „ culter obtinere possunt, quam ad ea amplectenda feran-
 „ tur, quæ adipisci nequeunt, vix emptio illa in vulgus

Sed à Flo-
rentinis tur-
bato.

Florentinorum emanaverat, quin populus incre-
 dibili desiderio ejus civitatis potiundæ flagraret,
 & tam in sua quam illorum qui emptionem dissua-
 serant, consilia, acerbè inveheretur. Quod ergo
 emere neglexerant, id aperto Marte acquirere de-
 creverunt eamque ob rem suas, in agrum Luccen-
 sium, prædatum miserunt.

Rex Bohe-
morum in
Longobar-
diam pene-
trat.

Inter hæc gesta Imperator Italia excesserat, at-
 que Antipapa Pisanorum medio in Gallias in vin-
 cula abductus erat, quieverantque ab intestinis
 dissidiis Florentini, post obitum Castrucci, bien-
 nium, rebus potius extra urbem constituendis in-
 tenti, multisque bellis tam ob Regis Bohemorum
 Joannis profectionem in Longobardiam, quam
 in Tuscia, Luccensium causa, implicati. Urbem
 præterea novis ædificiis exornarunt, turrim siqui-
 dem, quæ ad S. Reparata vocatur, ex præscripto
 Giotti, pictoris id temporis celeberrimi, exstruxe-
 runt, tum etiam multa ædificia, pontesque, diluvio
 siquidem Arnus in ipsa urbe, Anno CCCXXXIII. ad
 duodecim usque ulnas, magna cum ædificiorum stra-
 ge excreverat) summo studio, diligentia, sumptuq;
 restaurarunt.

Annus vero CCCXL. novas turbarum causas ipsis
 peperit.

peperit. Duæ potentioribus civium viæ patebant, qua suam auctoritatem vel augerent, vel firmarent, prima in eo consistebat, ut in novis magistratibus, per urnam legendis, suis artibus caverent, ne dignitates illæ, in alias quam suas, vel certè amicorum manus conferrentur, altera suis calculis & ductu, novi Rectores emergerent, quo iis postmodum propitiis in judiciis uterentur: atque in postrema quidem hac via, tantum momenti sibi situm arbitrabantur, ut pristino duorum Rectorum numero neglecto, aliquando ad tertium legendum procederentur, adeoque id temporis eò dignitatis, Jacobum Gabrielem Eugubinum, quem titulo excubiarum præfecti insigniebant, præter ordinem evexerant, ipsique omnem auctoritatem in cives elargiti fuerant. Agebat hic planè ex eorum mente, qui tum summas tenebant, multisque contumeliis non paucos afficiebat, inter quos Petrum à Bardis, Bardumque Frescobaldum, ex nobilitate ambos. Quod ergo hi natura elatiore animo essent, minime sanè ferendum arbitrabantur, sese extranei injuriis, in paucorum qui præerant gratiam, expositos esse: qua igitur ratione, tam de Eugubino, quam illis, qui ipsum regebant, vindictam sumerent deliberare cœperunt, tandemque multis tam Nobilium quam plebis, qui tyrannidem adversabantur, in sententiam pertractis, in eos conspirarunt.

*Narratur
baram a-
pud Heren-
tinos causam*

Series cœpti hæc erat, ut singuli, quotquot possent armatos, latebris ædium exciperent, diluculoque ipso, quod diem omnium Sanctorum sequeretur, quo nimirum universi cives, ad invocandos suos demortuos, in templa confluere solebant, armati profilerent, tamque Ducein illum Eugubinum, quam eos, qui summam tenebant, interficerent, novisque postmodum legibus Rempub. restituerent. Cum vero deliberationes periculose, quanto accuratius perpenduntur, eo segnius constitui suscipique soleant, evenire sane ut plurimum videmus, ut omnes conjurationes, quibus conscien-

*Conspiratio
in Resp.
principes.*

dis aliquid spatii intercedit, evulgentur.

*Sed ex cun-
ctatione e-
vulgata.*

Ergo apud Andream à Baedis, qui ex conjura-
torum numero erat, dum rem apud se sedulo ver-
saret, metus poenæ, desiderium vindictæ tanto in-
tervallo post se reliquit, ut is omnem seriem Ja-
cobo Alberti, cognato suo, concrederet, à quo res
Prioribus detecta, atque ab istis ad Duces Reip. de-
lata fuit. Quod igitur discrimen instaret, festusque
Sanctorum dies præ foribus esset, multi civium ad
Palatium confluxere, atque ob periculum, quod in
mora esset, populum ad arma classico vocandum
magistratum exhortavere.

Gonfalonerii munus id temporis administrabant
Taldus Valorius, & Franciscus Salvatus, qui iti-
dem ex magistratu erat. His consultum minus vi-
debatur, necessitudine siquidem Bardis juncti erant,
classico rem agere, non ob omne nimirum momentum ple-
bem armandam, auctoritatem siquidem in multitudinem
absque freno collatam, nunquam feliciter administratam fu-
isse, & turbas ut parturire quidem per facile, ita iisdem exci-
tatis occurrere, summi laboris esse. Consultius itaque fo-
re veritatem in primis indagari, atque delictum civili-
ter puniri, quam ad simplicem delationem, cum ex-
itio ipsius urbis, per tumultus illud puniendum su-
mere. Verum his admonitionibus aures præclusæ,
ipsique Reipubl. principes, tam verbis, quam aliis
modis contumeliosissimis, ad classicum pulsandum
adacti fuere, quod quidem plebem universam arma-
tam in forum concitavit.

*Populum
armat.*

Bardi verò atque Frescobaldi, quod se detectos ani-
madverterent, ex altera parte, quo vel summa cum
gloria vincerent, vel absque ignominia occiderent, &
ipsi arma corripuere, quod nimirum sperarent, posse
à se illam civitatis partem, quæ trans flumen ipsis ha-
bitabatur, pontibus præsertim mature præoccupatis,
eiusque defendi, donec auxilia, quæ tam ex agro à
nobilibus, quam aliunde exspectabant, subvenirent:
verum conatus isti à plebeis qui unà cum illis eam
partem incolebant, atque pro magistratu arma sum-
pserant, eversi fuere.

Ne

Ne itaque medii ab hostibus interciperentur, omissis pontibus, ad plateam illam, quam Bardi habitabant, tanquam omnium munitissimam, sese receperunt, eamque magna animi virtute defenderunt. Et Jacobus quidem Eugubinus, quod omnem istum motum se spectare cognovisset, animo consternatus, planeque attonitus, ad Palatium Dominorum, medio suo agmine inclusus, subsistebat, in reliquis verò Rectoribus, quod minus culpæ esset, plus etiam animi conspiciebatur. Masfeus imprimis Marradus, qui Potestatis munere tumungebatur, nulla discriminis habita ratione, in confertam pugnam profectus, ipsumque Pontem Rubacontem prætergressus, mediis Bardorum telis sese inseruit, signoq; dato, ad colloquendum Bardos provocavit. Atq; illi quidem, tam reverenter viri moribus, quam insigni virtute moti, confestim ab armis quievere, ipsumq; perorantem modeste exceperunt. Modesto igitur graviq; sermone, in conspirationem ipsorum inductus, periculum, in quo nisi populi impetum declinarent versarentur, ipsis ob oculos posuit, spe insuper addita, fore, ut sepositis armis tam de causa ipsorum cognosceretur, quam clementer statueretur, se denique eo laboraturum pollicitus, ut iusti ipsorum doloris honesta ratio haberetur. Inde ad magistratum regressus, hortari cœpit, ne sanguine civium suorum, ad victoriam adspirare, neve inauditos condemnare mallent, perficitque tandem, ut Bardis, Frescobaldis, iisque qui amicitia ipsis juncti essent, urbe excedere, atque in arces suas se recipere permitteretur.

*Pugnatur
in urbe.*

*Dirempta
pugna Mas-
fei virtute.*

Iis itaq; digressis, populoq; inermi, magistratus in hos solos, qui ex Bardorum Frescobaldorumq; familiaribus arma corripuissēt, animadvertit, quo verò istorum quoq; potentiâ labefactaret, arces Margonam & Verniâ, numerato pretio ipsis ademit, legeq; cavit, ne in posterum civi liceret Florentino, arces ad Vigilium prope urbem milliâre, possidere.

Paucis ab inde mensibus, Stiatta Frescobaldus, mul-

*Animad-
versum in-
sones.*

*Insolentia
victorum.*

tiq̃ue ejus familiæ alii, tanquam rebelles, capite ple-
xi fuere. Neque satis videbatur iis, qui summam ad-
ministrabant, Bardos Frescobaldosque vicisse atque
domuisse, verum ut plerumque accidit, ut quo plus
authoritatis adipiscimur, eò insolentius nos geramus, in-
que peius ruamus; non contenti excubiarum præfecto
uno, qui ipsam urbem affligebat, alium insuper con-
stituerunt, qui agro, magno cum imperio, præesset,
ne nimirum cuiquam qui ipsis adversaretur, vel in-
tra vel extra urbem, tuto habitare liceret, atque tan-
dem eò odii, adversus omnes nobilioris familiæ, pro-
gressi sunt, ut hi tam de urbe, quam seipsis in servitu-
tem tradendis, vindictæ studio, cogitarent, saltemq̃ue
occasionem perpetrandi consilii operirentur, quam
quidem feliciter oblatam, ipsi felicius occupare atq̃
administrare adgressi sunt.

*Mastinus
Scaliger Ve-
ronensium,
Luccensium,
Parmensium
Dominus.
In quem
Florentini
Venetos ar-
mant.
Nullo suo
bono.
Sed cum
Mastini ia-
tura.*

Devenerant eo temporis, post maximos in Lon-
gobardia atque Tuscia motus, Luccenses, sub impe-
rium Mastini Scaligeri Veronensium Ducis, qui eos
Florentinis restituere, quod ex pacto quidem de-
bebat, neglexerat, sperabat siquidem, quod Par-
ma ipsi præterea cessisset, posse se eos defendere
de fide exsolvenda parum sollicitus. Eam rem
indigne Florentini ferentes, Venetos in fœdus vo-
carunt, tamque gravi bello Mastinum implicuerunt,
ut is de universo statu periclitaretur. Verum nihil a-
liud eo bello egerunt, quam quod animo ipsorum, ob
damnum Mastino comparatum, aliquantulum benè
esset. Veneti siquidem, (quod omnibus iis receptum est,
qui cum inferiorib. fœdera paciscuntur) post ereptos Sca-
ligeri Veronenses atq̃ Tarvisenses, cum ipso transe-
gerunt.

*A quo tan-
dem Luc-
censes Flo-
rentinis
venditi.*

Erepta verò postmodum à Viscontiis, Mediolani
regulis, Mastino Parma, ipsoq̃; eam ob rem, de Luc-
censibus in posterum tuendis dubio, de iis venden-
dis ipsemet, agere cœpit. Concurrēbant in eam em-
ptionem Pisani cum Florentinis, verum illi quod se à
Florentinis, utpote opulentioribus, post se relictos iri
animadverteret, vocatis in auxilium, Viscontii, Luc-
censes

censes obsidione prefferunt. Neq; tamen interim Florentini emptionem negligebant, sed constituto cum Mastino pretio, partem in parata pecunia ipsi numerarunt, partem obsidib. eam ad rem datis, firmarunt, abq; Naddum Ruccellajum, Joannē Bernardini Mediceum, Rossūq; Ricciardum in possessionem miserunt, in quorū manus, postquam illi vi sibi in urbem viam patefecissent, Mastinus imperiū urbis tanstulit. *Sed à Pisaniis obsessi.* Pisani tamen ab obsidione non recedebant, sed potius omni cura, quo urbe potirentur, incumbebant, quam Florentini tuendā sumferāt, licet hi post diuturnū bellū, exhausti opibus, ignominia vero onusti inde pellerentur, atq; Pisanis imperiū cōcedere adigerētur. *Et tandem subacti.* Hujus urbis, jactura in causa fuit, *(quod quidē in istiusmodi reb. semper usu venire solet)* ut populus Florent. in eos, penes quos rei summa erat, insurgeret, eosq; omnib. in locis atq; vicis cōviciis proscinderet, inq; nimia ipso- rū autoritatē, pravaq; consilia, acerbe invehetur.

Constituti fuerant, sub exordium hujus belli viginti cives, qui istud in commodum publicum administrarent, atque ab his Malatesta, Arimini Dominus in exercitus Ducem scriptus. Quod ergo hic rem animo, nec viribus gessisset, auxilia porro à Roberto Neapolitanorum Rege, Duce Gualthero Atheniensium Principe, submissa, eo ipso tēpore, quo Luccenses jam Pisanis cōcesserant, advenissent, indeq; animi plebis in viginti illos cives, quod modo diximus, summo opere exacerbati essent, seu quod fata calamitati adventanti suffragarentur, constituerunt viginti isti, plebis animos, novum Ducē eligendo, nova spe circumvenire, eaq; electione, aut eorū libidinē cohercere, aut calumniis ansā præcidere: quo igitur esset, tā quod plebs *Inde Dux Atheniensium à Florentinis vocatus.* timeret, quā quod Duci autoritatē, in qua nimirū salus ipso- rū vertebatur, conciliaret, primo ipsum cōservatorē, postmodū Ducē cataphracto- rū salutarunt.

Potētiore interea, quos male affectos in Rép. supra memoravimus, quibusq; magnā partē cū Gualthero, ab eo tēpore, quo Caroli Calabriae Ducis loco, Remp. administraverat, familiaritas intercedebat, tempus

adesse rati, quo patria cupiditatum suarum aestu
conflagraret, siquidem non alia ratione populum istum,
in quo tot injuriis oppressi haecenus fuerant, subjugari
posse constituissent, quam si sub unius Principis impe-
rium mitterentur, a quo virtuti suus honos haberetur,
atque contumacia coherceretur, praeterea illecti pre-
miis, quæ se consecuturos sperabant, si sua opera
imperium urbis in hunc conferretur, crebro admo-
dum apud Ducem, ut imperium omne sibi sumeret,
clam egerunt, suamque operam eam ad rem polliciti
sunt minimè contemnendam, quod plebeiiorum fa-
miliæ quædam, Peruzziorum nimirum, Acciajvolio-
rum, Antellesiorū, & Bonaccorsiorū ab ipsis penderēt:
hi siquidē, alieno ære onusti, quod de suo minus pos-
sent, ex alieno largiri, atq; patriæ servitute, suam ser-
vitutem à creditoribus mercari ardebant.

Hi ergo stimuli, ambitiosum alioquin Ducis ani-
mum, ad desiderium imperii occupandi, excitarunt:
quo igitur severi justique nomen, eaq; ratione auram
popularē venaretur, in eos primum movit, qui Luc-
cense bellum perperam administrassent, Joannemq;
Mediceum, Naddum Ruccellajum, Gulielmumque
Altovitium capite, multos praeterea alios exilio, alios
pecuniā multavit. Atq; ea quidem severitas, mediæ
conditionis cives summopere exterruit, potentiorib.
vero, tum infimæ plebi pergrata erat, his nimirū, quod
naturale illis sit alienis malis lætari, istis vero, quod eo pa-
cto, ultionē tot injuriarū, cōsequeretur. Audiebat er-
go Dux, si quando in publicū prodiret, magnis laudi-
bus, animi sui celsitudinē, manifesta voce celebrari, tū
ad fraudes civium investigandas atq; plectendas se ex-
citari. Hinc viginti civium authoritas imminutū ibat,
existimatio vero Ducis indies surgebat, inagnoque
jam terrori esse cœperat, adeo ut quilibet animo suo
testando, ædibus suis insignia ipsius inscribi cura-
ret, neque jam quidquam ad Principem, præter
nomen, ipsi deesset. Postquam is ergo quidvis jam
sibi licere animadvertisset, publice demū apud magi-
stratum egit, non alia ratione civitatem salvam magis
esse

*In quem no-
biles vindi-
ctæ studio
imperium
urbis trans-
ferre multi-
antur.*

esse posse, quàm si libera ejus administratio sibi ipsi ferretur. Cupere ergo se, postq̃ omnis jã civitas eò descēdisset, ut idē, bona ipsorū pace fieri liceret. Attoniti ad hæc Reip. principes, licet interitum Reip. mature prævidissent, seq̃ue in manifesto periculo constitutos esse animadverterent, ne tamen patriæ deessent, ingenti animo id se facturos negarunt.

Sumpserat sibi Dux monasterium fratrum minorum S. Crucis habitandum, quo religionis atq̃ue humanitatis fidem, apud plebem mereretur, eò igitur, per præconem, populum in proximum diem convocavit. perculit hoc edictum primorum animos multo gravius, quam antea petitione Ducis consternati fuissent: convocatis tamen civibus, quos patriæ libertatisque studiosos arbitrarentur, nihilque aliud spei quam in precibus superesse animadvertentes, eò confugere, eaque ratione, vel Ducis animum ab incepto removere, aut saltem mitius imperium ab eo exorare decreverunt.

Progressi igitur ex Reip. principibus ad Ducem aliqui, hac oratione eum compellavere. Compare-
mus Domine apud te, tam petitione tua moti, quam
edicto quo populum convocasti. Videmur siquidem
jam certiores esse, extra ordinem te occupare velle,
quod legitima via à nobis tibi negatum fuit. Neque
sane mens nobis est, ullavi cœptis tuis obsistere, sed
potius tibi ob oculos ponere, quam grave onus, quod
in te recipere cupis & quam periculosi conatus isti
tibi futuri sint, quo nimirum in posterū consiliorum
tam nostrorum, quam eorum, qui non in tui com-
modum, sed ad explendam insaniam suam, te im-
pellunt, recordari queas. Conaris in servitutem ad-
igere eam civitatem, quæ libertati innata est, istud
etenim imperium, quod in Reges Neapolitanos
aliquando contulimus, non servitus, sed societas e-
rat: an vero unquam consideraſti, quantum in istiusmodi
civitate vel ipsum nomen libertatis possit atq̃ue valeat? quod
quidem nec vis ulla opprimere, nec tempus consumere, nec
beneficia unquam obliterare queant. Perpendas obsecra-

inur Domine, quantis cum copiis, tanta urbs, tibi sub jugo continenda veniat, neque etenim illæ, quas externas ad manum habere possis, eò suffecerint, nec illis quas, ex civibus habes, te tuto comittere ausis, ii siquidem ipsi, qui ad hoc conatus te instigant, tibiq; modo amici sunt, postquam autoritate tua, de inimicis suis, satis supplicii sibi sumptum arbitrati fuerint, in tuum exitium insurgent, quo Principatum in semet ipso transferant. Plebis animos, quibus tamen inniteris, ad quodvis momentum aura leviores esse nosti, adeo ut tibi metuendum sit, ne brevi tēpore, universam hanc urbem, tibi inimicā experiare, unde tam ipsi quam tibi exitium maturetur. Neq; tamen istiusmodi malis ulla industria obviā ire queas, soli etenim Principū ii, securitati suæ prospicere possunt, quibus pauci infesti sunt, quo proclive ipsis sit tales vel morte vel exilio evertere, universali vero odio nusquam prospicitur, siquidem nescias, qua ex parte periculum emersurum fuerit, *qui vero à singulis sibi metuit, cuiusquam fidat non habet*, aut si id apud quosdam conēre, eo magis periclitabere, cum ii, quos præterieris, eo plus te oderint, atque ad vindictam accendantur. Quod vero temporis progressu, desiderium libertatis minime oblitteretur, id porro hinc manifesto liquet, quod nimirum sæpissime usu venire cernimus, ut hi pro ea recuperanda desudent, qui ejus dulcedinem nunquam degustarunt, sed ejus saltem mentionem, ab avis acceptam, venerantur, proque ea recuperata, summa obstinatione per extrema discrimina pugnare solent. Quod si etiam à patribus ejus mentio fore negligatur, sunt tamen ædificia publica, Rectorum domicilia, vexilla denique liberorum ordinum, quæ illam loquantur atque ingeminant, ut tandem fieri nequeat, quin illa avidissimis auribus à civibus hauriantur. Quæ obsecro benefacta tua, unquam dulcedinem libertatis æquiparare? quæ porro ejus desiderium hominibus excutere posse censeas? non si universam Tusciam huic imperio subjicias, atq; indies novis vi-

toriis ovans hanc urbem ingrediare: siquidem omnis ista gloria, in te potius, quam in illam redundaret, neque civibus subditi, sed conservi adquirerentur, quorum interventu, servitus ipsis eo gravior futura esset. Licet etiam mores tui omnino sancti, actiones benignæ, judicia æquissima fuerint, ea tamen omnia, ad amorem tibi conciliandum, minime satisfaciunt, atque peccabis quidem, si eas dotes id præstare posse confidas, siquidem *libertati assueto, omne vinculum oneri, & quævis adstrictio gravis esse solet*, præter quod fieri etiam nequeat, ut imperium violentum, in bonum Principem cadat, siquidem necesse sit, ut vel quadam similitudine invicem jungantur, vel alterum alteri exitiosum sit. Persuasissimum igitur tibi habeas, aut urbem hanc summa cum violentia tibi obtinendam, cui quidem rei aliquando nec propugnacula, nec præsidia, nec amici externi sufficiunt, aut authoritati tibi adquiescendum fore, quam nos in te hætenus lubenti animo contulimus: quod ut facias te hortamur, utque meminervis sedulo, *imperium istud solum esse solidum, quod voluntarium est*, neque paucula ambitione excæcatus adducaris, ut eò te propellas, ubi neque consistendi, neque etiam altius conscendendi locus, sed nihil superfit, quam ut tuo, nostroque maximo cum damno, inde tandem præcipitère.

Sed frustra.

Nihil quidquam oratio hæc animum Ducis obduratum commovit, id solum respondit, Non esse animi sui libertatem urbi eripere, sed potius eam in libertatem vindicare, cum constet *solas discordes civitates servas, concordas vero liberas esse*: quod si ergo Florentini, suo interventu, à tot partium studiis, ambitione, & inimicitiis liberarentur, non ademptam eo pacto, sed restitutam ipsis libertatem fore, neque se ad id oneris suscipiendum ambitione, sed multorum civium precibus ferri, recte igitur & ipsos facturos, si iis aquiescant, quæ reliquis civibus placere animadverterint. Pericula porro illa, quæ modo in medium attulissent, se non magni æstimare,

æstimare, esse siquidem *Viri minus boni ob metum mali, bonum omittere*, atque pusillanimitatis, ob exitum hætenus dubium, conatum laude atque gloria dignum negligere. Tandem sperare, ita Remp. se administraturum, ut non multo post re ipsa expecturi sint, & minus ipsos de se sperasse, & nimium quoque sibi ipsis timuisse.

*Occupari
tandem à
Duce Atihē.*

Placuit ergo optimatibus (cum aliud non possent) ut postridie populus in foro adesset, atque ejus auctoritate, imperium urbis in Ducem iisdem conditionibus, quibus antea Carolus Calabriae Dux eam obtinuerat, in annum unum conferretur.

Agebatur tum annus MCCCXLII. octavusq; erat Septembris dies, quo Dux, Joanne de la Tosa atque omnibus, qui huic adhærebant, multisque aliis civibus stipatus, in foro comparuit, consensisque una cum Reip. principibus scalis, quæ ad inum Palatii extructæ, Ringhieræ nominantur, pactis conventis, in populum promulgandis, interfuit.

Cum ergo ad eam pactorum partem, quæ annuam dictaturam in ipsum conferebat, deventum esset, populus ut ea in omnem vitam ipsi deferretur, summis clamoribus petiit. Nec mota plebs Francisci Rusticelli, qui ex optimatibus erat, exhortatione, clamoribus interrupta, ut imperium non annum, sed perpetuum esset, institit, idque tandem obtinuit, inde sublimem Ducem arreptum, humerisque gestatum per urbem tulere, ipsique fausta omnia acclamavere.

Moris erat Florentinis, ut is, cui Palatii custodia commissa esset, foras egresso magistratu, obseratis foribus sese intus contineret: cui officio, tum temporis, Reinerius Giottus præfectus erat: atque hic quidem corruptus ab iis, qui Duci favebant, illi fores confestim patefecit, ut optimatibus eo facinore consternatis, atque pudefactis, ad sua divertendum fuerit. Palatium familiaribus Ducis prædæ expositum vexillum publicum laceratum, atque Ducis insignia, in ejus locum, affixa fuere: quod quidem viris bonis summo dolori, iis vero, qui vel malitia vel ignorantia

Mox Tyrannus.

tantia eò consentiebant, incredibili gaudio fuit.

Postquam igitur Dux imperium omne adeptus esset, confestim authoritati eorum, qui libertatem propugnabant, subvertendæ edixit, ne magistratus deinceps in Palatium conveniret, sed ædibus privatis res ageret: præterea tribuum Duces submovit, ordinem justitiæ contra potentiores oblitteravit, captivos omnes libertate donavit, Bardos Frescobaldosque ab exilio revocavit, tandem arma gestare in universum prohibuit. Ac quo ab iis, qui in urbe erant, tutior esset, cum iis, qui extra circum eam agebant, amicitiam inivit: per Bonifacium Aretinos, omnesque qui Florentinis parebant, bello adgressus est, cum Pisanis licet ideo vocatus, ut iis bellum inferret, pacem pepigit, mercatoribus, qui Lucensis belli tempore, Rempub. pecunia juverant, syngrapha tabulasque eripuit, vectigalia pristina auxit, aliaque insuper excogitavit, magistratum omni authoritate spoliavit, ad eas res omnes consilio usus Baglionis Perusini, Gulielmi à Scesi, atque Cerettieri Bisdomini.

Exactiones quibus cives premebat, omnino acerbæ, decretaque injusta erant, adeo ut severitas illa atque humanitas, quam antea præ se tulisset, jam in superbiam atque crudelitatem abiisset, multique civium, tam ex optimatibus, quam nobilibus, plebeque indies condemnarentur, extinguerentur, atque novo tormentorum genere excarnificarentur. Ne vero ager ab ipsius tyrannide immunis esset, sex rectores constituit, qui subditos tam verberibus mulctabant, quam eos spoliabant. Optimates ipsi suspecti erant, licet ab his eā dignitatem adeptus fuisset, ipseque eorum non paucis patriam restituisset, in animum siquidē inducere non poterat, generosos animos, quos nobilitati ingenitos animadvertimus, imperium ferre posse. eam obrē plebem suam facere studuit, ut pote cujus ope, exteroque milite, tyrannidem conservari posse speraret. Quo igitur multitudinis studium venaretur, mense Majo, qui recreationibus vacare solet, minu-

In quo omnium ingenium depictum.

Miserrima Florentinorum conditione.

tam

tam plebem in classes divisit, splendidisque ornatos titulis, additis præterea vexillis, pecunia donatas dimisit: atque earum, quidem classium aliam per urbem lasciviendo atque ludendo agebant, aliam his festive excipiendis vacabant.

*Florentini
Gallorum
moribus
imbuuntur.*

Cum ergo, novum hujus imperium, etiam alibi percrebuisse, multi Gallorum ad ipsum undique confluebant, quibus tanquam fidis magis munia atque officia omnia patebant, adeo ut Florentia, brevissimo tempore, non modo Gallis pareret, sed etiam in eorum mores atque habitum concederet. siquidem non tam viri quam foeminae, nulla civilitatis aut verecundiae habita ratione, ipsos imitabantur. Omnium vero maxime gravis erat vis, qua tam à Duce, quam ipsius ministris, foeminae ad stupra rapiebantur.

Plerique ergo civium irarum pleni, majestatem Reip. extinctam, justitiam afflictam, leges profligatas, honestum vivendi modum corruptum, omnemque modestiam sepultam lamentabantur, ii siquidem quibus insuetum erat quidquam regalis fastus cernere, non absque ingenti animi moerore, hominem tanto satellitio, tam peditum quam equitum stipatum, conspiciere poterant: nam tam profligatae verecundiae sibi met conscii, eum ipsum, quem tanto odio prosequiebantur, summo in honore habere necessitate adigebantur. Quae omnia metu insuper cumulabantur, cum tanta interfectorum strage, atque continuis exactionibus, civitatem omnem exhauriri, indies animadverterent.

Quae quidem irarum timorisque semina, Ducem nec latebant, nec non angebant, licet credi cuperet, ab omnibus se armari sibi perquam persuasissimum esse: unde etiam factum est, ut Mattheum Morozium, qui vel praemii studio, vel periculo motus, familiam Mediceorum, cum aliis, qui in ipsum conjuraverant, detulisset, non modo saevissimo genere necaret, verum etiam rem ipsam investigare negligeret: qua quidem ratione, tam istis animum præripuit, qui

qui ipsius salutem curabant, quam his tantundem addidit, qui exitium ipsi maturatum cuperent. Bettonio præterea Cinio, tanta immanitate linguam præcidi imperavit, quod is nimirum, in exactiones intolerandas, liberius inVectus esset, ut ille inter cruciatus exanimis cõfessim concideret. Quæ quidẽ res tã irã civium, quam odium in Ducem exacerbavit, ea siquidẽ urbs, quæ omnia libere, tam agere quam loqui consuevisset, ferre minime poterat, ut & manuum & linguæ munera sibi præstringerentur.

Eõ igitur tandem iræ odiaque excrevere, ut ea non modo Florentinos, qui neque libertatem tueri, neque servitutem ferre norunt, sed populum quemvis, omni mancipio abjectiorem, ad recuperandam libertatem inflammare potis fuerint. Multi ergo civium omnis ordinis, aut de vita periclitari, aut libertatem recuperare ardebant, unde tres conjunctiones, trium ordinum, nobilium nimirum, populi, atq; artificum, originem traxere, qui præter causas universales, etiam eõ ferebantur, quod nobilibus doleret, se gubernacula Reip. non recuperasse, populo vero, se iisdem excidisse, artificibus tandem, se mercede lucroque suo frustratos esse.

Episcopatu id temporis gerebat Agnolus Acciaivulus, qui quidem hætenus Ducis res gestas pro concione laudibus extulerat, magnumque, ad auram popularem adipiscendam, Duci momentum fuerat. Postquam vero eum imperium occupasse, atque Tyrannidem exercere animadvertisset, patriam suam à se misere deceptam arbitratus, non alia ratione admissum facinus piari posse constituit, quã si ab eadẽ manu, quæ vulnus inflixisset, remediũ proficisceretur, eam ob rem primariæ cõspirationis sociis se Ducẽ exhibuit, quæ quidẽ omniũ robustissima erat, ut quæ Bardos, Rossos, Frescobaldos, Scallas, Altovitios, Magallotios, & Mancinios. cõpræhenderet. Secundæ cõspirationis caput erãt Mânus, Corsusq; Donati, quibus juncti erant Pazzii, Cavicciulli, Cerchii, & Albizii. Tertiã Anto. Adimarius animabat,

*Conspiratio
in eundem.*

*Cuius dux
urbis Episcopus.*

complectebaturque ea præterea Mediceos, Bordinios, Rucellajos, Aldobrandinos.

Atque constituerant hi quidem illum in ædibus Albiziorum opprimere, quo ad diem Joanni sacrum venturum, equorum cetamine recrearetur, arbitrabantur, verum quod eo concedere neglexisset, conatus iste in fumum abiit. Deliberatum præterea fuerat, in ipsum, per urbem animi gratia vehentem irruere, verum id plenum difficultatis animadvertebat, quod nimirum & armatus & bene stipatus incedere, tum non semper eadem via pergere consueverat, adeo ut incertum esset, quonam loco potissimum expectandus veniret. Non defuere, qui illum in ipsa consiliariorum corona, opprimendum suaderent, quod tamen & ipsum, mortui siquidem umbram ibi metuebant, evanuit.

Duci quidem detecta

Hæc dum inter conjuratos agerentur, Antonius Adimarius, cum quibusdam Senensibus, quod copias ab illis expectaret, ea de re fidentibus contulit, multosque ex conjuratis nominavit, omnem civitatem libertatem vendicaturam affirmando. Horum ergo unus, eodem de negotio apud Franciscum Brunelleschium egit, non quo id quidem proderet, sed quod illum ex conjuratis esse arbitraretur. Hic omnem rem, seu metu percussus, seu in aliorum odium, ad Ducem detulit. Capti ergo confestim Paulus à Mazecha, Simonque de Montezappoli, atque custodiæ traditi, conjuratorum potentiam atque numerum Duci patefecere, eumque non mediocriter consternare, consilio interim addito, ut eos ad se vocare potius, quam comprehendere mallet, in fugitivos siquidem paratum remedium proscriptionis fore. Consilium istud secutus Dux, Antonium Adimarium vocari jussit, atque is quidem, conjuratorum numero fretus, confestim præsto fuit. Hoc arctius detento, Franciscus Brunelleschius, & Huguccio Buondelmontius ipsi suasere, ut armatus in urbem excurreret, captivosque

vita

vita spoliaret, quod tamen ipsi minus consultum videbatur, cum tot inimicis se hætenus imparẽ arbitraretur. Alio itaque animum advortit, quo quidem medio, si id ex sententia cessisset, tam de inimicis sibi cautum, quam de viribus prospectum foret.

Receptum Duci erat cives convocare, si quando ipsorum consilio uti ipsi libuisset. Hac igitur *Sed dum ob viam iret,* via insitens, dum foris auxilia conscriberet, trecentos civium per lictores, tanquam in consilium convocatos, prestò esse iussit, quo compræhensi nimirum vel morte vel carcere exstinguerentur. Verum vincula Antonii Adimarii, tum auxilia conscripta, (neque etenim id clam haberi potuit) conjuratis scrupulum injecerant, adeo ut audaciores eorum comparere recusarent: nomen siquidem quisque tam suum, quam conjuratorum, ea in consignatione, quæ à Duce lictoribus tradita fuerat, facile depræhendebat, unde alii aliis animum addentes, armata manu potius viriliter mortem optetere, quam vitulorum instar, sese jugulandos præbere desreverunt, adeo, ut exiguo momento, tres conjuratorum classes, sibi invicem innotescerent, atque constituerent, postero diluculo, id erat XXVI. Julii die, anni MCCCXLIII, tumultu in foro veteri excitato, arma corripere, populumq; ad libertatem vocare.

Cum ergo postridie Nona audita esset, ex præ- *Armataq; in ipsum universa urbs.* scripto conjurati armati profilière, populusque omnino, audito libertatis nomine, ad arma convolare, inq; loca munitiora hinc inde, sub populi insignibus, à conjuratis clam comparatis, sese recepere. Primarii præterea, omnium tam nobilium, quam plebeiarum familiarum convenere, inq; mutuam defensionem mortemq; Ducis juravere, aliquibus Buondelmontiorum & Cavalcantiorum, tum iis quatuor ex populo familiis exceptis, quarum adminiculo tyrannidem Dux arripuerat, hi siquidem cum laniis, aliisq; infimæ fecis hominibus, armati in foro pro Duce stabant.

Ad hunc motum Dux Palatium munire, ipsiusque satellitium, hinc inde per urbem dispersum, sese armare, atque equis insiliendo, versus forum recipere cœpit, quorum tamen major pars, antequam eousque perirumpere, oppressa fuit, licet trecenti circiter equites eò penetrassent. Interim animo pendebat Dux, num in hostes eruptionem facere, an Palatium tueri consultius foret.

Contra vero Medicei, Cavicciulli, Ruccellai, tum reliquæ familiæ, in quas plus injuriarum ab ipso profectum fuerat, idipsum ne erumperet, eaque ratione multos, qui arma in ipsum sumserant, ad se pelliceret, metuebant, quo igitur eam occasionem ipsi præriperent, in forum ipsum irrumpere decreverunt. Atque hi quidem vix ad forum conspiciebantur cum quatuor illæ ex populo familiæ, quæ à Ducis partibus stabant, postquam in se irruptionem paratam animadvertissent, mutata Ducis fortuna etiam ipsæ animum mutarent, atque in conjuratorum partes concederent omnes, Huguccione Buondelmontio, atque Gianoccio Cavalcantio exceptis; atque ille quidem in Palatium se recipere maluit, hic verò ad forum novum, cum aliquot sociis progressus, scamnum conscendit, indeque populum, qui ad Palatium pergebat precibus exhortari cœpit, ut pro Duce pugnare mallent, minis insuper additis, fore ut si in Duce pugnare pergerent, ab ipsius milite, cujus copiam mire extollebat, ad unum omnes opprimerentur: verum quod surdis fabulam se narrare, neminemque in partes suas concedere animadverteret, neque etiam existeret, qui insolentiam istiusmodi reprimeret, ne porro fortunam cum discrimine frustra experiretur, tandem in ædes suas se recepit. In foro interea strenue pugnabatur, licet verò Ducis militibus, Palatium, ad tutelam magno momento esset, tamen post aliquam in foro dimicationem victi, eorum alii sese hostibus commisere, alii relictis equis in Palatium confugerent.

Dum

Dum hæc ad Palatium agebantur, Corfus Americusque Donati aliqua populi parte stipati, publicos carceres effregerent, publica præterea instrumenta concremaverant, Rectorum etiam ædes prædæ exposuerunt, ministrosque Ducis omnes, quotquot in manus ipsorum devenere, trucidaverant.

Postquam igitur Dux se foro pulsum, omnemque civitatem in se armatam, neque quidquam auxilii sibi jam superesse cerneret, alia porro via populum demulcere adgressus est. Vocatis igitur ad se omnibus, quos in vinculis habebat, eos blando benignoque sermone libertati restituit, Antonium in primis Adimarium (licet contra ejus voluntatem) equestri dignitati ornavit, insignia sua à Palatio removeri, inque vicem populi monumenta reponi jussit. quæ quidem consilia, quod nimis fero, & præter occasionem (extorta siquidem ipsi erant) amplexus esset, parum ipsi profuere. In palatio igitur eâ ratione obsessus, anxie degebat, atque tum demum experiebatur, quod dum nimia complecti conatus esset, omnibus excidisset, intraque paucos dies, aut fame aut gladio pereundum sibi esse metuebat.

Obsessus in palatio.

At cives, quo Reipub. prospicerent, ad fanum S. Reparatae congregati, in quatuordecim cives, partim nobiles, partim ex populo, omnem auctoritatem, unâ cum Episcopo, reip. restituendæ contulerunt: Sex præterea cives constituere, qui id officii, quod Potestatis vocant, tantisper administrarent donec is, quem muneri destinaverant adveniret.

Florentino interea populo undique auxilia adventabant, interque ea Senenses cum VI. legatis comparuerant, quibus, apud suos magnæ auctoritatis viris, visum fuit, compositionem aliquam inter populum Ducemque tentare: verum populus nullam prius compositionis mentionem fieri passus fuit, quâ à Duce Gulielmus Scesius, unâ cum filio, Cerretti-roque, Pisdmino arbitrio ipsorum committerentur. Licet verò Dux eo descendere recusaret, perterritus tamen

eorum minis, qui pro ipso pugnabant, coactus „paruit. Dabitari sane nequit, indignationem magis „effervescere, ictusque longe vehementiores concitari, cum „pro recuperanda libertate, quam pro ea defendenda a-
Amicos fu- gitur. Id etiam hic conspiciere licuit, Gulielmus
rari plebis liquidem unâ cum filio, vix duodeviginti annos
exponere egresso, tot millibus inimicorum expositus, neque
cogitur mi- in hujus juventute, neque forma, neque innocen-
sere dilani- tia quidquam praesidii consistere expertus, multi-
as. tudinis furorem declinare non potuit, adeo ut eo-
 rum gladiis, qui vivos contingere non poterant,
 in mortuos saevirent, nec ferro eos laniasse con-
 tenti, manibus, dentibusque in frustra dilacerarent,
 imo, quo omnibus sensibus vindicta satisfacerent,
 postquam auribus lamentationes eorum haus-
 sissent, oculis vulnera perlustrassent, dilaniata visce-
 ra manibus contrectassent, etiam gustum iis re-
 creare voluerunt, quo nimirum membris extero-
 ribus, jam ad satietatem usque curatis, etiam in-
 ternæ pari satietate potirentur. Atque hæc qui-
 dem immanitas atque rabies, quo plus in hos de-
 sævit ambos, eo Domino Cerettiero magis pro-
 fuit. Lassata etenim & exsatiata plebs crudeli isto
 facinore, hujus viri oblita, Palatio illum excludi
 non institit, unde noctu postmodum ab amicis
 clam eductus, inque tutum constitutus fuit.

Compositis- Sanguine igitur istorum expleta plebs, cum
ne urbem Duce transegit, excederet nimirum, amicis rebus-
deserit. que omnibus salvis, Florentia, rationibus omni-
 bus renuntiaret, idque postquam fines Floren-
 tinorum egressus foret, apud Casentinos denuo
 confirmaret. His ita firmatis, Dux V L. Augu-
 sti Florentiam reliquit, multisque civibus eum co-
 mitantibus, apud Casentinos renuntiationi, licet
 invitatus, subscripsit, neque fortasse fidem servasset,
 nisi verbis Simonis Comitum exterritus, qui Flo-
 rentiam ipsum reductum alioquin iri minitaba-
 tur.

Fuit

Fuit Dux iste (quod ipsius actiones demon-
 strarunt) avarus atque crudelis , accessu difficilis, *Eius inge-*
 respondendo superbus , servitutem nimirum , non *nium.*
 benevolentiam hominum desiderabat, timeri quam
 amari malebat. Neque aspectus ipsi animos con-
 ciliare potior erat , niger siquidem , parvus , pro-
 missa raraque barba , vel inde odium in se provo-
 cabat : quo tandem factum est , ut spatio decem
 mensium , pravi hominis mores , imperium istud
 ipsi adimerent , quod perversæ aliorum machina-
 tiones , in ipsum contulerant. Atque hic quidem suc-
 cessus in ipsa urbe , omnibus civitatibus , qui Floren-
 tinis parebant , animum addidit , ut in libertatem se-
 metipsas vendicarent , adeo ut Aretini , Castilionen-
 ses , Pistorienses , Volaterrani , collisque S. Geminiani
 ab ipsis deficerent , Florentiniq; , uno eodemq; tem-
 pore , tam Tyrannum , quam omnem ditionem amiterent ,
 suisque ipsimet subditis viam monstrarent qua
 ratione etiam ipsis libertas recuperari posset.

*Florentini
 omni ditio-
 ne excidunt.*

Post Ducem igitur exturbatum , ditionemque a-
 missam , quatuordecim civibus unâ cum Episcopo ,
 visum fuit , subditorum animos , pacis interventu po-
 tius placandos , quam aperto Marte provocandos fo-
 re , persuadendumque Florentinos ipsorum libertate
 recuperata , non minus ac propria lætari. Oratori-
 bus eam ob rem Aretium ablegatis , omni imperio ,
 quod in Aretinos haberent , cefferunt , foedusque
 cum ipsis pepigerunt , quo ipsis in posterum ut a-
 micis , quando ut subditis minus licebat , uteren-
 tur. Cum reliquis etiam municipiis , qua melius
 ratione poterant , transegerunt , eò saltem intenti ,
 ut in amicitia persisterent , liberi que ad ipsorum liber-
 tatem tuendam adminiculo essent.

*Sed astuto
 consilio pro-
 pediem re-
 stituntur.*

Atque hoc quidem prudentissimum consilium ,
 felicem exitum peperit. Aretini siquidem paucis ab
 inde armis , sub Florentinorum imperium rediere ,
 reliquæ verò urbes , paucorum mensium spatio ,
 pristinos dominos repetivere. Hinc vero manife-
 stum fit , non raro evenire , ut citius minore cum di-
 scrimine jacturaque desectendo & fugiendo res adipi-

*Remq. pub.
restituunt.*

scare, quam si vi atque obstinatius eas persequare. Rebus ergo extra urbem hac ratione compositis, ad restituendam ipsam urbem animum advorterunt, tandemque, post quasdam altercationes, consenserunt, ut in Repub. administranda, nobilibus tertia pars, in reliquis verò muneribus, dimidia pateret.

Erat antea, quod supra monuimus, urbis administratio in sex classes distincta, inque singulas sex classes, singuli Principes legebantur, præter quod aliquoties ex re nata, horum numerus ad duodecim, vel etiam tredecim viros, excreceret, mox tamen ad sex iterum reduceretur. Hanc igitur administrationis partem reformandam duxerunt, tam quod sex illæ classes, male distribui solitæ, quam quod numerus Principum, ob nobiles qui eò recipiebantur, augendus esset.

*Nova firma
que ratione*

*Nisi à nobi-
libus tur-
bata.*

Eam ob rem urbem in quatuor classes tribuerunt, quartæque cuique parti, tres Principes præfecerunt, præterito Gontalonerio, hoc est signifero, quem iustitiæ vocabant, tum etiam iis qui populi classibus præfecti fuerant, inque vicem duodecim eorum, quos Bonos homines vocaverant, octo Consiliarios, mediam partem ex nobilibus, legerunt. Rebus sic compositis à turbis tandem urbi quiescere licuisset, si nobilibus intra modestiæ terminos, quos vitam civilem requirere constat, sese continere integrum fuisset: Verum secus accidit, siquidem tam in privatis negotiis parem non ferre, quam in publicis imperare cupiebant, adeo ut indies nova, eorum insolentiæ atque superbiæ, exempla emergerent. Quod quidem populi animos abalienavit, querentium, unius tyranni extincti loco, mille enatos esse. Inde ergo insolentia, hinc verò odium mox eousque excrevit, ut tandem Duces populi, ad Episcopum, ea de re conquestum confugerent, nobiliumque non tolerandis injuriis obviam ire exhortarentur, ageret nimirum cum nobilibus, ut muneribus cæteris contenti, Rempub. populo

populo administrandam concederent.

Erat Episcopus natura bonus, verum modo hâc modo illâc flecti facilis, unde etiam factum est, ut precibus atque suâsu quorundam motus, Ducem Atheniensium primo foveret, postmodum aliorum ductu, in eundem conspiraret: hinc etiam primò nobilibus, ad adipiscendos honores adfuit, mox aliorum monitu, populi partes tuendas esse constituit: paremque inconstantiam reliquis inesse arbitratus, quæ sibi familiaris erat, rem non difficulter componi posse, sibi persuaderi facile passus fuit. Convocatis igitur quatuordecimviris, quibus authoritas hæcenus salva permanserat, rationibus, quas promere poterat, melioribus, eos exhortari cœpit, ut Rempub. populo administrandam cederent, nisi exitium tam urbis, quam sui ipsorum experiri mallent. Non mediocriter ergo conatus isti nobilium animos offendere, Rudolfus quidê Bardius, verbis vehementiorib. id coràm testatus fluxam Episcopo fidem, Ducisq; amicitiam ut levi, tum ejus exturbatione ut proditori objecit, asserens eas dignitates, quas tanto cum discrimine adepti essent, pari cum periculo tueri se decrevisse: relictoq; Episcopo, rem ad suos, omnesq; reliquas familias nobiliû detulit, idem etiam apud populû factum.

Dum igitur nobiles, suarum partium authoritati defendendæ, sese accingerent, populus paratam defensionem operiendam minime arbitratus, arma confestim corripuit, citatoq; ad Palatium gressu sub-
 latis clamoribus, nobiles ab administranda Repub. discedere postulavit. Seditio, motusq; paulatim invalescebat, ijq; nobilium, qui Reipub. præerant, se desertos esse facile animadvertebat, neq; etenim reliqui nobilium, quod omnê populum concitatum armatumq; conspicerent, arma & ipsi arripere audebant, sed intra ædes quiq; suas sese cõtinebant. Hi ergo qui ex populo Reipub. præerant, primo persuasione rem adgressi, populi motum componere conati sunt, collegisque modestiæ & integritatis testimo-

*Episcopi
monitu ni-
hil mutavit.*

*Seditione
tandem o-
mni admi-
nistrations
exclusis.*

nium exhibuerunt, cum verò se nihil agere animad-
verterent, ut hi sese in aedes suas reciperent egerent,
quò tandem illi vix salvi evasere.

Nobilibus ea ratione vix digressis, quatuor reli-
qui Consiliariorum ex nobilitate & ipsi officiis sub-
moti, isque ordo ex duodecim popularibus restitu-
tus, tum Gonfalonarius, quem vocant Justitiæ, re-
vocatus sedecim præterea vexilliferi, eodem Gon-
falonarii nomine, totidem populi classibus iterum
præfecti, omnisque administratio in universum in
populi manus constituta fuit.

*Novi ad ty-
rannidem
motus An-
drea Stroz-
zio auctore.*

Laborabat urbs eo, quo hæc gerebantur tempo-
re, penuria rerum, famesque plebem non medio-
criter premebat, male igitur tam plebi hinc, quam
inde nobilibus, quod dignitatibus excidissent erat.
Hinc Dominus Andreas Strozzius in animum in-
duxit, posse nimirum hac occasione libertatem urbis
occupari. Quo igitur id còmodum conaretur, æqui-
ore pretio annona exposita, multos civium indies ad
aedes suas ipsum præstolari dum conspiceret, quo-
dam mane equum insiliens magno animo popu-
lum ad arma excitavit, eaque ratione aliquot equi-
tibus ipsum comitantibus, ad quatuor hominum
millia, exiguo tēporis spatio, collegit, quibus sti-
patus, in Palatium sese intromitti petiit. Reip. vero
principes, tam minis quam telis ex foro turbam illam
exturbarunt, postmodum proscriptionibus facile ef-
fecerunt, ut ea paulatim evanesceret, inq; aedes quis-
que suas sese reciperet, adeo ut Strozzius, ab omnibus
derelictus, vix fuga magistratus vindictam decli-
naret.

*In ipso exor-
dio oppressi.*

*Cuius vesti-
gia nobiles
sequuntur.*

Hic ausus, quantumvis temerarius, eoque fine,
quo ejusmodi conatus ut plurimum comitari solet,
insignis, in spem tamen erexit nobiles, quod plebem
infinam à populo dissidere cernerent, posse magistra-
tum illum popularem opprimi; ne quidem igitur si-
bi ipsis deessent, omnis generis auxiliis sese munire
decreverunt, quo nimirum armata manu, æquiore
jure id recuperarent, quod armatâ itidem manu,
præter

præter ius fasque ipsis creptum fuerat, eoque audaciæ tandem proruperunt, ut jam non occulte sed palam arma compararunt, ædes suas munirent, atque ex ipsa Longobardia ab amicis auxilia conscriberent.

Nec populus adjuvante magistratu segnior, de auxiliis à Senensibus & Perusinis similiter comparandis, sibi deesse voluit. Et jam utrisque auxilia comparuerant, omnisque civitas armata conspiciebatur. Atque nobiles quidem cis Arnun divisim in tres partes copiis, tribus in locis, ad ædes nimirum Cavicciulorum, quæ S. Joannis fanum contingebant, tum ad ædes Pazziorum atque Donatorum, prope S. Petrum majorem, tandem ad ædes Cavalcantium in foro novo, sese muniverant. Illi vero, qui trans Arnun habitabant, pontes viasque, quæ ad ipsorum ædes ducebant, occupaverant. Nerlii siquidem pontem ad Carrajam: Frescobaldi & Manellii, sanctæ Trinitatis: Rosi, Bardi que pontem veterem atque Rubacantium sibi sumserant.

*Armatig.
se muniant.*

Populus vero, sub vexillis justiciæ atque classium distributus erat. Neque his integrum videbatur pugnam ultra differre, primi que omnium Medicei atque Rondinellii in Cavicciullos irruerunt, idque ea ex parte, quæ per forum propè S. Joannis fanum, ad ædes eorum ducit. pugnabatur utrinque strenue, populusque tam ex turribus saxi, quam ex inferiore parte balistis feriebatur. verum pugna in tertiam usque horam protracta, postquam Cavicciulli populum augeri, seque à multitudine opprimi, neque tamen auxilia adesse animadverterent, remissis animis, sese populi potestati commisere, à quorebus eorum omnibus salvis excepti, demptis solummodo armis, hinc inde in ædes eorum, qui ex populo ipsis necessitudine jungebantur, sese distribuere jussi fuerunt. A prima victoria, facile erat Donatos & Pazzios quod viribus longe inferiores essent, debellare: cis Arnun saltem Cavalcantii supererant, tam multitudine, quam locorum situ muniti, qui tamen & ipsi, cum omnia signa contra se conjuncta stare, socios

*Eorum pars
expugnata.*

interea quousque, singulis vexillis succubuisse animadverterent, citra animi obstinationem sese populo tradidere.

Jamque tres urbis partes in populi manus deveniant, at una, eaq; majore cum discrimine domanda manebat, ut pote quæ tam viribus potentiaque præstaret, quam loci natura, Arno siquidem flumine disjuncta erat, defenderetur, eamque ob rem pontes, eum ad modum quem supra recensuimus muniti, superandi essent. Primo itaque pontem veterem adgressi, magno eum animo defendi experiebantur. Turres siquidem telis munitæ, viæ præterea omnes obseptæ, septaq; ferocissimis viris custodia erant, adeo ut populus, non exigua clade accepta, inde repelleretur. Eo igitur loci frustra se experiri animadvertentes, ad Pontem Rubacantium animum adplicuerunt. Verum pari audacia ibidem excepti, relictis, ad binos istos pontes distinendos, quatuor signis, cum reliquo milite pontem ad Carrajam oppugnare cœperunt.

At licet Nerlii ingenti animo sese defenderent, impetum tamen populi sustinere diutius nequivere, tam quod pons iste, turribus propugnaculisq; destitutus, infirmior esset, quam quod à Camponibus, aliisq; familiis popularibus, qui viciniam istam misti inhabitabant, à tergo invaderentur. undiq; itaq; oppugnati, septa omittere, viamq; populo præbere coacti fuerunt, qui quidem his devictis Rossios Frescobaldosque deinceps subegere, siquidem omnis multitudo trans Arnem victoribus sese jam conjunxisset.

Soli itaque Bardi devincendi restabant, quos quidem neque clades sociorum, nec universa urbs in ipsos armata, nec spes auxiliorum sublata, animo dejicere poterat, quin potius pugnando vel strenue oppetere, vel domos igni atque direptioni exponere quam arbitrio inimicorum sese committere mallent. Obstinato itaque animo sese defendentes, aliquoties impetum populi, qui tam à ponte veteri quam Rubacantio in ipsos impressionem fecerat

rat, viriliter fregere, eosque vulneribus mulctatos, multis ipsorum interemptis repulere.

Erat antiquitus via, quæ à Romana, intra ædes Pittiorum, ad mœnia in colle S. Georgii sita, ducebat, hæc sex signa à populo submissa, in Bardorum ædes irruere, atque is quidem conatus, tam Bardorum animos fregit, quam populo victoriam peperit posteaquam etenim illi, qui septa tuebantur, ædes suas expugnari animadvertissent, postpositis rebus aliis, ad propria defendenda singuli advolabant, eaque ratione septa, ad pontem veterem, occupanda populo deserebant.

Bardi itaque omni ex parte in fugam acti, à Quarateis, Pazaneis atque Moziis excepti fuere: at populus, præcipue pars ignobilior, prædæ cupiditate illecta, omnes ipsorum ædes diripuit, atque in diruendis ipsorum palatiis & propugnaculis, furoris immanitatisque eousque prorupit, ut hosti nominis Florentini, quantumvis crudelissimo, ea rubori esse potuerint. Primoribus ea ratione devictis, populus ad stabiliendam Rempub. animum adplicavit, & cum is tripartitus esset (in potentiores siquidem, mediocres, & infimos discriminabatur) decretum fuit, ut duo primores ex potentioribus, tres ex mediocribus, tres itidem ex inferioribus peterentur, Signifer vero primarius modo ex his, modo ex illis legeretur. Præterea omnes illæ leges, quæ in odium nobilium olim conscriptæ erant, revixere, atque quo eorum potentia magis magisque extingueretur, multi ipsorum infra plebem detrusi immisti que fuere. Atque hæc quidem clades, adeo nobilium partes affluxit, ut nunquam, ab eo tempore, contra populum insurgere armata manu conarentur, sed potius indies humaniores, vilissime degenerarent, ut tandem Florentia, non solum armis, sed virtute bellica plane destitueretur.

Postremis omnium Bardi.

Quorum ædes vastata.

Nobilitas omnis oppressa in perpetuum.

Ab hac clade urbs quieta stetit, ad annum usque

MCCCLIII.

*Lues sevis-
sima Floren-
tiam vastat.*

MCCCLIII, quo tempore memorabilis illa lues,
tanta cum eloquentia à Joanne Bocaccio celebrata,
postquam in ipsa urbe ultra LXXXXVI. homines
ea periissent, desæviit. Idem annus primum bellum
Florentinis cum Viscontiis peperit, cui quidem am-
bitio Archiepiscopi, tum Mediolanensium principis,
faces subministravit, eo vix sopito, partium studia
in urbe reviviscere cœperunt, & licet nobilitas
destructa jaceret, non tamen fortunæ de-
erent media, quibus novis diffidiis,
novas calamitates nobis pro-
duceret.

LIBER

LIBER TERTIUS

NICOLAI MACHIAVELLI, CIVIS ET SECRETARII Florentini, Historiam Florentinam complectens.

Xgravibus atq; natura insitis inimicitiis, quæ inter Nobiles plebemq; conspiciuntur, indeq; potissimum originem trahunt, quod illi quidem imperare, hi vero minime obedire satagunt, omnes

*Diffidia fomentum
malorum in
Rebus pub.*

calamitates incuturiunt, quæ Respublicas ut plurimum agitare solent, siquidem ex horum diversitate humorum, omnes res cæteras, quæ publicum statum aliquin corumpunt, nutriri animadvertimus. Hinc Roma in dissidia secessit, hinc etiã Florentia (si modo magnis cõponere parva liceat,) distracta divisaq; fuit, licet diversi effectus hinc indeq; promanaverint. Inimicitia etenim illæ, quæ primitus inter nobiles plebẽq; Romanã exarserat, disputando & altercãdo, at Florentinorũ dimicando finiebatur: Romanorum una alterave lege, Florentinorũ exilio neceq; multorũ civiũ terminabatur: Romanorũ odia gloriã militarẽ augebant, at Florentinorum eam penitus debebant: Romanorum dissidia, urbem istã, ex æqualitate civiũ, in summã inæqualitatẽ conduxerunt. Florentinorũ ex inæqualitate, ad mirandã æqualitatẽ eã revocarũt. Qui quidẽ varii effectus, ex diverso fine, quẽ utraq; urbs sibi propositũ habebat, orriginẽ sumplerint, necesse est, populus siquidẽ Romanus, una cũ nobilibus, ad magis status munia adipiscenda, contendebat, at Florentinus, exclusis nobilibus, ea administrare solus cupiebat.

Roma Florentia comparata.

Quod igitur desiderium populi Romani ratione niteretur, eam ob rem injuriæ, in nobiles ibi profectẽ, minus atroces erãt, nobilesq; equiore animo, sepositis armis, cedebant, adeo ut post aliqũ altercationẽ, in legẽ unã atq; alterã, quã tã populo satis dabatur, q̃ nobilibus dignitas

dignitas sua constabat, facile cōvenirent, Florentinorum contra desiderium, iniquum, & contumeliosum erat, eā ob rē necesse habebant nobiles, majore vi atq; impetu sibi prospicere, unde tandē ad cædes atq; proscriptiones deveniebant. Tum leges præterea, quæ postmodum conscribebantur, non communem utilitatem, sed victoris commodum spectabant.

Hinc porrò consecutum est, ut urbs Romana, ex victoriis virtutē venaretur, nā cum plebi, ad administrationem magistratus, tā pacis quam belli tempore, non minus quā nobilibus via pateret, inde pari utrosque virtute erudiri atq; illustrari, urbēq; ipsā, virtute auctā, etiā potentia excrescere par erat. At Florentia cū populus vinceret contra nobiles à dignitatibus arcebantur, ad quas si forte aspirare vellent, necessariū ipsis erat, non modo animo, moribusq; popularibus esse, sed etiā videri. Hinc mutationes insigniorū, hinc variationes titulorū atq; familiarū ortæ sunt, ad quæ nobilibus descēdendum omnino erat, quo populares haberentur, unde tandē virtus illa bellica, animusque generosior, in nobilibus exstinguebatur, quæ tamē ex plebe, ut pote quæ ea destituta esset, renasci minus poterat, adeo ut Florentia indies magis magisque degeneraret. Et cum Romani eō tandem devenisset, postquam eorum virtus in superbā abiisset, ut sine Principe salvi esse diutius non possent, Florentini contra eō migrarunt, ut facile bonis legibus, à prudenti latore, in meliorem Reipub. formam redigi queant, quæ quidem ex libro præcedenti, partim abundantissime dignosci possunt.

Postquam igitur hæcenus Florentinorum originem atq; initium libertatis adeptæ, tum secessiones. & partium studia, inter nobiles & plebeios, tyrannidem præterea Ducis Atheniensis, tandem ruinam nobilium descripsimus, superest ut inimicitias, quæ postmodum inter populum plebemque exarserunt, variosque casus, qui inde promanarunt, deinceps recenseamus. Ergo subjugata nobilitate, finitoque cum Archiepiscopo Mediolanensi bello, nihil jam superesse

*Nova diffi-
dia inter
Albicios &
Riccius.*

superesse videbatur, quod Florentinorum tranquillitatem deinceps turbare posset. Verum adversum urbis fatum, pravaque administratio, familias Albiziorum atque Ricciorum inter se ita commisit, ut earum inimicitias, urbs non minus in partes distraheretur, quam olim Buondelmontiorum & ubertorum, postmodum quoque Donatorum atque Cerchiorum studiis, ea divisa fuisset.

Pontifices, qui tum temporis in Galliis commorabantur, Imperatoresque, quibus Germania sedem exhibebat, diverso tempore, varium militem, ad auctoritatem suam in Italia tuendam, ad nos transmiserant, adeo, ut eo quidem tempore, varii exercitus, Anglorum nimirum, Germanorum, atque Britanorum, apud nos conspicerentur. Atque hi quidem ob bello undique composito, stipendiis destituti, sub unum signum, incerto Duce redacti, modo hunc, modo illum Principem, mulcant.

Anno igitur M C C C L I I I. harum turmarum una, cui Monrealis Gallus Narbonensis præerat, in Tusciam concessit, quorum adventus, omnes istius provinciæ civitates, non mediocriter turbavit, atque Florentini quidem, non modo publico nomine militem scripserunt, verum etiam multi, civium, interque cæteros Albicii atque Riccii, propriæ salutis causa, sese armarunt, ingenti siquidem odio, binæ hæ familiæ, concitata, qua via altera alteram opprimeret, solaque principatu in administranda Rep. potiretur, studiosissime querebant. Neque tamen ad pugnam deventum erat, sed in gerendis Magistratibus consiliisque alii aliis obsistebant hætenus. Ergo cum urbs tota armata esset, tumultus, incerto auctore, ad forum vetus exorsus, multos civium (ut fit) eum in locum traxit, unde fama latius dispersa. Ricciis quidem nuntiatum fuit, Albizios in ipsos irrue-
re, Albiziis contra suggestum, se à Ricciis jam jam adgressos fore: eâ ob re universa urbe cõcitata, Magistratui vix licuit, binas istas familias auctoritate sua coercere, ne re ipsa pugna illam cõmitteret, quæ fortuito, nullaque ipso-
rum culpa, in vulgus disseminata fuerat

Fortuito tunc
multis com-
citata.

Atque hoc quidem initium, quantumvis exigui momenti, magis magisque animos ipsorum excitavit, ut undique sibi amicos atque sequaces eò studiosius compararent. Deceverunt itaque, omiſſa vi privata, via ordinaria, alii alios evertere, eò ſiquidem univerſi cives, poſt oppreſſos potentiores, jam æqualitatis devenerant, ut magiſtratus authoritate longe quam antehac præſtaret.

*Inſidijs au-
cta.*

Memoravimus autem ſuperiore libro, poſt Caroli primi victoriam, Magiſtratum Florentinum ex parte Gueſphorum conſcriptum, eique in Ghibellinos plurimum authoritatis tributum fuiſſe, quem quidem longinquitas temporis, varii præterea rerum ſucceſſus, nova inſuper partium ſtudia, eouſque oblitteraverant, ut multi, qui à Ghibellinis originem duxiſſent, ſummas jam in Repub. dignitates gererent. Ergo Huguccioni, Ricciane familie principi, videbatur poſtquam Albizii, in ultorum iudicio, pro Ghibellinis haberentur, Aretio ſiquidem oriundi, olim Florentiam commigrarant, poſſe eos dignitatibus exui, ſi antiqua illa in Ghibellinos lex, qua nimirum omnes, qui à Ghibellinis deſcendebant, à Rep. adminiſtranda excludebantur, revocaretur. Dum igitur de ea renovanda laboraret Huguccio, conatus ille, Petro Philippi Albizii filio detectus fuit, qui quidem, ne manifeſta oppoſitione Ghibellinum ſeſe proderet, aſtuto conſilio, eandem legem revocandam eſſe publice cenſuit.

*Calamitati
multarum
fons.*

Ea itaque lex horum ambitione renovata, non modo nihil dignitatis Petro ademit, ſed potius eam immenſum auxit, multarumque deinceps calamitatum ſons & origo fuit. Nulla ſane lex in Repub. pernicioſior excogitari queat, quam que tempora, jam olim elapſa, reſpicit. Cum ergo Petrus, ſuo calculo, ſanctione illa promoviſſet, id ſane eo conſilio conſecutus fuit, ut quod ad ipſius perniciem excogitatum eſſet, viam ipſi ad potentiam uberius patefaceret. Princeps ſiquidem novi iſtius ordinis factus, indies majorem ſibi authoritatem comparavit, facileque novæ hujus ſectæ

*Revocata
partium
Gueſphorum
ſtudia.
Authoris
anno.*

Guelfæ

Guelfæ sequacium benevolentiam adeptus est: nam cum nulli magistratuum Ghibellinos notare injunctum esset, eoque lex exigui momenti hætenus conspiceretur, ipse author fuit, ut Capitaneis potestas investigandorum Ghibellinorum tribueretur, qui quidem ab his magistratui delati primo admonerentur, contumaces verò condemnarentur. Hinc ergo consecutum est, ut singuli, qui à dignitatibus Florentiæ administrandis arcebantur, deinceps Admonitorum nomine insignirentur.

Istis porro Capitaneis temporis successu crevit audacia, eoq; tandem temeritatis proruperunt, ut non modo eos, qui notam meruissent, sed omnes præterea, qui ipsis, seu avaritia, seu ambitione, aliave occasione motis, videbantur, nulla habita ratione, notarent, adeo ut ab anno MCCCLVII. quo nimirum hæc sanctio originem sumsit, ad annum modo LXVI. ultra ducenti cives notati conspicerentur, quod quidem Capitaneorum, partisq; Guelfæ potentiæ, non parum contulit, omnes siquidem, ut notam declinarent, eos, præcipue familiarum duces, reverebantur, in quibus Petrus Albizius, Lopus Castilioneccius, Carolusq; Strozzius primas tenebant. Ac licet insolentia ista, multis civium summo opere displiceret, Ricciis tamen ea in prius molesta erat, præsertim quod ejus rei culpam in seipsos, non præter rationem, conferrent, qua nimirum tam Reipub. perire, quam Albizio hostes suos, contra spem, potentia excrefcere contuerentur.

Cum igitur Huguccio inter magistratus munia receptus esset, nova lege calamitatibus illis, quarum ipsemet cum suis author fuerat, obviam ire constituit, qua quidem jussa, sancitum fuit, ut sex prioribus Capitaneis partium, tres insuper adderentur, eorumq; duo ex inferioribus opificibus peterentur, præterea qui pro Ghibellinis delati forent, viginti quatuor civium Guelforum testimonio convincerentur. Cohibuit ea moderatio, id temporis, non parum Capitaneorum potentiam, adeo ut admonitio illa propemo-

dum evanesceret, nulliq; fere vel certe paucissimi no-
tarentur. Nihilominus sectæ Albiziorum & Riccio-
rum minimè quiescebant, sed potius fœdera, consilia,
deliberationes, alteri in odium aliorum evertabant:
inter quas quidem angustias, ad annum usq; LXXI.
civitas stetit, quo nimirum tempore Guelfæ partes
denovo emerferunt.

*Frequen-
tis in præ-
mium inter
populum
recensetur.*

Erat ex familia Buondelmontiorū equestris digni-
tatis Benchus, qui ob strenue navatā, in bello contra
Pisanos, operā in populi clāssē receptus fuerat, eòq;
inter Dominos scribi aptus erat. Dum ergo eam in di-
gnitatem se recipi operiretur, nova lex emerfit, ne no-
bili in populum transcripto, ad eum magistratū via
pateret. Egerrime id tulit Benchus, consilia eam ob
rē cū Petro Albizio cōferens, ad admonitiōē recur-
rendum, eaq; inferiores ex populo percellendos sta-
tuerunt, quo soli Rempub. administrarent. Quod igitur
Benchus antiqua nobilitate stipatus esset, Petrus
vero maximā populi partē familiariter haberet, ambo
illi conjuncti, facile partes Guelfas pristinae potentiae
restituere, novisq; reformationib. partiū effecere, ut
Capitaneis, vigintiq; quatuor civibus, pro arbitrio u-
teretur. Unde maiore, quā unquā, audacia admonitio
revocari familiaq; Albiziorū immensū extolli cœpit.

*Oratio civi-
um patriæ
amantium.*

Contra verò Riccii, opera amicorum, quantum
quidem poterant, conatib. istis obstare nitebantur, a-
deo ut omnia suspiciōnū plena essent, neq; quidquā
inde, quam maturum exitium, omnibus expectare-
tur. Multi ergo civium, amore erga patriam ducti, ad
S. Petrum, qui Scherragius cognominatur, conve-
nere, req; diligentius disputata, tandem Dominos ci-
vitatis accessere, eosq; hunc ad modum allocuti fue-
re. Multis præstantissimi Domini, nostrum dubitati-
onem obortam fatemur privata ob studia (licet publi-
co id factum nomine) nos convenisse, prætereaq; ju-
dicatum iri, in nos vel arrogantium, vel ambitiosorū
nomen convenire. Verū cum apud nos perpende-
remus, indies tam in tabernis, quam privatis ædibus,
perituros, non publici emolumentī gratia, sed pro-
pria ambitione stimulatos, conventus agere, consti-

*Conventi-
cula quous-
que prohi-
bita.*

tuimus equidem nobiscum, postquam ij, qui in perniciem Reipub. clandestine conveniunt, metum longe abesse jubent, multo minus iis, qui publici cōmodi gratia congregantur, quidquā extimescendum esse: neq; quid interim alii de nobis judicent, magnopere curamus, cum etiā alios quid nos de ipsis judicemus æstimare nihili videamus. Amor ergo patriam, Magnifici Domini, nos congregavit, idem vos ut accedamus in causa est, utq; de iis calamitatibus, quæ non modo graves sunt, sed indies graviores in Repub. hac nostra emergunt, sermonem habeamus, operasque nostras ad eas extinguendas, studiose offeramus, quod quidem (licet difficile factu videatur) fortassis feliciter succedere queat, si privatis suggestionibus repudiatis, publicis viribus, auctoritatem vestram munire volueritis. Communis quidem illa civitatum Italiæ corruptio, etiam nostram Rempub. Domini Magnifici, labefactavit, atque etiamnum consumit; ab eo siquidem tempore, quo provincia hæc Imperatorū jugum excussit, pleraque civitates, (utpote freno quo regerentur potenti destitutæ) non tanquam liberæ, sed ut in partes distractæ, Rem suam publicam administrare cœperunt. Hinc omnes illæ calamitates malaque, quæ eas exercent, originem duxere: præsertim quod inter cives, nec amicitia, nec unio constaret, nisi quos forte scelera & flagitia, vel in patriam, vel erga privatos, commissa conjunxissent: Et cum apud omnes religio, Dei que timor, extinctus sit, inde consequitur juratam fidem tantisper æstimari observari que, quantum utile: eaque homines uti, non quo eam servant, sed ut ea intermedia facilius decipiant, eoq; plus laudis atq; gloriæ sibi partum ducunt, quo facilius atq; tutius fraudem fraus sunt. Hinc illi, qui nocere norunt, pro industriis, boni vero, pro simplicibus stultisq; habentur. Atq;, ut verum ingenue fateamur, quidquid vel corrumpi, vel corrumpere uspiam aptum sit, id omne in Italiæ urbes confluit, Adolescentes quidem in otio, senes in libidi-

nibus tabescunt, omnisq; ætas sextusq; flagitiosis moribus inquinati, vi ipsa bonarum legum, quod etiam ipsæ, à pravis consuetudinib. superentur, in ordinem redigi non patiuntur. Hinc avaritiam istam quæ in civibus nostris conspicitur, tum cupiditatem, non veræ quidem gloriæ, sed probroforum honorum oriri cernimus, ex qua odia, inimicitia, dissensiones, partiumq; studia derivantur, quæ tandem exilia, cædes, oppressiones bonorum, contra vero amplificationes sceleratorum nobis producant. *Boni siquidem, quod innocentia suæ confidant, qui ipsos præter ordinem defendat, honoribusq; amplifcet, quod noxii captare solent minime querunt,* adeo ut hi indefensi in honoratiq; intereant. Atq; hinc quidem studia partium surgunt viresq; adquirunt: mali siquidem ex avaritia & ambitione, boni verò ex necessitate iis se addicunt. Quod verò longè perniciosissimum est, cernimus primos partium authores Ducesq;, conatus suos pietatis nominibus eo honestare, nam nunquam non libertatem, (quam tamen detestantur) vel optimatum, vel popularis status numine vendicando, opprimunt. Premium siquidem, quod ex victoria venantur, non gloriam libertatis assertæ spectat, sed ut de subjugatis civibus sibi gratuletur, imperiumq; in ipsos vendicent. Quod quidem consecuti, nullum post superest injustitiæ, crudelitatis, & avaritiæ genus, in quod non effuse abeant. Inde leges non ad publicum, sed privatum commodum effinguntur, inde etiam bella, pax, fœdera, non in publicam gloriam, sed in paucorum emolumentum concedunt. Quod si autem reliquas civitates, istiusmodi corruptelis patere cernimus, nostra sane hæc, omnium reliquarum inquinatissima conspicitur, leges siquidem, statuta, itq; sanctiones hic non ad conservandum liberū vivendi genus, sed pro ambitione eorum, qui superiores exstiterūt, hic semper constitutæ formatæq; fuerunt, atq; etiamnum formantur. Unde tandem consequitur, ut altera parte expugnata, unaque divisione extincta, mox aliæ emergant.

Libertas libertatis nomine opprimunt.

emergant. Necesse siquidem est, ut in ea civitate, quæ partium potius studiis, quam legibus vivere malit, postquam altera pars succubuit, victrixque neminem, qui sese opponat, amplius habet, ut in se ipsa protinus dividatur, cum nimirum istis remediis particularibus, sese amplius tueri nequeat, quæ pro sua salute primitus adinventæ fuerant. Atque hæc quidem sic se habere, id tam pristinæ, quam recentes secessiones, abunde testantur. Nemo sane erat, qui non oppressis Ghibellinis persuasum haberet, Guelfis diuturnam felicitatem partam esse, verum haud multo post, Nigrorum Alborumque partes invalere. Devictis Albis urbs divisionibus nunquam caruit, dum modo ob exules, modo ob inimicitias, inter magnates atque populū, digladiaremur. *Semper apud Florentinos venas lic.* Atque quo in alium trāsferremus, quod ipsi unanimes obtinere, vel nolebamus, vel nesciebamus, aliquoties libertatem nostram Regi modo Roberto, modo ipsius fratri, mox filio, tandē etiam Duci Atheniensi, prostituimus. Neque tamen ulla in parte quietiorē vitam viximus, ut qui nondum de libertate tuenda consensissemus, interim tamen servitutē nihilosecius averfaremur. Neque tandem dubitavimus (adeo nimirum statuta nostra divisionibus patent) vigente adhuc imperio, quod Regi in nos concesseramus, ipsius majestatem abjectissimo homini Eugubino posthabere. Ducis Atheniensis, ob honorem urbis nostræ, præterire mentionē præstat, ex cuius equidē acerbo & tyrannico animo, nos tandē resipuisse, atque vivendi normam didicisse conveniret: verum vix illum urbe exegeramus, quin mox ad bella intestina rediremus, majoreque, quā antea, odio atque immanitate, in nos ipsos sæviremus, donec tandē antiqua nobilitas nostra opprimeretur, atque in populi arbitrium concederet. Neque tum defuere, qui sibi quam perseverantissimū haberent nihil unquā partiū, apud Florentinos, deinceps exoriri posse, postquā nimirum illi subacti essent, quorum superbia atque ambitio intolerabilis, hisce malis ansam suppeditasset. *Incerta esse hominum iudicia.* Verum experientia ipsa nobis documento esse quæat, quā vana incertaque hominum opinio, fallaxque iudicium esse soleat:

Superbia siquidem ambitioque nobilium non extincta sed à populo potius erepta, inque seipsum translata fuit, quem modo dignitates, atque præcipua Reip. officia ad se rapere, qui ambitiosorum mos est, manifesto cernimus: dum nimirum, postquam alia, quam per divisiones via, ea occupare nequeant, denuo civitatem in partes distraxerunt, extinctumque Guelforum Ghibellinorumque nomen, atque utinam nullo sæculo in hac Repub. auditum, postliminio revocarunt. Ex his, quæ modo diximus, *liquere arbitramur, ne quidquam in humanis perpetuo constet atque vigeat, esse in singulis Rebuspub. familias fatales, quæ earum exitio nascantur.* Atque horum copiam quidem uberiores Respub. nostra produxit, siquidem non ab una saltem, sed à pluribus afflicta perturbataque sæpius fuit, quod ex Buondelmontiorum primo Ubertorumque, postea Donatorum atque Cerchiorum, & quod tam ruborem quam risum movere queat, modo ex Ricciorum atque Albiziorum diffidiis, quæ universam urbem distrahunt manifestum esse possit. Neque verò mores nostros corruptissimos, totque antiquas novasque secessiones, ideo vobis in memoriam revocavimus, ut animum vos despondere cupiamus, sed ut potius earum causas vobis commonstremus, tum etiam testemur, non minus ea mentibus nostris, quam vobis ipsis continuo obversari, & vel ex illarum successu spem superesse, etiam hæc mala coherceri posse. Antiquarum namque istarum familiarum potentia eousque excreverat, Principumque favore atque benevolentia protegebatur, ut ea legitimo ordine intra metas revocari ægre potuerit. Nunc verò, cum Imperator nullum hic militem habeat, nec à Pontifice quidquam metuatur, Italia præterea universa, ipsaque adeo civitas nostra, ad tantam æqualitatem redacta sit, ut ea seipsa regere valeat, res sane tantæ molis vix fuerit. Atque hæc imprimis Respub. nostra (quidquid exempla antiqua in contrarium dicant) non modo sese concors unitaque conservare, verum etiam mores in melius

Familie fatales & exitio Rebuspub.

melius revocare queat, modo amplitudo vestra id conari, manūq; operi admoveere dignetur, quod quidē, ut strenue agatis, nos patriæ amore, nullaque privata cupiditate ducti, obnixis precib. à vobis cōtendimus. Ac licet correctio hæc, nō exiguæ molis esse videatur, extinguite tamen, extinguite jam jam luem istā, qua tabescimus, rabiē qua consumimur, venenū quo interimus: præteritaq; mala, non tam naturæ civium, quā temporib. adscribite, quæ quidem, postquam mutata sunt, etiam melius de urbe vestra, meliorib. legib. suffulta, vos sperare jubent, *fortune siquidem malignitas prudentia superari potest*, id verò fiet, si horum ambitionem cohercueritis, legesq; istas, quæ partium studia nutriunt, abrogaveritis, aliasq; libertati, atque civili vivendi generi accommodas, substitueritis. Atq; id quidem potius, benignitate legum jamjam experiri, quam eousque differre malitis, quo cives armata manu eas extorquere, necessitate ipsa adigantur.

Domini ergo Reip. moti tam iis, quæ per se ipsos animadverterant, quā horū autoritate atq; admonitionibus, quinquaginta sex civib. demandarunt, ut saluti Reipub. prospicerent. *Verissimum sane est, multitudinem eorum qui consulunt, aptam esse potius, ad conservandum bonum ordinem, quam ad excogitanda, quæ eō tendunt.* Igitur in id potius intenti erant cives isti, qua ratione partes, quæ tum vigeabant, tollerent, quam ut in posterum, earum causas, averterent, adeo, ut tandem neque hoc, neque istud consequerentur. Nam ansas novis secessionib. non præcidebant, exq; illis, quæ tum urbem agitabant, unam partium, majore cum Reip. discrimine, altera potentiorē effecerunt. Omni ergo magistratus munere (exceptis iis qui Guelfis cedebant) per tres annos abdicarunt, tres ex familia Albiziorum, tres itidem ex familia Ricciorum, ex quorum numero tam Petrus Albizius, quam Huguccio Riccius fuere. Omnibus præterea civibus interdictum, ne Palatium, nisi eo quo Magistratus exercerentur tempore, intrarent. Sanxerūt præterea, ut verberatis, vel in bonorum posses-

Reipub. re-
stitutio 56.
civibus
commisæ

sione turbatis, simplici querela liceret reum ad Consilium deferre, atque à potentioribus ea de re cognoscere, cognitaque causa, reum ad parendum sententiæ adigere.

Atque his quidem rationibus, Ricciorum partes enervatæ, contra Albiziorum amplificatæ fuere, nam licet utraq; familia pari modo notata esset, plus tamen ea nota Riccianam depreffit. Petrus siquidem Albizius, quantumvis ea ratione Palatio Dominorum arceretur, tamen ipsi Guelforum, ubi maxima autoritate pollebat, patuit. Quamobrem, non modo de primo fervore, in admonendis notandisq; adversariis, ipse sequacesq; nihil remissere, sed potius, nova hac injuria provocati, in notas ardentius prorupere: cui quidem libidini, novæ causæ faces subministrarunt.

*Gregorius
Papa XI.*

*Legatorum
eius avari-
tia et super-
bia.*

Præerat id temporis Pontificatui Gregorius XI. qui Avenioni sedem figens, more antecessorum suorum, Italiâ per Legatos administrabat, qui quidē avaritia atq; superbia turgentes, per multas civitates pessime affligebant. Atque horum quidem unus, qui hoc anno, ob famē Florentinis memorando, Bononiæ degens, ea occasione Tusciam occupari à se posse speraverat, eamq; ob rem, non modo Florentinis annonam non submiserat, verum quo ipsis omnem futuræ messis spem eriperet, sub ipsum veris initium, magno cum exercitu agrum ipsorum invaserat, cōfusus tore, ut inerme, fameq; propemodum enecati, facile opprimerentur. Neq; fortassis spes illum fefellisset, si non militi infido venaliq; rem commisisset. Florentini siquidem, cum nihil aliud remedii superesset, numeratis CXXX. Millibus florenorum, militem illum à cervicibus suis amoverunt. Bellum ad ejus quidem arbitrium, qui istud cupit, inchoari, verum non ejusdem arbitrio componi, tritum est.

Florentini siquidem, à Legato ambitioso lacerati, ferocius ceptis insistere decreverunt, eamq; ob rem foedus, tam cum Bernabo Mediolanensium Principe, quam omnibus reliquis civitatibus, quæ Ponti-
ficibus

ficibus adversabantur, pepigere. Præterea octo cives scripsere, qui bellum istud administrarent, idque ea authoritate, ne vel ab ipsorum arbitrio discedere, vel rationes expensarum reposcere liceret.

Atque hoc quidem bellum, contra Pontificem ceptum, licet Huguccio diem jam extremum clausisset, Ricciorum tamen sequaces denuo evexit, quod nimirum hi, contra Albizios, Bernabi semper studiosissimi fuissent, Pontificesque avversarentur, ad quæ præterea & hoc accessit, quod octo illi militiæ Duces omnes Guelforum hostes essent. Eam ob rem Petrus Albizius, Lopus Castilioneccius, Carolusque Strozzius, una cum suarum partium studiosis, eo plus in perniciem adversariorum, intenti, dum octo illi bello distinerentur, ipsi admonitionibus rem gerebant. Et bellum quidem in triennium protractum, non nisi Pontificis obitu finem habuit, tantaque virtute administratum fuit, ut octo illis imperium, singulis annis, prorogaretur, sanctique audirent, licet parum anathemata Pontificia curassent, templaque deprecadati essent, ipsumque Clerum ad administranda sacra vi adigissent. Adeo plus amor patriæ, quam animarum, cives istos sollicitabat, quo nimirum Pontifici manifestum constaret, non modo amicorum officio, in tuenda sede Pontificia, sed etiam hostium, in illa affligenda, Florentinos præclare desungi posse. Universam siquidem Flaminiam Picenum atque Perusinum, ab ipsius obedientia subtraxerant.

*Florentini
bellum pro-
vocati Pon-
tificis infe-
runt.
Fœdus in-
eunt cum
hostibus
Pontificis.*

*Sancti Pon-
tificis ad-
versarii.*

*Sed à Guel-
fis in ipse
urbe insidi-
is circum-
venti.*

Nihilominus, licet strenue atque pro dignitate rem agerent, tamen à Capitaneis partium sese defendere non potuere, Invidia siquidem, qua Guelfi in illos octo belli duces ferebantur, his animum audaciamque addebat, ut non modo nobiliores civium injuriis lacesserent, verum etiam ab ipsis octoviris sibi non temperarent, adeo, ut sua temeritate, majori jam terrori, quam ipsi Domini Reipub. essent, minoreque cum reverentia hi, quam illi adirentur, plusque authoritatis Palatio partium, quam Dominorum deferretur, unde etiam vix unus orator Reipub. accede-

bat, quin peculiari legatione, apud hoc partium collegium fungeretur.

Licet igitur à Pontificis Gregorii X Lobitu, urbs à bellis externis vacaret, intus tamen omnia confusio- nis plena erant, audacia siquidem Guelforum ferri diutius non poterat, neq; tamen via, ad eam retundē- dam, patebat, interim omnibus manifesto apparebat, tandem ad arma recurrendum, atq; de alterutrius collegii autoritate, ferro decernendum fore. Ex par- te Guelforum stabant omnes antiquæ nobilitatis, cum plerisq; potentioribus ex populo, inter quos La- pus, uti diximus, Petrus atq; Carolus primas tenebāt. Alteram omnis populus inferioris ordinis constitue- bat, quorum duces erant, octoviri, Georgius Scalius, Thomas Strozius, quibus Riccii, Alberti, & Medicei accedebant. Plebs vero reliqua, ut fere semper fit, eos sequebatur, qui animo male afflicti erant. Videbantur quidem Guelfis partes adversæ robustæ, indeq; peri- culū magnum sibi imminere facile animadvertabant, si quando Domini, ipsis adversi potentiam suam in- fringere vellent.

Eam ob rem præveniendum rati, clam convenēre, perpensaq; civitatis, tum etiā sua ipsorū conditione, animadvertēre, Admonitos illos, (qui in maximū ni- mirū numerum excreverant) universā in ipsos civi- tatē cōcitasse, huic vero rei aliud remediū non occur- tebat, quam post ademptas ipsis dignitates, etiā urbe eosdē pellere, inde Palatiū Dominorum occupare, o- mnemq; urbē, quod antiqui illi Guelfi factitassent, in partes suas adigere, qui nimirū non aliā ob causā, tuti substitissēt, quā quod omnes adversarios urbe expu- lissent. Atq; hæc quidem omnibus placebant, de tem- pore vero ambigebatur.

Agebatur tum annus MCCCCLXXVIII. men- sisq; erat Aprilis, Lapoq; differendum minime vide- batur, quod affirmaret, nihil adeo tempore quam tempus ipsum obesse: at potissimum ipsis id maximo damno esse posse, si forte novo magistratu succedente, Salvestro Mediceo vexillū primariū (quod Gonfalonē vocari diximus

diximus) obtingeret, quem ipsis adversari manifesto constaret. Petro è contra Albizio differendum videbatur, quod eam ad rem copiis opus foret, quæ quidem clam comparari non possent, at evulgatæ, manifestum ipsis periculum accersituræ essent.

Necessario itaq; propinquum S. Joannis festum diem expectandum esse, quo nimirum solennitate celeberrimo, ingens multitudo in urbem confluere undiq; solita sit, sub quorû vestigiis, quotquot vellent milites, introduci possent. De Mediceo verò quod timeretur, ei occurrì posse, si ipse Admonitione notaretur, quod si vero hoc factu difficile videatur, unum ex ejus Collegio notandum esse, unde facile evenire queat, (quod nimirum urnæ tum vacuæ sint) ut dum ad cambium tesserarum descenditur, vel ipsemet vel quivis ejus sodalium exeat, eaq; ratione facultas obtinendæ istius dignitatis ipsi adimatur. Atq; in hac sententiam tandem itum, licet Lapis ægre assentiretur, quod rem differre summi discriminis esse animadverteret, atq; occasionem temporis ad omnia præcise respondentem frustra expectari affirmaret, adeo ut qui omnia ad amissum operienda duxerit, is vel nihil unquam adgrediatur, aut si id conetur, maximo cum suo dispendio id facere cogatur.

Admonitione ergo notarunt Collegium, de Mediceo tamen impediendo spe frustrati sunt, octoviri siquidem rem sub odorati, facile effecerunt, ne ad tesserarum cambium deveniretur. Igitur Salvester, Alamanni Medicei filius, dignitatem Gonfalonis adeptus est. Atq; is quidem, ex nobilissima familia populari oriundus, ferre non potuit, ut populus à paucis potentioribus diutius opprimeretur, constituit ergo huic rei finem imponere, & cum populum bene sibi velle, multos etiã nobiles populos adhærere sibi animadverteret, animû suû Benedicto Alberti, Thomæ Strozio, & Georgio Scallio aperuit, qui omne studium atq; auxiliû eâ ad rê ipsis obtulerunt. Clâ itaq; legē scripserûnt, qua justiciæ series cõtra nobiles innovaretur, Capitaneorûq; partis authoritas imminueretur atq; tandem

A Gonfalonario pari arte contrarium.

dem Admonitis via aperiretur, qua ad dignitates revocari possent. Quo vero ea uno quasi momento tam rogaretur, quam obtineretur, (nam primo in collegiis, postmodum in consiliis de ea deliberandum erat) eam ob rem Salvester, tum quidem Præpositi munere clarus, (quæ dignitas, eo quo durat tempore, vix non Principatum totius urbis confert) uno eodemque tempore antemeridiano tam collegium quam consilium convocari voluit, atque primo quidem collegiis, à consilio separatis, eam legem proposuit, quæ tamen, pote novi exempli, inter paucos istos perfici nunquam potuit.

Prima itaque hac via, rem non cessisse animadvertens Salvester, alvi exonerandi gratia sibi exeundum fingens, nemine curiosius id animadvertente, in consilium se proripuit, ibique ut ab omnibus & audiri & videri posset, altius conscendens, sic declamare cepit.

Per suasum mihi equidem erat, non eam ob causam Gonfalonerii mihi concreditum munus esse, ut de privatis querimoniis mihi definiendum foret, ut pote quibus peculiaria iudicia constituta sunt, sed ut pro Repub. strenue vigilarem, potentiorum præterea temeritatem corrigerem, legesque illas moderarer, quarum medio Rempub. interire animadverterem: Hic subjunxit, quam sedulo utrumque hætenus egerit, atque pro virili singulis prospexerit. Malitiam vero hominum, adeo æquissimis suis conatibus obsistere, ut ad utilitatem communem promovendam, omnis ipsi aditus obseptus, ipsisque consiliariis via præcisa sit, qua non iis de rebus nec deliberare, modo nec etiã ipsum vel differentem audire possint. Cum igitur videat, nulla amplius in re Rem, bonumve publicum à se promoveri posse, nescire sane se, cui bono dignitas ista ulterius sibi gerenda sit, qua vel ipsi indignum esse, vel saltem ab aliis sic haberi necessum sit, Decretum itaque sibi ad privatam vitam reverti, quo populo nimirum liceat transferre munus suum in alium qui vel virtute, vel fortuna, ipso præstaret. Quibus eum ad modum peroratis

peroratis, è consilio digressus, ad ædes suas repedare cœpit.

Verum tamii consiliarios, qui consilii istius consci erant, quam illi, qui tumultuatum cupiebant, clamore concitato, tam Dominos, quam Collegia, eò mox traxerunt, qui quidem, ob Gonfalonerii sui abitum solliciti, tam precibus quam autoritate sua illum subsistere, atque in consilium tumultu plenum redire perfecerunt. Multi ibidem cives nobilissimi ignominiose habiti, interque hos Carolus Strozzius medius à quodam opifice correptus, vix truculentas ipsius manus, à circumstanti turba protectus, salvus evasit. Ad maiorem vero tumultum, & qui universam urbem ad arma fuscitaret, Benedictus Alberti non parum contulit, ut pote qui, ex ipsis Palatii fenestris, sublato clamore, populum ad arma vocasset, adeo ut mox universa area armato cive compleretur. Còlegia ergo id quod primo rogati facere recusarant, minis perterrefacti perfecere.

*Unde san-
dem seditio.*

Capitanei interim partium, eodem tempore, non paucos civium ad suum Palatium convocaverant, quo nimirum deliberarent, qua ratione Dominorum conatus everti possent, verum excitato jam dicto tumultu, perceptoque senatus consulto, quisque ad ædes suas mox fuga dilabi cœpit. Nemo sane sibi unquam persuadeat, posse se civitatem semel à se concitatam vel pro arbitrio iterum sedare, vel ex sententia sua deinceps regere.

Decretum erat Salvestro legem istam promulgare, atque ea ratione urbi subvenire. Res vero aliter cessit, humores siquidem semel commoti, adeo singulorum animos jam concitaverant, ut officinæ omnes obsertæ conspicerentur, civiumque alii adibus suis muniendis, alii supellectile sua, in tēpla atque monasteria recondenda, vacarent, neutri tamen non magnum aliquod malum sibi propinquum metuerent. Classes opificum congregatæ, quælibet de Sindico sibi prospiciebant, unde Priores, tam Collegiis quam hisce Sindicatibus congregatis, integrum diē deliberando protraxerant,

protraxerunt, qua nimirum ratione civitai exulceratæ subveniri posset, verum quod sententiæ discreparent, nihil effectum fuit.

Altero mane opificum classes, sub signis suis, in publicum prodire, qua re à Dominis animadversâ, mox ut malis obviam irent, consilium convocarunt, quo quidem vix congregato, in urbe tumultuatum, signaque multo civium armatorum numero, ad Palatium conspecta fuere, Unde Domini, quo populum opificumque classes, spe nutrent, ipsis satisfactum iri, adeoque sinistre aliquid perpetrandi causam prævenirent, ad generalem absolutamque illam dictaturæ speciem, quam Balam vocant, convolarunt, atque Dominis, Collegiis, octoviris, partium Capitaneis, Sindicisque potestatem tribuerunt, ut statum urbis pro commodo Reipub. restituerent. Dum vero hæc agerentur, quædam opificum, atque infimæ plebis signa, post se relictis reliquis, (extimulata potissimum ab iis, qui recens à Guelfis illatas injurias dolebant) ad ædes Lapi Castilioneccii sese proripuerunt, illasque diripuerunt atque incensas evertere. Atque Lapi quidem, quamprimùm à Dominis Guelfos in ordinem redactos iri, populumque in arma ruere animadvertisset, non nisi vel in latebris, vel fuga præsidii quidquid cernens, primo ad S. Crucis sanum sese abdidit, inde monachum mentitus, ad Casentinales sese recepit: ubi sæpius tam seipsum inculcare auditus fuit, quod in Petri Albizii sententiam concessisset, quâ porro Petrum, quod S. Joannis festum, securitati suæ, expectandum censuisset.

*Multa ædes
& monasteria direpta
igneque absumpta.*

Petrus autem Carolusque Strozzius, ad primam clamorationem sese in latebras abdidere, quod nimirum sperarent, urbe tranquilliore, opera tot necessariorum atque amicorum, securis sibi apud Florentinos esse posse. Incendio absumptis Lapi ædibus (nam mala ut difficulter initium sumunt, ita facillime crescunt) multæ præterea ædes, seu ex publico odio, seu privatas ob inimicitias, igne immisso perire, Atque quo flagitiosi socios scelerum sibi pararent, effractis publicis carceribus, partes

partes suas stabilivere, Inde monasterium S.S. Agnorum, tum societatem spiritus sancti (quem quidem in locum multa civium pretiosa suppellex congesta erat) diripuere.

Neq; ærarium ipsum horum prædatorum manus nisi auctoritate cuiusdam Dominorum defensum evasisset, qui quidem eques, multisq; armatis stipatus, qua melius poterat ratione, rabiei istius multitudinis sese opposuit. Populari ergo hac seditione, partim auctoritate Dominorū, partim nocte superveniēte mitigata, postero diluculo Dictatores Admonitorū quidē notam delevēre verum id ea conditione, ut integrum nihilosecius triennium, à magistratibus gerendis sibi temperarent, abrogarunt præterea leges eas, quæ à Guelfis in odium civium promulgatæ fuerant.

Lapus præterea Castilioneccius, cū suis clientibus, hostes Reip. declarati, atq; cū iis multi alii quos odiū universale premebat: quibus peractis, ad promulgandos recens creatos Reip. Dominos deventum, quorū signifer, Gonsalonerius dictus, erat Ludovicus Guicciardinus, ex quorum electione, quod nimirū pacis, quietisq; publicę amantes haberētur, multi in spē erecti fuēre, seditionibus non difficulter jã obviā iri posse.

Hactenus tamen neq; officinæ aperiebantur, neq; cives ab armis recedebant, atq; excubiæ per universā civitatem ubertim dispositæ conspiciebantur. Eam ob rem Domini dignitatem, non in publico, solitisve ceremoniis, sed intra Palatii fores, omissis solennibus, adire. Atq; iis quidem, nihil adeo necessarium factū visum, quam urbem mox componere: curarunt ergo, ut arma reconderentur, officinæ iterum paterent, omnesq; qui ex agro jussu magistratus in urbem vocati fuissent, ad sua reverterentur, tandem etiam excubiæ per urbem disponderentur: adeo, ut si Admonitis visum fuisset quietis stare, omnia transacta erant: verum postquam iis integrum non esset, triennio à dignitatibus arceri, classes eam ob rem in eorum gratiam denuo convenere, magistratumq; novū rogavere, ut tranquillitatis publicæ gratia legē promulgarent, ne deinceps quenquam civium, sive ex Dominorum,

sive collegiorum, sive Capitaneorum partis, sive consulum, sive cujuscunque opificii classe, ullo unquam tempore liceret, tanquam Ghibellinum notare, deinde, ut ad novam optionem, quoad Guelforum partem, deveniretur, priorque igne cremaretur

Atque hæc quidem placida, tam à Dominis, quam à reliquis consiliis, mox adprobata fuere, videbatur ergo tumultum jam jam ingravescentem, iterum componi. Cum vero sic comparatum sit, ut hominibus satis non sit sua recuperasse, nisi etiam in ea quæ aliorum sunt vindictæ studio irrumpant, eam ob rem ii, quibus in seditionibus lucrum sperabatur, opificibus clanculum suggessere, nunquam ipsis omnia tuta fore, nisi præcipuos adversariorum urbe expulissent, eosque plane evertissent: quod quidem Domini edocti, confestim opificum primariis, unâ cum ipsorum Sindicis convocatis, eos Ludoico Guicciardino orante hunc in modum allocuti fuere

Oratio pro
sedandis
motibus.

Nisi Domini hujus Reipub. conditionem hujus urbis jam dudum exploratam in eum haberent, quæ quidem sit, ut bellis finitimis ad exitum deductis, ad intestina mox præcipites ruamus, equidem majori tam admirationi, quam etiam indignationi, seditiones jam jam sopitæ, nobis fuissent, postquam vero consueta mala mitius ferantur, nos quidem turbas istas patienter hætenus habuimus, præsertim quod citra nostram culpam emerferint, ea nimirum spe freti, etiam ultas, instar reliquarum, tandem tuum finem habituras, præsertim quod vobis, in tam arduis petitionibus, morem gessissemus, Verum postquam compertum nobis sit, vos minime hætenus quiescere, sed potius novas injurias concivibus vestris moliri, atque eorum exilia spirare, equidem negare nolum, unâ cum dedecore vestro, etiam indignationem nostram robur acquirere. Atque ut verum fatear, si nobis unquam in animum venisset, hanc civitatem, nostri magistratus tempore vel obstando, vel elargiendo, in discrimen vocatam iri, equidem aut fuga, aut exilio, honores hosce devitasse-

mus

mus, verum quod spes erat, cum iis nobis rem fore, quos vel ipsa humanitas, vel amor in patriam, officii sui commonefaceret, eam ob rem non inviti, hoc munus nobis imponi, passi sumus, præsertim quod nobis persuasum erat, humanitate nostra, ambitionem vestram superari posse. Verum experientia ipsa documento esse queat, quanto nos æquiores sumus, quantoq; plura vobis elargimur, tanto superbiores vos ad indignissima quæq; expetenda, insurgere. Neq; sane ideo hoc sermonis genere erga vos ferimur quo vos lædere animus nobis sit, sed potius, ut vobis oculi aperiantur: siquidem alii vobis ut dicant, quæ vobis accepta esse queant, permittimus, nos ea, quæ utilia vobis sunt, differere cupimus. Obsecro vestram fidem, quid porro usquam sit, quod honeste à nobis deinceps postulare queatis? An auctoritatem Capitaneis partium imminutam voluistis, atque ecce exauctoratos: publica ipsorum testimonia igne cremari, atque ad novas optiones descendi cupiistis atque in eo nos morigeros habuistis: Admonitis viam ad dignitates iterum patere petiistis, idque similiter elargiti sumus: precibus vestris moti, in eos, qui ædes, templaq; spoliaverant atq; igne absumserant, non animadvertimus: multos præstantissimorum civium, ut voluntati vestræ satisfaceret, in exiliū egimus: potentioribus etiam novis legibus, in vestri gratiam, frænum injecimus. Quis igitur finis, petitionum vestrarum, expectari tandem debeat? aut quam diu libertate ista vestra abutemini? An nondum animadvertitis, æquiore nos animo, quod à vobis victi sumus, quam vos victoriam ipsam ferre? Quonam tandem, hanc civitatem, discordiæ vestræ præcipitem agent? An non quæso, vobis in mentem venit eam in se divisam, à Castruccio, vili Luccensium cive penè pessumdatam? postmodum à Duce Atheniensi, stipendiario vestro, subjugatam fuisse? Unam vero, atque secum convenientem, neq; ab Archiepiscopo Mediolanensi, neq; à Pontifice quidē ipso superari potuisse, sed ad utrosq; post diuturnum bel-

lum, nihil præter ignominiam inde retulisse. Cur igitur obsecro pergitis, discordiis vestris, hanc civitatem pacis tempore, in discrimen servitutis præcipitare, quam tot hostes potentissimi, belli tempore, inviolatam liberamq; reliquere? Quid porro ex discordiis vestris aliud, quam ignominiosam servitutem, aut ex spoliis nostris quam paupertatē expectare debeatis? siquidem ex hoc peculio, universam civitatem industria nostra aluimus, at eo exuti, unde nam obsecro nobis alimenta suppetant? siquidem illi, qui bona ista occuparunt, tanquam male quæsitā, iis diutius gaudere nequeant, unde tandem penuriam rerum omnium, famemq; consequi necesse est. Vobis ergo ego, Dominiq; isti, injungimus, atq; si honestatis ratio id patitur, rogamus, ut pacato animo sitis, iisq;, quas modo promulgavimus, constitutionibus tandem acquiescatis, aut si adhuc quædam petenda supersint, ea civiliter, sineq; seditionibus armisq; postuletis: siquidem parati sumus, modo ea honestati consentanea sint, vobis nihil oecius satisfacere, ne forte, magna cū vestra culpa, perditis hominibus occasionem suppeditetis, qua sub istiusmodi ansa, perq; vestrum latus, patriam vestram funditus evertant.

*Sedati mo-
tus.*

Atq; hæc quidem oratio, utpote verissima, non mediocriter animos civium istorum permovit, adeo ut Gonfalonerio, tam quod erga ipsos officio boni rectoris, quam erga patriam boni civis defunctus esset, gratias agerent, seq; paratos, ad omnia, quæ ipsis injungerentur, offerrent; quo igitur Reipub. proceres proclivi ista voluntate commodū uterentur, ideo cuiq; ex superiori magistratus ordine duos cives ad junxere, qui à Sindicis opificum adjuti, si quæ ad publicam tranquillitatem stabiliendam, corrigenda superessent, explorarent, eaq; ipsis referrent. Hæc dum eum ad modum constituuntur, iterum novæ turbæ emerferunt, quæ quidem Reipub. longe gravius, quam priores illæ, perculere.

Maxima rapinarum atq; incendiorum, quæ civitatem modo affligerant, culpa, penes infimā plebem hærebat

hærebat, ex qua ii, qui audacia cæteras anteiverant, non præter rationem metuebant, rebus pacatis, atq; in pristinum statum, compositis, in se animadversam, seq; ab iis ipsis, quorum instinctu eo proruperant, ut plerumq; fieri solet, destitutas fore. Quibus odium quoddam accedebat, quo inferiores ex populo, diu-
*Novarum
turbantium
causa.*

res civium opificumque primores prosequiebantur, quod ipsis nimirum videretur, studia sua, non pro dignitate habita, aut remunerata fuisse. Tempore siquidem Caroli primi, cum urbs in opificum classes distribueretur, cuilibet classi, primarius quidam dux caputque, à quo opificii res civiles dijudicarentur, concessum fuerat.

Atq; earum quidem classium (quod etiam supra memoravimus) in ipso partitionis exordio, saltem duodecim numero erant, quæ postmodum, successu temporis, ad viginti unamq; excreverunt, eoque auctoritatis conscenderunt, ut paucorum annorum intervallo, universam Reip. administrationem occuparent, interq; sese, quod aliæ aliis dignitate anteerent, in majores minoresq; tribuerentur, earumq; septem majorum, quatuordecim verò minorum tribuum nomine appellarentur. Ex hac potissimum divisione, aliisque præterea, quas supra attigimus, causis insolentia illa Capitaneorum, quos partium vocavimus, originem duxit, civium siquidem ii, qui antiquitus Guelforum partibus studebant, in quorum nimirum manibus Respub. semper versabatur, populum majorum classium favore prosequiebantur, minores verò tribus, earumq; defensores, exagitabant, atq; ea quidem ratione, tot seditiones, motusq; hætenus narratos, in seipfos concitarunt.

Postquam verò in constitutione ista classium, multa opificia, præcipue ea quæ infimam plebem sibi vendicant, propriis tribubus destituta, reliquisq; classibus, pro ratione cuiusdam inter eas affinitatis, permixta essent, inde sane emergebat, si quando contingeret, quosdam ex ista opificum fece, vel mercedis, vel alius injuriæ ab heris illatæ ratione, in jus venire,

ut iis sententia, ab illis ipsis, expectanda esset, qui suorum dominorum opera uterentur, quod quidem perperam administratæ justitiæ, non raro suspicionem & querimoniam parturiebat. Omnium vero tribuum nulla erat, neque hactenus exstat, quæ maiorem istius generis turbam aleret, quam ea quæ Lanam exercet, ea siquidem omnium numerosissima, auctoritateque cæteras prætergressa, maximam infimæ plebis, populique minoris partem, sibi vendicabat, atque etiamnum vendicat.

Plebei itaque, non saltem illi, qui lanificio additi essent, sed etiam reliqui omnes, animo male affecti stabant, sique præterea ob incendia atque rapinas non mediocriter metuentes, nocturno tempore, in conventiculis eventum, propriaque discrimina studiosius examinabant. Tandem eorum quidam, audacia experientiaque non infimus, hunc in modum, reliquorum animos confirmare exorsus est.

Oratio seditionis.

Si nobis commilitones reliquum esset arbitrari, num ad arma convolandum, ædes vicinæ igne vastandæ, templaq; ipsa spolianda ferent, equidem eorum ego ex numero stare, quibus amplius ea de re deliberandum esse probaretur. & fortassis tranquillam paupertatem, periculoso dubioq; lucro, anteponendâ censerem. Cum vero arma correpta, malaq; permulta jam perpetrata sint, nihil nobis amplius superesse arbitror, quam ut statuamus, qua ratione tam illa in manibus retinere, quam de commissis delictis, securos nobis esse deinceps liceat. Facile vero crediderim, rationes istas, etiam si aliunde nobis minus suppeditentur, tamen ab ipsa necessitate, abunde satis nobis demonstrari. Conspicere siquidem vobis licet, omnem civitatem commotam, omnesque cives, in perniciem nostram, congregatos esse. Dominorum etenim, cum reliqua Magistratus parte, tam crebri conventus, quid aliud, obsecro, quam laqueos, novasque vires in capita nostra producant. Eam ob rem, duo potissimum nobis spectanda, ducq; fines propositi esse debent.

bent. Unus, ne ob ea, quæ præteritis diebus deliquimus, pœna nobis irrogari queat: alter, ut liberius, magisque ex animo, nobis vitam deinceps ducere liceat. Quo igitur præteritorum delictorum venia impetretur, meo quidem iudicio, ad nova deveniendum eaque incendiis, rapinis, istiusque generis immanitatibus cumulanda, complicesque quamplurimi, eas ad res, conquirendi fuerint. Nam ubi quamplurimi peccant, ibi in neminem pœna cadere solet. *Levia præterea delicta puniuntur, atrociora vero præmium merentur. Et cum in multos damnum proficiscitur, pauci ad vindictam inclinant, siquidem injuriæ quæ universos ledunt, æquiore animo quam privatae justinentur.* Quod si igitur scelera sceleribus cumulemus, eò facilius veniam impetrabimus, viaque ad ea obtinenda nobis pariter aperietur, quæ ad libertatem nostrâ stabilendam, desiderari queant. Atque adeo pol, certam victoriam nobis paratam esse iudico illi siquidem, qui nobis obstaculo esse possent, tam inter se dissident, quam ditissimi sunt, adeo ut ipsorum discordia nobis victoriam, comparare, opesque, si eas occupaverimus, eam nobis conservare atque tue-
rivaleant. Neque vero, antiquam illam originem, quam vobis obicere soliti, sunt, quidquam ponderis apud vos habere velim, omnes siquidem eodem patre orti, pari antiquitate gaudēt, atq; à natura, uno eodemque modo producti sunt. Quod si nudos nos invicē conspici contingat, omnium una eademq; erit facies, at si ipsos nostras, nos vero ipsorum vestes indui occurrat, nos proculdubio pro nobilibus, ipsi vero pro ignobilibus habeantur, ut tandem nulla alia re, quam paupertate, atq; divitiis, discriminemur. Doleo interim conspici vestrū aliquos, quos tam rerum antea ctaram conscientia tangat, quam nova conari absterreat. Id vero si ita certo sese habeat, equidem vos ex eorum genere minime eritis, quo vos esse certo mihi persuasum habebā: neq; etenim vel cōscientia vel infamia vos movere debeat: Nam qui victoriam adipiscuntur, quo tandem ii modo vicerint, nun-

quam ignominiam inde referunt: conscientia porro nulla apud nos ratio esse queat, nam ubi à fame & vinculis timetur, quæ alioquin certo nobis expectari liquet, ibi metum inferni procul abesse par est. Quod si vero omnes istos, qui dignitates vel divitias summas adepti sunt eorumque rationes accuratius excutere volueritis, haud difficulter quidem deprehendetis, eos vel vi vel dolo, eò fastigii conscendisse, nihilominus ea quæ vel fraude vel vi occupavere, honestiore lucri nomine, ad obliterandam ignominiam insignivisse. Qui vero vel prudentia destituti, vel stultitia præpediti has rationes aversantur, eos in paupertate atq; servitute marcescere quotidie animadvertimus. Fidi si quidem, semper servitutem servant, boniq; ut plurimum in paupertate degunt, neq; facile ex servitute, nisi infidi & audaces, neq; ex paupertate, nisi rapaces & fraudulentum emergunt, Placuit si quidem Deo atq; Naturæ, omnem humanam fortunam in ambiguo constituere, quæ quidē rapinis potius, quā industriæ, malisq; artibus, quam bonis exposita sit. Hinc fit, ut alii alios devorent, atq; quidem semper proterantur, qui minus cæteris possunt. Eam ob rem utendum erit vi, si occasio sese tibi exhibeat, quæ quidem opportunior nunquā sese nobis offerre queat, si quidem cives hætenus inter se dissideant, Domini in ambiguo hæreant, Magistratusq; trepidet, eamq; ob rem, nullo molimine, anteq; coeant animosq; resumat, opprimi omnes possint. Qua quidē via, aut Principatu universæ urbis ipsi potiemur, aut saltē tantam ejus partē nobis comparabimus, ut non modo prætorum delictorum veniam obtinere, sed etiā graviora ipsis minari, in arbitrio nostro repositum habituri simus. Cæterum, negare equidem nolum, cœptum hoc esse perquam audax atque temerarium, rerum ubi necessitate adigere, tibi audacia pro prudentia habetur, periculi porro in rebus magnis, cordatis viris nulla unquam habita fuit ratio, illi si quidem conatus, quos non sine discrimine incipias, cum laude atque præmio exitum sortiuntur, neque periculum usquam sine periculo

culo declinatur: licet persuasissimum mihi sit, ubi carceres, tormenta, morsque ipsa in procinctu sunt, plus tibi metuendum esse, ne deses opprimare, quam querendum, qua ratione ea declinare possis, ibi enim mala sunt certissima, hic vero hactenus ambigua. Quoties, vestram fidem obtestor, querimonias vestras & lamentationes, ob avaritiam superiorum vestrorum, atque magistratus injusticiam, hisce meis auribus haurire mihi contigit? jam vero tempus instare arbitremini, quo non saltem ab istis hominibus liberemini, verum etiam tanto intervallo ipsos post relinquantis, ut ipsi plus habeant, quod de vobis doleat, atque metuant, quam vobis ab ipsis expectandum deinceps sit. Opportunitas illa, quæ ab occasione nobis supeditatur, cito elabitur, frustra que, cum semel evolaverit, revocatur. An non præparationes adversariorum oculis vestris obversantur? præveniemus ergo ipsorum conatus, neque dubitemus victoriam eorum fore, qui primi arma corripuerint, eamque multis summo honori, omnibus vero maximæ securitati futuram.

Concitavit hæc oratio non mediocriter animos, jam dudum sceleribus inquinatos atque inflammatos ut tandem ad arma convolandum esse postquam majorem sociorum numerum nacti essent, uno ore decernerent sacramentoque inter ipsos caverent, ut alii aliis auxilio essent, si qui forte à magistratu ad pœnam raperentur. Dum istiusmodi consilia de Repub. occupanda ab his agitarentur, ejus rei indicium ad Dominos Reip. emanavit, à Simone namque quodam, ex conjuratorum numero quæstioni subjecto, totius conjurationis edocti, proximum diem seditioni destinatum comperere.

Quo igitur domini præsentissimū exitiū declinarēt omnia collegia, civesque præterea singulos, qui unā cū opificiorū Sindicis, cōpositioni turbarū incubebant, in unum convocarunt: antequā vero hi omnes convenirent, die jam ad occasum vergente, illi quidem, qui præsto erant, Dominis suasere, ut consules opifi-

cum quoque advocarentur, quibus omnibus eum admodum coadunatis placuit, ut omneis cataphracti confestim in urbem vocarentur, signiferique populi in crastinum, suis militibus stipati, forum occuparent.

Nova seditione.

Moderabatur id temporis quo Simon eculeo subiciebatur civesque conveniebant, Palatii horologium. Nicolaus quidam de sancto Friano oriundus, qui quidem re omni curiosius explorata, omnem viciniam, domum reversus, excitavit, adeo ut confestim forum ad S. spiritum armati plus mille occuparent: atque hic quidem motus reliquos conjuratos non latuit, eam ob rem etiam illi forum ad S. Petrum majorem, & ad S. Laurentium (jam ante hanc ad rem destinatum) armati infedere. Neque tamen interea, licet jam illuxisset dies (is erat XXI. Julii) ultra octoginta cataphracti pro Dominis ad Palatium stabant, signorum vero nullum hactenus comparuerat, siquidem omnes sibi ipsis metuentes, proprias aedes tueri malebant.

Primi ex plebe illi, qui ad S. Petrum convenerant, ad Palatium perrexere, ad quorum conspectum cataphracti nihil moverunt: post hos omnis reliqua turba ibidem comparuit. Postquam ergo hi neminem, qui resisteret, obvium haberent mox truci minaci que voce, eos, qui in vincula à Domino conjecti erant, repetivere, atque cum minis nihil se efficere animadverterent, aedes Ludovici Guicciardini, igne injecto, cremavere, quo quidem facinore, Dominis atrociora metuentibus, captivos obtinuerunt.

Hæc ergo adepti, Signifero justitiæ, vexillum primum eripuerunt, eoque signo inflati multorum civium aedes igne absumpsere, in eos potissimum sævi, quos vel publicum vel privatum odium premeret, quin etiam non desuere, qui privatarum injuriarum causa, hanc efferatam turbam, ad inimicorum ædes devastandas provocaret, siquidem vel sola vox, in vulgus emissæ, aut signum, ad hanc vel illam domum conversum, exitio presentissimum erat. Absumptæ illo incendio, omnes rationes librique, etiam illi qui Lanificos spectabant. Multis jam
malis

malis perpetratis, quo tandem etiam aliquid laude dignum molirentur, Salvestrum Mediceum, plurimosque civium alios, quorum numerus ad sexaginta tres usque pertingebat, equestri dignitate ornare, in quorum etiam ordinem Benedictus Antoniusque Albertorum, Thomas Strozzius, alique istius generis homines notati, licet non pauci eò inviti pertraherentur.

Neque hic silentio prætereundum, censeo, per multos eorum, quorum ædes devastatæ fuerant, eodem die, atque ab iisdem grassatoribus, torque donatos fuisse, adeo propinquum nimirum injuriæ beneficium erat, quod quidem in Ludoico Guicciardino, justitiæ signifero, conspicuum fuit. Inter hos ergo motus Domini à Cataphractis, tum opificum præfectis, signiferisque ipsorum destituti perplexi consternatique hærebant, ex signis siquidem nullum præter id cui Leoni aureo tum Vajo nomen erat, Giovencio delastufa, Joanneque Cambio ducibus hactenus comparuerat. Atque hæc etiam ipsa, in foro exiguum morata, cum nulla subsequi animadverterent, pedem paulatim retulere. Interea civium alii furibunda ista multitudine inspecta, Palatiumque ipsum desertum, intra ædes reclusi; salutem anxii operiebantur, alii turbam illam armatam sequebantur, quo mixti, tam suis quam amicorum ædibus, eo felicius prospicerent, qua quidem ratione, turba illa immensum augescebat. Dominorum verò potentia imminutum ibat. Turbatum eo modo integrum diem, nocte verò increbescente, ad Palatium Domini Stephani, post fanum S. Bernabi itum. Erant conglobati seditiosorum sex circiter millia, qui eadem nocte minis vexilla ab opificibus extorserunt; posteroque diluculo, cum signo justitiæ, propriisque opificum vexillis, ad Palatium Potestatis, quem vocant, profecti, ab eoque exclusi, in id armatam manu penetravere. Visum tandem Dominis, postquam vi armata conatibus istis obviam ire minus pollent, compositionem quandam tentare.

*Plebis sedi-
tiosæ postu-
lata.*

Vocatis igitur quatuor ex suo collegio, eos ad turbam illam, in Palatium Potestatis, quo animum ipsorum perciperent, ablegavere, qui quidem omnia à duobus plebis, tribuumq; sindicis, atq; civium aliis, jam deliberata atq; conclusa offendere, eaq; placita, assumptis secum quatuor à plebe eam ad rem deputatis, ad Dominos retulere, ea sic se habebant. Ne opificibus illis, qui lanam tractant, deinceps iudex extraneus esset, ut tres novæ trib. cōstituerentur, earumq; una tinctorū & carminariorū, altera tonsorū, sartorū, atq; id generis hominū, tertiā extremæ plebis esset. Atq; ex his quidē recentioribus tribubus, duo quot annis ad Rēp. administrandā; ex reliquis verò quatuordecim minoribus classibus, tres peterentur: Ut Domini de ædibus, quo hæ novæ trib. convenire possent, mature prospicerent: ut nemo hisce opificiis addictus, intra bienniū, ob æs alienū, quod non quinquaginta Hūgaricos excederet, in jus vocari posset: ut Montes (quos vocant) usuras omnes remitterent, solutione debiti contenti: ut omnes exules atque damnati restituerentur; ut omnes Admoniti ad dignitates revocarentur. His insuper multa addita, quæ privatorū cōmodum concernebant, viceq; versa petitum, ut multi adversariorum, tam in exilium agerentur, quam Admonerentur.

Quæ quidem placita, licet summx ignominix Reip. cederent, atq; enormia essent, placuit tamen ea à Dominis, Collegis, consilioq; populi, in deliberationem vocari. Quo autem omnia perfectionē suam adipiscerentur, necessum erat, eadem in consilio cōmunitatis adprobari, quod quidem in sequentem diem (neque etenim duo consilia eodem die convocari poterant) rejectum fuit: videbatur tamen tam tribubus, quam plebi satisfactum; pollicebantur siquidem, sanctionibus istis promulgatis, ab omni turba quietum fore.

Postero verò mane, dum in consilio cōmunitatis hac de re ageretur, multitudo illa inconstans, moræq; impatiens, sub signis Murrum in foro comparuit, idq; tam horrendis clamoribus, atq; vociferationibus, ut ad eas Domini ipsi non mediocriter consternerentur, atque

atq; ex eorū ordine, Guerriantes Marignuolus, metu potius, quam privatæ alicujus rei causa permotus, per gradus, tanquā portā obferaturus, sese fuga præcipiti domū reciperet: neq; verò is sese adeo clanculum subducere poterat, quin turbæ ipsius fuga innotesceret: nulla tamē in ipsū injuria profecta, præterquam quod inde conclamatum, omnes Reip. Domini Palatium defererent, nisi liberos suos trucidari, ædesque ignec remari mallent.

Has inter turbas, de placitis istis deliberatum, Dominiq; in conclavia sua reversi, fuerant, Consilarii vero in atrium descenderant, ibiq; de salute urbis ambigui attonitiq; hærebant, tantā nimirum tam turpitudinē effrænæ multitudinis, quā sive malitiā sive metū eorum animos occupasse, qui istā libidinē aut cohercere, aut plane opprimere debebāt. Domini præterea ipsi tam quod se ab uno sui ordinis desertos quā à nullo civium vel auxilio vel consilio adiutos experirentur, confusi perturbatiq; deq; salute patriæ dubii conspiciebantur. Ambigui itaq; quid sibi vel agendum vel omittendū esset, dum hærerēt, interim Thomas Strozzius, Benedictusq; Alberti, seu propria ambitione ducti, ea nimirum ratione Palatium occupari à se posse sperantes, seu quod id ex salute Dominorū arbitrarentur, ipsis authores fuere, ut insanix istiusmodi populari cedere, atq; sese in ædes suas privati recipere mallent. Quod verò istud consilium ab iis proficisceretur, qui sese duces seditionis exhibuerant, eā ob rē Alamannus Acciaivulus, Nicolausq; de Bene, ex Dominorū ordine, indignati, recuperatoq; paululum animo (licet jam reliqui in istud consiliū descendissent) responderūt, in sua quidem potestate non esse, de reliquorum arbitrio disponere, sibi verò decretum, non prius locū suū deferere, quā id per tempus liceat, nec alioquin nisi cum vita auctoritatē neglecturos.

Atqui hæc sententiarum diversitas, tam Dominorū metum, quam plebis iram eo amplius provocavit: adeo ut tandem Gonfalonarius, cui periculū declinare, quam auctoritatē turpiter prostituere, satius erat, clietelæ Thomæ Stroz. sese cōmitteret, à quo extra Pa-

Domini omnes magistratus deponere co-
guntur.

latium protractus, domumque conductus fuit. Hunc reliqui successivè insecuti omnes, ad aedes suas se receperunt. Ne igitur Alamannus Nicolausque audaces magis, quam prudentes haberentur, postquam se ab omnibus derelictos animadverterent, etiam ipsi ad sua sese receperunt, Palatiumque plebi, atque Octoviris militiæ præfectis (qui quidem magistratu nondum sese abdicaverant) cesserunt.

Gestabat eo momento, quo plebs Palatium occuparet, justitiæ vexillum, carminator quidam Michael Landonius: Hic nudus pedibus, vesteque pauperrima indutus, per gradus Palatii auditorium Dominorum petiit, ibique subsistens, turbam, quæ ipsum eoque secuta erat, affatus, Cernitis inquit concives mei amantissimi, Palatium hoc, omnemque civitatem, in manibus vestris esse, quid ergo deinceps faciendum censeatis? Ad quæ uno ore acclamatum, velle se, ipsum signiferi primarii munus in se recipere, atque de universa Repub. pro suo arbitrio disponere.

*Carminator
in Princ-
pem Reip.
Flor.*

Neque verò detrectavit id amplitudinis Michaël, sagaci siquidem prudentique erat ingenio, naturæque potius quam fortunæ obstrictus. Civitatem itaque componendam, motusque sedandos ratus, quo populum à se commodum amoveret, spatiumque rei administrandæ adipisceretur, Nutum quendam, à Lapone Castilionechio olim lictorem scriptum, pervestigari atque produci iussit, cui quidem negotio perficiundo, major eorum pars, qui circum ipsum hærebant, digredi cœpit. Postmodum, ut imperium istud æquitate moderaretur, quod gratia adeptus esset, per præconem edici curavit, ne quisquam deinceps vel incendiis vel rapinis nocumento esset, furcas in delinquentes ipsum ad forum constituens. Inde ad reformandum publicum statum progressus, Sindicos tribuum numero suo submovit, novosque in eorum locum substituit: Dominos omnes collegiæque abrogavit, officiorumque tabellas igne consumpsit. Interea temporis Nutus ille, à plebe depræhensus,

*Rempub.
colle-
gia*

hensus, atque uno pede ad furcas illas affixus, omnium manibus expositus, parvo intervallo nil nisi pedem illum, reliquo corpore frustatim dilaniato, conspiciendum reliquit.

Ex altero vero parte, octoviri illi (quod imperium urbis, ob discessum Dominorum, ad se devolutum arbitrarentur) ad novos Dominos legendos jam descenderant, quod Michael exploratum habens, mox eos Palatio excedere imperavit, universo orbi sese probaturum inquiens, Florentiam sua industria, absque ipsorum consilio restitui posse. Convocatis postea tribuum sindicis, ex plebe minuta quatuor Dominos, ex majoribus tribubus duos, ex minoribus itidem duos, ad Remp. administrandam lectos constituit. Novam præterea partitionem adgressus, omnem Remp. in tres partes distinxit, unam earum novis tribubus, alteram minoribus, tertiam majoribus tribuendo. In Salvestrum Mediceum proventus officinarum ad Pontem veterem contulit, sibi administrationem Empolianam sumsit, multaque alia beneficia in eos, qui plebi favebant, concessit, tam quorum operam remuneraretur, quam ut essent, qui ipsum deinceps contra æmulos defenderent.

Videbatur interim plebi, Michaellem, in distribuendis muneribus publicis, erga majores ex populo nimium fuisse, neque tantam sibi superesse partem, quanta ad gradum suum conservandum atque tuendum satis esset, eam ob rem pristina temeritate concitati, iterum in arma sese præcipitarunt, atque sub signis in foro comparuerunt, tumultuariis vocibus flagitantes, ut Domini in coronam descenderent, ibique de rebus novis, securitatem ipsorum concernentibus, deliberarent. Animadversa à Michaële horum arrogantia, ne fortè eorum animos magis accenderet, ipsorum petitionibus neglectis, modum saltem, quo petita progressi essent, repræhendere atque ut arma deponerent, hortari cœpit, nihil tum ipsis denegatum iri pollicitus, quod hac quidem via Dominis, citra præjudicium, ipsis elargiri integrum non esset.

esset. Plebs verò id indignata, ad Palatium S. Mariæ novitiæ sese proripuit, ibiq; imperium in octo primarios, additis aliis præterea officiis atq; ministris, contulit, atq; his honorem dignitatemq; magistratus exhibere cœpit.

Ergo urbs duos jam magistratus habebat, atq; à diversis Principibus regebatur. Atq; hi quidem primarii constituerunt, ut semper octo viri, ex eorum, quæ ipsimet tractabant, opificiorū genere, legerentur, iiq; cum Dominis Reip. Palatiū inhabitarent, idq; omne, quod à Dominis decretum foret, confirmarent. Salvestro præterea Mediceo, Michaeliq; Landoni omne id, quod antea in ipsos contulerant, ademerunt: multis ex suo ordine, de officiis aliisq; proventibus, quò dignitatem gradumq; suum tueri possent, prospexerunt. His ita constitutis quo singula rata essent, per duos internuncios, à Dominis atq; consiliis confirmari ea petierunt, minis insuper additis, vi ea extorta fore, nisi sponte ad ea ratihabenda descendissent. Atque legati quidem summa audacia, arrogantia verò longe indigniore, mandata sua Dominis proposuere, Landoniq; dignitatē ab ipsis in eum collatā, quamq; ingrate irreverenterq; vicissim ipsos habuerit, exprobrare: tandem etiam ad minas descendentes, Michaelē eo indignationis provocarunt, ut potius dignitatis suæ, quam pristinæ conditionis memor, insolitam istam temeritatem, insueto etiam modo retundendam esse statueret, evaginatoque quo cinctus erat gladio, in ipsos irrueret, graviterque faucios in vincula abduci imperaret.

Atque hic quidem casus omnem plebem non mediocriter irritavit, adeo ut armata manu id consequi se posse persuasa, quod citra arma obtineri non poterat, mox furibunda, ad Dominos opprimendos, profisceretur. Neque Michaeli eius rei dubio, desidi esse libuit, sed potius præveniendum, magisque ex dignitate sua ratus, si ipsemet illos adgrederetur, quā si parietibus obseptus obsideri sese, atque tandem instar antecessorum suorum, cum ignominia Palatio expelli

expelli pateretur, magno coadunato civium eorum numero, qui errorem suum jam agnoscere cœperant, equum insiliens, multisq; armatis stipatus, ad S. Mariæ novellæ fanum iter instituit. Plebs quoq; eodem animo, fereq; eodem momento versus Palatium moverat, sed utrique diversa via profecti, alii ab aliis aberrarunt. Michael eam ob rem subito regressus, jam forum occupatum, Palatiumque oppugnari perspexit, ergo nihil ultra differendum ratus, turbam illam à tergo invadens, eam vicit & profligavit, partemque urbe ejecit, partem armis exuit, atque in latebras compulit.

Depugnato eum ad modum prælio, subito omnis *Pristinam* urbs ad *tranquilli-* pristinam tranquillitatem, unius Gonsalonerii virtute, rediit, qui quidem ingenio, prudentia, & bonitate, facile omnes id temporis cives anteibat, *tatem re-* eamque ob rem dignissimus est, qui paucis illis adnumeretur, qui patriam suam beneficiis sibi devinxisse memorantur. Quod si etenim, vel tantillum perverfi *vocat.* ambitiosive animi ipsum exstimulasset, jâ de libertate urbis conclamatum, eaque majori tyrannidi exposita fuisset, quam quæ tempore Ducis Atheniensis eâ exereuerat. Verum integritas viri passa non est ut quidquam à communi bono alienum animum ipsius occuparet, eiusq; prudentia eò rem deduxit, ut partim cives ipsi obsequerentur, partim refractarii armis profligarentur.

Quæ quidem eum ad modum gesta, non modo plebem perculerunt, sed etiam melioribus opificum oculos aperuerunt, ut jam non difficulter animadverterent, quam turpiter ab ijs peccaretur, qui post profligatam potentiorum superbiâ putidissimæ plebi sese submittere non erubescerent. Nam eo, quo Michaeli parta fuit victoria tempore, jam novi magistratus electi erant, eorumque duo tam abjectæ infamisque conditionis urna exierant, ut vel inde populo desiderium, tam insignis turpitudinis procul amovendæ, cresceret.

Cum igitur ad diem Septembris primum, officia
ineunte

*Nova Reip.
Florentinae
constitutio.*

ineunte novo Magistratu, forū armatis plenū conspiceretur, vix pedē pristini Domini Palatio extulerant, quin magno conatu inter armatos vox erumperet, nolle se quenquā ex infima plebe inter Dominos adsciri, quo quidē factum est, ut à Dominis, qui populo satisfactū cupiebant, bini illi, quarum alter Trias, Baroccus alter nominabatur, à re gerenda submoverentur, inq; eorū vicem, Georgius Scalius Franciscusq; de Michaëlis legerentur. Abrogatæ præterea tribus infimæ plebis, eosque qui ex his officia adepti erant, Landone, Ludoico Puccio, atque quibusdam melioris notæ exceptis, iisdem mulctarunt. Munia publica insuper in duas partes divisa, earumque pars una majoribus, minoribus tribubus altera concessa. Dominorum verò ipsorum, quinque ex minoribus, quatuor vero ex majorib. classibus peti voluerunt, Gonfaloneri tandem modo ex his, modo ex illis legeretur.

*Exiliorum
caedisque
plena.*

*Nova har-
um, popul-
is exple-
bit.*

Atque hæc quidem eum ad modum constituta, id temporis tranquillitatem civitati restituerunt: licet verò res ipsa publica, è manibus infimæ plebis erepta eo modo fuisset, minorum tamen opificum classes, nihilominus potentia populares nobiles antebant, quam ad rem nobilibus omnino descendendum fuit, quo nimirum infimæ plebi tanquam aliunde ijs satisfactum esset, classes eriperentur, nec illis præterea ipsis hæc res displicebat, qui eorum potentiam labefactam cupiebant, qui nomine Guelfarum partium, hæcenus tot injuriis, maximam civium partem oppresserant. Quod ergo inter eos, quibus hæc nova Reip. constitutio placebat, Georgius Scalius, Benedictus Alberti, Salvestro Mediceus, Thomasq; Strozcius non contemnendam operam navassent, ij facile hac ratione vix non Principatum Reip. adepti fuere. hæc ergo has ad rationes composita, pristina illa partium studia, quæ inter populares nobiles, minoresq; opifices, ex ambitione Ricciorum atq; Albertorum, originem sumpserant, facile resuscitavere, quarum quidem partium alteram, quod maximæ hinc sæpius mutationes exortæ, eamque ob rem earum crebra mentio

mentio facienda sit, popularem, plebeiam alteram deinceps nuncupabimus.

Stetit hæc regiminis ratio integrum triennium, multisque exiliis atque cædibus insignis fuit, quod nimirum ij, qui Rempub. moderabantur, tam intra quam extra urbem, permultos male animo affectos animadverterent, eamque ob rem suspicionibus sum-opere paterent persuasum siquidem ipsis erat eos, qui in urbe malo animo degebant, indies res novas moliri: qui verò urbe arcebantur, quod nullo ii freno cohercerentur, modo Principum, modo Rerum-publicarum exterarum adminiculo, variis rationibus modisque undique molesti gravesque erant.

Commorabatur id temporis apud Bononienses, Giannozius Salernitanus, Caroli Durazzii, à Regibus Neapolitanis oriundi, dux belli celebris, ibique potissimum hærebat, quod à Papa Urbano, utpote Reginæ Neap. Joannæ hoste, non exiguum mementum ad bellum, quod Reginæ Carolus parabat, inferendum ipsi exspectaretur: degebant itidem Bononiæ permulti Florentinorum exulum, qui tam ducem istum, quam Carolum ipsum, studiosissime sectabantur, quod quidem iis, qui Rempub. Florentinam id temporis administrabant, maximarum suspicionum ansam exhibuit, adeo ut vel inde fides calumniis facilius adhiberetur, quibus ii petebantur, quorum animus erga Rempub. jam antea dubius esset.

In tanta ergo animorum suspensione, ad magistratum delatum fuit, Giannozium illum Salernitanum cum copiis, magnoque exulum numero, urbi imminere atque eam opera eorum, qui in urbe ipsum proditorio animo exspectabant, occupatum ire. Accusati eius criminis inter primos Petrus Albizius, Carolusque Strozzius atque post hos Cyprianus Mangionius, Iacobus Sacchetti, Donatus Barbadorius, Philippus Strozzius, Joannesque Anshelmus, omnesque in vincula (Carolo Strozio excepto, qui fuga salutis sue consuluit,) conjecti, Thomas inde Strozzius, Benedictusque Alberti ad tutelam urbis, ne quis forte in istorum gratiam

*Infantes vi
publica ad
supplicium
rapti.*

moveret, cum copiis designati. Examini subiecti nihil eorum, cujus insimulati rei fuerant, compertum, dum verò Capitaneus in eos sententiam ferre dubitaret, adversarii ipsorum, concitato populo, tanta rabie insistere in eorū necem perrexerunt, ut tandē necessitate adacti iudices, in eorū exitium consentiret.

*Fortune in-
constantia.*

Neq; vero Petro Albizio vel antiqua nobilitas, vel pristinae dignitates, summaq; qua pollebat auctoritas, quidquā ibi profuere, quæ quidem in tantum estimationis culmen ipsum evexerant, ut nō adeo multo, ante eam calamitatem, tempore, dum ipse amicos convivio splendidissimo exceperat, quidam vel veri amici munere defungi, ipsumq; humanitatis commonefieri, vel certe inimicum animum suum testari, volubilitatemq; fortunæ ipsi obijcere cupiens, obbam hipotrimmatis, quæ clavum occultabant refertā, ipsi obtuli curaverit, qui quidem ad apertus, à convivis in eam sententiam acceptus interpretatusque fuit, moneri illum, ut rotam volubilem fortunæ illo configeret, fieri alioquin non posse, postquam illa ad culmen supremum ipsum jam evexisset, quin periodo innixa, tandem ad inum ipsum sit præcipitatura: quod quidem præfagium, primo ab ipsius declinatione, postmodum etiam mortē comprobatum fuit.

Ab his ergo cædibus urbs eò magis angī, tamque à victis quam victoribus, magnum aliquod malum timeri cœpit, metus tamen eorum, qui Rempub. administrabant, omnium pessimos produxerat fructus, utpote penes quos vel minimum momentum ad novas injurias, admonitiones, exilia, cædesq; satis valebat. Quibus præterea novæ leges accedebant, quas subinde, ad conditionem suam stabiliendam, Domini comminisciebantur, quæ quidem singula ad eorum iniuriā vergebant, qui ipsorū partibus quoquomodo suspecti erant, in quos insuper XLVI. viros constituerunt, quorum esset, Rempub. à suspectis civibus purgare. Atq; illi quidē XXXIX. cives admonitione notarunt, multos præterea popularium in nobiliū, nobiliū vero alios in popularium classes transcripserunt. Quo verò ab externis insidiis munitiores essent,

Joannem Agutum Anglum, belli Ducem celeberrimum, quod antea Papæ, aliisq; Italis, egregie operam suam navasset, ad stipendia sua vocarunt. Quod autem ab externa vi sibi metuerent, id inde originem traxit, quod undiq; copiæ pro Carolo Durazzio, cui decretum erat Regnum Neapolitanum occupare, colligerentur, quibus, ut fama ferebat, multi Florentinorum exulum adhærebant, cui quidem discrimini, præter copias jam collectas, Florentini insuper magna argenti vi obviam iverunt: atq; à Carolo, Aretiũ usque cum copiis progresso, XL millibus Hungaricis pacem compararunt, cum verò is paulo post regnum Neapolitanum felici successu occupasset, Joannamq; Reginam in Hungariam custodiæ mandasset, novæ inde suspiciones, Reipub. Florentinæ moderatorũ animos exstimularunt, utpote quibus persuaderi non posset, pecuniam suam plus apud animũ Regis, quam antiquam cum Guelphis, tam ignominiosè à se oppressis, amicitiam valere.

Atq; harum quidem suspicionum augmenta, etiã injurias accrescebant, quæ tamen non modo eas non exstinguebant, sed potius augebant. Qui præterea summa insolentia Georgii Scalii, Tomæq; Strozzi accedebant, utpote qui autoritate sua magistratum ipsum anteverterent, omnesq; sibi metuerent, ne ab ipsis plebis auxilio opprimerentur: adeo ut non saltẽ bonis civibus, sed etiam seditiosis, administratio illa in tyrannidem abire videretur.

Postquam verò in fatis esset, insolentiam illam Georgii Scalii, tandem periodum suũ absolvere, accidit forte, ut Joannes Cambius, à quodam Scalii familiari, proditionis accusaretur, cujus tamẽ innocentia mox abunde patuit: Judici eam ob rem visum, pœnam talionis in accusatorẽ ferre, neque vero Scalio licuit, seu precibus seu autoritate sua, illum à sententia di-
*Facinorosis
vi publica
supplicio
reptus.*
 movere: assumpto igitur secum Thoma Strozio, armata manu eum è vinculis eripuit, Palatium insuper Capitanei diripuit, ipsumq; Capitaneum latebris saluti suæ prospicere adegit. Quo quidẽ facinore,

tantum universæ urbis odium in se concitavit, ut inimicis ipsius commodū videretur, non modo ea occasione Rempub. è manibus eius extorqueri, sed etiam plebi eandem eripi posse, à qua nimirū integrum triennium, sub huius insolentia, oppressa fuerat. Cui rei Capitaneus nō parum momenti contulit, utpote qui tumultu jam remittente, ad Dominos confugiens, hunc in modum locutus sit. Non invitum se quidem id muneris, cui præficere sese Dominis placuerit subiisse, quod nimirum sibi persuasum fuerit, hominibus se justitiæ amantibus obstrictum esse, & qui armis suis pro tuendis, non evertendis legibus uterentur. Postquam verò rationē istius regiminis, tam videre, quam experiri ipsi obtigerit, non invitū se dignitatem illam, quam utilitatis atq; honoris causa suscepisset, ad evitandum discrimen atq; detrimentū in manu ipsorum reponere.

Non destitere Domini Capitaneo animum addere, ipsiq; tam restitutionem in integrū, quam defensionē in posterū offerre atq; polliceri. Horum itaque pars, convocatis clam iis civibus, quos bonum publicum promotum cupere, minusq; suspectos arbitrabantur, constituerunt, opportunius nunquā administrationē Reip. Georgio Scalio, plebiq; eripi posse, posteaquā fere universus populus, ob facinus istud insolentissimū, animo jam alieniore ab ipso cōspiciatur, occasione itaq; ea commodū utendum, antequā odia illa refrigescerent. Neq; etenim erant nescii, *auram illam popularem, minimo quovis momento, ut acquirere, sic etiam amittere haud difficile esse.* Quo verò facilius conatus suos effectum darent, è re sua futurum opinati sunt, si Benedictum Alberti in partes suas pertraherent, si ne cuius assensu, rem discriminis plenam judicabant.

Erat Benedictus ille locupletissimus, humanus pariter ac severus, patriæ, eiusq; libertatis amans, cuiq; Tyrannis maximopere displicebat, adeo ut non magna opera ipsum suum facerent, utq; in ruinam Scalii consentiret persuaderent: siquidem nō aliam ob causam, à nobilib⁹ popularibus, partibusq; Guelfis, antea
successe-

secesserat, plebiq; sese conjunxerat, quam quod istorū insolentiam atq; Tyrannidem averfaretur, postquam igitur animadvertisset, principes plebis iisdē vestigiis insistere, jam dudum eosdem neglexerat, atque in injurias illas, civibus illatas, minime consenserat, adeo ut eadem planē rationes, quæ ipsum plebi conciliaverant eum ab iisdem tandem alienarent.

Igitur Benedicto, artiumq; præfectis in suas partes traductis, armisque comparatis Georgius in vincula conjectus, posteroq; diluculo capitis mulctatus fuit, idq; tanto cum partium suarum terrore, ut nemo in eius gratiam quidquam moverat, sed potius quilibet, quantum posset, ad ipsius exitiū conferret: Strozzius vero fuga sibi consuluit. Atque ille quidem, cum sibi corā eo populo moriendum cerneret, à quo paulo ante vix non adoratus fuerat, tam de iniqua sua sorte, quam civium malitia summo opere conquerebatur, quibus circumventus, istiusmodi nimirum multitudinem favore studioque prosequi coactus fuisset, in qua nec fides, nec gratitudo, repperiri posset. Postmodum Benedictū Alberti inter armatos conspiciens dixit: Et tu Benedicte pateris, ut hæc iniuria in me proficiscatur, quā ego tibi inferri, si tuo loco consisterem, nullo modo permetterem? Verum hoc tibi dictū esto, hunc diem extremum malorum meorum, exordium verò tuorum esse. Tandem secum ipse ex postulando, *Georgij mors.* quod in istiusmodi populū recubuisset, quē quælibet vox, quævis actio, quævis suspicio movere, atq; corrumpere solita sit, inter medios inimicos, mortemq; ipsius hilari vultu spectantes, vitam deposuit. Ab eius nece permulti alii, quorum ipse studiis creverat, extincti, atque à populo dilaniati fuere.

Atq; hic quidem casus universam civitatē turbavit, siquidem ad eius necem, permulti armis sese muniverant, quo tam Dominis, quam Capitaneo subsidio essent, alii vel ex ambitione, vel suspicionibus indulgentes, idem egerant, atq; pro variis humoribus, qui civitatem agitabant, quilibet diversos fines sibi propositos habebant, eosq; consecuturos sese, priusquā

arma deponeretur, singuli sperabant. Siquidem illi, qui ex antiqua nobilitate supererant, quos Magnos & potentiores vocavimus, dignitatibus se arceri, ferre non poterant, iisq; recuperandis, omni studio conatuq; invigilabant, eamque ob rem, ut Capitaneis partium sua autoritas recuperaretur, summo opere desiderabant. Nobilibus vero popularibus, majoribusq; tribubus dolebat, minoribus classibus plebiq; ad Rempub. viam patere: contra verò artes minores, potentiam suã non modo minime imminutã, sed potius auctam cupiebant, plebs verò infima, collegiis suis excidere metuebat: quæ quidem studiorum diversitas, intra anni terminum, multis motibus ansam suppeditavit, dum modo antiqui nobiles, modo majores, modo minores tribus, quibus plebs sese conjungebat, armati turbarent, adeo ut sæpius uno eodemq; tempore, quævis harũ partiũ, atque universa urbs armata conspiceretur, sæpiusq; illæ, tã inter sese, quã cũ Palatii excubitoribus pugnarent, siquidẽ Domini, aliquando cedendo, aliquando pugnando, pro ut res ferebat, quo melius poterant modo, discrimini obviabant.

Tandem post duos universorum civium conventus, parlamenta vocant, multasq; Dictaturas, quas
Nova Reip. constitutio, exulimq; restitutio. Balias supra appellavimus, ad quæ pro restituenda Rempub. descenderãt, postq; infinitos labores, damna, clades atq; discrimina, istiusmodi Reipub. constitutio adinventæ fuit, qua omnes illi, qui post Salvestri Medicei moderatum justitiæ vexillum, in exilium missi erant, patriæ restituerentur. Stipendia, præmiaq; iis omnibus adempta, qui à Dictatura anni LXXVIII in illum usq; diem ea obtinuerant, Guelfis partibus dignitates restitutæ, tribus duæ recentiores antiquatæ, eaq; pristinis classibus permixtæ: opificibus minoribus vexillum justitiæ excussum, iisq; tertia pars dignitatum concessa, cũ antea dimidiam occuparent, atque etiam inter has, amplioribus ipsis interdictum: qua quidem ratione, partes populariter nobilium & Guelforũ, ad administrandã Rempub. deturbata inde plebe, denuo conscendebant. Postquã plebs illã ab anno LXXVIII ad annũ usq; LXXXI occupavisset.

Neq; interim hæc recens, Reip. constitutio, minus gravis atq; injuria, sub exordium, civib. fuit, quam illi plebem experti essent. Multi siquidem nobiliū populariū, qui ejus regiminis duces exstiterāt, magno cum numero plebeiorū ducū, in exilium acti: Inter quos etiam Michaël Lādonius pulsus, quē summa in patriam collata beneficia, cum plebs urbem furibunda depopularetur, ab injuria ista vindicare, apud partē adversā, non poterat. Ingratā igitur patriā, pro suis meritis, etiam ipsum experiri contigit. *Qua quidem in re postquā per multū Principū Rerumq; pub. peccare soleāt, inde evenire liquet, ut homines, tot eventib. edocti atq; perterrefacti, antequā Principū injuriā experiātur, eosdē potius offendant.*

Ingrata patria.

Displicebat vero istiusmodi administratio, non minus quā hæctenus semper. Benedicto Alberti, inq; eā tam publice quam privatim invehebatur: qua quidē ē re Principes Reip. ipsum metuebant, quod nimirū ipsum plebi amicissimū inde arbitrarentur, sibiq; persuasū haberent, ipsum, non quod vita Georgii Scalii sibi displicuisset, sed potius quo ipse solus administratione potiretur, in ejus necem consensisse, cui quidē suspicioni, exprobrationes ipsius, non parum faces subministrabant, adeo ut omnium eorum, qui potiores partes tenebant, oculi in ipsum conversi essent, quamam nimirum ratione tandem everti posset.

In urbe, dū eum ad modū degeretur, quæ extra successerunt, non adeo magni momenti fuerunt, siquidē earum una plus ad metum, quam ad nocumentum valuit. Venerat nimirum eo tempore in Italiam, cum exercitu, Ludoicus Andegavensis, quo Reginam Joannam in regnum restitueret, Carolūq; Duraziū eo exturbaret. Ea profectio non mediocriter Florentinos perculit, siquidem tam Carolus, ex pristinæ amicitiae necessitudine, auxilia ab ipsis flagitabat, quā Ludoicus, pro more eorum, qui nova fœdera ambiunt, ut neutram partem foverent, sollicitè querebat. Florentini ergo, quo Ludoico, tanquam gratificaturi, ucū facerent, eademq; via Carolo auxilia suppeditarent, Joannē Agutū a stipendiis suis removerant,

Ludoicus Andegavensis in Italiam transiit.

eumque Papa Urbanus, Caroli amicus, conduxerat, quod quidem consilium, facile à Ludoico depræhensum, injuriæ summæ loco apud ipsum habitum fuit.

In ipsa victoria moritur.

Postquam verò bello, inter Carolum & Ludovicū, in longius, apud Apulos, protracto, novæ copię ex Gallia Ludovico adventarent, fuere illæ, ab exulibus Aretinis Aretium cōductæ, eoq; occupato, pars, quæ Carolum ibi sequebatur, inde exacta. Jam ergo de Florentinorum Rep. idē molientibus, successit mors Ludoici, resq; in Apulia atq; Tuscia, ea cum fortuna, pariter statū suum immutarunt, Carolusq; Regno jam penè exutus, id non ægrè sibi obtinuit: Florentini etiam ipsi qui de defendenda urbe ambigui fuerant, Aretium sibi vendicavere. Ab iis siquidem, qui pro Ludoico istud occupaverant, pretio numerato id compararunt.

Carolus Du-razzius Hungariam occupat.

Carolus igitur, de Regno jam securior, Hungariā petiit, eam, hæreditario jure ad ipsum delatam, occupaturus, relicta interim in Apulia cōjuge, & Ladislao, Joānaq; liberis tenellis, ut suo loco copiosius differuimus. Obtinuit Carolus Hungariā, sed paulo post ibi occubuit. victoria illa à Florentinis, maximo cū apparatu, splendore, atq; lætitia, tam publicè quā privatim celebrata fuit, qua quidē in re, magnificentia urbis animadvertere licuit, quod permultæ familiarum, publicum splendore atq; apparatu æmulerentur, earum tamen una Albertorū, reliquas omnes pompa fastuq; anteiret: siquidē armati aliiq; ludi, ab ipsis exhibit, non privatorū, sed Principe viro digni erant. Quod quidem invidiæ in ipsos pristinæ, non parū momenti contulit, quibus suspicio illa, quæ publici ratione, Benedictum Albertum premebat, insuper accessit, ipsiusq; exitium tandē provocavit. Illi enim, qui Remp. moderabantur, æquis animis illum ferre non sustinebant, utpote qui sibi persuasum haberent, quod vis vel levissimum momentum, ipsum pristinæ authoritati, partium suarum opera, restituere posse, quod ipsis præsentissimo exitio futurum erat.

Magno lætitia.

Dum itaque hunc ad modum ambigui hærent, ipseque

ipseque vexillum classium id temporis gereret, accidit forte, ut Philippus Magallotius, ejus gener sorte in signiferū justiciæ vocaretur, quod quidē Principibus Reip. metum non mediocriter augebat, utpote quib. videretur, ea ratione potentiā Benedicti, in cū discrimine Reip. non cōtemnendo, nimiū excrevisse. Quo igitur huic periculo, citra seditionem, obviam irent, eam ob rem Beso Magallotio, ipsius rivali, atq; etiam hosti, authores fuerunt, ut temporis ratione Philippum, ad eam dignitatem administrandam inhabilem esse assereret.

Examinato accuratius à Dominis isto negotio, decretum fuit, partim odio, partim ut discrimen averterent, Philippum ad id munus inhabilem esse, lectusq; in ejus locum Bardus Mancinius, vir plebeis partibus plane infensus, atq; Benedicto inprimis infestissimus. Qui quidem, mox adepto Magistratu, ad Dictaturam progressus, ejus opera, dum de Rep. constituenda ageretur, Benedictum Alberti in exilium egit, omnemq; reliquā familiā, uno Antonio præterito, admonitione notavit.

Convocavit ante abitum Benedictus omnes, quotquot habuerat, amicos, eosq; mœstos atq; lachrymis madidos sic affat⁹ est. Videtis patres, amiciq; mei, quā ratione fatum tam me oppresserit, quam vobis minari cœperit, quod quidem neq; ego miror, nec etiam vos ipsos mirari velim, siquidem istiusmodi fortuna, ut plurimū eos consecrari solet, qui inter plurimos scelestos, boni esse, tum eos sustinere cupiunt, quos major pars oppressos velit. Amor meus erga patriā, Salvestri Medicæi amicitia me expetere, postea etiam Georgii Scalii amicitia deferere fecit; idein me cōpulit, ut mores eorū, qui nunc Reip. moderantur, aversarer, qui quidē, cum neminem habeant, qui ipsos castiget, etiam eum, qui ipsos repræhendat, ferre nequeunt. Neque ædepol exilio meo, ipsos metu isto liberare ab uno, quem non saltem de me uno, sed etiam de reliquis omnibus conceperunt, quos vitam ipsorum, Tyrannidis plenam scelestamque, exploratam habe-

re animadvertunt, atque meo exilio, idem ipsis esse dictum cupiunt. Meæ quidem fortunæ, quod me pœniteat, nihil reperio, siquidem eas dignitates, quas patria in libertate constituta, in me contulit, ea, quæ servitute opprimitur, mihi eripere nequit, animumque meum, memoria anteactæ vitæ, potius recreabit, quàm infelicitas exilii mei, istum labefactare unquā queat. Hoc verò potius doleo, quod patriam meam prædæ avaritiæ, & superbiæ, paucorū expositam deferam: Doleo præterea vestram vicem, metuo siquidem, ne mala illa, quæ hodie in me desinunt, atque in vobis initium sumunt, majore conatu atque calamitate deinceps vos, quam me ipsum, persequantur. Hortor itaque vos, ut animos vestros, ad omnes fortunæ casus, mature præmunatis, sicque vos moderemini, ut si quando adversa vobis obtigerint (neque etenim pauca vos manent) facile quisque arbitrari queat, ea nulla vestra culpa vobis accidisse.

His ita constitutis, ne minorem integritatis famam extra, quam intra urbem, post se relinqueret, ad sepulchrum Christi profectiorem instituit, unde reversus, apud Rhodios vitam deposuit, ejusque reliquiæ Florentiam reportatæ, summoque cum honore ab iis reconditæ fuerunt, qui vivum, omnis generis calumniis atque injuriis, oppresserant.

Neque ista calamitas familiam modo Albertorum perculit, sed præter hos, permulti civium, alii exilio mulctati fuere, in quibus recensentur Petrus Beninius, Mattheus Alderotius, Joannes Franciscusque de Bene, Joannes Bencius, Andreas Adimarius, unaque cum his, ingens minorum opificum numerus. Inter admonitione notatos fuere, Conones, Beninii, Rinuccii, Formicones, Corbizii, Maneglii, & Alderotii.

Moris erat, Dictaturam ad tempus præstitutum conferre, interim tamen ij, qui eam ad rem lecti fuerant, postquam id, cujus nomine vocati essent, peragissent, honestatis gratia, licet tempus nondum

nondum exspirasset, Dictaturam deponebant. Igitur etiam hoc tempore ij, ad quos Balia pervenerat, eum se officio satisfecisse arbitrarentur, eam deponere cupiebant: id à multis intellectum, in causa fuit, ut magna armatorum copia ad Palatiū conflueret, multosq; admonitione exilioq; priusquā officio abscederent, mulctari, peteret. Displicuit ea res summo pere Reip. Principibus, ne tamen rectā obviā irent tantisper spe atq; pollicitationib. turbam istam lactarunt, donec armatis & ipsi stipati, ductore metu id remitti impetrarent, quod furore petatum fuerat. Quo vero aliqua ex parte, humore isto noxio, urbem repurarent, opificumq; plebeiorum auctoritatem amplius labefactarent, constituerunt, ut his quarta demum pars dignitatū pateret, cum antea tertiā obtinuisse: porro, quo semper duo, ad minimū, ex Principibus essent, in quos Resp. eum ad modum constituta, secure recuberet, eam ad rem Gonfalonario iusticiæ, quatuorq; præterea civibus, potestatem dedere, ut Electorum Catalogum conscriberent, ex quibus bini quotannis deinceps ad Remp. sorte optarentur.

*Alia Reip.
Florentinæ
dispositio.*

Re ergo publica, post sexennium, hunc ad modum cōposita, urbs ab anno LXXXI. ad XC. usq; tertium intus satis tranquille habuit. Quo quidem tempore, Joānes Galeazius Viscontius Longobardia Princeps bellicosus, Jo. Galeazius Viscontius Longobardia Princeps bellicosus, eaq; ratione universa Longobardia potitus est, sibiq; persuasum inde habuit, posse se aperto Marte, Imperium universæ Italiæ, sibi pari facilitate comparare, ut fraude Ducatum Mediolanensem occupaverat. Eam ob rem, anno XC, Florentinis gravissimum bellum intulit, quod quidem adeo variis successibus administratum utrinque fuit, ut Dux non minus aliquando de summa, ac ipsi Florentini, periclitaretur, quos tamen manifestū exitium, nisi Dux morte præventus fuisset, manebat: nihilotenus magnis animis, atque ultra Rei alicuius publicæ vires, sese defendebant, adeo, ut belli exitus minus gravis esset, quam ejus initium terrori existisset: Siquidem eo,

quo

*In fata con-
cedit.*

quo Dux Bononiam, Pisas, Perusium, Senasque occupaverat tempore, atque diadema Florentiæ sibi sumere propediem speraret ipse vitam cum morte commutavit, adeo ut nec ipsi licuerit, fructum præteritarum victoriarum degustare, nec Florentinis, magnitudinem cladis suæ, satis pro re æstimare. Interea, quo hoc bellum gerebatur, tempore Gonfalonerii munus Maso Albizius obtinuit, quem ab Albertis mors Petri abalienaverat, neque dum eousque partium studia penitus refrixerant. Eam obrem, licet Benedictus in exilio diem jam supremum egisset, hic consilia iniit, quæ ratione, antequam munere suo defungeretur, etiam in reliquos Albertorum vindictam exercere posset.

*Nova Flor-
entiæ seditio.*

*Veri Medi-
cei conti-
nentia &
constantia.*

Nactus ergo quendam, qui cum exulibus, in Rempublicam conspirasse ferebatur, questionem eum subiecit, atque Albertum Andreamque Albertos, ab eo indicatos, mox in vincula conjici curavit, quod quidem omnem civitatem turbavit, adeo ut Principes, coadunato milite atque ad concionem convocato populo, Dictaturam repeterent, quarum opera multi civium in exilium pulsi, novæque sortitiones officiorum factæ. Inter exules fuere, omnes propemodum Albertorum, multi præterea opificum tam notati, quam vita spoliati. Ob tot, tamque atroces ergo injurias, à classibus opificum atque plebe tumultuari tandem coeptum, ut pote quibus videbatur, non modo se dignitatibus, sed vita perinde ipsa privari. Pars horum ad Palatii forum substitit, pars vero ad ædes Veri Medicei deflexit, qui quidem, ab obitu Salvestri Medicei, ejus familiæ primus habebatur. Illos ergo, qui ad Palatium substititerant, ut Reipublicæ Principes commodum distinerent, ipsis Rinaldum Gianfilazium Donatumque Acciaivolum, tanquam omnium plebi acceptissimos, una cum signis Guelfarum populique partium præfecere. Hi vero qui ad Verum confluerant, eam obnixè rogarunt, ut Reipublicæ moderandam in se recipere, Tyrannidemque eorum civium, qui bonum, bonosque ipsos, subverterent, à cervicibus ipsorum amoliri dignaretur. Conve-

Conveniunt omnes, quot quot eorum temporum memoriam post se reliquere. Verum, si plus ambitioni, quam integritati tribuere voluisset, facile Principatum totius Reipub. in se transferre, ea occasione, potuisset: Atrocissimæ siquidem injuriæ, quæ per fas nefasque classibus, earumque fautoribus, illatæ fuerant, adeo omnium animos ad vindictam exstimulaverant, ut nil nisi dux, ad amoliendâ tyrânidē istâ, ipsis deesset. Neq; defuere, qui Vero, quidnâ posset, exponerēt, Antonius siquidē Medicus, qui diu inimicitias cum ipso exercuerat, ut Rempub. subiret, ipsum multis exhortatus est, ad quæ Verus sic respondisse fertur. Minæ tuæ, dum mihi adhuc adversarieris, nunquam me exterruerunt, neque adeo modo, dum mihi amicus es, consilia tua, quidquam mihi damni parturient. Inde ad populum conversus, bono eos animo esse iussit, patrocinium se ipsorum suscepturum, modo sese moderari paterentur,

Profectus ergo cum ipsis ad Palatium, hoc modo *Eius oratio*
Principes alloqui cœpit. Non sibi vel minimū dolendum esse, quod ea quidem ratione hætenus vitam e- *pro civibus*
gerit, quâ à Populo Florentino se armari promeritus *oppressis.*
sit, id potius se dolere, istiusmodi inde iudicium de se natum, quod in ipsum convenire minime queat: nam postquam suspicionem, vel irrequieti vel ambitiosi, de se exhibuerit, nunquam, nescire plane sese, qua ratione factum sit, ut vel patronus irrequietorum, vel Reipub. cupidus ambitiosusve, haberi potuerit. Rogare ergo sese Dominos, ne inscitia plebis, sibi nocumento sit, nam quoad ipsum, quamprimum id per occasionē licuerit, se in ipsorum manus ultro sese constituisse. Monitos tamen se cupere, ut potius mediocri victoria, civitate salva, contenti esse, quam si integrâ persequantur, eam in discrimen præcipitare malint.

Fuit hæc integritas Veri, sūm opere à Dominis laudata, rogatusque, ut populo ab armis discedere suaderet, non defuturos postmodum sese iis quæ ab ipso, aliisve civibus salutaria ipsis suppeditari possent. Versus inde cum sua turba ad eos, qui à Rinaldo Donatoque

*Persuadet
seditiones
decepius.*

natoque ducebantur, hos illis immiscuit, dixitque, se Dominos optime affectos offendisse, multa; pro ipsorum cōmodo in deliberationem vocata, verum ob temporis angustiam, nondum determinata fuisse. Rogare interim, ab armis discederēt, Dominisq; morem gererent, fidem suam stipulatus, dimissione plus quam superbia, precibusq; quā minis obtineri posse neq; ipsis securitatem defuturā, modo dicto suo audientes esse velint: quibus quidē verbis persuasi, omnes ad sua, fidem secuti, remearunt.

*Quo etiam
ipsi decepi.*

*Tyrannisq;
stabilia.*

Postquam ab armis discessum esset, Domini forum Palatii armatis occuparunt, quibus postea duo civiū eorū millia, quos sibi addictos noverant, conjungere, usq; in singula vexilla distinctis, injungere, ut quoties opus foret in procinctu essent, reliquis, qui non scripti esset, usu armorū interdixere. His ita constitutis, multos opificum tum necavere quam proscribere, atque eos præsertim, qui ferociiores sese in tumultibus exhibuissent. Quo autē porro Gonfalonero justiciæ plus autoritatis esset, decrevere, ne quisquā ad id munus, minor XLV. annis, legeretur. Multa præterea ad gubernationem suā stabiliendum saxe runt, non modo iis, contra quos introducta erant, minime ferenda, sed etiā civibus ipsis suarū partium exosa. Neq; etenim regiminis ille status bonus tutusve ipsis videbatur, quē tanta acerbitate atq; violentia tueri necesse esset, immanitas siquidem ista, non modo Albertis illis, qui in urbe residui erant, atq; Mediceis, quib; videbatur populū à se circumventū, verū etiā permultis aliis displicebat: primus vero, qui contra ire auderet, Donatus, Jacobi Acciaivoli, fuit Is siquidē, licet magna in urbe autoritate polleret, Masoniq; Albiziorū, (apud quē ob res, munere vexillarii gestas, summa Reipub. resederat) potius superior q̄ par esset, non poterat tamen, inter tot animo male affectos, ipse deses agere vel publicam calamitatem, (quod pleriq; solent) in commodum suum convertere.

Eam ob rem de exulibus patriæ restituendis vel saltē de admonitis ad dignitates revocandis, consilia secum agitare, tandēq; idq; sibi animi esse modo hinc,

modo illinc, apud cives testari cœpit, non alia nimirū ratione populo satisfieri, humoresq; partium corrigi posse inquit, neq; se aliud expectare, quo id effectū daret, quā ut inter Dominos reciperetur. *Verum cū actiones nostræ ita cōparate sunt, ut mora nobis tādīū, celeritas vero periculū pariturire soleat.* eam ob rē quo tādīū levaret, fortunæ aleam, sibi experiundam esse constituit.

Erant id temporis ex Dominorū numero Michael Acciaivulus ipsius socius, Nicolausq; Ricoverius amicus. Occasionem itaq; se adeptum ratus, quæ non prætermittenda esset, consilia sua apud hos deposuit, petiitq; ut in consiliis legem rogarent, qua restitutio civiū contineretur. Atq; illi quidē persuasi, collegarū animos ea dēre tentarunt, verum responsum, *res novas minime tentandas, quarū commodum in ambiguo, periculū vero certissimum esset.* Eam ob rē Donatus, postquā etiā alia via, idē sēpius frustra tētasset, ira cōmotus, eō prorupit, ut diceret, postquam ipsis integrum non esset, Rem. pub. iis, quas in manibus haberēt, rationibus, restituere, fore ut armis eam corrigi, propediem sint experturi. Quæ quidem vox, tantopere animos offendit, ut re cū Dominis deliberata, Donat⁹ vocaretur, atq; cōvictus, in exiliū Barletiū relegaretur. post hunc Alamānus Antoniusq; Mediceus, præterea omnes isti-

Contraq;

Donatus

Acciaivulus

nitiur.

In exilium

pellitur.

Dū ergo urbs perinultos, male affectos, intra mœnia, multosq; exules extra haberet, factū est, dū Pichi⁹ Cavicciullus, Thomas Riccius, Antonius Mediceus, Benedictus de Spinis, Antoni⁹ Girolamus, Christofanus Carlonius, duoq; præterea alii infimæ cōditionis, verū quotquot eorū erāt, adolescētes, audaces, atq; p̄ patria recuperāda, ad quævis subeūda parati, Bononiæ versarentur, ut occultis rationibus, à Piggiello, Barroccioque Cavicciullis, qui Admonitione notati Florētiae agebāt, his significaretur, cupere se ipsos clā inēdes suas recipere, si ipsis eō occulte penetrare integrū esset, unde postmodū Masū Albiziū, in publicum

Exulum

Florentino-

rum occultis

conatus.

prodeuntem, interficere, plebemque ad arma excitare facile possent, quam quidem movere eo proclivius esset, quod plerique, conditionem illam urbis, averfarentur, præterea à Ricciis, Adimariis, Medicis, Manelliis, multisque aliis familiis, auxilia ipsis certo expectanda essent.

*In ipsam urbem pene-
trant.*

Hac ergo spe adolescentes isti excitati, quarto Augusti die, anni MCCCXCVII. Florentiam perrexerunt, ibique in ædibus constitutis occultati, Masum, à cuius cæde motum cupiebant, observarunt, Atque Masus quidem in publicum prodiit, inque Pharmacopolio, ad S. Petrum majorem, substitit, quod etiam ab eo, qui ipsum observatum missus erat, conjuratis subito renunciatum fuit. Ii ergo confestim armis correpti eum ad locum festinarunt, sed Masus jam inde discesserat: nec tamen illi animo remissiores, quod prima via non cessisset, ad forum vetus perrexerunt, eoque loci quendam adversarum partium obtruncarunt, inde voce elatiore, populū, arma, libertatē, Tyrannorumque necē, crebro ingeminando ad forū novum conversi, alium istarum partium neci tradiderunt, eaque ratione per urbem discurrentes, postquam neminem arma corripere animadvertent, ad Nighittosam substiterunt, ibique altius conscendentes, populum, qui frequens, spectandi licet potius, quam auxilii subministrandi gratia, eò confluxerat, ad arma vocare, hortarique cœperunt, ut ex servitute illa, tantopere ipsis exosa, exire mallent, non privatis injuriis, sed potius querimoniis & lamentationibus civium, se commotos, ipsos in libertatem vindicare cupere, audivisse se aliquoties ipsos divinam opem implorantes, atque occasionem expetentes, quajugum istud excutere possent, neque aliud quam ducem eam ad rem opperientes: jam vero, cum tam occasio illa, quam duces commodum sese exhibeant, stare ipsos stupidos atque attonitos, exspectareque, quousque ij, qui libertatem ipsorum promotam cuperent, opprimantur, ipsique servitutem longe acerbiores deinceps experiantur. Mirari
fane

sanefese, eos ipsos, quos minima alioquin injuria, ad arma corripienda excitasset, tot modo cladibus oppressos, nihil movere, sed otiosos pati, tam ingentem civium suorum numerum exiliis atque notis pessum ire, licet tam exules patriæ, quam notatos dignitatibus restituere, in ipsorum arbitrio repositum sit. Quæ porro exhortationes, (verissimæ quamvis) turbam illam necquiquam moverunt, seu quod metu præpediti, seu quod animi ipsorum, ob binas illas cædes, ab homicidis istis alieniores essent.

Cum ergo conjurati illi animadverterent, neque verbis neque rebus se quidquam promovere, sero tandem agnoscere cœperunt, quam periculosum sit, istos in libertatem asserere, quib. servire omnino constitutū sit; igitur de negotio perficiundo desperantes ad templū S. Reparatae sese receperunt, idq; non tam vitæ tuendæ, quā mortis differendæ causa, obserrarunt.

Interea Domini, ad primos motus aliquomodo turbati, Palatiū armaverāt: verū postq̃ rē ipsā, authoresq; tumultus, quē porro in locū ii sese recepissēt, accuratius explorassent, paulatim animū resumserunt, Calamitosus
pitaneumq; arinatorum turba stipatum, ad eos com-
præhēdēdos ablegarunt, qui quidē, nō magno labore, eorumdem
tēpli fores effregerunt, atq; miseros partim pugnādo exitus.
sese defēdētes, interfecerunt, partim cōpræhenderūt.
Exanimati, neminē, præter binos Cavicciullos inter
cōplices detulere, qui quidem unā cum ipsis periere.

Hunc casum, alius longe majoris momenti, consecutus est. Bellum id tēporis cum Duce Mediolanensi, Alij exulib.
(cujus supra quoq; mentionem fecimus) Florentini conatus.
gerebant. Atq; Dux quidem, manifesto Marte Florē-
tinos expugnari posse diffusus, ad clandestinas artes animinum advorterat, Florentinisq; exulib. intermediis,
quorum nimirum omnis Longobardia referta erat,
cum quibusdam in urbe tractare cœperat, eoq; tandē
convenire, ut ad diem constitutum, omnes exules ad
arma tractāda idonei, ex locis Florentiæ propinquo-
ribus, secundo Arni fluvio, urbem illaberentur, ope-
raque amicorum, qui in urbe agebant Principum æ-

des invaderent, iisq; obtruncatis, Rempub. ad arbitrium ipsorum restituerent.

Deiuli.

*In faustisq;
pariter sine.*

*U. de nova
proscriptio-
nes.*

Erat inter conjuratos, intra urbem, Ricciorum quidam, cui Samminiato nomen, qui dum complices studiosius sibi compararet, quod nimirum in conjurationibus crebro occurrere solet, ut pauci ad perpetrandum non sufficiant, plures verò negotium prodant, in delatorē suum forte incidit. Contulit siquidem ipse rem, cum Salvstro Cavicciullo, cujus sane fidem injuriæ, tã propriæ, quam in propinquos profectæ, promereri debuerant, verum is, timoris potius, quam propinquæ spei habitatione, omnem rem subito ad Dominos detulit, qui quidem Samminiato comprehenso, seriem totius negotii questionibus extorserunt. Consciorum vero nemo, præter Thomã Davizium deprehensus fuit, quod is eorū, quæ Florentiæ agebantur, plane ignarus, Bononiã eo proficisceretur, atq; in ipsa via circumveniretur, reliqui vero omnes, Samminiato in vincula conjecto, fuga sibi cōsuluere. Samminiato Thomaq; pro criminis magnitudine, è medio sublatis, Domini Dictaturam in plures civium contulerunt, quorum nimirum esset fontes pervestigare, inq; publicum consulere. Hi porro inter rebelles scripserunt sex Albertorum, sex præterea Ricciorum, duos Mediceorum, tres Scaliorum, duos Strozziorum, Bindios præterea, Altovitios, Bernhardū Adimarium, multosq; inferioris notæ alios. Admonitione porro notatæ universæ Ricciorum, Mediceorum, & Albertorum familiæ, ad decennium, paucissimis ipsorū exceptis. Inter Albertos quidem admonitionem evasit Antonius, quod quietus pacisque amans haberetur.

Accidit paulo post suspicionibus illis nondum plane consopitis, ut Monachus quidam, quod conjuratorum tempore, sæpius Bononia Florentiam commigrare visus esset, comprehenderetur. Indicavit, ille, se sæpius ad Antonium cum literis comisse: mox igitur Antonius in vincula conjectus, licet primo rem inficiaretur, à Monacho tamen convictus, eamq; ob rem ære mulctatus, atque ad trecentesimum ab urbe lapidem relegatus fuit. Porro, ne indies, ab Alberto-

rum familia, Reipub. discrimen expectandum esset, omnes præterea ejus familiæ, qui XV. ætatis annum excessissent, proscripti fuere.

Ioan. Gale-
azij Viscon-
tij obitus.

Atq; hæc in annum MCCCC. inciderunt, biennio nimirū, antequam Dux Jo. Galeazius vita fungeretur atq; suo obitu bello, ad duodecim annos cū Florētinis gesto, finem imponeret. Quo quidē tempore, Reipub. potētia nō mediocriter aucta, quod nimirū ea hostes, tam intra quā extra muros oppresserat, Pisanis bellū illatum, iiq; feliciter, magnaq; cum Reip. Florentinæ gloria, subjugati fuere. Inde, ad annū usq; MCCCCXXII, in urbe quietum, præterquā quod cōtra Albertos, anno MCCCCXII. fines egressos, Dictatura constituta, illiq; novis legibus & exactionib⁹ repressi fuerint. Inter quæ Florentini bellum cum Rege Ladislao Neapolitano gessere, quod ex morte Regis anno MCCCCXII. finem sumit, postquā is viribus primo inferior, Florentinis Cortona cecidisset. Verum restauratis postmodum viribus, redintegratoq; bello, tanta virtute id administraverat, ut Florentinis id non minus exitiosum futurum fuerit, quam quod cum Duce Mediolanensi gestum erat, nisi id pariter cum morte Regis exspirasset: neq; Florentini, ob istiusmodi belli exitū, fortunæ minus, q̄ in bello Mediolanēsi, obstricti fuerunt. postq̄ etenim Rex Romā, Senas, Picenū Flaminiaq; jā occupasset, neq; ipsi præter Florētinos, subjugadū quicq̄ superesset, diem ipse extremum clausit.

Pisani à
Florentinis
subacti.

Bellum cū
Rege Ladis-
lao per-
iosum.

Eius mors.

Ab obitu Regis quievit urbs octennium sub cujus anni (qui præterea bello cum Philippo Mediolanensium Duce finem imposuit) exitum, partium studia in urbe reviviscere cœperūt, neq; publicū agitare desierunt, priusq̄ illa Reip. administratio, quæ ab anno MCCCLXXXI, ad annum usq; MCCCCLXXXIII. steterat, penitus opprimeretur, cujus quidem administrationis tempore, Aretium, Pisæ, Cortona, Liburnum, monsq; Pulcianus, Florētinorum imperio, cessere, longeque; majora proculdubio ab ipsis gesta fuissent, nisi urbs in se divisa, cum pristinis studiis, misere conflictata fuisset, quod in sequenti quidem libro uberius explicabimus.

LIBER QUAR-
TUS NICOLAI MA-
CHIAVELLI, CIVIS ET SE-
cretarii Florentini, Historiam Flo-
rentinam complectens.

Rbes plaræq; præcipue vero, hæ quæ minus bene constitutæ sunt atq; nomine Rerû pub. gubernatur, sæpius rationem administrationis statusque mutare consueverunt, idque potissimum, non respectu libertatis & servitutis, quod plerique arbitrantur, sed ratione servitutis atque nimiae licentiæ. Libertatis siquidem nomen, à ministris licentiæ, popularibus nimirum, saltem prætexitur, servitutis vero nobilibus in ore geritur, cui utrisque horum pariter propositum sit, neque legibus, neque ulli hominum subesse. Enimvero, si quando occurrat, (accidere quidem id raro solet) ut felici urbis genio, bonus, prudens, potensque civis emergat, cujus industria atque constitutionibus, humores isti noxii, qui nobiles populumque agitare solent, vel sistantur, vel eousque repurgentur, ne facile in noxam evadere possint, ea sane civitas optimo jure libera, ejusque publica administratio, firma ac stabilis dici mereatur. Postquam etenim, bonis legibus & constitutionibus superstructa sit, eam virtute humana, quod reliquis usu venire cernimus, conservari minus necesse est.

Atque istiusmodi quidem legibus & constitutionibus, per multæ priscarum Rerumpub. (quarum diuturnum mansit imperium) dotatæ fuere: vicissim istiusmodi legibus destituebantur, atque etiam hodiernum destituuntur omnes, quæ administrationem tyrannicam cū ea, quæ licentia ducitur, hancq; iterum

cum

eum illa erebro commutarunt, atque commutare solent, siquidem illæ ob potentes, utrarumque partium, adversarios, nunquā diutius subsistere possunt, quod nimirum alterum genus, hominibus bonis, prudentibus alterum nunquam probetur: unum nocere facile potest, alterum bene facere difficulter queat: in illo insolentes, in hoc stulti nimium possunt, utrumque; tamen eorum opus habet, ut vel virtute, vel fortuna humana regatur atque conservetur, quæ quidem, siue homine isto extincto, siue nimis laboribus exhausto, pariter deficere possunt.

Ut ergo ad rem veniamus, ex iis, quæ hætenus memoravimus, satis abunde liquet, publicam illam rei gubernationem, quæ à Georgii Scalii nece, sub annū MCCC LXX XI. initium sumsit, primo virtute Masonis Albizii, postmodum Nicolai Uzanii incolumem stetisse. Quievit igitur urbs ab anno XIII. ad XXII. usque, postquam nimirum tam Ladislao mortuo, quam Longobardia in multas partes distracta, neque in urbe ipsa, neque extra eā, quicquā timescendum superesset. Nicolaum Uzanū comitabantur viri, autoritate insignes, Bartholomeus Valorius, Nero Nigius, Rinaldus Albizius, Nerius Lighinus, Lopusque Nicolinus. Studia porro illa partium, ex Albiziorū Ricciorumque discordiis nata, tantaque cū clade, à Salvestro Mediceo revocata, nunquam penitus sopita fuere, ac licet earū illa, quæ multitudini probabatur, triennium saltē imperio potiretur, annoque; mox MCCC LXXXI. extingueretur. nihilominus, quod humor ille maximā urbis partē occupasset, nunquā ea funditus extirpari potuit: licet inficiari nōlim, crebras Dictaturas, indeque; exortas harū partiū persecutiones, quæ ab anno LXXXI. ad annum usque, CCCC, in earū duces grassatæ essent, eas propemodū ad nihilū reduxisse. Atque; præcipuæ, istis persecutionibus oppressæ familiæ memoratur, Albertorum, Ricciorū, & Mediceorum, ut pote quæ sæpius tam viris, quam opibus, exuerentur, illique, qui eorum in urbe superstitēs manserant, honoribus arcerentur: quæ quidem clades, partes illas summo opere depresso-

rant, & vix non penitus consumferant. Nihilofecius, penes mulorū animos, injuriæ illæ atrociffimæ, earū que vindicandarum studiū, vigeat, quod quidē nullo alio adminiculo suffultum, pectoribus reconditum delitefcebat.

Errorer eorum qui Rempub. Flor. administrabant.

Nobiles interim illi populares, qui Rempub. id tēporis quieti administrabāt, in duos errores abierūt, iisque rationē illā administrationis, ruinæ exposuerunt: unus quod ex perpetuo imperio insolētia crescerent, alter, quod ob mutuā æmulationē atq; invidiā qua alii alios premebāt, atq; ob continuā Reipub. administrationē, non eo, quo par erat studio, ab aliorū insidiis sibi caverēt. Postquā hi igitur sinistris suis rationibus, ferē

his, quæ non cumento aliquando esse possent.

omniū odium incurriſſēt, neq; quod eas minus timerent, seu potius ea in aliorum invidiā tolerarent, obviā ire cuperent: ea tandē via factū est, ut Mediceorū familia, paulatim authoritatē pristinā recuperaret. Atq; primus quidē, qui ex hac emergere denuo cœpit, Joannes Biccii nuncupatus fuit: Siquidem locupletissimus ipsaq; naturā mitissimus pariter ac humanus, eorum connivētia, qui Rempub. regebant, ad summum magistratus culmen cōscenderat, quæ quidē res, universim tāta cum læticia excepta celebrataq; fuit, quod nimirum plerisque videretur, sibi ea ratione defensor

Mediceorū primus qui emergeret.

rem paratum, ut id prudentioribus, non abs re magnę suspicioni fuerit: siquidem antiqua studia omnia reviviscere videbātur. Neque defuit Nicolaus Uzanus, quin cives ea de re moneret, ipsisque demonstraret, quam periculose istiusmodi hominem foveri, in quem omnium animi concurrerent, facile quidem principiis obfisti, verum dilata in moras invalescere, tandemque difficulter reprimi posse: agnoscere interim sese in Joanne multas condiciones, quæ Salvestrum Mediceum longe superarent. Nulla tamen istarum monitionum, apud collegas Uzani, ut pote cujus existimationem æmularentur, eumque conjunctis sociorum viribus eversum cuperent, habita fuit ratio.

Dum igitur hunc ad modum, Florentinorum ani-

mi comparati essent, humoresque illi paulatim reviviscerent, Philippus interea Viscontius, secundus Joannis Galeazii filius, ex obitu fratris, universæ Lōgobardiæ imperium adeptus, eamque ob rem, magnis conatibus se nō imparē arbitratus, sūmopere ardebat, Genuenses sibi denuo subdicere, qui quidē id tēporis, Duce Thoma Campofregosio, liberi agebant: Verū vel istū, vel aliū conatum requirere, ut Florentinos, novo fœdere, sibi conjunctos haberet, cujus rei, vel solam famam, ad adimplenda sua desideria satis fore judicabat. Eam ob rem legatis ad Florentinos missis, studiose amicitia eorum ambivit. Fuere civium non pauci, qui novum fœdus dissuaderent, persistendum tamen ea in pace, quā multis jam annis cum ipso coluissent, agnoscebant siquidem cōmodum, quod inde in Ducem esset redundaturum, cum interim parum utilitatis urbem hinc maneret. Aliis fœdus iciendum videbatur, verum id tam angustis terminis circumscriptum, quo Ducis, terminos egredientis, animus subdolus manifesto depræhendi, pacemque violenti bellum æquiore titulo inferri posset: re ergo in utramque partem putata, tandem pax firmata fuit, qua à Duce cautum, nihil sibi juris in ea fore, quæ fluvio Magra atque Panaro, Florentiam versus, discriminarentur.

Hac transactione impetrata, Philippus Bresciam, *Philippus*
inde Genuam, præter eorum opinionem, qui *Viscontius*
Florentiæ ejus pacis authores fuerant, occupavit, *Bresciam*
utpote quibus persuasum esset, Brescianos à Venetis defensos, Genuenses vero tutelæ suipsius *Genuamque*
satis fore. Cum igitur in transactione, inter Philippum Ducemque Genuensem, Philippus Serazanam, multaque alia oppida, citra fluvium Magram, Campofregosio ea cautione concessisset, ut ea alienare cupienti, Genuensibus cederent, ea quidem via Philippus pacem, cum Florentinis, violasse judicabatur. Præterea fœdus, cum legato Bononiensi, pactus erat, quæ sanè singula animos Florentinorum abalienarunt, novisque remediis malis

istiusmodi (quæ longe maiore expectabantur) contraeundum esse decreverunt.

Quæ quidem animorum alterationes, Philippum non latuere: ne igitur sibi deesset, missis oratoribus, seu ut sese purgaret, seu ut Florent. animos pertéteret, seu etiâ ut eos vanis cōiecturis sopiret, mirari sese istas suspiciones simulabat, omnib. iis se renunciaturū pollicitus, quæ suspicionib. ansam præbere possent. Nihil tamē oratores isti egere aliud, quâ ut civiū animos in partes distraherēt, videbatur siquidē iis, qui plus apud Rempub. valebant, arma capienda, consiliaque Ducis turbanda esse, quod si etenim copiis conscriptis, Philippus nihilominus quiesceret, non modo ea ratione bellum non inferri, sed potius paci viam subministrari. Permulti alii, seu invidia in eos moti, qui Rempub. administrabant, seu quod à bello sibi metuerent arbitrabantur, *non temere suspicionibus contra amicum indulgendum*, neque porro res, à Duce gestas, tanti momenti esse. Hoc interim constare, si ad Decemviros creandos, militemque scribendum deveniretur, nihil id aliud, quam bellum velle, quo quidem, si tam potens Princeps petatur, certo id exitio civitati fore, licet nihil è contra commodi inde sperare liceat, siquidem, si quæ forte bello obtineantur ea commode defendi nequeant, quod Flaminiam interpositam habeant, de qua occupanda, propter Pont. vicinitatem, ne cogitare quidem liceat. Nihilosecius eorum sententia obtinuit, qui præparationem ad bellum suadebant, repudiata illa, quæ pacem cupiebat.

*Decemviri
ad bellum
contra Phi-
lippum Flo-
rentiæ cre-
ati.*

Creati eam ob rem Decemviri, copiarum conscriptæ, novæque exactiones impositæ, quæ quidem omnem urbem, quod iis minores cives plus, quam potentiores, premerentur, querimoniis replevit, inveci potissimum in potentiorum ambitionem atque authoritatem, quibus commodum videretur, ad exercendam animi libidinem, opprimendumque populum, bellum minime necessarium suscitare.

Hactenus tamen ad arma nondam deventum erat, interim omnia suspicionibus patebant, siqui-
dem

dem Dux, à Legato Bononiensi rogatus, (metuebat is sibi ab Antonio Bentivoglio, qui exul ad castellum Bononiæ morabatur) copias in Bononiensem agrum trajecerat, quæ quidem agro Florentino adeo vicinæ, non mediocriter eos sollicitos tenebant. Omnium verò maximo terrori fuere, Ducisque animum non ambiguis indiciis patefecere ea, quæ de Foro Julio succedere. Possidebat id temporis Forum Julium Georgius Ordelaßus, qui decedens, filium suum Theobaldum, Philippi tutelæ commiserat. At pueri mater, de tutoris fide ambigua, eum ad avum Ludoicum Alidosium, Imolensium Dominum, ablegaverat, quem tamen à populo Forojuliensi compulsâ, Philippo tandem restituere necesse habuerat. Quo igitur Philippus suspicionem de se averteret, animumq; suum profundius occultaret, cum Marchione Ferrariensi clam pepigit, ut per Guidonem Torellum, procuratorio nomine, Forojuliensem administrationem occuparet, quo facto, ipse Forojulio potitus est.

*Philippus
astu Forojulio
potitur.*

Atque hæc quidem, cum Florentinis innotuissent, mox illi cunctatione valere iussa ad bellum ruere cœpere, licet permulti contrarium sentirent, Joannesque præcipue Mediceus publice bellum dissuaderet, atque prolixè demonstraret, etiamsi de animo Ducis certo constaret, satius tamen esse, ab illo peti, quam ipsi bellum inferre, siquidem hac via, Dux non minus causam belli, quam Florentini, reliquis Italiæ Principibus probare possit, neque ipsis liceat, tam confidenter auxilia aliunde petere, quam si exspectent, quousque Ducis ambitio omnibus innotescat, majore præterea ipsos animo propria, quam aliena defensuros. Reliquis videbatur, hostem minimè intra septa excipiendum, sed potius obviam eundum, fortunam nimirum iis magis amicam, qui bellum inferant, quam qui id propulsent, minoreque cum periculo, in alieno dominio, licet id fortassis majores sumptus requirat, quam in suo, bellum trahi. Prævaluit igitur hæc opinio, decre-

tumque, ut omne studium Decemviri impenderent, quo Forum Julium Duci eriperetur.

Cum ergo Philippus animadverteret, Florentinos ad ea occupanda conari, quæ ipse defendenda suscepisset, reliquis consiliis posthabitis, Agnolum Pergolensem, satis valida cum manu, versus Imolam ire voluit, quo nimirum Imoleasium Dominus, sua ditione defendenda occupatus, nepotis curam negligeret. Cum ergo Agnolus, antequam Florentinorum exercitus Modigliano moveret, sub Imolam copias suas deduxisset, atque ob frigus insolitum, fossas urbis glacie obductas comperisset, nocte quadam concubia, fur-
Inde Imolam noctu furtim occupat. tim muros occupavit, atque Ludoicum in vincula Mediolanum transmisit. Eam ob rem Florentini, cum exercitu Forum Julium perrexerunt urbemque obsidione cinxerunt: ne porro Duci integrum esset, obsessis opem ferre, ideo Comitem Albericum ad stipendia sua receperunt, qui quidem ex Zagonara Imolenses indies infestabat. Animadvertebat Agnolus Pergolensis, se Foro-Julien-sibus opem ferre tuto vix posse, quod nimirum copiarum nostrarum, situ munitiore, defenderentur, eam ob rem Zagonaram sibi expugnandam esse constituit, haud dubia spe fretus Florentinis aut eum locum negligendum, aut si defendendum judicarent, Foro-Julium ipsis omittendum, præliumque omnino committendum fore. Coegit igitur propediem Albericum, ut pacem peteret, quam quidem ea conditione obtinuit, ut opido excederet, nisi intra quintum decimum diem auxilia Florentinorum ipsi præsto essent.

Zagonarum deditione obtinet. Non latuere isthæc incommoda, tam exercitum, quam cives Florentinos, dumque omnes victoriam istam hosti præreptam cuperent, longe uberiores ipsi suppeditarunt: quippe Forum Julium omittentes, quo Zagonaræ subvenirent, in prælio victi profligatique fuere, idque non tam virtute hostium, quam temporis injuria: nostri siquidem, tam imbribus madidi, quam cum cæno profundissimo aliquot horas luctati, in hostem recentem impegerunt,

runt, eaque ratione haud difficilem victoriam ipsi exhibuerunt: Licet ea clade, per universam Italiam decantata, nemo præter Ludoicum Obizium, duoque præterea ex ipsius comitatu, desiderati fuerint, atque equis excussi, coeno profundissimo immergi perierint.

Consternavit sane clades illa non mediocriter universos cives, potissimum verò magnos: quos belli authores fuisse, supra attigimus, agnoscebant siquidem hoste cum acerrimo rem esse, interim se tam armis quam amicis destitui, populum præterea adversum habere, à quo per vicos undique dictis se proscindi, & exactiones illas, bellumque, nulla necessitate urgente susceptum, sibi exprobrari audirent. Inquietabant etenim, En Decemviros creatos hostique metum incussum! En Forum Julium Duci è manibus ereptum! En consilia eorum, quæque in animo occultabant, detecta! non quidem, quod libertas ipsis cordi fuerit, quam omni studio averfantur, sed quo potentiam suam augescerent, quam tamen Deus, justus iudex, imminutam voluit. Neque sane hoc solo facinore, sed multis præterea conatibus, præcipue non absimili, cum Rege Ladislao, bello, urbi perniciosi fuere. Undenā vero deinceps auxilia erunt petitori! A Papa forte Martino? At eum ob unus Braccii libidinem, proterve cōculcarunt: à Regina porro Joanna? at eam, ope sua destitutam, arbitrio Regis Arragonum sese committere coegerunt. Quibus præterea multa addebant alia, quæ à populo iraturno effundi solent.

Visum eam ob rem Dominis, magnam civium portiorum manum convocare, iisque internunciis, populi cōmotam bilem corrigere. Atque inter hos quidē, Reinaldus Albizius, Masi Albizii natu major filius, tamque propria virtute, quam patris memoria clarus, adque sūma tendens, longo sermone populū demulcere adgressus est, non esse prudentis, inquiens, res ex eventu metiri, siquidem sæpius occurrere soleat, ut res mature deliberatæ sinistrum exitum, pessime vero consultæ, *Oratio sententia dandis moribus* bonum

bonum finem sortiantur, neque aliud agant ij, quibus mala consilia, ex felici eventu probantur, quam ut ad male censendum homines invitare videntur, quod quidem summo Rerump. exitio fiat, siquidem mala consilia, non semper felici successu cohonestentur. Iisdem porro ex causis eos peccare, qui prudens consilium, ex eventu minus læto, dijudicare cupiant, siquidem ea ratione civibus animi decrescant, ne in publicum sententiam suam libere depromere ausint. Inde ad necessitatem ejus belli digressus, opportunis rationibus demonstravit, nisi in Flaminia cœptum esset, necessario in Tuscia id excipiendum fuisse. Cum verò Deo visum sit, militem suum primo congressu profligari, damnum sane istud eo gravius fore, quanto abjectiores animo ipsimet sese sint exhibituri. At si fortunam ingenti animo excipere, iisque mediis, quæ in manibus sint, audacter contra ire conentur, tum neque ipsis cladem, neque Duci victoriam magno momento futuram. Neque vero sumptibus atque exactionibus futuris, ipsos moveri debere, siquidem ea tam cito desinere, quam etiam longe tolerabiliora, ac antea esse queant, postquam nimirum minore sumptu defensionem paremus, quam aliis bellum inferamus. Tandem avorum exempla ipsis imitanda proposuit, qui quidem cōstanti animo, adversa quævis ferendo contra omne, omniū Principū vim, immoti hactenus subsistissent.

His ergo rationibus cives erecti, Comitem Odonem, Braccii filium, ad stipendia sua vocarunt, ipsiq; moderatoris loco, Nicolaum Piccininum Braccii alumnū, atq; omnium reliquorum, qui sub Braccio meruerant, celeberrimū ducem, cōjunxerunt, multos præterea ductores constituerunt, iisq;, qui profligati equos amiserant, de equis prospexerunt. Viginti præterea cives, ad novas exactiones tribuendas legērunt. Atq; illi quidem, quod potentiores, ex clade illa, dejectiores animadvertērent, nulla ipsorum habitatione, iis potissimum exigendo molesti fuere.

Potentiores igitur, eam ob rem, male sibi consultū animad-

animadvertentes, primo quidem honestatis gratia, non tanquam suam ob causam, de acerbitate exacti-
onis conquerebantur, sed ut injustam, universim
eam proscindebant, mitigariq; eam suadebant: verū
idā multis depræhensum, inq; consiliis impeditum,
successu caruit. Alia igitur via, idem perfici posse per-
suasi, si nimirū facto ipso, acerbitas exactiōis, omnib.
innotesceret, indeq; odiū mereretur, auctores fuere,
ut exactores, omni severitatis genere, pecuniā extor-
querent, autoritate in eos collata, ut omnē contra li-
ctores sese defendentē, impune occidere ipsis liceret,
quæ quidē consilia, multas civium cædes peperere: a-
deo, ut jam partium studia sanguinē redolere viderē-
tur, prudentioresq; infauftum rei exitum ominaren-
tur, quod nimirū tam præstantiores, quib. honor alio-
quin deferri consueverat, manu injectionē, æquo a-
nimo ferre non possēt, quā altera pars, æqualitati ex-
actionis insisteret. Eam ob rem, multi præstantiorum
civium conventus agebant, tandemq; concludebant,
omni modo administrationē Reip. ipsis recuperandā
esse, postquam nimirum ipsorum socordia civibus,
ad exagitandas actiones publicas, animū addidisset,
& eorum audaciam provocasset, qui alioquin turba-
rum duces sese exhibuerant. Hæc ubi aliquoties in-
ter ipsos disputata essent, constituere omnes in unum
convenire, deq; negotio tandem certo statuere.

*Exactiōis
Florentiæ a-
cerbitas.*

*Conventio
lorum cau-
sa.*

Convenire ergo, venia prius à Laurétio Ridolfio,
Franciscoq; Gianfiglazio (qui tum ad gubernacula
sedebant) impetrata, ultra septuaginta cives, ad fanū
S. Stephani, aberat tamen Joānes Mediceus, seu quod
non vocatus esset, seu quod, opinioni isti contrarius,
interesse nollit. Peroravit ibi Reinaldus Albizius, ur-
bisq; conditionem omnib. exposuit, quod nimirum
ex ipsorum socordia, administratio Reip. iterum ad
plebem devenisset, è quorum manibus, sub annum
MCCCLXXXI. ea erepta, ab ipsorum patribus, fuis-
set: in memoriam porro, acerbitem illius admini-
strationis quæ triennium duraverat, ipsis revocavit,
qua quidē singuli eorum, qui præsto erant, hi patre illi
avo orbatu fuissent, eò sane iterum rediri, urbemque

iisdem plane periculis expositam ire, plebem siquidem, suo jam arbitrato, actiones moderari, neq; aliud superesse, quam ut eadem, (nisi maiore vi, aut legum salubriorum imperio coherceatur) magistratum ex arbitrio legat, qua quidem ratione dignitates ipsis ereptas, administratioque illam pessum itura sit, quæ, tanta cum urbis laude atque gloria, ultra quadragesimum jam annum, Rempub. conservasset, tandemq; Florentiam, aut ex libidine multitudinis gubernandam, quod quidem alteræ parti summæ licentiæ, alteræ summo discrimini futurum sit, aut sub Imperiū unius qui eam occupet, redigendam ruere. Certo itaq; sibi persuasum habeant omnibus, quibus patria, propriaque existimatio cordi sit, incumbere, ut indignitatem eam à se amoveant, virtutisq; Bardī Manzi-
nii recordentur, qui urbem eo discrimine, in quo hæ-
rebat, exterminatione Albertorum liberasset: duxisse originem istam plebis audaciam, ex nimio eorum, qui ad Rempub. cooptandi essent, numero, quæ ipsi quidem restringere debuerant, ne Palatium, hominibus istiusmodi novis atq; abjectis, repleretur.

Quibus eum ad modum disputatis, tandem eò desit, nullum aliud, suo quidem iudicio, remedium superesse, quam si Respub. potentioribus restitueretur, artesq; minores autoritate sua minuerentur, eamq; ob rem, ex quatuordecim, ad septem tribus revocarentur, qua quidem ratione, tribuum autoritas, in consiliis labefactari possit, tam quod numerus earum sic restringeretur, quam quod potentiores ea vi prævalerent, qui procul dubio, ob inveterata erga plebē odia, ab ea semper sint dissensuri: *prudentis esse, pro temporum ratione, hominum ingenia, ad commoditates suas adplicare*, nam si patribus ipsorum non infelicitè cesserit, ad extinguendam nobiliū ambitionem, in plebis partes concedere, cur nō iisdem rationibus liceat, postquam nobiles oppressi sint, plebisque insolentia contra excreverit, horum libidinem, istorum opera cohercere? Duas præterea vias, perficiendis hisce conatibus patere, aliam fraudis, violentiæ alteram, ad
quam

quam recurrere eo proclivius sit, quod quidam ex suo ordine, inter Decemviros recepti sint, quorum quidem opera, miles furtim in urbem recipi possit.

Summis hoc consilium gratulationibus exceptum, inq; hanc sententiam descensum fuit: Nicolao Uzano præterea affirmante, omnia, quæ hætenus à Rinaldo disputata sint, verissima esse, mediaq; bona ac certa, siquidem ad ea, absq; manifesta civium divisione, pervenire liceat, hanc verò certissime expectandam esse, nisi Joannes Mediceus in has partes pertrahatur, eo enim in has partes descendente, plebem ducē destitutam, minimè metuendam fore, at ipso dissentiente, rem citra pugnam perfici non posse, ad quā porro descendere, periculosum ipsi videatur, siquidem aut victoria nō potiri, aut ea adepta minus tranquille frui posse, pariter in ambiguo sit. Inde ad ea digressus, quæ antehac, optimo animo, hoc de successu præmonuisset, in memoriam modeste ipsis revocavit, non integrum id temporis ipsis fuisse, malis hisce, dum facile possent, obviam ire, nunc verò opportunitatem illam deesse, nisi majore cum discrimine conflictari velint: eam verò ad rem, nihil aliud remedii superesse, quam Mediceum lucrari.

Provincia igitur ista Rinaldo demandata, ut ille, quibus melius posset rationibus, Joannem persuaderet, eumq; in has partes perduceret. Suscepit eam Rinaldus non invitus, Joannemq; multis rationibus adgressus est, quo persuaderet virum, nec populi partes amplecti, eaque ratione temeritatem plebis provocare, universamq; Reipub. discrimini exponere vellet. Responsum à Joanne, officium boni prudentisq; civis, suo quidem judicio esse, consuetudinem inveteratam Rerumpub. haud facile mutare, cum nimirum, nulla alia re, homines tantopere offendi soleant, siquidem necesse sit, multorum id cum damno conjunctum esse, at ubi magna pars offenditur, ibi indies malos effectus enasci, consentaneum esse: Sibi porro videri, ipsos, dum hæc eum ad modum constituerint, in duos gravissimos errores impegisse, unum, quod dignitates in eos con-

ferre

Joannis Ma
dicei inge-
nium pacis
studioque

ferre cupiant, qui eas nunquam habuerunt, eamque ob rem eas non magni æstimaturi sint, at iis carendo, nihil causæ habeant, quod doleant, alterum, quod eas his eripere velint, qui honoribus innutriti, nunquam, nisi eas recuperaverint, quieturi, atque adeo injuria alteri partium illata beneficium in alteram, longe intervallo sit superaturus. Eam ob rem, harum alterationum authorem, paucos amicos, permultos verò adversarios sibi comparaturum, atq; horum quidem ferociam, in vindicanda injuria, istorum opē, in ipso defendendo, longe antecessuram, cum *naturale sit, homines proniores ad vindicandas injurias, quam ad rependenda beneficia esse, quod nimirum isthinc commodum quoddam, hinc verò damnum sentire sibi videantur.*

Inde ad Rinaldum oratione conversa, sic ipsum affari cœpit. Et tu quidem, si ea, quæ hactenus in hac urbe succedere, tum quot fraudibus hic vivatur, memoria repetere velles, proculdubio, minore cum vehementia, hosce conatus amplectereris, si quidem videre tibi liceret, eum ipsum, qui huius consilii caput est, postquam vestro auxilio populum exauctorasset, vicissim populi, tanquam ob injurias istas jam à vobis alieni, auxilio, auctoritatem vobis ipsis erepturum, idemq; planè vobis eventurum, quod Benedicto Alberti obtigisse meministis, qui quidem ex consilio atque persuasione eorum, qui ipsum minus amabant, in ruinam Georgii Scalii, Thomæq; Strozii, consensit, parvo vero interposito intervallo, ab iisdem, à quibus ea persuasus erat, in exilium ipsemet actus fuit. Tandem ipsum monuit, ut maturius hanc rem ponderare, patremque potius imitari mallet, qui plebis devinciendæ studio, salis vestigal mitigaverit: inde auctor fuerit, ut in eorum arbitrio esset, quorum in publicum ærarium subsidia annua dimidium florenum non excederent, ea exsolvere: tandem etiam sanciverit, ne quisquam civium, eo quo consilia haberentur die, ob res alienum in jus vocaretur: concludendo, sibi constitutum esse, quantum quidem in se firum sit, civitatem suis rationibus relinquere.

Huc

Hæc eum ad modum deliberata, publicum non latuerunt, istisque civibus odium non mediocre suscitauerunt: Joanni verò ad exstimationem summopere contulerunt, à qua tamē ipse sibi summo studio temperabat, ne forte illis animum adderet, qui sub ipsius auspiciis, res novas moliri conarentur, notumque omnibus esse volebat, non se partibus alendis, sed iis potius exstinguendis invigilare, neque aliud quidquam ab ipso expectandum, quam concordiam civium sibi esse: Quod quidem non paucis, qui partes suas sequebantur permolestū erat, utpote qui ipsum in negotiis vehementiorem maluissent, inter quos Everardus Mediceus, natura ferocior, non destitit indies ipsum exstimulare, ut inimicos persequi, amicis vero adesse vellet, potissimum in ipsius animum remissiorem & frigescentem invecus, quo quidem inimicis explorato, eo audacter magis indies insidias necerent, unde universæ familiæ tandem exitiū expectandum esset. Eadem à Cosimo filio ipsi crebro inculcata fuere. Verum quidquid tandem Joanni vel referretur, vel prædiceretur, nunquam tamen ab ingenio suo dimoveri potuit, nihilominus omnia in vulgus jam emanaverant, urbsque manifesto in partes scindebatur.

Joannis Medicei animus immo-
tus.

Erant id temporis in Palatio, Dominis Reip. duo à secretis, quorum uni Martino, Paulo alteri nomen erat, atque hic quidem partibus Uzani, Medicei alter favebat, visum igitur Rinaldo (postquam Joannem in suas partes flectere nequivisset) Martinum exauctorandum esse, quo nimirum Palatium plux ipso- rum partibus deinceps staret: Verum id ab adversariis exploratum, non solum Martino, qui eum defenderent amicos comparavit, sed etiam in Paulum istam fabam cudi fecit, qui quidem officio, non mediocri suarum partium cum injuria, motus, pessimis conatibus confestim ansam præbuisset, nisi ob cladem, ad Zagonaram recens acceptam, omnes perculso animo fuissent.

Nam dum hæc Florentiæ eum ad modum trahe-

rentur, interim Agnolus Pergolensis, Ducis cum copiis, universam Flaminiam, quantum quidem ejus Florentinis parebat, Castracaro & Modigliano exceptis, in potestatem suam redegerat, tam quod loca illa minus munita essent, alia minus strenue defenderentur. Quibus quidem in locis dum pugnaretur, duo acciderunt memoranda, unde cognoscere licuit cum quanto virtus, etiam in hoste in pretio sit, tum quantopere vilitas displicere soleat.

*Infraſti mi-
litis exem-
plum.*

Defendebat arcem Montis Petroſi, Blaſius Melanenſis; hic ergo undiq; ab hoſte circumcluſus, neq; arcem ultra defendi poſſe animadvertens, ex illa caſtri parte, quam ignis nondum depaſcebat paleas, lodices aliaq; id genus dejecit, quæ filioloſq; duos itidē dejectoſ exciperent, accipite voſ, ad hoſteſ inquit, ea, quæ à fortuna mihi obtigere bona, quæq; mihi auferri à voſiſ queant, ea verò, quæ in animo meo reſiſta ſunt, inq; quibuſ gloria atq; decuſ conſiſtit, ea ego nec voſiſ dare, nec voſiſ mihi eripere poſſiſtiſ. Viciſ ea cōſtantiā hoſtiū animoſ, ut tam infantuliſ opitulatū accuſerent, quam viro funeſ ſcalāſq; ſuggerent, quaram adminiculo vitæ proſpiceret, maluit iſ tamē igni ſeſe devorandum ſiſtere, quam patriæ ſuæ hoſti- buſ vitam debere: exemplum ſane nulla parte iſiſ, quæ tantopere ab antiquiſ ſcriptoriſ praedicantur, inferiſ, atque quo rariſ, eo magiſ admirandum. Excepti fuerunt ab hoſte infantuli, iſiſq; omnia ſalva, quæ ſalva ab igne, magnaſq; cum ſollicitudine propinquiſ reſtituti, quos deincepſ Reſpub. Florentina, non minore benevolentia, proſecuta eſt, exque publico, quoad vixerunt, iſiſoſ ali curavit.

*Proditorii
contra ani-
mi aliud ex-
emplum.*

Contrarium plane Galeatæ accidiſ, quo loci Zano- biuſ Piniuſ imperaverat, caſtrumq; hoſtiſ, citra ullam deſenſionē, tradiderat, Agnoloq; prætereā ſuaſor fue- rat, ut neglectiſ Flaminiaſ Alpiſ, ad colleſ in Tuſciaſ deſcenderet, ibiq; minore cum diſcrimine, majore ve- ro cum lucro, rem ageret. Non potuit Agnoluſ, abje- ctum malignumq; hominiſ animū ferre, expoſuit eā ob rem iſiſ ſervorū ſuorū arbitrio, qui poſtquam iſiſum

ipsum ludibrio frequenter habuissent, chartis, quib. testudines impressæ erant, ipsi cibi loco admotis, ea ratione ipsum ex Guelfo in Ghibellinum transmutatum iri asserebant, unde paucos intra dies fame contabuit.

Oddo interim Comes, Nicolao Piccinino comite, in vallem Miseniorum descenderat, quo nimirum, vel Faventiae Dominum ad Florentinorum amicitiam revocaret, vel saltem Agnoli excursions per Flaminiam prohiberet, postquam verò vallis ea, tam situ ipso munita, quam hominibus bellicosus habitata sit, idcirco ab iis Comes Oddo oppressus, Piccininusq; Faventiam in vincula deductus fuit. Placuit tamen fortunæ, ut Florentini hac ex clade, ea re potirentur, quam fortassis ex victoria adipisci minus potuissent. Piccininus siquidem, tanta sollicitudine cum Faventiae Domino ejusque matre rem egit, ut eos in Florentinorum amicitiam pertraheret. Libertati porro restitutus Nicolaus, consilio, quod aliis dederat, ipsemet non institit, sed postquam de stipendiis aliquandiu cum Florentinis tractasset, vel quod conditiones istas, se non satis dignas, arbitraretur, vel quod alibi apiores speraret, quasi furtim Aretio se subduxit, atq; sub Ducis stipendiis deinceps meruit.

Florentini ergo eo casu non mediocriter consternati, sumptibus præterea exhausti, solos se tantæ molis deinceps impares esse judicare, missis eâ ob rem ad Venetorum Remp. legatis, obnixè rogarunt, ut unius potentiae (quod hætenus quidē factu non difficile sit) obviam ire vellent, quæ si alioquin in majus excrevisset, etiam ipsis, non minus quam Florentinis, extimescenda foret. Eandem ad rem ipsos instigabat dux id temporis belli omnium celeberrimus, Franciscus Carmignuolus, utpote qui à Duce, sub quo aliquandiu meruerat, defecisset.

Dubio erant animo Veneti, quod Carmignuoli fides ipsis intuta videretur, hærentque, num vera, fictitiave esset Ducis ipsiusq; inimicitia: verum dum ita in ambiguo constituti essent, accidit, ut Carmignuola,

*Et federe
impetrant.*

Ducis instinctu, à servo quodam proprio venenum propinaretur, quod quidem eum non absumpsit, sed tamen in ipso mortis limine constituerat. His igitur perspectis, Veneti suspitione liberati, cum Florentinis foedus pepigerunt, quo cautum, ut communi sumptu bellum gereretur, Longobardiaq; occupata Venetis, Flaminia vero & Tuscia Florentinis cederet: Carmignuola ad id Dux constitutus. Sedes igitur belli istius in Longobardiam translata, magnoque id animo à Carmignuola administratum fuit, adeo, ut exigui temporis intervallo, Ducem multis oppidis, Brescia etiam ipsa, exueret, cujus quidem urbis expugnatio, id temporis, pro ratione belligerandi tum recepta, propemodum miraculo fuit.

Tractum fuerat bellum istud, ab anno XXII. ad annum XXVII. usque; cives igitur tam diuturnæ exactionis pertæsi, in id convenerunt, ut ea ad æqualitatem reducerentur, atq; ex cujusque fortunarum ratione deinceps peterentur, singulaq; centena dimidium florenū penderent. Cum igitur, hac ratione, exactionis norma à lege, non ab hominum libidine, penderet, ea ratione factum est, ut ea potentiores potissimum premeret, eamq; ob causam, etiam nondū promulgata, ipsis improbaretur, solus Joannes Medicus eā publice laudabat, adeo, ut ea tandē perficeretur vocatumq; à Florent. id genus exactionis, peculiari vocabulo, Catasto fuit, quod nimirum omnium fortunæ, æquali ratione, ea notarentur, quod ipsi accatastare appellabant.

Atq; hic quidem modus, potentiorum tyrannidē aliquomodo coercuit, siquidē his non amplius integrū erat, inferiores pro arbitrio premere, minisve eorū sententias in cōsiliis avertere. Gratiissima igitur fuit universim exactio, licet ea nobilib. summopere displiceret. Verū postquam ita comparatū sit, ut mens humana nunquā sibi satisfactū putet, sed potius una re adepta, ad aliā mox desiderii applicare consueverit, ideo populus, non contentus æqualitate ea, quā recens lex requirebat, ejus vim, etiā ad tempora præterita extendi, atq; studiose pveltigari cupiebat, quid nā ratione istius Cata-

ſti/utamur ſane peregrino vocabulo in re peregrina)
hactenus à nobilib. non ſolutū eſſet, quo nimirū illi ad
ea reſarcienda cōpellerentur, eaq; ratione ad æquali-
tatē, à lege conſtitutā, revocarentur, paresq; eſſent iis,
qui hactenus ob ſoluta ea, quæ minus debebant, fun-
dos ſuos venum exponere coacti fuiſſent.

Atq; hæc quidē poſtulata, longè gravius ditiorum
animos, ipſo Cataſto, feriebant, eam ob rem, quo iſtos
conatus everterent, non deſtiterunt Cataſtum ipſum
proſcindere, ejuſq; iniquitatē inde probare, quod ob
bona etiā mobilia venirent, quæ tamē indies dominos
mutarent. multos præterea exiſtere, quib. theſauri re-
conditi adeo ſint, ne eos exactoribus perveſtigare un-
quam liceat, quibus addebant, non abſentaneum eſſe,
ut ij, qui Reip. adminiſtrandæ gratia, proprias res ne-
gligebant, mitius Cataſto exciperentur, ſatiſq; eſſe, e-
os animo & corpore Reipub. inſervire, neque ſane æ-
quum, Rempub. horum tam animis quam fortunis,
reliquorum vero ſaltem fortunis uti.

Illi verò, quib. Cataſtum placebat, reſpondebāt, ſi bo-
na mobilia mutare dominos contingat, cōtingere et-
iam poſſe, exactiones mutari, crebrisq; exactionū va-
riationibus, huic incōmodo obviam iri : earum verò
fortunarū, quæ in occulto lateant, non eſſe habendā
rationem, ſiquidem earum opum, quarum uſus nul-
lus ſit, iniquam etiam exactionē fore, ſi vero in uſum
prodeant, clam haberi non poſſet, quod ſi porro Reip.
vacare, ipſis minus integrum eſſet, in eorum arbitrio
relinqui, iſtiusmodi curis ſeipſos exolvere, atq; quie-
ti ſtare, non de futuros patriæ cives gratos atq; aman-
tes, quibus non grave ſit, tam ingenio quam opibus
Reip. aſſe. Eſſe præterea dignitates atq; cōmoda,
quæ Remp. adminiſtrantes maneat, tantū momenti,
ut ea ipſis ſufficere, ipſiq; laborum iſtorum mentionē
negligere merito debeant. Verū id ipſis dolere po-
tiſſimum, quod tamen interim ſilentio prætereant,
non poſſe nimirum ipſos deinceps bellum, citra pro-
prium damnum, movere, poſtquam id æquali jam
omnibus ſumptu adminiſtretur : quæ quidem ratio,

si prius adinventa fuisset, neque bellum cum Rege Ladislao olim susceptum, neque hodiernum, cum Duce Philippo, gerendum esset, quæ quidem non ex necessitate, sed ad explendos quosdam cives, adinventa fuerint.

Verum hi motus, à Joanne Mediceo moderati repressiq; fuere, monebat siquidem, perperâ præteritos eventus odiose exagitari, satius enim esse, ut futuris mature prospiciatur, quod si tamē exactiones præteritæ iniquæ fuerint, Deo gratias potius agendas, quæ viam earum, ad æquitatis regulam revocandarum, commonstraverit, eaq; potius ad conciliandam, non ad distrahendam civitatem, utendum, quod quidem posterius eventurum esset, si neglectis exactionibus refarciendis, insistere vellent. *Semper eum qui media victoria contentus sit, melius habere, eos siquidem ut plurimum perdere, qui ad unum omnia expugnata cupiant:* quibus quidem persuasionibus effecit, ut mentio redhibendarum exactionum obsoletarū evanesceret.

*Pax inter
Ducem &
Florentinos.*

Inter hæc gesta, de pace, inter Ducem & foederatos, per Legatum Pontificis Ferrariæ transactum, quorum quidem pactis Dux ab initio non stetit, adeo ut foederati copias repetentes, ipsius exercitum ad Maclovium profligarent, à qua demum clade Dux novæ pacis mentionem fecit, eaque à foederatis amplexa fuit, atque à Florentinis quidem, quod Veneti suspecti essent, neq; ipsis commodum videretur, magnos aliorum potentia augenda sumptus facere, Venetis vero, quod animadverterent, Carmignuolâ, post cladem Duci illatam, remissius agere, eamq; ob rem ipsius fidem deinceps ambiguum haberent.

Ad pacem igitur devenit anno MCCCCXXVIII. qua Florentini ea recuperarunt, quæ in Flaminia amiserant, penes Venetos Brescia mansit, quibus insuper Dux Bergomatibus, universoq; isto agro, cessit. Impendere in istud bellum Florentini tres miliones, quingentaq; præterea Hungaricorū millia, quibus quidem sumptibus, Venetis ditionē atq; potentiam, sibi ipsis vero egestatem atque discordiam peperere.

Pace

Pace exterius parta , ad bella intestina reditum ,
quod nimirum potentiores Catastum terre non pos-
sent, neq; tamen viam, ad eum extirpandū, repperirēt,
licet sperarent, quo plures in hunc concitaturi hostes
essent, eo facilius eum everti posse. Monuere eā ob rē
eos, qui exactionibus præerant, legem ipsam require-
re, ut eorum etiam bona, qui circum habitabant (quos
nomine distrettualiū appellabant) examinarentur, in-
deq; cognosceretur, num fortean bona Florentinorū
inter illa laterent: Evocati igitur omnes subditi, ut in-
tra constitutum diem, omnium suarum fortunarum,
fidem facerēt, quod Volaterranis alienum visum, an-
sam dedit, ut ea de re conquestum ad Florentinos mit-
terent, unde exactores indignati, eorum XVIII. cu-
stodiæ mandarunt.

*Intestina
Florentiæ
bella resuscit-
ant.*

Displicuit ea res non mediocriter Volaterranis, ve-
rum ob illos, qui in vinculis erant, nihil motum. Joan-
nes, id temporis, Mediceus in morbum incidit, eumq;
lethalem animadvertens, vocatis ad se Cosmo Laure-
tioq; filiis hunc ad modū ipsos alloqui cœpit. Sentio
me id vitæ exegisse, quod nascenti mihi à Deo natura-
que cōstitutum fuit. Cæterum animo quieto digredi-
or, quod vos sanos, divites; præterea ita constitutos
post me relinquam, ut, si modo meis vestigiis insiste-
re volueritis, tam honoratis vobis, quam omnibus ac-
ceptis Florentiæ vivere liceat; nihil enim tam trāquil-
lo animo, hanc vitam ut deferam, facit, quam quod
meminerim, me neminem unquam offendisse, sed
potius, quantū in me quidem fuit, omnib. benefecisse,
quod ut pariter etiā vos faciatis ego vos paterno ani-
mo exhortor. Ad Rēp. porro quod attinet, modo tu-
ti vivere velitis, tantum ex illius administratione vo-
bis sumite, quantum leges hominesq; vobis tribuere
voluerint, qua quidem ratione, nec invidiæ, ne pericu-
lis expositi eritis, ea enim quæ homines sibi rapiunt, non ea
quæ ipsis dantur odia provocare solent, eaque pariter
ratione, longe maiorem ejus partem obtinebitis,
quam illi, qui aliorum dum partibus inhiant etiam
de suis periclitantur, & antequam eas amittant,

*Jo. Medicæ
obitus.
Eius exhor-
tatio ad fili-
os.*

in continuis angustiis vivunt. His ego artibus inter tot hostes, tamque varia ingenia atque sententias, authoritatem meam, non modo conservavi in hac urbe, sed etiam eam auctiorem reddidi. Eadem & vos ratione, si me sequi velitis, vestram tuebimini & augebitis: quod si verò alia via insistere vobis libeat, certò vobis persuasum esse velim, exitum non minus calamitosum vos manere, quam eorum fuerit, qui nostro hoc sæculo, tam semetipsos, quam universam familiam pessumdederunt. Inde non diu superstes, diem extremum clausit, sui que universum summum desiderium post se reliquit, quod etiam vitæ ipsius anteactæ, optimo jure, debebatur.

*Joannis Me
dicei vitæ
institutum.*

Fuerat Joannes benignus & misericors, elemosynam dabat, non saltem qui eam peterent, sed sæpius ea indigos præveniebat, amabat omnes, bonos laudabat, malitiosorum miserabatur, honores nunquam petebat, eos tamen omnes adeptus fuerat, Palatium nunquam, nisi vocatus, accedebat, pacem amabat, bellum averfabatur, calamitatibus hominum subveniebat, prosperis adjumento erat, rapinis à publicis alienus erat, publicum locupletabat, in magistratibus erat humanus, non magnæ eloquentiæ, sed summæ prudentiæ, melancholicum aspectu dixisses, verum in conversando erat urbanus atque facetus. Obiit ditissimus, sed magis fama optima atque benevolentia, quæ quidem hæreditas, tam quoad fortunæ quam animi bona, à Cosimo ipsius filio, non solum conservata, sed longe amplificata fuit.

Ut ergo ad publica redeamus, erant Volaterrani jam carceris pertæsi, atque quo libertatem reciperarent, se mandatis obtemperaturos pollicebantur. Dimissi ergo, adque suos reversi, successit paulo post tempus, quo Priores (quos vocant) ipsorum, novam imperiâ adirent, inter quos urnam exiit, quidam plebeius, cui Justo nomen, magnæ apud plebē existimationis, etia Florentiæ in vinculis habitus fuerat. Atque hic quidem, tam ob publicam quam privatâ injuriam

injuriam, Florentinis infensus, non mediocriter porro à Joanne viro nobili, qui unà cum ipso Rempub. administrabat exstimulatus fuit, ut nimirum auctoritate Priorum, eaque qua pollebat ipse apud plebem gratia, populum concitare, urbemque potestati Florentinorum subducere, sibi que ipsi eam vindicare vellet. Hujus instinctu justus arma corripuit, atque Capitaneo Florentinorum in vincula conjecto, populo consentiente, Principatum urbis in se transtulit.

Displicebat non mediocriter defectio ista Florentinis, verum quod pax ipsis cum Duce, fœdusquæ recentissimum esset, non difficulter Volaterranos reduci posse existimabant, atque ne porro occasione deessent, subito Rinaldo Albizio, Pallæque Strozio procuratorio nomine, eam provinciam demandarunt. Interim Justus Senensium & Luccensium auxilia petierat: Atque Senenses quidem ea recusarant, quod fœdus ipsis cum Florentinis esset: Paulus vero Guinigijs, Luccensium Dominus, ultra progressus, quo Florentinos sibi reconciliaret, quos nimirum ex bello cum Duce gesto, cui se amicum demonstraverat, offendisset, non modo auxilia Justo negavit, sed etiam illum quicquid ea impetranda ipsum convenerat, compræhensum Florentiam misit.

Interea temporis procuratores Florentini, quo Volaterranos imparatos opprimerent, universum suum exercitum Cataphractariorum coegerant, exque valle Misena inferiore, Pisanorumque agro satis copiosum peditem scripserant, iisque Volaterram versus pergebant. Neque Justo, quod se à vicinis destitui, atque oppugnatum iri animadverteret, animus deerat, sed potius munitionibus suis, tum etiam profundiori circa urbem cœno confusus, defensionem parabat. Erat apud Volaterranos Arcolanus quidam, Joannis istius frater, qui Justo ad occupandam tyrannidem author fuerat, multa que auctoritate apud nobiles pollebat. Hic convocatis iis, quorum fidei sese committere tuto posse arbitrabatur à Deo hæc

Volaterra à Florentinis deficit.

Obsidentur.

ideo immissa afferebat, quo necessitati urbis ea ratione subveniretur, nam si ipsis integrum videretur, unâ cum ipso armata manu Justum opprimere, urbemq; Florentinis restituere, non modo administrationem urbis in ipsorum manibus, verum etiam antiqua ipsis privilegia salva futura.

Re itaque deliberata atque conclusa, mox ad Palatium, in quo Justus morabatur, itum, pars eorum infra gradus substitit, Arcolanus vero, tribus aliis stipatus, eos conscendit; Justumque cum civibus quibusdam colloquentem nactus, eum, tanquam necessaria renunciaturus, ab istis primo sevocatum, tandē post multas ambages in conclave pellexit, eoque loci unâ cum conjuratis solum invadens, licet strenue sese defenderet conjuratorumq; duos gravibus vulneribus feriret, eum tandem, viribus inferiorem, oppressit, deque Palatio præcipitem dedit, atque correptis armis, unâ cum iis, qui partes ipsius sequebantur, urbem procuratoribus Florent. qui cum copiis propinqui erant, restituit: atq; hi nulla re alia prius stipulata illam mox occupavere: quo quidem ex successu, Volaterranorum conditio in pejus cessit, Florentini siquidem præter alia, eos maxima provinciæ parte mulctarunt, atque urbem, titulo Vicariatus, deinceps rēxerunt. Volaterra igitur, eodem ferē momento, tam amissa quam recuperata, nulla ad bellum jam superesse causa videbatur, nisi eam hominum ambitio in medium provocasset.

Recuperatur.

*Nicolaus
Fortebraccius
belli dux
celebris.*

Militaverat in bello, contra Ducem Mediolanensem, Florentinis aliquandiu Nicolaus Fortebraccius, ex sorore Braccii Perusini ortus. Hic, pace cum Duce constituta, exauctoratus, eo, quo Volaterrani defece- rant, tempore, hætenus apud Fucecchium morabatur, quam quidem opportunitatem nacti procuratores Florentinorum, ipso unâq; ipsius milite, in bello isto commodum usi sunt. Credebatur illum à Rinaldo, qui iidem bello tum præerat, clanculum instigatum fuisse, ut eo quo potest, prætextu, Luccensium ditio- nem invaderet, pollicitumq; si id conaretur, sua opera bellum Luccensibus indictum, ipsumq; Fortibrac-

cium, ejus Ducem supremum constitutum fore.

Volaterra igitur jam recuperata, eoq; Fucecchium reverso. Nicolaus, seu persuasionibus Reinaldi, seu propria libidine ductus, mense Novembri, Anni MC-CCCXXIX, triginta equitibus totidēq; peditibus atq; compitum, Luccensiū castra, occupavit postmodum in planiciem descendens, ingentem inde prædā egit. Hæc apud Florentinos, posteaquā evulgata esset per universam urbē cives concurrere, atq; hinc inde coacervati de hoc negotio conferre, majorē vero partem, bellum contra Luccenses velle videbantur. Majorum civium, qui eā cuperent, ii erant qui Mediceas partes sequebantur, quibus Reinaldus sese junxerat, seu propria ambitione motus, quod nimirum sibi exercitū commissū iri arbitraretur, seu quod id ex cōmodo Reip. esse judicaret. Qui vero eā dissuaderēt, Nicolaus Uzanus, suarumq; partium studiosi erant.

Atq; mirum quidem videri debeat, in una eademq; civitate, quoad bellum decernendum, tam varia judicia repperiri potuisse, Eam siquidē Civium populiq; partem, quæ post decennii pacem, tantopere in bellum (ad libertatem defendendam) contra Philippum motum, invec̃ta fuerat, modo post tā ingentes sumptus, tantaq; in urbis angustia, omni studio atq; conatu bellum contra Luccenses, ad occupandam nimirum alterius libertatem, urgere, conspicereliceat: Contra eos, qui istud suaferant, hoc averfari, adeo nimirum opinionones, cum tempore mutari consueverunt, multoq; proclivior turba ad occupanda aliena, quam ad sua defendenda esse solet quod ea nimirum longe plus spe lucri, quam metu amittendī feratur, atq; hoc quidem nisi jam præsens existat non credatur, istud vero, licet remotissimum, spe apprehendatur.

Populus igitur Florentinus, maximam in spem, ob res à Fortebraccio gestas, jã erectus fuerat, quibus accedebāt literæ eorū, qui res Florētīnorū, ea in Vicinia, Rectorū titulo moderabātur. Pescian⁹ siquidē, atq; Vicī vicari⁹, significaverāt, omnē Luccēsiū ditionē facillime occupari posse, si sibi potestas tribueretur, castra illa Luccensib. erepta, quæ à Fortebraccio ipsis offerrentur

rentur, in clientelam suam recipere. Hisce in super legatus, Tyranno Luccensium ad Florentinos, de Fortebraccii invasione conquestum, missus, utque roga-
egati Lu-
sis Tyrā-
ni perfidia. ret, ne Respub. urbem vicinam, semperque amicam, bello petere vellet, non parum contulit. Is quidem, paulo ante, in vincula à Paulo conjectus, & non extra culpam, quod in ipsum conspirasset, depræhensus, poena tamen remissa condonataque ipsi fuerat: quod igitur Paulus eam injuriam remisisset, in Jacobum Venetianum (id legato nomen) eo securus incumbebat. Verum Jacobus, extremi periculi potius, quam beneficii memor, Florentinos clanculum ad expeditionem contra Luccenses instigabat, quas quidem ob res Reipub. Principes consilium majus indixerunt, convocatisque CCCCXCVIII. civibus, rem judicandam ipsis præposuerunt.

Inter primos vero, qui bellum suadebant (quod etiam supra diximus) Reinaldus erat. De utilitate siquidem ejus belli multa disputabat, facilitatemque expeditionis demonstrabat, quod nimirum tam à Venetis, quam à Duce, Luccenses prædæ expositi, præterea nec à Pontifice (ob regni Neapolitani res implicato) auxilia exspectare possent. Facilem porro expugnationem fore, quod nimirum civi suo modo serviant, adeoque naturalis ille vigor, studiumque propugnandæ libertatis, antiquitus celebratum, ipsis deperierit, quâ quidē ob rem, vel ipsi in odium Tyranni, vel Tyrannus ob metum populi, facile ad ipsos sint concessuri. Injurias præterea à Tyranno Reipub. illatas malignumque ipsius in hanc animum, altius repetebat, quam periculosum porro esset, si Luccenses vel à Pontifice, vel à Duce occuparentur, tandemque nullam expeditionem à po. Florentino, nec facilem, nec utilem, nec etiam honestam magis, unquam susceptam fuisse.

Contra hanc sententiam Nicolaus Uzanus disputavit, Remp. Florentinā nullam unquam expeditionem, injustam magis ac periculosam, & à qua majora damna expectanda sint, suscepisse. Primo siquidem

urbem

urbem peti Guelfam, Florentinis semper amicam
quæque proprio cum discrimine, sæpius Guelfos
patria pulsos, in gremium receperit, neque in annali-
bus reperiri, Florentinos unquam à Luccensibus of-
fensos fuisse: quod si etenim quidquam injuriarum,
olim à Castruccio, atque hodie ab eo, qui eam occu-
passet, inde profectum sit, eam tyrannorum, non
urbis culpam esse, eamque ob rem Tyrannum, si id
commode fieri possit, quod nec ipse summo opere im-
probare velit, petendum esse: postquam vero hoc fieri
nequeat, eam ob rem ferre se minime posse, ut urbs
antea sæper amica, fortunis suis mulctetur. *Verù cū ho-
die sic comparati simus, ut vel justis vel injustis exigua habe-
atur ratio, eā ob rem, hanc quæstionis partem, omittere*
se se atque de commodo ejus expeditionis differere
velle. Ergo eas res utiles merito vocandas sibi videri,
quæ non facile damnum parturire possint: ignorare
vero se, quanam ratione hæc expeditio cuiquam uti-
lis haberi quaat, cujus damna certissima, commoda
vero hæctenus in ambiguo sint. In certo damno re-
ponendos esse sumptus, qui bellum necessario comi-
tentur, quos quidem adeo ingentes oculis expositos
habeat, ut ii Rempub. locupletissimam, ne ipsi dicen-
dum sit eam, quæ tam diuturno bello exhausta sit, non
immerito terrere debeat. Utilitatem porro, quam
solam sperare liceat, esse occupationem civitatis Luc-
censis, quam ingentem quidem negare ipsemet nolit,
verum non minus sinistra, quæ hanc expeditionem
comitentur, perpendenda esse, quæ quidem tanti ipsi
videantur, ut eam occupari posse plane desperet: ne-
que vero sibi persuaderi patiantur, siue Venetos, siue
Philippum, eam expugnari passuros, istos siquidem
simulare saltem, ne ingrati Florentinis habeantur,
quorum nimirum opibus adeo recenti Imperio cre-
verint, hunc vero omnino gratum habiturum, ut Flo-
rentini novo bello implicentur, quo sumptibus viri-
busque undique exhaustos, eo faciliore opera post-
modum invadere queat, neque huic rationes defutu-
ras, in ipso victoriæ, si quæ speretur, articulo, quibus
Luccensibus.

Luccensibus, sive clanculum pecunia, sive exauctoratione copiarum, sive submittendo milite gregario, opē ferat. Eam ob rē monere, ut ab inceptis desistant, suasque rationes cum Tyrāno ita ineant, ut ipsum, quantum quidē ejus fieri possit, quamplurimi hostiū intra moenia concitentur, nulla enim via Luccenses facilius obtineri posse, quam si Tyranni imperio devorandi relinquantur. Quod si etenim huic viæ prudenter insilatur, facile urbem eo deventurā, ut nec à Tyranno conservari, neq; ipsa sese regere queat, adeoq; tandem ad Florentinos sponte concessura sit. Animadvertere quidem sese, ob animos jam præoccupatos, verborum suorum rationem nullam haberi, hoc tamen nihilominus se ipsis prædictum velle, in expeditionem istiusmodi ipsos ruere, qua maximis sumptibus, periculisq; sese exposituri, atq; occupandorum Luccensium vice eos à Tyranno liberaturi, eaq; ratione ex civitate alioquin amica, nunc vero serva atq; subjugata, liberam ac inimicam, quæque aliquando potentiam hujus Reipub. æmuletur, effecturi sint.

*Bellum cō-
tra Luccen-
ses decretū.*

Re ergo, hinc inde, inq; utramq; partem deliberata tandem ad sententias, sorte investigandas, descensum fuit, quarum quidem saltem XCVIII, à bello dissentire compertæ sunt. Ergo Decemviri confestim creati, copiarq; tam pedestres quam equestres conscriptæ: legatorum ad exercitum partes tributæ Astorrio Joanni, Rinaldoq; Albizio, actumq; porro cum Nicolao Fortibraccio, ut castris à se occupatis Florentinis cederet, ipsisq; ea expeditione militaret. Legati postquā in agrum Luccensium devenissent, copias dividere cœperunt, atq; Astorrius quidem planiciē versus Camajores Petraq; sanctā occupavit, Rinaldus vero montes petiit, arbitrati, postquā omnē Luccensium ditio- nem cœpissent, eo minore cum discrimine urbem expugnari posse. Caruit vero horū expeditio felici successu, non quod nō satis strenue pugnassent, sed quod utrisque administrationis ratione, multa impo- nerentur, licet Astorrius sese manifestis rationibus purgaret.

Est

Est ~~vallis~~ juxta Petram Sanctam, Seraveza nuncupata, dives, habitatoribusque referta, qui Legato adventanti obviam profecti, sese in clientelam Reip. Florentinæ recipi, obnixè rogarunt. Recipere se ipsos Astorrius dixit, verū occupato mox omni aditu situque munitiore, omnibusq; incolis in quoddam templum convocatis, ad unum omnes corripit. atq; in vinculis servari jussit, inde crudeli avaroque exemplo, omnem regionem diripiendam vastandamq; exposuit, nec virginibus nec matrimonio junctis, quin etiam neque ipsis locis sacris parcens.

*Cruditatis
in deditionis
exemplum.*

Res eum ad modum administratæ, postquam Florentinis innotuissent, non modo magistratui, verum universis civibus summo opere displicuere. Atq; Seravezensium quidem alii, qui Legati manus effugerant, Florentiam delapsi, omnes vicos atq; compita querelis suis implebant, calamitatemq; suam omnibus aperiebant, tandemq; ab aliis, qui vel Legatum tanquam virum nequam, punitum cuperent, vel alioquin partes illas aversarentur, instigati, coram Decemviros delati, hunc ad modum rem suam agere cœperunt.

Minime dubitamus, Clarissimi Principes, verba nostra tam fidem, quam commiserationem penes vos habitura, si modo vobis exposuerimus, qua ratione à Legato vestro, regio nostra occupata, qua porro ab ipso habiti acceptiq; fuerimus. Vallem nostrâ (quod annales vestri copiose testari queant) constat semper Guelfarum partium, atque multotiens securum asylum civibus vestris, si qui à Ghibellinis pellerentur, extitisse, semperq; nomen hujus Reip. tam avis quam nobis ipsis, venerandum fuisse, quod ea nimirum caput harum partium, non immerito, audiret. Atque Luccensibus quidem quam diu hi ab iis partibus steterunt, lubenti animo parvimus, postquam vero ipsi, Tyrannide oppressi, antiquas amicitias negligere, atq; Ghibellinos sectari cœperunt. ab eo nimirum tempore, non nisi inviti coactiq;, imperium ipsorum tulimus. Notum vero Deo perquam satis est, quoties votis occasione ab ipso expetiverimus, qua animum nostrum
erga,

ergo antiquas partes, nobis testari liceret. Verum quam cæcæ sunt humanæ mentes atque desideria, id siquidem, quod salutis nostræ expetebamus, extremo exitio nobis cessit. Vix siquidem signa vestra ad nos converti intellexeramus, quin mox ad Legatum vestrum, non tanquam hostem, sed potius antiquum Dominum nostrum properaremus, nostramque patriam, fortunas, nosque ipsos, ipsius tutelæ concederemus, in ipso nos animum Florentinum, vel saltem humanum offensuros confisi. Pax sit verbis nostris, Clarissimi viri, nam cum nihil super sit, quod in nos deinceps atrocius constitui queat, quam ea modo perpeffi sumus, eo confidentius coram vobis animum nostrum exprimimus. Nihil in Legato vestro hominis, præter aspectum, nec Florentini, præter nomen depræhendi possit. Pestis est potius mortifera, fera, sæva & immanis, monstrumque adeo horrendum, quò truculentius nullo à scriptore unquam expressum fuit. Convotos siquidem nos, tanquam concionabundus, in ipso templo in vincula coniecit, vallemque omnem incendiis vastavit, colonos, eorumque fortunas, rapinis, direptionibus, cædibusque exhaustit, stupra maritatis intulit, raptasque è sinu matrum virgines libidini militum suorum exposuit. Quod si vero nos, vel in Remp. Florentinam, vel in ipsum aliqua ratione injurii, mala ista provocassemus, vel armati atque pugnantes depræhensi essemus, equidem non modo nihil conquereremur, sed potius nos ipsos accusaremus, quod nimirum ea, vel ob injurias, vel ob arrogantiam nostram, obvenissent: verum postquam inermes, liberique in clientelam ipsius concessimus, atque postmodum tot calamitatibus oppressi fuimus, id vero optimo jure nobis dolendum venit. Licet autem universam Longobardiam, quærimoniis nostris replere, omniq. Italiæ, injurias nostras, atrocissimas, non præter hujus Reip. labem, exponere, in arbitrio nostro situm fuerit, eo tamen descendere hætenus nobis integrum non fuit, ne scilicet tam præstantis piæque Reipub. memoriam, crudelissimi atque infamis

mis civis sui labe contaminaremus, cuius quidem avaritiam, si ante cladem nostram perspicere licuisset, conati sane fuisset, in expletum ipsius animum (licet mensura fundoque careat) aliquo modo satiare, parteque fortunatum nostratum, residuum redimere. Cum verò id nobis jam non liceat, eam ob rem supplices ad vos confugimus, atque obnixis precibus rogamus, ut subditorum vestrorum misereri dignemini, ne alii, calamitatibus nostris edocti, imperio vestro sese submittere, deinceps dubitent atque absterreantur. Quod si verò, adeo ingentes nostrae calamitates, vos movere nequeant, at moveat vos irae divinae terror, qui oculis suis aedes suas diripi, vestrosque in gremio suo, proditorie jugulari conspexit.

Quibus eum ad modum peroratis, ad genua Decemvirorum provoluti, res suas, patriamque, tum uxores maritis, filiasque, matribus, postquam de honore actum esset, restitui, in lachrymas effusi, magno conatu obsecrare. Atrocitate igitur istius facinoris primum fama, postmodum eorum voce, qui mala ista perpessi erant, exaggerata, commotus fuit magistratus non mediocriter, adeo ut confestim Astorrius revocaretur, reque cognita, *Eiusque par-*
cōdenaretur, & admonitione notaretur: Seravezēsiū *na:*
praeterea facultates studiose cōquisitae, quaeque earum nomine multis nominibus, temporis successu, ipsis à Rep. satisfactum fuit.

Reinaldus porro ex altera parte insimulabatur, eum non Reipub. sed proprio commodo bellum gerere, cupiditatemque Luccensium subjugandorum, postquam Legatus ad id bellum missus esset, apud ipsum evanuisse, quin potius in id incumbere, ut regione depradata, tam praedia sua armentis, quam aedes suas spoliis exornaret, siquidem non contentum praedis, quas satellites ipsius agerent, etiam militum suorum rapinas in se transferre, adeo, ut ex Legato, jam in inceptorum abierit. Atque id generis quidem caluminae ad ipsum delatae, animum ipsius, alioquin tumidum atque elatum, eousque fodicarunt, ut praeter honestatem perturbatus, inque Magistratum civesque ira percitus, nec

rogata nec expectata venia, Florentiam repedaret, coramq; Decemviris hunc ad modum exposculetaret.

Equidem minime ipsum latere, quam difficile atq; periculosum sit, civitati effræni, atq; in seipsam divisæ inservire, siquidem alteram partem quævis fama excitare, altera malas administrationes persequi, bonas præmiis non afficere, ambiguas tandè culpæ soleat: adeo ut si vincas, à nemine lauderis, si pecces, ab omnib; cõdemneris, si succubas, ab omnib. calumniæris, atq; tandè à parte amica invidiis, ab adversa odiis, exagitere. Nihilominus, nunquã se vanis impositionibus atq; culpationib. tantum tribuisse, ut quidquã, quod ex usu Reip. arbitraretur, prætermitteret. Inficiari interim non posse, calumniarum istarum, quibus modo petatur, turpitudinem, patientiã suam vicisse, omnẽq; ipsius naturam immutasse. Rogare eam ob rem Magistratum, ut deinceps promptiores in tuendis civib. esse velint, quo etiam hi paratiores pro patria conservanda essent, adeoq; postquam triumphum agere, ea in urbe, non consueverit, saltem falsæ calumniæ inde arceantur, ipsiq; meminerint, etiam seipsos ex civium eorum numero esse, quorum humeris indies istiusmodi provinciæ imponi possent, qua quidẽ via expecturi sint, quantopere perversæ istiusmodi calumniæ, integros candidosq; viros fodicare soleant.

Decemviri, tempori inservientes, animum ipsius mitigare adgressi sunt, provincias vero istas Nerio Ginio, atq; Alamãno Salviati demandarunt, qui quidẽ, omiſsa regionis depopulatione, ad urbem ipsam successerunt, quod vero frigore impedirentur, ad Capannolam subſistere, neq; militem, ob temporis iniquitatem, compellere unquam potuerunt, ut obsidionem proprius urgere vellent, licet Decemviri, posthabitis omnib. excusationibus, eã sollicitè imperarẽt.

Agebat id tẽporis Florentiæ, Architectus longe celeberrimus, Philip. Brunellescus, cujus opera multa in hac urbe hæcenus cõspiciuntur præstantissima, quib. quidẽ meruit, ut ipsi, ab obitu, statua marmorea in sũmo templo poneretur, cui ipsius laudes inſculptæ, testimoni-

Q U A R T U S .

att

ftimoniū virtutis, hodiernum legentib. exhibent. De-
monstrabat ille evidenti ratione, tam ex situ urbis quā
fluvii Serchii altitudine petita, posse Luccenses aquis
mergi, idq; toties inculcare non defuit, quousq; Decē-
viri, experimentū ejus rei capiendū, descēderēt, quod-
quidē nil aliud, quā exercitui nostro stragē, Luccē sib.
vero securitate attulit. Illi siquidē, ducto adverso ag-
gere, qua Serchius fluvius in ipsos derivaretur, nocte
quadam aggerē alterum, per quē Serchius, in ipso riu
perniciē, derivabatur ruperunt, eaq; astutia effecerūt,
dum fluvius aggere suo effracto erumperet, inq; ag-
gerē alterum adversum, quē modo diximus delatus,
illum penetrare minus posset, ut aqua percussa, per
omnē planiciē diffunderetur, qua quidē ratione ca-
stra, nostranō modo ad urbē propius succedere nequi-
bāt, verū etiā longius abscedere necesse habuerunt
Conatu ergo isto irritō, Decemviri recens constituti,
expeditionis istius curam, Joanni Guicciardino de-
mandarunt. Atque hic quidem, quamprimum ipsi
licuit, ad ipsa mœnia successit.

Tyrannus itaq; jam de successu ambiguus, Anto- *Luccenses 2*
nii Rossii Senensis, qui publico Senensium nomine a- *Florentinis*
pud ipsum morabatur, suasu, Salvestrum Trentam *obsessa*
Ludovicumq; Bonvisium, ad Ducem Mediolanensem
oratores ablegavit, qui quidē Tyranni nomine auxi-
lia rogarunt: postquā vero cum inde alieniorē expe-
rentur, secreto apud ipsum egerunt, ut suppeditato
milite, populo oppresso subvenire vellet, Tyrannū si-
quidē cōpræhensum, unā cum urbe se in ipsius manus
deposituros, alioquin tyrannū eam Florentinis cessu-
rum, qui ingenti spe inflatū ejus persuadere niterētur.
Cum ergo Dux ne Tyrannus cum Florentinis conve-
niret, sumopere metueret, eam ob rē mora omni va-
lere jussa cōstituit, ut Comes Franciscus Sforzia, qui
ipsi id tēporis militabat, ab eo, missionē tāq; Neapolim *Quibus 2*
cū turmis suis profecturus, publice peteret, qua qui- *Duce Med.*
dē ille ex pacto impetrata, mox cum milite suo Luccā *clam auxi-*
petiit, licet Florentini ejus rei non nescii Comitem ab *lia submi-*
incepto per Boccaccinum Alamannū ipsius amicum, *nistrata.*
divertere, conarentur.

Confestim igitur atq; Comes Luccam pervenisset. Florentini exercitū suum ad Librafactā receperunt. Comes verò Pesciam obsidione cinxit, quam id temporis Paulus Diaccetus regebat, qui quidē metu potius, quam alio consilio percitus, ad Pistorienses fugasse recepit, urbemq; ipsam, nisi ea à Joāne Malavoltio strenue defensa fuisset, prædæ hostium expositam reliquisset. Cum ergo Comes primo impetu Pesciā non cepisset, inde ad vicū Buggianū deflexit, eumq; occupavit, Stilianumq; castrū vicinum incendio absūpsit.

Florentini ea strage perculsi, ad ea confugēre media, quarum operam sapius salutarē experti fuerant, utpote non ignari, ubi apud Ducem inimicum vis minus posset, non raro corruptionem feliciter cessisse. Oblata igitur Comiti magna auri vi perfecerunt, ut inde cum milite suo discedere, urbemq; ipsis prostituere mallet. Atque Comiti quidē videbatur, nihil sibi spei apud Luccenses exhaustos, deinceps superesse, eam ob rem facile eam ad partē deflexit, unde plus expectandū esset: Convenit itaq; cum Florentinis, non quidē, iut ipsis Luccenses traderet, honestatis siquidē habita ratione, id facere recusaverat, sed ut eos, quinquaginta Hungaricorum millibus exolutis, desereret: quo porro Luccenses ipsum Duci purgarent, cum illis, ut Tyrannū expellerent, deinceps agere cœpit.

*A quibus
Tyrannus
proditur.*

Diximus supra, Senensium nomine, Antoniū Rossum Luccensibus, ea in obsidione, adfuisse, ille igitur una cum Comite, in ruinam Pauli, cum civib. cōvenire cœpit, Cōjuratorū principes erant, Pet. Cennamius & Joānes ChiVizanus: Comes verò extra mœnia, ad Serchium, castra sua, filiumq; Pauli Ladislaū secum habebat. Nocte ergo concubia, conjuratorum circiter quadraginta, armati in Palatium irruerunt, ad quorū strepitum experrefactus Paulus, ipsisq; obvius de adventu ipsorum rogare cœpit, cui à Petro Cennamio responsum, fuisse ipsos hætenus sub ipsius imperio, eoq; jam deductos, ut hostibus circūquaq; obseptis, ferro fameq; ipsi tandem pereundum sit, decrevisse eā ob rē, sibi ipsis deinceps regendis satis esse, repetere ergo

ergo ab eo claves, unâq; thesauros urbis. Ad quæ Paulus, thesaurum quidem consumptû, se verò unâ cum clavibus in ipsorum potestate esse, id solum depræcari, postquam imperium citra sanguinem nactus parique ratione eo hætenus usus esset, ut idē præter sanguinem finem haberet. Deductus ergo, unâ cum filio,

à Comite ad Ducē, abo postmodū in carcere periere. *Mediolani in carcere periit.*

A Comitibus discessu, Luccenses jam à Tyranno, Florentini vero à metu, quo ad copias ejus liberi agebāt, illi eam ob rem, qua ratione sese porro defenderent, hi verò, qua via illos expugnarēt utrinq; intenti: conduxerant siquidem Florentini Comitem Urbinatem, ejusq; dexteritate urbem in eas angustias compulerant, ut ipsis denuo ad Ducem recurrendum fuerit, à quo pari via, qua ante Comitem ad ipsos ablegaverat, Nicol. Piccininus ipsis subsidio missus fuit. Huic dum Luccā sese recipere cuperet, nostri ad Serchiū occurrere, dumq; in flumen trajicientē irruerent, profligati ab ipso fuere, Legato cū paucis fuga Pisas elapso.

Florentinorum exercitus à Piccinino profligatus.

Consternavit clades ista nō mediocriter civitatem nostram, neq; populus habebat, in quos potissimum, eā ob rē inveheretur, postquā expeditio nimirū communib. votis suscepta fuisset, proscindebant ergo eos, qui illā administraverant, cum hos accusare non possent, qui ejus authores fuerant, eaq; revocarunt, quæ Reinaldo imputabātur, in primis verò Jo. Guicciardinus, omniū ore, misere lacerabatur, in cujus nimirum potestate fuerit, post Sforziæ discessū, bello finē imponere, verum pecunia, cujus ingentē summā domū misisset (nominabant porro illos tam qui numerasse, quā qui recepisse perhibebantur) corruptū, id neglexisse. Atq; ea quidē fama eousq; percrebuit, ut tandē Capitaneus, tam publicis istis vocibus, quam adversa à parte instigatus, illum in jus vocaret. Et comparuit quidem Joannes, irato perquam animo, verum ipsius parentes, proprii honoris causa, cum Capiteo egerunt, ut accusationem negligeret.

Recuperavere Luccenses, ab ea victoria, omnem ditionem suam, præterea universum agrum Pisanū,

*Insidie in
Pisanos de-
recte.*

Pisanum, (Bientino, Alcinajo, Liburno ac Librafact exceptis) Florentinis eripuerunt, atque adeo, nisi conjuratio contra Pisanos facta, evulgata ante rem esset, etiam de ipsis Pisis actum fuisset. Restituere eam ob rem, Florentini ordines suos cepere, iisque Michelletum, Sfortiaë alumnū, præfecere. Altera ex parte Dux victoria, non minore animo, prosequabatur, atque quo Florentinos undique felicius opprimeret, effecerat, ut Genuenses, Senenses, atque Pombini Dominus, de Lucensibus protegendis paciscerentur, atque Nico. Piccininū ad stipendia sua vocarent, qua quidem re, de ipsius animo jam palam constare cepit.

*Pax inter
Florentinos,
Luccenses
& Senenses
firmata.*

Eam ob rem Florent. denuo cum Venetis in fœdus cōvenire, bellumque jam manifesto in Lōgobardia atque Tuscia agi ceptū, diversoque tēpore, multis in locis, vario Marte pugnātū, donec tandē omnes defessi, Anno MCCCCXXXIII, mense Majo pacem firmarēt, qua quidē cautū fuit, ut Florentini, Luccenses, atque Senenses, quod alii aliorum ditionis occupassent, utrinque cederent, atque ad antiquos limites reverterentur.

*Cosmi Me-
dicæ vita.*

Hæc dum extra urbem agerentur, in ipsa urbe maligni isti humores, quorū toties mentionē fecimus, altius radices defixerant, atque Cosinus quidē Medicus ab obitu patris sui, majore animo atque studio, in rebus publicū cōcernentibus, versabatur, liberalitate porro erga amicos, patrem longe anteibat, adeo ut illi, quibus Joannes obitus gratus fuerat, jam ipsum, ob Cosmi præstantiam, lugerent. Erat Cosinus vir prudentissimus, gravis, acceptus, plane liberalis, humanissimus, qui nihil unquam contra partem adversam, aut Reip. administrationem moliretur, sed potius beneficiis suis, omnibus prodesse, ac liberalitate quamplurimos civium sibi devincire niteretur, adeo ut ipsius rationes iis, qui Rempub. administrabant, invidiam parturirent, sibi vero persuasum erat, aut ea via sibi securo atque potenti, in urbe vivere licere, aut si id per ambitionem adversariorum minus liceat, se favore partium, atque armis, facile superiorem esse posse. Atque equidē, ad stabiliendā ipsius potentiā, Everardus Medicus

Mediceus, atq; Puccius Pucci, non mediocriter contulerunt, quorum quidem ille audacia, hic verò prudentia, sagacitate, fautoribus, atq; majestate, ipsum evexerant. Pucci siquidem consilia atq; judicium, tanti apud omnes æstimabantur, ut partes Mediceæ, non à Cosino, sed à Puccio denominarentur.

Atq; istiusmodi quidē divisionibus, superstructa fuerat Luccensis expeditio, qua sane animorum istorū prava cōstitutio, nō modo nihil remisit, sed potius incrementum sumsit. Licet verò pars, quæ Cosino adhærebat, illam expeditionē promovisset, nihilominus ad ejus administrationē, multi adversarum partium pervenerant, utpote, qui potiores in Rep. erant, cui quidem rei, postquam Everardus Mediceus atq; cæteri obsistere non possent, ideo calumniis eos insectari omni studio nitebantur, atq; si forte aliquam cladem accipere contingeret (quæ quidem creberrimæ fuere) ea non adversæ fortunæ, vel potētiae hostium, sed imprudentiæ Legatorum tribuebatur. Hinc delicta Astorrii Joannis in majus exaggerata fuere, hinc Reinaldi Albizii indignatio, qua exercitum absque venia destituerat, originem sumere, hinc Capitaneus Joannem Guicciardinum in jus vocare, hinc omnia, quæ vel magistratui vel Legatis imponerentur, nascere solebant, siquidem tam vera exaggerabantur, quam non vera confingebantur, porro, si vera, si-
ve falsa, à populo illo, qui plerosque odio habebat, credebantur.

Atq; eæ quidem insolitæ rationes, Nicolaum Uzanum, atq; reliquos partium adversarū patronos, minime latebant, multotiesq; deliberatum inter ipsos fuerat, si quomodo obviam iri posset, verum eam viam hætenus pervestigare minus potuerant, siquidē, tam ad eorum malorum incrementa connivere, periculosum, quam ad ea evertenda conari, pariter difficile videbatur. Nicolaus Uzanus inter primos erat, cui extra ordinem obviam ire minime probaretur: veruntamen, postea quam tam extra in acie, quam intra urbem, in istiusmodi angustis ageretur, eam

*Insidie
ipsum.*

ob rem adversarum partiū non postremus Nicolaus Barbadorius, Nicolaū à sententia dimovere sibi sum-
sit, atq; ut in Cosmi ruinam consentiret, multis ipsum
persuadere adgressus est, ad quæ Uzanum sic respon-
disse compertum est.

*Nicolai U-
zani pro pa-
trie tran-
quillitate
consilium.*

Optandum equidem, tam tuo, quam familiæ tuæ,
quin etiam ipsius Reipub. bono, ut tibi, iisque omni-
bus, qui partes tuas sequuntur, barba nō aurea (quod
nomen tuum sonat) sed potius argentea esset, nam si
consilia vestra è capite cano, atq; longo rerum usu e-
docto promanarent, equidem ea proculdubio magis
matura eōq; omnibus utiliora forent. Mihi quidē vi-
detur, qui de Cosmo pellendo deliberant, iis ante o-
mnia vires, tam suas, quā Cosmi, sedulo examinandas
esse. Appellatis quidē hasce partes nostras, partes no-
bilitum, cōtrarii nomen plebis tribuitis: sit porro, pro
rei veritate partes indigetatas esse, nihilominus tamē
victoria nobis plane in ambiguo sita foret, siquidem
plura sint, quæ nos metuere, quā quæ sperare jubeāt,
præsertim, si exēpla antiquæ nobilitatis spectare veli-
mus, quā à plebe extinctam novistis: verum longe gra-
viora nobis metuenda sunt, quod nimirū partes no-
stræ disjunctæ, adversariorū verò integræ sint. Primo
equidē cōstat, Nerium Ginium, Neronemq; Nigium
primos urbis nostræ cives, nunquā eousq; progressos,
ut certo inde constitui possit, an nostris potius quam
istis partib. adhæreant, multæ præterea familiæ, imo
ipsæ domus nostrarum partium inter se divisæ sunt,
adeo ut non pauci, ob invidiam, qua erga fratres aut
parentes feruntur, nos destituant, illosq; contra sectē-
tur, cujus quidē unicū tibi exemplū ob oculos consti-
tuam, ut de reliquis ipse inet judicium sumere possis.
Ex filiis Masonis Albizii, cernis Lucā, in odiū fratris
Reinaldi, in adversas partes cōcessisse. Filiorū Joānis
Guicciardini, Petrū ob inimicitias cū fratre Joanne,
idē facere nosti, Thomas præterea atq; Nicolaus So-
derini, ob odiū patrui Francisci, manifesto partes istas
amplectuntur: adeo, ut si accurate omnia perpendere
libeat, quinā illi, qui etiā nos simus, equidē ego minus
animad-

animadvertere queam, quamobrem partes nostræ nobilitatis titulo, istis præstare merito dici queant. Nam si id inde proficisci velis, quod ipsi plebem suam habeant, sane eo ipso, nos longo intervallo post ipsos relinquinur, cum eam obrem, si ad arma deveniendum sit, nobis resistendi plane locum nullum superesse liqueat. Nec porro magni momenti fuerit, nobis hætenus dignitates nostras salvas esse, id etenim non potentia partis, verum inde potius fit, quod antiqua ista existimatio, qua quinquagesimum jam annum moderamine Reip. præsentī, Respub. salva stetit, nobis hætenus opituletur, quod si vero experimentum ipsis hujus rei capere liberet, quo nimirum imbecillitas nostra detegeretur, actum de nobis omni proculdubio esset. Quod si vero justiciā causæ, quam foveamus, nobis opitulaturam, illisq; obfuturam arbitrere, ad id sic tibi respōsum velim, requiri in primis, eā justiciam, tam aliis, quam nobis ipsis persuasam prius esse, quod tamen contra se habet, siquidem ratio, quæ nos ad isthæc deliberanda movet, uni huic suspicioni innititur, Cosmum Tyrannidem occupare cupere: hæc vero suspicio, ipsos non pariter ac nos ambiguos habet, imò potius nos ipsos istius rei, quæ ipsos premimus, in simulant. Atq; actiones quidem, quæ Cosmum nobis suspectum reddant, hæc potissimum sunt, quod facultatib; suis omnibus subventum cupiat, atq; non solum privatis, verum etiam Reipub. nec modo Florentinis, sed etiam militiæ Ducibus iisdem inserviat, hisque favore suo adsit, qui Reipub. munia ambiunt, siquidem modo hunc, modo amicorum illum, ea qua pollet apud plerosque gratia, ad altiora evehere soleat. Ergo necesse tandem foret, rationibus istis, quibus exilium viri omnibus persuasum cupimus, inferre, esse nimirum misericordem, esse officiosum, liberalem, atque ab omnibus amatum. Cognoscere interim ex te lubens velim, quænam lex misericordiam, liberalitatem, amorem prohibeat, vituperet, aut condemnet? nam licet iisdem rationibus etiam illi, qui ad Tyrannidem conantur, insistere soleant, nihilomi-

nus ea sic se habere non creduntur, nec nos ad ea omnibus persuadenda sufficimus: actiones siquidem nostræ, nostram fidem in dubium constituerunt, neq; hæc civitas, utpote partibus dedita, pessimisq; humoribus innutrita, aures istiusmodi accusationibus præbere possit. Sit vero, fortunam vos habere adeo propitiam, ut illum pellendum vobis destituat, quod quidē, modo magistratum habeatis propitium, non omnino difficile factu sit, qua porro obsecro via inter tot ipsi⁹ amicos, quos hic subsistere atq; ipsius desiderio ardere par est, ipsius reditum unquā evertere queatis? Impediri sane istud nullo modo posset, nam cum eorum tam ingens numerus, benevolentiaq; omnium erga ipsum propensa sit, nunquā ab iis securi eritis: atq; quo plures primorum ipsius amicorū expuleritis, eo majorē inimicorum copiā vobis conciliaveritis, ut tandē non magno post intervallo, ipsum reversum, idq; vobis inde partum, ut bonum expulisse, malum vero reversum esse, conspicere cogamini. Ingenium siquidē ejus, ab iis corrumpi consequeretur, qui de ipso revocando authores fuissent, quorum quidē conatibus, ob beneficia in ipsum ea ratione profecta, sese opponere ipsi integrū non foret: quod si vero eū penitus extinguere cupitis, id porro auxilio magistratus nunquā obtinebitis, divitiæ siquidem ejus, ingeniaque vestra corruptionibus obnoxia, eū facile discrimini eripient. Sit vero ipsum vel extingui, vel etiā nunq̄ redire, nihil tamen video, quid inde lucri Reipub. nostræ accedere queat, nā si ea à Cosmo liberetur, à Reinaldo proculdubio propediē occupabitur. Atq; ego quidē, ex eorum numero me esse profiteor, quibus optimū videtur, neminē civium potentia aliū excedere, quod si tamen alterutrū horum eò conscendere fatale sit, equidem nihil video, quod me in Reinaldum potius, quā in Cosmum ferre debeat: verum his plura addere nolo hoc unum à Deo precibus contendo, ne hanc urbem à proprio cive suo occupari, aut si tandem peccata nostra id promeruerit, ne saltem hunc cervicibus nostris imponi patiatur. Noli igitur ad ea amplectanda hortari

tari, quæ omni ex parte damnosa sunt, neq; etiam credere, te paucis stipatum, voluntati plurimorū devincendæ parem esse, siquidem omnes, quotquot nobis cives sunt, partim ignorantia, partim malitia, Rempub. nostram venalem, tum fortunam eousq; propitiā habent, ut emptorem jam nacti esse videantur. Sequere ergo meum consilium, teque intra cancellos modestiæ contineto, porroq; tam eos, qui partium nostrarum, quam qui adversarum sunt, suspectos habeto, atq; ea quidem ratione, cum neutræ parti te addixeris, si forte turbari contingat, omnibus acceptus, atque tam tibi ipsi, quam patriæ emolumento eris.

*Florentini
venales.*

Atque hæc quidem rationes, animum Barbadorii non mediocriter cohercuerunt, adeo ut inde, quandiu bellum cum Luccensibus esset, quiesceret: verum pace cum iis cōstituta, quam mors Uzani consecuta fuit, equidem urbs tam bello, quam fræno pariter destitui cœpit, unde maligni isti humores in immensum excrevere. Reinaldusq; jam solum partium istarum se caput esse, sibi persuasus, non desit, omnes istos cives, quos Gonfalonerii officio pares esse conjiceret, rogare atq; obtestari, quo patriam ab isto homine liberatum properarent, qui necessaria via eam ob malitiam paucorum, ignorantiam vero multorum, occupatum iret.

At hæc quidem acta, tum etiam ea, quæ à parte adversa gerebantur, omnem civitatem suspensam tenebant, omniq; vice, cum ad legendos novos magistratus conveniretur, publice decantabatur, quotnam harum vel illarum partium lecti essent, omnisque urbs, cum ad sortem descenderetur, commota conspiciabatur, omnia negotia, quantumvis minima, inter eos qui Rempub. administrabant, in contentiones abibant, secreto tractata evulgabantur, tam recte, quam male acta, patronis pariter abundabāt, atq; carebant, boni malique æqualiter mordebantur, neque quisquam ex magistratu officio suo satis faciebat.

*Dissensio in
Repubblica.*

Rebusergo Florentinorū cum ad modū confusis, postquam Reinaldo omnino decretū esset, potentiā
Cosmi

Cosini evertere, eumque non lateret, posse Bernhardum Guadagnium, Gonfalonerii dignitatem conscendere, nisi ob debita publica inde arceretur, ideo ea exsolvenda in se transtulit. Placuit inde fortunæ, ut pote discordiis nostris amicæ, ut Bernhardus sorte id officii adipisceretur, administrandumque mense Septēbri & Octobri gereret. Subito ergo Reinaldus ad ipsum concedens, maximopere tam nobiles quam reliquos præterea omnes, quibus recta vivendi ratio probaretur, de dignitate adepta ipsi gratulari dixit, jam suarum partium esse, ne frustra eam ob rem gavisi fuerint; inde ad pericula digressus, quæ ex divisionibus istis penderent, non alia eas via, nisi unâ cum Cosino extinguere posse aiebat, utpote quæ ab immoderatis Cosini divitiis, quarum ope tantâ benevolentiam adeptus esset, nutrentur, eoque hominē iis rationibus iam conscēdisse ut nisi mature obviâ eatur iam Tyrannidē mox occupaturus sit, quod si ergo bonus civis audire velit, suas jam partes ipsi agendas, populum ad arma vocandum, atque Repub. in melius disposita, libertatem patriæ restituendam esse. In memoriam porro ipsi revocavit, potuisse Salvestrum Mediceum, nulla iusticia fretum, Guelforum potentiam deprimere, licet administratio Reipub. ob partem, ipsorum sanguine, patriæ tranquillitatem, partibus istis merito obvenisset, cur ergo minus ipsi liceat, contra hunc solum idem jure conari, quod isti, nullo jure, contra quamplurimos feliciter cesserit? Tandem hortatus, se virum præstaret, non de futura ipsi amicorum opportuna auxilia: neque plebem, quæ Cosmum adoraret, summopere metuendam, cum Cosino nihil plus opis inde sperare liceat, quam olim Georgius Scalius ab eadem expertus fuerit, nec etiam divitiarum ejus rationem habendam, nam ipso in manus Magistratus delapso, pariter etiam facultates ipsius, in horum arbitrio fore, tandem conatus istos, tam Reipub. usui atque concordiæ, quam ipsi summæ gloriæ cessuros.

Cosmus infestis petiit.

In vincula conjicitur.

Ad quæ paucis Bernhardus, Necessaria omnino sibi videri ea, quæ ipse jam deseruisset, cum ergo
tempus

tempus perficiendæ rei debeat, stet modo Reinaldus cum suis in procinctu, sibi jam collegas adgrediendos superesse.

Quamprimum ergo Bernardus munus suum administrare cœpisset, collegarum præterea animos sibi parasset, atque cum Reinaldo reliqua constituisset, *De vita ambiguit.* mox Cosinum in jus vocavit, atque is quidem, licet à plerisque dehortaretur, comparuit, non tam clementia Dominorum, quam sua innocentia confusus. Dum Cosinus in Palatio esset, ibique detineretur, Reinaldus multis armatis stipatus ex ædibus prodiit, unaque cum omnibus iis, qui partes ejus sequebantur, aream ad Palatium occupavit: Inde Domini Reipub convocato populo, creataque ducentorum civium Balia, (Dictaturæ speciem esse supra diximus) administrationem publicam his corrigendam commiserunt. Atque illi quidem, quamprimum licuit, de vitaneceque Cosmi agere cœperunt. Multis placebat eum in exilium pelli, multis ad necem postulari, multi porro, vel dolore vel metu perculsi, silebant: quæ quidem opinionum diversitas sententiam suspendebat.

Est in ipsa Palatii turre spatium quoddam, paricum turri amplitudine, cui loco Alberghettino nomen, in quem Cosmus, sub custodiam Friderici Malavotii conjectus, tam crebros populi conventus, quam armatorum strepitum, tum campanam, qua Dictatores sæpius convocabantur, percipere poterat, eamque ob rem vitæ ambiguus hærebat, non modo quod à publico decreto, sed etiam privata vi atque insidiis sibi potissimum metueret, eaque de causa à cibo integrum quatrimum abstineret, pauxillo panis vitæ subveniens. Id Fridericus animadvertens, caves tibi, inquit, Cosme, à veneno, interim tam te ipsum fame enecas, quam me exiguo honore afficis, qui istiusmodi sceleris me affinem arbitrere. Equidem credere non possum, te de vita ipsa periclitari, cum tot amicos, tam in Palatio, quam extra tibi adesse animadvertam, quod si vero omnino ea tibi deponenda sit, id tibi

bi persuasum habeas velim, alio, quā me ministro, ad eā tibi eripiendā, adversarios, usuros nolim siquidem manus meas cujusquam sanguine, ne dicam tuo, qui me nunquam offenderis, inquinare. Sis igitur bono animo, reficite aliquātulo cibo, atque amicis patriæ, que te incolumem servato: quo vero confidentius id agas, eccum me omnium ciborum tuorum fidum prægustatorem.

Atque hæc quidem Friderici verba, Cosmo animum non mediocriter restituerunt, adeo ut profusis uberrime lachrymis, in collum ipsius rueret, ipsoque exosculato, tam pii atque insignis officii nomine, verbis amplissimis gratias ageret, gratissimumque se fore polliceretur, si quando fortunam magis propitiam expetiri daretur.

Dum igitur Cosmo jam melius sperante, de causa ipsius inter cives disquireretur, accidit, ut Fridericus ipsius exhlarandi gratia, Farganacciū quendā, hominē festivū atq; facetū, porro Gonfalonerio familiarissimum, ad cēnam vocaret. Hac igitur Cosmus cōmōdū occasione sibi utendū ratus, post quā cēnatū propemodum esset, Fridericum, ut paulatim secederet, nutu monuit, qui quidē causa optime, animadversa, tanquam ea, quæ cēnæ deessent, paraturus se non invitus subduxit, familiari ergo Cosmus cum Farganaccio alioquin sibi optime cognito, sermone aliquātisper protracto, tandem, cum animum ipsius satis explorasse sibi videretur, tessera ipsi data, apud xenodochiolum S. Mariæ novitiæ, mille atq; centum Hungaricos repetendos concredidit, quorum quidem centum sibi servarēt, mille vero ad Gonfalonerium ferret ipsumq; rogaret, ut occasione in honestam nactus, ipsum accedere non dedignaretur. Suscepit Farganaccius provinciam, pecunia impetrata, eam ex præscripto distribuit, quo quidem factum est, ut Bernardus paulatim mansuesceret, atq; tandem Cosinus, contra Reinaldi mentem, qui ipsum extinctum cupiebat, Patavium relegaretur, præterq; ipsum Everardus, ali-
que

que Medicæ familiæ quamplurimi una cum binis Pucciis. Atq; quo illis, qui Cosmivicem dolebant, adversarii metum incuterent, Dictaturam in octoviros excubiarum atque Capitaneum detulerunt.

*In exilium
pulsus.*

In Cosmum igitur Anno MCCCCXXIII. die III. Octobris à magistratu sententia lata, ipseque ut non gravate obtemperaret, monitus fuit, fore alioquin, ut durius tã cum ipso quàm fortunis suis ageretur. Excepit Cosmus vultu alacri sententiã, testatus, quovis gentiũ sibi gratũ iltius Reipub. decretũ fore, id saltẽ rogare, postquàm ipsi vitã largiti sint, hanc porro defendendã sumant, esse nimirũ in area Palatii, qui sanguinẽ ipsius sistant, tandẽ Reipub. populo, ipsisque potissimũ Reip. Dominis tã se, quã omnes facultates obtulit. Erectus à Gonfalonario, & quousque ad vesperasceret in Palatio servatus, postmodũ ab ipso ad cœnã vocatus, inque tutũ multis armatis stipatus, ad fines Florentinorũ deductus fuit. Exceptus Cosmus, quaquaversũ pergeret, honorifice, atque à Venetis publico nomine conventus, neque pro exule, sed tanquam in supremo gradu constitutus adhuc esset, in dignitate habitus.

Florentia hunc ad modũ tanto cive, quiq; universim tantopere amaretur, orbata, omnes suspensi esse, tamque iis qui vicissent, quàm qui victi essent, metuere sibi videbantur. Reinaldus eã ob rẽ futuræ suę calamitatis jã non ambiguus, ne interim sibi, parti que ulla ex parte deesset, multis amicorũ convocatis, ruinã ipsis imminere testatus est, quod nimirũ lachrymis, precibus, atque opibus hostium, flecti sese passũ fuerint, neque interim animadvertant, jam jã ipsis supplicandum atque dolendum esse, neque tamen vel preces ipsorũ auditas vel lachrymas quidquam æstimatas, pecuniarũ acceptarũ, tam sortes quam usuras morte, tormentis, atque exiliis, ipsis redhibendas fore: Longeque satius fuisse desides steterisse, quam Cosmo vitam amicisque ipsius urbem elargitos esse: *homines siquidem magnos, aut non sordidos, aut si ceperis, extinguendos esse: hisce vero malis, suo quidem judicio, nihil remediis superesse, quam sese eousque in urbe undique munire quo inimicos*

*Adversari-
orum ipso-
rum cõser-
natione.*

inimicos vindictam molientes (quod propediem facturos constet) armata manu urbe expellere possent, siquidem via alia ipsos pellere nequivissent. Ei rei non mediocriter profuturum, quod etiam iam olim monuerit, ut potentiores sibi reconciliandos sumant, adeoque omnes dignitates, quotquot in urbe sunt, in eos conferant, quo nimirum hasce partes consolidēt, postquam adversa plebe fulciatur: ea siquidem ratione, hasce longe superiores fore, utpote quæ virtute, animis, atque existimatione præpolleant, testatus tādē, nisi ad hoc extremum verumque remediū confugiatur, sane videre se minime posse, qua porro via, inter tot inimicos, sese tueri possint, sed potius exitium tā partium, quā ipsius urbis, certo consecuturum.

Hiscē rationibus Mariottus Baldovinettus, convocatorum unus sese opposuit, in superbiam in primis potentiorum, eorumque ingenium nullo pacto ferendum, invectus; neq; consultū esse, ut in manifestā sese tyrannidem sponte præcipitent, quo ea, quæ à plebe metuuntur pericula, hactenus dubia, devitent. Cum ergo Reinaldus consilia sua posthaberi animadverteret, iniquum fatum, tam suum, quam partium, detestatus, hæc omni superiori potius vi, cui hoc adeo decretum esset, quam hominum ignorantia atq; cecitati, adscribenda censuit.

Dum hæc ita hæerent, neque hi sibi satis prospicerent, interceptæ fuerunt literæ, quibus Agnolus Acciaivulus, Cosimo, quo animo urbs erga ipsum affecta esset, significabat, hortabaturq; ut bellum aliqua ex parte moveret, tum præterea Nerium Giniū sibi reconciliaret, nam si urbs in angustias compulsæ, pecuniæ præterea inopia premeretur, postquā nemo sit, qui illam juvare facile velit, necessario memoriam ipsius revocatam, atq; ipsius reditum expetitum fore. Quod si præterea Nerius à Reinaldo distraheretur, tantum inde momentum Reinaldi partibus decessurum, ut jam eæ defensionis impares futuræ sint. Atque hæc quidē literæ, ad magistratum delatæ, in causæ fuerunt, ut Agnolus caperetur, tandemque in exilium mitteretur

mitteretur: Neque tamen inde Cosini partibus quidquam, ex amore erga ipsum, deperiit.

Jamque annus fere, ab ipsius exilio, elapsus fuerat, cum mense Augusto, Anno MCCCCXXXIII, Gonsalonerii dignitas, in duos sequentes menses, in Nicolaum Coccum caderet, præterea octo Dominorum omnes, Cosinianarum partium urnam exirent, quæ quidem sorte, non inodo Reinaldus, verum adeo omnes suarum partium, non mediocriter perculsi fuerent: cum autem consuetum sit, Reip. Dominos, antequam ad gubernandam eam accedant, triduum privatos stare, Reinaldus iterum partibus suis convocatis suadebat, postquam manifestum exitium jam præforibus sit, ut arma corripere, atque Donatum Vellutum, qui tum Gonsalonis munus adhuc gerebat, instigare nitantur, quo populum convocare, aream Palatii occupare, atque Dictatura creata, novum Magistratum dignitatibus privare, aliosque administrationi commodos substituere velit, tum ut urnæ pristinae antiquarentur, novæque amicorum nominibus refertæ subrogarentur. Multis hæc consilia tam tutam quam necessaria, multis verò, ut quæ magnum discrimen secum ferrent, nimis violenta videbantur.

Atque inter eos, cui hæc via displicebat, erat Palla Strozzius, utpote vir ingenio quieto, modesto, humano, atque literarum potius, quam partium studiis coercendis, atque civilibus discordiis sopiendis apto. Dixit igitur Strozzius, conatus astutos, audacesq, ab initio quidem faciles apparere, verum inter tractandum difficultatis plenos, exitum tandem damnosum habere: arbitrari porro sese, metum novi belli, siquidem copiæ Ducis Mediolanensis in Flaminia prope Florentinorum fines confederint, Dominis Reipub. laboris atque curarum plus, quam intestinas discordias comparaturum: quod si verò illis quoquo modo visum sit turbare, id equidem tam clam, quin confestim emanet, haberi non posse, atque ea quidem ratione sese tempori non defuturos, eaq, conaturos, quæ salutem communem requirere visum fuerit eademque viâ, postquam ni-

mirum necessitatem sequantur, tam minori id populo admirationi, quam etiam ipsis invidiæ futurum. Conclufum igitur, novum magistratum minimè turbandum, sed potius eorum actiones excutiendas, atque si vel tantillum movere animadverfi fuerint, ad arma convolandum; inque area ad S. Pulinarem, Palatio propinqua conveniendum esse inde pergendum, qua commodum visum fuerit.

Novus igitur magistratus nullo obsistente, Rempub. subiit, & Gonfalonarius quidem, quo existimationem venaretur; parique via eos terreret, qui alioquin sese ipsi opponere possent, Donatum Vellutum antecessorem suum: quod publicum æs in usus suos transtulisset, in vincula conjecit. Inde collegarum animis tentatis, de Cosmo restituendo agere, eosque cum inde non alienos animadverteret, eadem de re cum iis, qui partium Medicearum primi supererant, conferre cœpit, quorum animis accensis, mox Reinaldum, Rodolfum Peruzzium, & Nicolaum Barbadorum tanquam adversæ partis duces, in ius vocavit. Reinaldus, eam ob rem, non diutius cunctandum ratus, ipse quidem, magno cum armatorum numero, in publicum prorupit, cui Rodolfus Peruzzius, & Nicolaus Barbadorus sese mox conjunxerunt.

*Reinaldus
Albizius
seditionem
moveret.*

Erant inter hos permulti civium; tum militum non pauci, qui absque stipendiis Florentiæ hærebant, atque illi quidem omnes, ad aream S. Pulinaris ad condictum confluxere, solus Palla Strozius, licet multos armatos in ædibus occultasset, non comparuit, unaque pariter Joannes Guicciardinus, adeo ut Reinaldus creberrimis nunciis eos provocaret, tarditate inque ipsis exprobraret. Ad quæ Joannes, satis se suo iudicio partibus adversis obitare, si Petrum fratrem domi contineret, ne ab ipso Palatium occuparetur. Palla verò Strozzius crebro interpellatus, tandem inermis ad S. Pulinarem equo vectus; cum duobus peditibus comparuit, Reinaldus obviis fo-

nem

nem, aut fluxæ fidei, aut fluxi animi testem esse, utrumque horum viro fugiendum, qui eam existimationem sartam tectam cupiat, ad quam ipse hætenus aspiraverit. Falli ipsum porro, si speret, hac via ab hostibus vel vitæ ipsius, vel securitati eo magis prospectum fore. Se quod attineret, hoc sibi satis esse, si quæ forte adversæ succedant, quod non modo consiliis ante periculum, sed etiam auxiliis in ipso periculo, partibus non defuisset. Ipsum vero, atque alios istius genii homines, majorem animi angustiam manere, cum in memoriam, nimirum aliquando revocaturi sint, ter ipsos patriam prodidisse, primo cum Cosinum dimiserint, secundo cum consilia sua posthabuerint, tandem cum armis eam defendere neglexerint. Ad quæ Strozzius nihil respondit, quod articulate percipi posset, sed converso equo, submurmuratis quibusdam, domum repetiit.

Domini Reipub. percepta Reinaldi seditione, seque destitutos animadvertentes, Palatium confestim obserrarunt, consilioque destituti hærebant. Verum dum Reinaldus in foro copias illas, frustra diutius operiretur, ea ratione factum est, ut tam sibi occasionem victoriæ e manibus elabi, quam Dominis animos redire pateretur, ad quos multi civium concedentes, ad excutienda seditiosis arma eos hortari cœperunt. Quidam igitur Dominorum, qui partibus minus suspecti videri possent, ad Reinaldum ablegati, animum ipsius tentarunt, istorum nimirum motuum causas Dominos ignorare, neque porro eos unquam de ipso offendendo cogitasse, quod si vero de Cosino restituendo sermo inciderit, de eo tamen revocando hætenus ne cogitatum quidem, inde autem, si forte eæ suspiciones exortæ sint, ipsis abunde eo nomine cautum fore, veniant modo in Palatium, atque gratos se ibi esse experiantur.

Nihil verò ea Reinaldi animum mutarunt, quin potius se ipsos ad privatam vitam reducere, Remque inde publicam, communi bono, restitutam cupere. Verum *semper accidere solet, dum ij qui consulunt, pari*

A socijs de-
stinatur. *authoritate, sententia verò dispares sint, ut nihil salutare con-*
stitueretur. Rodolfus ergo Peruzius, istorum pollici-
tationibus fretus, nihil aliud, quam ne Cosmus resti-
tuatur, se cupere dixit, id si transactione obtinere que-
at, nullam porro se victoriam desiderare, neque quo
ea insigniore potiatur, se urbem civium sanguine fœ-
dare, sed eam ob rem Dominis obtemperare velle,
quibus dictis, unâ cum suis copiis, in Palatium con-
cessit, atque ibi hilari vultu exceptus fuit.

Mora igitur Reinaldi ad S. Pulinarem, Strozzi
præterea pusillanimitas, tandemq; Rodolfi secessio,
manifesto Reinaldo victoriam eripere, quod nimi-
rum civium animi, qui ipsum sequebantur, frigesce-
re inde inciperent, ad quæ præterea Pontificis autori-
tas accessit.

Pontifex
Eugenius à
pop. Rom.
pulsus. Agebat id temporis Papa Eugenius, (à Pop. nimi-
rum Romano pulsus) Florentiæ. Hic ergo sui offi-
cii ratus, turbas istas componere, per Patriarcham
Joannem Vitelleschium, Reinaldi amicissimū, eum
ad se vocavit, pollicitus, tam authoritatem se quam fi-
dem suam interpositurum, quo is desiderio suo, præ-
ter sanguinem clademque civium, apud Dominos
Reipub. potiretur. Persuasus, ab amico Reinaldus,
unâ cum omnibus iis, qui armati ipsum sequebantur,
ad S. Mariam novitiam, ubi Pontifex morabatur, sese
contulit, ibique à Pontifice, de fide sibi data, seque dif-
ferentiarum arbitro constituto, edoctus, spe insuper
facta, modo ab armis discederet, omnia ad ipsius libi-
tum composita fore, postquam præterea pusillanimi-
tatem Strozzi, & Peruzzi levitatem perspexisset,
inops melioris consilii, in Papæ fidem concessit, eius
authoritate se tutum fore confusus. Eam ob rem Pon-
tifex Nicolao Barbadoro, unâ cū reliquis, qui ipsum
comitati fuerant, atque ad fores expectabant, signi-
ficari iussit, ut arma deponerent, Reinaldum liqui-
dem apud Pontificem, concordie cum Dominis tra-
ctandæ, remanere, ad quæ omnes dilabi atque ad sua
se recipere cœpere.

At Domini, adversam partem arma seposuisse
edocti,

docti, concordia quidem apud Pontificem tractare Florentini
 ergebant, alia vero via, ex montibus Pistoriensibus, Pontificem
 editem clam coegerunt, eoq; una cum omnibus ca- ludos fa-
 phractariis suis nocte furtim Florentiam traducto ciunt.
 praeipuos urbis aditus firmarunt, populum prae- Cosmus ab
 a ad forum convocarunt, novamque Dictaturam exilio reve-
 nstituerunt, à qua confestim Cosinus, unà cum iis casus.
 ui ipsius exilii comites fuerant, revocatus, adver-
 sam contra partium Reinaldus, Albizius, Nicolaus
 arbador, Rodolfus Peruzius, Palla Strozzius, mul- Albizius in
 que praeterea cives, tam magno numero in exilium exiliū mis-
 ti fuere, ut perpaucae urbes in Italia, non eorū alios titur.
 recipere, non raræ etiam extra Italiam iis repleren-
 tur, adeo ut ea ratione Florentia, non modo viris, sed
 iam opibus atq; industria nudaretur.

At Pontifex tanta calamitate eos oppressos ani-
 advertens, qui precibus suis confisi, arma deposuif-
 ent, id iniquissimo animo tulit, atque apud Reinal-
 dum, quod fidei suæ confusus, id injuriæ pateretur, ma-
 imo opere doluit, interim ea patienter ferre, atque ob-
 solubilitatem fortunæ, bene sperare jussit. Ad quæ
 c Reinaldus, Parva quidem fides, quam mihi illi ha-
 uerunt, quos mihi credidisse præstaret, tum nimia
 uiam ego tibi præstiti, me meamque partem pessum-

procul intelligere, quam oculis contueri, atque gloriæ magis tribuunt, honesto titulo exulare, quam urbis mancipium esse. Inde à Pontifice digressus, irarum plenus, deque consiliis suis amicorumq; vecordia sæpius conquestus, in exilium profectus est.

Ex altera parte Cosmus, de sua restitutione jam certus, Florentiam repetiit, atque raro equidem accidisse constat, civem ex victoria redeuntē, ac triumphum agentem, tanto cum populi concursu, tantaq; omnium læticia, exceptum fuisse, quanto ipse, ab exilio reversus, exceptus fuit, ab omnibus benefactor populi, paterque patriæ appellatus.

LIBER

LIBER QUINTUS NICOLAI MACHIAVELLI, CIVIS ET SECRETARII Florentini, Historiam Florentinam complectens.

Olent ut plurimum regiones, mutati-
onib. suis, à bene cōstitutis rationibus,
ad corruptas, à corruptis, vicissim ad
bene constitutas migrare: posteaquam
etenim rebus humanis, nihil perpetui,

à natura tributum sit, sit porro, quamprimū hæ ulti-
mam perfectionē adeptę sunt, cum nihil supersit, quā
ultra progredi queant, ut eæ necessario iterum laban-
tur atque decrescant: eadem porro ratione, cum mi-
nui cōeperint, atque corruptionis ultimam metam
adeptę fuerint, postquam, quā ultra præcipitentur,
nihil appareat, eas iterum emergere atque conscen-
dere consentaneum est, adeoq; semper à bono ad ma-
lum, & vicissim à malo ad bonum proclivis via est.
*Virtus siquidem quietem parat, quies otium, otium porro
corruptionem generat, corruptio interitum, hinc iterum ad
bonas constitutiones, inde ad virtutem, ex virtute ad gloriam
secundamq; fortunam progressio fit. Hinc à prudentiori-
bus animadversum fuit, literarum studia, cladibus
bellique succedere, inque Rebuspub. atque regioni-
bus, belli Duces prius, quam Philosophos nasci.*

Nam posteaquā ex ordinata militia, victoria parta
fuerit, victorię vero quies successerit, equidem robur
istud ingeniorū armatorū, nullo honestiore, quā lite-
rarū, otio corrumpi consequitur: neq; sane otium, ma-
jore & periculosa magis altutia, quā hac via, in Resp.
bene constitutas penetrare queat. Atq; id quidē à Ca-
tone, cū Diogenes & Carneades Philosophi, ab Athe-
nien sib⁹ ad Senatū legati venirent, optime animadver-
sum fuit: nam postquā is, juventutē Romanā, maxima

cum admiratione, eos sectari cerneret, malaq; quæ in Remp. ex honesto isto otio, proficisci possent perspiceret, eam ob rem cautum voluit, ne cuiquam Philosopho Romæ agere liceret. His igitur rationib. Resp. ad interitum vergere solent, quo cum pertigerint, atque homines, calamitatibus edocti, sapere cœperint, iterum ad ordinem reverti consueverunt, nisi eæ, vi quadam præter ordinem, penitus extinguantur.

Atq; ex his quidē principiis, prisca illa Italia, primo Tuscorū, postea Romanorū fortuna, modo felix, modo misera stetit. Quamvis verò postmodū Romanis ruinis nihil superstructū fuerit, quod hanc provinciā, sub præstantis alicujus Ducis Imperio, penitus restituere potuerit: nihilominus tanta virtus, apud novas quasdā urbes atq; imperia (quæ Rom. cladib. inædificata fuere) emicuit, ut eæ, licet unius imperio non parerent, eo tamē usq; virtutis progressæ sint, ut earum cōjunctis virib. Italia, à Barbarorū populorū invasionib⁹, defēdi liberariq; sæpius potuerit: Inter quæ quidē imperia Florentini, quantūvis nō adeo ampla provincia ipsis obtigerit, nec potētia, nec authoritate, reliquis cessere, sed potius in media Italia, tā situs quā divitiarū ratione, ad injurias expositi, nihilominus aut bellū, cōtra ipsos motū, feliciter sustinebāt, aut victoriā illi cōferebāt, in quē inclinare ipsis integrū videretur.

Horum ergo Imperiorū recentiorum virtute eiusmodi tempora successerunt, quæ licet nō adeo diuturna pace commendari queant, attamen nec etiam bellis difficilioribus atque exitiosis implicata fuerint, pacem etenim appellare nequeas, ubi vicini sæpius armis invicem petuntur, nec proprie id belli nomē meretur, ubi nec homines trucidantur, nec urbes delentur. *Bella in Italia inornata.* Bella siquidem nostra, eo usq; enervata languecebant, ut ea tam absq; metu susciperentur, quam contra periculum ducerentur, tum etiam sine clade finirentur. Adeo ut virtus illa, quæ aliis in regionibus, ex diuturna pace senescere consueverat, apud Italos bellorum vilitate interiret, quod ex iis, quæ ab anno M. CCCCXXXIII. ad annum XCIII. gesta sunt, copiosius

pius patebit, indeque porro cognosci poterit, qua ratione Barbaris denuo via in Italiam adaperita, Itali- que eorum jugum perpessi fuerint.

Quod si vero Principum nostrorū, tam domi quam foris res gestæ, ob virtutem atq; magnitudinem, non eam, quam priscorum admirationem legenti allaturæ sint, tamen fortassis alias ob rationes, nō minore cum admiratione percipientur, cum nimirum hinc cognoscere liceat, qua ratione tot, tamque nobilissimi populi, à tam contemnendo milite coherceri sese passi fuerint: licet etiam, in describenda huius sæculi senectæ, fortassis nec de robore alicuius militis, nec præstantia imperatorum, nec amore civis erga patriam sermonem multum habituri simus, constabit tamen hinc quot quantisque fraudibus, astutiis, atque artibus Principes, milites, Rerumque publicarum duces, ad tuendam eam existimationē, quam nusquam promeriti fuerant, usi fuerint, quod quidem legentibus, non minori, quam priscorum res gestæ usui fortassis fuerit. Nam si ista, liberalia ingenia ad imitandum accendere solebant, hæc ad ea fugienda extinguendaque prædesse queant.

Erat id temporis Italiæ conditio hunc ad modum *Italia con-* constituta, ut quamprimum opera eorum, qui impe- *ditio.* rabant, pax constituta esset, ea propediem ab iis, qui arma tractabant, inq; manibus habebant, denuo turbaretur, adeo ut ea ratione nec bello gloria, nec pace tranquillitas ipsis parturiretur. Ergo pace inter Ducem Mediolanensem ac confœderatos, anno MCCCCXXXIII. constituta, illi militum, quibus bello carere integrum non erat, contra Pontificem arma movere decreverunt. Erant porro duorum mi- *Sforziæ mi-* litum in Italia genera, à Braccio atque Sforzia deno- *lia cele-* minata, horum Dux erat Franciscus Sforziæ filius, il- *berrima.* lorum Nicolaus Piccininus, Nicolausque Fortebrac- cius: sub his generibus, ferè omnis reliqua militia Italiæ compræhendebatur. Atque Sforziæ quidem militia, tam ob Comitis præstantiam, atque in bello gerendo virtutem, quam quod Dux Mediolanensis,

Blancam filiam notham, in matrimonium ipsi collocare pollicitus fuerat, in majore erat pretio, maximamque ipsius militiæ auctoritatem conciliabat. Higitur duces, diversis ex causis, pace in Longobardia jam constituta, Papam Eugenium invaserant.

*Eugenius
Papa à Ro-
manis pul-
sus.*

*A Sforzia
Piceno ex-
iit.*

*Eaq. ratione
in amicitia
receptus.*

Atq; Fortebraccius quidem, antiquo Braccii contra Pontifices odio, Comes vero ambitione ferebatur: adeo ut Nicolaus Roman oppugnaret, Comes vero Piccardo potiretur: neigitur Romani bellum gerere necesse haberent, eam ob rem Eugenium Papam urbe ejecerunt, qui quidem, per multa discrimina, variosque casus, tandem Florentiam concessit, ubi examinato periculi sui magnitudine, seque destitui undique animadvertens, nec integrum Italis esse, in ipsius gratiam iterum arma tractare, quæ tanto cum desiderio modo seposuerant, tandem cum comite transigit, atq; ipsi Piceno (quod nunc Marcam vocamus) cessit, licet Comes injuriæ, qua illam occupaverat, etiam contemptum adjecisset, siquidem in subsignandis, quas hinc inde mittebat literis, quæ subscriptio, more Italarum, Latina esse consueverat, hoc genere usus erat, Ex Girsaleo nostro Firmiano, invito Petro & Paulo. Nec cessione provinciæ istius contentus, insuper dignitate Signiferi sedis Pontificiæ excellere voluit, idque omne obtinuit, adeo nimirum Eugenius bellum potius dubium, quam pacem ignominiosam metuebat.

Postquam vero Comes in amicitia Pontificis concessisset, ab eo porro tempore, Nicolaum Fortebraccium persequi cepit, interq; ipsos aliquot mensium spatio, in ipsa Pontificis ditione, vario Marte sæpius pugnatum fuit, quæ quidem res plus in damnum Pontificis atq; subditorum, quam eorum qui militabant, cedebat, adeo ut inter ipsos, Ducis Mediolanensis interventu, ad inducias, tandemq; compositionem deveniretur, qua quidem uterque multam Pontificis ditionem obtinuit.

Bellum ergo istud Romæ debellatum, in Flaminia (Romaniam vocant) à Baptista Cannetensi refuscitatum

tatum fuit. Interfecerat hic Bononiæ quosdam ex Grifonum familia, Pontificisque partes ibi agentem inde exturbaverat, atque quo eam urbem sibi obtineret, ad Philippum auxilia petiit, Pontifex vero ad Venetos & Florentinos confugerat: Impetrata undique auxilia, omnem Flaminiam milite repleverunt. Philippi militem ducebat Nicolaus Piccininus: Venetorum atque Florentinorum exercitum moderabantur, Gattamelatta, & Nicolaus Tolentinas, atque hi duo exercitus prope Imolam commissi, eoq; prælio Venerorum Florentinorumque copiae profligatae, Tolentinasque captus, ad Ducem Philippum in vincula ductus fuit, apud quem seu fraude Ducis, seu ex morore paulo post interiit.

Bellum in Flaminia.

Veneti & Florentini profligati.

Dux ergo, quod vel debilior ex tot bellis esset, vel quod confederatos à clade illa quieturos arbitraretur, victoriam prosequi neglexit eaque ratione Pontifici & fœderatorum reliquis, ad novas confederationes occasionem præbuit, qui Comite Francisco, ad ipsorum stipendia vocato, Fortebraccium ditionibus Pontificiis exuere nitentur, quo nimirum bello, in gratiam Pontificis suscepto, finem tandem imponerent. Postquæ ergo Romani, Pontificem viribus atq; potentia auctum, animadverterent, eam ob rem ad compositionem inclinare, eaq; petita tandem impetrata, Procuratorem Pontificis nomine susceperunt.

Pontifex Roma iterum posuit.

Obtinuerat inter alia Fortebraccius, Tiburtinos, Phaliscos, Tifernates & Ascesios: Atq; huc quidem, quod viribus inferior esset, sese subduxerat, ibique à Comite obsessus fuerat, cū ergo obsidio illa in longum traheretur (Nicolaus siquidem sese strenue defendebat) Duci porro videretur, aut victoriā illam fœderatis excutiendā, aut si illa potirētur, sua sibi deinceps defendenda esse, eā ob rem Nicolao significavit, quo nimirum Comitē ab obsidione averteret, ut per Flaminiam in Tusciam descenderet, qua quidem re factū est, ut fœderati, plus momenti in Tuscia defendenda, quā Ascesio expugnando sitū arbitrati, Comitē ad occupandos aditus istos maturare juberent, Nicolaus siquidem ad Forū

Livium

Livium jam usque progressus fuerat. Ex altera parte comes ad Cefennates pervenerat, Leone fratre suo, ad bellū in Flaminia ducendū, ditionemq; suā defendendam, post se relicto: dum igitur tam Nicolaus quā in Tusciā descenderet, Comes verò quā ipsum aditu prohiberet, ambo studiose invigilarent, Nicolaus interea Fortebraccius in Leonis copias impressionem fecit, eoque capto, omnem ipsius exercitum profligavit, eodemque impetu victoriæ insistens, multas Flaminiae urbes occupavit.

*Fortebraccij
mor.*

Atque ea quidem clades Comitem non mediocriter perculit, quod de universa Flaminia jam actum arbitraretur, parte igitur exercitus, quæ Piccininū distineret, eo loci relicta ipse, reliquis cum copiis contra Fortebraccium properavit, eumque vicit, sauciumque in potestatem suam redegit, ex quo vulnere paulò post obiit. Atque hæc quidem victoria, Pontifici omnem provinciam recuperavit, quæ à Fortebraccio occupata fuerat, eoque Ducem Mediolanensem compulit, ut pacem peteret, quæ tandem, Nicolai Estensis Marchionis Ferrariensis interventu, firmata fuit, qua omnis provincia, à Duce in Flaminia occupata, ad Pontificem redibat, Ducisque exercitus in Longobardiam revertebatur, Baptista vero Canne- tensis, quod omnibus iis usu venire solet, qui non propria, sed aliena virtute viribusque Respub. occupant, postquam Ducis copiae inde abcessissent, Bononiæ diutius obtinendæ impar, fuga sibi consuluit, atque Antonio Bentivoglio, adversarum partium Principi urbem cecidit.

*Proscriptio-
nes Floren-
tiorum.*

Atque isthæc quidem omnia in Cosmi exilium incidere, à cujus deinceps reditu visum fuit iis, qui de eo restituendo suaserant, prætereaque civibus, ad quos injuriæ istæ pertigerāt omnibus, ut nulla cujusquam habitatio, conditionem suam undiquaque muniret. Illique Reipub. moderatores, quorum erat Novembre atque Decembre mensibus præesse, non contenti iis, quæ in gratiam harum partium constituta hætenus fuerant, etiam ipsi multorum exu-

lum

lum fines prorogarunt, alios præterea relegarunt, ut tandem civibus non tam studia partium, quam divitiarum, propinqui, atque amicitiarum privata nocerent: adeo, ut si proscriptio ista sanguinem porro sitiisset, ea Octavii vel Sylle proscriptioni haud absimilis fuisset, licet non omnino cruore caruerit. Antonius siquidem, Bernhaldi Guadagni filius, capite plexus fuit, alii præterea cives quatuor, intra quos Zanobius Belfratellius, Cosinusque Barbadorus, quod fines præteriissent, atque ad Venetos concessissent, ab iis comprehensi, atque in gratiam Cosmi, posthabita sua dignitate, Florentiam in vinculis mandati, ibique ignominiose obruncati fuerunt: quæ quidem res partibus Cosminianis maximam auctoritatem, adversariis vero metum peperit, tam potentem nimirum Reipub. libertatem suam Florentinis venalem prostituere, quod tamen non tam in gratiam Cosmi, quam ad inflammanda partium studia, atque exacerbanda tot cædibus ingenia, fovendasque dissensiones, eos fecisse, qui judicarent non defuere, quod nimirum potentiarum suarum, nihil adeo, ac Florentinorum concordiam, obfistere arbitrarentur.

Urbe igitur suspectis pariter atque inimicis purgata, ad alios novis beneficiis devinciendos descendunt, quo nimirum, etiam hac ratione, partes suas munirent, eam obrem, universam Albertorum familiam, tum quotquot præterea patria exulabant, revocarunt: nobiles præterea omnes paucissimis exceptis, in populi classem transcripserunt, exulumque bona, exiguo pretio, inter seipsum partiti sunt. Novis insuper legibus atque constitutionibus partes suas firmarunt, urnasque novis nominibus, omnibus illis qui adversas partes redolebant posthabitis, replerunt. Adversariorum porro clade edocti, huic urnarum constitutioni, atque in his selectioribus civium nominibus non usquequaque confisi, decreverunt, ut iis, quibus vitæ necisque jus esset, semper ex ducibus harum partium peterentur, eamque ob rem constituerunt, ut ii, qui novis electionibus præpositi

Novæ Reipub. Florentinæ constitutio.

*Tyrannicis
rationibus
stabilia.*

præpositi essent (copulatores novarum scidularum vocabant) unâ cum iis, qui magistratu exhibant, eam electionem aggredierentur. Octoviris excubiarum ius vitæ necisque tribuerunt: inde constituerunt, ne relegatis, finito relegationis tempore, liceret, absque cognitione tam Dominorum quâ collegiorum, quorum in universum XXX VII. sunt, redire, nisi horum XXXIII. vota, in restitutionem concurrerent: literas ad eos dare, vel ab iis recipere, interdictum, omnis demum vox, omnis nutus, omnis deniq; motus, qui suspicionem administrantibus Rempubl. movere posset, graviter plectebatur. Quod si vero quicquam suspicionum istiusmodi censuras evaserat, id postmodum novis exactionibus oppressum fuit, adeo ut pauco temporis intervallo, pulsus nimirum, atq; ad paupertatem reductis, omnibus adversarum partium civibus, ipsi Repub. quieti potirentur. Ne porro istiusmodi munimentis intra urbem, quidquâ extra illâ deesset, tum quò auxilia adversariis undique præriperentur, eam ob rem cum Pontifice, Venetis, Duceq; Mediolanensi, ad communem imperiorum defensionem, foedus pepigerunt.

*Regina Jo-
anna mors*

*Alfonfus
Arrag. Rex
Neapolim
occupare
nititur.*

His igitur apud Florentinos, eum ad modum, constitutis, Regina Neapolitana Joanna in fata concessit, atque testamento Renatum Andegavensem heredem scripsit. Erat id temporis Alfonso, Aragonæ Rex, in Sicilia, qui multorum Baronum amicitia fretus, regnum Neapolitanum occupare in animo habebat. Neapolitani vero, & Baronum alii Renato studebant. Papa porro, nec Alfonso nec Renato, quidquam juris ibi concessum, sed potius per Vicarium suum, id administratum cupiebat. Nihilominus Alfonso mare cum exercitu trajecit, atque à Duce Pomeriæ Vestinorum (Sessam vocant) exceptus fuit, ibi vocatis quibusdam Principum ad sua stipendia, in animo habebat, post occupatam Capuam, quam Princeps Tarentinus ipsius nomine tenebat, Neapolitanos imperio subicere: interim classe sua Cajetam, quæ pro Neapolitanis stabat, obsidione preme-

bāt, adeo ut Neapolitani ad Philippum, pro auxiliis, confugerent.

Atque is quidem Genuensibus, ut eam sibi provinciam sumerent, author fuit, quam ipsi porro non inviti in se receperunt, tam ut Duci Domino suo gratum facerent, quam ut merces suas, quæ Neapoli atque Cajetæ depositæ erant, salvas haberent, eamque ob rem classem instructissimam compararunt. *Alfonsus Rex à Genuensibus captus.* Alfonso ea re animadversa, etiam suam classem auctiorem reddidit, atque contra Genuenses profectus, supra Insulam Pontiam pugna commissa victus, multisque cum ducibus captus, inque manus Philippi constitutus fuit.

Atque hæc quidem victoria, omnes in universum Italiæ Principes, qui Philippi potentiam metuebant, immensum turbavit, utpote quibus videretur, optimam ipsum occasionem Regni occupandi, jam adeptum esse. Verum is longe alia, planeque contraria via (adeo nimirum opiniones humanæ inter se discrepare solent) institit. Ab Alfonso siquidem, viro alioquin prudente, quamprimum id per occasionem licuit, ipsi demonstratum fuit, quam imprudenter partibus suis neglectis, Renato studeret. Renatum, siquidem, si modo regno illum potiri contigerit, id potissimum acturum, ut Ducatum Mediolanensem Galliæ Rex occupet, quo ipsi auxilia in propinquo sint neque opus habeat, cum id res postulaverit, ea ex longinquo petere, iisque viam vi patefacere: neque ipsum si ad Gallos regnum devenerit, ulla ratione ruinam suam avertere posse. Longe vero aliter rem se habere, si ipsi Alfonso regnum cesserit, nā cum præter Gallos sibi nulli alii hostes extimescendi sint, necessario Ducem sibi conciliandum, amandū, imo venerandū venire, ne hostibus via ab ipso aperiat, atque hac demū via, regnum quidem penes Alfonso, auctoritatem vero atque potentiam penes Philippum fore: adeo ut ipsi longe magis, quam sibi ipsi incumbat, tam pericula hinc, quam inde utilitatem prudenter ponderare, nisi potius cupiditati suæ satisfacere

satisfacere, quam de firmando statu suo deliberare velit: primo siquidem casu, ipsi Principem atque liberum esse licere, altero vero, si nimirum inter duos potissimos Principes expositus sit, aut ipsi de statu periclitandum, aut in perpetuis angustiis hærendum, atque tanquam servo istis obtemperandum fore.

*Ad Philippo
restitutus.
libertati*

Movere hæ rationes tantopere Ducem, ut inutato proposito, Alfonsum libertati restitueret, eumque honorifice Genuam, indeque in regnum deduceret. Atque rex quidem Cajetam sese contulit, ut potè quæ à quibusdam Regni ducibus, quamprimum illi liberatum Regem cognovissent, occupata fuerat. Genuenses vero, postquam nulla ipsorum habita ratione, Regem à Duce libertati restitutum, atque hunc ipsorum periculis atque sumptibus amplificatum penesque ipsum honorem liberati, penes se vero injuriam profligati captique regis remanere, animadvertent, non mediocris injuriæ loco id sibi summere.

*Genuenses
Reipub. cō-
stitutio.*

Solent Genuenses, quando liberi agunt, suffragiis plane liberis Ducem creare, non quod absolutum ipsi imperium conferant, aut ipsi soli negotia decidendæ sint, sed quo tanquam caput ea, quæ deliberanda veniunt, in consiliis proponat. Sunt in ea urbe familiæ nobiles permultæ, earumque aliæ adeo potentes, ut eæ difficulter à Magistratu coerceri sese patiantur, earum vero omnium Fregosa atque Adorna alias longe antecedunt. Atque ab his divisiones ea in Reipub. proficiscuntur, hinc civiles rationes corrumpuntur: eæ siquidem non civiliter, sed ut plurimum armis de dignitate illa decernentes, semper alteram regnare, alteram opprimi experiuntur. Non raro etiam occurrere solet, ut illi, qui dignitatibus exuti sunt, ad auxilia externa confugiant, adeoque patriam suam, à qua ipsimet regenda arcentur, imperio externo submittant. Atque hinc quidem fit, ut plerumque ii, qui Longobardiæ imperant, etiam Genuensibus potiantur, quod etiam eo, quo Alfonsus capiebatur tempore, sic se habebat, primusque eorum, qui Philippo, ad occupandos eos, adjumento fuerant, Franciscus Spi-
holz

*Unde eorū
divisiones.*

nola erat, atque is quidem, paulo post impositam patriæ servitutem, (quod in istiusmodi casibus semper evenire solet) Duci suspectus esse cœpit, qua de re ipse commotus, voluntario quasi exilio, Cajettam concesserat, eoque tempore, quo pugna navalis cum Alfonso cōmittebatur, prælio interfuerat, atq; strenue rem gesserat, adeo ut in spem erigeretur, recenti hoc suo beneficio, saltem id apud Ducem se meruisse, ut reditus in patriam, præmii loco, sibi cederet. Verum postquam animadverteret, Ducem iisdem hactenus suspicionibus ferri, utpote qui sibi perluadere non posset, eum, qui libertatem patriæ non amasset, ipsum amare posse, eam ob rem, fortunam iterum tentare, atque tam patriæ libertatem, quam sibi ipsi existimationem securitatemq; recuperare constituit, civibus nimirum suis non alia ratione se exculpari posse quàm si eadem à manu, quæ vulnus infixisset, in medicinâ salusque proficisceretur.

Cum ergo omnium animos, ob liberatum Alfonso, Duci iratos cognovisset, tempus jam adesse ratus, quo conatus suos effectum daret, consilia sua cum quibusdâ, quos eodem animo esse cognoverat, conferre, eosque ad supplicias sibi ferendas hortari cœpit. Jamque dies Joanni Baptistæ sacer aderat, quo nimirum Arisminus, novus à Duce submissus Reipub. administrator, urbe excipiendus esset, adeoque cum Opicino, qui antea urbem rexerat, eam ingressus fuerat, cum Spinola, non diutius cunctandum ratus, armatus, cum ea quam secum habebat manu ex ædibus suis, foro contiguus erumpens, libertatem vocare cœpit.

Atque adeo mirari convenit, quam cito, quantaque cum animi promptitudine, cives illi, vix audito libertatis nomine, confluxerint, adeo ut nulli eorum, qui vel propriæ utilitatis, vel alterius causæ ratione, in Ducem propensi essent, integrum fuerit, de fuga modo deliberare, ne dicam armis eum tuendum sumere. Quo quidem factum est, ut Arisminus cum aliquot Genuensibus, in castrum, quod la Rocca nuncupatur;

*Genuenses
libertate
auctore
Spinola po-
nuntur.*

se fuga reciperet: Opicimus vero, vel quod saluum se esse, si in Palatium penetrasset, ubi duo armatorum millia ipsum exspectabant, vel quod amicis animum, ad defensionem, addere se posse speraret, eò versus deflexit, verum antequam ad forum pervenisset, interfectus, inde minutatim concisus, tractusque per urbem fuit. Genuenses vero, restituto libero mox magistratu, paucos intra dies castrum, munitaq; alia Ducis loca, occuparunt, jugumq; Ducis penitus excusserunt.

Postquam res hunc ad modum successissent, Principes Italiae, qui ex victoria Ducis non parum perculsi fuerant, deq; ipsius potentia jam dubitare coeperant, animum paulatim resumere, atq; ex hoc eventu sperare coepere, posse illum deinceps nò adeo difficulter coherceri, eam ob rem, nulla habita recentis foederis ratione, Veneti, unaq; pariter Florentini, cum Genuensibus convenere. Atq; id quidem Reinaldum Albi-
zium, unà cum reliquis Florentinorum exulibus, in spem erexit, postquā ubiq; turbatū, orbemq; alia facie obductum animā dverterent, posse Ducem, ad bellū Florentinis inferendū, facile persuaderi, eò igitur profecti Reinaldus hunc ad modū Ducē alloqui coepit:

*Exules Flo-
rentini ad
Ducem Me-
diolanensem.*

Quod nos, olim hostes tui, modo tanta cum fiducia auxilia tua rogaturi, te accedamus, quo nimirum in patriam nostram redire nobis liceat, id ædepol neq; te neq; quenquam, qui humanas actiones, fortunæq; varietatem considerat, mirari decet, licet actionum nostrarum, ut præteritarum, ita earum quas nunc suscipimus, tam tibi de præteritis, quam patriæ de hisce nostris, manifestis rationibus satisfacere valeamus. Nemo vir bonus unquam civem repræhensurus est, qui patriam defendere conetur, quocunq; tandem modo ea defendatur. Neq; nobis usquam propositū fuit injuriis te afficere, sed saltē injurias à patria nostra arcere, cujus quidē rei certissimā fidem tibi exhibere queat, quod in ipso victoriarum, quæ foederatis nobis obtigere, culmine confestim atq; te pacem vere desiderare cognovissemus, nos eā majore cum desiderio

a mplexi

plexi fuerimus. Hinc fit, ut minimè anxii hæreamus, ob ea quæ hætenus gessimus, nos à gratia tua elusos fore. Neque porro patria nostra nobis merito accensere debeat, quod modo te, ad arma contra eam suscipienda, exhortemur, quam tamen antea, tanta cum animi obstinatione, contra te defendendam suscepamus. Ea siquidem patria, ab omnibus civibus, amorem meretur, quæ omnes suos cives æquali amore prosequitur, non ea, quæ posthabitis rebus suis omnibus, paucissimos adorat. Neque vero quisquam adeo clemens reperiatur, qui arma universis in omnia contra patriam detestanda arbitretur, civiles siquidem, licet corpora composita sint, habent tamen aliquam, cum corporibus simplicibus, similitudinem: nam ut in his non raro morbi oboriuntur, qui citra ferrum ignemque curari nequeunt, ita istis multotiens tot mala exoriri solent, ut bono quoque civi, licet ferrum ipsum adhibendum sit, minus peccetur eas curare, quam intactas negligere. Si vero porro morbus exitiosior Rebus publicis, quam servitus unquam obtingere queat? quænam pro medicina opportunior adhibeatur, quam ea, quæ ab hoc morbo eam liberare possit? Bella enim vero ea saltem iusta sunt, quæ necessaria, eæ-

teriti successus, quibus tam potentiam Florentino-
 rum, quam obstinatum eorum pro libertate, pro pu-
 gnanda animum experiri tibi contigit, te inde abster-
 rere, debeant, licet inficiari nolum, ea ita com-
 parata esse, ut si pristina virtute adhuc nitantur, ea
 non immerito timescenda sint. Verum plane contra-
 rium tibi constabit. Nam quamnam obsecro poten-
 tiam, ea in urbe superesse arbitrere, quæ non adeo du-
 dum, maximam suarum opum atque industriæ par-
 tem expulit? quamnam porro obstinationem ab eo
 populo exspectes, quem tam variis novisque inimi-
 citiis distractum animadvertimus? quæ quidem ani-
 morum disjunctio, etiam id porro efficit, ne divitiæ,
 si quæ in urbe residuæ sunt, iis rationibus quibus arti-
 tea consueverant, impendantur, siquidem id hominibus
 innatum est, ut facultates suas eo conferre animis paratis so-
 leant, quo gloriam atque utilitatem propriam se consecuturos,
 idque pace commodum recuperaturos sperant, quod bello ab u-
 ni viderint: cum vero, tam bello, quam pace pariter se oppri-
 mi, ipsisque tam bello hostium injurias, quam pace insolentiam
 eorum qui imperant, exspectandas esse animadverterint,
 mox animos immutatos conspexeris. Solet porro populo,
 ut plurimum, plus civium avaritia, quam hostium
 rapacitas obesse. Siquidem hæc finem suum, altera
 nullum unquam habitura judicetur. Movenda igitur
 tibi olim fuerunt arma, contra universam civitatem,
 cum ea modo, contra ejus saltem partem, movenda
 sint, expeditionem suscepas, ut Rempub. multis bo-
 nisque civibus eripere, nunc vero eam contra paucos,
 eosque malos, suscepturus es. Veneras ut libertatem
 urbi eriperes, nunc eam restitutum proficisceris. Fieri
 vero vix queat, ut in tanta causarum differentia, e-
 ventus nihilominus pares succedant, sed potius cer-
 tissima victoria tibi speranda est, qua quidem adepta:
 quantum ea robur ac potentiam tibi comparatura sit,
 id equidem inde facile judicare queas, quod hac ra-
 tione universam Tusciam, ob tam eximium benefi-
 cium, tibi devincere, eaque postmodum, majore cum
 commodo, quam Mediolano ipso, uti possis. Tandem
 cum

cum antehac istiusmodi conatus , tam ambitiosus , quam violentus haberi potuerit , nunc vero iustus piusque ab omnibus iudicabitur . Ne igitur hanc opportunitatem evanescere patiare , sed potius cogitato , præteritas contra Florentinos expeditiones tuas , tibi angustias , sumptus , atque ignominiam peperisse , hanc vero & facilem esse , & summum tibi commodum famamque honestissimam comparaturam .

Non erat quidem necesse , Ducein multis , ad bellum Florentinis inferendum , persuadere , utpote qui in ipsos jam satis , hæreditario odio , cæcaque ambitione , ferretur , quibus recentes injuriæ , ob fœdus cum Genuensibus initum , accedebant : Nihilominus tam sumptus prittini , quam pericula exantlata , recentis etiam cladis memoria , vanæque omnium exulum pollicitationes , illum non mediocriter suspensum tenebant .

Mandaverat Dux , quamprimum Genuensium defectionem rescivisset . Nicolaum Piccininum , cum universa cataphractariorum suorum manu , peditumque tanto numero , quantum provinciæ suæ ipsi supeditabant , versus urbem illam , quo eam , antequam cives animis confirmati , novaque Reip. constitutione muniti essent , reciperet , non mediocriter castro confusus , quod ipsi in ea hætenus parebat .

Licet vero Nicolaus Genuenses ex vicinis montibus turbaret , vallemque Pozeverinam ipsis eriperet , eosque in urbem compelleret , tanta is tamen animi obstinatione cives pro libertate pugnare expertus est , ut inde paululum recedere necesse haberet . Persuasionebus ergo exulum Florentinorum motus Dux , ipsi injunxit , ut littus , quod orientem spectat , invaderet , atque ad Pisanorum fines , maximum , quantum quidem ejus fieri posset , motum , in Genuensium ditione exercitaret , fore nimirum , ut inde temporis successu quæ porro agenta sint , emineant . Eam ob rem Nicolaus , Serezanam adgressus , eam expugnavit , multaque ubique clade illata , quo Florentinis majorem suspicionem pareret , Luccam concessit , Neapolim ,

*Dux contra
Florentinos
bellum pa-
rat.*

ad suppetias Alfonso ferendas, se proficisci simulans.

Pontifex Eugenius, eo tempore, Florentia Bononiam se contulerat, novamq; tractationē inter Ducē & fœderatos adgressus erat, monebatq; Ducem nisi in hanc consentiret, non posse se fœderatis operam Comit̃s Francisci denegare, qui id temporis, fœdere ipsi junctus, sub ejus stipendiis militabat. Licet vero Pontifex omni cura hac incumberet, nihil tamen promovere ipsi licuit, quod nimirum Dux, nisi Genuenses sub ipsius potestatem redirent, pacem repudiaret, fœderati vero, eos liberos esse vellent, qua quidem de re omnes bello sese parabant, postquam ergo Piccininus Luccam concessisset, Florentini novas insidias veriti, Nerium Ginium, cum copiis suis, Pisam versus agrum tueri jusserunt, atq; à Pontifice impetrarunt, ut Comes Franciscus se cum ipso conjungeret, qui quidem, conjuncto agmine, ad S. Gondam occasionibus intenti stabant.

Piccininus apud Luccam constitutus transitum in regnum Neapolitanum urgebat, eoq; denegato, vi viam sese aperturum mirabatur. Erant copię utriusque partis, tam militum quam imperatorum ratione, æquales, eam ob rem nihil temere agendum rati, quod præterea frigore impedirentur, mensis siquidem Decembris erat, aliquod dies otiosi in propinquo hærebant. Primus tandem eorum Nicolaus Piccininus movere cœpit, utpote cui demonstratum esset, posse vicum Pisanum nocte occupari. Tentavit Nicolaus aleam, & cum de vico occupando non cessisset, omnem vicinam provinciam depopulatus est, vicumque S. Joannis, ad venam nuncupatum, prædæ atq; incendio exposuit.

Atq; hic quidem eventus, licet partim minus ex animo cessisset, Nicolao tamen animum addidit, ut ultra pergere conaretur, præsertim quod nec Comitem nec Nerium, hætenus loco movisse animadverteret, eam ob rem, S. Mariam, in castello vocatam, Filettumque invasit, cœpitq; neq; vero etiam hanc ob cladem
Florentini

Florentini movebant, non quod Comes sibi metueret sed quod à Florentinis, in honorem Pontificis, qui de pace agebat, bellum nondum decretum esset: id vero quod Florentini sapienter differabant, hoc hostibus timoris loco habebatur, ipsisq; animum ad altiora conanda, addebat, adeo ut de Barga expugnanda cogitarent, omnibusque cum copiis eò proficiscerentur. Atque hic demum conatus effecit, ut Florentini, posthabitis cunctationibus, non solum Bargam defendendam, sed etiam Luccensium agrum depopulandum esse decernerent.

Ergo Comes Nicolaum cum exercitu secutus, sub Bargam cum ipso conflixit, eumque vicit, ut vix non plane profligatus, oppugnationem defereret. Veneti interea temporis, quod Ducem pacem violasse arbitrarentur, Joanne Francisco Gonzaga belli Duce in Ghiaraddadâ impressionem fecerant, Ducemq; non parva clade affecerant, adeo ut is necesse haberet, Piccininum ex Tuscia revocare, quæ quidem avocatio, ac Nicolai porro clades, Florentinis animum addidere, ut de ocupanda Lucca sperare inciperent, eamq; ad expeditionem, nulla habita cujusq; ratione prorueret, quod nimirum Ducem, quæ solum metuebant, à Venetis oppugnatum neq; Luccensibus, ad culpam purgandam, quidq; superesse cernerent, utpote qui hostem excepissent, atq; in cladē ipsis inferendā consensissent.

Igitur anno MCC CCXXXVII, mense Aprili, Comes exercitum movere cœpit, primoq; recuperandis iis, quæ à Piccinino occupata fuerant, intētus, omnia, paucorum dierum intervallo, in potestatem suam redegit. Inde ad Luccensium ditionem deflectens, Camajorem adgressus est, cujus quidem loci incolæ, licet in dominum suum propensi, victi tamen præsentis periculi metu, sese dedidere. Pari successu inde Massam, Serezanamq; recepit, tandemq; sub finem Maii versus Luccā movit, omnēq; viciniam depopulatus est, nullis nec vitib. nec arborib. parcēs sed potius hostili animo, in villas, aliaq; quævis obvia sæviēs,

*Piccininus
à Sfortia
profligatus.*

*Florentini
Luccam ob-
dent.*

Luccenses contra à Duce destituti, ditioniq; defendæ

dendæ diffusi, agrum neglexerant, sed potius urbi aggeribus, aliisque id genus propugnaculis muniendæ, omni conatu, incumbabant, de ea defendenda non admodum dubii, tam quod defensoribus abundarent, quorum ope obsidio in longum duci posset, quâ quod præteritis successibus non parum erigerentur. Plebis solummodo inconstantia ipsos angebat, ne nimirum ea obsidionis pertæsa, periculorum potius, quâ libertatis curam haberet, ipsosque ad ignominiosam damnosamque compositionem fortassis cogeret.

*Oratio pro
urbe defen-
denda.*

Quo igitur ea ad defendendam urbem accenderetur, convocatis omnibus, quidam ætate provectior, sic ipsos affari cœpit. Ignorare equidem vos minime convenit, earum actionum, quæ necessitate suscipiuntur, nullam, seu laudem seu vituperium mereri, quod si ergo nos accusare cupiatis tanquam forte ad hoc bellum Florentinos provocaverimus, quod copias Ducis suscepimus, eorumque invadendorum copiam ipsis fecimus, equidè longè erraveritis. Neque etenim vos, antiquum Florentinorum erga nos odium, latere debeat, quod quidem nec nostræ injuriæ, nec ipsorum metus, sed potius imbecillitas vestra ipsorumque ambitio, provocarunt, siquidem ista sit, ut vos opprimi posse sperent, hac vero, ut id audacter conentur. Neque vero porro credatis, ullo officiorum genere, vos istud desiderium avertere vel ullam injuriam, ipsorum offensionem, atrocius provocare posse: ipsis ergo cogitandum superest, qua via vobis libertatem eripiant, vobis vero, quo pacto eam strenue defendere possitis, earumque rerum, ad quas utriusque, hæc dum molimur, descensuri sumus, omnes quidem quod doleamus, sed quod nimirum, vix habebimus. Dolemus ergo, quod nos oppugnatû veniant, quod municipia nostra occupent, quod domos incendant, agrumque hostiliter devastent, verum quis nostrum adeo demens sit, ut ista miretur? Nâ si nobis par facultas sit, omni procul dubio idem, aut fortassis pejus ageremus: quod si vero ob Nicolai adventum, ad bellum nobis inferendum proruperunt, etiam si ille non venisset, alia tamen inferendi

inferendi causa ipsis non defuisset, malumq; hoc, licet fortassis dilatum, tamen longe vehementius in nos decidisset, adeo ut tandem non hanc invasionem, sed adversum vestrum fatum, Florentinorumq; ambitionem merito lugeamus, licet præterea in potestate nostra non fuerit, vel Ducis copias non admittere, vel postquam venissent, à bello inferendo eas arcere. Novistis porro, propria potentia nobis ipsis defendendis, nos haudquaquam pares, neque interim alias vires esse, quæ tanta cum fide, tantaque cum auctoritate, quam Ducis, nos tueri queant. Restituit ipse nobis libertatem, par ergo est, ut eandem nobis conservet: ipse perpetuis nostris hostibus semper infensissimus exstitit: quod si ergo, ad arcendam à Florentinis injuriam, in Ducem iniqui fuisset, an non obsecro tam amicum perdidissimus, quam hostem porro potentia auxissemus, ipsumque eo amplius in nos concitasset? Adeo ut tandem præstet, hoc bellum, Duce amico, sustinere, quam pacem, cum eius odio, spectasse. Sperandum porro est, ipsum ex hisce periculis nos erepturum, in quæ ab ipso præcipitati fuimus, modo ne ipsi nos destituamus. Non vos latet, quanta cum immanitate Florentini nos sæpius oppugnaverint, quantaq; vicissim cum gloria ipsos referimus, licet sæpius, nulla alia, quam in solo Deo atque tempore spes nobis superfuerit, utrinque tamen nos servatos fuisse. quod si vero id temporis nos defendi contigit, quid porro obstare queat, quo minus etiam hac vice nos tueamur? Id temporis siquidem universa Italia, nos prædæ ipsorum exposuerat, nunc vero Duce propitio utimur: de Venetis præterea spes est, eos in damnum nostrum non adeo strenue pugnatos, utpote quibus minus integrum sit, Florentinos potentia exrescere. Id temporis Florentini unde quaque liberiores erant, atque in auxiliis majore spe nitebantur, propriaq; potentia prævalebant, nos contra omnino imbecilliores eramus, siquidem tum pro tyranno pugnaremus, cum nunc nos ipsos defendendos sumserimus: id temporis, gloria, defen-

sæ urbis, ad alium spectabat, ea nunc nostra erit: id temporis, isti conjunctim nos oppugnabant, nunc distracti pugnant, omnemq; Italiam rebellibus refertâ habent. Quod si verò tandem hac spe omni destituamur, extrema tamen necessitas, ad obstinate pugnandum, nos exstimulare debeat. Atq; omnis quidem hostis, merito vobis extimescendus est, quod omnem pro gloria sua vestroq; exitio pugnare constet, verum ante omnes Florentini nobis extimescendi sunt, siquidem hos neque obedientia, neque vectigalia, neq; imperium huius urbis ipsum, satiare unquam possit, sed potius personis atq; facultatibus nostris inhient, quo tandē sanguine nostro crudelitatis, atq; facultatibus avaritiæ suæ sitim restinguere possint: adeo ut ii omnibus, cujusq; sortis, extimescendi fiat. Ne igitur moveamini, quod agros vestros depopulatos, villas vestras incensas, municipia vestra occupata conspiciatis, quod etenim urbem modo hanc strenue defendamus, ista omnia necessario nobis salva sunt futura: nā modo libertatem nostrā asseramus, difficulter ista ab hoste obtineri queant, libertate porro amissa, neque ista magno nobis usui fuerint. Igitur ingenti animo arma corripite, atq; inter pugnandū mementote, præmium victoriæ non saltem patriam, sed etiam domos, uxores, liberosque vestros esse.

Atq; hæc quidem postrema verba, magno cū animi fervore, ab omnibus excepta, inque universum decretum fuit, mortem se prius quam oppetere sibi ipsis deesse, aut quidquā admittere velle, quod libertatem ipsorum ullo pacto labefactare posset. Ergo deinceps omnia constituta, atq; præparata fuere, quæ ad strenue defendendam civitatē requiri posse videbantur.

Florentinorum interim exercitus minime deses agebat, sed post ingentem cladem agris illatam, Montē Carlum deditione cœpit, inde Uzanū obsidione cingiceptum, quo nimirum Luccenses, omni ex parte circumclusi, de auxiliis desperarent, fameq; compulsi ad deditionem descenderent. Erat id castrum sic satis munitum, multoq; milite defensum, adeo ut eius expugnatio,

pugnatio, nō adeo facili via, ac reliquorū succederet.

Luccenses omni ex parte obsessi, ad Ducem confugerant, atq; omnibus modis, tam demisso quā aspero sermone, ipsius clientelæ sese cōmendaverant, modo merita sua, modo Florentinorū injurias recensentes, quantoque id animo, reliquis amicis suis, si defenderentur, quanto vero timori, si destituerentur, futurū sit. Quod si etenim ipsis vita cum libertate amittenda sit, pariter ipsum amicis atq; existimatione, tum præterea fide, apud omnes eos, destitutum fore, qui unquam in ipsius gratiam, aliquid periculi suscepturi sint: quæ quidem lachrymis madidi protulere, ut si beneficia ipsum minus moverent, saltem misericordia flecteretur.

Cum ergo tam odio, contra Florentinos inveterato, quam memoria recentium à Luccensibus beneficiorum Dux accederetur, longeque omniū metueret, ne Florentinis id potentiae accederet, eam ob rē constituit, vel maximis cum copiis Luccensibus subvenire, vel tanto cum impetu in Venetos impressionē facere, ut Florentini à cepto desistere, Venetisq; opem ferre necessitate ipsa adigerentur.

Atq; hæc quidem deliberatio, quo pacto nimirum Dux instructissimo cum exercitu Tusciæ immineret, Florentinis confestim detecta fuit, adeo ut inde, de spe occupandorū Luccensium, non mediocriter deicerentur: nihilominus, quo Dux in Longobardia distineretur, ipsi nō destitit Venetos monere, ut ipsum omnibus viribus occupare vellent. Verum etiam hi non parū perculsi fuerant, quod à Marchione Mantuano deserti, isque ad stipendia Ducis avocatus fuisset, eā ob rem, propæmodum inermes, responderunt, minime in potestate sua esse bellum istud trahere, ne dicant exercitum augere, nisi Comitem Franciscum, cui militem suum regendum committant, ab ipsis obtinuerint, idq; expressis conditionibus, ut Padum trajiciat, nolle se etenim antiquis pactis quibus trajiciendi potestas penes ipsum stet, diutius teneri: si quidem absque duce bellum gerere, ipsis integrum

non

non sit, neque alio, nisi Comite potiri posse, nec Comitum alioquin ipsis usui fore, nisi ad bellum quovis in loco agendum, obstrictus sit.

Videbatur interea Florentinis omnino necesse, bellum in Longobardia urgeri, si vero Comite privarentur, Luccenses omittendos esse cernebant: neque non animadvertabant, non necessitate adactos Venetos, sed quo ipsis eam victoriam excuterent, ad Comitum expetendum devenisse. Ex altera vero parte, paratus quidem erat Comes ubivis militare, quo foederatis eum mittere placuisset, verum antiqua pacta negligere nolebat, ne spe illa, quam de affinitate Ducis conceperat, penitus excideret. In duas igitur partes Florentini ambigui distrahebantur, atque tam cupiditate obtinendorum Luccensium, quam timore belli cum Duce angebantur. Vicit tamen, (quod semper evenire solet) apud eos metus, atque tandem concesserunt, ut Comes, expugnato Uzano, in Longobardiam pergeret.

Alterum supererat dubium, quod quidem in Florentinorum arbitrio minus positum, eo maiore ipsos sollicitudine atque angustia premebat: Siquidem Comes Padum transire constanter recusabat, Veneti contra, nullo alio pacto, ipsum admittere volebant: cum ergo nulla ad conveniendum alia via superesset, quam si pars parti ultra cederet, ei rei obtinendae Florentini Comiti persuaserunt, ut erga Rempub. Florentinam, epistola transmissa, de Pado transiundo, fidem faceret, eam nimirum privatam stipulationem, pactis publicis nihil derogare, eamque ob causam postmodum rem in ipsius arbitrio esse, quo tamen pacto interim id ipsi adipiscerentur, ut Veneti necesse habeant, bello jam inchoato, quo res postulaverit, sequi, quod quidem diversionem istius, quem metuebant impetus, producere possit: Venetis ex alia parte demonstrarunt, literas istiusmodi privatas, obligationi sufficere, eamque ob rem eos his merito acquiescere debere, nam si qua in parte Comitum, ne manifesto in focerum impingat, quod quidem neutrae parti pro-

futurum

futurum sit, salvare queant, id ipsis nullo modo prætereundum esse.

Atque hac quidem ratione, profectio Comitis in Longobardiam tandem conclusa fuit, isq; expugnato Uzano, præterea quibusdam propugnaculis, ad Luccenses circundandos extructis, belloque isti conficiendo, procuratoribus post se relictis, per Alpes in Longobardiam descendit, Regiumque usq; progressus est: At Veneri successu isto ambigui, ante omnia animum ipsius explorandum duxerunt: petiere ergo, ut quamprimum Padum trajiceret, seque cum reliquis ipsorum copiis conjungeret, quod tamē Comes se facturū manifesto negavit, adeo ut inter Andreani Maurocenum Venetorum, legatum ipsumq; ad contentiones deveniretur, ut utrique superbiam perfidiamque invicem sibi exprobrarent, tandemque post multas altercationes, hic quidem quod ad servitiā, ille vero, quod ad stipendia solvenda obstrictus ultra non esset, Comes quidem in Tusciam, ille vero Venetias pedum retulit.

Comes Franciscus in Longobardiam pro Venetis proficiscitur.

Exceptus iterum à Florentinis Comes, in agro Pisano castra habere jussus fuit, confisi, ipsum ad bellū Luccensibus inferendum, denuo persuaderi posse, à quo tamen ipsum alieniorem comperere. Postquam etenim Dux intellexisset, ipsum in sui gratiam Padū trajicere noluisse, inde in spem erectus fuit, posse etiam ipsius ope Luccenses sublevari, eam ob rem eum obnixè rogavit, ut transactionem inter Luccenses atque Florentinos tentaret, unaque pariter ipsum, si id fieri posset includeret, atq; eo quidem pacto, nuptias cum filia ipsi paratas fore.

Eni vero nuptiæ istæ Comitem summo opere movebant, quod nimirum speraret, posse se earum medio quod Dux hærede masculino destitueretur, tandē Ducatum Mediolanensem in se transferre. Hinc semper Florentinos à re gerenda distrahebat, se minime pugnaturū inquiens, nisi Veneri tam de ipso conducendo, quam stipendiis exsolvendis, aliquid certi decernerent: neque solutionem stipendiorum solam ipsi satisfacere

satisfacere, postquam etenim de ditione sua certus esse cupiat, alium sane defensorem, præter Florentinos, sibi parandum esse. Quod si igitur à Venetis destituatur, necessario res suas sibi agendas fore, quibus verbis, se cum Duce conventurum, tacite innuebat.

Atq; hæ elusiones fraudesque, Florentinis quidem maximopere displicebant, quod nimirum ex via Lucensium expugnationem, frustraneam esse animadverterent, imo de imperio suo periclitarentur, si quando Ducem atque Comitem convenire contingeret. Quo igitur Venetos, de conducendo Comite persuaderent, Cosmus Mediceus provinciam eam sibi sumsit, atque Venetias ea propter profectus est, coramq; senatu, multis verbis, hac de re disputavit, univsumque Italiæ statum, Ducisq; potentiam, porro militiæ robur penes quem staret, ipsis ob oculos posuit, quod si nimirum Ducem Comiti conjungi contingeret, inde proculdubio, tam ipsis universo imperio terrestri cedendum atque in mare redeundum, quam sibi libertatem in ambiguo constitutam fore.

Ad quæ à Venetis responsum fuit, non se vel suas, vel universæ Italiæ vires ignorare, neq; vel minimum dubitare, se sua defendere posse, non esse nimirum sui instituti, militiæ Ducibus de stipendiis satisfacere, qui aliis serviant: constituerent igitur Florentini, qua ratione Comiti de stipendiis satisfacerent, postquâ pariter ipsius servitio uterentur, longeque magis necessarium esse, si modo imperio suo Veneti tuto potiri velint, Comitum superbiam reprimere, quam ipsi satisfacere, siquidē *humana ambitio meta destituatur*, eamq; ob rem, si tū ipsi de stipendiis satisfiat, antequam nimirum militaverit, eum non paulo post, longe iniquiora, atq; periculosa magis petiturum. Necessarium igitur ipsis videri, tandem fræno arrogantiam ipsius cohercere, neque eousq; ut excrescat permittere, donec amplius in ordinē ea cogi nequeat, quod si vero Florentini vel ex metu, aut alia de causa, ipso amico frui constituerint, tum etiam de stipendiis ipsi satisfaciant.

Re itaq; infecta, Cosmus ad suos rediit, nihilominus

nus Florentini, omni qua poterant authoritate, apud Comitem instabant, ne fœderatos destitueret, qui etiam ipse invitus eos deserebat, verum desiderium, quo ob nuptias tenebatur, ipsum in ambiguo constituēbat, adeo ut quovis momentum, vel minimum ipsum movere potuerit: quod etiam factum est.

Reliquerat Comes ditioni suæ, quam in Picentino tenebat, tuendæ, Furlanum præcipuum turmarum suarū præfectum. Hunc igitur Dux, clam adgressus, instigare non desistit, donec stipendiis Comitis renunciaret, atque ad Ducem concederet, quo quidem factum est, ut Comes jam sibi metuens, cum Duce confestim transigeret, pactumque inter alia, ne Dux negotiis Flaminiae atque Tusciae sese immisceret.

*Comes Flam-
ciscus cum
Duce tran-
sigit.*

Comes Florentinos ad pacem, cum Luccensibus constituendam, hortari cœpit, eiq; negotio tam frequenter institit, ut postquam hi nihil aliud sibi jam superesse animadverterent, tandem pax mensē Aprili anno MCCCCXXXVIII. firmaretur, qua quidem Luccenses libertatem, Florentini vero montem Car- lum, aliaq; præterea castra sibi habebant. Florentini etiam ob rem, universam Italiam, literis atque lamentationibus suis repleverunt, quibus significarunt, se à Deo atque hominibus destitutos, ne Luccenses potestati suæ subiicerent, pacem illis tandem concessisse; atq; adeo vix fieri queat, unquam quemquam ob sua amissa, tantopere doluisse, quantum Florentini, quod aliena non occupassent, id temporis conquesti sunt.

*Inde Floren-
tini Luccen-
sibus pacem
dant.*

Hæc dum in Italia gererentur, ac Florentini multis modis implicati essent, urbem tamen illustrare, atq; vicinarum rerum rationem habere, interim non neglexerunt. In fata concesserat, quod etiam supra diximus, Nicolaus Fortebraccius, qui unam filiarum Comitis ad Pompilii forum, (Poppium appellamus) in matrimonio habuerat. Atque hic quidem, sub mortem generi sui Fortebraccii, Vicum castrumque S. Sepulchri in sua potestate habebat, vicesque generi ibi agebat, ab eius vero obitu, eadem ex filiae dote ad se spectare asseverabat, neque Pontifici iis cedere volebat,

volebat, qui ea, tanquam ditioni suæ erepta, repētebat: adeo, ut tandem Pontifex, ad ea recuperanda, Patriarcham cum copiis ablegaret. Cum ergo Comes de iis defendendis dubitaret, eam ob rē, Florentinis ea obtulit, qui tamen ea repudiarint. Postquam vero Pontifex Florentiam reversus esset, visum fuit Florentinis pacē inter ipsam atq; Comitem tentare, quā dum nihil ageretur, interim Patriarcha, impressione in Casentinum facta, Pratum vetus atque Romanenam occupavit, eaque loca pariter Florentinis obtulit, qui pari ratione eadem recusarunt, nisi bona cū Pontificis venia, ea Comiti restituere ipsis liberum esset, in quod tandem Pontifex consensit, eo tamen pacto, ut ipsi cum Comite de restituendo Vico agerent.

Hac igitur via conciliata Pontificis benevolentia, visum fuit Florentinis, postquam nimirum templum, primarium, quod S. Reparatae appellatur, jam olim ædificari coeptum, eousque jam perductum fuisset, ut sacra in eo commodum peragi jam possent, Pontificem rogare, eius dedicationem in se transferre dignaretur, idque non ægre impetrarunt. Quo ergo vicissim tam Pontificem honore afficerent, quā splendori & urbis & templi non deessent, contignatione continua, à S. Maria novitiæ, ubi nimirum Pontifex morabatur, ad templum, quod consecrandum erat, ducta, eaque duarum ulnarum altitudine, quatuor vero latitudine, undiq; aulæis preciosissimis contrata, Pontificem solum cum suis aulicis, atque ea magistratus parte, quæ ipsius servitio deputata fuerat, exceperunt, omnis reliqua civitas, per plateas, ædes, templumque ipsum dispersa, ad spectaculum istud confluxerat. Solennibus ex more peractis, quo Papa maiore benevolentia testimonio urbem cohonestaret, Julianum Avarzium iustitiæ signiferum alioquin civem semper præclarissimum, equestri torque donavit, in quē porro Respub. ne benevolentia Pontifici cedere videretur, Capitaneatum Pisantum in annum contulit.

*Disidia
Græcæ &
Romane
Ecclesiæ.*

Vigebant

Vigebant id temporis ,inter Ecclesias,Romanam Græcamque,dissensiones,quod divini cultus gratia, non omni ex parte inter eas conveniret, actumque fuerat,in postremo Concilio ,ea de re sedulo, decretumque ab Occidentalis Ecclesiæ præfectis, ut omni cura atque sollicitudine,cum Imperatore Episcopisque Græciæ ageretur,quo Basileam convenirent, atque concordiæ, cum Pontifice Romano ineundæ, vacarent.Licet vero decretum istud,contra Majestatem Imperatoris Græciæ vergeret, superbiæ porro Græcorum Episcoporum,Pontifici Romano cedere, summo opere displiceret quod tamen à Turcis opprimerentur,neque defensionis soli pares essent, constituere tandem, quo eo securius auxiliis potirentur, ipsis cedendum esse : eam ob rem, tam Imperator quam Patriarcha, una cum Episcopis non paucis, atque Imperii Græci principibus, mare trajecerant, atque quo consilio Basiliensi ex decreto interessent, Venetias appulerant, indeque ab aeris nimirum pestilentia sibi prospectum cupientes, Florentiam concesserant, atque ibique ea de re agere cœperant. Cum ergo in Templo Cathedrali convenissent, multosque dies disputando consumsissent, tandem Græci cessarunt, atque cum Romano Pontifice concordiam inierunt.

Græci cedunt Romano ob Turcarum imperiores.

Ergo jam pace inter Florentinos atque Luccenses. Ducemque inter & Comitem firmata, videbatur plerisque, non difficulter omnes in universum motus per Italiam, præsertim quæ hætenus Longobardiam atque Tusciam infestassent, sopiri posse : eos siquidem qui inter Regem Renatum Andium, atque Alfonso Aragonensem orti essent, non nisi alterutrius exitio finem habituros.Licet vero Pontifex non contemnenda ditione se exutum, non mediocriter indignaretur porro tam Ducis, quam Venetorum ambitio, plerisque manifesta esset, sperabatur tamen Pontificem necessitate adactum, cæteros vero tot bellis exfatiatos, non ægre quieturos. Verum res aliter cessit, siquidem nec Duci nec Venetis stare visum, adeo

*Reva belli
summa.*

ut denuo universa Longobardia atque Tuscia bello commoverentur.

Non poterat elatus Ducis animus ferre, ut Bergamum atque Brescia à Venetis teneretur, præsertim quod animadverteret, eos ab armis non modo nondum recessisse, verum etiam ditioni suæ indies excursionibus molestos esse, ipsique videbatur, non solum se ipsis coercendis sufficere, Verum etiam omnia, quibus illi ipsum exuerant, recuperare sese posse, quamprimum ii à Pontifice, Florentinis, atque Comite deserti fuissent. Eam ob rem Pontifici Flaminiam eripiendam esse censuit, tam ne Pontifex ipsum deinceps offendere, quam ut Florentini, ob vicinum incendium metu perculsi, vel non moverent, aut si omnino movendum arbitrarentur, non adeo commode ditionem suam invadere possent. Neque porro Ducem, indignatio Florentinorum contra Venetos, ob res Luccensium latebat, quæ quidem vel sola, promptitudinem ipsorum in Venetis juvandis, retardare posset. De Comite Francisco vero arbitrabatur, tam novam amicitiam, quam spem nuptiarum ad frænum ipsi imponendum satis esse. Ad evitandas ergo sinistras imputationes, vicinorumque motus, præcavendos, præsertim, quod ex transactione cum Comite facta à Flaminia invadenda arceretur, Nicolao Piccinino author fuit, ut eam provinciam, tanquam propria ambitione motus, invaderet.

Stabat Nicolaus eo, quo inter Ducem atque Comitem transigebatur tempore, in Flaminia, cumque Duce convenerat, verum transactione cum Comite, perpetuo suo hoste, offensum sese ferebat, eamque ob rem, cum turmis suis, inter Forum Livium atque Ravennates concesserat, castraque tanquam nova stipendia eo loci operturus, muniverat.

Fama igitur istius offensionis undique sparsa, doluit porro Nicolaus apud Pontificem, tot sua officia, summa ingratitude à Duce compensari, qui quidem sibi persuasum habeat, universæ ferè Italiae militiam

litiam sub duobus præcipuis belli ducibus in sua potestate esse, totamque regionem hac ratione sibi subjici posse. Quod si vero Pontifici commodum videatur, posse se facile efficere, ut Dux unum istorum ducum hostem, alterum inutilem sibi propediem experiatur. Nam si sibi pecunia adesse, eaque ratione militi suo, ne dilaberetur, manum porrigere velit, sese ditionem Comitum, Pontifici ereptam, invasurum, qua quidem via eventurum sit, ut Comes, propriæ ditionis itutuendæ implicatus, ambitioni Ducis opitulari negligat.

Adhibuit Pontifex persuasionibus istis, quod *Pontifex à Piccinino è- lusus.* eæ vero consentaneæ essent, fidem, Nicolaoque, ingenti præterea spe onerato, promissisque, tam ipsi, quam filiis dignitatibus atque provinciis, quinque Hungarorum millia numerari curavit, ac licet à multis fraudem edoceret, tamen monita ea admittere noluit, imo nec ferre contraria affirmantem potuit.

Regebat id temporis Ravennates, Pontificis nomine Ostasius Polentanus: Visum igitur Nicolao non diutius cunctari, præsertim quod Franciscus ipsius filius, magna cum Pontificis ignominia, Spoletum diripuisset, eam ob rem Ravennam occupare adgressus, vel quod eum conatum omnium facillimum arbitraretur, vel quod clam Ostasio convenisset, paucorum dierum spatio oppugnatam deditione cepit, postea Bononiam, Imolam, Forumque Livium non difficulter occupavit, atque quod *Omnisq. Flaminia ex- tus.* summopere mirari decet, viginti castrorum, quæ eo in tractu Pontifici parebant nullum potestatem Nicolai evasit. Neque contentus tam atroci injuria, re ipsa Pontifici illata, insuper etiam verbis ipsum ludificari voluit: merito se provinciam illam Pontifici eripuisse, literis ad ipsum testatus, quod *Ludibrio insuper habitus.* nimirum non erubisset, constantem suam erga Duce[m] amicitiam labefactandam adgredi, omnemque porro Italiam literis explere, qua ipse Ducis amicitiam neglexisse atque ad Venetos concessisse argueretur.

Occupatam Flaminiam, Nicolaus filio suo Francisco tuendam commisit, majoreque cum copiarum parte Longobardiam petiit, atque ibi, conjunctis cum Ducis copiis viribus suis, Brescianum agrum invasit, eumque universum, exigui temporis intervallo, in potestatem suam redegit, urbemque ipsam obsidione cinxit.

*Subdolus
Ducis ani-
mus.*

Desiderabat Dux Venetos ab omnibus destitui, sibi-
que prædæ esse, eam ob rem apud Papam, Florenti-
nos atque comitem ob res à Piccinino in Flaminia
gestas, sese purgare, porroque asserere cœpit, quan-
tum eæ transactioni contraireat, tantum etiam à vo-
luntate sua longe aliena esse: internunciis secretiori-
bus affirmans, in isthunc animum refractarium,
quamprimum id temporis occasionisque ratione fie-
ri liceat, evidenter animadversum fore. Et Florentini
quidem, unà cum Comite, verbis istis fidem non ad-
hibebant, verum id quod res erat, ad eludendos sese
ea spargi, quousque nimirum Veneti oppressi essent,
judicabant.

Veneti interea superbia inflati, quod nimirum se
solos Duci resistere posse præsumerent, neminem de
auxiliis convenire dignabantur, sed bellum, Gatta-
melatta duce copiarum suarum, gerebant. Decreve-
rat porro Comes Franciscus, Florentinorum subsidii
munitus, Renato opem ferre, nisi motus isti in Flami-
nia atque Longobardia animum ipsius mutassent,
neque adeo Florentini, ob antiquam cum Gallis ne-
cessitudinem, ab ea expeditione alieni erant, Dux ve-
ro, ob amicitiam, cum Alfonso olim capto contra-
ctam, hunc proculdubio fovendum suscepisset: ve-
rum utraque harum partium, bellis vicinis implica-
ta, remotiorum curam negligere coacta fuit. Ergo
cum Florentini Flaminiam occupatam, Venetosque
à Duce opprimi animadverterent, ex aliena calamita-
te suum periculum metientes, cum Comite ut in
Tusciam descenderet, agere cœperunt, quo nimirum
Ducis potentia, quæ quidem nunquam antè hac eo-
usq; excreverat qua ratione obviam iri posset, co-
râ

*Eiusq; po-
tentia o-
mnibus su-
specta.*

ram decerneretur, nam nisi ea propemodum aliqua ratione cōherceretur, omnibus universim iis, quibus provinciæ in Italia obtigerint, propediem metuum dum hinc fore.

Atque non ignorabat quidem Comes, non præter rationem Florentinos sollicitos esse, cupiditas tamen illa, qua potiundæ Ducis nothæ ardebat, eum ambiguum habebat, quam quidem Dux omni studio alebat, spemque proximarum nuptiarum, ætate siquidem jam nubili puella erat, faciebat, modo Comes ab armis abstineret. Atque quo eum certo sperare juberet, non raro eousque progressus erat, ut omnia nuptiis conveniente fuetaq; præpararet, ea tamen postmodum variis cavillationibus eluderet: tandemque quo Comitē facilius dementaret, triginta florenorum millia, in dotem filiæ stipulata, ipsi numerari curaret.

Interea temporis bellum in Longobardia ingravescēbat, Venetique indies aliis aliisque municipiis exuebantur, omnesque ipsorum classes, per fluvios hinc inde paratæ, à Ducis copiis opprimebantur, ager præterea jam omnis, Veronenſis pariter ac Brescianus, Duci cesserat, urbesque illæ ambæ ad extremitatem adeo redactæ, ut eæ, communi quidem iudicio, defendi diutius non possent. Marchio præterea Mantuanus, qui multis jam annis Reip. militaverat, omnem præter spem ipsos deseruerat: atque in Ducis partes concesserat: adeo ut tandem metu perculsi eo confugerent, quod ab initio belli superbia obcæcati repudiassent.

Posteaquam etenim nullam aliam spem, nisi in Florentinorum Comitisque amicitia, sibi superesse animadverterent, eam tandem, licet trepide, atque non præter ruborem, ambire cœperunt, metuebant siquidem, ne à Florentinis parem repulsam paterentur, quæ eosdem non longe antea, in Luccensium Comitisque causa affectos, destituerant. Verum eos præter spem faciliores nacti sunt, adeo nimirum apud Florentinos odium erga Ducem inveteratum, indigna-

tioni contra pristinos amicos prævalebat, nam cum illi multo antehac Venetorum cladem præfensissent, jam dudum Comitem persuaferant, Venetorum cladem ipsius exitium fore, longeque ipsum falli, si persuasum habeat, Ducem Philippum secunda potius, quam adversa fortuna ipsius rationem habiturum, neque vero eum aliam ob rem, filiae nuptiis, ipsum lactare, quam ob metum quem ab ipso conceperit. Cum vero sic comparatum sit, ut ea quæ necessitate adacti pollicemur, non nisi neceffitate eadē urgente servare soleamus, plane necessarium esse, ut Ducem continuis necessitatibus implicatum habeat, quod quidem, nisi Venetis potentia sua salva constet, fieri nequeat. Cogitandum itaque ipsi relinquere, si Venetos ea, quæ in Italia possideant, amittere contingat, non modo tot commoditatibus ipsi carendum fore, quot ipsis salvis hætenus expertus sit, sed etiam omni præterea commodo, quod ab aliis, eorum ob potentiam dubiis, alioquin potiri potuerit: esse nimirum, si universam Italiam percurrere diligentius velit, omnes vel exhaustos, vel ipsius hostes. Neque porro Florentinos, quod ipsemet sæpius inculcavit, ipsius authoritati servandæ solos sufficere, ut tandem manifesto depræhendere possit, ex ipsius re esse, si Venetis potentia sua salva constet.

His igitur persuasionibus, cui præterea odium contra Ducem, ob nuptiarum ambages, accesserat, Comes tandem cessit, atque transactionem admisit, neque tamen hætenus ad Padum trajiciendum sese obstringi passus est. Convenit ergo anno MCCCCXXVIII, ut Veneti pro duabus, Florentini pro una parte, in sumptus concurrerent, utraque porro partium, ditionem Comitis in Piceno, propriis sumptibus tuendam sumeret.

*Vix a fides
Ital. & regu-
lorum.*

Neque his contenti, Faventiae præterea Dominum, Pandolfum Malatestam Arimini regulum, Petrumque Joannem Paulum Ursinum inter foederatos scripserunt. Mantuae tamen Marchionem, licet ingentibus promissis eum onerassent, ab amicitiae tamen stipendiisque

Pendiisq̃ue Ducis avellere non potuerunt, Faventiaꝝ præterea Dominus, opimiorẽ conditione à Duce ipſi oblata, ab his diſceſſit, quod quidem ſpem fœderatis ademit, poſſe Flaminiam, ea, quam conceperant, celeritate cõponi. Interea temporis, dum Longobardia hunc ad modũ laboraret, Breſciani porro ad eã extremitatem redacti fuerant, ut deditio eorum, ob famam indies exſpectaretur, deque Veronenſibus, in ſummis anguſtiis conſtitutis, idem dubitaretur, neque jam ambiguum erat, ſi alteram harum urbium occupari contingeret, omnes belli apparatus, ſuntusq̃, ingentes, fruſtraneos fore, neque alio remedio clades iſta præverti poſſe videbatur, quam ſi Comes quam citiſſime, in Longobardiam cum copiis ſuis deſcenderet.

Verum tria potiſſimum erant, quæ huic rei obſiſtere videbantur. Una, quod ratio non conſtaret, qua Comes ad Padum trajiciendum, omniq̃ loco bellum inferendum, perſuaderi poſſet: altera quod Florentinis, Comite deſtitutis, videbatur, ſeſe Ducis arbitrio expoſitos fore, utpote cui integrum futurum ſit, inſeſſo undiq̃ue aditu munitiore parte copiarum aliqua Comitẽ laceſſere, atq; diſtinere. Altera vero parte, unã cum exulibus Florentinis, in Tuſciam penetrare, quorum quidem exulum ratione ſummẽ ſolliciti anxiiq̃ue hærebant; tertia qua porro viã, Comes in agrum Patavinum tutus commigrare, ibiq̃ue ſuas, Venetorum copiis, conjungere poſſet. Atque harum ambiguitatum quidem media, quæ Florentinos nimirum ipeſtabat, omnium diſſiſilior videbatur: nihilominus illi, Venetorum neceſſitate perpenſa, qui quidem Comitẽ adventũ perq̃ inopportune indies urgebant, atq; abſq; illo ſeſe deſeri conquerebantur, alienã neceſſitatẽ propriis periculis præpoſuerũt. Itineris tamẽ ratio adhuc dubia erat, huius igitur ſecuritati à Venetis proſpiciẽdũ decrevere.

Uſi fuerant Florentini, ad has res cum Comite tractãdas Nerio Giniõ Caponio, viſum igitur ipſis, eundem non inopportune Venetias uſq; excurrere, eaq;

ratione, tam Reipub. officium istud acceptum magis reddere, quam porro de itineris securitate, Comitibus bono, deliberare posse. A Cesenatibus igitur solvens Nerius navigio Venetias delatus, tanto cum honore exceptus habitusque à Repub. fuit ut nullum unquam Principem, tam splendide exceptum constet, siquidem ab ipsius adventu iisque per ipsum deliberanda constituendaque erant, omnem sui Imperii salutem pendere arbitrarentur. Introductus ergo Nerius ad Senatum, hunc ad modum exorsus est.

Fuit Respub. mea, Serenissime Princeps, in ea semper opinione, potentiâ Ducis, ruinam vestræ pariterque ipsorum Reipub. esse, adeoque salutem utriusque nostrum, ex potentia utriusque Reip. pendere: quod si igitur eadem vobis persuasa fuissent, equidem meliore in loco res nostræ versarentur, vosque tuti ab iis periculis viveretis, quibus modo statum vestrum periclitari contigit. Postquam vero eo, quo debueratis tempore, neque auxilia nobis submisistis, neque fidem verbis nostris habuistis, equidem neque nos, ad auxilia vobis suppeditanda paratiores, neque vos ad petenda, firmiores esse potuistis, utpote quos neque secundis, neque adversis rebus, exploratos habuistis, neque adeo noveratis, nos eum ad modum comparatos esse, ut tam amore, quam odio, erga ea, quæ vel amanda, vel averfanda summus, perpetuo feramur. Atque de amore quidem, quo Serenissimam hanc Remp. profecuti sumus, vobis ipsis superque liquet, ut pote quibus copias nostras quo vobis suppeditas ferremus, in media Longobardia, hostium summo cum detrimento, conspiciere licuit: Odium vero, quo Philippum prosequimur, & quo ipsum omnemque ipsius familiam perpetuo prosequemur, universo orbi constat: neque fieri possit, ut inveterata seu amicitia seu odium novis vel officiis vel injuriis facile obliueretur. Neque equidem sumus nescii, in potestate nostra fuisse, neutris partibus præsentem in bello, idque magna apud Ducem cum gratia, exiguoque nostro periculo, nos addicere: nam licet cum vestro exitio ipsum Longobardiæ

Longobardiæ universæ imperare contigisset, nihilo-
minus in reliqua Italiæ parte, tanta nobis residuæ ma-
nebant momenta, ut de salute nostra quod metuere-
mus, nihil propemodum occurreret: siquidem cum
potentiæ incremento, etiam inimicitias & invidiam
accrescere consentaneum est, unde porro bella cla-
desque promanare solent. Neque præterea ignora-
mus, quantis sumptibus, quantis periculis nobis ca-
rere licuerit, si ab hoc bello abstinere nobis visum fuisset,
bellumque hoc Longobardicum, si nos movea-
mus, facile in Tusciam transferri posse. Verū omnes
itti modi considerationes, cum antiqua nostra ne-
cessitudine collata, protinus evanuerunt, eamque ob rem
decrevimus, pari studio atque viribus, Reipub. vestræ
adesse, quo nostram ditionem, si eam invadi contin-
geret, defensuri essemus. Postquam igitur Dominis
meis visum sit, posthabitis rebus omnibus, Veronam
Bresciamque erigere, id vero absque Comite Franci-
sco fieri neutiquam possit, eam ob rem, per me apud
ipsum sedulo egerunt, quo ad bellum omni in loco
gerendum, sese obstringi pateretur, quem ad trajici-
endum Padum nunquā adigi hætenus potuisse, ipsi
satis meministis. Atque ego quidem iis, quibus quam-
optime potui, rationibus, causam hanc, tanquā pro-
prium, penes ipsum agere adgressus sum, eoque rem
deduxi, ut postquam armis sese vinci nunquam posse
arbitretur, ita etiā humanitate sese superari noluerit,
eamque liberalitatem, qua nos erga vos usos esse cer-
nit, superare conetur (siquidem non ignorat, quanto
in periculo ab ipsius discessu Tuscia constituatur)
dumque nos propriam salutem, periculis vestris post-
habere, animadvertisset, etiam suas rationes negligere
decreverit. Adsum ergo Serenissime Princeps, ut
Comitem cum septem cataphractorum, peditum ve-
ro duobus millibus, omni in loco, ad bellum geren-
dum paratum, vobis offeram atque exhibeam. Unum
tamen hoc, tam meo quam Reipub. meæ nomine, vos
rogatos volo, ut quanto copiarum suarum numerus
eum excedit, ad quem conducendum ex pacto tene-

batur, eò etiam liberalius eum habere, prudentiæ vestræ convenire, arbitremini, ne tandem aut ipse, ad stipendia vestra concessisse, aut nos istius rei ipsi auctores fuisse, utrique merito dolere queamus.

Fuere verba hæc Nerii, tanquam oracula ex Tripode petita, summa cum animi accentione excepta, quæ porro eousq; in animo Senatorum penetrarunt, ut ii non expectato Ducis sui responso, in pedes erecti, junctis manibus, fuscisque lachrymis, Florentinis rampii officii, ipsique præterea Nerio diligentia celeritatisque ratione, infinitas gratias agerent, præterea pollicerentur, nullo unquam tempore, ingentis istius beneficii memoriam, non modo penes ipsos, sed etiam apud posteros intermorituram, patriamque istam in perpetuum Florentinis Venetisq; communem fore.

Profusis eum ad modum animis, de via, cui Comes insistere tuto posset, agi cœptum, quo nimirum de pontibus, complanandis viis, aliisque id genus munimentis, mature constitueretur. Atque quatuor quidem viæ isthac ducebant, una Ravenna juxta mare pergebat, verum quod ob maris propinquitatem angustior esset, hæc repudiata fuit: altera via erat regia rectaque: at ea turre, quam Uocellinum vocant, quæque Duci parebat munita, omni modo hæc expugnanda erat, si exercitus ea traducendus esset, quod tamen moram postulabat, eaque ratione occasio suppetiarum quarum interim momentum omne in celeritate situm erat, facile elabi posset: tertia per sylvam Lugianam veniebat, quod vero Padus id temporis excrevisset, non modo ea via difficulter, sed potius nulla ratione usui erat. Supererat quarta per campos Bononienfes, quæ postea ad pontem Puledranum, inde Centonem, Pievemque: interque Finalenses atque Bonænios, Ferrariam ducebat, unde postmodum partim terrestri itinere, partim flumine, Patavium pertingi poterat. Atque hæc quidem via licet suis quoque incommodis laboraret, æque non nullo in loco ab hoste impediri posset, tanquam

quam minoris discriminis, electa fuit, quod quidem, postquam Comes compertum habuisset, incredibili celeritate iter arripuit, atque xx. Junii die in agrum Patavinum pervenit.

Comes Franciscus Venetis subsidio advenit.

Atque adventus quidem huius Ducis in Longobardiam, nō modo Venetos in optimam spem erexit, sed etiam novos ipsi animos addidit, ut qui modo de sua salute vix non desperassent, jam de novis victoriis agere inciperent. Primum omnium Comes Veronam sublevare adgressus est, cui rei antevertendæ, Nicolaus cum exercitu arcem Soavensem, inter Vincentinos & Veronenses sitam, petiit, fossaque ad Paludes usque quas Athesis efficiebat, ducta, exercitum cinxit. Comes impeditam sibi per planiciem viam animadvertens, montes petere, perque eos Veronam descendere constituit, persuasus, aut Nicolaum nunquam ea de via, tanquam asperrima atq; alpestre, cogitaturum, aut si id suspicaretur, non satis mature tamen contraire posse. Octidui igitur comiteatu imperato, montes cum copiis superavit, atque in planiciem, infra Soaveneses, penetravit, licet Nicolaus, propugnaculis quibusdam subitariis, etiam hac via Comitum arcere, sed frustra, conatus fuisset.

Cum ergo Nicolaus hostem, præter omnem suam spem, trajecisse animadverteret, ne porro, viribus impar, cum eo pugnare necesse haberet, ultra Athesin sese recepit, Comitique viam ad Veronenses liberam cessit. Prima hac victoria, facili ratione adepta, Veronaque liberata, Bresciani Comiti erigendi supererant. Sita est Brescia ad Lacum Benacum, propinquum adeo, ut licet ea undique obsidione terrestri cingatur, nihilominus ex altera parte, qua lacum contingit, annona commode in eam inferri possit. Eam ob rem Dux lacum ipsum muniverat, atque sub belli initium, omnia ea loca, occupaverat, quæ Brescianiis auxilio esse potuissent. Veneti etiam ipsi aliquot triremibus lacum navigabant, verum, ad manus cum hoste conferendas, impares erant.

Verona & Comitum liberata.

Comiti

Comiti eam ob rem longe necessarium visum, copiis suis classi Venetę ad miniculo succedere, qua quidem via sperabat, non adeo difficulter municipia illa, quę Brescianos fame enecabant recuperari posse. Obsessum ergo mox ab ipso Bandolinum, castrum ad ripam lacus sitū, quod nimirum speraret, eo obtento, reliqua deditio facile ad ipsum perventura. Habuit tamen fortunam hac in parte minus propitiam, quod nimirum major militum suorum pars morbis implicaretur, eamq; ob rem, neglecta Bandolini expugnatione, copię ad Zenum Veronensium castrū, utpote locum abundante ac salubrem, ipsi recipiendę essent.

classis Venetorum profigata.

Cum igitur Nicolaus Comitem recessisse animadverteret, ne porro occasione deesset, quā sibi videbatur lacum à se occupari posse, relicto reliquo exercitu suo ad Vegaseum, milite selectiore tanto cum impetu atque virtute in classem Venetorum invecutus est, ut eam ferē omnem in potestatem suam redigeret, à qua deinceps victoria, haud multa castra in Nicolai manus non devenere.

Veneti hac clade perculsi, deque Brescia jam solliciti, apud Comitem, tam literis quam nuntiis creberimis, ne urbem illam destitueret, instabant: cum vero Comes animadverteret, ex parte, qua lacus urbem alluit, omnem ipsi spem ad eam liberandam præcisam esse, per planitiem vero id multo minus, ob aggeres, propugnacula, fossęque à Nicolao ductas, ipsi id licere, ut ea propter cum exercitu pergere cupienti, in manifestum exitium ruendum esset, eam ob rem visum ipsi fuit, eadem montium via, qua ad Veronenses liberandos usus fuisset, etiam ad opem Brescianis ferendam, sibi utendum fore. Re itaque constituta, omisso Zeno, per Vallem Acrinam, lacum, quem S. Andreae vocant, petiit, inde per Torbolinos atq; Penadenses ad lacum Benacum, porro ad Tennam profectus, arcem eam obsidione cinxit, utpote quę Bresciam perrecturo omnino occupanda esset.

Nicolaus, subodorato Comititis animo, Peschieram cum

cum exercitu advolavit, postea cū Marchionis Mantuani copiis, quibus milites suos selectiores miscuerat, Comiti obviam profectus, manusque conferens, Nicolaus victus, atque ipsius copiae in fugiam actae fuerunt, quarum pars in potestatem hostis devenit, pars ad exercitum, pars ad classem sibi fuga consuluit. Nicolaus Tennam se subduxerat, facileque animadvertat, si alterum ibi diem exspectaret, se hostis manus evadere neutiquam posse, constituit ergo, praesentissimum periculum evaderet, ambiguo sese potius committere.

*Piccininus
profligatus.*

Super erat apud Nicolaum, ex toto servorum suorum agmine, unicus, isque Germanus, tam robore corporis, quam fide erga Dominum suum, ipsi commendatissimus. Hunc Nicolaus adgressus, non ægre persuasit, ut sese sacco reconditum, humerisque impositum, tanquam alia gestaret, in tuto constitueret. Erat quidem castrum undique ab hoste, cinctum, verum ob victoriam illi absque excubiis, nulloque ordine degebant, qua quidem ratione, haud difficile Germano fuit, herum suam in tutum deferre, nocte siquidem concubia, calorem mentitus, absque impedimento ullo, castra hostium, una cum hero humeris imposito penetravit, ipsumque militibus suis salvum restituit. Quod si ergo ea victoria pari felicitate, qua parta erat, ad exitum deducta fuisset, habuissent sane Bresciani, una cum Venetis, quod sibi gratularentur, verum quod ipsi ea male usi fuerint, inde porro factum est, ut tam gaudium, ex victoria, ipsis minus diuturnum, quam Bresciani iisdem angustiis expositi manserint.

*Asu saluti
consulit.*

Posteaquam etenim Nicolaus ad copias suas reversus fuisset, quamprimum cogitare coepit, quam ratione cladem illam, insigni aliqua victoria, obliteraret, atque Venetis occasionem Brescianorum liberandorum eriperet. Cum ergo optime situm castrum Veronensis perspectum haberet, ab iis porro, quos eo in bello coeperat, cominodum intellexisset, tam illud negligenter custodiri, quam multa facilitate occupari posse:

posse. Visum ipsi fuit occasionem sibi fortuito, oblātam, qua auctoritatem suam propediem recuperaret, unaque efficeret, quo lätitia hosti, ob recentem victoriam, exorta, ob recentiore cladem cum luctu commutaretur.

Verona situs.

Sita est Verona in Longobardia, ad radicem montium istorum, qui Germaniam ab Italia dividunt, idque ea ratione, ut ea partem aliquam montium, partem etiam planiciei complectatur. Porro Athesis fluvius, ex Valle Tridentina Italiam petens, non rectā per planitiem distenditur, verum ad lævam descedendo, juxtaque montes labendo, urbem illam obviam habet, eamque mediam, licet non æquali utrinque latitudine, secat, siquidem major urbis pars per planiciem porrigitur, minor vero monti insidet, duasque ea ex parte arces habet, quarum altera S. Petri, S. Felicis altera nomen meruit, atque potius situs, quam munimenti ratione, minitæ videntur, atque in editiore loco collocatæ, universæ urbi jugum imponunt. Ultra Athesin, inque ea urbis parte, quæ per planiciem extenditur, duæ præterea arces, mille invicem passus distant, murosque urbis contingunt, quarum altera vetus, novum castrum altera nuncupatur, protenditurque ex parte castrorum interiore, ab uno eorum castrorum ad murum usque exteriorem, murus contiguus, ad formam arcus sinuatus, eum plane ad modum, quo in civitatibus, ab uno castro ad aliud ii duci consueverunt: Omne igitur spacium quod utrumque istam murum interjacet, habitatoribus refertum est, Vicusque Sancti Zenonis appellatur.

Atq; has quidem arces Vicumque Nicolaus sibi occupandum sumsit, tam negligentia custodum solita fretus, quam quod eam recenti ista victoria magis supinam speraret, prætereaque sciret, *„ nullo in bello conatus tam facile esse, quam quos persicere te posse, „ hosti quam minime credatur.*

Nocte

Nocte igitur concubia, assumpto Marchione Man-
tuano, militeque quovis selectiore, Veronam succes-
sit, atque à nemine animadversus, muros conscen- *Piccininus*
dens, castrum novum occupavit, inde in urbem e- *Veronam*
rumpens, portam S. Andreae effregit, omnique mi- *furtim oc-*
litiæ suæ urbem aperuit. Atq; illi quidem, qui pro *cupas.*
Venetis castrum vetus custodiebant, cum tam vo-
ces excubitorum qui in nostro castrò jugulabantur,
quam portam urbis effringi percepissent, hostem-
que in propinquo esse animadvertissent, sublato cla-
more arma populumque poscere cœperunt, qua re
excitati quidam civium, quibusque plus animi erat,
armati ad forum, quod rectorum vocatur, con-
fluxere.

Interea temporis Nicolai milites Vicum Sancti
Zenonis deprædati, atque ultra progressi erant: er-
go cives Ducis copias agnoscentes, neque defen-
dendæ urbis rationem investigantes, procuratores
Venetorum hortari cœperunt ut salutis suæ prospicerent,
seque in castra reciperent, plus nimirum in
ipsis situm esse, si salvi sint, atque cedendo urbem,
alioquin locupletissimam, meliorem fortunam præ-
stolari concedant, quam occumbendo, eam in extre-
mam perniciem præcipitent, adeo ut tandem pro-
curatores, prætereaque omnes, qui Venetum no-
men sapiebant, sese in castrum Sancti Felicis recipe-
rent.

Posthæc primorum civium alii, Nicolao atq; Mar-
chioni obviam facti, obsecrare cœperunt, ut eam
urbem opulentam, cum laude, quam spoliatam
cum ignominia habere mallerent, præsertim quod
neque apud pristinos dominos aliquid preinii, ne-
que fortassis apud hostes quidquam odii, defen-
sionis suæ ratione promeruissent. Atque fuere à Ni-
colao & Marchione humaniter erecti, quantumque
per militarem licentiam fieri poterat, ab injuria im-
munes.

Postquam vero illi minime dubitarent, Comitum
recuperatum urbem confestim properaturum, eam
ob rem

ob rem, omni cura atque sollicitudine egerunt, quo reliquis præterea castris potirentur, quæ vero obtinere non poterant, ea fossis aggeribusque ab urbe separarunt, ne hosti in eam irruimpendæ, per ea aditus pateret. Pervenerat rumor istius successus ad Comitæ Franciscum, dum adhuc ad Tennam hæreret, quem quidem falsum esse, ab initio arbitratus fuerat, postquæ vero de rei veritate jam certo edoctus esset, constituit summa celeritate, pristinam negligentiam corrigere.

*Eam Comes
summa ce-
leritate re-
cuperat.*

Licet vero omnes militiæ suæ duces ipsum hortarentur, ut neglectis Veronensibus atque Brescianis, Vincentiâ peteret, ne eo loci diutius dum hærerent, ab hoste obsiderentur, obtemperare tamen eorû consiliis minime voluit, sed fortunæ aleam experiri potius constituit, conversusque, dum adhuc omnium animi fluctuarent, ad procuratores Venetorû, Bernhardettumq; Medicum, qui Florentinorum nomine ipsum consequebatur, certam urbis recuperationem ipsis pollicitus fuit, modo unum castrorum adventum ipsius exspectaret. In ordinem igitur composito exercitu, summa cum celeritate Veronam propere cœpit. Atque conspectus quidem à Nicolao, Vincentiam ab eo peti indicabatur, postquam verò ad urbem, versusque castrum S. Felicis eum deflectere animadvertisset, ad defensionem sese comparare quidem volebat. Verum id frustra, neq; etenim septa hæctenus perfecta fuerant, tum milites præda illecti, hinc inde dispersi vagabantur, ut eorum cogendorû, quo Comiti obviam iret, jam via nulla superesset.

Comes igitur, per castrum S. Felicis, absque impedimento, in urbem erumpens, eam maxima cum Nicolai ignominia, copiarumque ipsius strage, feliciter recuperavit: Nicolaus vero unâ cum Marchione in castrum sese subduxit, tandemque fuga Mantua se recepit, ibique collecto reliquo milite, copias, quæ Bresciam obsidebant, repetiit: Verona igitur intra quatrimum, ob exercitu Ducis, tam occupata quam iterum amissa fuit. Ab ea victoria, postquam hyems

ob frigus militi gravis esset, Brescianisque licet non absque summo labore, annona jam subvecta fuisset, Comes ad hyberna Veronam concessit, curavitque, ut apud Torbelinos, hyberno tempore, triremes aliquot pararentur, quo ineunte vere, tam terrestribus copiis, quam navibus firmato, Brescianis opem ferre liceret.

Postquam igitur Dux bellum non modo trahi, verum etiam speim occupandæ Veronæ atque Bresciæ sibi eripi, ejusque rei causam, à Florentinorum consiliis atque subsidiiis, oriri animadverteret, neque hos vel injuriis, à Venetorum amicitia avelli, vel sollicitationibus amplissimis, in suas partes pellici posse, decrevit tandem, quo etiam ipsi suæ sementis aliquem fructum perciperent, Tusciam invadendam esse: quam ad rem, tam exules Florentini, quam Nicolaus eum sedulo exhortabantur.

Atque hunc quidem movebat cupiditas, qua Braccii ditionem occupare, Comitemque Piceno exuere ardebat, Illos desiderium recuperandæ patriæ ferebat, utrique porro Ducem, rationibus opportunis, in suam sententiam pertraxerant. Nicolaus siquidem ipsum persuaserat, posse non modo Tusciam invadi, sed etiam pariter Bresciam obsideri, quod nimirum Lacus in ipsius potestate, eaque quæ ibi occupasset loca, optime munita essent, neque interim eum belli ducibus destitui, quos Comiti, aliud quiddam turbare conanti, (quod tamen non liberata Brescia, quam interim liberare omnino nequeat, eum facturum, minime consentaneum sit) opponere commodè possit, adeo ut uno eodemque tempore, tam Tusciam opprimere, quam Bresciam obsidione urgere queat. Florentinos porro necessitate ipsa adigi, quam primum bellum in Tusciam conversum animadvertierint, aut Comitem revocare, aut si id malint, perire: utrumque vero horum victoriam manifesto parturire.

Exules ex altera parte demonstrabant, fieri non posse, si Nicolaum ad urbem cum exercitu succedere

contingat, quin populus Florentinus, tot exactionibus exhaustus, potentiamque nobilium exosus, arma in ipsos corripiat: succedere vero ad urbem perquam facile esse, viamque per Casentiniates, ob amicitiam nimirum, quæ Reinaldo cum Comite Casentini intercederet, ipsis apertam.

*Dux in Tus-
ciam Nico-
laum vocat.*

Ergo Dux alioquin ab ea expeditione non alienus, horum persuasionibus confirmatus, eam amplecti constituit. Veneti contra, neglecta hyemis injuria, Comitem ad liberandos universo cum exercitu Brescianos indies urgebant, quod quidem id temporis fieri posse, Comes constanter negabat, ver potius expectandum, atque interea classem instaurandam, inde tam terrestri quam navali exercitu eam liberandam esse. Quam quidem ob rem, Veneti male satisfacti agebant, tardioresque ad omnia suppeditanda erant, adeo ut inde milites non pauci, exercitum ipsorum, indies defererent. Atque hæc quidem à Florentinis perspecta, non mediocri sollicitudine ipsos tenebant, tam quod bellum in se cudi, quam nihil in Longobardiam profici animadverterent. Neque minore porro cura ob Pontificis copias agebantur, non quidem quod inimico Pontifice uterentur, sed quod ejus copias Patriarchæ, hosti ipsorum infestissimo, plus quam Pontifici ipsi parere cognitum haberent.

*Patriarchæ
Alexandri-
ni erecti.*

Fuit Joannes Vitelleschius Cornetanus, ab initio notarius Apostolicus, postmodum Recatanensium Episcopus, inde Patriarcha Alexandrinus, tandem Cardinalitia dignitate auctus Cardinalis Florétinus, audiebat. Igitur tam animo, quam astutia pollens, facile adeptus erat, ut à Pontifice deligeretur, atque copiis Pontificiis præponeretur, adeo ut omnium eorum, quæ à Pontifice, tam in Fulsia, quam in Flaminia, Regno Neapolitano, Romaque ipsa gererentur, hoc duce administrari conspiceretur, quo quidem factum est, ut tandem eò auctoritatis excresceret, ut nec Pontifici jam liberum esset ipsi imperare, nec copiarum ipsius alium, præter ipsum, ducem ferre possent.

*Maxima e-
ius auctori-
tas.*

Cum

Cum igitur Cardinalis iste, una cum copiis, Romæ eo tempore hæreret, quo fama de Nicolai copiis, Tusciam invadentis, increbuerat, inde sane Florentinis non parum sollicitudinis metusque accessit, quod nimirum post Reinaldum pulsum, Cardinalem semper inimicum experti essent, idque eam ob causam, quod Florentini pactis, in quæ sub ejus auspiciis conventum fuerat, non modo non stetissent, sed magna cum injuria Reinaldi ea violassent, quem tamen ipse, ad deponenda arma, adeoque præbensum injuriis locum, fide Florentinorum deceptus, adduxisset: videbatur ergo Florentinorum quamplurimum jam tempus adesse, quo Reinaldus à clade pristina resurgere, atque si cum Nicolao sese conjungeret, restaurari posset, eoque pronoiores in has suspiciones curasque erant, quod Longobardiam eo tempore à Nicolao deserui, præter omnem rationem arbitrarentur, neque facile ab ipso sperari posse, ut rem penè confectam deserat, quo omnino dubiam amplectatur, nisi occultis consiliis atque fraudibus innitatur. Atque hujus quidem suspicionis Pontificem monuerant, qui eo tempore errorem suum, quo nimia autoritate alium armasset, jam agnoscere cœperat. Verum dum Florentini tot angustiis circumcluderentur, fortuna ipsis viam aperuit, qua à Patriarcha commodum liberarentur.

Alebat Respub. illa sagacissimos exploratores, eosque omnibus in locis constitutos, in eos potissimum, qui literas ferre consueverant, vigilare jusserat, quoniam nimirum, si contra Rempub. suam moliri contingeret, id ea ratione venarentur. Accidit ergo, ut ad Montē Pulcianum literæ, Nicolao Piccinino à Patriarcha, absque Pontificis consensu, scriptæ, interciperentur, quas illi, qui bello præerant, subito, ad Pontificem detulerunt. Licet vero hæc, insolito charactere exarata, sensusque earum adeo implicatus esset, ut verum inde elici, nullo pacto potuerit, fecit tamen eadem obscuritas, tum ea cum hoste familiaritas, ut Pontifex metu penè exanimatus, sibi mature,

ab homine cavendum censeret, eamque curam Antonio Ridio Patavino, arcis Romanæ præfecto, committeret, qui quidem ad ea paratissimus, occasionem saltem rei gerendæ, venabatur.

Decretum jam fuerat Patriarchæ, in Tusciam descendere, atque postridie Româ solvere, injunxit ergo Ridio, ut crastino diluculo, ad pontem ipsum expectaret, habere nimirum se, quæ transeundo ipsi committenda sint. Occasionem igitur Ridius oblatam ratus, qua Pontifici satisfaceret, ea quæ agenda essent studiose apud suos disposuit, temporeque constituto Patriarcham, in ponte arcis versatili, expectans, cum comiter excepit, atque sermone aliquantulum protracto, eos, qui ipsum sedulo observabant, ponte subito adducendo, signo ad id constituto monuit, quo quidem facto Patriarcha, ex supremo exercitus duce, unius momenti spatio, in captivum castellani abiit. Conabantur quidem stipatores ipsius, re conspecta turbare, verum de Pontificis voluntate edocti, quieverunt. Laborabat non paucis Castellanus ut virum humanitate sua erigeret, atque bene sperare juberet, verum hoc responsi tulit. *Non consuetum esse ut viri præstantes capiantur, quo iterum eos dimittamus, nec eos qui capi non meruissent, iterum dimitti solere, à quo augurio non diu superstes, in carcere periit: Ipsiusque copiarum, Patriarchæ Aquilegiano, commissæ fuerunt.*

*Eiusdem
subina rui-
na.*

Et mors.

Pontifex vero, qui hætenus nunquam fœderatorum Ducisque bello immisceri sese passus fuerat, hinc cum illis convenire cœpit, atque Tusciæ defendendæ, quatuor millibus cataphractorum, peditumque duobus millibus, interesse voluit.

Hac primum cura explicati Florentini, metus porro à Nicolao eos urgebat, præsertim quod res Longobardiæ, ob dissensiones inter Venetos atque Comitum, plane in incerto essent, quo igitur utrorumque mentem penitus cognoscerent, ideo Nerium Ginium iterum, unaque cum ipso Julianum Avanzium, ad Venetos ablegavere, tam quo de belli serie in annum

num proximum deliberarent, quam perspecta Veneratorum mente, Ginius ad Comitem profectus, etiam ipsius animum exploraret, eumque ad ea, quæ communi bono profutura judicasset, hortaretur.

Atque legati isti, nondum Ferrariam attigerant, cum fama edocerentur, Nicolaum cum exercitu sex mille cataphractorum jam Padum trajecisse, quod quidem ipsos iter maturare fecit: Venetias eam ob rem delati, comperere Senatorum animos hætenus de Brescia liberanda, neque vel vernum tempus vel classem expectandam, omnes convenire, quod ea nimirum subsidio destituta, inimico cessura, eaque Ducis victoria, omne ipsis imperium in Italo solo excusurum sit. Eam ob rem Ginius ad Comitem proficiscendum, ejusque rationes cognoscendas sibi esse duxit: atque ille quidem satis evidenter demonstrabat, eo tempore Brescianis subvenire velle, non solum tum inutile, sed etiam futuræ expeditioni damnosum esse, siquidem considerato Bresticiæ situ, nihil hætenus sese offerat, quod ex usu esse possit, neque aliud ab istiusmodi expeditione expectandum, quã militem suum qua dilabi, qua frustra viribus exhauriri, adeo ut vere postmodum, aptoque ad res gerendæ tempore, subeunte, sibi cum exercitu Veronam repedandum, eaque restauranda sint, quæ futuræ expeditioni comparata, præteritus hyems jam absuisset, ut tandem omne tempus militiæ aptum, eundo atque redeundo frustra terendum fuerit.

Iverant unã cum Gino Veronam. publico nomine, Orfatus Justinianus atque Joannes Pisanus, quo ea de re cum Comite simul agerent: horum intervenitu tandem, post multas ambages, decretum fuit, ut Veneti in annum futurum Comite LXXX. M. Hungaricorum, militi vero cuique XL Hungaricos numerari curarent, atque Comes teneretur, universum exercitum producere, Ducisque ditionem invadere, quo nimirum is, de suis periclitaturus Nicolaum in Longobardiam revocare adigeretur: Inde Venetiam legati regressi sunt.

Veneti porro, quod ingens illa pecuniæ summa eroganda ipsos morderet, lente ad omnia concurrebant. Nicolaus interea protectioni coeptæ insistens, jam Flaminiam attigerat, cumque Pandolfi Malatestæ filiis egerat ut relictis Venetis, Ducis partes sequi mallent, quæ quidem res non modo Venetis, sed magis Florentinis summopere displicebat, siquidem horum opera Nicolao se resistere posse speraverant, postquam vero eos defecisse intellexissent, non modo eorum nomine percellerantur, verum etiam, non præter rationem, metuebant, ne Petrus Joannes Paulus Ursinus, quem copiis suis præfecerant, quique eo tempore in Malatestorum ditione hærebat, unâ cum copiis circumveniretur atque spoliaretur.

Eadem res Comitem non minus animo dejecit, quod nimirum Piceno suo metueret, si Nicolaus in Tusciam penetraret, eam ob rem, ditioni suæ subveniendum ratus, Venetias sese contulit, ibique ad Ducem intronissus, protectionem suam in Tusciam, ex fœderatorum commodo fore persuadere adgressus est, ibi enim bellum gerendum, ubi exercitus Duxque inimicus, non eo in loco, ubi castra atque stationes essent, devicto siquidem exercitu, etiam bellum depugnatum esse, at expugnatæ castris, salvo stante exercitu, non raro obtigisse, bellum longe periculosius instaurari: certo igitur sibi persuasum habeant, de universa Tuscia Picenoque actum, nisi omni robore Nicolao obstatur, iis porro provinciis amissis, nihil spei Longobardiæ deinceps superesse, licet etiam adhuc spes sit, non tamen sibi integrum esse, subditos atque amicos suos negligere: venisse nimirum se in Longobardiam Principem, nolle stipendiarium ducem inde reverti.

Adeâ à Duce responsum: manifesto omnibus constare, si Comes non modo Longobardiam relinquat, verum etiam Padum trajiciat, tum de omni ipsorum ditione jam conlatum esse, neque eo casu se vel minimum, pro ipso defendendo, deinceps facturos,

aturos, siquidē sapientis non sit, ea defendenda conari, quæ
omnino amittere necessū sit, minoreque cū ignominia damno-
que ditionē solā quā ditionē, unā cum pecunia amitti. Porro
tū demū cū ipsi ditionibus suis exciderint, animadver-
sum fore, quantum Venetorū authoritas, Tusciæ atq;
Flaminiæ rebus hætenus conduxerit. Eam ob rem se
plane contrariæ opinionis esse, certoque persuasum
habere, eum qui in Longobardia vicerit, jam omni
in loco depugnasse, vincere vero facillimum esse,
postquam Ducis provinciæ, ob Nicolai abitum, o-
mni injuriæ adeo expositæ sint, ut eæ plane occu-
pari possint, antequam Dux vel ipsum revocare,
vel alia ratione rebus suis prospicere queat. At-
que si cui libeat rem penitus putare, eum facile
animadversurum, Nicolaum non aliam ob rem à
Duce in Tusciam advocatum, quam ut Comes res
in Longobardia negligat, eaque ratione bellum
è Ducis provinciis aliorum transferatur: adeo ut
si Comes antequam evidenti aliqua ratione adi-
gatur, Nicolaum omnino sequi constituerit, eum
hac ratione Ducis artibus ultro satisfacturum, at-
que omnino ipsi gratum facturum: quod si vero
exercitum in Longobardia retineant, rebusque Tu-
sciæ, quam optime id fieri possit, alia via prospi-
ciant, ea proculdubio ratione Ducem propediem,
magno suo malo, temporeque alieno, quam pessime
sibi ipsi consuluērit, experturum, postquam nimi-
rum tam in Longobardia, quod omnino necessum sit,
succumbuerit, quam in Tuscia nihil profecerit.

Re diu multumque disputata conclusum tandem
fuit, aliquot saltem dies expectandos, Primoque quo
Malatestorū defectio abitura sit, deinde Petri Joannis
Pauli Ursini successum, tandem Pontificisq; animum
fidemque erga fœderatos, opperienda, indeque con-
silia capienda esse.

His eum admodum deliberatis, paucis inde die-
bus Florentini comperere, Malatestos metu potius,
quā maligno animo, cum Nicolao pepigisse, Tum Ur-
sinum cū copiis suis saluum versus Tusciam movisse,

Pontificem præterea, majore quam antea, benevolentia fœderatos complecti, quæ quidem sic constituta. Comitum animum revocare, ut in Longobardia subsisteret, Ginius vero cum mille cataphractis à Comite, quingentis porro aliis Florentiam rediret, quod si vero, contra opinionem, res in Tuscia sinistre succederent, Comitisque eæ præsentiam postularent, ut tunc Comiti vocato, postpositis omnibus, eò pergere liberum esset. Ginius ergo mense Aprili cum turmis suis Florentiam attigit, eademque unâ die Ursinus cum suis.

Interea Piccininus, rebus in Flaminia constitutis, in Tusciam descendere, atque per Alpes S. Benedicti, valemque Montonis, iter instituere parabat, verum loca eâ, à Nicolao Pisano, infestâ atque munita adeo compererat, ut omnem suum conatum, ea ex parte, vanum fore judicaret. Florentini porro, ad tam subitariam impressionem minus parati, atque adeo tam milite quam ducibus destituti, cives quosdam, cum peditibus tumultuariè scriptis, ad aditus istos propugnandos amandaverant, Bartholomeo vero Orlandinio equiti, castrum Marradium, unâ cum aditu earum, quæ propinquæ erant, Alpium commiserant. Nicolaus ergo Piccininus, ob virtutem illius, qui aditum S. Benedicti tuebatur, eâ pergere velle ambiguum ratus, illum potius ad Marradium, ob pusillanimitatem præfecti occupari posse constituit.

*Marradium
amissum.*

Situm est Marradium ad radices Alpium, quæ Tusciam à Flaminia sejungunt, ab eâque parte, quæ Flaminiam spectat, atque initium vallis Misenæ constituit, muris destitutum est, quæ tamen à flumine, montibus, ac incolis satis protegitur, incolæ siquidem & strenui sunt. & fidi, fluvii porro fundus tot vorticibus scæret, ut eâ, qua vallis porrigitur, in castrum penetrari non possit, modo ponticulus ille, qui fluvio intratus est, defendatur, ea denique facies, quæ montes respicit, ob Alpium asperitatem omnium tutissima est: pusillanimitas tamen Bartholomei, tam incolis

Incolis quam castro ignominia & nocumento fuit, siquidem is, vix audito armorum hostilium strepitu, post se relictis omnibus, una cum militibus suis, fugam arripuit, neque prius fugere destitit, quam Vicum usque S. Laurentii pervenisset.

Nicolaus deserto Castro exceptus, tam mirari, quod non defenderetur, quam sibi de eo adepto gratulari coepit, inde in Mugellianum descendens, aliquot arces occupavit, propeque Pulicianum cum exercitu substitit, quo quidem ex loco omnem provinciam, ad montes usque Fesulanos, infestare coepit, tandemque eò audaciae excrevit, ut trajecto Arno, ad tertium usque miliare prope Florentiam succederet, atque obvia quæque depopularetur. Eo tamen successu Florentini non admodum anxii, ante omnia firmandam eam, quæ tum erat Reipub. gubernationem, censuerunt, de qua tamen, quod summopere dubitarent, non erat, tam ob benevolentiam qua populus Cosimum universum prosequabatur, quàm quod omnis administratio penes paucos potentiores esset, qui sua severitate eos cohercebant, si qui vel queritari, vel movere institissent. Non eos præterea latebat, quantis cum copiis Ginius ex Longobardia revertetur, Pontificis etiam copias expectabant, tot ergo rationibus innixi, usque ad Ginii reditum, satis securi degebant: verum is reversus, conspecta civium negligentia timori mixta, prodeundum in hostem, Nicolaique excursiones cohibendas ratus, pedite copiosiore ex civibus lecto, atque eo quem penes se habebat equite, in hostem profectus est, Remolumque quod hosti cesserat, recepit, atque ibi castra metatus, tam Nicolai excursiones cohibuit, quam cives in spem erexit, posse hostem inde tandem propelli.

Postquam igitur Nicolaus conspexisset, Florentinos, quamvis milite destitutos, nihil turbasse, præterea cognovisset, quam securi in urbe agerent, frustra ibi se diutius hærrere ratus, ad alia tentanda animum adplicavit, quo nimirum Florentini provocati, copiis suis ipsum insequerentur, atque ad prælio decern-

*Pompilij Co-
mes à Flo-
rentinis de-
ficit.*

dum occasione exhiberunt, quod si ipsum vincere contingeret, deinceps jam omnia ipsi proclivia fore. Sequebatur ipsius exercitū Franciscus Comes Pompili, qui paulo antea (hoste nimirum Mugellum occupante) à Florentinis defecerat.

Quamvis vero Florentini ea de re primum dubitarent, atque eo in officio continendo beneficiis ipsum adgressi, stipendiisq; auctis, universæ provinciæ ipsi contiguæ procuratorio nomine ipsum præfecissent, nihilominus, (tantum nimirum partium studiū apud homines potest) nullum, sive beneficium, sive periculum hominem ab amicitia Reinaldi, iisque qui antea Rempub. rexerant, avellere poterat, adeo ut quamprimum Nicolaus adventare intellexisset, ad eum se conferret, atque ab urbe ut discederet hortaretur, inque Casentinum sese conferret, unde ob loci situm munitissimum, hosti plurimum damni inferri posset. Id igitur Nicolaus consilii secutus, inque Casentinum profectus, Romenam atque Bibienam cœpit, inde Castrum Sancti Nicolai obsidione cinxit.

*Nicolaus
Bibienam
occupat.*

Situm est hoc castrum ad radices Alpium, quæ Casentinum à Valle Arni distinguunt, atque in loco editiore constitutum, sufficienti tum præsidio defendebatur, adeo ut eius expugnatio difficilius succederet, licet id Nicolaus tormentis crebro peteret, protracta eam ob rem eius castri oppugnatio, ad vigesimū jam diem, intereaq; à Florentinis copiæ collectæ fuerant, quarum numerus Petro Joanne Paulo Ursino duce, Gerioque Capone atque Bernardo Mediceo legatis, sub variis præfectis trium cataphractorū millium æquabat. Hos viri quatuor, ex Castello S. Nicolai ablegati, convenere, atque subsidia obsessis rogare.

Examinato ergo castri situ, apparebat militiæ præfectis, auxilia obsessis nulla ex parte, quam via Alpium, quæ ex Vallo Arni surgit, obtingere, earū porro summitatē ab hoste prius, quam ipsi eō pertingerent, occupari posse, quod ea via hosti propinquior esset, neque ipsi profectionē clam eo instituere possint, adeo

ut ea

ut ea conaturi viderentur, quæ tam minus succedere, quam exitium sibi ipsis parare possint. Laudata igitur horum fide, deditionem, si ultra se defendere non possent, ipsis suaserunt.

Occupavit ergo Nicolaus castrum illud, vigesimo secundo ab eo, quo obsidere cœperat, die, quæ quidem mora, præsertim ob rem non adeo magni momenti, non minima pars ipsius cladis existit: Quod si etenim, cum exercitu suo, circa urbem diutius substitisset, facile effecisset, ut illis qui Rempub administrabant, majore cum discrimine exactiones corradendæ essent, difficilius etiâ miles cogeretur, omniaque alia, ob hostem vicinum, non ea facilitate, qua remoto eo, succederent, neque deerant in urbe, qui ad transactionem inclinabant, quo bellum alioquin diuturnû, honesto aliquo pacto à se averterent: Verum cupiditas illa, qua Comes Pompiliî vindicatum arces illas properabat, quod aliquandiu ipsi adversatæ nimirum fuissent, istud consilium ipsi extorsit, fecitque, ut Nicolaus in eius gratiam ea occuparet, quod quidem utrique exitiosum fuit, raroq; evenire solet, quin *privatæ cupiditates, universali commodo nocumento sim.*

Nicolaus porro victoriæ insilens, Rassinâ & Clusium cœpit, atq; iis quidē in partibus Comes Pompiliî illum subsistere voluit, quod nimirum ea ratione inter Clusios, Caprenses, atq; Pievê copias suas explicare, Alpesq; in sua potestate habere, eoque modo, pro ut commodû visum sit, in valles Arni, Chianæ, Tiberisq; descendere, atq; omnes hostium motus in procinctu esse possit: At Nicolaus, prospecta locorû asperitate, equos suos saxi quidem non pasci dixit, atque ad Vicum S. Sepulchri deflexit, ubi amice exceptus fuit, inde animos eorû, qui Cittacastellum tenebant, tentavit, qui tamen Florentinis amici, aures ipsi præbere recusarunt, inde Perusinos sibi conciliandos ratus, cum XL. cataphractis eò profectus, atque ab iisdem, *Perusinos frustra tentavit.* utpote ipsorû civis, benigne habitus fuit, verû paucos post dies ibi suspectus esse cœpit, multisq;, tam cum legato Pontificio, quam cû Perusinis tentatis, nullaq; re perfectâ,

re perfecta, acceptis tandem VIII. M. Hungaricis ad exercitum reversus est. Hinc Cortonam Florentinis per prodicionem eripere tentavit, verum quod conatus illi, ante constitutum diem, evulgarentur, etiam hi in fumum abiire.

*Cortona a-
dispendi
spe excidit.*

Erat eo loci Bartholomeus Sensius civium nō potestremus, hic quadam nocte, à Capitaneo, ad custodiam portæ missus, quondam ex rure sibi amicum obviam habuit, monitusque fuit, ne eam ad portam pergeret, nisi perire vellet. Instatit Bartholomeus rempenitus cognoscere, omneque consilium Nicolai pervestigavit, Capitaneoque omnem ordinem detexit, qui quidem principibus conjurationis comprehensis, portarumque excubiis duplicatis, tempus à Nicolao constitutum tacitus exspectavit, verū is se detectum animadvertens, in castra sese recepit.

Dum eum ad modum in Longobardia laboraretur, Duxque parum hætenus proficeret, interim res in Longobardia non multum quietiores, nec Ducis magis secundæ erant, Comes siquidem, quamprimū id per tempus ipsi licuit, exercitu producto, quod Venetorum classem jam paratā haberet, ante omnia imperium lacus sibi vindicare, Ducemque inde profligare constituit, ea re peracta, reliqua facilius sibi cessura ratus. Igitur cum classe Venetorum in copias Ducis investus, eas profligavit, arcesque quæ ab eo stabant, occupavit, adeo ut reliquæ Ducis copię, quæ Bresciam à terra urgebant, sociorum suorum clade percepta, inde & ipsæ recederent, qua quidem ratione Brescia, postquam integrum triennium obsidionem sustinuisset, tandem in libertatem vindicata fuit.

Ab hac victoria Comes in hostes, qui Soncinum, ad flumen Oglium situm, concesserant, profectus, eos inde recedere, atque Cremonam petere coëgit, quo quidem loco Dux sibi standum, atque inde ditionem suam tuendam esse constituerat. Postquam verò etiam eo loci indies magis magisque à Comite preme-
setur, atque de statu, vel saltem eius parte, periclitari
inciperet,

inciperet, tum demum exitiosa sua consilia, quibus impulsus, Nicolaum in Tusciam vocasset, agnoscere coepit, atque quo errorem istum mature corrigeret, Nicolao, quo in loco res suæ constitutæ essent significavit, monuitque, ut quamprimum ipsi per occasionem liceret, relicta Tuscia, Longobardiam repperet.

Inter hæc gesta Florentini, auspiciis suorum legatorum Pontificis copiis suas conjunxerant, atque ad Castrum Anghiarium, ad radices eorum montium, qui valles Tiberinam & Chianensem discriminant situm, substituerant, neque à Vico S. Sepulchri plus quatuor miliaribus aberant, agro, qui inter utraque castra interjacebat, plano, atque ad rem gerendam perquam idoneo. Postquam vero tam de Comitibus victoria, quam Nicolai avocatione jam certi essent, jam sibi depugnatum esse inde judicabant, eamque ob rem legatis suis injunxerant, ut omni studio prælium detrectarent, Nicolaum nimirum non diu in Tuscia subsistere posse.

A Duce in Longobardiam revocatur.

Atque hæc quidem inhibitiō Nicolaum non latuit, ne igitur ante discessum quidquam intentatum relinqueret, ad prælium committendum, (quod hostem incautum, eiusque rei minime metuentem crederet,) animum adplicavit, ad quam porro à Reinaldo, Comite Pompilii, aliisque exulibus, strenue instigabatur, utpote qui suam perniciem, si Nicolaus discederet, manifesto depræhenderent, si vero ad decernendum prælio deveniretur, hætenus sperari, vel prælium vinci, vel saltem hoc esse se occumbere posse.

Hæc re igitur constituta, movere exercitum coepit, atque Vicum propter pergens, antequam hostes eius rei quidquā persentiscerent, ex castro illo duo circiter hominum millia in societatem sumsit, qui quidem tam virtute adeo celeberrimi ducis freti, quam prædæ cupiditate illecti, ipsum non inviti secuti sunt. His copiis auctus, Anghiarium versus maturavit, neque jam plus duobus miliaribus ab hoste aberat, cum à Michaële Attendulo, ex pulvere concitato, hostis adventus

adventus cognosceretur, moxque anima posceretur.

Non mediocriter adventus ille inopinatus, castra Florentinorum ab initio turbavit, non præterquam quod ii exercitus, ut plurimum nulla ex arte, vel disciplina militari, castramentarentur, porro hos negligentiores hostis longe dissitus, quemque fugam potius, quam prælium spectare arbitrantur, reddiderat, adeo ut nemo armatus, omnesque longe à castris abesse conspicerentur, quo nimirum quemque vel aure captandæ gratiæ, æstus enim vehementior eos urgebat, vel voluptatis causa, animus tulisset. Nihilominus tanta fuit tam legatorum quam ducis diligentia, ut antequam Nicolaus appropinquaret, ipsi jam equis insidentes, ad impetum eius sustinendum, non impares esse viderentur.

Sicuti ergo Michelettus prior hostem conspexerat, ita porro primus in eum movere cœpit, unaque cum suis turmis pontem non procul ab Anghiara, cujus supra meminimus, occupavit. Ursinus vero, qui ante irruptionem hostis, fossas quæ circum vias inter pontem atque Anghiaram erant, undique complanari curaverat, una cum legatis Florentinorum sinistram occupavit, Simoncinus porro, Pontificii agminis dux, una cum legato dextrâ, pedite juxta ripam hinc inde collato. Eam ob rem Nicolao nulla aliâ via, qua hostem peteret, præter pontem supererat, neque Florentinis, ulla aliâ à parte, quam ad ipsum pontem punandum erat, præterquam quod pediti suo injunxissent, si peditem hostium rectam viam deserere, atque ex latere impressionem in cataphractus conari contingeret, ut dum sagittis suis eum arcerent, ne ex latere cataphractarii sui, si forte ultra pontem perrexissent, ab illo peti possent.

Prima igitur hostium, quæ comparuit turma, per Michaellem strenue à ponte prohibita, imo repressa fuit, verum postquâ Astorrius Franciscusque Piccinini milite selectiore suprajunxissent, tanto ii impetu in Michaellem impressionem fecere, ut ipsum cum turmis

mis suis eo usque, quo via ex planicie, versus Anghiam in montem surgere incipit, repelleret, at illi rursus ab iis, qui ex latere eos urgebant, ultra pontem pulsi fuere.

Pugnatum eum ad modum, quo mox Nicolaus, mox Florentini pontem in potestate habebant, duas horas, licet vero in ipso ponte æquali Marte pugnaretur, nihilominus tam citra quam ultra pontem Nicolai partes pejus habebant: nam si forte Nicolai militem pontem superare contingeret, in stipatum densumque Florentinorum agmen incurrebat, utpote quibus integrum erat, ob stratas complanatasque vias, in turmas justamque aciem coire, atque defensis recentem militem substituere. At Florentinis pontem superantibus, non licebat Nicolao suos ordines redintegrare, quod via, ab utraque parte, arginibus atque fossis coherceretur, quo quidem factum est, ut licet Nicolai copię pontem sæpius occuparent, eæ tamen semper inde propulsarentur.

Tandem, cum Florentini eum ad modum pontem superassent, ut ipsorum miles jam viam, quæ ultra pontem erat, porro occupari inciperet, neque jam in Nicolai potestate esset, tam ob impetum hostilem, quam fossarum impedimenta, recenti milite commodum suos restaurare, adeo ut primi, qui sese convertere conabantur, in eos qui superveniebant, impingerent, atque invicem miscerentur, inde porro factum est, ut confusis jam ordinibus, universus exercitus, converso vultu, vicum versus fugam arriperet. Florentinorum milites in prædam irruere cœperunt, tam militum, quam armorum, equorumque ratione uberrimam, siquidem penes Nicolaum vix mille equi salvi stetitissent. Vici porro incolæ, quos prædam secutos supra diximus, ex prædatoribus ipsi præda, omnesque ad unum capti, multatque fuere, signa cum impedimentis ad Florentinos devenere.

*Nicolaus
profligatus.*

Atque ea quidem victoria, Tusciæ utilior, quam
Duci

Duci perniciosior fuit: quod si etenim Florentinos vinci contigisset, jam de Tuscia ipsa conclamatum fuisset, at ea ratione, victo Nicolai exercitu, nullum aliud in Ducein damnum redundabat, quam quod arma & equi resarciendi ipsi essent, quod quidem nō adeo magnam jacturam parturiebat.

Neque etenim facile crediderim, ullo unquam alio sæculo, bellum, in aliena provincia, minore cum periculo gerere licuisse, siquidem in hoc prælio, quo à vigesima hora, ad vigesimam quartam usque pugnatum fuit, præter equitem solum, nemo occubuit, atque ne is quidem vulneribus confectus, sed equo excussus atque protritrus, animam efflavit. Tanta nimirum securitate, homines istius seculi pugnabant, postquam etenim omnes equis veherentur, ferroque undequaque operti, adeoque à morte immunes essent, si aliquando eos vinci cotingeret, mox deditione sibi consulebant, adeo ut tam pugnando, quam occumbendo, quod sibi metuerent, non haberent.

*Milviae
ratio de-
ploran-
da.*

Ea porro, quæ tam in prælio isto, quam post prælium succedere, exemplo esse queant, quam infelici genio id temporis bellum gereretur: Victo etenim hoste, atque Nicolao Vicum reducto, videbatur legatis ipsum persequendum, ibique obsidione cingendum esse, quo nimirum integræ victoriæ potirentur, verum nec dux nec miles quisquam, officio suo satisfacere voluit, prædam nimirum reponendam, fauciorumque curam habendam esse: quod vero magis mirari queas, postridie, medio jam die, nulla vel dum vel legatorum habita ratione, omnes præda sua onusti Aretium migravere, eaque ibi in tutum collocata, Anghiariū tandem repedavere: rem indignam, omnique disciplinæ militari contrariam, quæ sane optime meruisset, à quibusvis exercitus reliquiis, ea victoria privari, qua adeo immerito potiti fuerant. Quibus præterea & hoc accessit, ut licet legati constituisent, cataphractos in custodia servandos esse, ne hosti vires recolligere liceret, ii tamē à milite libertati confestim

confestim restituti fuerint. Mirari sane non immerito, ob res istas, quis queat, undenam militi istiusmodi, tantum roboris ac virtutis, ut victoria potiri potuerit, quæ porro vilitas in hoste esse debuerit, qui à milite adeo contumace sese vinci passus sit.

Ergo dū Florentinorū milites Aretio petēdo occupati eissēt, Nicolao occasio suppeditata fuit, qua Vico sese cum reliquiis subduceret, atque Flaminiam versus pergeret, quem exules Florentini eousque comitati fuerant. Cum vero illi omni recuperandæ patriæ spe excidissent, tandem, qua cuique commodum videbatur, tam in Italia quam extra eam dispersi, sedes sibi quæsiere: Inter quos Reinaldo Ancona placuit, atque quo coelestem patriam venaretur, qui terrestri exiderat, ad sepulchrū Servatoris nostri profectio-
nē instituit, unde reversus, in ipsa sibi suæ nuptiis, ad mensam, subitanea morte perire, vel saltem in hoc fœlix, ut felicissimo exilii sui die mortem cum vita commutaret. Fuit vir, secunda pariter ac adversa fortuna honore conspicuus, major proculdubio futurus, si in civitate concordia unita quæ ipsum nasci contigisset, multis siquidem dotibus pollebat, quæ in Repub. discordi ipsi novero erant, quas tamen composita unita quæ præmiis prosecuta fuisset.

Legati ergo Florentinorum, milite ipsorum Aretio reverso, vicum quem Nicolaus deseruerat, versus profectioem instituere. Cupiebant incolæ Florentinis sese dare, illi tamen eos respicere hætenus recusaverant, nihilominus id Pontificis legato suspicionem moverat, ne forte Florentini eum locum, Pontificiæ ditioni ereptum, in se transferre cuperent, ex quibus suspicionibus tandem ad contentionem inter ipsos eventum, neque adeo res discrimine caruisset, nisi ad arbitrium Legati, ea mature composita fuisset.

Interea dum hæc ad Vicum agerentur, fama increbuit, Nicolaum Romam petere, alii Picenum dicebant, videbatur igitur tam Legato, quam Sfortziano militi, Perusiam eundum, ut vel Piceno, vel Romæ in-

de subveniretur, eosque Bernhardus Mediceus comitaretur, Ginius vero cum Florentinorum copiis Casentinum recuperaret. His ita constitutis, Ginius Rasinam profectus, eam occupavit, parique impetu Bibienam, Pratum vetus, Romenamque recuperavit, inde Pompili forum obsidione cinxit, altera parte copiarum in planitie, quæ Certomondo vocatur, altera collem, qui Frozoliū spectat, collocata.

Atque Comes quidem Pompilii, qui se tam à Deo quam ab hominibus destitutum animadverteret, sese intus receperat, non quod auxiliorum quidquam speraret, sed ut æquiore, si id fieri posset, conditione pacisceretur. A Ginio ergo cum urgeretur, compositionis mentionem iniecit, eaque ad hunc modum potitus est, ut salvis iis, quæ auferri, moverique possent, una cum liberis ditione omni Florentinis cederet. Inter ea dum ea componerentur, Comes in pontem, qui Arnū juxta arcem superat, Nerio obviam progressus, eum hunc ad modum obtestari cœpit.

*Poppii Comitatus
Florentinis
cedit.*

Si ego prudenter meam fortunam, vestramque potentiam examinarem, mihi quidem, modo liceret, amico vobis de victoria gratulari, non inimico supplicem esse, quod exitio minus gravi fortassis opprimerer. Atque præsens mea conditio, quantum vobis ea honori atque latitiæ, ita mihi doloris miseræque exordium est. Neque adeo mirum, qui hactenus equis, armis, provinciis, subditis, atque divitiis floruerim, quod ea post me invito animo relinquam. Quod si vero vos universæ Tusciæ imperium obtinere, & cupitis, idque adipisci potestis, necessum sane fuerit, ut nos vobis cedamus: atque ego quidem, nisi in hunc errorem incidissem, tum neque fortunam meam explorare, nec liberalitatem vestram agnoscere licuisset, quod si etenim me servare vobis libeat, ea sane clementia vestra universo orbi exemplo esse queat. Superet ergo pietas vestra, meum delictum atque vel solam hanc domum illi concedite, à cuius majoribus innumera beneficia in Remp. profecta sunt.

Ad ea Ginius. Quod nimirum in eos recubuisse, qui parum

tum potuissent, id vero, in Rempub. Florentinam tantopere injurius ut fuerit, effecit, ad quæ si temporum ratio accedat, necesse esse, ut omnem istam provinciam, Florentinis vicinam, eorum utpote hostis, cedat, quam ipsorum amicus obtinere noluerit: enimvero istiusmodi ipsum testimonium de se exhibuisse, ut eo loci, quo in ipsius arbitrio situm sit, in omni fortunæ mutabilitate Florentinis nocumento esse diutius ferri nequeat, siquidem non tam ab ipsius persona, quam à provincia sua periclitentur. Quod si vero in Germania Principi ipsi esse liceat, nō modo Florentinos id libenter habituros, verum etiam ipsius majores, quorum modo mentionem fecerit, ipsi benevolentia non defuturos.

Ad quæ Comes excalescens, optandum sibi Florentinos longè remotius conspiciendos dari, interrupto ergo amico sermone, postquam nihil aliud superesse animadverteret Comes, suas rationes Florentinis celsit, moestusque unà cum conjuge, liberis & facultatibus, eam provinciam post se reliquit, quam avos suos non gentis annis obtinuisse perhibebat. Atque tot polvictoriæ, à Repub. populoque Florentino mente lectæ, summa cum læticia celebratæ fuere.

Bernardettus porro Mediceus, postquam vanum esse cognovisset, Nicolaum vel Romam vel Picenum petere, ad Ginium sese recepit, atque unà Florentiam reversi, tanto honore illustrati quantum Reipub. istius ratio, erga cives victoriosos, terre unquam consuevisset, atque à Dominis,

Capitaneis partium, omni que populo tanquam triumphantes excepti fuere.

LIBER SEXTUS

NICOLAI MACHIA- VELLI, CIVIS ET SECRE- tarij Florentini, Historiam Flo- rentinam complectens.

Uit hic finis haftenus semper, merito-
que esse debet omnibus, qui bellum mo-
vent propositus, ut, ipsi ditescant, ho-
stem vero spoliatum relinquant, neque
aliam ob rem victoriam querimus, aut
aliena occupanda aggredimur, quam ut potentia au-
geamur, hostem vero ea exuamus. Hinc vero conse-
quitur, quoties vel victoria pauperiorem, vel expu-
gnatio debiliorem te constituit, ut aut transsilias, aut
non pertingas metam, ad quam ii, qui bellum mo-
vent, contendere solent. Porro Princeps, seu Respub.
ex ea victoria locupletior dici queat, qua hostes de-
lentur, aut imperio vectigalibus, atque exactionibus
victori concedunt: ille vero ex victoria debilior pau-
periorque fit, qui, quantumvis victor, nec hostes ex-
tinguere, nec praedarum atque exactionum ex captis
emolumentum, in se transferre possit, sed ea militibus
diripienda relinquere cogatur. Atq; hic quidem, tam
succumbendo infelix, quam vincendo infelicissi-
mus merito habeatur, si quidem succumbenti, eae in-
juriae ferendae sunt, quas hosti inferre libuerit, vin-
centi vero, illae, quas amici in illum congerunt, quae
quidem posteriores, quo magis praeter rationem, eo
minus quoque sustinendae veniunt, praesertim cum
inde, ad subditorum tuorum injuriam, novis exactio-
nibus atque offensionibus cumulandam, adigare.
Nam si in tali Imperatore, vel tantillum humanitatis
superfit, fieri sane nequit, ut ea ex victoria effuse late-
tur, qua subditi sui omnes, quod doleant, habent.

Consueverant

Consueverant priscae ac bene constitutae Respub. ærarium ex victoriis auro argentoque locupletare, dona in populum largiri, subditis vectigalia remittere, ludis præterea scenisque plebem recreare. Atqui hæ, quas modo describimus, ante omnia ærarium exhauriebant, populum ad inopiam redigebant, neque tamen ab hoste victorem multo plus tutum reddebant, quæ quidem omnia hinc exoriebantur, quod militia illa, nulla disciplina regeretur: postquam enim receptum non esset, eos qui vincebantur, vel detinere, vel interficere, si porro, vix eoque iterum in victorem pugnare desistebant, donec qui ipsos conduceret, deque armis equisque ipsis prospiceret, nacti essent. Præterea cum præda atque extorsiones militibus cederent, earum sane rerum victori usus nullus erat, verum nova stipendia, ex visceribus subditorum, ipsi haurienda erant, neque aliud victoria populo commodi parturiebat, nisi quod Princeps minorem subditorum inde rationem haberet, exactioibusque ipsis eo magis molestus esset. Atque eò tandem milites illi rem deduxerant, ut tam victori quam victis, (modo dux milite suo pro arbitrio uti cuperet) novi sumptus faciendi æque essent, siquidem alteris de vestibus, equis, armisque denuo prospiciendum, alteris donis largitionibusque satisfaciendum erat: utque isti, nisi in integrum restituerentur, pugnare non poterant, ita hi nisi novis præmiis incitarentur, pugnare nolebant. Hinc vero erat, ut nec alteri ex victoria, nec alteri ex clade multum afficerentur, victo siquidem tempus, quo se recolligeret, suppetebat, victor vero, quo victoriam prosequeretur, eodem destituebatur.

Atque hic quidem corruptus, perversusque militiæ status, in causa fuit, ut Nicolaus Piccininus citius militem suum recolligeret, quam ipsum profligatum fuisse Itali resciscerent, atque graviore bello post cladem, hostem implicaret. Hinc post cladem Brescianam, Veronam ipsi occupare licuit, hinc Verona pulsus majore cum exercitu Tusciæ molestus esse potuit

hinc demum ad Anghiaram profligatus, magis instructum, quam ante cladem exercitum, priusquam Flaminiam pertingeret, habere ipsi contigit, adeo ut Duci facile persuaderet, Longobardiam jam defendi posse, de qua, ob ejus absentiam, penè desperaverat.

Dum etenim Nicolaus universam Tusciam turbasset, interim Dux, de statu suo, non mediocriter, dubius erat, atque eum ad modum periclitabatur, ut prius eo se spoliatum iri, quam Nicolaus revocatus rediret, non præter rationem metueret. Quo interea temporis, impetum Comitis aliqua ratione frangeret, atque fortunam, quam aperto Marte sustinere non poterat, industria sua moderaretur, eam obrem adeo, quæ, in altiusmodi angustis, sæpe magno ipsi fuerant usus media, recurrere cœpit.

Per Nicolaum igitur Estensem, Ferrariæ Principem, Peschieram ablegatum, Comiti, qui ibi hærebat, pacem persuaderi, ipsique demonstrari jussit, bellum istud minime ex Comitis commodo esse: quod si etenim ad eas angustias Dux reduceretur, ne ipsi deinceps dignitatem suam tueri liceat, tum eam cladem, in Comitem ipsum, propediem redundaturam, utpote quem Veneti atque Florentini non magni inde æstimaturi sint. Quo vero de Ducis animo ipsi certiori esse liceat, constituisse eum matrimonium filix diutius non differre, sed eam Ferrariensi ad fidam manus deponere, ut pace firmata, Comes, de ea obtinenda, eo certior esse queat.

Ad quæ Comes, Si Ducem sincere ad pacem inclinare certum sit, non difficulter, suo judicio, eam impetrari posse, utpote quam Veneti atque Florentini non minus cupiant. Verum se vix adducio esse, ut id ex animo Ducem agere, persuaderi lib. patiat, posteaquam nimirum hætenus expertus sit, eum nunquam, nisi necessitate adactum, ad pacem inclinasse, at ea si remississet, mox bellum

bellum restaurasse. Neque porro nuptiis se fidem habere posse, quarum nomine toties deceptus fuerit, nihilominus pace constituta, earum ratione se facturum, quantum amicorum consiliis, sibi faciendum esse, cense, cense, queat.

Interim Veneti, quibus moris est suspicionibus, *Veneti sua spaciaces.* etiam si eæ nullo fundamento nitantur, contra

militiæ suæ duces indulgere, hujus consuetudinis causa, non præter rationem, suspicari cœperunt; cui quidem rei, ut Comes obviam iret, strenue porro bellum gerere perrexit, interim utrinque animi, ipsi quidem ob ambitionem, Venetis vero ob suspensiones, tantopere refrixerant, ut reliquo istius ætatis tempore nihil præclari gereretur, adeo ut sub reditum Nicolai, præsertim quod hyems instaret, uterque exercitus hyberna repeteret, atque Comes quidem Veronam, Dux Cremonam, Florentinorum copiæ in Tusciam, Pontificis milites in Flaminiam concederent, Atque hæc quidem, ab illa ad Anghiam victoria, Forum Livium atque Bononiam adgressi fuerant, Verum quod eæ à Francisco, Nicolai Piccinini filio, strenue defenderentur, re infecta inde ipsis discedendum fuit. Nihilominus ea expeditio *Ravennates in Venetorum clientelam sese recipiunt.* Ravennates in tantam formidinem, ne ipsis sub imperium Pontificis redeundum esset, conjecit, ut unanimi consensu cum Ostasio Polentino, domino suo in clientelam Venetorum concederent, qui quidem, in premium accepti beneficii, Ostasium unà cum filio in Candiam, ubi ipsi moriendum fuit, relegarunt, ne forte aliquando viribus potior, ea recuperare conaretur, quæ prudentia destitutus, ipsis liberaliter nimis cessisset. Licet vero anteacti belli victoria à Pontifex ob *penuriam vicum vendit.* fœderatis stetisset, ea tamen Pontificis tum fuit penuria, ut vicum ad S. Sepulcrum Florentinis, XXV. M. Hungaricorum accepto pretio, venderet.

Dum igitur res eum ad modum hæerent, omnesque, ob hybernū tempus, à bello sic fati se tutos

arbitrarentur , pacis inde apud plerosque mentio ut plurimum interciderat, Dux in primis ipse, tam ob anni inclementiam, quam Nicolai pollicitationes omnem cum Comite transactionis seriem abruperat, omnique sollicitudine Nicolao subsidia, ad novas copias instaurandas, submiserat, adeo, ut ad bellum, non adeo longinquum, eum accingi, fatis appareret. Ejus igitur rei Comes edoctus, Venetias se contulit, quo de bello, in sequentem annum gerendo, mature deliberaretur.

*Piccininus
omne Bre-
scianum a-
gro occupavit.*

At Nicolaus, viribus jam recuperatis, vernum tempus minime expectandum ratus, sub ipsum brumæ frigidissimæ tempus Addam trajiciens, omnem agrum Brescianum, Adula atque Arcio exceptis, denuo occupavit, ultraque duo millia equitum Sforzianorum cœpit atque deprædatus est: Ciarpellonem præterea, turmarum Comitis ducem non postremum, in suas partes pellexit, eaque re tam animum Comitis, quam Venetorum, plusquam ipsa clade, consternavit.

Ne ergo Comes muneri suo deesset, nulla interjecta mora, Brescianum agrum petiit, verum cum Nicolaum, post illatam cladem, in hyberna regressum comperisset, neque ipsi bellum sopitum resuscitare commodum videretur, occasione ea, quam hostis sibi præberet, ad restaurandum militem suum, commodum utendū ratus, etiam ipse copias in hybernis habere maluit, quo ineunte vere, majore conatu, injurias vendicaret. Egit igitur sollicitè ut Veneti copias suas à Florentinis ex Tuscia repeterent, usque in vicem Gattamelatæ, qui diem suum obierat, Micheletum Attendulum præficerent.

Vere post redeunte, Nicolaus primus exercitu ex hybernis productus, castrum Cignanum, quod XII. miliaribus à Brescia aberat, obsidione cinxit, in cujus subsidium Comes profectus, postquam bini Duces isti, pro more, artibus suis rem aliquandiu administrassent, Bergamo tandem Comes metuens, Martingham arcem obsidendam adgressus est, qua nimirum

rum

rum occupata, Bergomatibus à Nicolao magnas in angustias redactis, subvenire proclive esset.

Postquam etenim Nicolaus prævidisset, nullâ aliâ quam ea via, Bergomatibus auxilia submitti posse, eam ob rem, arcem istam omni instrumento muniverat, adeo ut Comes universo exercitu eo defletere necesse haberet: qua re à Nicolao animadversa, situsque commoditate explorata, universo cum suo exercitu castra adeo cominoda occupavit, ut omnem annonæ adipiscendæ spem, Comiti ea ratione adimeret, tantaque porro arte atq; cura ea muniret, ut Comiti, nisi manifesto cū discrimine, ea oppugnare nulla ex parte integrū esset, qua quidem via id brevi tempore adeptus est, ut jam Comes majore in periculo, quam obsessi ipsi versaretur, atque nec ob famem, quo omnis exercitus laborabat, diutius ibi subsistere, neq; ob manifestissimum discrimen obsidionem deferere posset, quod quidem Duci manifestissimam victoriam, Venetis vero atq; Comiti certum exitium minabatur.

Comes à Piccinino undique circumventus.

Verum fortuna, cui tam amicis prodesse, quam inimicis obesse, pariter in proclivi situm est, hisce angustis viam patefecit, siquidem ob victoriæ, jam nō ambiguae, spem, eo audaciæ atque ambitionis Nicolaus proruperat, ut posthabita Ducis authoritate, sui que pariter oblitus, Philippo contumeliosius in memoriā revocaret, quanto jam tempore ipsi militasset, neque interim tantillū terræ sibi ipsi acquisivisset, quæ mortui ipsius cadaver exciperet, eam ob rem, non præter rationem, se scire velle, quodnam tot exantlatorum laborum ipsum præmium maneret, in sua siquidem potestate jam situm, universæ Longobardiæ imperiū in Duce transferre, atque omnes hostes suos ipsi sistere: porro, certam victoriam, certū etiam præmium exspectare, petere igitur à Duce urbem Placentinam sibi cedi, quo tot laboribus exhausto tandem otiosa senectute frui sibi liceat: neque tandem erubuit, nisi postulatis satisfaceret, se à victoria recessurum minari.

Offenderat animū Ducis, hominis insolentia, rei q;

*Philippus
victoriam
negligit.*

indignitas, eum ad modum, ut potius manifestam victoriam negligere, quam ad postulata descendere, certo apud se constitueret, seque ab arrogantia amicorum inutari pateretur, quem tot pericula, minæque hostium, flectere hætenus nequiverant. Ad pacem igitur cum Comite stabiliendam consilia dirigere, Antonioq; Guidobono Tortonense eum versus ablegato, tam pacem quam filiam ipsi offerre coepit, quæ quidem tam ab eo, quam omnibus præterea foederatis, avide amplexa, & quantum eius fieri potuit, occultissime firmata fuit. Inde Nicolao à Duce injunctum, ut in annum inducias cum Comite pacisceretur, adeo nimirum se præterito bello exhaustum, ut dubiam victoriam, certæ paci antepone-
re, minus tutum arbitretur.

Mirari satis Nicolaus consilium istud non poterat, neque porro assequi, quamobrem victoriam tam gloriosam Dux averfaretur, nunquam fore persuasus, eum inimicos potius salvos, quam amicos remuneratos velle: quam quidem ob rem quantum poterat eum à consilio isto dehortabatur, adeo ut Duci necessum tandem fuerit, ad minas discedere, neque obscure Nicolao significare, sese nisi obtemperaret, tam proprio militi, quam hostibus destitutum expositumque iri. Non alio igitur animo Nicolaus voluntati Ducis acquievit, quam ii consueverint, quos, & patriam, & amicos, coactos relinquere animadvertimus, in sinistram suam sortem potissimum inductus, utpote cui modo à fortuna, modo à Duce, victoria è manibus eripetur.

*Pax in Longobardia
constituta.*

Induciis eum ad modum firmatis, nuptiæ inter Plancam Comitemque celebratæ, dotisque nomine Cremona, consignata fuit. Inde de pace tractandæ, Venetorum nomine Franciscus Barbadicus Paulusque Tronius, Florentinorum vero Agnolus Acciaiolus intererant. Cessit ea pace Venetis Peschiera, Asola, Leonatumque castrum, Marchioni Mantuano ereptum: atque

que hæc sub finem anni MCCCCXLI. successe-
re.

Bello hunc ad modum in Longobardia extincto, hæcenus motus regni Neapolitani supererant, qui quidem, quod sopiri minus possent, bellum in Longobardia innox resuscitarunt. Exuerat Rex Aragonæ, eo quo in Longobardia pugnabatur tempore, Renatum, ex cujus partibus Neapolis adhuc stabat, universo Regno, sibi que jam de victoria certus, Beneventum, aliosque ditiones, quas Comes ea propter habebat, commodum in potestatem suam redigi posse arbitrabatur, quod nimirum Comiti, bello Longobardico occupato, suis opem ferre minus liberum esset. Neque opinio quidem ipsum fefellit, nullo siquidem cum discrimine, omnem istam ditionem facile occupavit: verum pace illa Longobardica evulgata, tam Alfonsus de Comite, ne ditionis suæ recuperandæ gratia, ad Renatum concederet timere, quam Renatus de eodem sperare, utrique cœpere. Institit ergo Renatus apud Comitem, ut tam amico suppetias ferre, quam eadem opera inimicum ulcisci properaret. Alfonsus contra Philippum urgebat, ut in gratiam antiquæ necessitudinis, Comitem distineret, atque istiusmodi difficultatibus hominem implicaret, ne ipsi de suis statuere integrum esset.

Placuit ea res Philippo, pacis jam oblito, ad quam tanta cum inæqualitate vix modo descenderat. Significavit eâ ob rem Pontifici Eugenio, jam tempus adesse, quo provinciam, à Comite sed ereptam, commodum recuperaret, ipsique Nicolaum Piccininum, cui Dux ipse, quamdiu bellum istud trahe-
retur, satisfactorum se pollicebatur, ducem obtulit, qui quidem, id temporis, in Flaminia cum copiis stabat.

Arripuit Pontifex avide istam occasionem tam ob odium quo Comitem jam dudum prosequabatur, quam quod ingenti desiderio, recuperandæ istius provinciae, teneretur. Licet vero non adeo olim à Nicola-

*Pontifex
Picinum
invadit.*

lao eadem spe lactatus atque circumventus fuisset, quod tamen Ducem ipsum hæc tunc urgere conspiceret, suspicionibus procul abesse iussis, copias suas cum Nicolao sociavit, conjunctisq; viribus Picenum ambo invasere.

*Renatus o-
mni regno
Neap. pelli-
tur.*

Comes tam inopinato casu quantumvis perculsus, cum copiis tamen suis obviam proficisci constituit. Interim Neapolis Alfonso cesserat, atque universum jam regnum, Castro novo excepto, in potestate ipsius devenerat. Renatus ergo, relicto præfidiario ibi milite, Florentiam concessit, ibique honorifice exceptus, postquam bello gerendo se imparem depræhenderet, Marsiliam paucis ab inde diebus petiit: atque ea ratione Alfonso etiam Castro novo tandem potitus est.

Comes eo tempore in Piceno, Pontificiis copiis atque Nicolao impar, Venetos atque Florentinos auxilia pecuniamque rogare, atque illis perspicuis rationibus demonstrare cœpit, nisi eo tempore Pontificem Regemque cohercendum in animum inducant, quo sibi quædam adhuc vires supersint, non multo post ipsis de propria salute cernendum fore, ambos nimirum cum Philippo conventuros, sibi que Italiam divisuros. Hæserunt aliquandiu dubiæ Respub. tam quod de Pontifice ab alienando ambigerent, quam quod Bononiensium rebus implicati essent.

*Hannibal
Bentivo-
glius Bono-
nia potitur.*

Exegerat siquidem ea urbe, Franciscum Piccininū, Hannibal Bentivoglius, atque quo ea porro tuto potiretur, contra Ducem, qui Francisco studebat, auxilia Venetorum atque Florentinorum impetraverat, quibus quidem negotiis illi implicati, Comiti auxilia subministrare minus poterant. Postquam illi vero Franciscum Bononia pulsum cognovissent, Florentini quidem, quod hæc ex parte quietum arbitrarentur, Comiti adesse constituere, priusquam vero eò manifestè descenderent, fœdus cum Duce redintegrandum censuere, à quo ipsum minime alienum nati sunt, quod is nimirum in bellum, Comiti inferendum,

dum, dum Renatus adhuc staret, consensisset, verum postquam eum Regno penitus pulsum animadverteret, jam Comitem omni ditione spoliari, minus ex re sua arbitraretur. Eam ob rem, non modo author fuit, ut Comiti suppetiæ ferrentur, sed etiam Alfonsus per literas rogavit, ut à bello Comiti inferendo abscedere, inque Regnum reverti mallet. Licet vero Alfonsus, invito perquam animo, victoriam omitteret, quod tamen Duci se maximopere obstrictum agnosceret, cedendum tempori ratus, ultra Trontum copias suas recepit.

Hæc dum in Piceno eum admodum gererentur, interim Florentini rebus domi, non admodum pacatis, fruebantur. Erat Florentiæ inter primos, qui Rempub. administrabant Nerius Ginius Capponius, cuius autoritas Cosmo Mediceo omnium maxime suspecta erat, quod nimirum authoritati eius, qua apud cives pollebat ea, qua apud milites valebat, accederet: nam postquam is, non semel, Florentinorum copias duxisset, inde militum animos, virtute atque dexteritate sua, sibi summopere conciliaverat. Memoria præterea victoriarum, qua tam ipse, quam pater Rempub. amplificassent, utpote quod hic Pisanos, ille Piccininum ad Anghiaram devicisset, ipsum non modo multis commendabat, sed etiam reliquis formidini erat, qui Rempub. absque æmulis ipsi administrare cupiebant. Inter multos porro turmarum Florentinarum duces, Baldaccius Angliarius, *Baldaccii Angliarii robur.* Imperator præstantissimus eminebat, quod nimirum, eo tempore, nec animi nec corporis robore, quemquam in Italia parem haberet: interque pedites, hos siquidem ut plurimum duxerat, tantæ estimationis esset, ut omnibus persuasum haberetur, hoc Duce quodvis se facinus tuto experiri licere. Amabatur porro Baldaccius à Nerio, tanquam virtutum suarum teste locupletissimo maximopere, verum id suspicionibus, apud cives plerosque incremento *Ed ipso factus.* fuit, adeo ut eum dimittere periculosum, diutius vero alere periculosissimum judicarent, eamque obrem

ob rem, de eo dolendo, consilia agitent.

Administrabatur eo tempore officium Gonfalonerii, à Bartholomæo Orlandinio, quem ad tutelam castri Marradii constitutum, regionem situ ipso munitissimam, sub irruptionem, Nicolai Piccinini turpiter deseruisse, supra meminimus. Quod ergo tam indigna animi abjectio, Baldaccio summopere displicuisset, eaque tam verbis quam literis ab eo exagitata fuisset, eam ob rem, Bartholomæus odio immani in illum ferebatur, vindictamque mente immotam agitabat, morte nimirum indicis, infamiam suam abrogari posse ratus. Atque ista quidem vindictæ cupiditas, cives non latebat, adeo ut non difficile fuerit, Orlandinio necem viri persuadere, quo tam injuriâ suam ulcisceretur, quam universam Rempub. ab eo homine liberaret, quem seu habere, seu dimittere noxium pariter discriminisque plenum esset.

*Et proditor
hic occisus.*

Cum igitur Bartholomæus, cædem eam, apud se constituisset, non ultra differendum ratus, aliquot armatos adolescentes furtim cubiculo suo excepit, Baldacciumque in foro ambulante, atque de stipendiis suis apud Magistratum agentem, ad se vocavit, cui quidem obviam factus, tanquam de stipendiis cum eo conventurus, per pergulam Dominorû cubiculis contiguam, ipsum ducens, donec jam opportunitatem rei perpetrandæ adesse arbitraretur, tessera Sicariis data, eos ex cubiculo evocavit, qui inermem, nihilque tale suspicantem, facile obtruncarunt, atque interfectum per fenestram, quæ vectigal respicit, præcipitarunt, unde in forum protractus, atque capite porro plexus, integrum diem populo spectaculo fuit.

Reliquerat ex Annalena conjuge filiolum, paucos annos natum, qui & ipse non diu superstes fuit. Annalena igitur, tam marito quam filio orbata, viro sese conjungi deinceps nō passa, ædes suas in monasteriū commutavit, multisque aliis nobilioribus matronis comitata, in illud sese abdidit, pieque, quoad diem suum obiret, ibi vixit: Cuius quidem memoria, ob monasterium suo nomine insignitum, sicut hodiernum vi-

get,

get, ita proculdubio in æternum victurum erit.

Atque hic demum successus, partes Nerii non mediocriter afflixit, easque tam autoritate quam amicis privavit. Neque tamen hætenus illi, qui Repub. potiebantur, se usquequaque tutos rati, decreverant præterea, postquam nimirum decennium à Repub. eum ad modum constituta, jam elapsum esset, Dictatura porro exspirasset, penesque non paucos cives, tam verbis quam opere, plus animi, quam par esset, depræhenderetur, administrationem illam omnino muniendam, tamque amicos autoritate firmandos, quam adversarios denuo opprimendos esse.

Eam ob rem, anno MCCCCXLIII. Consiliorum *Florentini* opera novos Dictatores constituere, à quibus tam officia prius administratoribus confirmata, quam in *Rempub. resaurant.* paucos, legendorum Dominorum potestas, collata fuit. Grammatophylacium præterea quod reformationum vocant, disponendum aggressi, Philippo Pienizio officio suo pulso, alium cuius nimirum operæ à potentū arbitrio penderent, subrogavere. Exulibus inde fines, tempusque exilii, productum, Joannes Vespuccius, Simonis filius, vinculis mancipatus, adversarum partium duces exauctorati interque hos Petrus Baroncellius, Serraglii omnes, Bartholomæus Fortinus, Franciscus Castellanus, multique præterea alii. Atque iis quidem viis, tam autoritati atque existimationi suæ consuluerunt, quam adversariis atque suspectis animos ademerunt. His in urbe sic compositis, ad ea quæ extra eam gerebantur, conversi fuere.

Nicolaum Piccininum, ab Alfonso, supra memoravius, destitutum fuisse, Comes igitur, tam eam ob *Piccininus à Comite profugatus.* rem, quam ob Florentinorum auxilia jam potentior, eum ad Emporiam adgressus, tanta felicitate profugavit, ut quam paucissimo milite salvo Modocciam (Montechium vocamus) confugeret. Verum eo loci subsistens Nicolaus, castraque muniens, eousque impetum hostis ibi sustinuit, quo omnes ipsius copię paucorum dierum intervallo, ad ipsum reverterentur, tantaque copia undique confluerent, ut jam Comiti

Comiti par esse posset, præsertim, quod ob hyemis asperitatem, utrique ad hyberna digredi necesse haberent: Quo quidem tempore, Nicolaus restaurandis augendisque copiis potissimum incubuit, à Pontifice nimirum, Regeque Alfonso, non mediocriter suffultus. Verè itaque succedente, utrinque copiis productis, rem gerere cœperunt, quo quidem in bello Comes, à Nicolao, in tantas angustias compulsus fuit, ut nisi consilia Nicolai, à Duce eversa fuissent, Comiti omnino occumbendum esset. Verum Dux animo subdolo, arcana sibi cum Nicolao coram tractanda obtigisse simulans, ipsum, exercitu relicto, ad se quam ocius properare iussit: Nicolaus, igitur ea cognoscere percupidus, neglecta certa victoria, incerto bono inhians, relicto ad exercitum filio suo Francisco, Mediolanum petiit: Comes interim ea re animum ad veriam, occasionem pugnandi, Nicolao absente minime omittendam ratus, manus ad castrum Montis Lorii cum Nicolai copiis conferuit, easque capto insuper Francisco profligavit.

Nicolaus Mediolani se à Duce eludi animadvertens, intellecta porro suorum clade, filiique captivitate, ex animi mœrore diem suum obiit, ætatis suæ anno LXIII. sæculi vero à Christo MCCCCXLV. belli quidem Dux insignis, sed virtute potius, quàm successibus felix. Superstites reliquit duos filios, Franciscum & Jacobum tam virtute quam fortuna inferiores patre, adeo ut militia illa Braccii, fere penitus extingueretur, Sforziana vero, fortunæ subnixa, indies magis magisque emergeret.

Mœrore absumitur.

Pontifex porro, copias Nicolai deletas, ipsumque extinctum animadvertens, neque multum auxilii à Rege jam expectans, ad pacem animum inclinare cœpit, atque Florentinis intermediis, cum Comite hunc ad modum transiegit, ut ex Piceno, Auximum, Fabriam, atque Recanatium, ad Pontificem rediret, reliqua omnia Comitibus imperio cederent. Pace in Piceno confirmata, pariter universa Italia pacata fuisset, nisi Bononienses denuo turbassent. Agebant id tem-

poris

poris Bononiæ duæ potentissimæ fauiliæ , Can-
neschium nimirum atque Bentivogliorum, horum
Hannibal, istorum Baptista primus erat.

Atque eæ quidem, quo invicem fidem mereren-
tur, affinitatibus necessitudinem firmaverant, verum
inter eos, qui eandem auctoritatem contendunt, affinitas
quidem firmari queat, at amicitia nunquam. Fœdus Bono-
niensibus cum Venetis atque Florentinis, operani-
mirum Hannibalis Bentivoglii, post pulsum Fran-
ciscum Piccininum, intercesserat, Baptistam porro
non latebat, quantopere Dux ejus urbis amicitiam
expeteret, quam ob rem inter hunc atque Ducem
clam conventum, ut Baptista Hannibalem interfice-
ret, eamque urbem in Ducis amicitiam pertraheret.
Constituto igitur ad necem, vigesimo quarto Junii
die anno MCCCCXLV. Baptista in Hannibalem
impetu facto eum oppressit. Ducisque nomine voca-
to universam urbem metu replevit.

*Quarum
Principes
Canneschy
& Bentivoglij.*

Atque legati quidem, tam Venetorum quam Flo-
rentinorum, qui id temporis Bononiæ agebant, sese
in arcem fuga primitus receperant, postquam vero
populum, magno numero, in forum armatum, ne-
cemque Bentivoglii ultum confluere animadvertē-
rent, confirmato & ipsi animo ad hos concessere,
agminique Canneschiorum obviam progressi, non
magno post intervallo id devicerunt, partemque eo-
rum interfecerunt, partem urbe expulerunt.

*Hannibal
Bentivoglij
us à Canne-
schis inter-
fectus.*

Baptista porro, cui nec aufugendi, nec etiam ini-
micis ejus interficiendi potestas fuisset, ædibus suis
exceptus, atque in tumba, frumento recondendo fa-
cta, delitescens, integrum diem ad necem frustra quæ-
situs fuit, postquam vero urbe non elapsus satis con-
staret, minis tandem ii, qui ejus pervestigandi curam
sumserant, effecerunt, ut à puero, metu perterrito,
proderetur. Productus ergo, eumque quo armatus
erat, ad modum, interfectus, tractusque per urbem,
tandem igne absumptus fuit. Ergo Ducis quidem
victoria, conatibus istis vires suppeditavit, verum
ejusdem potentia perficiundis iisdem tempore ex-
clusa fuit.

*Canneschy
urbe à civi-
bus pulsi.*

In Bentivoglio propèssimis. A morte igitur Baptistæ, reliquorumque Caneschiorum fuga, Bononia confusionis undique plena manserat, quod nimirum neminem, ex Bentivogliorum familia, ad Remp. administrandam idoneum, ea superstitem haberet. Licet etenim ex Hannibale filius sexennis, cui Joanni nomen, superesset, metuebatur tamen, ne inter Bentivogliorum amicos, dissidia ex administratione orirentur, eaque Caneschiis, cum exitio urbis atque partium, reditum patefacerent.

Memoranda Bentivoglii nothi fortuna. Eius origo. At Comes Franciscus, quem Pompilii foro excidisse superiore libro narravimus, id temporis Bononiæ degens, in tanta animorum suspensione, potioribus civium convocatis, sibi quendam, ex Hannibalis familia oriundum, certo constare dixit, atque Bononiensibus porro, Bentivogliorum administrationem desiderantibus, narrare cœpit, quæ ratione nimirum Hercules, Hannibalis sobrius vigesimum ante annum, penes se Pompilii agens, cum adolescentula ejus castri consuevisset, exque ea filium, cui Santio nomen, gnatum suum esse, quam sapissime apud se testatus fuisset, quod quidem ita se habere, vel inde facile firmari queat, quod maximam, inter utrumque, esse similitudinem, omnibus, quibus amborum conspiciendorum facultas fuerit, manifesto appareret.

Parens putatius. Adhibuere Bononienſes verbis fidem, nullaque interposita mora, Florentiam ablegatis quibusdam civibus, cum ut adolescentem explorarent, tum à Cosmo Nerioque eundem deinceps obtinerent, curavere. Obierat jam dudum diem suum is, qui Santii pater habitus eoque fuerat, Santiusque apud Antonium Cascesium, patrum agebat, qui quidem Antonius opibus pollens, proleque destitutus, Nerio amico utebatur, visum ergo Nerio, occasionem istam nec plane contemnendam, neque etiam temere arripiendam esse, eam ob rem, unâ cum Cosmo, constituit, ut Santius, ipsis testibus, cum Bononiensibus colloqueretur. cum igitur con-

A Bononiensibus postulat, leni exercens. veniendi

veniendi Santii, Bononiensibus legatis copia facta fuisset, illi eum conspectum, non modo honore affecerunt, sed etiam, ab eo adorando, vix sibi temperarunt; tantum nimirum studium partium apud eos poterat: verum eo die nihil conclusum, præterquam quod Cosmus, se vocatum Santium, sic hortari cœpit.

Nemo equidem Santi, hac in re, melius te ipso, sententiam ferre queat, id enim tibi faciendum censeas ad quod, animum tuum, te extimulare senseris: quod *A Cosmo* si etenim Herculis Bentivoglii filius sis, tum ea tibi *præius excus-* bi adgredienda esse noris, quæ illustri familiæ, pa- *sus.* treque tuo Hercule digna sunt, at si Agnolo Calcefiolatus sis, tum tibi Florentiæ cominorandum, atque lanificio vitam impendendam constituas.

Moverunt hæc verba non mediocriter animum adolescentis, adeo, ut qui jam, de omittenda ea conditione, ferè certus esset, tandem Cosmi Neriique sententiæ acquiescere se cupere diceret: re itaque cum Bononiensibus confecta, mox vestibus, *Pro Bentivoglio habi-* famulicio, equisque pro dignitate illustratus, pau- *tus.* lo post magno cum comitatu, Bononiam conductus, atque liberorum Hannibalis Bentivoglii tu- *Hannibalis liberis tu-* relæ præfectus fuit: Cui quidem muneri, adeo *tor datum.* singulari prudentia præfuit, ut licet omnes, qui ipsam antecesserant ab inimicis circumventi extinctique fuissent, ipse non modo tutus quietusque ageretur, sed etiam maximo in honore vitam deponeret.

A morte Nicolai Piccinini, paceque in Piceno con- *Reipsa se* stituta, Philippus de duce, cui exercitum suum dein *Bentivoglio-* cepstuto concederet, secum deliberare, eamque *um proban-* ob rem cum Ciarpellonio, potissimo copiarum Francisci Comitibus duce, clam agere cœpit. Re itaque inter hos transacta, Ciarpellonius, tanquam ad arces quasdam, à Philippo olim ipsi donatas, concessurus, missionem à Comite rogavit: at Comes, rem ipsam subodoratus, ne Dux hujus opera in se ipsum uti posset, eum in vincula conjectum,

quod nimirum contra se conspirasse cum diceret, tandem exstinxit: quæ quidem res Philippi odium in Comitem maximopere proyocavit, eò tamen Florentinis ac Venetis gravior, quod nimirum quantum à copiis, Philippi, si eas cum Comitis viribus conjungi contingeret, sibi metuerent.

*Bellum in
Flaminia
suscitatum.*

Atque ex isto quidem odio, novum bellum Picenum agitare cœpit. Imperabat id tempore Ariminensibus, Sigismundus Malatesta, qui affinitate Comitis fretus, ejus siquidem filiam duxerat, Pisauro (quod Pesarum vocamus) inhiabat, at id Comes occupatum, Alexandro fratri cesserat, quod Malatesta pessime excepit, præsertim quod, præter hanc injuriam, Fridericus à Montefeltro, Sigismundi hostis, opera Comitis Urbinatum ditionem occupasset. Hinc igitur Sigismundus in Ducis partes concessit, indeque Pontificem Regemque ad bellum Comiti movendum instigavit. Atque Comes quidem, quo in Sigismundum primi ex bello, quod tantopere desideraverat, redundarent fructus, præveniendum ratus, improvise ipsius ditionem invasit, eaque ratione, universum Picenum, Flaminiamque commovit, siquidem unà cum Philippo, Pontifex atque Rex, Sigismundo suppetiis præsto erant, Veneti vero atq; Florentini Comitem, si non copiis, at saltem opibus levabant.

*Ducis copia
profligata.*

Neque ea ex parte, Comiti discrimen maturasse, Philippus contentus, insuper eundem Cremona Appuaque exuere nitebatur, verum illi à Venetis, hi vero à Florentinis strenue propugnati fuere, quæ tamen ratione etiam in Longobardia bellum resuscitatum, cujus successu, variosque in agro Cremonensi post casus, Franciscus Piccininus, Ducis imperator, prope Casalenses, à Michaelē Venetum imperatore profligatus fuit, quæ quidem victoria Venetos in spem erexit, posse Ducem universa ditione pelli, adeo ut legato Cremonam versus amandato, omnem Ghiarradaddam provinciam, præter Cremonam occuparent.

occuparent, indeque Addam trajicientes, ex universa regione, usque ad muros Mediolanensium, prædas agerent: easque in angustias Ducem compellerent, ut non modo ab Alfonso suppetias rogaret, ipsumque proprii discriminis, si forte Longobardiam Venetis cedere contingeret, commonefaceret, verum etiam apud Comitem precibus instaret, utpote sine cujus assensu, suppetiæ ab Alfonso impetratæ, vix tuto pergere poterant, ne focerum, senectute laborantem orbumque, destituere vellet.

Ipsæ in angustias redactus.

Licet igitur Comes à Duce laceffit, belloque difficillimo implicatus fuisset, quod tamen Venetorum potentiam reformidaret, nervoque prætere militiæ pecuniâ destitueretur, animo in utramque partem fluctuabat. Fœderati siquidem parcius pecuniam submittebant, quod à Duce nimirum Florentini sibi minus jam metuerent, Comitisque eam ob rem non adeo magnam rationem haberent, Veneti vero ejusdem potius exitium spectarent, utpote à quo solo Longobardiam sibi eripi posse arbitrarentur. Nihilominus, postquam hi Ducem cum eo pacisci, atque imperium universi exercitus, (modo à Venetorum Pontificisque amicitia discederet,) ipsi deferre animadvertissent, ne sibi deessent, etiam ipsi, oratoribus ad Comitem missis, Mediolanum, si id aliquando in ipsorum manus devenire contingeret, perpetuumque copiarum Venetarum imperium, ipsi obtulerunt, modo bellum in Flaminia ducere, atque Alfonso à Longobardia arcere pergeret.

Precibus Comitem ex mollis.

Imperium exercitus ipsi deferri.

Idem & Veneti addito Mediolano.

Atque Venetorum quidem pollicitationes, ut maximæ, ita eorum officia erga Comitem ingentia erant, utpote, qui Cremonæ protegendæ gratia, bellum istud Duci movissent, è contra Ducis injuriæ, recentem memoriam fodicabant, fides præterea ipsius fluxa atque infirma agnoscebatur.

Dubius itaque Comes, atque utras in partes concederet ambiguus, hinc fœderatorum pactis, fide præterea ipsis præstita, officiis recentibus, pollicitationibusque, inde vero fœderi precibus urgebatur, inprimis vero à Venetorum fraudibus sibi metuebat, manifestum nimirum esse, si quando ipsos victoria potiri contingeret, ut tam pollicitationum, quam provinciarum quæ sibi obtulissent ratione, omnia in ipsorum arbitrio sint futura: cui quidem se tuto committere velle, minime prudentis sit, neque unquam à quoquam Principe, nisi necessitate adactus, factitatum fuerit.

Verum tot ambagibus, Venetorum ambitio tandem viam aperuit: ii siquidem clam, deditio- nem Cremonensium, cum quibusdam in urbe pacti, porro quasi aliud agerent, exercitu ad urbem ducto, antequam conatus suos perficerent, ab iis, qui ibi pro Duce stabant, detecti, eadem opera tam spe potiundæ Cremonæ, quam Comite ipso excidere, utpote qui eam ob rem commotus, confestim ad Ducem concederet.

*Nicolaus
V. Papa.*

*Philippi
Ducis obi-*
itum.

In fata id temporis concesserat Papa Eugenius, successoremque habuerat Nicolaum V. Comesque universis cum copiis, jam Cotignolam per- tegerat, quo inde in Longobardiam descenderet, cum rumor ad ipsum deferretur, Ducem sub finem Augusti (annus is erat MCCCCXLV- II,) diem supremum exegisse. Atque hic quidem nuncius, Comitem non mediocriter percu- lit, nam præterquam quod copiis non adeo instru- ctis esset, utpote quibus stipendia non integra obtigissent, tum maximopere à Venetis sibi metue- bat, quos nuper admodum instructissimos negle- xerat, atque in Ducis partes concesserat. Ange- batur porro ob Alfonso, perpetuum suum ho- stem, tum neque in Papa, neque in Florentinis, quidquam spei ipsi supererat, in his quidem, quod Venetis fœdere jungerentur, in illo vero, quod Pontificum

Pontificum provinciam ipse occupasset. Interim animum minimè despondendum ratus, fortunam opperiendam, atque ex occasione consilia capiendā dedit, nimirum *sæpe inter agendum consilia erumpere, quæ desidendo nunquam emeritura fuissent.*

Neque porro non animadvertēbat, quod si Mediolanensibus, Venetorum ambitioni resistendum esse videretur, ipsis necessario ad sua auxilia confugiendum esse. Ergo non parum animo inde confirmatus, Bononiam perrexit, inde Mutinam, Regiumque petiit, adque Lenzam subsistens, Mediolanensibus copias studiaque sua obtulit.

Et Mediolanensium quidem alii libertatem, alii Principem expetebant, horum iterum alii in Comitem, alii in Alphonsum inclinabant: Venetorum cum illis, quibus libertas placebat, magis uniti starent, inde horum sententiā prævaluit, Remque publicam, qua melius poterant ratione, constituere adgressi sunt, quæ quidem ratio à multis civitatibus repudiata fuit, utpote quorum aliæ æque libertatem, ac Mediolanenses amplecterentur, aliæ vero aliud quam Mediolanensium imperium sibi expeterent. Ergo Lodinii atque Placentini ad Venetos concessere, Parma vero atque Ticinum (quod Paviam dicimus) in libertatem sese vendicavere.

Rebus eum ad modum turbatis, Comes Cremonam concessit, ibique tandem cum Mediolanensium legatis pepigit, ut iisdem conditionibus, quibus à Duce nuper receptus fuerat, Mediolanensibus militaret, insuper Bresciam teneret, eam tamen occupatam porro Verona, Mediolanensibus cederet, Veronamque sibi haberet.

Constituerat Papa Nicolaus, antequam Dux in fata concessisset, pacem universæ Italiæ restituere, eamque ob rem, cum Florentinorum oratoribus, qui eum salutatum iverant, de Comitibus Ferra-

Mediolanenses libertati sese vendicant.

Comitem ad stipendia vocant.

*Comitia Fe-
raria.*

riæ agendis, quibus quidem vel diuturnæ induciæ, aut firma pax concluderetur, convenerat. Profecti ergo erant legati Pontificis, Venetorum, Ducis, atque Florentinorum. Alfonsi vero oratores non comparuerant. Atque is quidem prope Tiburtinos, satis instructo cum exercitu confederat, indeque Duci opitulabatur, persuasumque plerisque erat postquam Dux Comitem in partes suas pellexisset, pactum inter ipsos bellum in Venetos atque Florentinos esse, interea vero donec Comitis copiæ in Longobardiam descenderent, ipsos pacis spe reliquos ludificare, siquidem Alfonsus ad Comitia testatus fuerat, quæ Duci placuissent seu pacem perpetuam, seu inducias in quinquennium spectarent, ea etiam sibi rata fore. Cum vero legati Ducis Mediolanum, ad explorandum ipsius ea de re animum, regressi essent, jam Duce in fata concessisse, reversi comperere.

Et Mediolanenses quidem Comitiorum decretis acquiescere cupiebant, id vero Venetis minus placebat, utpote qui ingenti jam spe universam eam provinciam sibi devorassent. Postquam nimirum Lodinios atque Placentinos, mox ab obitu Ducis, imperium suum amplexos animadvertissent: sperabant siquidem, Mediolanenses haud difficulter universa provincia exui, urbemque ipsam, non multo inde intervallo, eas in angustias redigi posse, ut ea, omnium opinione atque auxiliis citius, opprimeretur: idque eo firmiter animo suo persuaserant, quod Alfonsum Florentinosque bello implicari animadverterent.

Hærebat Rex eo tempore prope Tiburtinos, indeque Tusciam, ex rationibus cum Philippo initis, invadere proposuerat, cum ergo ex bello, in Longobardia jam suscitato, occasionem indies operiretur, sibi que non parum conducturum arbitraretur, si in Florentinorum ditionem aliqua arte antequam manifesto in ipsos moveret, penetrare posset,

posset, eam ob rem arcem Cenninam, supra vallem Arni sitam, tentare adgressus, eam proditione occupavit. Atque Florentini quidem, inopinata ista invasione non mediocriter perculsi, mox militem scribere, Decemviros legere, atque pro more bello sese accingere cœperunt.

*Alfonſus
Florentinis
bellum in-
fert.*

Interim Rex ad Senenses usq; penetraverat, omni-que arte atque studio hos in partes suas pellicere nitabatur: Verum Senenses, in amicitia Florentinorū, firmi permansere, adeo ut nullum municipiorū Regem exciperet, licet commeatu illum non arcerent, imbecillitatem suam Regisque vires causati. Eam ob rem, non integrū amplius Regi visum, per Arni Vallem, quā primo constituerat, in Florentinum agrum irrumperet, tam quod arce Cennina iterum excidisset, quam quod Florentini aliquibus jam copiis instructi essent, versus Volaterram deflectens, multas eius regionis urbes & municipia occupavit: inde in Pisanos movens, favere Henrici atq; Bonifacii Ghirardesciæ Comitum, non paucas arces ibidem cœpit, porroque Campigium obsidione cinxit, verum frustra, quod nimirum id tam à Florentinis strenue defenderetur, quam hyems ipsius copiis molestus esset. Distributis ergo Rex hinc inde per agrum Senensem, præsiidiis, reliquas copias ad hyberna reduxit.

Interim Florentini maximo studio exercitū cœgerant, atque huic Fridericum Urbinatium dominū Fridericumq; Malatestam præfecerant, ac licet inter hos non bene conveniret, fuere tamen eorum animi, prudentia Nerii Ginii atque Bernardetti Medicei legatorum ad exercitum, cum ad modum moderati, ut nondum hyeme elapso, pari consensu, copias producerent, omnemque Pisanam ditionem, tum in agro Valaterrano regionem, quæ à malis medicis nomen sortitur, omnem reciperent, Regiaque præsidia, quæ antea ad littus usque maris prædas abegerant, in eas angustias compellerent, ut vix jam arces sibi concreditas tuerentur.

Vere postmodum adpropinquante, Florentini

omnibus suis copiis productis, quæ quinque circiter equitum, peditum verò duo millia complectebantur, ad Spedallettum subsistere, Rex vero cum exercitu quindecim circiter millium, tres ad Campigium miliaribus, tanquam id denuo obsessurus, confedit, verum præter expectationem versus Plumbinū quā celerrime movens, id à se, maximo suo commodo, facile occupari posse speraverat, quod nimirum satis neglectum comperisset, porro occupatum, Florentinis perniciem allaturum esset certissimam, utpote qui inde diuturno bello exhauriri, Pisana porro regio omnis prædæ exponi, ad ipsum castrum, à Regia classe indies auxilia habere posset. Summopere, eam ob causam conatus isti Florentinos sollicitos tenere, verum re diligentius deliberata, arbitrari cœperunt, si exercitum suum ad Senticetum, prope Campigliam, tuto habere possent, aut Regi omnino inde discedendum, aut ipsi cum ignominia occumbendum esse.

Quatuor ergo triremibus, quas in Ligurino portu habebant, instructis, trecentos milites impositos Plumbinum tuto exposuere, inde ad Caldanas, (si quidem ad Senticetum in planicie periculosum videbatur,) castrametati, ne facile ab hoste invadi possent, sibi prospexere.

Petebat Florentinorum exercitus annonam, ex vicinis municipiis, quæ quidem, quod ea rara essent, neque incolis abundarent, difficulter subvehebatur, indeque exercitus annona, potissimum vero vino laborabat, nam cum ea vicinia eius ferax non sit, neque id aliunde commode subveheretur, fieri non poterat, ut omni militi vinum suppeditaretur. Regius è contra exercitus, licet à Florentinis obsessus, omnire, (stramine excepto) quod nimirum ex classe omnia copiose peteret, abundabat: eam ob rem Florentini periculum facturi, num eadem maris via exercitui suo prospicere possent, quatuor triremibus rem adgressi sunt, at earum duæ, à Regiis septem triremibus captæ, duæ in fugam actæ fuere, atque hæc

Florentinorum triremes à Regia classe profugæ.

hæc quidem clades, Florentinis spem restaurandi exercitus omnem ademit, ducentisque circiter gregariis militibus ansam suppeditavit, ut deserto Florentinorum exercitu, in castra Regis sese fuga reciperent, reliquus præterea exercitus ad seditionem spectaret, nimirum locis calidissimis sese diutius expositos esse nolle, ubi tam vino destituantur, quam aquæ ipsæ corruptissimæ sint.

Visum igitur legatis locum mutare, arcesque aliquas recuperare, quæ eousque penes Regem manserant: qui quidem altera ex parte, licet tam annona abundaret, quâ numero præstaret, nihilominus contagione infectum exercitum ducebat, quam loca maritima id temporis producere solent, qua quidem indies multi exstinguebantur, fereque omnes laborabant.

Eam ob rem de compositione agi ceptum, petitaque Regis ex parte, quinquaginta Hungaricorum millia, tum ut Plumbinum à Florentinis ipsius arbitrio exponeretur. Quæ quidem postulata, multis Florentinorum pacem desiderantibus, amplectenda videbantur, neque etenim animadvertero se posse, qua ratione ex bello isto victoria speretur, cui gerendo tam immensi sumptus requirantur.

At Nerius Capponius Florentiam digressus, tam evidenti ratione eam sententiam refutavit, ut uno ore eam conditionem omittendam, Plumbinique Dominum in clientelam suam recipiendum, eumque, tam pacis quam belli tempore tuendum sibi esse decernerent, modo ipsemet sibi deesse nollet, sed sese, quod hætenus strenue egisset, defendere pergeret. Eam igitur sententiam cum Rex intellexisset, deque Plumbino, ob exercitum contagione tabescentem, expugnando, jam desperaret, tandem obsidionem solvere, atque cum reliquis copiis, duo siquidem circiter millia lues absorberat, in Senensium agrum, pauloque post

post in regnum suum sese recipere coactus fuit, novo vere novum bellum Florentinis sese moturum, nō obscure significans.

Hæc dum eum ad modum in Tuscia gererentur, Comes interim Franciscus, Mediolanensium jam imperator, ante omnia Franciscum Piccininum, qui eodem tempore apud Mediolanenses merebat, sibi devinciendum esse constituit, quo nimirum eo benevolo, vel saltem minus adverso uteretur. Inde cum exercitu, in Ticinenses movere cœpit, qui quidem tam instructis copiis impares, atq; Mediolanensium imperium fastidientes, Comitibus clientelæ ea conditione, ne ipsos Mediolanensibus restitueret, sese dedidere.

Et ardebat quidem Comes, eorum obtinendum, desiderio ingenti, quod nimirum conatibus suis, magnum momentum allaturi viderentur, neque porro vel metu, vel verecundia, quod fidē fregisse dici posset, inde arcebat. Siquidem *magni viri, id vitio ducunt, si quid amittant, non si quid actu dolore obtineant*: Verum hoc potius metuebat, ne Mediolanenses eo facto in se concitati, Venetis sese dederent, aut si ipse hanc conditionem non amplecteretur, Ticinenses fortassis Sabaudum reciperent, utpotē ad quem multorum animi spectarent, adeo, ut utroque casu, imperio Longobardiæ excidere, non præter rationem, timeret.

*Ticinum
Sfortia cecidit.*

Re tamen diu multumque ponderata, tandem minore cum discrimine urbem se recipere, quam pati posse, ut ea ab alio occuparetur, apud se constituit, præsertim quod Mediolanensibus, persuasionibus suis, imponi posse speraret, quibus quidem ob oculos posuit, quanto in discrimine summa rei constituta fuisset, si Ticinenses, vel ad Sabaudum, vel ad Venetos, concedere contigisset, cæterum Mediolanensibus suam potius amicitiam, quam alterutrius istorū expetendam esse.

Non leviter casum istum Mediolanenses habuere, quod nimirum Comitibus ambitionem scopumq; inde non obscure deprehendere sibi viderentur: Verum id pro

id pro tempore dissimulandum rati, siquidem præter Comitem nil nisi Veneti excipiendi supererant, quorum interim superbiam maximopere averfabantur, in huius amicitia persistendum, malisque quantum eius fieri posset, alia via obviam eundum esse, decreverunt. Facile nimirum occurrere posse, ut à Venetis liberi, tandem etiam huius imperium excuterent. Uno eodemq; siquidem tempore, non modo à Venetis, sed etiam à Genuensibus, atque Sabaudis, Caroli Aurelianensis nomine, qui ex Philippi Sorore natus esset, petebantur, quos quidem motus omnes Comes facile oppressit. Soli itaque Veneti, qui instructissimo exercitu provinciam invaserant, atque Lodinio, Placentiaque potiebantur, propulsandi supererant.

Placentiam ergo Comes aggressus, eam post diuturnam obsidionem cepit atque diripuit, inde in hybernæ copiis distributis, ipse Cremonam petiit, unaque cum conjuge hyemem ibi exegit. *Comes Placentiam cepit.*

At ineunte veretam Venetorum quam Mediolanensium copiis iterum productis, Lodinium Mediolanensibus expugnandum videbatur, quo si potiri daretur, pacè cum Venetis constituere decreverant, siquidem tam sumptuum pertæsi, quam fides imperatoris ipsius suspecta erat, adeo ut publici nomine pacem expenderent, quo nimirum & quiescere & Comitem à cervicibus suis amovere, tandem daretur. Eam obrem, castrum Caravaggianum sibi potissimum expugnandum esse duxerant, quo nimirum occupato, Lodinium deditione obtineri facile posse arbitrarentur. Atque paruit quidem ea in re Comes *Caravaggio obsidet.* Mediolanensibus, licet Addæ trajicere, Brescianumque agrum invadere satius duxisset. Caravaggio igitur obsidione cincto, fossis præterea valloque ductis, Comes eum ad modum castra sua munivit, ut Venetis, eorū oppugnandorum facultas, pene omnis adimeretur.

Veneti contra exercitum suum, Micheletto imperatore, castris istis tam prope locaverant, ut jaculi duplicato

plicato ictu vix inter se utraque distarent, atque saepius velitationibus alii alios lacefferent, nihilominus Comes castrum eas in angustias jam redegerat, ut indies eius deditionem merito expectaret, quod quidem Venetos adeo angebat, ut ex huius rei successu, de summa rerum decretum esse arbitrantur.

Disputatum eam ob rem, magno conatu, inter belli duces; quam ratione obsessis suppetiæ ferendæ essent? neque interim alia via patebat, quam si hostis, intra munimenta sua, peteretur, quod iterum manifestissimo discrimine non carebat. Verum tantum momentum ipsis, in Castris istius expugnatione, situm videbatur, ut Senatus Venetus, alioquin timidissimus, atque ab omni conatu, vel tantillum dubio, alienissimus, ne castris illo exciderent, potius summam totius rei discrimini exponere, quam eo amisso, etiam omni conatu excidere constitueret.

*Venetorum
clades in-
audita.*

Decretum igitur, quacunque tandem via, irruptionem in castra Comitum faciendam esse: cui rei perficiundæ, summo quodam mane in munimenta, quæ illa minus sedulo custodiebantur, irruere cœpere, subitaque ea invasione, omnem Sforziæ exercitum, (ut in illis, quæ minus expectes, ut plurimum occurrere solet) non mediocriter turbavere: verum Comitum indultoria omnia mox restituta, Venetorumque copiæ, postquam eæ Vallum superare sæpius frustra conatæ essent, non modo repulsæ, verum etiam eum ad modum profligatæ fuere, ut ex universo exercitu, qui duodecim equitum millibus constabat, vix mille fuga salutem adipiscerentur, reliqui omnes, una cum omnibus impedimentis, in hostis potestatem devenirent: adeo ut non constet, in eum usque diem, majore atque perniciose magis clade, Venetos unquam affectos fuisse.

Cæterum inter captivos depræhensus fuit quæstor Venetus, qui ante prælium sæpius, extremis injuriis, Comi-

Comitem, tanquam Spurium vilemque provocaverat: atque is quidem in vinculis, provocationis istius non immemor, summopere à Comite, ne pro rei atrocitate haberetur, sibi metuebat, eam ob rem, cum Comiti sisteretur, animo plane muliebri atque consternato, (quod nimirum *superborum proprium esse solet, ut in prosperis elati, in adversis vero timidi abjectique sint*) in genua provolutus, veniam rogare, Comitisque clementiam invocare cepit. Comes eum, porrecta dextera, humaniter erectum, bono animo esse, beneque sperare iussit, postea sermone ad ipsum converso, mirari sese dixit, qui fieri potuerit, Virum tantæ prudentiæ atque gravitatis, quantam is sibi tribuere, nimirum consueisset, cōdementiæ proruere, ut iniuriis eos lacefferet, qui eas nulla ratione promeruissent, Nam quod ad ea spectaret, quæ sibi ab ipso exprobrata fuissent, ignorare quidem sese, quid Sforziæ patri suo cum Lucia matre fuerit, neque etenim ei se rei interfuisse, aut de ratione, qua illi sese conjunxissent, constituere potuisse, adeo quidem, ut earum rerum, quæ illi inter se egissent, nec laudem, nec ignominiam, in se redundare posse, persuasum haberet, id vero certo sibi constare, ea quæ ipsemet egisset, eum ad modum administrata fuisse, ut nullius reprehensionem merito incurrere debeat, cuius quidem rei ipsemet, unâ cum suo Senatu, verissimum; adeoque recentissimum testimonium exhibere queat: Hortatus tandem, ut in posterum & modestius loqui, & cautius agere disceret.

Ab ista victoria, Comes in Brescianum agrum cum copiis profectus, omnem istam oram, facile occupavit, castrisque postmodum prope Bresciam collocatis substitit. At Veneti, id futurum ominati, eam præsidario milite, quâ melius poterant, post cladem, ratione, firmaverant, omniq; porro celeritate copias scripserant, reliquiasque exercitus his conjunxerant, tum à Florentinis ex pacto auxilia petierant,

atque

atque ab iis, quod Alfonsus in regnum jam reversus esset, mille pedites, duoque equitum millia obtinuerant, quibus quidem copiis subito coadunatis, Veneti de compositione cogitare agereque cœperunt.

*Fatū Reip.
Venetæ.*

Erat id temporis Venetorum Reipub. propemodum fatale, ut in bello occumberent: porro ea, quæ pugnando amisissent, per compositionem uberius ut plurimum recuperarentur. Non latebat ergo Venetos, Mediolanenses de Comitis fide ambiguos esse, neque porro ignorabant, Comitem non imperatorem, sed Dominum Mediolanensem esse cupere, in suo demum arbitrio esse, pacem, vel cum his, vel cum illo, firmare, utpote quam hic ambitione, illi formidine moti, utrique cupidè amplexuri essent. De revere igitur cum Comite ea de re agere, auxiliaque sua, ad occupandum Mediolanum, ipsi offerre, persuasi, Mediolanenses à Comite elusos atque deceptos, vindictæ studio, in cuiusvis potius, quam ipsius clientelam, concessuros, porro in eas angustias delapsos, ut nec sese ipsi defendere, nec Comiti salutem suam committere tuto possent, necessario tandem (omni alia spe exclusos) in ipsorum manus deventuros.

*Veneti cum
Sforzia pa-
ciscuntur.*

His ita constitutis, animum Comitis tentare cœperunt, atque eum quidem pacis percupidum nacti sunt, utpote qui victoriam ad Caravaggium, suam potius, quam Mediolanensem esse inallet. Ergo tandem transactum, pactumque, ut Veneti in singulos menses, quousque Comes Mediolano potiretur, XIII florenorum millia ipsi penderent, præterea quatuor equitum, duo peditum millia auxilio submitterent: Comes vero omnia, quæ in bello isto occupasset, omnesque eo bello captos, Venetis restitueret, iisque finibus acquiesceret, qui in Ducis Philippi potestate, sub eius obitu fuissent.

Atque hæc quidem transactio, longe maiorem luctum apud Mediolanenses excitavit, quam ii, ex victoria apud Caravaggium, lætati fuissent. Lugebant principes, mœrebat populus, lachrymis fœminæ, pueri, puellæque, inadebant, atque universim omnes Comiti

miti fidem atque prodicionem exprobrabant. Licet vero nec precibus nec pollicitationibus, eum ab ingrato animo revocari posse quidquam sperarent, nihilominus oratores ad ipsum ablegandos, vel eam ob rem censuere, ut ipsis saltem liqueret, qua fronte, quibusve verbis, scelestum istud facinus excepturus atque illustraturus esset. Atque eorum quidem unus Comitum hunc ad modum allocutus fertur.

Solent illi, qui aliquid impetrare cupiunt, aut precibus, aut præmiis, aut minis animos adgredi, quo illi vel misericordia, vel utilitate, vel metu permoti, ad ea, quæ postulantur, concedenda inclinentur. *Mediolanensium* Verum cum apud homines crudeles avarosque, præsertim si potentia præstare sibi videantur, istiusmodi rationibus locus plane nullus supersit, equidem in fractura laboraverint, qui vel precibus et molliti, vel pollicitationibus provocari, vel minis exterreri istiusmodi homines posse arbitrentur. Postquam ergo (hic pro nimis) crudelitatem, ambitionem, et perbiamque manifesto deprehendimus, equidem non ideo te convenimus, ut quidquam vel à te perere, vel si quid petendum sit, id abs te obtineri posse constituerimus sed potius ut tibi in mentem revocemus, quot quantisque beneficiis, à populo Mediolanensi affectus fueris, quantaque porro ingratitudine ea pensaveris, quo nimirum inter tot calamitates, quæ undique nos circumvallant, vel hoc levamenti, ea exprobrando, degustemus. Neque porro te latere queat, quænam, ab obitu Ducis nostri Philippi, tua conditio fuerit: Pontificem nimirum Regemque habebas hostem, Venetos porro atque Florentinos desertor ab alienaveras, iisque, eam ob rem, iusto dolore iraque percitis, tum quod tua opera amplius non indigerent, propemodum hostibus utebare, redieras ex bello quod cum Pontifice gesseras, exhaustus, exiguis cum copiis, amicis, opibusque destitutus, omnique plane spe vacuus, posse te deinceps dignitatem tuam ditio-nemque, pro existimatione tua, defendere, quæ porro etiam ipsa pessum ivissent, nisi simplicitas nostra tibi

præsto fuisset, soli siquidem nos gremio nostro te excepimus, ob eam nimirum Venerationem, qua felicissimi nostri quondam Ducis memoriam prosequeremur, persuasi nimirum eramus, postquam affinitate, recentique amicitia eum contingebas, etiam ipsius amorem in hæredes transiisse, ipsiusque beneficia nostris cumulata, non modo firmam, sed etiam perpetuam atque indissolubilem amicitiam nostram reddere posse, quam quidem ob rationem, antiquis ipsius pactis, nos Veronam aut Bresciam cumulavimus. Quid porro, Deum fidem! tibi aut dare, aut polliceri, in nostra potestate fuisse dicas? quid etiam obsecro, non dicam à nobis, sed pro temporum ratione, à quovis desiderare ne dicam petere potuisses? Ergo insperato beneficio à nobis te illustratum, nos contra, in ejus vicem, insperata calamitate à te remuneratos, inficiari vix queas? Neque porro iniquum tuum animum in hunc usque diem omnino nos celatum voluisti, quin vix imperatoria autoritate à nobis auctus fueras, quin contra jus atque fas omne Ticinum in clientelam tuam reciperes: quod quidem facinus monere nos debuerat, quis finis de tua amicitia sperandus nobis esset, tulimus tamen injuriam istam, quod nimirum arbitraremur, posse ambitionem tuam, magnitudine istius præmii tandem exsaturari. Verum eneu! qui queat aliqua pars illis satisfacere, qui toto inhiant? Pollicebare quidem, omnia quæ deinceps occupares, in nostra potestate futura, scilicet te non latebat, quæ successu temporis nobis elargires, ea una opera nobis à te eripi facile posse, quod quidem victoria apud Caravaggium manifestum fuit, ea siquidem, primo sanguine opibusque nostris parata deinceps exitio nostra confirmata fuit. O infelices urbes! quibus libertas sua contra ambitionem eorum, quæ eam oppressam cupiunt, defendenda est, atque longe infeliciores, quibus necesse est, milite mercenario atque infido, sicut modo tuo, eam tueri. Sit modo hoc exemplum admonitione posteris

posteris, postquam Thebarum atque Philippi Macedonis nos minus erudire potuit, qui quidem post victoriam, ab eorum hoste partam, ex imperatore in hostem, postmodum in Principem ipsorum abiit. Ergo nulla amplius culpa nobis merito imputari queat, quam quod nimiam fidem in eum congestimus, cui minus nobis fidendum fuerat, vita siquidem tua antea acta, animus tuus vastus, nullo haecenus gradu sorteque contentus, nos admonere, neque porro illi fidem habere debueramus, qui Luccensium Dominum prodidisset, Florentinos atque Venetos exfluxisset, Ducem parvi aestimasset, Regem floccifecisset, atque quod isthæc omnia longo intervallo superat, Deum summum, atque ejus Vicarium, tot injuriis persecutus fuisset neque unquam in animum nostrum inducere, tot tantosque Principes nunc reauthoritate penes Franciscum Sfortiam, quam ipsos Mediolanenses, vel etiam his fidem servatam fore, quæ toties aliis violata fuisset. Interim imprudentiam hanc nostram, perfidiam tuam quidquam excusare, minime arbitrare, nec te ea liberatum iri, à tanta infamia, quam justissimæ nostræ lachrymæ, per universum Orbem, in te provocaturæ sunt: neque etiam conscientia stimulum te minus persecuturum, si quando arma nostra, nobisque ad defensionem nostram, aliorumque populsionem parata, in viscera nostra convertere tibi visum sit, siquidem ea ipsa tibi abunde suggeret inculcabitque, te eadem poena, quam Parricidæ commiserunt, æque dignum esse: aut si ambitione tua obcæcatus, ea minus perspicere queas, nihilominus universus orbis, perfidiae tuæ testis locupletissimus, oculos tibi aperturus est, imò Deus ipse, modo perjuria, modo violatam fidem, modo proditioes aversetur, modoque deinceps, quod quidē haecenus occulti alicujus boni causa sedulo fecit, sceleratorum hostis esse pergat. Noli igitur victoriam tibi certam haecenus polliceri, siquidem, tam justo Dei judicio, ab ea ex-

cludere, quam etiam nos parati sumus, non nisi cum morte libertati nostræ valedicere, eamque (si ea tandem defendi amplius nequeat) cuivis potius Principi, quam tibi subicere: quod si vero peccata nostra promeruerint, ut præter omnem nostram voluntatem, in tuas tandem manus deveniamus, hoc tibi nihilominus quam persuasissimum habeas, imperium istud, quod fraude atque infamia cœpisti, in teipso, aut ad summum in filiis tuis, cum ignominia atque cladē finem habiturum.

Ad ea Comes, licet multifariam sese morderi intelligeret, nihil vel verbis vel gestu turbatus, sic respondit, Cupere se commotis ipiorum animis, atrocissimas imprudentis sermonis injurias condonare, ad quas quidem particulatim respondere paratus sit, si coram competente iudice lis agenda foret, manifesto siquidem demonstrari posse non se Mediolanenses injuria affecisse: sed saltem cavisse, ne illi injurii in ipsum esse possent, neque etenim ambiguum esse, qualiter à victoria apud Caravaggium sese gesserint, atque loco promissæ Bresciæ aut Veronæ, cum Venetis pacisci atque transigere conati sint, quo nimirum penes se solum, onus gravissimum tantæ inimiciæ, apud ipsos vero fructus victoriæ, pacisque jucunditas, omneque ex bello emolumentum remaneret: adeo, ut nulla ratione dolere queant, eam se pacem amplexum esse, ad quam ipsemet primi adspiraverint, quam quidem, si firmare vel tantillum distulisset, non jam ipsis, sed sibi de ingratitudine ista, quam modo tot verbis illustrassent, expostulandum apud ipsos fuisse, quæ quidem, an vero an falso prætexatur, id porro eventu ejus belli, eundem Deum, quem vindicem injuriarum postulent, probè demonstratum, unde nimirum liquere tandem possit, quænam partium Deo propitio atque benevolo, justoque titulo pugnaverit.

Digressis oratoribus, Comes ad expugnandos Mediolanenses, illi vero ad sua defendenda sese accingere cœpere, conductis siquidem Francisco atque

Jacobo

Jacobo Piccininis, utpote qui ob antiquum, inter Braccios, Sforzianosque, odium, in fide Mediolanensium permanerant, libertatem suam, vel eousque tuendam sumere, donec Venetos à Comitibus amicitia forte avellerent, utpote quos nec fidos nec diuturnos ipsi amicos fore, arbitrarentur.

Ex altera parte Comes ejusdem rei non ignarus, sapientis esse judicavit, eosdem, quos pacta in officio continere vix possent, præmio firmare: eam ob rem, cum de bello gerendo inter ipsos ageretur, non difficulter celsit, ut Veneti Cremonam, ipse vero reliquam ditionem invaderet. Atque ea quidem astutia effecit, ut Veneti eousque in amicitia persisterent, quo ipse omnem Mediolanensem provinciam sub potestate suam redigisset, urbemque ipsam in eas jam angustias compulisset, ut nihil rerum necessariarum, ad eam commeari, deinceps posset.

Eam ob rem Mediolanenses, omni auxilio opèque destituti, oratum Venetias oratores misere, ut conditionis suæ misereri, atque pro consuetudine Rerum publicæ libertatem suam potius quam Tyrannum, tueri mallent, cujus quidem ferociam, si Mediolanum occupare ipsum contingeret, vix pro arbitrio cohibere possent, neque sibi persuadeant, eum finibus iis, quos pacta constituunt, acquieturum, sed antiquos potius Mediolanensium terminos vendicaturum. Hæc dum apud Venetos agerentur, neque illi Crema hætenus potiti essent, publice quidem oratoribus responderunt, non licere sibi à pactis recedere: privatim vero spem fecerunt, qua confisi Mediolanenses in compositionem securi recumbere possent.

Atque Comes quidem eousque obsessionem duxerat, ut in ipsis suburbiis jam pugnaretur, cum Veneti Cremonensem potiti, neque ultra differendum rati, cum Mediolanensibus transigerent, atque eorum libertatem defendendam potissimum sibi sumerent.

His eundem ad modum transactis, Veneti copiis suis, quæ Comiti militabant, significarunt, ut eo neglecto, in Venetorum ditionem pedem referrent, Cq-

*A Comite
pace simul
& amicissim
dementari.*

mitis etiam potestati reliquere, intra vigesimum di-
em eadem pacta amplecti. Neque id quidem Comiti
mirum fuit, utpote qui jam dudum artes istas perspe-
xisset, atque eas maturius expectasset, interim effice-
re non potuit, quin rem istam ægerrime ferret, neque
adeo minus doleret, quam Mediolanenses, ob ipsius
desertionem, affecti fuissent. Nihilominus recollecto
animo, Venetorum oratores, qui transactionem ad i-
psuin detulerant, bidui spatium, tanquam delibera-
turus, petiit, interim de oppugnatione continuanda
apud se certus, licet publice transigere se cupere si-
mularet, eamque ob rem oratores, ad pacem firman-
dam, amplissimis mandatis instructos Venetias able-
garet, quibus tamen secreto injunctum erat, ne ulla
ratione eam confirmarent, sed novis subinde cavilla-
tionibus potius eluderent. Quo vero Venetis magis
magisque imponeret, eosque plane dementaret, in
mensem porro cum Mediolanensibus inducias pepi-
git, copiasque suas hinc inde, in vicina illis loca, quæ
hactenus occupaverat, divisit.

Atque hæc quidem astutia, tam ipsi victoriam,
quam Mediolanensibus exitium peperit: Veneti si-
quidem pacis jam apud se certi, inde quæ ad bel-
lum necessaria erant, segnius prospiciebāt, Mediola-
nenses vero, quod exercitum abductum Venetos-
que sibi amicos cernerent Comitem ab incepto de-
stituturum omnino persuasi erant: quæ quidem o-
pinio, duplici nomine Mediolanensibus nocumen-
to fuit, primo, quod defensionis suæ eò minus pro-
spicerent, secundo, quod agrum ab hoste deser-
tum, (sementis siquidem tempus erat) copiose con-
ferrent, qua quidem ratione factum est, ut post-
modum eò facilius, ob famem, à Comite occupa-
rentur. Comiti contra eæ res omnes, quæ hosti
nocebant, maximo emolumento fuere, ut taceam,
eadem via eum & restaurandi exercitus, & auxilii
conquirendi copiam nactum fuisse.

Cæterum Florentini hactenus huic bello sese non
immiscuerant.

immiscuerant, neque Comiti quidquam auxilii, vel pro Mediolanensibus, vel contra ipsos suppeditaverant, neque etiam Comes, utpote opis non admodum indigus, ea instantius expetierat: licet illi post cladem ad Caravaggium, Venetis ex fœdere auxilia submisissent. Posteaquam vero Comes sese undeque desertum animadverteret, necesse plane habuit, eorum opem tam publice, quam privatim apud amicos, præsertim apud Cosmum, implorare, utpote cum quo hætenus constans amicitia ipsi intercessisset, & à quo, in omni discrimine, tam consilio quam opibus, quam fidelissime adjutus fuisset. Neque sane in extremo isto periculo à Cosmo neglectus, sed potius largiter habitus, atque ut in cepto persisteret, monitus fuit. Quin etiam à Rep ipsi subveniri cupiebat, quod tamen difficiliter succedebat.

Qui Florentinos anxilia rogat.

Erat siquidem Nerius Ginius Capponius potentissimus, cui inter primos, non è re publica futurum videbatur, Mediolanenses à Comite occupari: sed consultius, atque ex commodo universæ Italiæ esse, à Comite pacem rati haberi, bellumque componi, quod nimirum in primis metueret, ne forte Mediolanenses, ex nimio erga Comitem odio, penitus ad Venetos concederent, quod quidem omnibus universim exitiosum futurum sit. Quod si vero Comitem Mediolano potiri contingeret, non eo minus tantam potentiam formidini esse debere, postquam nimirum facile judicari queat, quod si hætenus eò, tanquam Comite intollerabili uti contigisset, porro longe intollerabiliorem, tanquam Ducem, sese eum proculdubio exhibiturum. Eam ob rem satius non saltem Reipub. Florentinæ, sed adeo universæ Italiæ esse, ut Comiti imperatoria sua authoritas constet, atque Longobardia in duas Respub. dividatur, quæ quidem nunquam adeo inter se uniri queant, quo aliis inde quidquam extimescendum sit, porro separatæ, minus nocere possent: eam ob rem

Oratio contra Comitem.

Comitem negligendum, atque foederi cum Venetis, suo quidem iudicio, insistendum esse, porro rationes itæ, qui Cosimo studebant, minus satisfaciebant, utpote quibus videretur, Nerium non amore Reip. ad ea suadenda, moveri, sed metuere potius, ne Comes, Cosini amicus, tanta autoritate potiretur, atque Cosimi autoritas inde immentum excresceret.

*Oratio pro
Comite.*

Cosmus ergo contra demonstrabat, universæ Italiæ, atque Reipub. adeo Florentinæ, utilissimum esse Comitem Mediolano potiri, parum prudentis siquidem esse existimare, Mediolanenses libertatem suam tueri posse, siquidem, tam civium istorum ingenia quam ratio vivendi, partium præterea studia extincta, omni rationi civilis administrationis manifeste repugnant, ut tandem omnino necessum sit, eos vel à Comite, vel à Venetis occupari. Atque alterum quidem finiat, cum neminem adeo desipere, qui non facile iudicare queat utrum horum præter, habere nimirum vicinum amicum potentem, aut habere hostem propinquum insensissimum. Neque porro, suo quidem iudicio, metuendum esse, ne Mediolanenses, quod bello à Comite petantur, ad Venetos concedant, siquidem Comes, in ipso Mediolano, suos fautores, eousque tanto numero habeat, ut quotiescunque de libertate sua cives actum esse viderint, ipsi omni procul dubio potius in Comitem, quam in Venetos propensuri sint.

Atque hæc quidem sententiarum diversitas diu Rempub. Florent. ambiguam habuit. Verum tandem decrevere, oratores ad Comitem ablegandos, conditioneque transactionis explorandas: præterea, si Comitem vincere posse verisimile sit, pacem firmandam, sin minus, cavillis eludendam esse. Cæterum oratores illi, vix Regium Lepidi attigerant, cum ipsis renunciaretur, Comitem Mediolano jam potitum esse.

Postquam etenim induciarum tempus elapsum esset, non diutius Comes dissimulandum ratus, copias suas iterum

iterum ad urbem adnoverat, eam invitis Venetis occupari posse confusus, quod nimirum illi, nulla alia ex parte, quam versus Addam, Mediolanensibus suppetias ferre, at ea via facillime arceri possent, neque porro metuebat, quod hyems esset, ne Veneti iterum cum copiis sibi infesti essent, antequam vero hyems effluxisset, victoriâ eo certius sibi pollicebatur, quod Franciscus Piccininus diem suum obiisset, solusque Jacobus, ipsius frater, exercitum Mediolanensium moderaretur. Veneti, eam ob rem, oratorem suum Mediolanum ablegaverant, quo tam cives eos, ad defendendam libertatē suam, exhortaretur, quam porro certa atque propinqua auxilia ipsis polliceretur.

Interea temporis, durante adhuc hyeme, aliquot velitationibus Veneti Comesque rem egere, at verejam propinquo, Veneti Pandolfo Malatesta imperatore, supra Addam castra posuere, ibique ambigui, num fortunæ alea tentanda, Comesque invadendus esset, diu multūq; disceptavere. Visum tandē Pandolfo, ob Comitis peritiā, roburque suorum, militum, haud temere quidquam periclitandum, præsertim quod citra pugnam debellari posset, postquam nimirum Comitem, tam stramine quam frumento laborare, satis constaret. Eam ob rem eo loci subsistendum, animumque inde Mediolanensibus addendum, ne consilii inopes, atque ab auxiliis plane exclusi, ad Comitem deficerent. Atque id quidem consilium Venetis placuit, tam quod id omnium tutissimum arbitrarentur, quam quod sperarent, Mediolanenses eum ad modum suspensos, necessario Imperiū ipsorum amplexuros, neque unquam ad Comitem, à quo nimirum tot injuriis affecti essent, concessuros.

Hæc dum eum ad modum ducerentur, interea Mediolanenses in extremas angustias redacti erant, permultique eorum, præsertim quod urbs illa mendicis ut plurimum abundet, fame indies peribant, quod quidem lamentationibus atque querimoniis hinc inde ansam suppedirabat, adeo ut magistratus necesse haberet, omni studio, ne aliqui conquestum

”confluerent, cavere. Constat magnam hominum frequentiam haud facile ad perpetrandum quidpiam mali disponi, verum postquam eo inclinare jam cepit, omne momentum, quantumvis minimum ad eam movendam sufficere.

Fortuna
Sforzia
Mediolani
conciliat.

Accidit ergo, ut civium duo tenuis conditionis ad portam novam, de calamitate urbis, atque extrema sua miseria, amice confabularentur, atque qua ratione ad salutem via investigari posset, unam conferrent, ad quos paulatim alii, insuperque alii accessere, adeo ut tandem eorum numerus sic satis augetur, hinc rumor per urbem increbuit, eam urbis partem, in magistratum armatam concitari, ad quam famam universus populus, utpote qui occasionem saltem turbandi praestolaretur, mox arma corripuere, duceque sibi Caspare Vicomercatio constituto, tanto impetu in magistratum irruptionem fecere, ut nemo istius ordinis, nisi qui fuga elapsi essent, eorum manus evaderet, inter quos etiam Leonhardus Venetus, Legatus Venetorum, tanquam miseriae istius atque calamitatis author atque dux, interemptus fuit.

Hac ergo ratione, imperio fere universae urbis potiti, deliberare porro coeperunt, qua tandem ratione ex tot miseriis eluctarentur, pristinamque tranquillitatem recuperarent. Caeterum inter omnes conveniebat; posteaquam libertatem tueri minime possent, sub Principis cuiusdam imperium redeundum esse, cuius nimirum ductu atque potentia defendi possent, nec defuere, qui in Regem Alfonso, alii in Sabaudiae Ducem, in Regem Galliae alii inclinarunt: Comitibus qui mentionem hactenus faceret, nemo erat, adeo nimirum odium in ipsum valebat.

Verum postquam de reliquis inter ipsos minus conveniret, Caspar Vicomercatius, collecto animo, primus fuit, qui Comitum nominaret, atque copiosissime demonstraret, nulla alia ratione, quam si Comes vocaretur, bellum ab urbe moveri posse, Mediolanensem

lanensem nimirum populum certa, atque præsentanea pace, opus habere, neque spe futuri auxilii lactari debere: inde ad excusandos Comitibus conatus digressus, modo Venetos, modo reliquos Italiciæ procures, perstringere cœpit, quorum alii ex ambitione, alii ex avaritia, libertatem suam ipsis invidissent: postquam ergo eo deventum sit, ut libertas ipsorum necessario cuiuspiam concedenda sit, præstare sane, ut ea in talem conferatur, qui ipsos defendere possit atque noverit, ut saltem ex servitute pacem, non majores calamitates periculosumque magis bellum veniantur. Fuere ipsius rationes magno cum silentio exceptæ, vixque sermonem ad exitum perduxerat, cum omnes clamare, ut Comes vocaretur, eique legationi Casparem præficere.

Atque is quidem jussu populi, ad Comitem profectus, tam læti prosperique successus sese nuntiū exhibuit, Comesque non ultra moratus, tanquam Dux Mediolani urbem confestim petiit, ibique ad vigesimum sextum Februarii diem, summa cum læticia, atque applausu, ab iisdem receptus fuit, qui ipsum non adeo dudum tam immani odio infectati fuerant.

*Franciscus
Sforzia
Dux Mediolanensis.*

His ergo Florentiam delatis, injunctum oratoribus Florentiorum fuit, ut qui pacis tractandæ causa ablegati fuissent, nunc porro Duci, ob victoriam, congratularentur. Fuere legati à Duce honorifice excepti suminaque in dignitate habiti, utpote cui constaret, contra Venetorum potentiam, nec fides, nec promptos magis amicos, quam Florentinos, sibi obtingere posse, certoque persuasum haberet, postquam ii à metu Viscontiorum immunes essent, nō paulo post ipsis Arragonensium atque Venetorum arma excipienda fore: illorum quidē, quod Regibus Neapolitanis satis constaret, quanta Florentini benevolentia, Gallos persecuti semper fuissent: horum vero, quod Venetos non lateret, metum illum Viscontiorum jam apud Florentinos antiquatum, novi timoris, à Venetorum potentia, ipsis causam fore,

fore, neque dubitarent, non minore animi obstinatione eosdem deinceps in se, quam olim in Viscontios pugnatorios, eamque ob causam horum exitium proculdubio cupere.

Has igitur ob rationes non illibenter, novus Dux, cum Florentinis in fœdus consensit, quod quidem vix pactum, confestim aliud fœdus inter Venetos atque Alfonso provocavit, ut si nimirum contra communes hostes Florentinos, Veneti vero in Ducem eodem tempore pariter moverent, præsertim quod vix crederent, Ducem recenti imperio potitum, seu propriis viribus, seu alienis auxiliis, potentia ipsorum resistere posse.

Postquam vero fœdus inter Venetos atque Florentinos nondum exspirasset, Rexque ipse, post bellum apud Plumbinium gestum, pacem Florentinis dedisset, eam ob rem haud adeo commodum ipsis videbatur, eam violare, nisi titulo aliquo honesto bellum præbari posset. Oratoribus igitur Florentiam missis, utrique de fœdere suo verba fecerunt, nihil nimirum, quam mutuam defensionem, nullius vero ad injuriam istud spectare.

Venetorum apud Florentinos expositio.

Inde Venetorum Prætor despectens, queri cœpit, quod Florentini, Alexandro Sforziæ, per ditionem suam agrumque Lunensem, cum copiis ad fratrem proficisci concessissent, præterea pacis inter Ducem, Mantuæque Marchionem, suafores extitissent, quæ quidem omnia in perniciem Venetæ Reipub. vergerent, atque veteri amicitia inter ipsos contraherent. monere ergo amice, eum qui præter jus injuriam infert, id nimirum agere, ut bono jure ipsemet lædatur, pacemque violantem, bellum provocare.

Injunctum Cosino, ut quærimoniis istis responderet, qui quidem longa atque prudenti oratione, omnia, quæ a Florentinis, in Rempub. Venetam, profecta hætenus fuissent beneficia, recensuit, monuitque, postquam tam arcta inter ipsos necessitudo, a Florentinis originem duxisset, nunquam sane inimicitia causam, ab iisdem profecturam, qui quidem, quod pacis
semper

semper cupidi extitissent, transactionem inter Venetos Regemque non improbarent, si nimirum ea pacis, non belli gratia, suscepta sit. Interim non posse se, ipsorum querimonias, non mirari, quod nimirum videat, adeo insignem Reipub. tam vanis frivolisque de rebus moveri, quod si tamen eæ fortassis considerationem mereantur, cupere sese omnibus manifesto constare, provinciam suam omnibus liberam esse atque patere. Ducem vero quod attineret, esse nimirum eum eiusmodi conditionis, ut ad amicitiam cum Mantuano ineundam, ipsorum nec consilio nec favore opus habeat, eam ob rem vereri sese, ne sub istiusmodi quærelis aliud quidpiam veneni, quam quod prima fronte apparet, lateat, id porro si ita sit, omnibus facile in posterum manifestum fore, amicitiam Florentinorum, sicut utilem, ita eorum inimicitiam damnosam esse.

Habita fuit res illa tum satis leviter, videbaturque oratoribus Venetorum aliquomodo satisfactum, nihilominus scædus inter Venetos Regemque, eorumque actiones potius novi belli metum, quam firmæ alicuius pacis spem, Florentinis Ducique moverunt.

Inter has Florentinorum apud Ducem, congratulationes, crupere tandem Venetorum malignus animus cœpit, utpote qui non modo Senenses in scædus suum pertraxissent, sed etiam omnes Florentinos imperio urbeque sua prohibuissent. Horum vestigiis insistens Alfonsus, eisdem regno suo, nulla vel pacis recenti, habita ratione, vel ullo verisimili, ne dicam iusto titulo, ejecit.

Tentarunt præterea Veneti, Bononienses sibi subijcere, siquidem exulum coadunato numero, suppeditatoque ipsis milite, nocte quadam in ipsam urbem, per cloacas adeo furtim penetrarunt, ut eos urbem occupasse, antequam ipsi met clamore sese proderent, omnes universim lateret: Verum Santius Bentivoglius, rumore isto excitatus, urbemque à rebellibus occupatam animadvertens, licet à multis ad fugam capeissendam, vitæque prospiciendum, postquam ir-

erium

Veneti Florentinos omnes eieciunt.

Bononienses furtim occupant.

*A Santio
Bentivoglio
repulsi.*

perium tueri jam minus integrum esset, exhortatur, ingenti tamen animo fortunæ obstitendum ratus correptis armis ea ratione etiâ illis, qui ipsum sequebantur, animum addidit, atque ab amicis quibusdam stipatus, in rebelles tanta virtute impressionem fecit, ut illi profligati, partim occumberent, partim urbe pellerentur: quo quidem egregio facinore, Bentivogliorum se sanguine cretum, omnibus manifesto persuasit.

*Florentino-
rum vigilan-
tia.*

Atque hi demum conatus, bellum instare Florentinis non obscure demonstravere, eam ob rem, pristinum ad morem, ad sua defendenda conversi, Decemviros legere, novosque imperatores copiasque conducere: Oratoribus præterea Romam, Neapolim, Venetias, Mediolanum, Senasque amandatis, tam ab amicis auxilia rogare, quam dubiorum animos explorare, ambiguos sibi conciliare, hostiumque consilia venari cœpere.

*In quos Ve-
netorum
inimane o-
dium.*

Atque à Pontifice quidem, nihil præter verba animumque pacis cupidum, retulere. Rex vanis excusationibus Florentinorum expulsionem mitigare, salvumque conductum, si qui eo opus haberent, offerre, omnique studio belli consilia, licet ab oratoribus satis explorata, occultare nitebatur. Apud Ducem recentioribus, variisque pactis, foedus firmatum, ipsiusque interventu, amicitia cum Genuensibus inita, multaque, quæ istas Respub. hactenus distraxerant, sublata atque composita, licet Veneti, variis artibus, eam compositionem evertere conarentur, quos interim non puduit, (tanto nimirum odio ad bellum istud descenderant, tantumque penes ipsos imperandi cupiditas valebat, ut eos ipsos extinctos cuperent, quorum opera ad eam potentiam evasisent) apud Imperatorem Constantinopolitanum precibus instare, ut Florentini universa Græcia pellerentur, quæ quidem res, ab Imperatore neglecta successu caruit.

Apud Venetos porro Orator Florentinorum finibus

nibus prohibitus fuit, utpote qui prætenderent, ob eam quam cum Rege haberent, amicitiam, non sibi licere, absque ipsius consensu eum admittere. Senenses vero benigne oratores habuerunt, quod nimirum metuerent, prius se opprimi, quam à fœderatis auxilia submitti posse, eamque ob rem, declinare ea arma nitebantur, quæ sustinere minus poterant. Deceverant Veneti, unaque Rex (sicuti suspicari licebat) per oratores bellum susceptum apud Florentinos purgare. Verum, quod Venetorum orator finibus Florentinorum arceretur, indeque Regius solus mandata peragere dubitaret, legatio illa eventu caruit, qua quidem ratione Venetis cognoscere licuit, minorem sui, penes eos ipsos Florentinos æstimationem esse, quos ipsi non adeo dudum parvi fecissent.

Inter istos motus metumque, Fridericus tertius Imperator, quo Regno inauguraretur, Italiam petit, Januariique die trigesimo Anni MCCCCLI. Florentiæ, mille quingentis equitibus stipatus, honorifice exceptus habitusque fuit, ibique usque ad sextum Februarii diem substitit. Inde Romam profectus, postquam inauguratus, nuptiæque cum Imperatrice, quæ classe Romam advecta fuerat, celebratæ essent, confestim Germaniam repetiit iterumque à Florentinis pari honore habitus fuit, inde Marchionem Ferrariensem, à quo humaniter exceptus esset, Mutina Regioque donavit.

*Fridericus
III. Imperator Romæ
coronatur.*

Interim Florentini res suas ad bellum curavère, porroque unà cum Duce tam suæ existimationi, quam hostium terrori, fœdus cum Rege Galliæ, ad communem nimirum provinciarum defensionem, pepigere, idque per universam Italiam, magno cum apparatu atque læticia, celebravère.

*Ferraria
Marchio
Regio ab
Imp. donatus.*

Jamque anni MCCCCLII, mensis Majus aderat, cum Veneti minime amplius differendum rati instructissimo exercitu, qui equitum sedecim, pedum vero sex millibus constabat, versus Lodinium in

*Veneti Ducem
bellum movent.*

in Ducatum Mediolanensem impressionem facere. eodemque tempore Montisferrati Marchio, seu propria ambitione, seu à Venetis motus, ex parte Alexandriae in eundem irruere, inciperet. Ex altera parte Dux exercitum XVIII. equitum, peditum vero III. millium coegerat, firmataque praesidiis Alexandria, Lodinio, omnibusque praeterea locis, qui hosti expositi essent, in Brescianum ipse agrum invaserat, magnoque damno Venetos affecerat, adeo ut utrinque ager, atque municipia infirmiora, depopulationibus atque vastationibus exponerentur. verum postquam Marchio Montisferrati, ad Alexandriam, à copiis Ducis profligatus fuisset, inde Duci, viribus jam conjunctis, majore conatu Venetos invadere licuit.

*Ipsae eorum
vicissim a-
grum invadit.*

*Alfonsus
vero Floren-
tinos petit.*

*Fluvianum
obsidet.*

Dum igitur hi in Longobardia, vario Marte, licet nihil praecleari ageretur, pugnarent, interim in Tuscia bellum, inter Alfonsum & Florentinos, pariter agi coeptum, equidem non majore, seu virtute seu discrimine, quam in Longobardia gerebatur. Tunc ceperat in Tusciam Ferdinandus, Alfonsinothus, exercitum XII. millium, qui à Friderico Urbinatium domino regebantur, instructus. Fluvianum, in valle Chianensium situm, primum ab ipsis oppugnari coeptum, quod nimirum per Senensium foederatorum agrum, eà ipsis aditus pateret. Erat id castrum exiguum, murisque non satis munitum, eamque ob rem non frequenti cive habitatum, qui tamen id temporis, à ferocia fideque aestimabatur. His porro ducenti milites, à Repub. subsidio missi fuerant.

Atque hoc castrum, eum quem diximus ad modum munitum, obsidione Ferdinandus cingere voluit, verum seu virtute eorum, qui defendendum sumserant, seu suorum ignavia, id ante trigessimum sextum diem expugnare non potuit, quo quidem temporis spatio, Florentinis licuit, non modo reliqua loca praesidiis firmare. Verum etiam milicem suam colligere, atque ad defensionem sese feliciter accingere.

Bo Castro expugnato, in Chiantensem agrum hostes profecti, à duobus exiguis municipiis, quæ privatis parebant, occupandis exclusi fuere. Intermissa igitur eorundem oppugnatione, Castellinum cinxerunt, quod quidem castrum, ad fines Chiā- tensis agri situm, decemque miliaribus Senis distans, nec arte nec situ quidquam munitum, tamen nec ipsum, ab ignavo isto exercitu, superari potuit, adeo ut post quadragesimum quartum ab oppugnatione diem inde cum ignominia recedere necesse haberent. Tanta nimirum ferocia exercitibus, tantumque periculum à bellis istius temporis erat, ut ea, seu castra seu municipia, quæ hoc sæculo, tanquam nullo modo ad defensionem comparata, deferi conspiciamus, tum *Millia t. d. lice exem- plum.* temporis, quasi nulla ratione expugnari possent, defenderentur.

Ferdinandus igitur, eo quo in Chiantinensibus moraretur tempore, multas ex agro Florentino prædæ egit, tandemque ad sextum usque milliare ad ipsam urbem, non præter metum clademque eorum qui Reipub. Florentinæ parebant, accessit. Atque illi quidem interea temporis exercitum octo millium coegerant, eoque prope Castrum ad Collem, Astore Faventino, Sigismundoque Malatesta ducibus, satis remoti ab hostibus confederant, ne forte, præter voluntatem, acie dimicandum ipsis esset, utpote quibus persuasum esset, nisi prælio superarentur, neque ipso bello succumbere se posse, siquidem castra atque municipia neglectiora, bello amissa, pace ut plurimum recuperarentur, de munitioribus vero locis, quod dubitarent, non haberent, utpote quæ ab hostis expugnatione tutæ essent.

Habebat præterea rex classem, viginti navium, tam triremium quam Myoparonum, in sinu Pisano, eoquo Castellina oppugnabatur, tempore, milites suos ad arcem Vadanam exposuerat, eamque ob negligentiam præfecti, occupaverat, quo quidem illi ex loco, vicinæ graves esse cœpere, cui porro molestiæ, per milites quosdam, obviâ itum, qui à Florentinis, ad

Campigiam præsidio missis, hostem ad littus compulerunt. Pontifex inter hæc gesta nihil movebat, præterquam quod ad pacem facere ipsi videretur, licet vero à bello externo sibi temperaret, non parum tamen abfuit, quin eo in ipsa urbe periculissimo implicaretur.

*Stephanus
Porcarus
Romanus ab
Ecclesiasti-
cis vendica-
re conatur.*

Erat id temporis Stephanus Porcarus, civis Romanus, tam origine, quam doctrina clarus, ingenii vero præstantia longe nobilissimus. Constitutum huic erat pro eorum more, qui gloriam appetunt, aliquid memoria dignum aut perpetrare, aut si id minus posset, saltem conari: neque aliud ipsi tentandum superesse videbatur, quam patriam ab Ecclesiasticis vindicare, eamque priscis institutis restituere, qua quidem ratione, si id cessisset, alterum se urbis conditorem patremque auditorum sperabat. Ad ea vero speranda, tam corruptis atque inquinatis Ecclesiasticorum moribus, quam Baronum, populique Romani querimoniis, accendebatur, potissimum vero, iis Petrarchæ versibus qui incipiunt, *Spirito. gentil.* incitabatur, quibus poeta Musam suam sic alloquitur, Obtinget aliquando, ut supra montem Tarpeium, virum strenuum conspicias, quem universa Italia honore prosequatur. Non ignorabat siquidem Stephanus, poetas non raro spiritu divino & Prophetico agi, adeo, ut minime dubitaret, non modo ea, quæ Petrarcha ibi prædixisset certo sic eventura, sed etiam seipsum eum esse, per quem tanta cum gloria facinus istud perpetrari deberet, postquam nimirum eloquentia, doctrina, gratia, atque amicis, omnes Romanos cæteros sese anteire, persuasissimum sibi haberet.

*Corrupti
Romanorum
mores.*

*Bononiam
relegatus.*

His igitur cogitationibus agitatus, non adeo caute res suas tractare potuit, quin non ejus suspicio quædam, tam ex ipsius verbis, quam reliquo vivendi genere, Pontifici suboriretur: qui quidem, ut ansam male agendi homini præcideret, Bononiam ipsum in exilium misit, prætorique ejus loci sedulo injunxit, ut

in singulos dies hominem præsentem observaret. Neque vero Stephanus, primo hoc impedimento, abjectior, majore potius studio conatibus insistere cepit, quantumq; cautissime id fieri posset, per amicos eandem rem egit, neque raro Romam tam incredibili celeritate ipsemet petiit, ut prætori, reversus, sese justo tempore præsentem exhiberet.

Inde idem conatus.

Postquam ergo satis se viribus jam instructum arbitraretur, non diutius cunctandum ratus, amicis suis qui Romæ agebant injunxit, ut constituto die, cœnam splendidissimam instruerent, omnesq; conjuratos ad eam convocarent, quorum quidē esset, fidissimum quemq; sibi jungere, pollicitus antequam cœna perficeretur, sese ipsis præstò futurum. Nec cessare amici, quin mandata sollicite exsequerentur, etiam ipse, quin ad præstitutum sese sisteret. Cœna jam peracta, ipse purpura, auro radiante vestita, torquibus aliq; præterea ornatus, majore auctoritatisq; conciliandæ causa, conspicuus, in medios conjuratos progressus, eos complexos, longa accurataq; oratione confirmare, atq; ad rem adeo præclaram suscipiendam exhortari, inde rationem ejus perpetrandæ disponere cepit, qua nimirum primo diluculo, pars Pontificis Regiam occuparet, pars populum ad arma concitaret.

Delatum omne ea ipsa nocte ad Pontificem, incertum, an dubia eorum fide, quib. negotiū concreditum fuerat, an quod Stephanū Romæ habere innotuisset, quidquid vero sit, Pontifex vix dum cœna pacta, tam Stephanū, q̄ conjuratorū plerosq; comprehendi, atq; deinceps supplicio condigno affici, curavit. Atq; hūc quidē exitū, conatus iste sortitus fuit, qui fortassis apud aliquos laudē aliquā mereri possit, judicium sane nunq̄ probari queat, siquidem istiusmodi conatus, licet agitando umbram quantam gloriæ præ se ferre videantur, tamen cum ad rem exsequendam ventum est, ut plurimum certissimum exitum paturire solent.

Detectus atq; necatus.

Ductum jam erat bellum in Tuscia integrum annū, atq; ver anni MCCCCIII exercitum utrumq;

ex hybernis evocaverat, cum Alexander Sforzia, Ducis frater duorum equitum millibus Florentinis subsidio comparuit, quibus quidem copiis aucto illorum exercitu, dum Regius haud mediocriter imminutum ibat, ipsi res suas recuperatum progressi, non magno molimine multa loca recepere. Inde ad Fluvianum exercitu adnoto, istud ex negligentia legatorum deprædatum, adeoque vastatum occupavere, ut ejus loci incolæ hinc inde dispersi, ægre neque absque privilegiis atq; præmiis, eo tandem reduci potuerint. Arx præterea Vadensis recuperata, utpote quam hostes, defensionis impares, deseruissent, igneque injecto vastassent.

Quæ quidem ab exercitu Florentino dum gererentur, interim Arragonensium copiarum, prælium detrectantes, ad Senas confederant, indeque Florentinorum agrum excursionibus, maximo damno metuque omnia replendo, vastabant.

Neque porro Rex negligebat, alia via hosti, si fieri posset, nocere, ejusque vires, novis variisque subinde artibus distrahere. Imperabat id temporis is, qui vallem, quæ à Balneis nomen habet, inhabitabant, Gherardus Gambatortius, qui quidem (ex amicitia ne, an ex pacto incertum) unâ cum suis majoribus, Florentinis vel meruerat, vel eorum clientela usus semper fuerat. Apud hunc igitur clam Alfonsus egerat, ut sua ditione ipsi cederent, aliamque in ejus vicem, in regno Neapolitano acciperet.

*Gherardi
Gambatortii
perfidia.*

Non latuere conatus isti Florentinos, à misso igitur ad Gherardum oratore, quo animum ipsius explorarent, antiqua Reipub. in ejus familiam beneficia, ipsi in memoriam revocare, atque ad constantiam erga Florentinos eum hortavere. Mirari sese ejus rei summopere, Gherardus agebat, juramento insuper addito, nunquam istiusmodi scelestum facinus animum suum subiisse, neque se detrectare, seipsum in fidem Florentinis sistere, interim dum id ipsi, valetudine impedito, minus liceat, tamen filium suum id acturum, quem quidem subito præhensum, in ma-

aus oratoris constituit, ut obses Florentiam migraret. Atque eo quidem modo Gherardus obtinuit, ut Florentini verbis ipsius fidem haberent, delatoremque mentitum fuisse arbitrarentur, eamque ob rem securè in ipsam recumberent: Interim Gherardus majore studio à Rege urgebatur, adeo ut tandem re inter ipsos perfecta, Rex fratri Puccio equiti Hierosolymitano, eam provinciam demandaret, ipsique injungere, ut iis, quas secum ducebat copiis, in ditionis Gherardi possessionem iret.

Atque incolæ quidem ejus vallis, Reipub. Florentinæ optime dediti, invitisimo animo Regiis procuratoribus fidem præstabant. Occupaverat tamen frater Puccius, universam Gherardi provinciam, neq. aliud præter arcem, Gorzanam jam reliquum erat.

Habebat Gherardus inter familiares dum ditionem suam Regi cederet, Antonium Gualandum Pisanum, adolescentem audacem, cuique proditio ista maximopere displicebat: atque is quidem, perpenso arcis istius situ, eorumque qui eam tenebant animo, quem ex vultu, aliisque indiciis, ab ista proditione alienum, animadvertenter, occasionem aucupatus, dum Gherardus, ad portam ad introducendos Regios milites concessisset, ipse à tergo eum invadens, tanto conatu ambabus manibus incautum porta eiecit, ut antequam Gherardus sese recolligere posset, præfidiarii Antonii istius hortatu, in ipsis Gherardi oculis, portam obsiderent, arcemque Reipub. Florentinæ assiderent, quod quidem facinus, reliquis ad Balnea, locaque vicina incolis vix innotuit, quin omnes universim arma corripere, atque expulsis Arragonensibus, Florentinorum signa erigerent.

Cum ergo ea Florentiam delata fuissent, Florentini non modo Gherardi filium in vinculis habuerunt, verum etiam vallem istam, copiis eo ablegatis, in potestatem suam receperunt, eamque, quæ antea à Principe regi solita fuisset, per vicarium administrare cœperunt. Gherardo vero, Dominorum filii, que proditori, vix fuga se subducere licuit, interim

*Eiusdem**capituli**capituli*

uxore, omnique familia atque facultatibus, in hostium potestate relictis.

Non contemnendi sane momenti res ista Florentinis videbatur, quod si etenim conatus isti regi ex animo celsissent, in ipsius porro arbitrio futurum erat, exiguuo sumptu, tam vallem Tiberinam, quam Casentinam agrum, excursionibus vastare, qua quidem re id effecisset, ut Florentini ea in parte intestati copias suas dividere necesse haberent, neque conjunctis amplius viribus, ipsius copiis ad Senas obistere possent.

Inter hæc gesta, eosque quos hactenus narravimus bellicos apparatus, Florentini præterea, Oratore suo Agnolo Acciaivolo, cum Galliarum rege egerant, ut Renato Antegavensi Regi permetteret, cum copiis Italianam petere, eaque ratione, eademque una via, tum amicis opem ferre, quam eo loci maturius de expeditione Neapolitana constituere, cui quidem rei tam militem, quam facultates suas, ipsi offerebant.

*Renatus**Rex in Ita-**liam voca-**tus.*

Dum igitur bellum tam in Longobardia eum ad modum, quem supra diximus, quam in Tuscia duceretur, interim inter Regem Renatum, oratoremque Florentinum, conclusum fuit, ut Rex, antequam mensis Junius exspiraret, teneretur, cum copiis duorum milium & quadringentorum equitum in Italia comparere, federati vero postquam copiae Alexandriam pertigissent, triginta florenorum milia, atque deinceps decem milia, in singulos menses quamdiu bellum duceretur, penderent. Licet vero Rex conditionibus satisfacere, atque in Italiam pergere constituisset, id tamen præstare ipsi minus integrum fuit, quod nimirum à Sabaudis, Montisferratique Marchione, Venetorum amicis, aditu prohiberetur. Persuasus eam obrem, ab oratore Florentinorum, Rex, ut Galliam Narbonensem repeteret, indeque cum quibusdam familiaribus, ad amicorum exultationem conservandam classe in Italiam solveret, præterea interventu Galliarum Regi apud Sabaudum copiis suis aditum patefaceret, paruit, atque ea via utrumque successit, siquidem tam Rex mari Italianam

*Rex Rena-**tus Florent.**et D. scis**stipendiari-**us.*

taliam petiit, quam ipsius copiis à Sabaudò, Galli respectu, aditus patefactus fuit.

Excepit ergo Regem Renatum Dux honorifice, copiisque postmodum Italicorum Gallorumque conjunctis, tanto impetu Venetorum ditionem invasit, ut exigui temporis intervallo, omnis circa Cremonam regio, in ipsius potestatem rediret, neque his contentus, omnem præterea agrum Brescianum occupavit, exercitumque Venetorum sub muros Brescianos se recipere coegit. Verum postquam Veronam obtinuisset, visum fuit Duci exercitum in hyberna reducere, Regique Placentiam tribuere, adeo ut hyeme illius anni MCCCCLIII, nihil omnino gereretur. Inde cum verere redeunte Dux exercitum de novo producere, Venetosque omni ditione, in Italico solo exuere in animo haberet, ipsi à Rege significatum fuit, necessario sibi in Galliam remeandum esse.

Galliam

Renatus re-
petit.

Tulit sane id consilium, utpote novum atque inexpectatum, Dux iniquissimo animo: interim quo Regem à sententia dimoveret, visum ipsi, eum confestim convenire, verum nec precibus, nec pollicitationibus, Rex se flecti passus, id solum assensus est, ut aliqua copiarum pars penes Ducem remaneret, præterea pollicitus, se Joannem filium in Italiam ad foederatos, qui suas vices ageret, missurum. Non admodum displicuit ea Regis arbitrio Florentinis, utpote qui suas jam arces recuperassent, neque jam Alfonsum summopere metuerent, porro nolent Ducem nova ditione augeri.

Discessit ergo Rex, filiumque prout pollicitus fuerat, in Italiam misit, qui quidem in Longobardia subsistere noluit, sed ad Florentinos, honorifice exceptus, se recepit. Nihilominus à discessu Regis, tam Dux ad pacem inclinare, quam Veneti, pariterque Florentini, unaque cum his Alfonsus eandem desiderare cœpere, quam porro Pontifex ipse percipere se demonstrabat.

Constanti-
nopolis à
Turcis oc-
cupata.

Siquidem eo ipso anno Turcarum Imperator Constanti-

*Pontifex
pacem sua-
det.*

stinopolim, omnemque Græciam occupaverat, qui sane successus, universo orbi Christiano maximo terrore fuerant, interque hos potissimum Venetos atque Pontificem affecerant utpote quibus videretur, iam jam signa Turcarum in ipsa Italia conspecta fore. Rogabat eam ob rem Pontifex universos Italiæ Principes, ut amplissimis mandatis per oratores sibi præsto essent, quorum studiis pax universalis constitueretur, atque illi quidem omnes comparuere, verum postquam ad rem ventum esset, magnis cum difficultatibus conflictari negotium videbatur. Repetebat nimirum Rex sumptus belli, quod contra Florentinos gesserat, eosdem etiam ipsi urgebant: Veneti à Duce Cremonam, ille vicissim Bergomum, Bresciam, atque Cremam petebat, adeo ut tot difficultates amoveri posse vix crederetur.

*Pax uni-
versalis Ita-
licæ.*

Verum id, quod inter multos Romæ arduum erat, id inter Venetos Ducemque facillimum factu fuit, nam dum Romæ Pontifex de pace sollicitus esset, illi nono Aprilis die anni MCCCCLIII, eam firmarunt, qua quidem quisque ad ea rediret, quæ ante susceptum bellum in potestate habuisset, Duci porro liceret, bello ea repetere, quæ à Sabauda Marchioneque Montisferrati, ipsi hæcenus erepta fuissent. Concessum reliquis Italiæ proceribus, eandem intra mensem rati habere, idque factum à Pontifice, Florentinis, Senensibus, aliisque regulis, neque his pacti contenti, præterea pax inter Florentinos, Ducem Venetosque in viginti quinque annos pacta.

Solus Alfonsus hanc pacem ægre ferre videbatur, quod nimirum ea, authoritati suæ, derogatum arbitraretur, utpote qui non inter primos, sed tanquam accessorius in ea comprehenderetur: eam ob rem diutius consilia sua clam habuit, neutramque in partem sese explicare voluit: verum postquam tam à Pontifice, quam reliquis Italiæ Principibus, aliquot legationibus solenniter urgeretur, tandem ab iis, potissimum vero à Pontifice, persuasus, unâ cum filio in trigesimum usque annum pacem rati habuit, quæ postmodum

postmodum inter ipsum Ducemque duplici affinitate confirmata fuit, qua utriusque filii alter alterius filiam ducebat. Nihilominus quo semina novi belli in Italia supereffent, Rex in pacem consentire constanter reculabat, nisi Genuenses, Sigismundus Malatesta, Astorque Faventinus, ipsius arbitrio exponerentur.

His demum ita transactis, Ferdinandus ipsius filius, qui hactenus Senis hærebat, in Regnum regredi coepit, postquam nimirum in Tuscia nihil sibi occuparet, sed potius multum militem desiderasset. Pace igitur universali recuperata, unum id metuebatur, ne ea à Rege Alfonso, ob odium in Genuenses turbaretur: verum res aliter successit, siquidem ea non à Rege, manifestè quidem, sed quod antehac semper fieri consueverat, à milite mercenario turbata fuit.

Ea ab Alfonso turbata.

Dimiserant pace jam constituta ut fieri assolèt, Veneti, Jacobum Piccininum turmarum ducem, huic sese alii ductores exauctorati conjunxerant, perque Flaminiam in agrum Senensium concesserant. Ibi ergo Jacobus subsistens, Senensibus bellum movere, atque quædam municipia occupare coepit, sub quos motus, initiumque anni MCCCCLV.

Mors Pontificis Nicolai.

LX. Nicolaus papa obiit, successoremque habuit Calixtum tertium. Atque hic quidem Pontifex, quo novum vicinumque bellum exstingueret, mox coadunato subitario milite, duce suo Joanne Ventimigliano, junctisque iis, quos Dux atque Florentini, ad incendium istud restinguendum, collegerant, prope Bolsenam Jacobum adortus est, licet vero Ventimiglianus in potestatem Jacobi deveniret, fuere tamen Jacobi copiarum adeo accisæ, ut, vix non profligato ipsi Castiglione, quod Pescaia vocatur, concedendum, esset extremamque proculdubio id ipsi cladem peperisset, nisi Alfonso ipsum pecuniis clam sublevasset, quæ quidem res haud difficulter omnibus persuasit consilia ista à Rege profecta fuisse.

Calixtus III. Pont.

Quo igitur Rex, sese delectum animadvertens, a-

nimos foederatorum per pacem sibi reconciliaret, quos inutili isto bello penè abalienaverat, eam ob rem cum Jacobo egit, ut Senensibus omnia quæ ipso- rum ditionis occupasset, restitueret, illique Jacobo vi- cissim viginti florenorum millia penderent, quibus e- um ad modum peractis, Jacobum cum suis copiis in regnum recepit.

*Pontifex
orbem Chri-
stianum in
Turcas con-
citat.*

Licet porro id temporis, Pontifex, in cohercendo Piccinino, occupatus esset, nihilo tamen secius, sum- ma cura, res Christianas, quas à Turcis oppressum iri animadvertibat, tractare perexit, eamq; ob rem, ab- legatis per universum Christianum orbem oratori- bus & concionatoribus, omnes tam Principes quam privatos, ad arma pro religione capefcenda, quo vel præsto esse vellent, sedulo hortari cœpit, quo quidem consilio, apud Florentinos, permulti tam liberaliter largiri, quam Crucis signum rubeum, in notam tes- tificamq; istius militiæ, sumere, properavere: Solenni- bus etiam precibus ea res apud Deum acta, neque ferè quisquam erat, qui vel publice, vel privatim, sive consilia, sive ope, sive seipsum ad id bellum offe- rendo, neutiquam postremus inter Christianos habe- ri vellet.

*Turcæ ad
Belgradum
profligati.*

Verum ardor ille non mediocriter deferbuit, post- quam compertum esset, Turcarum Imperatorem, in oppugnatione Belgradi, (castrum id est in Hun- garia ad Danubium situm,) ab Hungaris profligatum vulneratumque fuisse: adeo ut metu illo, quem ex clade Constantinopolitana, tam Pontifex, quam reliqui conceperant, paulatim evanescente, etiam segnius ea, quæ ad bellum istud necessaria erant, procurarentur, ipsaque porro in Hun- garia, ob obitum Joannis Vaivodæ quo duce victoria ista parata fuerat, animi refrigescerent. Sed ad Italiam revertamur.

Erat annus MCCCC LVI, quo motus Ja- cobi Piccinini compositi fuerant, postquam er- go homines arma seposuissent, videbatur Deum ipsum

ipsum ea corripere velle, tanta nimirum Ventorum tempestate exorta, ut ea in Tuscia, nusquam antehac auditos, stupendosque proculdubio omnibus, qui aliquando hæc lecturi sunt, effectus produxerit. Ergo vigesima quarta Augusti die, una priusquam illucesceret hora, ex ingris superi parte, Anconam versus turbo, nubes cujusdam densæ atque crassæ, quæ duo circiter miliaria (de Italicis loquor) quaqua versum occupabat, oriri, atque mediam Italiam secando, in mare inferius, versus Pisam, sese præcipitare coepit. Hæc nubes, vi aliqua superiore (sive naturalis, sive supernaturalis illa fuerit) acta, in seipsa pugnabat, nubesque in partes dissipatæ, modo superiorem, modo inferiorem aeris partem petendo, sibi invicem occurrebant, modo in gyrum incredibili velocitate agebantur, atque ante se turbinem, præter omnem modum impetuosissimum, concitabant, interque pugnandum creberrimis fulgetris coruscabant. Ex his porro dissipatis, confusisque nubibus, ventisque impetuosissimis atque fulgetris, quidam fragor, crepitus, strepitusque, nullo seu terremotus seu tonitruï, quantumvis insolito, æquiparandus surgebat, quæ quidem signa tanto terrori fuere, ut omnibus videretur, jam finem mundi adesse, terramque, aquamque, tum eam cœli mundique partem, quæ adhuc superesset, in pristinum Chaos reditura. Neque vero turbo iste effectum suo, quaqua versum perigisset, inaudito, planeque stupendo caruit, imprimis vero ea, quæ circa castrum ad S. Cassianum successere, memoranda veniunt.

Distat id castrum VIII, à Florentia miliaribus, situmque in eo colle est, qui valles Pesanam Grevanamque discriminat. Ergo sævissima ista procella, inter castrum illud, sanctique Andreæ vicum pergens, ad S. Andream non pertigit, juxtaque Cassiani castrum, eum ad modum prætervecta fuit,

ut

*Horrenda
tempesta*

ut pinnas saltem aliquot atque vaporaria inde dederet, verum eo, quod hæc loca interjacet, spatio, permultæ ædes ad fundamenta usque everse fuere. Tecta quæ templis ad S. Martinum Bagnoli, sanctamque ad Mariam Pacis, inædificata erant, eum ad modum, integra compagine, ultra miliare inde confedere: agasus quidam, una cum mulis suis, in vallibus vicinis extinctus repertus fuit: Omnes præterea procerae arbores, ipsæque robustissimæ quercus radicitus evulsæ, aliæ alia in loca translata sese mirando spectaculo conspiciendas exhibuere, adeo ut post tempestatem, dieque jam lucido, omnes stupidi attonitique hærent. Videre erat agros desolatos atque vastatos, ædes tam sacræ quàm privatæ everse conspiciebantur, lachrymæ atque ejulatus eorû, qui vel prædiis, vel armentis, vel etiam propinquis, ea strage, exuti fuerant, undique exaudiebantur, quæ quidem iis, quibus ista & videre & audire contigit, maximæ formidini atque commiserationi fuere.

Visum proculdubio divino numini fuerat, terrere potius Tusciam, quam castigare: quod si etenim procella ista, eum ad modum, in urbem habitatam penetrasset, quo in ædes hinc inde dispersas, atque in arbores sævire cœpit, facile quidem quisque judicare queat, quam horrenda strages inde expectanda fuerit: Verum satis id Deo exempli tum visum, quo memoriam potentiae suæ hominibus refricaret.

Ergo ut tandem ad ea unde digressus sum revertar, Alfonso pax illa, quod supra attigimus, non adeo grata erat, eam ob rem, postquam bellum, quod contra fœdus Jacobo Piccinino duce minus prospere gessisset, effectu caruisse animadverteret, ad id animum adplicare cœpit, quod ex pactis movere ipsi licebat.

*Alfonso
Genuenses
bello petis.*

Anno igitur MCCCCLVI, tam terrestribus quam navalibus copiis in Genuenses movere cœpit, quod nimirum administrationem Reip. Fregosis ereptam, in Adornos conferre cuperet, ex altera quoque

que parte Tracentum cum copiis, Jacobo Piccinino imperatore, trajiciens. Sigisimundum Malatestam invasit. Atque hic quidem, quod ditioni suæ probe prospexisset, eamque præfidiis undique firmasset, non adeo magni eam invasionem fecit, adeo ut consilium Regis, ea ex parte, effectu destitueretur, Genuensis vero motus, majore ipsum bello implicaret, quam res ipsius postulare viderentur.

Erat nimirum, id temporis, Genuensium Dux, Petrus Fregosus, atque is quidem, quod Regis impetum sustinere se posse dubitaret, apud se constituit, imperium istud, cui defendendo sese imparem novisset, in talem transferre, qui tam ab inimicis eum defendere, quam aliquando digno præmio, beneficium istud pensare posset. Eam ob rem oratoribus, ad Galliarum Regem Carolum VII, missis, imperium Genuensium ipsi obtulit. Placuit id Regi, atque possessioni adipiscendæ, Joanni Andio Renati filio, qui paulò ante Florentia in Gallias reversus esset, eam provinciam demandandam censuit, quod nimirum sibi persuasum Carolus haberet, eam Reipub. à Joanne, utpote qui Italorum mores jam imbibisset, perquam dextrè administrari, indeque de regno Neapolitano recuperando, commodius consilia iniri posse. Profectus ergo Genuam Joannes, honorificè ibi exceptus, castraque Reipub. universa, supremæque unâ potestas in ipsum translata fuere.

*Genuenses
Gallum vocant.*

*Joannes
Andius Ge-
nuensium
Princeps.*

Tulit Altonsus ægerrimo animo, quod tam potentem hostem sibi conciliasset, neque tamen eò dejectior, cœptis potius suis insistendum esse constituit, eamque ob rem, instructissima classe, infra Villamarium, ad Portum finem adpulit, ubi subito morbo correptus animam exspiravit. Atque is quidem casus, Joannem unâque Genuenses bello difficili explicavit. Ferdinandum contra, qui patri Alfonso successerat, in maximas curas præcipitavit, ut qui non modo tam potentem hostem sibi vicinum experiretur, verum etiam de fide multorum Baronum, ne illi fortè, novitatis cupidi, in Gallos propenderent, dubitaret.

*Alfonsi Re-
gis mors.*

taret. Præterea Pontifex ipsi non minus suspectus erat, ne forte ipsum, regno nondum confirmato, exuere conaretur. Una spes in Duce Mediolanensi ipsi supererat, qui quidem non minore sollicitudine, quam Ferdinandus ipse, ob ejus angustias tenebatur, quod nimirum metueret, ne forte Gallis, si eos regno potiri Neapolitano contingeret, etiam ditionem suam aggrederentur, quam jure ad se spectare, persuasum ipsis esse, minime ignorabat. Eam ob rem, mox ab Alfonsi morte, tam literas quam copias ad Regem miserat, atque has quidem, quo ipsius authoritati, utpote auxiliis firmato, id accederet, illas vero, quo ipsi animum adderet, atque subsidia sua in omnem fortunam paratissima ipsi offerret.

Ac Pontifex quidem ab obitu Alfonsi, regnum Neap. in Petrum Ludovicum Borgiam, nepotem suum, transferre constituerat, quo porro honesto aliquo titulo, consilia ista reliquis Italiæ principibus probaret, Romanæ sedis regnum istud occupaturum simulare eamque ob rem Ducem persuadere cœpit, ne Ferdinando auxilia subministraret, inque præmium istius beneficii, ditionem illam, quam olim in regno Neapolitano habuerat, reciperet. verum in ipso tractatu Calixtus animam deposu-

*Calixti obi-
tus.*

*Pius II.
Pontifex.*

Successit in Pontificatu Pius II. Senensis. Æneas Piccolomineus, cui potissima hæc cura erat, ut rem Christianam componeret, atque Romanæ Ecclesiæ dignitatem tueretur. Neglectis ergo privatis suggestionibus, precibus Ducis ab eo tributum, ut Ferdinando regnum maneret, persuasus nimirum, facilius se longè pacem Italiæ restituere posse, si possidentem in possessione conservaret, quam si vel Gallis, ad regnum istud occupandum animum adderet, vel idem sibi ipsi subicere conaretur. Nihilominus, ob tam insigne beneficium, Ferdinandus Principatum Amalphianum, in Antonium Pontificis nepotem contulit, eique porro filiam suam notham matrimonio junxit, Beneven-

tumque

tumque atque Terracinam sedi Romanæ resti-

*Benevent-
tū & Ter-
racina ad
Pontif. re-
deunt.*

tuit. Videbatur ergo tandem bellum in universa Ita-
lia sopitum, jamque Pontifex cogitabat omnem
Christianum orbem in Turcas movere, cujus rei fun-
damenta à Calixto jacta olim essent: quando inter
Fregosos, Joannemque Genuensium dominum, dis-
sidia oriri cœpere, ex quibus difficillimum longe bel-
lum tandem exortum est.

Morabatur Petrinus Fregosus, in arce quadam
sita, ad Rivieram, ipsique videbatur, pro iis, quæ in
Joannem à Fregosis profecta essent beneficiis, sibi
non satis factum, utpote quorum is opera imperium
Genuensium adeptus esset: quod tandem in manife-
stam inimicitiam erupit.

*Fregos Jo-
annem Ge-
nuia pellere
nituntur.*

Grata ea reserat Ferdinando maximopere, utpo-
te unica solaque ad salutem ipsius via, Petrinumque
tam milite quam pecunia instruxerat, quod nimirum
speraret, ejus opera Joannem inde pelli posse: id por-
ro Joannes prospectum habens, auxiliis ex Gallia
petitis, res suas firmavit, inde in Petrinum profectus,
eum adeo instructum expertus est, (undique siqui-
dem ab amicis subsidia ad eum confluxerant) ut in
urbem se recipere necesse habuerit. Hanc porro no-
ctu Pierinus furtim ingressus, aliquod in ea loca oc-
cupare cœpit, verum die jam elucescente, à copiis Jo-
annis expugnatus, interfectusque. Omnes præterea
ipsius copię, aut deletæ aut captæ fuere.

*Ab eodem
puls.
Qui porro
in Neapoli-
tanum re-
gnum sol-
vit.*

Hæc ergo victoria Joanni animum addidit, ut de
occupando regno statueret: solvens igitur sub Oc-
tobrem anni MCCCCLIX, potentissima cum
classe ad Balam adpulit, ibique exposito milite, Po-
meriam Vestinorum petiit, atque ab ejus loci Duce
exceptus fuit. Concessere præterea in ipsius partes,
Princeps Tarentinus, Aquilegia, multæq; aliæ urbes
atque reguli, adeo ut universo fere regno potiretur.

Ferdinandus interea à Pōtifice atq; Duce Mediola-
nensi auxilia rogavit, præterea quo minus sibi hostiū
esset, cū Sigismundo Malatesta transegit, at ea quidem
ratione

*Ferdinan-
dus proffi-
gatus.*

ratione Jacobum Piccininum, utpote Sigismundi hostem naturalem, adeo perturbavit, ut is stipendiis Ferdinandi renunciaret, atque ad Joannem concederet. Præter eas belli gerendi rationes, Ferdinandus pecunia Fridericum Urbinatum Dominum instruxerat, adeo ut brevi satis copiosum militem, pro ea temporum ratione, colligeret, tandemque copias produciens, ad Sarnum manus cum hoste confereret, quo quidem in prælio victus, multique præstantiorum ipsius imperatorum capti fuere.

Ab illa clade Neapolitani, paucique Principes in fide Ferdinandi perstitere, at reliqui, urbesque maximam partem, victori cessere. Suadebat Jacobus Piccininus, ut victoria ea insignis Joannes Neapolim properaret, caputque regni occupare niteretur, verum ille obtemperare monenti noluit, omni nimirum ditione occupata, expugnationem urbis eo facilius cessuram: quod quidem consilium ipsi victoriam eripuit, neque etenim ignorare debebat, facilius membra caput sequi, quam caput membris cedere.

*viros recol-
ligit.*

Receperat sese Ferdinandus à clade ista Neapolim, ibique eos, qui ditionibus suis pulsi essent, colligebat, pecuniamque, quantum id fieri commode & præter injuriam posset, corradebat, auxilia præterea, à Pontifice Duceque rogata, majore celeritate atque copia quam prius imperaverat, utpote qui non minus eo ipso, clade ea angerentur. Restitutis igitur viribus Ferdinandus copias denuo producere, atque pededentim aliquot urbes recuperare coepit. porro casus quidam inopinatus, hæc dum in regno gererentur, omnem Joannis auctoritatem funditus evertit, eique victoriam e manibus excussit.

*Genuenses
in Gallum
arma capi-
piunt.*

Pertæsi erant Genuenses Gallorum imperii, avari atque superbi, adeo ut armati præfectum Regium invaderent, eumque in castrum, quod Castelletum nuncupatur, compellerent, quo quidem in cœpto Adorni atque Gregosi unanimis convenerant, atque à Duce, tam pecuniam quam copias, ad occupandum conservandum

conservandum imperium, obtinuerant. Renatus porro, qui instructa cum classe filio opitulatum mare trajecerat, dum copias suas exponere, atque Genuam per castrum recuperare speraret, profligatus adeo turpiter fuerat, ut ignominiose Galliam repetere cogeretur. Atque hi quidem successus, non mediocriter Joannem Andium perculere, nihilominus ceptis insistens, bellum fortiter ducere perrexit, ab iis nimirum regulis adjutus, quibus propter defectionem, nulla apud Ferdinandum spes, superesset.

Tandem post multas pugnas, iusta acie inter utrumque exercitum, decertatum, eoque proelio Joannes Renatus anno MCCCCLXIII, prope Trojam profligatus fuit: neque adeo clade ista tantopere concussus fuisset, nisi porro Jacobus, ipso deserto, ad Ferdinandum defecisset, ut tandem necesse habuerit, in Istriam concedere, indeque Galliam repetere.

Duravit id bellum integrum quadriennium, victoriaque excidere eum ipsum ex incuria contigit, qui eam virtute militum suorum saepius comparasset, cui quidem bello Florentini sese non inimicuiere, quod id depræhendi aliquo modo posset. Requisiti quidem solenni legatione à Joanne, nuper in Arragonense Regnum, ex morte Alfonsi, evecto, ut Ferdinando nepoti opem ferrent, ad quod ex pactis, nuper cum Alfonso constitutis nimirum tenerentur: verum is hoc responsi tulit, nihil omnino sese ipsi obstrictos esse, neque teneri opem filio eo in bello ferre, quod pater proprio Marte suscitasset, coepisse illum bellum, ipsis omnino nesciis atq; inconsultis, æquum ergo esse, ut eidem absq; ipsorum auxilio, finem imponat. Unde legati Regis nomine, tam poenæ quam damnatione testati, irato animo urbem reliquerunt.

Pax igitur Florentinis, durante ea expeditione, extra urbem fuit, licet intra urbem minime quiescerent, quod in sequenti quidem libro uberius narrabitur.

LIBER SEPTI-
MUS NICOLAI MACHI-
AVELLI CIVIS ET SECRE-
tarii Florentini, Historiam Floren-
tinam complectens.

Videri fortasse possit iis, qui superiorem librum lecturi sunt, res Florentinas scripturo, vix convenire, ad ea, quæ in Longobardia Regnoque Neapolitano gesta sunt, narrationem suam extendere: verum istiusmodi narrationes, neque hactenus omittere volui, neque deinceps intermissurus sum. Licet etenim de rebus universæ Italiæ me scripturum, nusquam pollicitus sim, non tamen omittenda duco, quæ memoria digna in ea regione obtigere. Siquidem ea omittendo, historia nostra minus dilucida grataque futura esset, præsertim quod ex reliquorum Italiæ Principum negotiis, ut plurimum bella, quibus Florentinis interesse necessum erat, originem traxere, sicuti ex bello inter Joannem Andium Regemque Ferdinandum gesto, odia illa inimicitiaque capitales sunt, quæ postmodum Regem illum Florentinamque, Rempub. præcipue vero familiam Mediceam exercuerunt. Querebatur siquidem Rex, non modo in bello isto se neglectum, verum etiam hostem suum favore habitum fuisse, quæ quidem suspensiones, maximas deinceps calamitates produxere, quas porro narraturi sumus.

Postquam vero historiæ meæ series, quoad res nimirum extra urbem gestas, ad finem usque anni MCCCCLXIII, pertigit, eam ob rem necesse est, si res in urbe actas narrare velim, eas aliquot annis altius repetere: priusquam verò ad ea narranda accedam, lubet ex consuetudine mea quædam ad ea præfari.

Solent

Solent ergo illi, qui Respub. perpetuo concordēs esse posse arbitrantur, ut plurimum ea opinione longissime falli. Verum siquidem est, alias divisiones Rebuspub. prodesse, obesse alias: nocent illæ, quæ partiū studiis secessionibusq; nituntur, profunt, quæ citra partium studia aluntur. Postquam igitur Rempub. constituitur, nullo pacto præcavere licet, ne inimiciæ olim in ea suboriantur, at prospiciat saltem, ne ad partes secessionesque proclivis sit.

Sciendum igitur est, duobus potissimum modis, cives authoritati suæ consulere posse, publicis nimirum & privatis rationibus. Publice authoritas parari solet, si vel prælio vincas, vel urbes expugnes, vel legatione prudenter defungaris, vel Rempub. sagaci felicique consilio juves. Privatim eam adipisci queas, si modo in hunc, modo in illum civium beneficia conferas, vel ejus coram magistratu patrocinium suscipiendo, vel pecunia eum juvando, vel honorarium ad dignitates promovendo, & tandem donis, studiisque publicis, plebem tuam faciendo. Hinc porro sectæ partesq; originem ducunt: quod vero authoritas hunc ad modum comparata, nocere, eò altera, si partium studia procul absint, Rebuspub. emolumento esse solet, utpote quæ publico, non privato commodonatur. Licet vero nullo pacto, inter cives eum ad modum comparatos, præverti queat, ne odia inter ipsos gravissima oboriantur, postquam tamen neminem habebant, qui proprii commodi gratia ipsos sectetur Reipub. nocere non possunt, sed potius commodo ejus inserviunt: siquidem necesse est, si alii alios vincere cupiant, ut ad Reipub. incrementum sese convertant, atque se invicem observent, ne rationem civilem excedant.

Inimiciæ poro Florentinorum, semper sectis partibusq; constabant, eamq; ob causam semper nocebāt: siquidem nulla partium, quæ victoria potita esset, unquam unita stetit diutius, quam dum pars adversa vires adhuc haberet, quamprimum vero ea devicta ex-

inctaque esset confestim illa, penes quam victoria remanserat, cum neque metu coherceretur, neque prudenti consilio fulciretur, iterum in partes discedere coepit.

Exstitit pars Cosmi Medicei anno MCCCCXXIIII, superior, verum quod victa pars, viris magnis atque potentibus abundarent, ex metu hæc aliquandiu unita humanaque adeo mansit, ut ejus sectatores neque inter sese aberrarent, neque ullis sinisteris rationibus, Populi odium in se provocarent, adeo, ut quoties illi, qui Rempub. tum administrabant, benevolentia populi, ad stabiliendam munendamque suam auctoritatem, opus haberent, eo omnino benevolo uterentur, omnemque potentiam, totque dictaturas, quot licebat, facile obtinerent, adeo ut ab anno MCCCCXXXIIII, ad annum usque LV, hoc est, spatio XXI, annorum, Dictaturam sexies, idque plerumque consiliorum opera, repeterent.

Erant id temporis, quod sæpius jam diximus, Florentiæ duo cives potentia conspicui, Cosmus nimirum Mediceus & Nerius Capponius. Ac Nerius quidem, auctoritatem suam publica via adeptus erat, eamque ob rem, amicos habebat multos, sectatores autem paucos. Cosmus vero, qui tam publica, quam privata ratione, potentiam suam consecutus esset, & sectatores habebat quamplurimos. Perro, postquam hi duo, quoad ambo superstites essent, semper concordia studuissent ea ratione factum est, ut quidquid ipsis libitum esset, id citra difficultatem à Populo obtinerent, quod nimirum ipsorum potentia benevolentia mista esset.

Cum vero sub annum MCCCCCLV. Nerius à vivis excessisset, adversaque Cosmianis pars extincta esset, ibi porro auctoritas eorum, qui vicissent, laborare coepit, cujus quidem rei Cosmi amici, utpote in administratione Reip. potentissimi, ipsimet in causa fuere: quod nimirum tam partem adversam, utpote extinctam, nihil amplius metuerent, quam hujus

*Cosmianæ
partes ipsæ
in partes
secedunt.*

hujus potentiam imminutam cuperent. Atque ea quidem animorum constitutio, divisionibus illis, quæ postmodum anno L V. erupere, ansam præbuit, quibus nimirum ii, in quorū manibus administratio sita erat, in Consiliis, quibus de publica administratione agebatur, ipsimet authores existerent, ne Dictaturæ potestas repeteretur, neque ex definito numero magistratus peterentur, sed ii sorte, prout olim consuetum esset, legerentur.

Ad hos conatus coercendos, Cosmo duæ viæ patebant, una quæ aperta vi cum iis, qui partes suas sequebantur, administrationem occuparet, atque adversarios everteret, altera, qua ad eos conatus coniveret, tandemque temporis successu amicis suis demonstraret, non sibi, sed ipsis, tali arte authoritatem everfam ire. Atque ex his duabus viis, posteriori insistere constituit, neque etenim ignorabat, in istiusmodi Reip. administratione, nihil discriminis sibi metuendum esse, quod nimirum urnas amicorum nominibus refertas esse nosset, inque suo arbitrio situm, administrationem quandocunque visum esset occupare.

Postquam igitur ad magistratum nomina, sorte legenda, jam deventum esset, ibi vero populo recuperatam libertatem videbatur, iique qui ad Rempub. sedebant, jam non ex arbitrio potentiorum, sed liberis suffragiis judicare, atque modo hunc, modo illum, potentioris cujusdam clientem, coercere cœperunt, qua quidem ratione successit, ut illi, qui modo ædes suas, tam muneribus quam salutatoribus refertas conspexissent, iis jam unde quaque vacuis uterentur: insuper eos jam sibi æquales haberent, quos non adeo dudum, longo post se intervallo reliquissent, multosque superiores, qui modo æquales exstitissent.

Neque jam amplius in pristino honore haberi, imo multoties rideri atque explodi, atque tam de ipsis, quam ipsorum administratione, nulla omnino ipsorum dignitatis habita ratione, sermones duci, adeo ut prope modum cognoscerent, non Cosinum, sed seipsos ex arce authoritatis turbatos esse.

Quæ quidem omnia Cosinus prudenter dissimulabat, imo si quæ deliberatio, qua populo gratum foret, oriretur, ipse inter primos qui eâ suaderet esse voluit. Id porro potentiores maximopere perturbavit, atq; Cosino viam monstravit, qua illis oculos aperiret quod ratio illa exactionis, quam Catastum superioribus libris nuncupatam diximus, qua non ex hominû arbitrio, sed ex lege fortunæ cujusq; excutiebantur, revocari inciperet. Ea etenim lex rogata, magistratusque ad eam exequendam jam constitutus, eos in unum convenire, atque ad Cosinum rogatum pergere coegit, ut sese, unaque pariter seipsam, à manibus plebis eripere, atque eam faciem Reip. restituere niteretur, quæ tam ipsius potentiam, quam ipsorum existimationem conservasset. Ad quæ Cosinus, non detrectare id se quidē, verum omnino velle, ut id legitima via, atq; populo volente fiat, de vi porro, ne verbum quidem ipsi facerent.

Tentatum igitur in Consiliis, an Dictatura obtineri posset, verum id frustra, eam ob rem potentiores civium Cosinum denuo convenēre, eumque quam humiliter obsecraverunt ut ad concionem quam Parlamentum supra nominavimus plebem convocare vellet, quod tamen se facturum constanter negavit, utpote qui ipsos errorem suum manifestius palpare cuperet. Donatū porro Coquum, Gonfaloneum, quem vocari diximus justiciæ adeptum, atque concionem invito Cosino convocare conatum, tam ridiculis modis ipse unaque qui secum administrabant, excepit, ut is mente excideret, atque stipitis instar domum ablegaretur. Postquam vero minus consultum esse noverat, eousque rem protrahere, donec ea potestatem tuam effugiat, eam ob rem, cum Lucas Pittius, vir animosus & audax, munus istud Gonfalonerii adeptus esset, jam tempus adesse ratus, quo voto potiri posset, hujus arbitrio rem gerendam committi commode posse constituit, ut si finistre fortassis eacaderet, culpa ejus in Lucam, non in seipsum conferretur.

Ergo

Ergo Lucas, sub initium sui magistratus, non semel apud populum, de revocanda Dictatura, agere cœpit, verum semper repulsam passus est. Ad minas ergo, injurias verbaque fastuosissima deveniens, tandem etiam factis rem adgressus est. Mense siquidem Augusto anni MC CCCLXVIII, die S. Laurentio profesto, postquam in Palatium armatos quamplurimos recepisset, populum in forum convocavit, atque vi armataque manu ad ea ipsos adigit, ad quæ sua sponte descendere hætenus noluis-
 sent.

Ergo recuperata administratione, atque dictatura, (quam Balam vocari sæpius diximus) constituta, lectoq; ex paucorum arbitrio magistratu, quo novum regimen, vi inchoatum, terrore porro stabilirent, eam ob rem Hieronymum Machiavellum, unâque cum ipso alios relegarunt, non paucos præterea dignitatibus privarunt. Atque Hieronymus ille, quod postmodum fines exilii egressus esset, inter rebelles haberi cœpit, tandemque, cum Italiæ Principes, contra patriam, concitare niteretur, in agro Lunensi, ab uno eorum proditoriè captus, atque in vinculis Florentiæ necatus fuit.

*Novæ / res
scripturæ ex
apud Flo-
rentinos:*

Fuit hæc administrationis ratio, eo quo duravit otennio, plane intolerabilis & violentia: postquam etenim Cosmus, tam senii, quam valetudinis nomine imbecillior, curis publicis tam sedulo, ac solitus antea fuerat, interesse amplius non posset, eam ob rem, prædæ paucorum civium, universa civitas exponi cœpit.

Lucas porro Pittius, ob operam Reip. præstitam, equestri torque donatus, ipse neminus gratus erga patriam, quam ea erga ipsum fuisset, haberetur, curavit, ut qui priores artium antea vocabantur, impofterum Priores libertatis audirent, atq; ea ratione, amissæ possessionis, vel saltem titulo gauderent: præterea sancivit, ut justitiæ signifer, cui ad dextram amborum Rectorum locus erat, deinceps medius inter hos sederet. Atq; quo Deum, earû Sanctionum authorê habere videretur, publicis precationib. solenniter, pro recuperatis honoribus ipsi gratiæ acte-

Tulit Lucas ea ob gesta, tam à Repub. quam ipso Cosmo splendidissima dona, quæ porro, ab universis ferè civibus, cumulata fuere, adeo ut ea viginti Hungaricorum millium pretiū æquare dicerentur, quā quidē ob rem ejus autoritas eousq; exerevit, ut jam non Cosmus, sed ipse urbem administraret, indeque animo adeo augetur, ut bina ædificia, plane superba atque Regia, alterum in ipsa urbe, alterum ad primum ab ea miliare, quod Rucianum nuncupabatur, exstrueret, quorum quidem id, quod in urbe cœperat, amplitudine sua, omnia quæ à privatis civibus hætenus exstructa fuissent, facile superabat, cui porro absolviendo nullæ, quantumvis insolitæ, rationes prætermisæ, adeo ut non modo cives privatique homines eo contribuerent, sed etiam ærariorum publicorum atque populorum dona, undique eò confluerent. Præterea quotquot vel urbe pulsati essent, vel homicidia, furta, aliave crimina, publicis suppliciis plectenda, perpetrassent, hisce omnibus, modo eorum opera, ad ædificia ista, quidpiam conferre posset, tutissimum apud ipsum asylum patebat. Reliqui civium, licet non adeo splendide ædificarent, tamen violentia atque rapacitate ipsi nihilo cedebant, adeo ut Florentia, quantumvis publico, hoste destituta, à civibus propriis depopularetur.

*Appropiis
porro civi-
bus exhan-
cos.*

Atque sub hæc tempora bellum, in Regno Neapolitano, gestum, cujus supra mentionem fecimus, incidit, cui aliud accessit, quod in Flaminia Pontifex contra Malatestas moverat, utpote quos Arimino atque Cesena expulsos cupiebat, adeo, ut inter eos motus, conatusque de bello Turcico, Pontifex Pius vitam omnem duceret. At Florentia, divisionibus cladi-
busque intestinis, laborare pergeret.

*Cosmi Me-
dici obitus.*

Diximus paulo ante, divisionem istam, ex causis quas narravimus, inter partes Cosini originem anno LV. summis, verum id temporis ipsius prudentia sopitam fuisse. Postquam vero morbi paulatim apud ipsum invalescerent, tandem anno LXIII. vitam cum morte commutavit. Doluere sane mortem ejus

ejus non modo amici, sed etiam inimici, ii siquidem qui publicæ administrationis causa ipsum minus amaverant, postquam animadvertissent, quam avare, ipso adhuc vivo, ab aliis deprædati fuissent, qui nimirum ejus authoritati atque existimationi vel id tribuebant, ne omnino intollerabiles essent, non præter rationem metuebant, ne ipso è medio sublato, plane pessumderentur: neque etenim in Petro, ejus filio, magna ipsis spes erat, nam licet is facili esset ingenio, quod tamen etià ipse cū valetudine adversa cōflictaretur, præterea in rebus gerendis recense esset, timebant, ne istorum existimationi cedere, necesse haberet, ut adeo ipsis, jam omni fræno solutis, ad omnes injurias via proclivior futura sit.

Fuit Cosinus omnium civium, quos non modo Florentia produxit, verum etiam quotquot unquam Resp. togatæ, quarum memoria superest, extitere, celeberrimus: siquidem non solum authoritate atque divitiis, verum etiam liberalitate atque prudentia, omnes istius sæculi facile superavit, liberalitate etenim, inter alias ipsius virtutes, atque magnificentia, omnes alios homines prætergressus, iis intermediis, supremam Reipub. administrationem adeptus erat. Quæ quidem liberalitas, ab obitu potissimum ipsius, postquam nimirum Petrus suarum facultatum rationem inire cuperet, manifesta fuit: siquidem nemo civium, alicujus nominis, in urbe erat, qui non magno ære ipsi teneretur, postquam nimirum Cosimo moris fuisset, quam sæpissime non rogatus, necessitatibus viorum nobilium subvenire.

Magnificentiā porro ex ædificiis, ipsius sumptibus paratis, patuit: In ipsa siquidem urbe, cœnobium, templeque S. Marci, atque Laurentii, monasterium præterea S. Verdiani, in montibus porro Fesulanis, S. Hieronymum, Abbatiam, atque in Mugello, cœnobium Fratrum minorum, non modo restauravit, sed ex fundamentis ipsis duxit. Præterea templa ad S. Crucem, ad Servos, ad Agnos, ad S. Miniatum, splendidissimis altaribus atque sacellis illustravit; easque

*Cosmi vita
& laudes.*

Liberalitas.

Magnificentiā.

ædes porro ornamentis, quæ ad cultum spectant, omnis generis referat.

*Studium in
pauperes.*

Hicce publicis ædificiis, privata insuper accessere, unas siquidem in ipsa urbe ejus magnificentiæ, quæ tantum civem decebat, præterea ad Carraggium, apud Fesulanos, Cafaggiolos, Trebiumq; palatia non privato cive sed Rege digna, extruxit, neque magnificentiam suam, Italia sola, comprehendere contentus, apud ipsos Hierosolymitanos Xenodochium, quo pauperes & infirmi reciperentur, fieri curavit, atque his ædificiis, ingentem auri vim absumpsit.

*Modestia
atq; huma-
nitas.*

Quamquam vero isthæc ipsius ædificia, resque gesta, omnino Regiæ, atque ipse solusque Reipub. Florentinæ Princeps esset, nihilominus ea prudentia res suas moderari consueverat, ut civilem modestiam, rationibus suis, nunquam excederet, sed tam in colloquiis, quam vehendi, omnibusq; vivendi modis, affinitatibusque, semper intra modestiæ fines sese contineret. Neque etenim ignorabat, res communem

” modum excedentes si ea indies oculis obversentur, longe majorem invidiam conciliare, quam si sint quidem, at modestia obtegantur atque delirescant. Eam ob rem, cum filiis suis nuptiæ quærendæ essent, eas non ex principum familiis petiit, sed Joanni Corneliam Alexandriam, Petro vero Lucretiam Tornabuoniam junxit, Ex Petro, nepotes, Blancam Guilielmo Pazzio, Nanninam vero Bernardo Rucellaio matrimonio locavit.

Prudentia.

Ad res porro publicas, tam pervestigandas quam tractandas, sagacitate omnes sui seculi Principes, longo post se intervallo reliquit, Atque hinc quidem factum est, ut in tanta fortunæ inconstantia, eaq; in urbe, quæ tam variis ingeniis animisq; agitabatur, ipse, perpetua ejusdem fortunæ serie, XXXI. annis uteretur. Prudentia siquidem sua, res adversas ex longinquo prospiciebat, indeque vel earum incrementa avertēbat, vel si forte eas vires adipisci contingeret, ne tantopere iis offendi posset, præcavebat. Atq; iis quidem rationibus, non modo intestinam, sed etiam multorum Principum ambitionem, tanta felicitate cohercuit

quit, ut illi qui Florentinis. fœdere jungerentur, ut plurimum aut vincerent, aut æquo Marte pugnarent, qui vero sese opposuissent, ii aut temporis atque facultatum, aut etiam non raro ditionum suarum jacketuram paterentur.

Hujus rei Venetorum Respub., amplissimum testimonium esse queat, utpote quæ ipsi conjuncta, Philippo Duce semper superior, disjuncta vero, tam ab eo, quam à Duce Francisco, victa oppressaq; eoq; præterea tempore, quo ea, unâ cum Alfonso Rege, Florentinis bellum inovere cœpit, tam Venetorum Respub. quam regnum Neapolitanum, adeo fortunis exhaustum ejus opera fuerit, ut ipso credita sua reposcente, pax ex ejus arbitrio ipsis amplectenda esset.

*Fortuna
prosperrima.*

Angustia ergo, quibuscum ipsum, tam in urbe, quam extra eam conflictari contingit, tam ipsum felici exitu, quam inimicos ejus damno affecerunt, siquidem, ut civiles discordia ejus auctoritatem in ipsa urbe ita motus qui extra eam, ipsi potentiam atque existimationem peperere: adeo ut ejus industria, vicus S. Sepulchri, Monsolei, Casentinum, Vallisque Bagni patriæ imperio adjiceretur, ipsiusque virtute atque fortuna, tam hostes exstinguerentur, quam amici, immensum crescerent.

Ætas.

Natus erat anno MCCCCLXXXIX, ipsa Cosmi & Damiani die. Adolescentiam gessit sollicitudinis & discriminis plenam, sicuti ex ipsius vinculis, exilio, mortisque præsentis periculo, videre licet, quibus accessit, quod ex concilio Constatiensi, quo Pontificem Joannem comitatus fuerat, post ejus exauctorationem, ipsi, aliena veste oblecto, fuga salus quærenda fuerit. Verum ab anno ætatis quadragesimo, adeo prospera fortuna uti cœpit, ut non modo illi, qui publicæ rei causa ipsi jungerentur, verum etiam, qui per universam Europam ipsius res gerebant, ejusdem fortunæ participes fierent, multæque familiarum Florentinarum inde immensum locupletarentur, quod Tornabuonorum, Benciorum, Portinariorum & Sasseto-

Discrimina.

Opes immenses.

rum

rum familiæ, abunde fidem facere queant, post quos præterea ii, qui ab ipsius consiliis fortunisque pende-
bant omnes, adeo divitiis excrevere, ut licet in tem-
plorum, aliorumque ædificiorum structuras, atque
eleemosynas, immensam, auri vim indies erogaret,
nihilominus aliquoties apud amicos quereretur, se
nunquam eousque largiendo in Dei honorem pro-
gressum, ut Deum rationibus suis debitorem habe-
ret.

*Corporis
habitus.
Eloquentia.*

Erat habitu corporis mediocri, colore fusco, aspe-
ctuque venerabili: Doctrina nulla imbutus, verum
eloquentissimus atque naturali scientia dotatus,
eamque ob rem erga amicos officiosus, erga egenos
misericors, in conversatione utilis, in consiliis cautus,
in exsequendo promptus, in dictis atque responsioni-
bus acutus pariter & gravis. Significaverat ipsi
Reinaldus Albizius, sub initium exilii sui, Gallinam
ovis incubare: cui responderi curavit, haud illam feli-
citer extranidum. Aliis, qui haud se dormire dixe-
rant, id se facile credere respondit, se etenim ipsis so-
mnum excussisse. De Pontifice Pio, qui Principes
Christiani orbis in Turcas concitare conabatur, age-
bat, eum senem esse, nihilominus ea, quæ adolescen-
tum essent curare. Venetorum legatos, qui unâ
cum Regis Alfonsi oratoribus, conquestum ad Flo-
rentinos missi fuerant, detecto capite interrogavit,
cujusnam coloris capillos gereret? cum illi canos
esse respondissent, subjunxit, atque propediem Sena-
tores vestri æque canis capitibus cōspicientur. Inter-
rogaverat ipsum uxor, paucas ante obitum horas,
cur oculos clauderet? quo eos assuescam, respondit.
Cum ab exilio reverso, cives quidam ipsi exprobra-
rent, civitatem deturpari, ex qua tot viri boni expel-
lerentur, dixit, satius esse civitatē deturpatam, quam
eversam, habere porro ex duabus ulnis panni purpu-
rati virum bonum exire, neque imperia, Paterno itris
conservari. Quæ quidem voces, adversariis occasio-
nem calumniandi præbuere, tanquam magis se ipsum
quam patriam, atque hanc potius quam futuram vi-

tam

tam amaret. His multa ipsius diſſerta conjungi poſſent, quæ tamen, ut minus neceſſaria, omittenda duco.

Magna porro benevolentia literatos doctosque proſequebatur, eamque ob rem Argiropolum, virum Græcum, eoque ſæculo magno in precio habitum, conduxit, quo juventus Florentina Græcas litteras edoceretur. Alebat porro in ædibus ſuis Marſilium Ficinum, alterum Platonice philoſophiæ patrem: eumque ſummo amore proſequebatur, tandem quo is commodius ſtudiis ſuis vacare, ipſeque magis ex ſententia eo uti poſſet, cum amœniſſimo prædio, quod ipſius ad Carreggium contingebat, donavit. Atque hæc quidem viri prudentia, divitiæ, ratio vivendi, atque fortuna effecerunt, ut à civibus tam amaretur quam metuèretur, atque porro à Principibus non modo Italiæ, verum etiam univerſæ Europæ, maxima in exiſtimatione haberetur, unde quidem ipſius poſteris licuit, non modo virtutem ipſius æquare, ſed etiam fortunis eum antecire, eaque authoritate, quæ Coſinus Florentiæ pollebat, non tantum in urbe, verum etiam in orbe Chriſtiano potiri.

Interim poſtrema ipſius ætas, ærumnis non caruit. Siquidem duorum filiorum alterum, Joannem nimirum, in quo ipſi plus ſpei erat, amiſit, alterum valedudinarium, eamque ob rem, neque publicis neque privatis negotiis parem, reliquit: adeo ut aliquando, poſt mortem filii, per ædes delatus, ingemiſcens diceret, atqui hæc ædes nimis amplæ ſunt tam parvæ familiæ. Porro majestatem animi ſui, etiam hoc non mediocriter afflixit, quod patriam non majore dominio amplificare ipſi obtigiffet, idque eo plus doluit, quod ſe à Franciſco Sforzia deceptum arbitraretur, utpote qui ſæpius pollicitus ipſi fuiſſet, ſi eum Mediolano aliquando potiri contingeret, ſe Luccenſes imperio Florentinorum ſubjecturum, quibus tamen verbis fides defuit, ſiquidem Comes ille, cum fortuna, animum pariter mutaverat, atque Ducatu potitus, imperio quod armis adeptus erat, per pacem frui maluit:

Amor erga literatos.

Animi moleſtia.

luit: ab eoque tempore, quo eò fortunæ conscendisset, vel in Cosini, vel in cuius alterius gratiam, bellis sese implicare nunquam persuaderi potuit, nisi forte defendendi sese necessitate eò adigeretur: Quæ quidē res Cosinum non mediocriter, angebant, quod nimirum sibi videretur, operam atque oleum, quo hominem ingratum atque perfidum eveheret, perdidisse. Urgebat illum præterea, quod ob valetudinem, nec publicis nec privatis negotiis, pristina sedulitate tractandis, se jam parem animadverteret, quæ quidem utrinq; Respub. nimirum à civibus, fortunæ vero à ministris atq; filiis perperam administrarentur. Atq; eas quidem ob res, senectute ipsum minus tranquilla frui contigit, obiit tamen gloria cumulatisimus, summiq; nominis: siquidem non modo cives omnes, tam intra quam extra urbem, verum etiam universi Christiani orbis Principes, ipsius mortem se dolere, apud Petrum filium testati sunt, funeri porro ejus omnes cives interfuere: ossa templum S. Laurentii excepit tumuloque inscriptum publico *Patri Patriæ*.

Neq; vero mirari quæmpiam velim, quæ historiam universalem me scripturum professus sum, quod hæc in parte eos imitatus fuerim, qui vitas heroum, describendas adgressi sunt, postquam etenim Cosinus, plane singularis rarusq; cives fuit, facere sanè non potui, quin extra instituti seriè, ad ejus laudes deflecterem.

*Ludoicus
Gallie Rex
belli peti-
tus.*

Dum ergo Italia, cum quem supra recensuimus ad modum, comparata esset, interim Ludoicus Galliarum Rex, gravissimo bello, quod ipsi regni proceres, Francisco Britanniae Duce, Caroloque Burgundo sociis moverat, implicatus erat, adeo ut iis necessitatibus impedito, Joannis Andii res, apud Genuenses, inq; Regno Neapolitano curare ipsi minime liberum esset, sed potius aliunde auxilia conquirere necesse haberet. Eam ob rem, urbem Sabaudiae, quæ hætenus penes Gallos manserat, ejusque imperium in Franciscum Ducem contulit, ipsiq; præterea concessit, ut Genuenses sibi subjiceret. quæ quidem occasio cupide arrepta, in causa fuit, ut Dux tan-

ta amicitia pollens, Adorniorum præterea favore ad-
 jutus, Genuësiū imperio haud difficulter potiretur.
 Quo ergo sese Dux Regi non ingratum probaret, vi-
 ciissim ipsi M.D. equites, Duce Joanne Galeazio, filio
 suo natu majore, subsidio ire curavit.

*Dux Fran-
 ciscus Ge-
 nua potitur.*

Postquam igitur Ferdinandus, universo jã Regno
 Neapolitano, Dux vero Ducatū Mediolanësiū atq;
 Genuësiū imperio potitus, interq; ipsos amicitia, affi-
 nitate firmata esset, utriq; deinceps animū, adplicare
 cœpere, qua porro ratione sese undequaq; sic munirēt
 quo tā imperiis partis tuto perfui, q̃ eadē ad hæredes
 libere transmittere possent. Eam ob rem, omnino ne-
 cessarium esse constituerunt, tam ut Rex Barones il-
 los opprimeret, qui Joanni Andio contra ipsum mili-
 taverant, quam ut Dux operam daret, quo militia
 Bracciorum, utpote naturali odio sibi adversa, extin-
 gueretur, quæ quidem, Jacobo Piccinino duce maxi-
 ma in exiltimatione habebatur, utpote qui primus
 copiarum dux in universa Italia audiret, cæterū nulla
 ditione peculiari gauderet, eāq; ob rē omnib. qui im-
 perio aliquo potiebantur, metuendus esset, imprimis
 vero Duci, suo pte exemplo edocto, videbatur vivo
 Jacobo neque se tutum esse, neq; imperium tuto ad
 posteros propagare posse.

Rex ergo omni industria arteque ad conciliandos
 circūq; veniēdos Barones suos usus, felicē rei succes-
 sū habuit, siquidem illi ex bello manifestissimū sese di-
 scrimen, ex transactione vero aliquatenus ambiguum
 manere animadvertēbant. Cum ergo hominibus naturale
 sit, ut mala certissima potissimum fugiant, inde porro conse-
 qui solet, ut inferiores à superioribus facile circumveniantur.

Ergo pacem à Rege oblatam, Barones, ob manife-
 stissimū belli periculum, amplexi, inq; ipsius clientelā
 concedentes, postmodum ab eo variis modis atq; aliis
 aliisq; titulis paulatim extincti fuēre: quæ quidē res
 Jacobo Piccinino, qui id temporis Sulmone cū copiis
 agebat, maximē suspicioni fuit. Ergo quo ipse Regē
 præverteret, apud Franciscū per amicos conciliatio-
 nē tentavit, ab eoq; impetratis amplissimis pollicita-
 tionib. tandem ad eum, centum equis stipatus, Medio

lanum concessit. Militaverat sub patre postmodum unâ cum fratre, primo Duci Philippo, postea vero ipsis Mediolanensibus, Jacobus permultos annos, eamque ob rem, complures Mediolanensium, amicitia sibi junxerat, universæque urbis benevolentiam promeruerat, quæ quidem ex occasione augmentum recepere, Sforziis siquidem secunda fortuna, atque potentia, invidiam conciliaverat, Jacobo contra res adversæ, tum diuturna ejus absentia, commiserationem apud populum Mediolanensem, ejusque videnti maximum desiderium excitaverant, quæ quidem sub ejus adventum manifesto sese prodidere, siquidem pauci ex nobilium ordine fuere, qui ipsi obviam non progredierentur, præterea magna eorum, qui ejus videnti desiderio tenebantur, copia, per vias confluerat, nomenque ipsius per universam urbem exaudiebatur, adeo ut ea animorum propensio, ipsius exitium maturaret: atque Ducis alioquin suspicacem animum, desiderio ejus opprimendi eo amplius accenderet.

*Jacobus
Piccininus
Francisci
Ducis no-
tham ducit.*

Quo vero id minus depræhendi posset, curavit Dux, ut nuptias Jacobus cum filia sua notha Drusiana, quam jam dudum ipsi desponderat, celebraret, quibus peractis deinceps cum Ferdinando egit, ut eum ad se reciperet, atque copiis suis, centum millium florenis annuo stipendio numeratis, præficeret.

Quibus eum ad modum peractis, Jacobus unâ cum conjuge Drusiana, Ducisque legato, Neapolim profectus, honorifice & gratanter ibidem exceptus, atque satis diu solenniter habitus fuit. Postquam vero Sulmonam, ad copias suas regredi cuperet, veniamque ejus rogasset, à Rege ad convivium in arcem vocatus, eoque peracto, ipse unâ cum filio Francisco, in vincula conjectus, pauloque extinctus fuit.

*A Ferdinā-
do Rege ex-
tinguitur.*

Atque hunc ad modum Italiæ nostræ proceres, eam virtutem, qua ipsemet destituebantur, apud alios metuebant, atque extinctam cupiebant, quia quidem

dē re eam provinciam, tot cladibus & calamitatibus exposuere, quibus cum illam paulo post conflictari contigit.

Inter hæc gesta, Papa Pius res Flaminiae composuerat, inde ad bellum Turcis inferendum conversus, quod jam pace undique parta commodius licebat, in Turcas. *Novi motus Pontificis in Turcas.*
 eadem via, qua antecessores sui institerant, idem urgere cœpit, cui quidem rei omnes Principes, quā copiis, quā opibus, opem suam pollicebantur, inter cæteros vero Matthias Hungariæ Rex, Carolusque Burgundiæ Dux, bello ipsi interesse decreverant, eamque obrem copiis omnibus præfecti fuerant, negotiumque eousque deductum, ut Pontifex spe rei bene gerendæ plenus, Romā Anconam commigraret, quo loci universus exercitus ex constituto convenire, atque Venetorum classe mare trajicere debebat. *Elur in die valida an nona vesp dia.*
 Ergo post Pontificem, tanta hominum copiā eō confluere undique cœpit, ut paucorum dierum intervallo omnis annona, etiam quæ aliundē subvehebatur, consumpta esset, omnesque jam famē laborarent. Præterea nec pecuniæ necessitatibus eorum, qui eā indigebant, sublevandis, supererant, nec arma militi suppeditabantur, Matthias etiam ipse unāque pariter Carolus nusquam comparuerē. Veneti quidem aliquot triremibus sub præfecto quodam classis, ibi se se conspiciendos exhibuere, non quod eæ ad trajiciendas copias sufficerent, sed potius, ut fidem observasse dicerentur. Inter quos quidem motus, labores, atque molestias Pontifex senio & valetudine confectus, vitam cum mortē commutavit, à cuius porro obitu, quique ad sua dilabi cœperē.

Successit ipsi Anno MCCCCLXV. Paulus *Papa pius II. moritur.*
 III. Venetiis oriundus. Anno post, hanc vitam deseruit, (adeo ut fere fatale videretur, omnia imperia Pontifex
Paulus III.
Francisci Ducis moris.
 Italiæ ea tempestate mutationem pati) Franciscus Dux Mediolanensis, cui successit Galeazius filius. Atque ab hujus quidem Principis obitu, dissidia Florentinos manifestius agitare cœpere. Mortuo siquidem Cosmo, Petrus i; sius filius, facultatūq; omni-

*Petri Me-
dicei insti-
tutum.*

um atque dignitatum hæres, vocato ad se Dietisalvo Nerone, summæ authoritatis viro, interque reliquos cives præstantissimo, inq; cuius fidem Cosmus eoque recubuerat, ut moriens, ex ejus consilio, omnes facultates, resque suas omnes, Petrum deinceps administrare vellet, ipsi fidem, quam Cosmus in eum collocasset explicavit, inde oratione deflectens, de se ipso verba facere, animumque suum qui non minus erga cineres patris, quam erga vivum affectum esset, patefacere, tandemque de administratione, tam publicarum quam privatarum rerum, ejus consilium rogare cœpit: quo vero à facultatibus initium fieret, cupere se omnes suas expensæ atque accepti rationes, ipsi concedere, quo nimirum eo certius de singulis statuere, suoque consilio ipsi adesse posset. Promisit fidem & sedulitatem in omnibus Dietisalvus, verum postquam rationes inspexisset, accuratiusque per-
lustrasset, eas omni ex parte restitutione opus habere animadvertit.

*Dietisalvi
Neronis in
ipsum ani-
mus sub do-
lus.*

Ergo cum hominem propria potius ambitio, quam fides erga Petrum, aut beneficia à Cosmo accepta agitent, rediū multumq; apud se deliberata tandem Petri authoritatem atq; existimationem, quam Cosmus ipsi ferè hæreditariam reliquerat, evertere constituit, eamq; ob rem eum conveniens, consilio in speciem honesto atq; minime iniquo, verū sub quo exitium Petri lateret, demonstrare cœpit, nimirū quantū disperse res suas habere, prospiciendumq; ipsi omnino esse, ne unā cum tot malis nominibus, etiā de fortunæ dignitateq; periclitaretur. Huic vero discrimini honestius vix obviam iri posse, quam si studiose omne æs, quod pater, tam intra quā extra urbem liberalius commodaverat, tanquam conceditū repeteret. Postquā etenim Cosmus, quo multos sibi, tam in Repub. quā extra eam, amicos pararet, omnibus fortunas suas liberalissime patere voluisset, eam ob rem æs quod ea ratione creditum fuisset, immensum erat.

Videbatur id consilium Petro, tam utile quam honestum, quod nimirum discrimen proprio ære aver-

tere

tereliceret, verum vix eas pecunias repetere instituerat, cum universi cives conqueri, & tanquam non propria, sed quæ ipsorum essent reposceret, nulla cuiusquam habita ratione, ipsum convitiis poscindere, atque ingratum avarumque vocare cœpere.

Eam igitur universalem invidiam, consiliis suis in Petrum concitavit, postquam Dietisalvus animadvertisset, clam apud Lucam Pittium, Agnolum Acciaivolum, Nicolaumque Soderinum re deliberata, Petrum universi autoritate atque dignitatibus emungere constituere. Ferebantur porro horum alii aliis de causis. Lucas quidem Cosmo succedere *Elm. 31* optabat, siquidem in id fastigium jam conscenderat, *Pittium* ut Petro subesse aversaretur. Dietisalvus vero sperabat, postquam Lucam administrationi universæ Reipub. imparem esse animadvertisset, amoto Petro, non longo post intervallo, Rempub. necessario in suas manus deventuram. Soderinus optabat civitatem magis liberam esse, atque ex arbitrio magistratuum administrari. Agnolo cum Mediceis privatae inimicitiae intercesserant, hanc ob causam. Duxerat jam olim Raphael Agnoli filius, Alexandram Bardorum, maxima cum dote, quam, seu ob suos seu aliorum defectus, tam socer quam maritus indigne habebant, eam ob rem Laurentius Hilario, adulescentulæ, affinis misericordia erga eam motus, nocte quadam multis armatis stipatus, eam ex ædibus Agnoli rapuerat. Conquesti eam ob injuriam Acciaivoli, ad arbitrium Cosini remissi fuere, atq; ab eo iudicatum, ut Acciaivoli Alexandræ dotem restituerent, porroque in adulescentulæ arbitrio situm esset, ad maritum redire. Videbatur Agnolo, se eo in negotio non pro amico à Cosmo habitum, eamq; ob rem, quâ in Cosinum evomere non poterat vindictam, in filium machinabatur. Nihilominus, in tanta amicorum diversitate, omnes unam eandemque causam prætendebant, tanquam Rempub. autoritate magistratuum, non ex arbitrio paucorum administrari cuperent.

Non præterea mediocriter odium in Petrum, e-

jusque mordendi occasionem cumulavit, quod eodem tempore multi mercatores fidem fallerent, cujus quidem rei culpa in Petrum translata, quod nimirum præter expectationem credita excutiendo, tot cives, non præter ignominiam damnumque Reipub. fallere docuisset. Quibus insuper & hoc accessit, quod de matrimonio, inter Claricem Urfiniam, atque Laurentium Petri filium maximum, sermo erat, quod quidem plerisque ansam calumniandi suppeditare amplissimam videbatur, manifesto nimirum constare, postquam Petrus affinitates Florentinarum familiarum fastidiret, jam urbem ipsum, tanquam civem, minus capere, atque proculdubio imperium ab eo queri: eum siquidem, qui cives inter affines habere nolit, eos servos sibi esse malle, eoque jure amicis destitui. Videbatur jam conjuratorum ducibus victoria in manibus esse, major siquidem civium pars jucundo libertatis nomine, (quo illi cupiditates suas illustraverant) circumventa, eorum studia sequebatur.

Dum ergo istiusmodi studia civitatem agitent, visum fuit quibusdam, qui civiles discordias averfabatur, conari num forte ea novis spectaculis coherceri sistique possent, siquidem *ut plurimum plebs otiosa, iis qui movere turbareque cupiunt, instrumento esse solet.* Quo ergo ea ab otio avocaretur, aliisque cogitationibus implicata Remp. omitteret, eam obrem, anno jam ab obitu Cosmi elapso non absentaneum esse, publicis spectaculis tandem urbem exhilarari, hinc inde ingessere, tandemque effecere, ut ea duorum generum splendidissima instituerentur. Primum spectaculum erat Magorum, qui stellam, Christi nati indicem, secuti fuerant: quod quidem tanto cum apparatu sumptuque exhibitum fuit, ut eo disponendo, universa urbs aliquot menses occuparetur. Alterum fuit hastiludium, ad quod præcipui Italiæ equestris ordinis viri confluxere, unaque cum juventute Florentina eo exercitii genere concurrere, inter quam quidem, Laurentio Petri filio palma, non quidem

dem ex benevolentia, sed ob ejus virtutem, tributa fuit.

His spectaculis ad exitum deductis, pristinae cogitationes reviviscere, majoreque cum studio quam usquam antea agitari cœpere, unde novae dissensiones, quæ Remp. gravissimè exercuerunt, originè duxere, porroque duplici de causa imensum amplificatæ fuere. Prima quidem quod Dictatura exspirasset, altera quod sub id tempus, Franciscus Mediolanensium Dux in fata concessisset, ejusque filius Galeazius per legatos pacta, quæ patri cum Florentinis fuerant, quibusque Respub. inter alia, Duci annuam pecuniam pendebat, confirmari petiisset.

Mediceis siquidem contrarii Principes, occasionem eam nacti, in publicis consultationibus, hisce petitis manifesto sese opposuere, neque etenim cum Galeazio, sed cum Francisco amicitiam initam, quo jam fatis erepto, nihil esset, quod ad eam resuscitandam urgeret, siquidem Galeazius illa Francisci virtute minime polleret, eamque ob rem tantundem commodi hinc sperari, nec possit, nec etiam debeat, quod si etenim à Francisco parum obtinere potuerit, proculdubio à Galeazio minus impetratum fore: quod si vero civium aliquis, privatae potentiae stabiliendae causa ipsi stipendia pendenda censeat, id porro civili rationi libertatique urbis manifesto contrariare.

Ad hæc Petrus, non consultum esse, ut ex avaritia sola, tam necessaria amicitia negligatur, neque ullam aliam rem Reip. Florentinae, atque adeo universae Italiae, tantopere ac fœdus cum Duce conferre, atque vel id saltem eo effici, ne Veneti, seu ficta amicitia, seu manifesto Marte ad ditionem illam occupandam, aspirare possint, siquidem dubitari minime debeat, primum distractæ inter Ducem & Florentinos amicitiae diem, eundem etiam belli Venetorum in Ducem initium fore, quem postquam adolescentem, recentis imperii, amicisque destitutum habere ipsis obtingat, haud difficulter eum, seu fraude, seu virtute,

circumveniri posse, quod quidem manifesto Reipub. Florentinæ exitio sit futurum.

Non satisfacere adversariis eæ rationes, inimicitia, que jam aperto erumperè cœpere, atq; quolibet partium noctu, diversis in locis, Medicei ad Crucettam, adversarii vero ad Pietatis conveniebant. Atque hæc quidem partes, ad Petrum evertendum, jam permultos civium sibi conciliaverant, atq; ad subscribendum in ejus ruinam pertraxerant. Inter alias ergo deliberationes, nocte quadam disputatum fuit, quam ratione potissimum rebus suis conjurati consulerent, in q; eo ab omnibus conventum, Mediceorū potentiā in fringendam esse, de modo saltem ambigebatur.

Altera, eademq; modesta magis ac moderata pars, suadebat, postquam Balia Dictatura expirasset, eo potissimum laborandum, ne ea repeteretur, qua quidem re impetrata, omnium desiderio jam satisfactum esse, siquidē ea ratione, administratio Reipub. penes magistratum atque consilia sit futura, quod quidem manifesto auctoritatem Petri imminuturum, eaq; in administratione Reipub. ejus clades etiam porro fidē ejus apud mercatores enervatura sit, ipsius siquidem opes eum in locū jam redactas esse, (ipsi modo fortiter obsistant) ne sibi ad ærarium publicum deinceps via pateat, adeo ut omnino de fortunis ipsius actum sit, quod quidem si impetraverint, nullum amplius ab ipso periculum superesse, sed potius ea via, citra exilia atque sanguinis effusionem libertatem recuperari posse, quod cuilibet bono civi potissimum spectandum sit. At si per vim eo pervenire constituent, sane rem summo discrimine non carere, siquidem non raro evenire soleat, ut ultro cadentem si negligas, ruina ipsius certo subsequatur, at si impellas, ille aliunde sustineatur. His accedere debere, quod si nulla extra ordinem via in ipsum aliquid moveant, etiam ipsi ansam præverti, ne ad arma amicorumque opem confugiat, at si nihilominus istiusmodi quædam præter occasionem conetur, tum id pristinae in ipsum invidiæ accessurum, penesq; omnes tantæ rem suspicioni futuram

turam, ut inde ipsius exitium facilius maturari, ejusq; opprimendi occasio emergere queat. Aliis vero ea procrastinatio minime placebat, quod nimirum tempus non ipsis, sed Petro profuturum affirmarēt, quod si etenim viis saltem ordinariis insistere velint, tum Petrum nullum discrimen, ipsos vero quamplurima manere, siquidē magistratus, licet infensus, ipsum in urbe laturus, amici vero eundem ad imperium urbis iterū promoturi sint, sicuti anno LVIII, evenisse meminerint. Licet vero prius consilium bonorum virorum sit, at hoc prudentum esse. Igitur dum odia in Petrum adhuc vigeant, ipsum exstinguendum, ejusq; rei perficiendæ hanc rationem esse, ut intra urbem armis sese quam optime muniant, extra vero Marchionem Ferrariensem conducant, ne ipsi inermes opprimi queant, rei q; gerendæ tempus, quo Magistratum suis partibus deditum eligi detur opperiantur. Constitutum ergo, ut nova dominorum optio exspectaretur, indeque exre nata consilium caperetur.

Erat inter conjuratos quidam Nicolaus Fedinus, quo ipsi à secretis utebantur: atq; is quidem certiore spe ductus, rem omnē ad Petrum retulit, ei q; conjuratorum nomina & subscriptiones explicavit. *Insidie Petro dedita.* Obstupuit Petrus ad tantā adversariorum copiā, præsertim quod ii civium præcipui essent: re igitur apud amicos deliberata, etiam suorum amicorum rationem ineamundam esse constituit. Cura porro ejus fidissimo cui-dā amicorū demādata, tantā Petrus animorū varietatē & inconstantia expertus est, ut non pauci, qui cōtra ipsū nomina dedissent, etiam pro ipso subscriberent.

Inter has clandestinas molitiones, tempus instare cœpit, quo optio novi magistratus repeteretur, factūque, ut Nicolaus Soderinus, Signo justitiæ, quod Gōsalonē sæpe vocavim⁹, potiretur. Atq; post tū videre licuit, quanta non modo præcipuorum civium, verietia toties cum plebis frequentia atq; applausu ad Palatiū eū fisti obrigerit, adeo ut inter eundū, capiti corona oleagina imponeretur, quo nimirū pateret, ab e omne salutem libertatēq; patriæ pendere. *Exploratum.*

" porro est, atq; hoc exemplo firmatum fuit, minime conferre,
 " si ineunte magistratu aut imperio, præter ordinem magna de
 " re existimatione cumulære, quod si etenim votis satisfacere
 " nequeas, cum hominum sit, majora sperare, quam ipsi
 " consequi possint, inde fit, ut temporis successu ea dignitas
 " vilescat, tibiq; infamiam parturiat.

Fratrem habebat Nicolaus Thomam Soderinum, qui omnibus prudentia, ille vero ferociora atque animo præstare judicabatur. Atque Thomas quidem Petro amicissimus, postquam ingenium fratris satis exploratum haberet, nihil nimirum eum, quam solam patriæ libertatem, atque ut ea citra ullius cladem recuperaretur, desiderare, author ipsi fuit, ut novas sortitiones faceret, urnasq; eorum civium nominibus expleret, quibus libertas patriæ grata esset, qua quidem re citra turbas, ulliusve injuriam aut cladem, administratio ad ipsius votum constitui atque firmari paulatim possit. Facile concessit in fratris prudentioris sententiam Nicolaus, vanisque hisce curis distentus, tempus suæ administrationis consumere perrexit, neque id reliquis conjurationis ducibus omnino ingratum fuit, utpote qui invidia moti, Rempub. Nicolai autoritate restitutam minus cuperent, atque eandem rem, alio Gonsalonerio, æque commode perfici posse, non dubitarent.

Elapso igitur, quo Nicolaus imperio potiebatur, tempore, postquam ille multa conatus, nihil perfecisset, tandem majore cum ignominia magistratum, quam exspectatione eum adeptus fuisset, deposuit. Atque hic quidem successus, partes Petri confirmavit, utpote quo non modo amicorū animi roborarentur, sed etiam ambiguum non pauci ad eum concederent: adeo ut re jam utrinque exæquata, nihil turbaretur, partesque Petri nihilominus vires paulatim sibi sumerent. Quæ quidem ab adversariis animadversa, eò tandem eos egere, ut quæ opera magistratus perficere minus voluissent, vel etiam potuissent, ea per vim conarentur certoque apud se constituerent Petrum qui ad Careggium ægrotabat, interficere,

ficere, atque securitati suæ, Marchionem Ferrariensem cum copiis prope urbem vocare: interfecto porro Petro, armati forum occupare, magistratumque ex suo arbitrio, opera dominorum, constituere, quos quidem, licet non omnes, suis partibus favere novissent, vi tamen metuque facile reliquos celsuros sperabant.

Interim Dietisalvus, quo animum suum profundius celaret, non raro Petrum accedere, deque concordia in urbe conservanda, consilia conferre. Neque tamen Petrum conatus isti vel tantillum latuere, à Dominico nimirum Martellio præterea edoctus, seipsum à Francisco Nerone, Dietisalvi fratre, conventum, rogatumque, ut ab ipsorum partibus, quibus victoria certa & jam depugnata esset, stare vellent. Petro ergo visum primo sibi arma corripienda, occasionemque ex iis, quæ adversarii cum Marchione egissent, petendam esse. Eam ob rem, à Joanne Bentivoglio Bononiensium Principe, sibi significatum simulabat, Marchionem Ferrariensem supra Albim cum copiis esse, atque communi omnium ore Florentiam properare; hoc igitur sub prætextu arma Petrus corripuit, magnaue armatorum copia stipatus, Florentiam successit, sub cujus adventum universim omnes, qui ejus partes sequebantur, armati ad ipsum confluxere, idem etiam ab adversariis factum, verum Petrus eò præstabat, quod paratus ad ea defendisset, illi vero nondum sibi satis prospexissent.

Petrus arma corripit.

Dietisalvus, qui ædes suas Petro vicinas haberet, ibi se non satis tutum ratus, modo in Palatio Dominos hortari, ut cum Petro de seponendis armis agerent, modo ad Lucam festinare, quo ipsius animum partibus confirmaret: verum omnium reliquorum Nicolaus Soderinus sese virum præstare, ut qui non modo arma corriperet, sed ferè universa plebe vicina stipatus, ad Lucam properaret, eumque ad arma capessenda, forumque occupandum, postquam Dominos propitios hæcenus haberent animaret, id enim si

Lucas faceret, victoriam omnino certam, at si cunctaretur ipsi exspectandum esse, ut vel ab armato hoste abjectissime opprimeretur, vel postmodum ignominiosissime circumveniretur, atque tum demum sera poenitentia ductus ea optaret, quæ tempore exclusus præstare amplius nequeat. Quod si etenim ruinam Petri ex bello desideret, tum occasionem ejus jam præmanibus esse, sin vero ex pace eam exspectet, tum longe proculdubio præstare ita comparatum esse, ut leges dare, in propria, non in hostis potestate situm sit.

Eius adversarij distrahi.

Nihil apud Lucam rationes istæ quidquam potuerunt, utpote qui jam animo sedatior, à Petro porro novis pollicitationibus lactatus, recentique affinitate, (siquidem Joanni Tornabuonio unam ipsius neptum, matrimonio junxerat) labefactus fuerat, adeo ut Nicolao author esset, quo arma negligere domumque reverti mallet, hoc etenim ipsi sufficere debere; Rempublicam à magistratibus deinceps rectam, atque ab armis undique discessum fore, Dominosque judicatuuros, si quid porro inter partes minus conveniri queat. Cum ergo Nicolaus ipsum in aliam partem flectere nequivisset, domum reverti constituit, in hæc prius verba erumpens. Equidem solus patriæ meæ benefacere minime sufficio, vero nihilominus mala ei prædicere valeo. Hæc via, qua vos insistitis, efficiet, ut patria libertate, tu vero fortunis atque dignitate, ego tandem aliique patria privemur.

Inter hos motus Domini Palatium obseperant, seque una cum Magistratu neutram in partem proclives intus receperant, Cives porro, præcipue illi qui Lucæ partes sequebantur, postquam Petrum arma occupasse, adversarios vero ea seposuisse animadverterent, jam non de evertendo Petro, sed potius conciliando agere cœperunt. Primi ergo partium in Palatium concedentes, apud Dominos de urbis conditione, ejusque reconciliandæ rationibus copiose deservere, cum vero Petrus, valetudine impeditus, consilio interesse non posset, uno ore, ad eum in ædibus suis conveniendum, præter solum Nicolaum

Nicolaum Soderinum, omnes convenere, siquidem his liberorum prius cura fratri Thomæ demandata, rus concessit, ut rei exitum, quem sibi infelicissimum patriæ vero damnosum ominabatur, inde oppetiretur. Ergo cum cæteri coram Petro stetissent, ille cui perorandum erat, de motibus urbis conqueri, atque demonstrare cœpit, eum qui primus arma cœpisset, majore etiam in culpa depræhendi: postquam igitur de Petri, qui primus ea occupaverit, animo incerti sint, eam ob rem eum conveniri, quo ejus voluntatem cognoscere, atque si ea ex patriæ commodo sit, ad eam accedere liceret.

Ad quæ Petrus, minime vero eum, qui primus arma cœpisset, turbarum causam esse, sed potius, qui ad ea capeffenda ansam præbuerit: quod si igitur plus eò animum advertere ipsis libuisset, quo modo hætenus sese erga ipsum gessissent, proculdubio minori ipsis admirationi futura, quæ pro salute sua conatus esset: animadversuros siquidem, nocturna conventicula, subscriptiones, insidias in vitam ipsius structas, ipsum in arma compulisse, quæ quidem, postquam à sua domo non movissent, manifesto testimonio esse posse, se nullius offendendi, sed saltem defendendi sui gratia huc confugisse, neque porro aliud seu velle seu cupere, quam ut sibi securo quietoque vivere liceat, sese siquidem, exspirato Dictaturæ tempore, nulla via præter ordinem eam restitutam desiderasse, imò sibi placere, ut urbs à magistratu regeretur, modo ea re contenti sint: nosse eos nimirum debuisse, Cosmum ejusque filios, in urbem tam sub Dictatura, quam absque ea, in honore esse posse, quam porro anno LVIII, non sua familia, sed ipsimet in usum revocaverint, eam vero, si ipsi jam non jà desiderent, neq; ipsum eam velle: verum hæc ipsis non sufficere, sese nimirum animadvertere persuasose eos esse, se salvo, ipsos vix saluos Florentiæ esse posse, rem sane adeo stupendam, ut eam nunquam suspicari, ne dicat credere potuerit, amicos

micos nimirum suos patrisque, non posse secum eadem in urbe vivere, siquidem nusquam, quam quieti ac pacifici civis exemplum, de se præbuerit.

Inde ad Dietisalum ejusque fratres conversus, oratione gravi ac subirata, beneficia, à patre Cosimo, accepta, fidem in ipsos collatam, magnamque contra eorum ingratitude, ipsis exprobrare cœpit, idque tanto cum animi affectu pariter & effectu, ut non pauci eorum qui aderant, manus ab ipsis vix temperassent, nisi à Petro cohibiti fuissent. Tandem eo desinens, omnia, quæ ipsi una cum Dominis constituisent, grata sibi fore, neque aliud querere, quam ut securitas atque quies sibi obtingere queat. Disputatum adhuc diu multumque, verum nihil conclusum, præterquam restituendam Rempub. inque melius collocandam esse.

*Petri causa
rescripta.*

Erat id temporis Justitiæ signifer, Bernardus Lotius, vir non admodum Petro amicus, cujus ratione ipsi vix tutum videbatur, id temporis aliquid conari, neque porro magnum, ea in re momentum situm arbitrabatur, quod finis istius imperii instaret. Verum cum novi Domini, in menses Septembrem atque Octobrem anni MCCCCLXVI, legendi essent, accidit, ut Robertus Leonius summo magistratu potiretur, qui quidem vix adeptus magistratum, postquam omnia in procinctu esse cognovisset, populum ad forum convocavit, novamque Balam seu Dictaturam, quæ omnis Petri partes sequebatur, restituit, à qua porro ii ad munia publica lecti, qui novo regi-
mini convenire judicarentur. Quæ quidem res adeo duces adversarum partium perculit, ut Agnolus Acciaivulus Neapolim, Dietisalus Neronius vero Nicolausque Sederinus Venetias sese fuga reciperent: at Lucas pollicitationibus Petri novaque affinitate fretus, Florentiæ substitit.

*Lexica &
proscriptio-
nes.*

Fuere omnes, qui fuga sibi consulissent, inter rebelles scripti, universaque Neroniorum familia hinc inde dispersa: inter quos Joannes, id temporis Florentinorum Archiepiscopus (ut majus malum ante-
verteret)

verteret) voluntario exilio Romam concessit. Multi præterea civium, qui subito discessissent, relegati: gratiæ deinceps Deo, pro restituta Repub. compositaque urbe, publicis solennitatibus acta, ipsasque inter preces, quidam civium comprehensi, quæstionibus adhibiti, eorumque alii necati, in exilium alii acti fuere.

In ea porro fortunæ varietate, Lucæ Pittii exemplum, inter cætera, conspicuum fuit, siquidem confestim, quantum victoria à clade, ignominia à dignitate distare soleat, depræhendere apud ipsum licuit. Nam qui antea ædes suas magna civium copia frequentari consueffet, mox eas solitudine mira deserì conspexit, parentes atque amici per viam ipsum non modo non comitari, sed ne salutare quidem audebant, siquidem alii dignitatibus, alii fortunis spoliati fuerant, atque omnes pariter minis cohercerentur. Ædificia regium ad morem inchoata, ab opificibus deserì, beneficia antea in ipsum collata exprobrari, dignitates in vituperationes verti cœptæ, adeo ut alii, qui grato animo quædam in eum antea contulissent, ea tanquam mutua reposcerent, alii qui antea ad cœlum usque cum laudibus efferre consuevissent, modo violentum tanquam & ingratum proscinderent, ut tandem, sero nimis, consilia Nicolai Soderini neglecta doleret, atque potius cum gloria occumbere cuperet.

Illi vero, qui urbe pulsi fuerant, deliberare, qua ratione quam conservare non poterant patriam, recuperarent. Verum Agnolus Acciaivulus, antequam ad alia conanda descenderet, prius animum Petri tentandum censuit, si forte ad reconciliationem via superesset, eam ob rem istiusmodi epistolam ad ipsum dedit.

Rideo fortunæ ludos, ut nimirum ea ad libitum ex amicis hostes, ex hostibus amicos facere consueverit. Meminisse proculdubio potes, qua ratione in patris tui exilio (cujus injuriam propriis periculis anteposui) ego patriam amiserim, deque vita ipsa periclita-

tus fuerim, neque unquam, quoad vixi, Cofinum tuamque familiam in honore habere desii, neque ab ipsius obitu, tibi obesse unquam in animum induxi, licet ingenue fatear, adversam tuam valetudinem, tuorumque liberorum ætatem teneram, adeo me affecisse, ut judicaverim, eum ad modum Remp. constituendam esse, ne post tuum obitum patria periclitari posset, hinc ea succedere, quæ egimus, non quidem contra te, sed in patriæ meæ commodum: quâ in re, si forte à me peccatum sit, tamen id quod optimo ex animo profectum, præsertim ob præterita mea officia, merito obliterari debeat. Neque etenim crediderim, postquam nimirum familia tua, tam diu fidem meam sibi perspectissimam habuit, nullam apud te misericordiam mihi superesse, omniaque mea merita & officia, unico delicto everfa esse.

Ad quæ Petrus sic respondit. Rîsus tuus isthic facit, ne ego lugeam, nam si tu hic rideres, ego Neapoli lugere in. Fateor te patri meo bene voluisse: verum & tu fateare necesse est, tot tantæque ab eo te recepisse, ut vel inder tanto magis tu nobis, quam nos tibi obstricti simus, quanto facta verbis præstare constat. Postquam igitur si quid bene fecisti, præmia condigna tuleris, eo minus mirari queas, si etiam ob male acta plectare. Nec te amor erga patriam exculpate possit, nemini enim unquam persuaseris, hanc urbem minus à Mediceis, quam ab Acciaivolis amatam amplificatamque fuisse. Honore ergo vacuus illinc vivas, postquam hic in honore esse noluisti.

Reconciliationis igitur Acciaivolus spe omni exclusus, Romam concessit, ibique sese Archiepiscopo aliisque exulibus junxit, omni studio atque cura in id pariter intenti, ut Mediceorum causa, de qua tum Romæ agebatur, male audiret: quibus quidem conatibus Petrus vix ægre prospexit, verum opera amico eos tandem elusit.

E parte Dietisalvus Nicolausque Soderinus

derinus, Senatum Venetum in patriam armare nitebatur, quod nimirum sperarent, Florentinos novo bello implicatos, quod ratione administrationis recenti fruerentur, sese vix defendere posse.

Agebat id temporis Ferrariæ Joannes Franciscus, Pallæ Strozii filius, qui anno XXXIII, cum patre Florentia pulsus fuerat. Valebat hic inter mercatores fide, atque inter cæteros ditissimus habebatur. Hunc ergo novi Florentinorum exules adgressi, quam facile esset patriam recuperare, demonstrare cœperunt, modo Veneti ea cura sese onerarent: facile vero eò descensuros, si sumptuum pars aliunde suppeditaretur, aliàs vero difficillime in id consensuros. Facile adhibuit Joannes Franciscus fidem horum consiliis, postquam vindictæ studio ingenti teneretur, eamque ob rem omnes suas facultates ipsis liberaliter obtulit.

Hinc illi ad Ducem Venetorum digressi, exilii sui causam ibi agere, atque affirmare cœperunt, nullam aliam ob causam se pulsos, quam quod patriam suam legibus administrari atque auctoritatem penes magistratum, non apud paucos esse, desiderassent: Petrum siquidem, una cum iis qui partes ejus sequerentur, postquam tyrannorum ad morem vivere consuevissent, per fraudem arma summisce, per fraudem eadem ipsis excussisse, per fraudem denique sese patria expulisse: neque eo contentos, etiam Deo intermedio alios, qui in urbe mansissent, circumvenisse, inque ipsis publicis, sacrisque cerimoniis atque solennitatibus, (quo nimirum Deum proditorum suarum participem haberent) magnum civium numerum in vincula conjecisse, atque impio nefandoque exemplo extinxisse. Quibus quidem rebus vendicandis, in solo Senatu ipsis spem esse, qui quidem libertati innutritus, merito eorum vicē misereri debeat, qui libertate sua excidissent. Ergo se concitare contra Tyrannos viros liberos, contra impios misericordes, inque memoriam

Exules Venetos in patriam concitant.

moriam revocare, qua ratione familia Medicea, Venetorum Reipub. Imperium Longobardiæ excussit, quando nimirum Cosinus, præter reliquorum civium sententiam, Francisco auxilia ope inque subministraverit, adeo ut si iusta ipsorum causa minus moveantur, saltem proprio odio, iustoque vindictæ desiderio commoveri debeant.

Veneti Florentinos bello petunt

Atque hæc quidem postrema verba, eousque in animos Venetorum penetrarunt, ut re deliberata constituerent, Bartholomeo Coglioneo, copiarum suarum duce, Florentinos quamprimum invadere: copiis igitur quam citissime conscriptis, ea Herculi Estensi, à Borso Duce Ferrariensi misso junxere. Atque hi quidem primo impetu, quod Florentini neudum in procinctu starent, vicum Doadolanum concremarunt, regionemque vicinam aliquantum vastarunt. Verum Florentini, postquam partes Petro adversæ urbepulsæ fuissent, cum Duce Galeazio, Regeque Ferdinando, antiquis fœderis pactis redintegratis, Fridericum Urbinatum Comitem copiis suis præfecerant, adeo ut jam amicorum auxiliis stipati, inimicorum motus eo minus æstimarent. Ferdinandus siquidem, Alfonso filio suo duce, subsidia ipsis miserat, Galeazius vero ipse cum suis comparuerat, adeo ut jam iusto exercitu coadunato, ad Castracarum Florentinorum arcem, ad radices Alpium, quæ ex Tuscia in Flaminiam vergunt, sitam, considerent. Hostis interea versus Imolam concesserat, adeo ut non nisi velitationibus, pro consuetudine nimirum istius sæculi, res ageretur neque ulla ex parte vel arces cingerentur, vel iusta acie configendi copia præberetur, sed potius tentoriis delitescerent, stupenda ignavia utrinque bellum gererent.

Atque hæc quidem res summo opere Florentinis displicuit, quod nimirum eo bello se implicatos cererent, quod maximos sumptus, præter omnem commodi spem, postularet, eamque ob rem cum legatis, quibus belli cura demandata fuerat, expostulaverit: at illi culpa omni in Galeazium translata, quod is authori-

tate

tate præstaret, verum experientia destitueretur, occasiones eum negligere, beneque monentibus obtemperare nolle querebantur, neque fieri porro posse, eo apud exercitum constituto, quidquam præclari, aut ex commodo Reipub. tentari posse.

Eam ob rem Florentini. Duci significarunt, non mediocriter rebus ipsorum contulisse, quod sua auctoritate, atque præsentia exercitum cohonestare atq; amplificare voluisset, eamque vel solam rem, ad percellendos hostiū animos satis esse. Verum selonge maiorem ipsius atque ditionis ejus, quam propriæ salutis rationem habere, eo enim salvo, feliciter reliqua proculdubio cessura, at eo afflicto, etiam res ipsorum afflictas fore. Ergo non consultum nimis arbitrari, eum diutius Mediolano abesse, non tam quod recenti imperio potiatur, quam quod hostes potentissimos atque suspectos habeat, adeo ut aliquid in ipsum machinare conanti, via satis proclivis sit, eam ob rem amice monere, ut relicta copiarum parte, ipse cum reliquo exercitu sese in tutum recipiat.

Placuit id consilium Galeazio, nec aliud suspicatus, Mediolanū suum repetiit. Obstaculo igitur eo amoto, quo Florentinorum duces vera se locutos reipsa demonstrarent, propius ad hostem succedere, adeo ut justo tandem prælio decertaretur, licet vero id in medium usque diem protractum fuisset, neque ulla partium hæcenus inclinasset, nemo tamen ex tantis copiis occubuit, saltem equi aliquot vulnerati, præterea utrinque aliqui milites capti fuere.

Cum vero jam hyems instaret, atque pro more copiarum in hyberna deducendæ essent, Bartholomeus quidem cum suis versus Ravennam concessit, Florentini vero in Tusciam, Regiæ tandem Ducisque copiarum ad sua divertere. Postquam igitur hoc bello nihil in urbe, (quod exules Florentini polliciti erant) motum fuisset, porro stipendia deficerent, de transactione agi cœptum, quæ haud magno labore utrinque obtineri potuit. Exules eam ob rem omni tandem spe exclusi, alii alia in loca sese recepere. Dieti salvus Fer-

rariam concessit, ibique à Borso exceptus fuit. Nicolaus Soderinus Ravennam migravit, ibique à Venetis parce sublevatus consenuit, vitamque deposuit. Obtinuerat vir ille opinionem iusti atque animosi, verum in consiliis dubii tardique: unde quidem factum est, ut iusticiæ signifer, occasionem vincendi amitteret, quam privatus recuperare postmodum frustra tentaret.

*Novæ pro-
scriptiones.*

Illi porro civium Florentinorum, à quorum partibus victoria stetit, posteaquam ipsis vicisse non satis esset, nisi præterea injuriis omnis generis inimicos atque suspectos opprimerent, cum Bardo Altovitio, qui vexillo Iusticiæ potiebatur, egere, ut denuo civium alios dignitatibus, alios urbe ipsa pelleret, qua quidem re tam sibi potentiam, quam inimicis metum perperere, licet potentia sua eum admodum abuterentur, ut Deum omnem civitatem, istorum prædæ exposuisse, videretur. Quarum quidem rerum Petro raræ innotescebant, neque porro iis, quæ ad ipsum deferebantur, ob adversam valetudinem obstare poterat, siquidem eum ad modum lecto affixus hærebat, ut nullum membrorum, præter linguam officio satisfaceret, eamque ob rem nihil aliud præstare poterat, quam ut ipsos moneret atque obtestaretur, ut civilem ad rationem vitam instituere potiusque patriam salvam, quam pessumdatam obtinere mallent. Quo vero aliqua ex parte plebem restauraret, constituit splendide nuptias filii sui Laurentii, cui Claricem Urfinam matrimonio junxerat, instituere, quæ porro ea magnificentia sumptuque peractæ fuere, quæ tantum virum decere videbantur, plurimique dies novis saltationum, conviviorumque priscorum ad morem generibus, insumpti fuere. Quibus, ad demonstrandam Mediceæ familiæ potentiam, accessit conflictus equestris, quo prælium ad amussim iustum exprimebatur, præterea expugnatio arcis eam ad rem fabrefactæ, omnia visu jucundissima, magnaque industria atque dexterritate confecta.

Hæc

Hæc dum eum ad modum Florentiæ agerentur, interim reliqua Italia pace quidem fruebatur, verum ob Turcæ potentiam summe angebatur, qui victoriæ suæ insistens, jam Euboiam Insulam, maxima cum Christiani nominis infamia, occupaverat. Sub id tempus animā exhalavit Borsus Ferrariæ dux, successore Hercule fratre relicto. Diem quoque suum obiit Sigismudus Malatesta Ariminensium regulus, perpetuus sedis Romanæ hostis, cum successit filius nothus Robertus qui postea inter imperatores Italiæ clarus fuit.

Borsi Ferrar. Ducis obitus.

Excessit quoq; è vivis Paulus Pontifex, qui successorem habuit Sixtum quartum, prius Franciscum Savonensem appellatum, extremæ conditionis fecisque virum, qui tamen sua virtute, primo ordini universo S. Francisci præfectus (Generalem vocant) postea Cardinalitium galerum meruit. Fuit hic primus Pontificum, qui re ipsa demonstraret, quanta Pontificum potestas esset, multasq; res, quæ hætenus errores audire meruissent, sub Pontificia autoritate latere posse. Alebat inter familiares suos duos, qui omnium opinione ipsius filii erant, quos tamen magis honesto nomine palliaverat, Petrum unum, quem utpote regularem, ad Cardinalitiam dignitatem titulo S. Sixti, evexit, Hieronymum alterum, quem Foro julio donavit, expulso inde Antonio Ordellaffio, qui eam urbem una cum suis maioribus, aliquot sæculis in potestate habuerat. Atque hæc quidem ambitio, ipsius auctoritati apud Italiæ Principes haud mediocriter profuit, adeo ut omnes ejus amicitiam ambirent, Duxque eam ob rem Mediolanensis, Catharinam filiam suam notham, Hieronymo locaret, dotis loco urbe Imola attributa, qua non adeo dudum Taddeum Alidosium spoliaverat. Præterea inter eum Duce, Regemque Ferdinandum, amicitia nova affinitate firmata fuit, Elisabetha nimirum, Ferdinandi ex filio Alfonso nepte, Ducis filio Joanni Galeazio elocata.

Pauli Pontificis mors. Sixtus III. Pont. primus Pontificia potestatis assertor.

Filios provinciarum donat.

Agebatur ergo in Italia satis quiete, maximaque eorum Principum cura, alii alios observare, novisque affinitatibus, amicitiiis, atque fœderibus sibi prospicere. In tanta vero pace, Florentia à civibus suis misere afflicta erat, Petrusque, morbis oppressus; ambitionem eorum cohercere non poterat, nihilominus, quo conscientia suæ satisfaceret, atque ruborem illis incuteret, convocatis ad sese omnibus, eos hunc ad modum affari cœpit.

Nunquam mihi persuaderi passus fuissẽ, ea tempora mihi exspectanda, ut mores rationesque amicorum, ad inimicos amandos, locoque victoriæ adeptæ, cladem desiderandam me provocare possent: credideram nimirum, me istiusmodi homines mihi conjunxisse, quorum cupiditates circumscriptæ essent, nec termino mensuraque destituerentur, quibus porro sufficeret, in patria securos, honoratos, & quod summum est, ab hostibus immunes, & vindicta exsatiatos vivere. Verum nunc demum agnosco, quantopere ea opinione aberraverim, utpote qui non satis naturalem omnium hominum conditionem, eoque minus vestrâ, perspectam haberem: siquidẽ vobis non sufficit, tanta in urbe Principũ loco inq; vos solos collatas, esse dignitates, honores, atq; cõmoda, quæ antea multorum civium honori commodoque satis erant, non sufficit vobis fortunas inimicorum inter vos divisas, non sufficit vobis oneribus publicis immunes esse, iisque pro arbitrio vestro reliquos affligere posse, nisi porro omni injuriarum genere quemvis infectemini. Vos nimirum iis estis, qui vicinos vestros fortunis emungitis, vos justiciam Venalem habetis, vos liberas sententias averfamini, vos pacificos opprimitis, insolentes contra extollitis. Neque crediderim, in universa reliqua Italia, tot violentiæ avaritiæque exempla occurrere, quod in hac sola urbe conspiceret. Ergo ne patria hæc nostra nobis vitam dederit, ut eandem ei eripiamus? Victoriã nobis peperit, ut eam evertamus? honore nos affecerit, ut eam infamemus? Polliceor ergo vobis ea fide, quæ à viris bonis

bonis dari exspectarique possit sincerissima, quod si eum ad modum vos gerere perrexeritis, ut victoriæ meæ mihi poenitendum sit, tum etiam me ita res meas acturum, ut vos male victoria usos propediem poeniteant.

Ad ea cives illi respondere, quæ tempori locoque convenire arbitrarentur, verum nihil ab instituto cessere. Adeo ut tandem Petrus Agnolum Acciaiovolum, clam Cafaggiolum ad se evocaret, & cum eo de conditione urbis diu conferret. Neq; quidquā dubii est, eum nisi morte præventum, omnes exules in patriam revocaturū fuisse, quo eorū rapinas, qui in ea manserant, ea ratione tandē coherceret. Verum honestissimis istis conatibus mors adversata fuit, siquidem morbo tam corporis, quam animi angustiis oppressus, è vivis excessit, ætatis anno LIII. Cujus quidem virtutem atque bonitatem penitus explorare, patriæ non licuit, quod nimirum Cosmum patrem, ad extremum serè vitæ actionum suarum arbitrum habuerit, eosque qui supersuere annos, inter civiles discordias morbosque exegerit. Excepit corpus ipsius, templum ad S. Laurentium, locusque patri contiguus, funusque paratum eo splendore, qui tantum civem decebat. Reliquit superstites duos filios, Laurentium nimirum atque Julianum, qui licet magnam de se spem pollicerentur, eos aliquando Reip. magno usui esse posse, nihilominus juventute eorum plerique non mediocriter angebantur.

Erat id temporis inter primos Reip. moderatores, qui reliquos omnes longo intervallo anteiret, Thomas Soderinus, cujus prudentia atque autoritas non modo Florentinis, verum etiam universis Italiæ Principibus perspectissima erat. Atque hunc quidem, ab obitu Petri, universa civitas observare, multique civium ad eum, tanquam caput Reipub. commere, Principumque alii literas ad ipsum dare cœperant: verum postquam prudentia polleret conditionemque tam suam, quam Medicæ familiæ, optime exploratam haberet, iis respondere recusavit: ci-

*Mors Petri
Medicæ.*

ves vero, qui officii gratia ad ipsum commeabant, monuit, non suas, sed Mediceorum ædes conveniendas esse. Quo vero re ipsa præstaret, quod verbis se velle demonstraverat, convocatis præcipuis familiarum ducibus, ad ædes divi Antonii, præsentibus porro Mediceis fratribus, longo graviq; sermone, de conditione urbis, de ipsa Italia, de ingeniis Italorum Principum, eorumque consiliis, perorare cœpit, cujus hæc erat finis, quod Florentinis cōcordibus esse inq; pace citra divisiones in urbe, extraq; eam sine bellis vivere constitutum esset, tum necessario ambos istos juvenes observandos, atque Mediceæ familiæ auctoritatem servandam esse. *Homines siquidem ad ea agenda, quæ facere jam assueverint, nunquam difficulter ferri, novas res sicuti cito arripi, ita facile omitti negligiq; solere: semperq; fuisse proclivius, eam potentiam conservare, quæ longinquitate temporis invidiam superaverit atq; extinxerit, quam novam suscitare, quæ postmodum permultas ob rationes facile opprimi queat.*

*Firmatum
Mediceorū
imperium.*

Post Soderinum Laurentius, quantumvis juvenis, tanta cum gravitate atque modestia differere cœpit, ut omnes in spem erigeret, talem eum aliquando fore, qualem se postmodum exhibuit. His ergo approbatis, Laurentius atque Julianus, tanquam urbis Principes observari cœpere, illi vero Thomæ consiliis obtemperabant. Igitur cum, tam intra quam extra urbem, omnia in tranquillo essent, neque aliquo bello communis quies interturbaretur, accidit, ut inopinati motus orirentur, ex quibus futuras calamitates ominari licebat.

Inter familias, quæ ex Lucæ Pittii partibus everse fuerant, etiam Nardorum compræhendebatur, siquidem Salvester unâ cum fratribus, utpote ejus familiæ ducibus, primo in exilium pulsus, postmodum ex bello, à Bartholomæo Coglione moto, inter rebelles scripti fuere. Horum fratrum Bernhardus erat adolescens, promptus pariter atq; audax. Atq; hic quidem, postquam ob egestatem exilium ferre non posset, neque, ex pace constituta, quidquam spei sibi superesse

peresse cerneret, aliquid conandum ratus, quo novum bellum suscitaretur, eò animum adplicare coepit. *Sæpius siquidem ex infirmis initiis, res maximæ enascuntur magis enim proclive est rem cœptam sequi, quam eam ab initio movere.*

*Exulum
contra co-
natus.*

Pollebat Bernhardus familiaritate apud Pratenſes, inq; agro Piſtorienſi, imprimis vero apud Palandra-
nos, quæ quidem familia, licet ruſtica, hominibus, iis-
que, pro reliquorum Piſtorienſiũ more, in armis atq;
ſanguine nutritis, abundabat. Noverat præterea, hos
animo ab alienato eſſe, quod nimirum inter ſua diſſi-
dia, à Florentinis male mulctati fuiſſent, Pratenſium
porro ingenia explorata habebat, quod ii nimirum a-
vare atq; ſuperbe ſe haberi putarent, nec ipſum ibi la-
tebant, qui male erga Remp. affecti eſſent. Adeo ut ea
accuratius perpenſa, ipſum in ſpem erigerent, poſſe
in Tuſcia, ſi Pratenſes rebellare contingeret, incendi-
um ſuſcitari, cui fovendo tot faces undiq; ſuppedita-
rentur, ut reſtinguendi illius potestas haud in arbitrio
Florentinorum futura ſit.

Voluit hoc conſilium Dietiſalvo commune eſſe,
eũq; interrogavit, ſi ſibi Prato potiri obtingeret, quæ-
nam auxilia, ejus intermedio, à Principibus exſpe-
ctanda eſſent? Videbantur quidem Dietiſalvo cõſilia
ea diſcriminis plena, atq; vix ſucceſſura, verum poſt-
quã alieno periculo, fortunã ſeſe denuo experiri poſſe
animadverteret, Bernhardum, ut conſtanter pergeret
hortari, eiq; à Bononiẽſibus, Duceq; Ferrariæ, auxilia
certiſſima polliceri cœpit, modo ipſe Pratum occu-
patum, in quindecimum uſq; diem defenderet. In ſpẽ
igitur optimam Bernhardus, pollicitationibus iſtis
erectus, furtim Pratum ſeſe cõduxit, ibiq; re cũ aliqui-
bus communicata, eos quam paratiſſimos nactus eſt:
eodem animo atq; deſiderio ergo apud Palandranos
depræhenſo, dieq; jam ad rem perpetrandam conſti-
tuto, omnia accurate Dietiſalvo ſignificavit.

Regebat id temporis Pratenſes, Florentinorũ no-
mine, Cæſar Petruccius, cui, ſicuti etiam cæteris id ge-
nus hominib. receptum erat, portarum claves ad ſe re-

cipere easq; egredi aut ingredi cupientibus, tempore præsertim minus intuto, committere. Id ergo Bernhardus non nescius, congregatis die præstituto Palandrani, ante diluculum ad portam Pratensem, quæ Pistoriam spectat, centum circiter viris stipatus, furtim successit, iique qui in urbe consilium noverant, etiam ipsi clanculum armis sese munire cœperant, eorumque unus Rectorem claves petierat. Atque is quidem, eum eventum minime veritus, servo cuidam cura clavium demandata, haud difficilem sese præbuerat. Verum inter eundem claves ferro ereptæ, portaque urbis reſerata, Bernhardo cum suis, via ad penetrandum in urbem patefacta fuit: qui quidem is, in urbe qui armati erant, conjunctus, in duas partes agmen suum divisit, una quarum, à Salvestro Pratenſe ducta, arcem occupavit, altera, Bernardo duce, Palatium cœpit, Cæsaremque unâ cum omni familia custodiæ mandavit. Inde in forum progressi, libertatem vocare cœpere. Jamque dies aderat, multique Pratenſium, ad turbas istas, in forum confluerant: qui quidem, cum arcem unâque Palatium occupatum, Rectoremque in vinculis esse audirent, attoniti ad eam rem, authoris nescii, hærebant. Octoviri interim, penes quos rei summa esse solet, in æde publica congregati, quid ipsis agendum esset, deliberabant.

Qui Pratum furtim occupant.

Bernhardus ergo, postquam satis diu urbem circuiſſet, neminemque movere animadverteret, eodem sese contulit, Octovirisque exposuit, se pro libertate ipsis paranda, patriaque ſua à ſervitute vindicanda iſtud conſilii cœpiſſe, cogitarent ergo, quantæ id gloriæ ipsis ſit futurum, ſi arma cœpiſſent, ſequæ libertatis vindicem, ſequerentur, eaque opera, æternam ſibi ipsis famam quietemq; compararent. Neque deſiit priſtinam libertatem, præſentemque conditionem ipsis in memoriam revocare, porro auxilia ipsis certa polliceri, modo aliquot ſaltem dies Florentinorum exiguis copiis, quas ipsis imparati cogere poſſent, obſiſtere vellent, modum præterea in ipſa

Florentia

Florentia fore, quamprimum Pratenſes defeciſſe, ii perſpectum habuerint.

Nihil octoviri his rationibus permoti, ignorare ſeſe aiebant, Florentia an libera an ſerva ageret, utpote quod ſcire ipſorum nihil referret, id vero ſcire, nunquam ſe aliam ſervitutem, quam eam, qua Florentinis obſtricti ſint, expetiviſſe, à quibus porro nunquam tanta injuria affecti fuerint, ut arma contra eos ſibi capeſſenda ſint. Monere ergo, ut Rectorem libertati reſtituat, ſequè una cum ſuis mature discrimini eripiat, in quod præter rationem ſeſe præcipitaſſet.

Bernardus ad ea nihilo conſternatior, ad ea, quæ precibus non poterat, minis metuque obtinenda, animum convertere cœpit, atque quo Pratenſes terre- ret, Cæſarem necandum eſſe duxit. Eum igitur ex vinculis protractum ad fenestras Palatii ſuſpendi juſſit. Erat jam Cæſar, laqueo collo inſerto fenestris, proximus, nihilque præter mortem exſpectabat, quando Bernhardum, oculis perveſtigatum, ſic com- pellare cœpit.

Arbitraris fortaiſſis Bernharde, ſi me necaveris, Pratenſes eo facilius tibi morem geſturos, verum plane contrarium eventurum experière: reverentiam ſiquidem, qua Pratenſes Rectores, à Rep. Florentina hac miſſos, proſequi ſolent, tantam eſſe noveris, ut ſi hac atroci injuria me affici conſpexerint, id apud ipſos tam immane tibi odium concitaturum ſit, ut inde tuum exitium certo dependeat, ergo non cædes, ſed vita mea, victoriam tibi comparere poteſt. Quod ſi etenim ea, quæ tu cupis, à me ipſis injuncta fuerint, facilius meo quam tuo imperio concedent, eaque ratione, ſi ego tuam voluntatem ſequar, voto proculdu- bio potière.

Videbatur Bernhardo, utpote jam conſilii inopi, hanc rationem minime contemnendam eſſe, voca- to ergo Cæſari injunxit, ut ex meniana, quæ ex Pala- tio forum ſpectabat, populum ad parendum hortare- tur, quibus à Cæſare peractis, ille quidem in vincula denuo conjectus fuit.

*Prato exis-
les pulsi.*

Jamq; impotentia conjuratorum depræhendi cœpta, multos Florentinorum, qui Pratū habitabant, in forū convocaverat, inter quos Georgius Ginorius, eques Rhodius, recollecto animo primus fuit, qui arma capeffere, atque aliis stipatus, in Bernhardum hinc inde discurrentē, modoq; precibus, modo minis populum concitante in tanta virtute moveret, ut eum tandem faucium in potestatem redigeret. Hinc facile porro fuit, Rectorē ex vinculis eripere, atq; demum cæteros profligare, nā cum illi exiguo numero hincq; inde dispersi essent, ferē omnes aut capti aut interfecti fuere. Interim ejus rei fama Florentiam delata, eaq; ut fieri solet, in majus exaggerata fuerat, Pratum nimirum occupatum, Rectorem cum universa familia obtruncatum, urbem hostibus plenā, Pistorienses in armis, multosq; eorum civium conjurationis participes esse: adeo ut subito omne Palatium civibus repleretur, qui ad Dominos ea de re consultum, concesserant.

Agebat id temporis Florentiæ Robertus Sanseverinus, dux belli celeberrimus, quem Florentini, iis cū copiis, quas subitarias cogere poterant, Pratum ablegandum censuere: huic ergo injunctum, ut quam proxime ad urbē accederet, omnēq; rē accuratissime exploratā Reipub. ducib. significaret, idq; remedii cōferret, quod negotiū, ipsiusq; prudentia requirere videbatur. Ille vero vix arcem ad Campos prætervectus erat, cum nuncio, à Cæsare misso, edoceretur, Bernhardum captum, cōplicesq; partim profligatos, partim cæsos, omnemq; motum compositum esse. Florētiā ergo eo regresso, paulo post Bernhardus in vinculis eodem conductus fuit: quæstioni porro adhibitus impotentia conatum detecta, maluisse se Florentiæ mori, mortemq; aliquo egregio facinore illustrem esse, quam in exilio vivere, asseveravit.

Motu ergo isto, nato pariter & extincto, cives ad pristinum vivendi genus redire, eoq; imperio, quod ægre stabilivissent, & firmassent, nulla cujusquam habitata ratione, pro libidine frui cœpere. Quæ quidem
urbi

urbi ea mala produxere, quæ ut plurimum diuturnam pacem comitari solent; juvenus siquidem, præter solitum fræno solutior, in conviviorum, istiusque generis libidinum apparatu, ultra modum insumebat, otiosaq; aleis, & scortationibus, tã tēporis q̃ fortunarum jacturam faciebat, omneq; studium eò desinebat, ut splendide vestitis, inque sermone astutis atq; mordacibus esse liceret, siquidem is, qui alios dextre perstringere novisset, reliquorū prudētior habebatur. *Florentini*

Atq; hi quidem mores, ab aula Ducis Mediolanensis, non contemnendum incrementum sumfere. Dux *mores corruptissimi* siquidem una cum conjuge, voti, ut dixerat, adimplēdi causa, una cum universa aula, Florentiam concesserat, ibique eo splendore exceptus fuerat, qui tantum Principem, urbiquo tantopere amicum, decebat. Quo *Dux Med.* quidem tempore, id urbi nostræ spectare contigit, *ieiunio quadragesimali* quod hactenus, in eum usq; diem, visum nunquam ibi fuerat, Ducem nimirum, omnemque universæ aulæ *valedicit.* comitatum, tempore quadragesimali, quo à carnibus abstinere constitutum est, nulla vel Dei, vel sedis Apostoli habita ratione, carnibus exsaturari.

Ergo cum multo apparatu varia spectacula, in ejus honorem, exhiberentur, interque alia in ipsa *Templum S. Sancti* æde, missio Paracleti ad Apostolos, oculis conspicienda proponeretur, multisq; ut fit, facibus *Sancti à Deo vindice igne absumuntur.* res ageretur, igne fortuito latius evagante, omnis ea ædes incendio absumpta, multisq; inde persuasum fuit, Deum indignatum, istud iræ testimonium nobis exhibere voluisse. Quod si ergo Duci urbem nostram scortorū, libidinis, luxus morumq; ab omnibene constituta Rep. alienissimorum, plenam offendere licuit, eam sane discedens omni ea peste cumulatissimā reliquit. Visum ergo quibusdā bonis civibus, necessario libidinem istam legibus coercendam esse, eamq; ob rem vestibus, funeribus, atq; conviviis leges scripsere

In ea porro tranquillitate atq; pace, novi motus denovo Tusciam turbavere. Offendēre forte quidā civiū *Volaterranorum de-fectio.* Volaterranorum, in eo agro venam aluminis, cuius ii utilitate perspecta, quo haberent, tam qui auctori-

tate

tate eos tuerentur, quam in sumptus convenirent, quosdam Florentinorum civium in societatem vocatos, ejus lucri participes esse voluere. Fuit res ista sub initium (quod ut plurimum in re nova usu venire solet) à Volaterrano populo neglecta, verum commodum, quod inde proveniebat, sero tandem perspecto, tum demum obviam eundem esse censuere. Disputatum eam ob rem in ipsorum consiliis, iniquumque visum. fructus publicis in agris repertos, in privatorum commodum cedere. Tandem oratores Florentiam, ea de causa consultum, misère, negotium quibusdam civibus demandatum, quibus sive corruptis, sive quod æquum censerent, placuit, Volaterranum populum rem iniquam petere, dum cives eo lucro, quod propria industria atque labore parassent, spoliare cuperent, venasque illas privatorum, non populi esse debere. Porro æquum esse, ut Venarum domini, annuam pecuniam Volaterranis inde dependeant, eoque superiores eos agnoscant.

Atque hæc quidem decisio, non modo nihil ad minuanda, sed potius ad inflammanda odia, concitandosque motus, apud Volaterranos valuit: adeo ut nihil vel in consiliis, vel universam per urbem, jam aliud ageretur, dum nimirum populus ea, quæ sibi crepta esse prætendebat, reposceret, privati vero ea conservare niterentur, quæ industria sua primum parta, postmodum Florentinorum sententia ipsis adjudicata fuerant: adeo ut inter eas altercationes civium non postremus, cui nomen Pecorino, postque ipsum alii non pauci, qui ad eum concesserant interficeretur, ædesque ipsorum deprædatæ atque igne absumptæ, eodemque impetu vix, à Reëtoribus, qui Florentinorum nomine præerant, temperatum.

His eum ad modum perpetratis, ante omnia decrevere, legatos Florentiam mittendos atque magistratui Florentino rem omnem exponendam, tandemque petendum esse, ut sibi antiqua pacta servarentur, eoque casu pristinum ad imperium sese reversuros pollicerentur. Agitabatur causa in utramque partem

partem Thomæ Soderino videbatur, Volaterranos recipiendos esse, quibuscunque tandem conditionibus sub imperium reverti mallent, neque etenim eâ jam tempora esse, quibus istiusmodi incendium, cuius impetu Florentia conflagrare haud difficulter posset, resuscitetur, metuendum siquidem esse tam ingenium Pontificis, quam Regis potentiam, neque nimium in amicitiam Venetorum Ducisque recumbendum, postquâ non satis exploratum sit, quanta vel fides penes istos, vel virtus apud Ducem sperari debeat, tritum illud adagium subnectens, *potiorem esse macilentam transactionem, quam pinguem victoriam.*

Ex altera parte Laurentio Mediceo videbatur, occasionem sibi oblatam, qua consilii prudentiæque vires explicare, testarique palam posset, cum ergo præterea ab iis accenderetur, qui authoritati Thomæ invadebant, omnino Volaterranorum temeritatem armis coercendam esse constitui, nisi etenim hi, memorando exemplo, corrigerentur, etiam alios, omni metu atque reverentia excussis, idem pariter, ad quamvis levissimas occasiones, conaturos.

Bello igitur decreto, responsum Volaterranis fuit, non posse Florentinos iis deinceps pactis insistere, *Bello Volaterrani partem* quæ ipsi met jam dudum violassent, eam ob rem, aut sese arbitrio Florentinorum committerent, aut bellum expectarent. Domum ergo reversis oratoribus, Volaterrani ad defensionem sese accingere, neque modo urbem munire, sed etiam omnium Italarum Principum auxilia rogare cœpere, verum à paucis admissi, Senensium solummodo, atque Plumbini Domini pollicitationibus onusti, domum redierunt.

Florentini, quibus omnis victoria in celeritate reposita videbatur, coacto peditum X. M. equitum vero II. M. exercitu, imperatore Friderico Urbinatum domino, agrum Volaterranum facile occupavêre: Inde obsidione urbem cinxere, quæ quidem in loco editiore, atque fere omni ex parte præcipiti abruptoque sita, nullibi, quam versus ædem S. Alexandri, oppugnari poterat.

Condu-

*Deditione.
recepti.*

*Miserere di-
repti.*

*Pontifex
Spoletum
diripit.*

Conduxerant Volaterrani defensionis suæ, circiter mille stipendiarios, qui quidem, cum animosam Florentinorum oppugnationem experti essent, atque de urbe tuenda jam desperassent, ad defensionem lenti, verum ad injurias, quibus Volaterranos indies opprimebant, promptissimi erant. Ergo miseri illi cives, postquam tam extra urbem sese strenue oppugnari, quam intra eam deplorandum ad modum opprimi animadverterent, omni salutis spe abjecta, de transactione cogitare cœpere, atque tandem, cum nulla conditio ipsis alia pateret, victorum arbitrio sese dedidêre. Referatis ergo portis, Florentinorum legati, introducta maxima exercitus parte, in Palatium quo in loco priores urbis erant, sese recepere, eosque ad sua se recipere jussere: quorum quidem unus, inter eundum, à milite quodam, ignominie loco, spoliatus fuit. Ex hoc porro initio (ut nimirum homines ad mala quam ad bona proniores esse solent) calamitas urbis originem sumisit, ut quæ integrum diem prædæ militum exposita, ac direpta, foeminis, etiam locisque sacris nihil tutum esset, siquidem militum tam ii, qui eam defendendam sumiserant, quam qui eam oppugnauerant, omnibus fortunis eam denudarunt.

Fuit ea victoria summa læticia à Florentinis excepta, indeque Laurentio, utpote solo ejus consilii auctori multum existimationis accessit, adeo ut quidam, ex intimis ejus amicis, Thomæ Soderino consilium suum exprobraret, ac diceret, Ecquid nunc ais, postquam Volaterram cepimus? Cui ille, At pol ego eam amissam dixerim, quod si etenim ea per transactionem ad vos rediisset, tum vobis ea commode atque tuto frui licuisset, postquam vero per vim eam obtinetis, necessario consequetur, ut tempore adverso ea vobis oneri, debilitati, atque fastidio, pace vero damno, atque nocumento sit.

Interea temporis Pontifex, qui ditionem, sedi Pont. subjectam, in fide atque obedientia persistere vellet. Spoletum, quod ex intestinis odiis ab ea defecerat, diripi curavit, inde ad civitatem quam Castelli vocant,

cant, quod ea æque contumax esset, defleſcens, eam obſidione cinxit. Imperabat eo loci Nicolaus Vitellius, cui magna cum Laurentio Mediceo amicitia intercedebat, quam quidem ob rem ejus auxilia ipſi non deſuere, licet non ejus momenti, quæ Nicolaum deſenderent, nihilominus quæ primis inimicitiarum inter Sixtum, familiamq; Mediceâ initis, fundamento eſſent, quæ quidem niſi morte Cardinalis S. Sixti averſæ, proculdubio conſeſtim erupiſſent, Cardinalis ſiquidem ille, univerſam Italiam circumiverat, tandemque Venetias atque Mediolanum, tanquam nuptias Herculis Ferrariæ Ducis cohoneſtaturus, adierat, quo nimirum animos iſtorum Principum, qua illi ratione erga Florentinos affecti eſſent, exploraret: verum vix Romam reverſus vitam depoſuit, non præter ſuſpicionem veneni, à Venetis exhibiti, utpote quibus potentia Sixti ſuſpecta eſſet, ſi ipſi animo operaque fratris Petri, diutius utiliſſimæ eſſent.

Licet etenim natura ipſum viliffima origine naſci, poſtmodumque intra cœnobii parietes abjecte vivere voluiſſet, vix tamen ad Cardinalitiam dignitatem aſcenderat, cum tanta ambitione atque ſuperbia efferretur, ut jam non Cardinalitia, ſed ne Pontificia dignitas quidem ipſum capere poſſe videretur. Siquidem non veritus fuit, iſtiusmodi Romæ convivium celebrare, quod vel Regibus ipſis extra fines videri potuiſſet, utpote cui parando, ultra XX florenorum millia abſumpta fuiſſent.

*Cardinalitia ſuperbia
& luxus
exemplum.*

Hoc igitur miniſtro Sixtus orbatus, conſilia ſua tardius explicare cœpit. Nihilominus cum Florentini, Dux atque Veneti fœdus priſtinum repetiſſent, ejusque amplectendi Pontifici Regique locum reliquiſſent, maluit Sixtus cum Rege in fœdus convenire, atque eo concedendi reliquis Italiæ Principibus poteſtatem facere.

Atque jam Italia in duas partes diviſa cernebatur, indiesque alia aliaque ſuccedebant, quæ odium inter has partes augerent, ſicuti de Cypro obtigit, ad quam Rex diſtracta,

Italia Pontificis ambitione in duas partes diſtracta.

Rex aspirabat, à Venetis occupatam. Quod quidem occasione fuit, ut Rex arctiore fœdere sibi Papam conjungeret.

Habebatur eo tempore Fridericus Urbinatium Princeps, imperatorum Italiæ præstantissimus, qui quidem jam diu Florentinis militaverat. Hunc ergo Pontifex, unaque Rex sibi conciliandum rati, quo nimirum adversam partem tanto duce privarent, hortari Pontifex, Rex vero rogare eum cœpit, ut Neapolim excurrere vellet. Atque ipsis morem gessit Fridericus, non sine admiratione atque suspicione Florentinorum, utpote qui ipsi parem cum Jacobo Piccinino fortunam ominarentur, licet contrarium succederet: siquidem ubique magno in honore habitus, in ducem porro istius fœderis lectus fuit. Animos præterea regulorum Flaminia & Senensium, Rex atque Pontifex tentare adgressi sunt, quæ ipsos nimirum sibi conciliare, eorumque medio Florentinos eò facilius opprimere possent.

Quod quidem Florentini animadvertentes, quanto par erat studio atque industria, ambitioni isti averrendæ incubuere, inque locum Friderici Urbinatis, Robertum Ariminensem substituere, fœdus cum Perusinis pristinum repetivere, novumque cum Faventia domino pepigere. Odii porro in Florentinos causam, Pontifex unaque Rex in eo constituebant, quod eos à Venetorum amicitia disjunctos, suasque in partes pertractos vellent, videbatur siquidem Pontifici, neque se auctoritatem sedis neque Comitum Hieronymum ea quæ in Flaminia obtinuerat tuto habere posse, quamdiu Florentinis cum Venetis conveniret. Contra vero Florentini dubitabant, non quod suam amicitiam expeterent, sed quo in injuriam eorum via proclivior esset, Pontificem fœdus cum Venetis distractum cupere: Adeo ut inter eas suspensiones, animorumque varietates, integrum biennium, antequam neutri moverent, exigeretur. Primo vero in Tuscia, licet res exigui momenti fuerit, turbatum.

Supererant

Supererant ex Braccio Perusino belli duce, quod sæpius diximus, celeberrimo, duo filii, Otto & Carolus: atque hic quidem tum puer, ille vero in valle Messenia, ut superioribus libris demonstravimus, occubuerat: Carolus porro jam adultior, tam ob patris memoriam, quam spem de ipso conceptam, à Venetis vocatus, atque inter turmarum duces scriptus fuit.

Exspiraverat eo tempore obligatio, qua Venetis tenebatur, quam porro renovari ipsemet recusaverat, quod nimirum constituisset, de recuperando patris sui apud Perusinos dominio, fortunam experiri, quod quidem Veneti facile concessere, utpote quibus suetum esset, inter turbas imperium amplificare. Concessit ergo Carolus in Tusciam, verum quod res Perusinas, ob foedus cum Florentinis difficiliores, quam pro voto experiretur, nihilominus aliquid memoria dignum effectum dare cuperet, Senenses invadere constituit, quod nimirum istos, ob patris imperia sibi hæcenus obstrictos asseveraret. Ergo tanto cum impetu in eos impressionem fecit, ut ferè omnium eorum ditionem turbaret. Atque illi quidem, utpote quibus de Florentinis male suspicari fuerum est, facile sibi persuasere, istam calamitatem ex Florentinorum consilio prodiisse, eamque ob rem, tam apud Pontificem, quam Regem doluere. Oratoribus præterea Florentiam ablegatis, de injuriis summò opere conquesti sunt, dextreque demonstrarunt, eos conatus Caroli vires excedere, habereque eum in quem tanta cum securitate recumbat. Ad quæ Florentini sese excusare, atque polliceri, omni studio se facturos, quo Carolus ab ipsorum injuriis discedat, eumque ad modum, quo Oratores Senensium petiere, Carolo injunxerunt, ut à Senensibus abstineret.

Ægerrius id tulit Carolus, Florentinos nimirum, quod sibi minus opem tulissent, tam sese magno victoria, quam ipsum insigni gloria prohibuisse, exigui siquidem temporis intervallo, urbem ipsam, in eorum

se potestatem redacturum fuisse tantam nimirum animi abjectionem, atque in defendendo vecordiam, se apud Senenses depræhendisse. Ergo inde digressus Carolus, ad Venetorum stipendia sese recepit. Apud Senenses vero, licet Florentinorum opera, insignis ista clades, ab ipsis adversa fuisset, nihilominus maximum odium mansit, siquidem nihil sese debere iis arbitrabantur, qui eos in calamitatem prius præcipitatos inde postmodum eduxissent.

Hæc dum eum ad modum inter Pontificem, Regem, atque Tuscos gererentur, alia calamitas, eaque longe maioris momenti, futurique mali prænuncia, Longobardiam afflixit. Instituebat inde temporis primam apud Mediolanenses juventutem publice, Nicolaus Mantuanus, vir literatus & ambitiosus. Solebat is, seu quod mores vitamque Ducis averfaretur, seu aliam quamvis ob causam, in omni suo sermone, calamitatem eorum quibus sub malo Principe vivendum esset, deplorare, eos vero felices habere, quibus in Repub. libera vivere, à natura fatiq; elargitū fuisset. Omnes siquidem præstantiores viros ex Rebus pub. non ex imperiis prodiisse, illas etenim virtutes atere, hæc vero easdem extinguere, illas virtutem suorum in patriæ commodum convertere, Principes vero eandem extimescere. Eorum vero juvenū quibus cū arctior ipsi familiaritas intercesserat, Joanandreas Lampognanus, Carolus Viscontius, Hieronymusq; Olgiatus primi erant, coramq; his sæpissime de pessima Principis natura eorumq; calamitate, qui ejus sub imperio degerent, disputaverat: Tandem eō audaciæ progressus, ut stipulata fide eosdem adigeret, quamprimum id per ætatem licuisset, sese patriam ab ejus Tyrannide vindicatuos. Cum ergo adolescentuli desiderio isto plane imbuti essent, idque temporis successu sensim cum ipsis adolevisset, factum est, ut mores vitæque Ducis, injuriæ porro ipsismet ab eo illatæ, ejus effectum maturarent.

*Galeazij
Ducis Ty-
ranis.*

Erat Galeazius libidinosus pariter & crudelis, idque plurimis exemplis testatum, summum ipsi odium concitaverat,

concitaverat, siquidem non sibi satisfactum putabat illustres nobilesque foeminas corrumpere, nisi porro easdem proderet, neq; nece hominum contentus, nisi novo quodam crudelitatis genere illi languerent. Non præter suspicionem præterea erat, quod matrem occidisset: postquam etenim ea præsentē, vix se Principem esse arbitraretur, eum ad modum sese erga eam exhibere cœpit, ut ea Cremonam, dotis loco adeptam, repetere constitueret, quo in itinere, subito morbo correpta, interiit, quod quidem veneni, à filio exhibiti, suspicionem non paucis peperit. His accedebat, quod Dux, foeminarum intermedio, Carolo atque Hieronymo stuprum intulisset. Joannemque Andream in possessionem Abbatiae Miramondanæ, quæ à Pontifice ejus propinquo concessa fuisset, immittere recusasset.

Hæ ergo privatae injuriæ, desiderium liberandæ patriæ, penes adolescentes istos exacuere, sperabant nimirum, modo Ducis interficiendi cōatum succedere. *Insidie in Galeazjum* re contingeret, non modo nobiles, verum etiam universum populum ad auxilia convolaturum. Re ergo inter ipsos constituta, sæpissime convenire (pristinæ siquidem familiaritas suspicionibus ansam præripiebat) deq; negotio deliberare, firmâdisq; animis vaginis eorum pugionū, quos ei cædi destinaverant, inter se certare, modoque pectus, modo latus invicem ferire: tandemque de loco & tempore disputare. In arce rem aggredi intutum, in venatione incertum pariter & periculosum, in obambulationibus per urbem difficile, in conventibus dubium videbatur. Eam ob rem, publico solennique die festo, quo certo proditurum constaret, ipsisque convocandorum eo amicorum facultas esset, ipsum opprimendum constituere, prætereaque firmavere, si forte alterum eorum, quacunque de causa, à satellitio Ducis impediri contingeret, nihilominus reliquis, vi ferroque per medios hostes via patefacta, cædem omnino perpetranda esse.

Agebatur annus MCCCCLXXVI, festusque

natalis dies Christi propè erat. Cum igitur Duci consuetum esset, sacro S. Stephani die, protomartyris istius ædes solenniter accedere, constituere conjurati eo loco & tempore rem perficere. Ergo cum ea dies adesset, ipsi armatis quibusdam amicis atque familiaribus, tanquam Joanandree suppetias laturo, cui nimirum decretum esset, contra æmulatorum voluntatem aquæductum occupare, ad ædes istius martyris, ut à Duce veniam prius petituri, ivère, quem porro in locum, multos amicorum atque necessariorum aliis aliisque sub titulis convocaverant, quod nimirum sperassent, modo ea des perpetrata esset, omnium auxilia ipsis parata fore.

Decreverant siquidem Duce interfecto, ea armatorum turba se cingere, eamque in urbis partem sese recipere, in qua plebem facilius motam iri arbitrarentur, atque deinceps conjugem Ducis, principesque consiliarios opprimere: existimabant siquidem, plebem fame laborantem, haud difficulter moveri posse, præsertim si ædes Ceccii Simonettæ, Joannis Bottii, Franciscique Lucani, qui inter consiliarios primi erant, diripiendæ prostituerentur: eaque tandem ratione tam sibi ipsis prospicere, quam libertatem patriæ restituere confidebant.

Re ergo omni ex parte constituta, obfirmatoq; ad eadem animo, Joanandreas unà cum reliquis satis mature in templo comparuere: auditis porro sacris, Joanandreas ad statuam S. Ambrosii conversus, sic orare cœpit. O pater præsesq; hujus urbis! tibi animus
 " noster finisq; ob quem tanto discrimini nos exponimus, abundanti-
 " sime perspectus est: sis ergo propitius hisce conatibus
 " nostris, atq; justiciam promovendo, injusticiam tibi displicere
 " testaris.

*Mens mali
 præsaga.*

Ducem porro, qui ad templum sese accingebant, multa imminentiæ mortis præsagia moravere: primo etenim thorace ferreo (quod aliàs sæpius consueverat,) indutus, eum subito, tanquam impedimento esset, reposuit, inde sacra in arce peragi jubens, sacrum ministrum cum omni sacra suppellectile, ad S. Stephanum

8. Stephanum concessisse, compertum habuit: Episcopum porro Comensem, cum id officii sibi sumere cuperet, non infirmis rationibus id detrectantem, omisit, adeo, ut fere necessitate ad templum inque publicum cogeretur. Antequam vero eò pergeret, vocatis prius Joanne Galeazio Hermeteque filiis, iisque complexis, iterumq; iterumq; exosculatis, vix ægre eos dimittere visus est. Tandem exeundi certus, arcem medius inter Ferrariensem Mantuanumque Oratores egressus, ad templum ire perrexit.

Interea temporis conjurati, ne quam de se suspicionem moverent, frigoriq; immenso se subducerent, in cubiculum Archipresbyteri, quo amico utebantur, sese receperant, verum Ducem jam adesse edocti, mox in templum regressi, Joannes quidem Andreas una cum Hieronymo dextram, Carolus vero sinistram, templum ingredientibus, occupavere. Atque jam ii qui Ducem præcedebant, templum ingredi cœperant, postq; eos Dux ingenti turba stipatus, prout nimirum solennitate illa dignum erat. Primi Lampognanus atque Hieronymus movère, atque hi quidem, tanquam turbam amoturi, ad Ducem penetrantes, brevibus acutisque gladiis, quos manicis occultaverant, in ipsum impetum fecerunt: Lampognanus duo ipsi vulnera, unum ad ventrem, alterum ad gulam inflixit, Hieronymus itidem gulam, *Galeazius in templo* pectusque hausit. *trucidatus.* Carolus Viscontius, quod portæ vicinior stetit, jamque Dux ipsum præterisset, à tergo eum invadens, dorsum scapulumque feriit: atque sex quidem hi ictus, tanta celeritate sese invicem subsecuti sunt, ut Dux, priusquam à nemine quidquam ejus rei animadversum fuisset, jam prostratus exanimisque jaceret, cui vix, ac ne vix licuit, semel sacrae virginis nomen occumbendo vocare.

Duce igitur prostrato, omnia tumultu misceri, gladii evaginari, atque alii (ut in casibus insperatis evenire solet) templum deferere, alii ad tumultum confluere. Veruntamen ii, qui Duci propinquiore fuissent, atque homicidas agnovissent, eos perse-

*Postq. ipsū
caniurati.*

qui cœpere. Ergo Joanandras, quo ex templo sese subduceret, inter fœminas sese recepit, postquam vero hæc pro more sederent, satisque implicatæ essent, vestibus earum impeditus atq; intricatus, à Ducis circumpedaneo quodam, depræhensus interfectusq; fuit, eundem etiam exitum Carolus habuit. Hieronymus vero frequenti populo sese immiscens, atq; clam è Templo subducens, postquam complices occubuisse animadverteret, consilii inops, ædes suas repetiit, at à patre fratribusq; exclusus fuit. Sola mater misericordia mota, seni cuidâ sacrorû ministro, veteriq; amico, filii salutē commendavit: qui suis eum vestibus indutum, ad suas ædes saluum recepit, ubi biduū moratus, nō præter spē à plebe motum iri, postquā nihil succedere animadverteret, sibiq; metueret, aliena veste indutus, fuga sibi consulere voluit, verū agnitus, coramq; magistratu protractus, omnē conjurationis seriē recensuit.

Agebat Hieronymus annum ætatis XXIII, neq; occumbendo minus constantē, q̃ in facinore perpetrando sese exhibuit. Vestib. siquidē jâ nudatus, coraq; carnifice, qui gladiū evaginatū gestabat, constitutus, in hac verba, latino sermone prolata, desit. *Mors acerba, fœna perpetua, stabit vetus memoria facti.* Fuere ista infelicissimorum juvenū consilia, summa fide & taciturnitate tractata, magnoq; animo perpetrata, verum quod ab iis destituerentur, in quorum subsidiis recumbebant, eum quem diximus finem calamitosum habuere.

Discant ergo Principes eum ad modum agere, idq; reverentiæ atq; benevolentia sibi cōparere, ut nemo cædem eorum sitiens, in salute spem reponere queat, alii vero agnoscant, quam vanum sit, sperare, populū, licet animo affectum, periculorum facile alienorum participem sociumque fore.

Perculit sane casus iste Italarum omnium animos, at pol, longe plus illi, qui paulo post Florentiæ hos cōsecuti sunt, quibus nimirum pax illa Italiæ, quæ duodecimū jam annum duraverat, violari cœpit, sicuti sequenti libro demonstrandū suscepimus, qui quidē, ut finem inœstum atq; lugubrē, ita initium cruentū atq; formidabile habiturus erit.

LIBER

LIBER OCTA- VUS NICOLAI MACHI- VELLI CIVIS ET SECRE- tarii Florentini, Historiam Floren- tinam complectens.

Um initium hujus octavi libri à duabus
conspirationibus excipiat, quarum
altera, Mediolanensis nimirum, supe-
riore libro narrata fuit, altera Florenti-
na adhuc supersit, non abs re videri
posset, pro consuetudine nostra, quædam de qualita-
te conjuratorum, earumque vi à nobis disputari.
Atque id quidem loquendi animo facerem, si vel alio
in loco ea de re verba non fecissem, vel materia hæc
paucis absolvi posset, verum quod ea uberiores con-
siderationem desideret, atque alibi à me tractata sit,
eam hoc loco prætereundam, atque ad alia sermo-
nem convertendum duxi.

Ergo postquam autoritas Mediceorum, omnes
eos inimicos superasset, qui manifesto sese opposuis-
sent, ne ea familia sola autoritate in urbe potiretur,
aut ab aliis familiis, ratione vitæ agendæ discederet
inde porro necessitate requiri videbatur ut eadem
cæteros superaret, qui clam atque occulte contra eam
machinabantur.

Dum etenim Medicei, cum aliis quibusdam fami-
liis, autoritate & exultatione pari, digladiarentur,
licebat civibus, qui potentia eorum invidebant, ma-
nifesto sese ipsis opponere, neque metuendum erat,
ne in principiis earum inimicitiarum opprimeren-
tur, nam cum magistratus liberi essent, neutrae par-
tium, antequam ea vinceretur, quidquam extime-
scendum erat.

Verum post victoriam anni LXVI, omnis admi-
nistratio eum in modum ad Mediceos concessit, eo-

rumque autoritas eousque excrevit, ut necesse fuerit illis, quibus ea displicebant, aut ei conditioni cedere, aut si eam everfam cuperent, id per conjurationes, furimq; conari, quæ quidem res postquam difficulter ex voto cedunt, plerumq; his qui ea machinantur exitium, illis vero contra quos suscipiuntur gloriam parturiunt. Vnde plurimum evenire videmus, istiusmodi Reip. principem, a conjuratis aggressum, nisi ad exemplum Ducis Meanolanensis opprimatur, quod quidem varentur accidere solet, ea ex re potentia crescere, sæpius etiam, si bonus sit, malum effici. Hæc si quidem in causa sunt ut timere incipiat, timendo securitatem curat, inde injuriæ emergunt, ex his odia concitantur, quæ ut plurimum exitium consequitur. Atque hunc ad modum conjurationes, illum qui eas machinatur, subito opprimunt, eum vero in quem moventur omni modo temporis progressu offendunt.

Erat ut supra diximus, Italia in duas partes divisa, ex una Pontifex atque Rex, ex altera Veneti, Dux atque Florentini stabant. Licet vero inter has partes bellum nondum agi cœptum esset, nihilominus indies quædam oriebantur, quæ facies ei subministrabant, in primis vero Pontifex, quidquid conaretur, id in damnum Florentinorum paratum erat. Eam ob rem, postquam Philippus Mediceus Pisarum Archiepiscopus, diem suum extremum exegisset, Pontifex præter Florentiæ Reipub. voluntatem, eam dignitatem in Franciscum Salviatum contulit, utpote quem Mediciæ familiæ infensum esse novisset, unde quidem factum est, dnm Respub. possessionem in eum transferre ambigeret, ut inde pristinis odiis non contemnendum momentum accederet. Præterea Romæ familiam Pazziorum magna benevolentia prosequabatur, Mediceorum vero omni in negotio negligebat.

Eminebat id temporis, tam divitiarum quam nobilitatis ratione, inter Florentinos Pazziorum familia, cujus Princeps Jacobus, nobilitatis fortunarumque ratione, à populo Florentino torque equestri donatus fuerat. Non erant ipsi, præter filiam notam,

tham, liberi, at ex fratribus Petro atque Antonio, permulti nepotes, inter quos primas tenebant, Guilielmus, Franciscus, Renatus, Joannes, post hos Andreas, Nicolaus, Galeottus. Conjunxerat Cosmus neptem suam Blancam cum Guilielmo, quod ea affinitate familias istas unire, atque inimiciarum odii que causis, quæ plerumque ex suspicionibus oriuntur, obviam iri posse speraret. Verum res longe aliter cecidit, *(adeo nimirum consilia nostra incerta sunt ac fallacia)* siquidem is, qui Laurentio consilia subministrabat, monere eum non desit, nihil adeo periculosum, ipsiusque authoritati adversum esse, quam si in cives multum dignitatis divitiarumque conferret.

Hinc porro factum est, ne Jacobo ejusque nepotibus, eæ dignitates deferrentur, quas ipsi, aliorum civium respectu, mereri videbantur, hinc etiam apud Pazzios prima odiorum semina, penesque Mediceos primus metus originem sumpsit, quorum utrumque, quantum crescendo virium acquireret, tantum materiæ alteri ad crescendo suppeditabat, adeo ut Pazzii, in omnibus negotiis, quibus cum aliis civibus concurrendum ipsis erat, male à magistratu accepti discederent.

Octo viri præterea, Franciscum Pazzium, Romæ agentem, levissimam ob causam, nullo habitæ vel ejus vel quæ ejus generis civibus debebatur respectu, Florentiam reverti coegerunt. Pazzii ubique non citra contumeliosas iratasque voces querebantur, quæ quidem aliis suspensiones, sibi ipsi vero injurias provocabant.

Duxerat Joannes Pazzius in matrimonium, filiam Joannis Borromei, civis opulentissimi, cujus fortunæ, quod alia prole destitueretur, ad filiam omnes redibant. Nihilominus Carolus, ipsius nepos, quandam earum partem occupavit, resque in judicium delata, lex promulgata fuit, qua Joannis Pazzii uxor hæreditate paterna spoliabatur, eaque in Carolum transferebatur: quam quidem injuriam Pazzii, Mediceis solis acceptam ferebant. Qua de re Julianus

Mediceus, non raro apud fratrem Laurentium sollicitate egit, vereri nimirum sese, ne dum nimium amplecti conentur, omnibus excidant: Verum Laurentius, tam adolescentia quam potentia concitatus, omnia agere, omniaque ab ipso dependere, haberi volebat.

*Coniunctio
Pazziarum
in Medi-
ces.*

Cum ergo Pazzii, tanta nobilitate atque divitiis præstantes, tot injurias diutius ferre non possent, tandem rationem earum vendicandarum inire cœperunt, primusque eorum, qui ea de re tractaret, Franciscus fuit, utpote cui plus animi atque superbiæ omnium reliquorum inesset, adeoque constitueret, aut iis potiri, quæ sibi deesse videbantur, aut id quod superesset in discrimen præcipitare. Secesserat is Romam, quod Florentinorum administratio ipsi displiceret, ibique contemnenda pecuniæ vi, pro more omnium Florentinorum mercatorum, lucrum captabat: Cum ergo Comiti Hieronymo familiarissimus esset, atque frequenter convenirent, non raro hi de Mediceis inter se dolebant: adeo ut post diuturnas quærimonas tandē sermo inter ipsos oriretur, omnino necessarium esse, si modo alter imperio suo tuto potiri, alter secure in patria vivere velit, ut administratio Reip. Florentinæ mutaretur: quod quidem Laurentio & Juliano vivis, suo quidem iudicio, fieri neutiquam posset. Interim existimabant, Pontificem Regemque, haud difficulter in eorum necem consensuros, modo facilitas rei perpetrandæ ipsis demonstraretur.

His igitur cogitationibus implicati, rem omnem Francisco, Salviati, Archiepiscopo Pisano, communem esse voluerunt, qui quidem, quod magno animo, prætereaque non dudum à Mediceis injuria affectus esset, facile in in partes pertrahi se passus est. Dum ergo de re deliberarent, visum ipsis fuit, Jacobum porro Pazzium ejus participem facere, utpote sine cujus adminiculo, vix quidquam conari liceret: Decretum ergo, ut Franciscus eam ob rem Florentiam proficeretur, Archiepiscopus vero Comesque Romæ subsisterent,

fisterent. cumque res postularet, omnia apud Pontificem deponerent. Habuerat Franciscus Jacobum sedatum ac inflexum magis, quam optasset, eaq; re Romanam perscripta, visum fuerat, majore autoritate ipsum flectendum esse, adeo ut Archiepiscopus Comesq; negotium omne Joanni Baptistæ Monteseccio Pontificio stipendiario concederent.

Erat vir ille bellica virtute satis celebris, tum Pontifici Comitq; ob beneficia accepta, obstrictus, nihilominus aiebat, rem esse difficultatis, & periculi plenam, quæ quidem pericula, Archiepiscopo minime considerata esse videbantur, quod nimirum Pontificem Regemq; ad ea consilia concurrere diceret, quibus odia Florentinorū civium in Mediceos, magnus præterea eorum qui Salviatos atq; Mediceos sequebantur, numerus, facilitas etiā rei perpetrandæ, quod nimirum fratres, citra omnem suspensionem, nulloque famulitio stipati, par urbem incedere solerent, accederet: quibus quidem Joannes Baptista fidem non adeo plenam adhibuit, utpote qui ab aliis Florentinis, longe aliter rem se habere, aliquando intellexisset.

Dum hæc contra Mediceos, eū ad modum, disputarentur, accidit, ut Faventini Dominus morbo implicaretur. Videbatur ergo Archiepiscopo atq; Comiti, cōmodum ea occasione Joannē Baptistā cum copiis Florentiā, inde Flaminiam petere posse, tanquā urbes aliquot, à Faventino occupatas, Comiti recuperaturum. Voluit igitur Comes, ut Baptista Laurentiū suo nomine conveniret, atq; de rebus Flaminiae ejus consilium rogaret, inde Franciscum Pazzium adiret, ejusque opera, Jacobum Pazzium in partes traducere niteretur, atque quo eum facilem magis nancisceretur, ante discessum cum Pontifice ea de re conferret, quem quidem omnem suam operam eō conferre cupere depræhendit.

Ergo Florentiam delatus Baptista Laurentium adiit, ab eoq; humanissime exceptus consilioq; tā prudēter quā amicē adjutus fuit, adeo ut Joannes Baptista virum miraretur, eumq; longe alium, quā sibi per-
sualum

suasum haberet, utpote humanissimum, prudentissimum, Comitique amicissimum animadverteret: Nihilominus porro Franciscum conveniendum censuit, verum eo absente, Lucamque digresso, Jacobum adiit, quem quidem ab initio alienissimum expertus est, verum antequam illam relinqueret, Pontificis autoritate aliquanto motum agnovit. Discedentem siquidem Jacobus monuerat, ut rebus in Flaminia peractis, eâ reverteretur, interim Franciscum rediturum, seque cum ipso de negotio accuratius deliberaturum.

Peracto itinere, Joannes Baptista Florentiam regressus, Laurentium simulatis consiliis explorare perrexit, inde cum Francisco Jacobum denuo adgressus, eum tandem in sententiam pertraxit, porroque de modo rei perpetrandæ agere cœpit. Non videbatur Jacobo rem perfici posse, si ambo fratres Florentiæ agerent, opperendum igitur esse, quousque Laurentius Romam proficiscatur, quo propediem iturum fama sit. Atque id quidem consilii Francisco non displicuit: verum etiamsi Laurentius Romam minus pergeret, nihilominus utrumque fratrem aut in nuptiis, aut inter ludendum, aut in templo opprimi facile posse censuit. Porro quo ad auxilia, quæ foris exspectanda essent, videbatur ipsi, Pontificem tanquam Castellum Montonis obsessurum, exercitum cogere posse, quo castro Carolum Comitem mulctare eo nomine possit, quod in Perusino Senensique agro aliquando turbasset. Verum id temporis nihil aliud constitutum, quam ut Franciscus Pazzius, unâ cum Joanne Baptista, Romam proficisceretur, ibique apud Pontificem Comitemque negotium concluderet.

Deliberatum ergo ea de re iterum Romæ, atque obsensione Montonii constituta, tandem conclusum, ut Joannes Franciscus Tolentinas, Pontificis stipendiarius, in Flaminiam, Laurentius vero à Castello, Montonem pergeret, iisque in locis utrisque cum turmis suis, coactisque præterea ejus vicinæ incolis,

colis, accincti opperirentur, quæ Archiepiscopo Salvati, Franciscoque Pazzio ipsis injungere liberet. Atque hi quidem, unâ cum Joanne Baptista Monteseccio, Florentiam pergerent, ibique rem omnem pro occasione disponderent, cui perficiunda Ferdinandus Rex, omnem suam operam, per oratorem, obtulit. Ergo postquam Archiepiscopus, unâque Franciscus Pazzius, Florentiam appulissent, in partes suas pertraxere Jacobum Poggium, adolescentem liberatum, sed ambitiosum novarumque rerum cupidum, binos præterea Jacobos Salviatos, quorum alter frater, alter affinis Archiepiscopi erat, Bernardum Bandinium, Napoleonemque Franciscum, juvenes audacissimos, Pazziisque obstrictissimos, extraneorum vero Antonium Volaterranum, quendamque Stefanum Sacerdotem, qui Jacobi filiam linguam Latinam edocebat, sibi ascivere. Renatus vero Pazzius, vir prudens pariter & gravis, qui mala optime perspecta habebat, quæ istiusmodi conatus comitari solent, non modo in conjurationem non consensit, verum eam detestatus, qua poterat via impedire conabatur.

Alebat id temporis in schola Pisana Pontifex, Raphaelem Riarium, Comitis Hieronymi nepotem, ut juri Pontificio eo loci operam daret, eumque ibi degentem, Cardinalitia dignitate illustraverat. Hinc igitur Florentiam vocandum conjuratis videbatur, tam quo ejus adventu conjuratio lateret, multique conjuratorum in ejus famulitio occultari possent, quam quo inde occasionem rei perpetranda opperirentur. Obtemperavit Cardinalis, fuitque à Jacobo Pazzio, in ædibus suis ad Montugham prope urbem exceptus. Speraverant conjurati, hujus interventu, fratres Mediceos unum in locum pellici eaque ratione opprimi posse. Egerunt ergo, ut fratres Cardinalem ad rus Fesulanum invitarent, verum Julianus, seu fortuito, seu studiose, convivio interesse noluit, adeo ut hic conatus evanesceret.

Igitur, si idem Florentiæ conarentur rem feliciter cessuram, atque fratrem utrumque necessario convi-

vio interfuturum arbitrati, eam ad rem, vigesimum sextum mensis Aprilis diem, Anni MCCCCCLXXIIIX, sibi sumserunt. Jamq; fratres, in ipso convivio, opprimi posse rati, nocte, quæ diē illum antecedebat congregati, qua porro ratione rem administrarent facile convenēre. verum Francisco postridie denuo renunciatum fuit, Julianum convivio non interfuturum. Ergo iterum conjurati convenientes, cædem omnino maturandā decrevērē, fieri alioquin non posse, quin restot hominibus jam credita, tandem evulgaretur. Hanc ob rem fratres, in summo S. Reparata templo trucidandos, convenēre, utpote quem ad locum illi pro more, Cardinalem conventuri essent. Joanni Baptistæ provinciam, interficiendi Laurentii, demandatam volebant. Francisco vero Pazzio, atque Bernhardo Bandinio Juliani, verum id Baptista constanter recusavit, seu quod familiaritate quæ cum Laurentio ipsi fuerat, animo emollitus, seu alia ex causa motus fuisset. Dixit ergo, nunquam se in animum inducere posse, ut tam atrox facinus, ipso templo committeret, proditionemq; cum Sacrilegio cumlaret, quæ quidem cunctatio omnes quidem ipsorum conatus evertit. Postquam etenim temporis angustia urgerentur, necessum ipsis fuit ut provinciam istam Antonio Volaterrano, Stephanoque Sacerdoti committerent, qui tamen tam experientia, quam natura, tantæ moli omnino impares erant. Quod si etenim ullo in negotio, animus ingens firmusq; tamq; ad vitam quam mortem, multis casibus exploratissimus, requiratur, cum in istiusmodi conatibus necessarium esse constat, in quibus viros in armis expertissimos, cædibusque innutritos, animo aliquando deficere, quam sæpiissime experientia comprobatum fuit. Ergo re eum ad modum constituta, voluere porro ut rei adgrediendæ signum esset, quando Sacerdos, cui in summo templo Sacra peragenda essent mysterium conspiciendum præberet.

*Mysterium
Sacramenta-
lie.*

Interim Archiepiscopus Salviatus, unâ cum suis, atque Jacobo Poggio, Palatium publicum occuparet, quo Dominos seu lubentes, seu vi adactos, post cædem

uadem perpetrata, propitios haberent. Tandem ad templum progressi, Cardinalem Laurentiumque jam adesse comperere, Julianus tamen, licet mysteria agi inciperentur, nondum comparuerat. Eam ob rem Franciscus Pazzius, Bernhardusque Bandinius, quibus ipsius interficiendi cura incumberebat, eum in ædibus quæsitum, precibus tandem, arteque mira in templum protraxere.

Dignum sane est, quod memoriæ commendetur, tantum odium, animumque tanti sceleris conscium tam ingenti obstinatione atque robore, à Francisco Bernhardoque adeo profunde occultari potuisse. Si quidem Julianum comitati, per viam, inque ipso templo, juvenili sermone atque facetiis tedium levabant, quin etiam Franciscus, tanquam Julianum complexurus, manibus eum sollicitè tentaverat, nam forte thorace, aut alio armaturæ genere munitus esset.

Non latebat quidem Mediceos fratres Pazziorum odium, quo administrationem Reipub. sibi ereptam recuperent, verum de vita minime solliciti erant, quod nimirum persuasum ipsis esset, eos, si quid ejus in animo haberent, civilem tamen modum vix egressuros, eamque ob rem, propria salutis cura intermissa eorum amicitiam vicissim simulabant.

Ergo cum homicidæ in procinctu starent, illi quidem propter Laurentium, ubi nimirum, inter maximam hominum frequentiam, citra suspicionem se recipere poterant, hi vero prope Julianum, jamque signum præstitutum conspiceretur, subito Bernardus Bandinius, gladio satis brevi, eam ad rem præparato, pectus Juliani trajecit, adeo ut is vix aliquot passus abscedens corrueret, inde Franciscus Pazzius in eum recumbens, creberrimis ictibus repetitis tanto fervore pugionem in illum adegit, ut furore plane obcecatus, sibi ipsi atrocissimum vulnus in crure infligeret. Ex altera parte, Antonius Stephanusque in Laurentium impressionem fecerunt, crebrisque eum ictibus peritum, leviusculum ad gulam vulnus
ipsi

ipsi inflixerunt, siquidem factum est, seu ex horum negligentia, seu Laurentii animo, quod sese defendere niteretur, sive tandem eorum, qui ipsi præsto erant suppetiis, ut omnis ex hac parte conatus frustraneus esset: adeo, ut sicarii isti consternati, fugam capesserent, atque in latebras sese reciperent, ex quibus tamen postmodum protracti, atque ignominiose cruciati, tandemque universam per urbem tracti fuere.

Interim Laurentius, iis, quos penes se habebat, amicis munitus, ad Sacrarium templi sese in tutum recepit. Bernhardus Bandinius, postquam Julianum exspirasse animadvertet, Franciscum porro Noricum, Mediceis amicissimum interfecit, seu quod antiquo in eum odio ferretur, seu quod is Juliano opem ferre conatus fuisset, neque tot cædibus exsatiatus, in partes versum Laurentium se recepit, quo animo suo atque celeritate restitueret, quod illi tarditate atque animi imbecillitate neglexerant: verum quod Sacrarium obseratum offenderet, nihil egit.

Inter hos motus atque tumultus, quibus templum ipsum corruere videbatur, Cardinalis aram complexus, vix ægre à Sacerdotibus eousque protectus fuerat, ut Dominis eum inde petere, atque in Palatium suum conducere liceret, ubi maximas inter sollicitudines metumque, quo ad liberaretur, ipsi commorandum fuit.

Degebant id temporis Florentiæ Perusinorum quidam, qui à partibus urbe pulsi fuerant, eos Pazzii, restitutione in patriam stipulati, in suas quoque partes pertraxerant. Eam ob rem Archiepiscopus Salviatus, qui unà cum Jacobo Poggio, suisque Salviatis, amicisque, Palatium occupare properabat; eos sibi conjunxerat, atque Palatium jam ingressus, parte suorum inferius relicta (quorum esset portam occupare; quamprimum in superiore parte tumultuum animadvertent) ipse, majore cum Perusinorum parte, gradus conscendere cepit, verum, cum Domini prorsum ivissent; aliquantulum ipsi expectandum

standum, sed parvam post moram, à Cæsare Petrucio, signifero justitiæ, intromissus fuit. Ergo cum paucis sese intus recipiens, reliquos præ foribus reliquit, quorum major pars in grammatophylacium secedens, incuriosius januam observata, quod nimirum seram eum ad motum fabrefactam haberet, ut ea citra clavis adminiculum, neque intus neque extra referari posset, ibi occlusa hæsit. Interim Archiepiscopus, tanquam Pontificis nomine quædam apud Cæsarem acturus, interrupto ambiguoque sermone, eum allocutus, atque ex animo trepidatione tam vultu quam voce conturbatus tantam Cæsari suspicionem incussit, ut is in maximum clamorem erumpens ex cubiculo profiliret, ibique obviam Jacobum Poggiuin crinibus præhensum, statoribus suis vincendum obtruderet: clamore porro Dominos excitaret, qui quidem correptis iis, quæ casus suppeditabat, telis, omnes qui cum Archiepiscopo Palatium conscenderant, quorum pars occlusa, pars cæterum inutilis erat, aut subito interfecere, aut vivos per fenestras, præcipitavere, inter quos Archiepiscopus, bini *Archiepi-* Salviati, Jacobusque Poggius laqueo gulam frégere. *scopus la-* At illi, qui infra ad portam substiterant, oppressis ex- *queo lu-* cubatoribus, portam omnemque inferiorem Pa- *spensius.* latii partem occupaverant, adeo ut cives licet tumultu eo excitati, nec armati auxilio, nec inermes consilio Dominis adesse possent.

Interim Franciscus Pazzius, Bernardusque Bandinius, postquam Laurentium evasisse, alterumque ipsorum in quo nimirum omnis spes sita erat, graviter saucium animadverterent, consternati hærebant. Bernhardus quidem, eadem animi promptitudine de salute sua sollicitus, qua in Mediceos vindicandos descenderat, omni spe victoriæ destitutus, fuga sibi feliciter consuluit. At Franciscus domum regressus, tentare quidem voluit, an equo vehi posset, (constitutum siquidē erat ut per urbē ad arma, libertatemq; capefendam plebem hortarentur) verum quod vulnus altius penetrasset, multumque jam cruoris inde manaf-

set, id facere dolore prohibitus fuit, Eam ob rem, postquam vestibis sepositis, nudus lectulo sese recepisset, Jacobum rogare institit, ut id muneris suo nomine exequeretur. Et Jacobus quidem, licet jam senex, atque id generis minime callens, quo extremam fortunæ aleam tentaret, equum insiliens, centumque circiter armatis, quos eam ad rem conduxerat, stipatus, ad forum Palatii perrexit, ibique populum libertatemque vocare cœpit. Verum quod populus ad fortunam liberalitatemque Mediceorum obsurduisset, libertas vero Florentiæ nihil expetere, neminem qui responderet habuit. Soli Domini, qui partes Palatii superiores occupaverant, saxi ipsi excepterunt, minisq; quantum potuere, exteruerunt. Joannes præterea Saristorius cognatus ipsi obuius, postquam ob turbas istas in eum acerbe inuictus fuisset, ut domum reverteretur hortari cœpit, libertatem nimirum, populumque reliquis civibus, non minus ac ipsi, cordi esse.

Omni ergo spe Jacobus destitutus, postquam Palatium sibi aduersum, Laurentium vivum, Franciscum saucium, neminemque conatibus suis propitium conspiceret, consilii plane inops, de salute sua cogitare, fugamque capessere conglobatoque agmine ex urbe erumpens, versus Flaminiam properare cœpit.

Interea universa urbs armata confluxerat, Laurentiusque saluus, magna armatorum copia circumvallatus, ædes suas repetierat, Palatium etiam à populo recuperatum, omnesque aduersarum in eo partium, aut capti, aut cæsi fuerant. Jamque universam per urbem Mediceorum nomen vocabatur, cæsorumque artus aut hastis infixi, aut per urbem tracti, Pazziique ab omnibus, tam verbis acerbissimis quam factis atrocissimis, undique insectari conspiciebantur. Ædes præterea eorum omnes occupatæ, atque Franciscus nudus ex ædibus protractus, inque Palatium conductus, juxtaq; Archiepiscopum suspensus fuerat. Atq; hic quidem nulla injuria, quæ vel inter eundum

dum vel ipso Palatio sive dicto, sive facto, in eum ingereretur moveri, neque vel unicum verbum ab eo extorqueri potuit, sed obfirmato vultu, citram ullam doloris notam, tacitus suspiria ducebat. Gulielmus Pazzius, Laurentii cognatus, tam innocentia sua, quam Blancae conjugis ope, in Laurentii ædes salvus evasit. Neque potro quisquam civium fuit, qui vel armatus, vel inermis, ea in necessitate, ædes Laurentzii negligeret, aut non omnes suas facultates ipsi offerret. Tantam nimirum fortunam atq; benevolentiam, ea familia, prudentia atq; liberalitate sua, sibi comparaverat.

Renatus Pazzius, dum ea res perpetraretur, rus concesserat, ubi successum edoctus, alienam vestem indutus, fuga sibi salutem parare nitebatur: verum agnitus, captusq; Florentiam reductus fuit. Jacobus dum Alpes trajiceret, ab Alpium incolis, qui rem jam fama edocti erant, fuga ipsius perspecta, captus, itidem in Florentinorum manus devenit, neq; impetrare potuit, licet id sæpissime peteret, ut ab iis, qui eum coeperant, interficeretur. Ergo quatrimum à Juliani cæde, Jacobus & Renatus morti adjudicati fuerunt. Porro *P. 221*
more plex.
inter tantam hominum stragem, quorum artubus omnia compita respersa conspiciebantur, nullius mors præter hujus Renati, cujusquam misericordiam provocavit, quod nimirum vir prudens bonusq; habitus, neque ea superbia, quæ cæteri Pazziorum notatus fuisset.

Ne vero tot casus, exemplo aliquo præter ordinem vacarent, fuit primo Jacobus sepultura avita reconditus, inde, tanquam communionem sacra interdictus, erutus inque pomærio sepultus, hinc iterum captus, laqueoque, quo vitam finierat, per urbem tractus, tandem cum nullibi ipsi sepultura patere, ab iis ipsis, qui eum ignominiose traxerant, in flumen Arnum, id temporis tumidum, præcipitatus fuit. Exemplum sane adversæ fortunæ memorandum, virum nimirum tantarum opum, atq; prosperitatis, in tam extremam calamitatem adeo ignominiose, subito devolutum.

Constat quidem, cum vitis quibusdam non caruisse, inter quæ alea atque blasphemix, perditissimo homine vix dignæ, recententur, verum ea vitia, eleemosynis largiter pensabat, siquidem multis egenis, locisque piis, liberaliter subvenire solebat. Porro etiam hoc in ipsius laudem dici queat, quod eo Sabbathi, qui eadem præcessit, die, ne quemquam adversæ suæ fortunæ participem faceret, omne æs alienum exsolverit, omnesque merces, quas tam in ædibus, quam in Telonio alienas habebat, dominis suis, quam sollicitè restitui curaverit.

Joanni Baptiste Monteseccio, post multas questiones, caput amputatum fuit: Napoleo Francesius fuga supplicium evasit. Golielmus Pazzius relegatus, ejusque cognati, in turrem Volaterranam profundissimam, custodiæ mandati fuere. Inde tumultu omni composito, conjuratisque punitis, funus Juliani, omnium civium lachrymis peractum fuit: siquidem tanta in eo liberalitas atque humanitas elucebat, quanta à nemine, ejus dignitatis, desiderari potuisset. Superstitem vidit urbs ex eo posthumum Julium, ea virtute atque fortuna illustrem, quam universus orbis novit, sicuti cum ad rem ventum erit, nobis vita modo superstit, copiose demonstrabimus. Copiæ porro illæ, quæ Laurentio duce in valle Tiberina, atque quæ sub Francisco Tolentino, in Flaminia exitum conjurationis opperiebantur, quo Pazziis inmodum opitularentur, versus urbem movere cœperant, verum cum calamitosum ejus finem percussent, pedem retulerunt.

*Pontifex
eversis pro-
ditionum
arcebus bel-
lion moror.*

Postquam ergo Pontifex atque Rex consilia sua ut everia ita etiam detecta rescivissent, profligato omni respectu decreverunt ea, quæ per insidias minus feliciter celsissent, aperto jam Marte conari. Coactis ergo in maxima celeritate utrique copiis suis, quibus Florentinam Remp. invaderent, Laurentium Medicum solum peti, neque alium Florentinorum quemquam ipsis pro hoste esse publice constare voluerunt. Atque copiæ quidem Regis jam Troentum trajece-
rant,

rant, Pontificis vero Perusium usque pertigerant, præterea Florentini quod ad defensionem sese com-
parassent fulmine anathematis percussi fuerant. *Florentinis
sacris inter-
dicis.*
Laurentius ergo postquam se unum bello isto peti
animadverteret, ante omnia, animos civium, sibi ex-
plorandos duxit, eosque præcipuos in Palatium
convocatos, coram Dominis sic alloquendos cen-
suit.

Nescio equidem, excelsissimi Domini, vosque ci-
ves magnifici, num eorum, quæ hæcenus succeffe-
runt, nomine, coram vobis mihi dolendum, an vero
congratulandum sit. Enimvero, si in memoriam
revocare volo, quanta cum fraude, quamque immani
odio ego circumventus, fraterque metus trucidatus
fuerit, facere equidem non possum, quin eo nomine
doleam, & toto pectore atque medullitus exhorrescam.
Postquam vero considero, quanta cum promptitudi-
ne, studio, amore, urbisque universæ consensu, cædes
fratris vindicata, egoque protectus fuerim, equidem
fieri nequit, quin summopere gaudeam, imo totus læ-
ticia perfundar, atque quodammodo extra me ra-
piar. Quod si etenim experientia me erudire voluit,
plures me inimicos in hac urbe habere, quam cogita-
veram, atque eadem penes me testata est, plures me
hic, atque ferventiores amicos habere, quam credi-
deram. Ergo eò adigor, ut tam vobiscum, ob merita
in me vestra, congaudeam, quam ob aliorum injurias
condoleam, verum injuriarum eo potiore ratio-
nem habendam duco, quo ex raræ magis, absque e-
xemplo, atque nusquam à nobis provocatæ sunt.
Quòporro, vos obtestor cives magnifici, adversum
fatum familiam nostram præcipitaverat, ut ea ne
inter amicos quidem, inter parentes, inter ipsa sacra
tuta esset! Solent hæcenus ii, qui mortem metuunt,
ad amicos, solent ad parentes confugere, at eosdem
nos in perniciem nostram armatos, experti sumus.
Solent ad ædes sacras sese recipere, si quos, seu publi-
cis seu privatis de causis, sibi metuere conspiciamus:
Ergo ne ab iis, à quibus alii proteguntur, trucidati,

*Laurentij
oratio ad
Florentinos
cives.*

eoque loci, ubi parricidia atque homicidia asylum pa-
 ratum habent, Medicei sicarios offendere meruere.
 Verum Deus, (qui hactenus familiam nostram nun-
 quam destituit) etiam nos salvos esse, justamque
 nostram causam tueri voluit. Quænam etenim, ob-
 secro, injuria, à nobis profecta esse queat, quæ tam
 immane vindictæ desiderium provocare debuerit.
 Enimvero eos, qui tanto in nos odio se ferri testati
 sunt nulla unquam privata injuria affecimus: quod
 si etenim illos offendissemus, occasio, qua nos offen-
 derent, prærepta ipsis fuisset, quod si vero publicas in-
 jurias, modo aliquæ in ipsos profectæ sint, nobis im-
 putare velint, tum ipsi vos magis, quam nos, atque
 hoc potius Palatium majestatemque hujus senatus,
 quam familiam nostram petunt, dum eo pacto mani-
 festo produnt, in nostram gratiam, cives vestros im-
 merito vos opprimere. Quod quidem ab omni
 veritate quam alienissimum est: siquidem nec nos, si
 in potestate nostra fuisset, nec vos, licet id pe-
 tiissemus, unquam id facturi, utrique fuissetis. Quod
 si etenim veritatem rei cuiuspiam explorare libeat,
 facile is comperiet, familiam nostram, non aliam ob-
 causam, tanto omnium consensu hactenus amplifi-
 catam fuisse, quam quod humanitate, liberalita-
 te, & beneficiis, quemvis vincere studuerit. Quod
 si ergo extraneos honore affecimus, qui obsecro
 in propinquos injurii esse possimus. Quod si ve-
 ro dominandi libidine ad ea descendere, (quam
 quidem mentem ipsis fuisse, quod Palatium forum-
 que occupaverint, facile deprehendi queat) quam
 turpis, ambitiosa, atque condemnanda ea causa sit, id
 porro res ipsa loquitur atque judicat. Quod si vero o-
 dio atque invidia, ob nostram auctoritatem moti eò
 prorupere, tum porro non nos, sed vos petunt, qui
 eam in nos contulistis. Enimvero, ea autoritas o-
 dium meretur, quam homines sibi usurpant, non ea,
 quæ humanitate, liberalitate, atque magnificentia
 acquiritur. Vos porro testes esse potestis, hanc no-
 stram familiam, nullum unquam dignitatis gra-
 dum

dum conscendisse, ad quem non ab hoc Palatio, unanimique, vestro consensu, vocata fuerit. Neque etenim Cosinus avus meus, vi armataque manu, sed consilio unanimique consensu vestro, ab exilio rediit. Neque parentem meum senem atque valetudinarium, ipsius dignitas, à tot hostibus protegit, sed vos, autoritate atque benevolentia vestra. Neque ego post obitum patris mei propemodum adhuc puer, existimationi familiæ meæ tuendæ par fuisssem, nisi consilia benevolentiaq; vestra me servassent. Neque familia mea, hanc Remp. hætenus regere potuisset, nisi vos unâ cum ipsa, ei regendæ contulissetis. Eam ob rem, ignorare me sane lubens fateor, quænam ipsorum odii invidiæque in nos causa condigna esse queat. Invidiam potius istam in antecessores suos convertant, qui superbia atque avaritia sua, ea existimatione exciderunt, quam nostri majores, plane consilio his contrario studioq; sibi compararunt. Verum concedamus, injurias à nobis in ipsos profectas, atroces esse, meritoque exitio nostro eos invigilasse, quid ergo hoc Palatium offendi inde meruit? quid foedus cum Pontifice Regeq; contra libertatē hujus Reipub. sibi vult? cur pax diuturna Italiæ evertitur? hæc quidem excusari nulla ratione queant, siquidem eos offendere debebant, à quibus ipsi læsi fuissent nec privatas inimicitias, publicis injuriis miscere, unde quidē fit, ut etiam ipsis extinctis, mala nostra reviviscant, dum nimirum, eorum causa, Pontifex atque Rex bellum contra nos, vel quod ipsis prætere libet, contra me potius, meamque familiam movent. Atque utinam vera dicerent! remedia siquidem parata certa que forent, neque tam malus civis essem, qui meam salutem, periculis vestris anteponerem, quin potius exitio meo, incendium vestrum extinguerē. Cum vero potentiores, quas inferunt, injurias semper honesto aliquo titulo operire soleāt, ideo fit, ut injurias hæc enorimes, istiusmodi rationib. fucare conentur: quod si vero aliud vobis videatur, eccum me in potestate vestra! penes vos sitū est, aut me tuen-

dum suscipere, aut deferendum decernere, vos mihi patres, vos defensores constituo, idque omnino facturus sum, quod à vobis mihi injunctum fuerit, neque detrectabo, si vobis ita visum sit, bello huic, sanguine finem imponere.

*Laurentius
in cliente-
lam Reip.
Florentinae
receptus.*

Non potuere cives, dum Laurentius verba faceret, sibi à lachrymis temperare, eaque humanitate, qua ipsum orantem audiverant, porro cum erigere coeperunt. Tanta ipsius, suorumque in patriam esse nimirum beneficia, ut ea ipsum bono animo esse iubeat, paratas siquidem sese esse, eadem promptitudine, qua mortem fratris vindicassent, ipsique vitam conservassent, etiam porro ejus existimationem atque dignitatem tueri, aut pariter patriam, cum ipsius salute, amittere. Quo vero verba factis comitarentur, ipseque à domesticis deinceps insidiis tutior esset, de satellitio, quod ex publico aleretur, ipsi prospexerunt. Inde ad belli curas conversi, tam pecuniam quam militem, quanto id fieri poterat studio atque celeritate coegerunt, auxilia etiam Venetos, Ducemque, ex pactis rogarunt.

*Pontifex ex
pastore in
lupum.*

Porro cum Pontifex ex pastore in lupum degenerasset, ne forte tamquam noxii ab ipso devorarentur, causam suam publico scripto purgare, omniq; Italiae prodicionem atq; insidias, quibus ipsorum Respub. petita fuisset, exposuere. Pontificem nimirum impium atque injustum esse, Pontificatumque malis artibus occupatum, pejus administrare, eos siquidem, quos amplissimis Prædaturis (prælaturis inquam) præfecisset, inter conjuratos atque parricidas esse voluisse qui tam sceleratum atque proditorium facinus, in ipsa æde sacra, in ipso sacrorum ritu, imò in ipsa Sacramenti celebratione perpetrarent, porro, (posteaquam ipsi minus successerit, cives trucidare, administrationem Reip. evertere, urbemque depopulari) inde ipsis sacris interdicere, atque spiritualibus telis in se sævire. Quod si vero Deus justus, ipsique violentia odii esse pergat, proculdubio horum Vicarii sui scelerum rationem propediem habi-

curum

turum, neque aspernaturum eorum preces, quibus aures hoc loco obferatæ, eas ad ipsum dirigere videntur.

Ergo Florentini, non modo interdictionem sacrorum non receperunt, aut ea se teneri voluerunt, sed etiam sacrorum ministros, autoritate sua, adegerunt, ut sacra pro more peragere pergerent. Concilio quoque omnium ministrorum, qui ipsorum Imperio parebant, Florentiæ convocato, à Pontificis injuria, ad futurum concilium provocarunt.

*Florentini interdictionem reppu-
unt.*

Concilium cogunt.

Neq; porro Pontifici rationes, quibus causam suam etiam ipse tueretur, defuere: S. Pontificii siquidē offi-
cii esse tyrannidem opprimere, scelestos extinguere, bonosque evehere, easque res omni opportuno remedio curare aiebat. At non esse Principum sæcularium, Cardinales in vinculis habere, Episcopos laqueo suspendere, Sacerdotes interficere, deartuare, trahere, noxios pariter atque innoxios excarnificare.

A Pontifice ad futurum generale concilium provocant.

Nihilominus, inter eas expostulationes atque inculpationes, Florentini Cardinalem, quem in custodia habebant, Pontifici cesserunt, atque ea ratione id egerunt, ut jam Pontifex atque Rex eō audactius, totis viribus eos invaderent, amborumque copię (Alfonso Ferdinandi filio Duce Calabriæ, Fridericoque Urbinatium Comite ducibus) in Chiantensem agrum, per Senensium ditionem (utpote qui ab hostibus starent) descenderent, eoque loci Raddam, multasque præterea arces caperent, omnemque regionem deprædarentur: Inde Castellinam obsidione cingerent.

Florentini porro tanto cum impetu invasi, non mediocriter angebantur tam quod copiis destituerentur, quam auxilia lentius progredi animadvert-
rent. Licet etenim Dux auxilia submisisset, Veneti tamen, in causis privatis, ad auxilia sese teneri negaverant, cum ergo bellum in privatos motum sit, nihil ad id fœdus pertinere, neque etenim inimicitias privatas, publicam defensionem postulare. Ne ergo Flo-

Veneti auxilia negant.

rentini ulla ex parte sibi deessent, oratore Thoma Soderino ablegato, eos ad sanio rem mentem revocare tentarunt, intereaque temporis copias coegerunt, iisque Hercule m Ferrariensium Marchionem præfecerunt.

*Castellina
occupata.*

Hunc ad modum, dum Florentini sese ad bellum pararent, exercitus hostium, Castellinam in eas angustias compulerat, ut ea, à quadragesimo obsidionis die, deditione caperetur. Inde versus Aretium flectendo, Montem Sansavinum obsidere cœperunt. Atque jam exercitus Florentinorum, omni ex parte instructus, versus hostes perrexerat, tribusque ab eo miliaribus, loco tam opportuno confederat, ut hosti id quam incommodissimum esset, adeo ut Fredericus Urbinas, aliquot dierum inducias peteret, easque summo cum Florentinorum detrimento tam liberaliter concessas vix satis miraretur: siquidem iis denegatis, cum ignominia ipsi discedendum fuisset. Verum, cum eo induciarum tempore, rebus suis prospicere licuisset, eo elapso, in conspectu Florentinorum castrum istud occupavit. Inde hyeme jam instante, hostes in Senensium agrum ad hyberna concessere, Florentinorum quoque copiarum loca magis commoda occupavere: Marchio demum Ferrariensis, nec sibi nec aliis utilitate parta, ad sua se recepit.

*Diffidia ob
administra-
tionem Me-
diol Ducis-
tus.*

Sub hæc gesta Genuenses, à Mediolanensis imperio, hanc ob causam defecere. Postquam à cæde Galeazii, Joannes Galeazius filius, ad Rempub. capeffendam ætate minus idoneus esset, dissensio inter Sforzias, Ludoicum, nimirum, Octavianum, atque Ascanium patruos, Bonamque matrem oriri cœpit, siquidem tam illi, quam hæc curatelam Ducis ambiebant. Verum inter eas dissensiones, Bona Galeazii vidua, Thomæ Soderini, id temporis Florentinorum Oratoris, tum Ceccii Simonettæ, qui Galeazio à secretis fuerat, consiliis, superior stetit. Fuga eam ob rem Sforzii arrepta, Octavianus quidem, dum Addam trajiceret, suffocatus periit, reliqui di-
versa

versa in loca, unaque Robertus Sanseverinus, quod inter eas turbas, deserta vidua, ad Sforzias concessisset, relegati fuere.

Dum vero postea in Tuscia turbari cœptum fuisset, quod Principes illi novam inde fortunam aucuparentur, neglectis finibus, quisq; diversis modis sua recuperare conavere. Ergo Ferdinandus, cum Florentinos nulla ex parte, quam à Mediolanensi Ducatu, auxilia obtinuisse animadverteret, quo porro eos etiam hoc commodo exueret, eum admodum viduam implicandam censuit, ut Florentinorum curam omittere, necessitate ipsa adigeretur, eamque ob rem, auxilio Prosperi Adornii, Roberti Sanseverini aliorumq; exulum, Genuenses imperio Mediolanensi subtraxit. Solum castrum, quod Castelletum vocant, in fide manserat, qua occasione freta vidua, urbem recuperari posse speraverat, verum copiae eam ad rem ab ea missae, profligatae fuere. Ne ergo omne Mediolanense imperium in discrimen præcipitaret, si id bellum persequi pergeret, præsertim quod Florentinos, in quibus solis spes supererat, bello gravissimo implicatos cerneret, constituit, postquam Genuam sub imperio habere nequivisset, at saltem eam amicam habere. Eam ob rem Baptista Fregoso, Prosperi Adorni hosti, Castelletum cecidit, ut is imperio Genuensium occupato, Prosperum inde profligaret, atq; Sforzias auxiliis destitueret. Fregosus ergo, Castelletti occasione, partiumq; studiis adjutus, facile Genuensi Ducatu potitus est: adeo ut Sanseverino atq; Sforziis inde pulsus, in agrum Lunensem ipsis recipiendum esset.

Motu ergo isto in Longobardia composito, visum fuit Regi atq; Pontifici, eorundem exulum opera, in Tuscia, versus Pisam turbare, quo nimirum Florentinorum copiae ea ratione in duas partes dividerentur. Constituere eam ob rem, postquam huius præterisset, ut Robertus Lunensibus omisis, Pisanos invaderet. Ergo Robertus, omnem Pisanum agrum, tumultu terroreque miscere, multas præterea arces occupare, atque universa ex regione, ad portas usque urbis prædas agere cœpit.

Inter

*Genuenses
ab imperio
Mediol. deficiunt.*

Legati Im-
peratoris
Regum
Galliæ &
Hungariæ
pro Floren-
tinis.

Inter hæc gesta, oratores Imperatoris, Galliæ & Hungariæ Regum, Florentiam convenerant, atque ad Pontificem missi, Florentinis authores fuerant, ut oratoribus ad Pontificem ablegatis, sese submitterent, omnia nimirum se facturos, ut optima pace impetrata, bellum componeretur. Neque recusarunt Florentini ejus experimentum capere, quo nimirum omnibus innotesceret, per eos non stare, quo minus pax undique parari posset. Verum oratores re infecta Româ rediere.

Florentini ergo, quo Regis Galliæ autoritate partes suas amplificarent, postquam nimirum ab Italis partim opprimi, partim deserere se animadverterent, Donatum Acciaivolum, virum Græcarum pariter ac Latinarum literarum peritissimū, in Galliam amadarent, verum is in itinere Mediolani animam deposuit. Quo ergo tam memoriam viri honore afficerent, quam in liberos gratos sese præstarent, non modo publicis sumptibus ipsius funus curarunt, sed etiam filios oneribus publicis exemerunt, filiasque dote attributa, nuptum elocarunt: ejusque in locum Oratorem Guidantonium Vespuccium, juris utriusque peritissimum, substituerunt.

Interim invasio Sanseverini ex partibus Pisanis, Florentinos admodum turbaverat, siquidem ex altera parte gravissimo bello distenti, qua ratione huic porro discrimini obviam irent, vix satis perspiciebant, tamen eo quo poterant modo, Pisanis prospexerunt. Quo vero etiam Luccenses in fide persisterent, nec hostem vel opibus vel annona sublevarent, eam ob rem, Petrum Ginium Capponium oratorem eō amandarunt, qui quidem, ob antiquum Luccensium in Florentinos odium, tot injuriis provocatum, perpetuoque metu amplificatum, tanta suspitione ibi habitus fuit, ut non raro, vitæ discrimen, à plebe ipsi metuendum esset: adeo ut hæc legatio, novis potius inimicitiis, quam animorum conjunctioni, ansam suppeditaret.

Ergo Florentini, non modo Marchicnem Ferrariæ revocarunt,

revocarunt, verum etiam Mantuanum ad stipendia receperunt, porro instantissime à Venetis Carolum Braccium Comitem, Comitisque Jacobi filium Deiphobum duces expetiverunt, tandemque post multas cavillationes eosdem obtinuerunt. Veneti siquidem, pace cum Turcis pacta, omnique jam subterfugio exclusi, fide fœderatos diutius frustrari, ipsi met erubescere cœperant.

Igitur non contemnenda cum Cataphractorum manu, Carolus Deiphobusque postquam Florentiam pertigissent, collectis omnibus Cataphractis, quorum opera, exercitus Florentinus, in Ducem Calabriae cārere poterat, versus Sanseverinum, qui ad flumen Serchium confederat, movere cœperunt. Licet is verò eorum adventum exspectaturus videretur, tamen in Lunensem agrum, eaque in castra se recepit, unde in Pisanos prius moverat, à cujus discessu omnia à Carolo recuperata fuere, quæ ea in regione Sanseverinus occupaverat.

Rebus in Pisano eum ad modum pacatis, Florentini omnes copias suas, inter Collem Sanctumque Geminianum conjungere, verum postquam eo in exercitu, adventu Caroli, tam Sfortziorum, quam Bracciorum milites convenirent, fieri non potuit, quin antiqua partium studia, inter ipsos reviviscere inciperent, manusque illi proculdubio conseruissent, si diutius eos unâ versari contigisset. Verum majoris mali declinandi gratia, visum fuit Florentinis, copias iterum disjungere, Carolumque versus Perusinos amandare, reliqua vero parte prope Poggibonzios subsistere, eoque loci castris munitis, hostium depopulationes ex agro Florentino avertere. Sperabant porro hac ratione exercitum etiam inimicum divisum iri, aut enim Carolum Perusiam, ubi amicitia pollebat occupaturum, aut Pontificem necesse habiturum, eam urbem magno præsidio munire. Præterea curavere, ut Nicolaus Vitellius, civitate Castell, à Laurentio hoste suo exclusus, ad portas ejus castris succederet, idque Pontifici eripere conaretur.

Atque

*Fortuna
Flor. propi-
tia.*

Atque videbatur quidem, sub hæc initiâ, fortunam Florentinis favere velle, siquidem Comiti in ditione Perusina res satis feliciter succedebant. Nicolaus etiam Vitellius, licet Castellum occupandi voto frustratus, superior tamen viribus erat, hostemque sese intra mœnia recipere coegerat. Eæ porro copiæ, quæ prope Poggibonzios substituerant, indies usq; ad Senensium portas excurrabant. Verum tandem omnes isti conatus in vanum abiêre. Inprimis vero Comes Carolus, in ipsa victoria, vitam efflavit, cujus quidem mors, Florentinorum conditionem amplificasset, si illi victoria inde enata, commode uti potuissent. Copiæ siquidem Pontificiæ, ejus morte intellecta, in spem conjectæ, posse se Florentinorum copias opprimere, relicta Perusia, prope hostem ad lacum castra collocaverant: Ex altera vero parte Jacobus Guicciardinus, Florentinorum ad exercitum legatus, consilio magnifici Roberti, ad quem ab obitu Caroli summa redierat, potissimusque omnium totius exercitus habebatur, perspecta hostium temeritate, eos expectandos esse censuit, adeo ut tandem juxta lacum, ubi olim Hannibal insigni illa victoria potitus fuerat, manus confererent, atque Pontificiæ copiæ profligarentur. Quæ quidem victoria, magna cum laude ducum, communiq; omnium læticia, Florentiæ celebrata fuit, porroq; maximo honori emolumentoq; Reipublicæ, nisi turbæ apud exercitus partem, quæ ad Poggibonzios subsederat, excitatæ, omnia pessumdedit, adeoque unius exercitus beneficium, ab altero exercitu, penitus eversum fuisset.

*Pontificiæ
copiæ profligatæ.*

Accidit siquidē, ut, præda à Senensibus abacta inter Marchiones, Ferrariensem atq; Mantuanum prædæ dividendæ nomine, contentiones orirentur & eousq; excrescerent, ut tandem hostiliter eam ob rem, inter se pugnarent, adeo ut Marchio Ferrariensis, cum copiis suis, Florentinis omittendus, domumque amandandus fuerit. Exercitu ergo Florentinorum hunc ad modum imminuto, tum quod duce destitueretur, omni ex parte ordinem militare deferente, Calabriæ

Dux

Dux, qui exercitum suum prope Senos habebat, re-
 collecto animo, eum imparatum opprimere constitu-
 it. At Florentini nulla vel virium, vel copiarum, quæ *Vix audito*
 numero hostem anteibant, nec etiam loci, qui muni- *hostis adve-*
 tissimus erat, habita ratione, eo non expectato, vixq; *tu.*
 animadverso, quæ adveniens excitaverat, pulvere, in *Florentini*
 fugam sese conjecerunt, hostiq; omnia impedimenta *fugiunt*
 exposuerunt. Tanta nimirum ignavia atq; vecordia
 exercitus istius sæculi laborabant, ut vel solus equus,
 caput aut caudâ movêdo, victoriæ aut cladi satis esset.

Replevit ea clades Regium exercitum præda, Flo-
 rentinos vero ingenti formidine, urbs siquidem non *Ignavia I-*
 modo bello, sed etiam sævissima lue oppressa jacebat, *talorum mi-*
 quæ quidem eum ad modum grassabatur, ut civium *lulum.*
 plerique neglecta urbe, rus sese reciperent. Atq; hinc
 quidem, clades illa, majori longe formidini fuit, civi-
 um siquidem illi, qui in vallibus Pesana atq; Elzana ad
 villas suas concesserant, à clade illa non modo cum fa-
 miliis, sed etiam cum colonis suis omnibus, sese in ur-
 bem receperant: adeo ut verisimile videretur, hostem
 jam jam ad portas urbis conspectum iri. Eam ob rem
 illi, quib. belli cura demandata fuerat, exercitum, qui
 victoriam apud Perusium obtinuerat, inde avocarunt
 ut hostis conatibus ad vallem Elzanâ sese opponeret,
 qui quidem ab ea victoria, omnem regionem libere
 depopulabatur

Licet vero illi Perusinos eas in angustias jam com-
 pulissent, ut eorû deditio in horas expectaretur, ma-
 luere tamen Florentini sua prius defendere, quam ad
 aliena occupanda animum adplicare. Necesse ergo
 habuit exercitus ille, felici successu omisso, ad S. Calci-
 anum, arcem Florentiæ ad octavum miliare vicinam
 sese recipere, atq; eo loci reliquias profligati exerci-
 tus recolligere. Hostium vero illi, quibus ex discessu
 Florentini exercitus, apud Perusinos audacia creve-
 rat, maximas prædas, ex agro Aretino atq; Cottonen-
 se, indies agebant, hi vero, qui Duce Alfonso ad Pog-
 gibonzium vicerant, primo Poggibonzium, inde vicinâ
 occupaverant, Certaldum vastaverant, indeq; arcem ad
 Collem

Collem, id temporis longe munitissimam, obsidione cinxerant: quæ quidem, cum summa erga Florentinos fide defenderetur, tam diu obsidionem tulit, quoad Florentinorum exercitus restauratus esset. Ergo postquam Florentini omnem Exercitum recolligissent, constituere versus hostem proficisci, atque tam Collem propugnantibus animum addere, quam hosti liberio rem eorum oppugnationem præpedire.

His ita constitutis, relicto S. Casciano, ad S. Geminianum perrexere, ubi castris quinto ab hoste miliari collocatis, equite levioris armaturæ atque velite, indies Ducis castra laceffebant. Verum id auxilii Collensibus satis non erat, adeo, ut omni re necessaria destituti, XIII Novembris die in hostium potestatem, magno cum Florentinorum dolore, ingenti vero hostium, præcipue Senensium læticia, devenirent, utpote quibus, præter commune cum Florentinis odium, peculiare quoddam cum Collensibus intercedebat.

Jamque hyems ingruere tempusque à re gerenda alienum esse coeperat, cum Pontifex pariter ac Rex, seu quod pacis spe in injicere, seu victoria jam parta frui cuperent, Florentinis inducias trium mensium offerre, atque decendum ad responsum largiri, quæ quidem avidissime arreptæ fuere. Verum quod *semper evenire videmus, ut vulnera non tam quando inferri solent, quam quando ardor deferbuit, potissimum doleant,* id etiam hic animadvertere licuit. Brevis siquidem ea tranquillitas, Florentinis labores exantlatos luculentius ob oculos posuit, adeo ut cives publice, præterque rationem, sibi invicem errata, quæ bello commissa fuissent, exprobrarent, sumptus porro frustra neos, exactionumque iniquitatem, alii aliis objicerent, eaq; non modo in privatis colloquiis, sed etiam in ipsis consiliis, contentiose satis urgerent. Nec desuit, qui ad Laurentium conversus diceret. Res hæc publica jam defatigata est, nec bellum deinceps cupit, ergo jam æquum esset, ut de pace agere incipias.

Laurentius

Laurentius igitur ea necessitate perspecta, ea cum amicorum parte, quam prudentia fideque præstare noverat, ea de re conferre coepit, tandemque inter hos decretum, postquam Venetos frigescere, dubiæque fidei, Ducem vero minorennem, atque civilibus discordiis implicatum animadverterent, novos omnino amicos quærendos esse. Interim tamen hærebant, an in Regem potius, quam in Pontificem, ipsis recumbendum esset: verum omnibus sedulo excussis, amicitiam Regis, utpote securam firmamque magis, amplectendam censuere. Brevitas siquidem Pontificum vitæ, divæ rursus eorum qui in ea dignitate succedunt, exigua existimatio Principum apud sedem Pontificiam, conscientia in amplectendis societatibus evanida, facit, ne Principi seculari tuto in Pontificem recurrere, aut suam fortunam, secure hujus committere fortunæ, liceat. Nam qui in bello & discrimine Pontifice amittitur, ille quidem victor socium habet, at victus calamitatem solus sustinere cogitur, quod nimirum Pontifex, spiritali præterea potentia atque auctoritate munitus, defendatur.

Eam ergo ob rem, cum tutiorem Regis amicitiam esse constituissent, ad eam porro adipiscendam, nihil adeo, ac Laurentium ipsum, conferre posse arbitrabantur, eò nimirum proniorem ad oblitteranda antiqua odia viam fore, quo majore liberalitate Regi obvium sese exhibiturus esset. Obfirmato igitur ad eam profectionem animo, cura que à Laurentio Reipub. Thomæ Soderino, qui id temporis Justitiæ vexillo potiebatur, demandata, sub initium Decembris Pisas perrexit, indeque rem ad Reip. proceres rescripsit, qui quidem, quo eum vicissim honore afficerent, oratoris munere ipsum apud Regem defungi voluere, auctoritate in ipsum collata, id quod à Repub. visum fuisset, decernere, atque cum Rege pacisci.

Eodem tempore Sforzii fratres, unà cum Roberto Sanseverino, denuo Ducatum Mediolanensem invaserant, Bertoniæque occupaverant, quam quidem ob rem, quo pace frui daretur, constituit tandem vi-

dua, cum Sforziis administrationem imperii communem habere. Author istius consilii Antonius Tassinus Ferrariensis fuerat, qui vilissimo sanguine oriundus, à Duce Galeazio in familiam receptus, tandemque conjugii à cubiculis tributus fuit. Atque is quidem ab obitu Ducis, seu quod formosus esset, seu aliam occultam ob virtutem, eo authoritatis apud viduam excreverat, ut omne fere imperium ab eo administraretur, quod porro Ceccio, viro prudenti longaque experientia præstantissimo, summopere displicebat, adeo, ut tam apud viduam quam alios ageret, quo authoritas Tassini reprimi aliquando posset.

*Ludoicus
Sforzia ad
administra-
tionem Me-
diol. recipi-
tur.*

Qua quidem re ille animadversa, author viduas fuit, (quo haberet nimirum, qui contra Ceccum se defenderet) ut Sforzias patriæ restitueret, atque ea consilium ipsius secuta, nulla ejus apud Ceccum facta mentione, eos in amicitiam recepit. Id videns Ceccus dixit, sane id consilii cœpisti, quod mihi propediem vitam, tibi vero imperium erepturum sit, idque paulo post eventus comprobavit. Ceccus siquidem à Ludoico extinctus fuit. Tassino porro non multo post Mediolano pulso adeo iniquo id animo vidua tulit, ut Mediolano relicto, curam filio in Ludoici manus deponeret. Ergo Ludoicus administratione Ducatus Mediolanensis solus potitus in causa fuit, ut Italia, sicuti dicturi sumus, omnis pessundaretur.

*Serazana
occupata.*

Dum igitur, Laurentius induciis nondum elapsis Neapolim contenderet, interim præter omnium expectationem, Ludoicus Fregosius, occultis cum quibusdam Serazanensibus consiliis Serazanum furtim, occupavit, omnesque qui ibi pro Florentinis stabant, in vincula coniecit. Qui quidem casus primoribus Reipub. Florentinæ summopere displicuit, utpote qui Regem Ferdinandum ejus authorem suspicarentur. Eam ob rem apud Ducem Calabriæ, qui cum exercitu in Senensi agro erat, expostulabant, quod induciarum tempore, novo bello peterentur. Verum ista tam literis quam Ora-

toribus

toribus egit, ut culpa ea quam longissime à se patre-
que Rege removeretur.

Nihilominus Florentinis, in pessima conditione
se se constitutos videbatur, quod nimirum ærarium
exhaustum, Reipub. Principem in manibus ho-
stis constitutum, bello porro se se tam cum Rege
atque Papa veteri, quam novo Genuensium im-
plicatos, amicisque destitutos animadverterent, si-
quidem tam de Venetis nihil sperabant, quam de
Mediolano ambigui, potius metuebant. Sola spes in
iis supererat, quæ Laurentius apud Regem effectur-
us esset.

Atque is navi Neapolim jam advectus, non modo
à Rege, sed etià ab universa urbe, magno cum honore
atque expectatione exceptus fuit. Postquam ete-
nim bellum adeo difficile, ipsius saltem opprimen-
di gratia susceptum fuisset, eam ob rem potentia
adversariorum, maximum ipsi nomen pepere-
rat. Ergo cum ad Regem admissus esset, eum in
modum coràm ipso, de conditionibus Italiæ, de in-
geniis Principum Italarum, de populi animis, tum quæ
ex pace sperari, ex bello vero metui possent, dispu-
tare coepit; ut Rex, postquam ipsum coràm cognov-
isset, magnitudinem animi, ingenii promptitudi-
nem, gravitatemque iudicii in eo miraretur, quam
quod solus, tam gravi bello, hætenus par fuisset.
Adeo ut non modo honoribus eum augeret, sed et-
iam quâ ratione eo amico potius, quam hoste dein-
ceps uti posset deliberare inciperet.

Nihilominus variis sub causis, à mense Decembri
in Martium usque eum suspensum tenuit, non tam
quò liberius experimentum de ipso, sed potius de
urbe caperet. Siquidem non defuere apud Florentinos,
qui in opinionem Laurentii animo, eum Jacobi Piccinini
ad modum à Rege haberi cuperent, atq; ipsius tanquàm
vicem dolentes, per omnem urbem sermones eà de re
ferrent, inque consiliis, iis, quæ Laurentio pro-
desse poterent, se se opponerent quæ quidem ratio-
ne effecerant, ut fama vulgaretur, si eum diutius

Neapoli detineri contingeret, in urbe turbatum omnino iri. Atque id quidem causæ fuit, ut Rex turbas illas expectaturus, cum eousque suspensum haberet.

*Pax à Rege
Flor. impetrata.*

Verum postquam omnia Florentiæ pacata esse animadvertisset, tandem VI, Martii, Anni MCCC CLX XIX, discedendi ipsi copiam fecit, omnisque generis beneficiis, atque amoris summi testimoniis, eum ita sibi devicit, ut perpetuum fœdus, ad mutuam defensionem, inter ipsos constitueretur.

Ergo Laurentius jam major, quam abiisset, Florentiam reversus, ea læticia publice exceptus fuit, quam ipsius amplissima conditio, tum præsens erga Rempub. beneficium, postulare videbatur, utpote qui propriam vitam, pro patria, discrimini exposuisset. Biduum siquidem ab ipsius reditu, fœdus inter Rempub. Regemque promulgatum fuit, quo quidem mutua defensio continebatur, regisque arbitrio relinquebatur, ea quæ de Florentinis cœpisset restituere, porro ut Pazzii, qui hætenus in turre Volaterrana custodiebantur, dimitterentur, Ducique Calabriae, certo tempore, constituta pecunia pendere-
tur.

*Consilium
70. civium
Florent. constitutum.*

Cæterum hæc pax, tam Pontificem quam Venetos pessime habuit, Pontifici siquidem videbatur, auctoritatem suam à Rege posthabitam, Veneti vero dolebant, quod in bello Florentinorum socii, in pace ab illis neglecti fuissent. Atque ea quidem indignatio Florentinis metum incussit, ne atrociori quam antea bello implicarentur, adeo ut iis, qui Rempub. moderabantur, commodum videretur, administrationem Reipub. coarctare, atque minore civium numero, negotia difficiliora arduaue deinceps tractare, eamque ob rem consilium ex septuaginta civibus constituerunt, in eosque eam, quam potuerunt auctoritatem maximam, contulerunt. Atque hæc quidem ratio, eorum ingenia, qui novas res spirabant, represent, primumque, quod ab eo ordine susciperetur, fuit, ut pacem, inter Regem atque Laurentium pactam,

etiam, rati haberent. Inde Oratores, Antonium Riolsum, Petrumque Nasium, ad Pontificem amandarunt.

Neque tamen haec Calabriae Dux exercitum suum in agro Senensi exauctoraverat, nimirum dissensionibus eorum civium retentus, quæ quidem eousque erupere, ut tandem cum exercitu in urbem vocaretur, rei que arbitrium in ipsum transferretur. Atque Dux quidem, eam occasionem adeptus, multos eorum civium pecunia emunxit, alios in vincula duci iussit, alios in exilium egit, morteque alios punivit, adeo ut non modo Senensibus, sed etiam Florentinis suspicio oboriretur, cupere ipsum imperium Senensium in se transferre, neque quidquam remedii contra erat, quod Florentia recens cum Rege coivisset, Pontificemque atque Venetos infestos haberet. Quæ quidem suspicio, non solum populi Florentini animis, alioquin omnia subtilius rimari solitis, verum adeo ipsis Reipub. moderatoribus infederat, ut uno omnium iudicio constet, urbem Florentinam, nunquam tanto discrimini, amittendæ libertatis, expositam fuisse. Verum Deus, cui ejus urbis, in extremis angustiis constitutæ, haec tamen semper peculiaris cura fuerat, aliunde motus excitavit, qui Regem, Pontificem, atque Venetos majoribus curis implicarent.

Dux Calabriae Senensium arbitrum.

Profectus fuerat Mahumetes Turcarum Imperator, instructissima cum classe, in insulam Rhodum, Rhodij & Turcorum opemque aliquod menses jam oppugnaverat. Licet vero ingentem exercitum duceret, summisque viribus obsidionem urgeret, nihilominus tanta virtute Rhodii sese gesserant, ut Turcis ignominiose inde discedendum fuerit. Pars igitur istius classis, Jacometto Bascia imperatore, Apolloniam navigavit, atque dum Italiam propter veheretur, seu quod facilitate rei perspecta, seu quod id in mandatis haberet, citra omnem expectationem, quatuor millia militum in terram exposuit, Hydruntumque subito invasit, diripuit, omnesque incolas trucidavit: inde tam

Hydruntum Turcis occupatum.

urbem quam portum munire conductoque satis copioso equite, omnem vicinam oram depopulari cœpit.

Rex igitur, cum eam cladem edoctus esset, hostisque potentiam apud se perpendisset, quaquaversum nunciis emissis, auxilia contra communem hostem rogare, Ducemque Calabriae, cum copiis suis, revocare necesse habuit. Atque hic quidem successus, quantum Ducem reliquamque Italiam perturbavit, tantum Florentinis atque Senensibus gaudio fuit, his quidem quod libertatem recuperasse, illis vero, quod ex discrimine, quo eam perditum ibant, emeruisse, sibi viderentur. Quas quidem suspiciones, Ducis quærimoniae non mediocriter confirmabant, qui discedens, fortunam inopinato atque iniquo casu, Imperium Tusciae sibi eripuisse, haud tacite lamentabatur.

*Florentini
Pontifici
supplices.*

Idem successus Pontificis animum flexit, ut qui hactenus, nullum Oratorem Florentinum admittere voluisset, eoque tandem mitesceret, ut omnes, qui universalem Italiae pacem suaderent, æquo jam animo ferre addisceret. Adeo ut Florentinis significaretur, modo veniam rogatum accederent, eos Pontificem benevolum habituros. Minime ergo eam occasionem negligendam rati, duodecim legatos Romam misere, quos quidem Pontifex, variis artibus, antequam eos admitteret, suspensos tenuit. Tandem inter partes conventum, quo pacto deinceps agendum, quantumque tam pacis, quam belli tempore, ab utrisque contribuendum esset. Inde ad Pontificem admissi, ipsum magno cum fastu, inter Cardinales sedentem, offendere. Exculpate illi ergo ea quæ successissent, atque modo in necessitatem, modo in aliorum malitiam, modo in plebem iusta ira concitata, culpam conferre, miserosque eos vocare, quibus aut pugnandum aut occumbendum esset: Cum ergo omnia ferenda sint, quo mortem effugas, eam ob rem sese bellum potius, interdicta sacra, aliaque ma-

la, quæ inde perpessi sint, sustinere, quam servitutem, quæ Rerump. mors merito appelletur, ferre maluisse. Nihilominus, si necessitate ipsa adacti, fortassis peccarent, cupere se errorem emendare, inque ejus clementia ipse reponere, quæ ad summi redemptoris exemplum, ipsos gremio misericordiae suæ exceptura sit.

Ad eas exculpationes Pontifex, sermone fastuoso atq; iratissimo, respondere, omniaque in memoriam revocare coepit, quæ Florentini olim in sedem Pontificiam administrant: verum quo præcepto divina sequeretur, agebat, ferre se posse, ut venia, quam petant, ipsis impetretur. Interim notum se velle, quæ ratione deinceps ipsis obediendum sit, quo si vel tantillum ab ea obedientia deflectant, ea libertate se merito excidisse meminerint, qua nunc excidere meruissent. Eos si quidem merito liberos esse, qui bonis, non malis, operibus sese exerceant, libertatem enim male adhibitam, tam sese, quam alios offendere, neque esse officium hominis liberi, sed dissoluti, non ad bonum, sed ad malum proclivis, qui Deum ipsum parvi, Ecclesiam vero ejus adhuc minus æstimare in animum inducere possit, cujusmodi quidem flagitia coercere, non modo sui, sed etiam cujusvis Principis Christiani officii sit. Ergo ob ea, quæ hætenus successerint, neminem quæ se ipsos acculent, qui malis suis actionibus bellum provocaverint, peissimis vero idem aluerint, quod quidem potius aliorum clementia, quam ipsorum merito extinctum sit. Inde pacis & benedictionis formula pronunciata fuit. Quibus Pontifex præterea *Florentinis pax causa.* (nihil si quidem in pactis ea de re comprehensum) Florentinos, modo fructum benedictionis assequi cupiant, quindecim triremes bello Turcico, quamdiu id Regnum occupatum Turcæ teneat, publico sumptu suppeditare debere. Licet vero oratores de onere isto accessorio, neque pactis comprehenso, summo opere conquererentur, nihil tamen seu quærimoniis, seu favore, seu ulla alia ratione levamenti impetrare potuerunt.

Verum iis Florentiam regressis, Florentini, quo pacem eam in melius formarent, Guidantonium vespuccium, nuper ex Gallia reversum, Romam ad Pontificem miserunt, qui quidem prudentia sua, omnia, ferendum in modum, reduxit, ipseque non contemnendis beneficiis, à Pontifice affectus fuit, quod quidem uberioris reconciliationis spem parturiebat.

Rebus ergo Florentinorum apud Pontificem pacatis, præterea ipsis versus Senenses, quod Dux Calabriae Tusciam deseruisset, magno metu liberatis, postquam Turcae nihilominus Regno molesti esse pergerent, illi Regem omni ex parte urgere coeperunt, ut ipsis arces suas, quas Dux Calabriae discedens, Senensium potestati reliquerat, restitueret. Cum ergo Rex metueret, ne tanta in necessitate à Florentinis destitueretur, præterea si illi Senensibus bellum moverent, forte auxilia quæ à Pontifice, reliquisque Italiae Principibus expectabat, diverterentur. Eam ob rem tandem in restitutionem omnium eorum, quæ ipsis occupasset, consensit, Florentinosque novis obligationibus sibi obstrinxit. Unde *liquet non chartas, scripturas, aut obligationes, sed vim atq; necessitatem, Principes ad fidem servandam adigere.*

Receptis ergo omnibus iis locis, novoque foedere firmato, Laurentius eam auctoritatem recuperavit, quam primum ex bello, postmodum ex pace, (dum de Rege dubitaretur) perdiderat. Neque interea temporis defuere, qui manifesto illum calumniarentur, quod pro sua salute redimenda patriam vendidisset, parique ratione ea pace de libertate actum iri, sicuti bello antea cto ditione excidissent. Verum ditione omni recuperata, tum foedere cum Rege, honestis conditionibus, firmato, urbeque pristinae estimationi restituta, apud Florentinos, loquendi avidos, resque non ex consiliis, sed successu metientes, aliter loqui coeptum, Laurentiusque laudibus in cœlum usque sublatus fuit, eum nimirum, prudentia sua, per pacem ea recuperasse, quæ sinistra fortuna

per

Florentini
garruli.

per bellum ipsi eripuisset : plusque ejus consilia atque judicium , quam hostium potentiam viresque valuisse.

Narratum haecenus fuit, qua ratione Turcarum irruptio bellum quod Pontifex atque Veneti, ob pacem cum Rege indignati, moliebantur, averterit. Sicut autem initium ejus Turciae invasionis inopinatum, bonique non contemnendi causa fuit, ita exitus inexpectatus, malis praeter opinionem originem praebuit. Mahumete siquidem, Turcarum Imperatore, praeter omnium mentem extincto, interque ejus filios discordia exorta, illi Turcarum, qui in Apulia ea ex morte neglecti fuerant. Hydruntum Regi deditione celsere. Metu ergo illo qui haecenus Pontificis atque Venetorum cupiditatem represserat, sublato, universim novi motus hinc inde metui coepere.

*Mahumete
Turcarum
Imperatoris
maritani*

Ex una parte in foedus Veneti cum Pontifice consenserant, ad eosque Genuenses, Senenses, alique inferioris conditionis, concesserant: ex altera Florentini, Rex atque Dux stabant, quibus Bononienses, alique Principes accesserant. Ardebant Veneti cupiditate Ferrariae potiundae, ipsisque videbatur, tam justa se causa quam spe non adeo incerta moveri. Causa haec erat, quod Marchio negaret, sese ad recipiendum Vicedominum, salque a Venetis petendum ulterius teneri, quod nimirum conventum esset, post annum LXX, Ferrariam, ab utroque isto onere, liberam esse debere. Ad ea Veneti replicabant, Marchionem quamdiu Polesinio potiretur, tamdiu etiam ad recipiendum, tam sal, quam Vicedominum, obstrictum esse. Id ergo cum Marchio utrumque recusaret, videbatur jam Venetis, justis ex causis se bellum capessere, idque eo tempore satis commode suscipere posse, quod Pontificem, tam Regi, quam Florentinis, insensum novissent. Quo ergo Pontificis gratiam eo amplius venarentur, postquam Comes Hieronymus Venetias venisset, non modo insigni cum honore habuerunt, verum etiam civitate atque

*Venedorum
in Ferraria
viciis urbem*

*Veneti bel-
lum Ferra-
riense pa-
rana.*

gentilitatis dignitate, eum donarunt, qui quidem ho-
nos quam maximus penes ipsos haberi semper solet.

Huic ergo bello conficiendo, tam novis exactioni-
bus ærarium lucupletaverant, quam copiis suis Ro-
bertum Sanseverinum præfecerant, utpote qui dissi-
diis, inter ipsum atq; Ludovicum Sforziam, Mediolani
administratorem, ortis, Dertonam fuga elapsus esset,
inde postquam aliquid ab eo turbatum datum, Ge-
nuam sese recepisset, unde à Venetis vocatus, copiis-
que præfectus fuit.

*Federati
pro Ferrari-
ense stant.*

Atq; illa quidem novi belli cura, adversam partem
non latuit, adeo ut etiam illi sese ad bellum accinge-
rent. Inter quos Dux Mediolanensis Fridericum Ur-
binatem, Florentini vero Constantium Pesariensem
copiis suis præfecerunt. Quo vero Pontificis animum
porro exploraret, an ejus consensu bellum Ferrariensi
moveretur, eam ob rem Ferdinandus filium suum Al-
fonsum, cum exercitu ad Troentum pergere, eumque
à Pontifice, trajiciendi in Longobardiam copiam, ro-
gare voluit, quæ quidem ei omnino denegata fuit.
Cum ergo ipsius mentem, inde satis exploratam esse,
Regi atq; Florentinis videretur, eam ob rem, manife-
sto ipsum Marte adgrediendum decrevere, ut vel ne-
cessitate adactus, in ipsorum amicitiam concederet,
vel saltem tantopere impediretur, ne Venetis auxilia
subministrare posset. Illi siquidem copias suas jam
produxerant, Marchionique bellum moverant, de-
vastatisq; agris Figarolum, magni momenti arcem,
obsidione cinxerant.

*Dux Cala-
bria Pontifi-
cem bello
perit.*

Ergo re apud Regem Florentinosque constituta,
Alfonfus Calabriae Dux, Columnensium auxilio, (si-
quidem Ursini à Pontifice stabant) magna undique
illata strage, Romam versus movere cœperat, ex al-
tera parte Florentini unâ cum Nicolao Vitellio, civi-
tatem Castelli obsidione cinxerant, eamque occupa-
verant, pulsoque Laurentio, qui Pontificis nomine
eam tenebat, Vitellio eam concesserant.

Eam ob rem, Pontifex summas in angustias reda-
ctus erat, tam quod Roma partium studiis distracta,
quam

quam ager circa urbem undique ab hostibus occupatus esset. Nihilominus (ut homo erat magni animi, quique vincere non cedere suevisset) scripto milite, Robertum Ariminensem exercitus ducem constituit, eique Romam quò jam antea omnes suos cataphractarios coegerat, evocato demonstrare coepit, quantæ id gloriæ ipsi futurum esset, si contra Regium exercitum, sedem Pont. ex tot angustiis eum liberare contingeret, siquidem ea ratione, non modo se, sed etiam omnes suos successores sibi obstricturus, nec modo homines, sed potius Deum ipsum beneficii redhibitorem habiturus esset.

Robertus exploratis prius Pontificiis Cataphractariis, omnique ejus bellico apparatu, eum ad peditem scribendum sedulo hortari coepit, morigerumque ea in re habuit. Erat Dux Calabriae jam prope urbem indiesque ad portas usque excurrerat, quæ quidem res indignationem populi Romani tantopere provocavit, ut eorum non pauci Roberto, pro liberanda patria sese offerrent, omnesque ab ipso ad militiam reciperentur. Ergo Dux hostium animo explorato, quo ab inopinato insultu securior esset, ab urbe sese recipere coepit, tam quod arbitraretur, Roberto vix tantum animi fore, ut eum adeo dissitum aggredieretur, quam quod fratrem Fridericum, novis cum copiis, à patre subsidio missum, expectaret.

Contra Robertus, postquam Cataphractariis Duci jam penè par, pedite vero etiam superior esset, non diutius cunctandum ratus, copias produxit, atque ad secundum ab hoste miliare castra locavit.

Dux præter omnem expectationem hostem in propinquo conspiciens, aut sibi pugnandum, aut tantquam profligato fugiendum esse facile animadvertit: eum obré, ne quidq. Rege indignum committeret, necessario sibi pugnandum duxit, productu igitur & ipse exercitu, eoq., pro more istius sæculi in ordines disposito, manus conferere coepit. productum fuit prælium istud ad medium usque diem, pugnatumq. tanta utrinque
virtute.

virtute, ut nullum hactenus praelium, à quinquagesimo usque anno, in Italia decertatum, huic comparari possit, utpote quo utrinque ultra mille militum desiderarentur. Exitus sedi Pontificiæ gloriam peperit, quod nimirum copia peditum equitatum Ducis eum ad modum offenderet, ut tandem ipsis fuga capeffenda fuerit. Duxque præterea ipse in hostium manus devenisset, nisi à Turcarum turma, qui post dediti-
nem Hydrunti ipsi militabant, protectus, ereptusque fuisset.

*Regius ex-
ercitus à
Pontificia
profigamus*

Ea victoria adepta, Robertus ovans urbem repetiit, neque tamen victoria diutius gaudere ipsi licuit. Postquam etenim inter pugnandum multa aqua sese restaurasset, profluvio alvi inde concitato, paulo post interiit: cadaver ejus Pontifex omnis generis honoribus prosecutus est.

*Pontificis
ingratitudo
erga Rober-
tum victo-
ris decem.*

Ab ea victoria, Pontifex subito Comitem civitatem Castellum recuperare, tum præterea Ariminum tentare voluit: postquam etenim ex Roberto extincto, unicus saltem filiulus, immaturæ ætatis, subque matris imperio supperesset, facile Ariminum à se occupari posse sperabat. Atque id fortassis feliciter ipsi celsisset, nisi vidua à Florentinis protecta fuisset, qui quidem, tanta virtute Pontificiis copiis sese opposuere, ut omnis earum conatus in fumum abiret.

*Fridericus
Urbinas
meritor.*

Hæc dum ad Romam, inque Flaminia gererentur, interim Veneti Figaruolum occupaverant, Padumque trajecerant: exercitus contra Ducis Mediolanensis, atque Marchionis perturbari coeperat, quod Fridericus Urbinas belli dux morbo correptus, Bononiamque pro recuperanda salute delatus, in fata concessisset. Adeo ut res Marchionis indies minuerentur, atque jam Ferraria ipsa, non mediocriter periclitaretur. Ex altera parte Rex atq; Florentini, omni studio Pontificem in partes suas pertrahere nitebantur, quem postquam aperto Marte eo compellere nequivissent, porro Concilio, ab Imperatore Basileæ indicto, eum terreri posse sperabant. Eam ob rem,

*Concilium
Basileæ ab
Imperatore
indictum.*

rem, per oratorem Imperatoris, qui id temporis Romæ agebat, eorumq; Cardinalium opera, qui pacem desiderabant, id continuis exhortationibus egere, ut tandem de pace, universæque Italiæ unione cogitaret.

Ergo Pontifex partim metu perculsus, partim quod Venetorum potentiam tam Sedi Pont. quam universæ Italiæ nocumento esse animadverteret, ad fœdus animum inclinare cœpit. Oratoribus igitur, Neapolim ablegatis, fœdus in quinquennium cum Rege, Duce Mediolanensi, atque Florentinis iniit, Venetis ejus amplectendi facultate concessa. Quibus porro Pontifex edixit, ut à bello Ferrariensi abstinerent, verum Veneti imperio ejus neglecto, majore conatu bello sese accingere, profligatisq; Ducis atq; Marchionis prope Argentum copiis, tam arctè Ferrariam premere cœperant, ut in ipso vivario castrametarentur. Non videbatur eam ob rem fœderatis diutius differendum, sed omni celeritate Marchioni subveniendum esse.

Amandato igitur versus Ferrariam Calabriæ Duce, tam suis quam Pontificiis copiis instructo, quò præterea Florentini jam omnem ipsorum militem trajecerant, ipsi fœderatorum primi Cremonæ convenère, deque bello administrando rationes inière, interque hos Legatus Pontificius, Comes Hieronymus, Calabriæ Dux, Ludoicus Sforzia, Laurentius Mediceus, alique Italiæ Principes plerique. Disputatum ibi de bello accuratissime, visumque, nulla alia re Ferrariam felicius liberari posse, quam si Venetorum exercitus, inde necessitate aliqua diverteretur. Actum igitur eam ob rem cum Ludoico, ut per Ducatum Mediolanensem, in Venetos irruptionem fieri, pateretur, quod ipsi minime consultum videbatur, ne forte istiusmodi bello implicaretur, cui postmodum componendo vires ipsius non sufficerent. Eam ob rem decretum, cum universo exercitu Ferrariam versus contendendum esse.

Adunatis

Venetorum
potentia
Pontificiis
noxia.

Papa ad
pacem ani-
mè adpli-
cat.

Eius edi-
ctum Vene-
neti contra
num.

Contrag-
quos Fœder-
atorum
dieta.

*Venetorum
classis profligata.*

Adunatis igitur quatuor mille Cataphractis, atque peditibus octo mille, Venetis obviam ivere, quorum exercitus bis mille quingentis cataphractis, sex mille peditibus constabat. Vitum ergo foederatis, ante omnia classem Venetorum, quam in Pado habebant, invadendam esse: eam igitur prope Bondinium adgressi profligarunt, navesque prope ducentas in potestatem redegerunt, cum quibus Antonius Justinianus Venetorum legatus captus fuit. Porro Veneti postquam universam Italiam concitatam animadvertissent, Ducem Lotharingæ, cum ducentis Cataphractis ad stipendia sua vocaverant. Ergo ab illa clade, hunc cum parte exercitus hosti obviam ire, eumque aliqua ratione distingere voluerunt. Sanseverinū vero, cum reliqua parte Addam trajicere, atque Mediolanū succedere, ibique nomen Ducis, Bonæque ejus matris vocare, quod nimirum ea ratione, à Mediolanensibus motum iri, arbitrarentur, utpote quib. persuasum erat, Ludoicum, ejusque administrationem ibi odio haberi.

*Omnis ager
circa Vero
nam Bresci-
am, occupa-
tus.*

Atque hæc quidem invasio, prima fronte satis terroris peperit, omnemque urbem in arma conjecit: verum effectu ab eo, quem Veneti speraverant, plane contrario. Siquidem quod Ludoicus hactenus negaverat, id hac injuria provocatus, facile concessit. Nam Relicto Marchione Ferrariensi, quo sua tueretur, ipse cum IIII M. Cataphractis II M. peditibus, Duxque Calabriae cum XII M. Cataphractis, & V M. peditibus, primo agrum Bergomatem, postea Brescianum, tandem etiam Veronensem invasere, easque tres urbes, Venetis nihil quicquam obstantibus, omni dominio spoliavere: Siquidem Sanseverino vix licuit urbeseas tueri.

Ex altera porro parte, Marchio Ferrariensis magnam ditionis suæ partem recuperaverat, siquidem Lotharingæ Dux, exiguis cum copiis, nam II. saltem Cataphractorum millia, pedites vero mille habebat, ipsi obsistere metuebat, adeo ut ea ætate, anni nimirum MCCCCLXXXIII. foederati satis foeliciter pugnarent.

Novo

Novo postmodum vere, (hyberno siquidem tempore nihil gestum erat) exercitus utrinque iterum producti, visumque foederatis fuit omnes suas copias conjungere, eaque mole Venetos opprimere, neque adeo si pari animo, quo anno praeterito, bellum administratum fuisset, difficile futurum erat, eos omni Longobardia expellere, utpote quorum copiae equitum saltem VI M. peditum vero V. M. constabant, cum foederatorum exercitus XIII, M. equites VI vero M. pedites contineret. Dux etenim Lotharingae, finito annuo stipendio, domum reversus fuerat. Verum (ut saepius occurrere solet, ubi multi aequali auctoritate agunt, ut eorum dissensio hosti victoriam suppeditet) *Fridericus* postquam *Fridericus Gonzaga*, Mantuae Marchio in *Marchio* fata concessisset, qui sua auctoritate, Ducem Calabriae, *Mantuanus* atque Ludoicum, in officio continuerat, inter hos primum dissensio, inde aemulatio oriri coepit. Joannes siquidem Galeazius Mediolani Dux, jam eo aetatis progressus erat, ut administrationi par esse posset, ducaque filia Alfonsi, aequum socero videbatur, ut Ducatum gener potius, quam Ludoicus administraret. Cum ergo Ludoicus eam Alfonsi mentem perspexisset, quo suas res ageret, commoditatem ejus perficendi praevertere constituit.

Neque porro ex animorum alienationes Venetos latebant. Ea igitur occasione commodum utendum rati, teta-
re Ludoicum coeperunt, quod nimirum speraret, pro eo quo haecenus usi esset fato, ea quae bello amisissent, pace recuperari posse. Addeque non esse Augusto anni MC. *Venericum* CCCLXXXIII, cum ipso transegerunt. Quae quidem *Duce Med.* res, postquam ad reliquos foederatos pervenisset, ipsis *clam trans-* non mediocriter displicuit, praesertim cum animadver-
terent, Venetis non modo ea quae ipsis erepta erant, restituenda esse, verum etiam iisdem Rovigium atque Polosinium, quod Marchioni eripuerant, cedere, tum omne imperium salvum manere, quod antiquitus ea in urbem habuissent. Omnibus ergo videbatur, ejusmodi se bellum gessisse, quod maximis sumptibus coeptum, pro dignitate porro atque existimatione administratum,

at non præter ignominiam finitum esset. Verum co-
acti fuere fœderati, id æquo animo ferre, tam quod
sumptuum eos pœnitere inciperet, quam quod for-
tunæ aleam, ob aliorum defectus atque ambitionem,
amplius subire nollent.

Hæc dum eum ad modum in Longobardia gere-
rentur, interim Pontifex, Laurentii stipendiarii sui
medio civitatem Castelli urgebat, qua Nicolaum Vi-
tellium mulctatum cupiebat, utpote qui à fœderatis,
quo illi Papam suum facerent, destitutus fuisset. Ve-
rum illi, qui Nicolai partibus in urbe favebant, eru-
ptione facta, hostemque magno animo adorti, eum
in fugam egerunt. Revocatus eam ob rem ex Lon-
gobardia, à Pontifice, Comes Hieronymus, quo
copiis restauratis, eandem obsidionem repeteret. Ve-
rum mente in melius mutata, Vitellium sibi devinci-
re constituit, tandemque cum eo transegit, eumque
qua potuit ratione, cum Laurentio hoste suo in ami-
citiam reduxit. Licet potius ob novorum motuum
suspiciones, quàm quod pacis studiosus esset, eò in-
clinaverit, quod nimirum, antiqua inter Colum-
nenses & Ursinios odia, reviviscere animadver-
teret.

Eripuerat nimirum Rex Neapolitanus, in bello
cum Pontifice gesto, Ursiniis ditionem Cassiolo-
rum, (Tagliacozzum vocamus) eaque Columnen-
ses, qui suas partes sequebantur, donaverat. Paco
vero inter Regem Pontificemque constituta, Ursinii,
pactis innixi, sua repetebant, injunctumque sæpius à
Pontifice Columnensibus fuerat, ut ea ditione cede-
rent. At illi neque præcibus Ursiniorum moti, ne-
que minis Pontificiis territi, eò descendere unquam
voluere, sed in super novis deprædationibus, aliis, ut
injuriis Ursiniis infesti fuere.

Pontifex igitur ea non diutius dissimulanda ratus,
coactis omnibus tã suis quàm Ursiniorum copiis, in
eos movere cœpit, ædesque eorum, quas Romæ ha-
bebant, diripuit, quique eas defendere nitebantur
partim cœpit, partim interfecit, majoreque eos arci-
um

*Columnen-
ses à Ponti-
fice oppressi.*

um partē spoliavit, adeo ut tumultus illi, non quidem pacē, sed altera parte oppressa, tandem componerentur.

Neque etiam apud Genuenses, inque Tuscia, res pacatæ fuere. Florentini siquidem, duce Comite Antonio Marciano, in finibus Serezanorum cum copiis erant, interque bellum Longobardicum, ipsi Serezanensib. molesti fuerant. Genuæ porro, Baptistinus Fregosus Dux, Paulo Fregoso Archiepiscopo confisus, ab eodem, una cum conjugē atque liberis captus. Ducatusque ab eo occupatus fuit. Classis Venetorum Galipolim occupas.

Verum per pacem in Longobardia omnes ubiq. motus, præterquam in Tuscia Romaq. confedere. Siquidem Pontifex quinto post pacem proclamatam die, è vivis excessit, seu quod terminus is vitæ ipsius constitutus, seu quod pacem ob factam, utpote cujus hostis erat, dolore extinctus fuisset.

Moriens igitur Pontifex eam Italiam pacatam reliquit, quam vivus continuis bellis agitaverat. Ob ejus mortem universa Roma subito arma corripuit. Comes Hieronymus, cum copiis suis, juxta Castellum sese receperat, Urini à Columnensibus recentibus injuriis laesitis, sibi metuebant, Columnenses ædes suas arcesque repetebant. Unde paucorum dierum intervallo, ad cædes, furta & incendia devenit. Verum postquam Cardinales Comiti suasis-

sent, ut Castellum in manus Collegii constitueret, seque in suam ditionem reciperet, Romamque metu illo liberaret, ille quo futurum Pontificem sibi conciliaret, obtemperandum ratus, tradito Castello sese Imolam recepit.

Ergo tam Cardinalibus metu quam Baronibus subsidio isto, quod sibi ex Comitis copiis sperabant, vacuis, ad novum tandem Pontificem creandum progressum, atque post aliquas dissensiones, Joannes Baptista Cibus Cardinalis Amalphæ Genuensis, lectus, atque Innocentius VIII. vocatus fuit, qui qui-

Et

Classis Venetorum Galipolim occupas.

Pax & Pontifex hostes.

Pontificem pax ingreditur

Innocentius VIII.

dein, quod ingenio humano atque quieto esset, arma deponi, Romæque pacem restitui curavit.

At Florentini, post pacem Longobardiæ, quiescere non poterant, turpe nimirum & ignominiosum esse, privato se à viro quamvis nobile castro Serezanensi exutos esse. Et cum in pactis cautum esset, non modo licere cuique ea, quæ bello amisisset, repetere, verum etiã, si qui repetenti obstiterent, eos bello petere, confestim ad recuperationem ejus castri sese accingere cœpere. Eam ob rem Augustinus Gregorius, qui Serezanam tenebat, postquam viribus propriis eam se tueri posse desperasset, Sancto Georgio arcem dono concessit. Postquam vero S. Georgii atque Genuensium sæpius mentio facienda sit, non abs re me facturum confido, si rationes ejus urbis, utpote quæ inter pœussimas universæ Italiæ censeretur, descripsero.

Mons. S.

*Georgij apud
Genuenses.*

Post diuturnum istud bellum, quod Genuenses, multis ab hinc annis, cum Venetis gessere, cum pace jam inter eas Respub. constituta, Genuenses civibus suis, ob æs in bello concreditum, satisfacere non possent, iis vectigalibus seu Telonio, quod Doganam vocant, cessere, quo nimirum ex publicis istis redditibus, pro ratione uniuscujusque mutui, temporis progressu omnibus satisfaceret, Palatium etiam, quod supra Doganam est, ut commode illi convenire, deque suis rebus constituere possent, ipsis tradidere. Illi ergo creditores, rationem rerum suarum administrandarum talem iniere, ut ex suorum numero consilium centum virorum constituerent, qui de rebus publicis deliberarent, præterea Magistratum octovirorum legerent, qui omnium reliquorum caput essent, resque deliberatas exsequerentur. Mutua porro in partes, quas Loca nominabant, divisere, universam vero administrationem titulo. S. Georgij insignivere. Ea administratione sic constituta, accidit porro, ut Respub. novo mutuo indigeret, eoque adipiscendo S. Georgium

gium accederet, qui quidem, ex optima administratione, jam locupletior, subsidio esse poterat. Ergo Respub. eadem ratione, qua antea Telonio cesserat, etiam ditionem suam oppignerare cœpit, requē eō tandem, ex egestate Reip. Sanctique Georgii opitulatione, devenit, ut hæc administratio, maximam partem urbium atque regionum, quæ imperio Genuentium parebant, sibi subjecerit, easque regit, tuetur, inque singulos annos publicis suffragiis rectores iis locis præficit: quibus quidem in rebus curandis omnibus, Reipub. partes nullæ sunt. Hinc factum est, ut cives illi amorem suum à Repub. ut quæ tyrannidem saperet, averterent, atq; ad S. Georgium, tanquam recte æqualiterque administratum, converterent, unde quidem crebræ illæ mutationes imperii oriri solent, dum cives, modo Civi, modo extraneo parent, siquidem non S. Georgius, sed publicum dominum mutat. Adeo ut in iis decertationibus, Fregosi & Adorni pro principatu pugnāverē, plerique civium, quod nimirum de publico ageretur, otiosi starent, idque victoris prædæ exponerent. Neque ibi S. Georgii aliud agit, quam ut victorem juramento, ad observandas suas constitutiones, adigat, quæ quidem hactenus intemeratæ subsistere. Postquam etenim hic Georgius armis, opibus, atque magistratu instructissimus sit, eam ob rem citra manifestissimum rebellionis periculum, vix quidquam contra ejus administrationem tentari queat.

Rarissimo sane exemplo, neque à tot Philosophis, imaginariis istis in Rebuspub. suis, vel quas tueri contigit, unquam reperto, in una eademque nimirum urbe, interque eosdem cives libertatem, & tyrannidem, vitam civilem & corruptam, justiciam atque licentiam conspiciere. Siquidem sola illa administratio, urbi pristinos venerandosque mores conservat. Quod si porro aliquando eveniat quod omnino eventurum mihi persuasissimum est) ut S. Georgius tandem omnia ea Civitat-

*Florentino-
rum cum
Genuesi-
bus bellum.*

re potiatur, posset sane ea Respub. Venetorum impetio non modo æquiparari, sed etiam anteferri.

Ergo huic S. Georgio Augustinus Fregosius Serezanam celsit, qui eam non modo lubens recepit, verum etiam tuendam sumisit, comparataque subito classe, Petram Sanctam insuper præsidio firmavit, quo Florentinus exercitus Serzanæ jam propinquus, omni aditu prohiberetur. Florentini contra Petram sanctam omnino occupandam censuerunt, sine qua nimirum Serezanenses occupare minus ex usu foret, ut quæ inter Serezanum Pisasque sita esset, verum non ipsis licebat eam aggredi, nisi Petrasanctenses, aut qui eos tuebantur, prius ipsos lacessivissent. Quo ergo istud commodum consequerentur, constituere copiosam annonam Pisâ ad exercitum mittere, eamque exiguo præsidio stipare, quo Petrasanctenses præfidiari à discrimine tuti, prædaque illecti, ad eam occupandam prorumperent. Atque res quidem ex sententia celsit, illi siquidem, qui Petram sanctam custodiebant, prædam expositam occupavere.

Id ergo Florentinis ansam præbuit, ut jam omissa Serezana, justum titulum nacti, Petram sanctam obsidione cingerent, quæ quidem præfidiariis firmata strenue defendebatur. Florentini tormentis in planitie dispositis, propugnaculum porro in monte ædificarunt, quo etiam ea ex parte obsessis incommodarent. Erat ad exercitum legatus Jacobus Guicciardinus. Dum ergo ad Petram sanctam eum ad modum pugnaretur, interim Genuensium classis arcem, quæ Roccavadana nuncupatur, occuparunt, atque vastarunt, copiisque expositis omnem illam oram depopulabantur. In quos obviam profectus Bonioannes Gianfigliazius, eorum audaciam quodammodo repressit, adeo ut jam minus licenter evagarentur. Nihilominus classis Genuensium ad portum Ligurem (quam Livorno nuncupamus) deflectens, cum pontonibus aliisque machinis ad novam turrim ejus loci successit, eamque tormentorum vi subruere, aliquot dierum continuato opere nitebatur verum
cum

cum duces nihil se proficere animadverterent, ab ea obsidione non præter ignominiam recesserunt.

Ad Petram sanctam autem nostri segnius agebant, eam ob rem hostes animo auctiores, eruptione facta, propugnaculum invaserunt, idque occuparunt: quo quidem successu tantam sibi exultationem, Florentino vero exercitui eum metum pepererunt, ut ille vix non in fugam sese proriperet, siquidem ad quartum usque miliare sese inde recipere visus fuit, decretumque jam erat exercitus istius ducibus quod mensis October esset, ad hyberna divertere & expugnationem illam in proximum annum differre.

Atque ea quidem consternatio Florentiæ percepta, non mediocriter animos Dominorum stimulavit, adeo ut recuperandæ exultationi, restaurandisque copiis subito Antonium Puccium, Bernhardumque Neronem legatos eo ablegarent, qui quidem magna auri vi onusti, postquam ad exercitum pervenissent, confestim ducibus indignationem, non modo Dominorum, sed etiam universæ urbis exposuerunt, nisi cum exercitu ad obsidionem reverterentur, quantæ id nimirum infamiæ ipsis futurum sit, si tot præclari duces, tam instructo cum exercitu, nullo alio hosti, quam paucis aliquot præsidariis cederent, castrumque adeo imbelle expugnare non valerent. Postea commodum, quod non modo præsens eos maneret, sed etiam postmodum inde expectandum esset, ipsis ob oculos posuerunt. Adeo ut omnium animi ad repetendam obsidionem incenderentur, omniumque primo propugnaculum recuperandum esse constitueretur.

Qua quidem in expugnatione animadvertere licuit, quantum nimirum humanitas, affabilitas, blandique sermones apud militum animos possint, Antonius siquidem Puccius modo hunc incitando, illum provocando, alteri manum porrigendo, hunc complectendo, pollicendo, orandoque id effecit, ut tanto ani-

*Recuperant
Serezanam
Florentini*

mi ardore milites ad propugnaculum properarent, ut id subito recuperatum fuerit, licet ea expugnatio non citra cladem successerit, Comite nimirum Antonio Marciano tormenti globo extincto.

Hæc victoria tanto terrori obsessis fuit, ut de deditione sermones ferere inciperent. Quo ergo res prodignitate gereretur, visum fuit Laurentio ad castra proficisci, à cuius adventu, paucis post dictus, castrum illud deditione in Florentinorum manus devenit. Jamque hyems molestus esse cœperat, neque commodum ducibus videbatur jam ultra conari, præcipue quod ex Autumnii tempestate universus exercitus morbus contraxisset, ipsique etiam duces laborarent, inter quos Antonius Puccius Bonioannesque Gianfiliazius morbo absumpti fuere, quod quidem universæ urbi summo dolori fuit, adeo nimirum Antonius, eo bello, omnium animos sibi conciliaverat.

Porro Luccenses, postquam Florentini Petram sanctam occupassent, Oratoribus ad eos ablegatis, eam repetiere, ut quæ olim ipsorum imperio paruisset. Transactionibus siquidem contineri ajebant, omnia ad antiquos dominos, quæ alii aliis occupassent, reverti debere. Neque id Florentini negabant, verum nescire sese, utrum in pace, qua de nunc inter ipsos ac Genuenses ageretur, ea restituenda Genuensibus foret, eam ob rem nihil certi hoc in negotio, priusquam illa concluderetur, sese decernere posse, præterea licet Genuensibus ea minus restituenda esset, Luccensibus tamen eo casu incumbere, ut de sumptibus damnisque, ob mortem tot civium rationem ineant, eaque pensanda esse cogitent, id vero si præstare velint, facilem ad eam recuperandam viam fore.

Integrum ergo hyemem de pace inter Genuenses & Florentinos actum, quæ quidem Pontifici maximæ curæ erat, verum posteaquam nihil conclusum esset, constitutum quidem erat Florentinis, ineunte

ineunte vere Serezanam obsidere: verum morbo Laurentii Medicei, tum bello, quod inter Pontificem Regemque Ferdinandum exarsit, impediti fuerunt. Siquidem Laurentius non modo podagra, quæ ipsi quodammodo à patre hæreditaria fuerat, verum etiam doloribus stomachi adeo sævis excruciabatur, ut ad thermas ipsi sanitas quærenda fuerit. Bellum vero longe majoris momenti, ejusque hæc origo fuit.

Erant Amiterni (nos Aquilam vocamus) ea ratione Regibus Neapolitanis subiecti, ut penè liberi agerent. Apud hos authoritate plurimum valebat Comes Montorii. Igitur Dux Calabriae, qui cum copiis, tanquam motus quosdam inter incolae ejus loci compositurus, ad Troentum confederat, verum Aniternum penitus Regi subicere cogitabat, eum ad se, tanquam ejus opera iis in motibus usus, evocaverat. Paruit Comes citra ullam suspicionem, verum à Duce comprehensus, inque vinculis Neapolim amandatus fuit. Id, posteaquam ab Amiternis intellectum fuisset, omnem urbem commovit, adeo ut armati Antonium Concinnellum legatum Regium, aliosque Regis amicos trucidarent. Inde quo esset, qui ipsos defenderet, non modo signa Pontificia erigerent, verum etiam Oratoribus ablegatis Pontificem obnixè rogarent, ut sui tanquam rei propriæ, curam atque tutelam contra Regiam tyrannidem habere dignaretur. Atque suscepit Pontifex eorum defensionem magno animo, utpote, qui tam privatas quam publicas ob causas Regem odio haberet.

*Amiterni à Rege lesi-
cunt.*

A Pontifice recipiunt.

Ergo cum Robertus Sanseverinus, Ludovici hostis, eo tempore nemini mereret, cum ad se summa celeritate Pontifex vocatum copiis suis præfecit, præterea omnes Comitum Montorii amicos atque necessarios, quo à Rege desicerent, concitavit, suisque artibus effectit, ut Principes Altemuranus, Salernitanus, atque Bisignanus à Rege secederent. Atque

Rex quidem tam subito bello circumventus, auxilia Florentinos, Ducemque Mediolanensem rogavit.

*Florentini
Regi adiungunt.*

Florentini haecenus dubii animo fluctuabant, si quidem alterius ob causam res suas negligere, tum contra sedem Pontificiam denuo insurgere, grave ipsis videbatur. Nihilominus foederis memores, fidem commodo atque discrimini anteposuerunt, Ursinisque ad stipendia sua vocatis, Comite praeterea Pitiliano duce, omnes suas copias Romam versus, Regi auxilio submittere. Ergo duas in partes Regi copias dividere visum, primam Duce Calabriae imperatore Romam proficisci, atque Florentinis conjunctam, Pontificiis copiis obsistere voluit, reliqua parte ipse in Barones movere coepit. pugnatum aliquandiu ubivis vario Marte: tandem Rege omni ex parte superiore, oratoribus Regis Hispaniarum intermediis, tandem mense Augusto anni MCCCCLXXXVI pax firmata fuit, quam quidem Pontifex, adversa fortuna perculsus, ejusque denuo experiundae dubius primus amplexus, omnes praeterea Italiae Principes in eandem concessere, solis Genuensibus, utpote qui tam à Mediolanensibus defecissent, quam Florentinorum res occupassent, ab ea exclusis.

Pax firmata.

A qua Genuenses exclusi.

Robertus porro Sanseverinus, qui anteacto bello nec Pontifici fidus amicus, nec Regi formidandus inimicus exstitisset, pace constituta, vix non à Pontifice Roma pulsus, postquam cum turmis suis Caesenam post se reliquisset, à copiis tam Ducis quam Florentinorum sese depræhensum iri animadvertens, in fugam se conjecit, atque circiter centum equitibus stipatus, Ravennam sese recepit, reliquæ ipsius turmae partim ad Ducem concessere, partim à rusticis profligatae fuere.

Rex pace constituta, reconciliatisque Baronibus, Joannem Coppolam, Antonellumque Anversiam, una cum eorum filiis, quod in bello arcana Pontifici prodidissent, necavit. Porro cum Pontifici ex hoc bello cognoscere licuisset, quanta cum animi promptitudine

peritudoine atque studio Florentini in amicitia perficere solerent, mutato animo, quos antea propter Genuenses, auxiliaque Regi subministrata odio persecutus esset, amare, majoreque benevolentia, quam hactenus, ipsorum oratores habere cœpit. Quem quidem animum, Laurentius Mediceus deprehensum, omni industria sibi fovendum sumisit, non mediocriter authoritati suæ profuturum ratus, si Regis amicitia porro Pontificia accederet.

Erat Pontifici filius, cui Francisco nomen, quem imperio locupletatum, porro amicis munitum cupiebat, quo se è vivis sublato, commodius sua tueri posset. Neminem igitur in universa Italia sibi opportunior, ipso Laurentio ratus, tandem effecit, ut ejus filia Francisco nuptum elocaretur. Hac afinitate conciliatus Pontifex, de Serezana Florentinis restituenda cû Genuensib. agere, atq; his demonstrare cœpit, nō posse eos jure tenere, quod Augustinus vendidisset, neq; Augustinus S. Georgio donare, quod in sua potestate nō esset. Verum nihil omnino perficere potuit, quin potius Genuenses, hæc dū Romæ ageretur cōductis multis navib. exercitum triū peditū milium iis exceptum, furtim atque clam Florentinis prope Serezanellam exposuere, eamque arcem, quæ Florentinis parebat, supraque Serazanam sita erat, adgressi, vicum arcis contiguum occupavere atque arseri, omnique cura, tormentorum vi, ipsam arcem expugnare conavere.

*Pontificis
filius Mediceam ducit.*

*Genuenses
Florentinas
bello per-
sumt.*

Licet vero ea invasio, Florentinis omnem præter spem celsisset, cōfestim tamen Virginio Ursino duce, ad Pisas exercitum suum cōegere, apud Pontificem de injuriis, belloque inter pacis mentionem illato, doluere, Lucensibus in fide continendis Petrum Corninium eo ablegavere, Paulantonio Soderinio legato Venetorum animos tentavere, auxiliaque tam à Rege quam à Ludovico postulavere, quæ tamen nusquam impetrarunt. Rex siquidem classem Turcicam sibi imminere ajebat: Ludovicus vero variis artibus rem differre cœpit. Adeo ut Florentini in omni pro-

pemodum bello soli destituantur, nec eam fidem, quam aliis subvenire consueverunt, erga se vicissim experiantur.

Prælio superati.

Neque tamen eò (utpote re non nova) animo abjectiores, Jacobo Guicciardino Petroque Vetturio legatis, maximo exercitu coadunato in hostem progressi, ad Macram fluvium castra locavere. Interea hostes Serezanellum urgebant, atque cuniculis aliisque rationibus rem tanto animo agebant, ut legatis omnino manus conferendæ viderentur. Neque Genuenses pugnam detrectavere, verum prælio superati profligatique, Ludoicus porro Flectus, multique præterea belli duces in Florentinorum manus devenere. Neque tamen ea victoria Serezanenses adeo perculit, ut ad deditionem inclinent, quin potius obstinato animo ad defensionem parati legatorum in oppugnando studium eo magis provocavere. Pugnatum igitur tam intra quam extra strenue, adeo ut bello diutius protracto, Laurentio ad exercitum proficiscendum videretur. Quod quidem tam nostris vires addidit, quam hostibus animum ademit: hi siquidem, animadversa Florentinorum animi obstinatione, atque Genuensium in defendendo negligentia, libere, nullisque cum pactis, in manibus Laurentii sese dedidere, atque à Florentinis humaniter, paucis quibusdam defectionis authoribus punitis, recepti fuere.

Germani Venetis bellum movent.

Inter hæc gesta, Ludoicus ad Appuam (quæ Pontremolis recens vocatur) copias suas, tanquam nostris suppetias laturus, collocaverat, verum occultis consiliis egerat, ut Genuensium aliqui seditione mota, sibi viam ad occupandam Genuam patefacere, quo quidem consilio ea potitus est. Eodem tempore Germani Venetis bellum moverant, Boccolinus quoque civis Auximi in Piceno, urbem eam (nobis Osimum vocatam) à Pontificis imperio subtraxerat, atque tyrannidem occupaverat. Atque hic quidem post varios successus, à Laurentio Mediceo persuasus

sus, urbem Pontifici iterum cecidit, atque Florentiam sese contulit, ibique satis diu in honore fuit. Inde Mediolanum concedens, alia longe fide habitus, atque à Ludovico necatus fuit. Veneti prope Tridentum Germanos adorti, ab illis profligati, Sanseverinusque quem copiis præfecerant, deletus fuit. A qua clade Veneti, pro eo quo fructantur fato, cum Germanis, non ut victi, sed ut victores, (adeo nimirum ea pax ipsis propitia fuit) transgere. Difficiles eodem tempore tumultus Flaminiam agitare.

Erat Franciscus Orsus magnæ apud Forum Livium authoritatis, verum Comiti Hieronymo, suspectus, adeo ut non raro minis eum cohercendum adgrederetur. Ergo continuo metu Orsus exagitatus, ut præveniret, authores habuit amicos atq; necessarios quamplurimos, extingui nimirum illum satius esse, morteq; alterius periculum suum averti. Postquam igitur id inter ipsos jam constitutum esset, cædi diem nundinariam Foro juliensium destinarunt, quo nimirum multi amicorum alii, non vocati, confluere solerent, quarum opera hanc ad rem usui esse posset. Erat mensis Majus, quo Itali penè omnes coenam maturare solent, visum ergo conjuratis, eum à cæna quam comodissime trucidari posse, utpote quo tempore, familia ejus coenando occupata, ipse ferè solus in cubiculo esse consuevisset. Re eum ad modum deliberata, Franciscus ad ædes Comitis perrexit, ibique relictis ad primum aditum confectis, ipse ad cubiculum Comitis accedens, per cubicularium, tanquam necessaria dicturus, introibit, petit adituq; impetrato, post aliquas sermonis ambages Comitem solum interfecit, advocatisq; locis, etiam cubicularium obtruncavit. Accidit forte, ut præfectus, cui urbis custodia commissa erat, Comitem conventurus, eo se conferret, quia conjuratis, cum paucis ad aulam admissus, etiam ipse interfectus fuit.

*Insidie in
Comitem
Hieronymum.*

His cædibus perpetratis, cadaver Comitis per fenestras

nestras præcipitatum, Pontificisque atque libertatis nomen vocari, eaque ratione plebs, cui Comitibus avaritia atque tyrannis exosa erat, concitari coepta, adeo ut irruptione in aedes Comitibus facta, iisque direptis, viduam liberosque Comitibus in vincula conjicerent. Solum castrum adhuc superandum erat, si victoria absoluta potiri vellent: cum vero praefectus id tradere detrectaret, rogare conjurati viduam coepere, ut suam auctoritatem interponeret, quod sese facturam recepit, modo praefecti conveniendi copia fieret, interimque liberi in potestate conjuratorum obsides manerent. Atque adhibere conjurati verbis fidem, potestatemque viduae in castrum concedendi fecere, verum ea vix intus sese receperat, cum ipsis supplicia mortemque ob caedem mariti minaretur, illis contra necem liberorum minitantibus, magno animo responderet, habere se salva, quibus alios parare posset. Eam ob rem consternati conjurati, praefertim quod à Pontifice auxilia nulla submitterentur, atque à Ludovico, viduae patruo, copiae subsidiariae adventarent, ablatiis iis quae amovere licebat, civitatem Castellum concesserunt: adeo ut vidua imperium recuperaret, omniisque crudelitatis genere mariti caedem ulcisceretur.

Florentini morte Comitibus intellecta, ad recuperandum castrum Piancaldolium, à Comite olim ipsis ereptum, animum adplicarunt, idque exercitum eo oblegato, licet Ciceri Architecti celeberrimi morte, recuperarunt. Hos in Flaminia motus, alii non minoris momenti, eadem in provincia subsecuti sunt.

Duxerat Galeottus, Faventinorum regulus, in matrimonium, Joannis Bentivoglii, Bononiensium principis filiam. Ea sive Zelotypia sive à marito durius habita, sive maligno ingenio mota, maritum odio habere, eoque tandem ac ubi animi progredi coepit, ut de vita ipsi eripienda ad se deliberaret. Simulato igitur morbo, in lectum sese recepit, quo nimirum maritum, si eam conveniret, sicariis eam ad
rem

rem clā in cubiculū receptis, opprimeret. Habuerat ejus consilii patrem participem, qui quidem sublato genere ad Faventinorum imperium adspirabat. Cum ergo tempore ad cædem constituto, Galeottus conjugem pro more inviseret, cumque ea aliquandiu confabularetur, sicarii ex latebris prosilientes, nequiquam tale suspicantem, haud difficulter oppresserunt. Verum cum ab ejus cæde omnia misceri, populusque turbare inciperet, uxor cum filiolo suo Astorrio, in castrum sese recipere necesse habuit.

At Joannes Bentivoglius, unā cum Bergamino, Mediolanensis Ducis stipendiario, cum copiis eam ad rem paratis, Faventiam progressus, ubique consilio cum Antonio Boscolo Florentinorum legato, qui forte id temporis Faventiæ erat, habito, de urbe administranda agere cœpere: dum vero illi consilia conferrent, interim incolæ vallis Meseniæ, (Valdilatona vulgo nuncupatum) qui hos ad motus populariter eō confluxerant, in Joannem atque Bergominum impetu facto, hunc quidem interfecere, illum vero in potestatem redeգere, vocatoque Astorrii nomine, tam urbis quam pupilli curam, Florentinis per legatum tradidere. Fuit hic casus, non præter luctum à Florentinis intellectus: nihilominus restituto in libertatem, Joanne, ejusque filia, curam tam Astorris quam urbis, magno cum populi assensu subiēre.

Præter hos motus, multi præterea tumultus Picenum, Flaminiam, Senensesque exercuere, verum quod illi, atrocioribus bellis undique sopitis, parum momenti fuerint, ea narrare supersedeo, verum quidem est, eos motus, qui postquam Calabriae Dux ad bellum Turcicum avocatus fuisset, Senenses agitavere, crebriores fuisse, multosque postea casus, quibus modo plebs imperio potiebatur, tandem nobiles superiores exstitisse, inter quos Pandolfus Jacobusque Petruccius autoritate eminebant alterque eorum prudentia, alter animo vix non imperio universæ urbis potiti erant.

Florentinis vero à bello Serezanensi, usque ad annum

*Senenses
dissidia.*

*Nobiles
imperio
sopiti.*

Laurentij
Medicei
virs.

num M. CCCCXII, qui Laurentium Medicum e vivis abstulit, summa felicitate perfrui licuit. Siquidē Laurentius, pace jam universae Italiae, autoritate atque prudentia sua, comparata, animum ad amplificandā familiā urbemq; suā advertere coepit, eamq; ob rem, Petro filio suo nato maximo, Alfonsinā Ursinii equitis filiam in matrimoniu suavit. Joannē vero secundū filium in Cardinalium numerum eiecit, quod eo magis notatum fuit, quod id omni exemplo destituebatur, siquidem quartum decimo is anno, ad id dignitatis fastigium conscenderat, unde tanquam per gradus, familiam suam in coelum usq; evehere postea ipsi proclive fuit. Juliano tertio filio, quod is puer esset, antequam in rata concederet, peculiare fortunā explorare ipsi non licuit. Filiarum unam Jacobo Salviati alteram Francisco Cibo, tertiam Petro Ridolfo elocavit, quarta, quae Joanni Mediceo, quo familia uniretur, nupsit, e vivis excessit.

In reliquis privatis negotiis, quoad mercaturā, fuit infelicissimus, siquidē ob minutorū suorum nequitiam, qui non ut privati, sed ut Principes res ejus administrabant, variis in locis magnā nobilium jacturā fecit, adeo ut a patria magno aere mutuo ipsi subveniendum fuerit. Eam ob rē, ne eandē fortunam iterum experiretur, omisis mercaturis, ad fundos, tāq; rē stabilem, solidasq; magis divitias, animum adplicavit. Ea; post ad Pratum, in Pisano, inq; valle Pesana, tam ad utilitatem quā ad Magnificentiam aedificare coepit, ut ea aedificia nō privati sed Regē saperēt. Inde ad amplificandā urbē cōversus, quae multis in locis ab aedificiis vacua erat, novis hinc inde distinctis plateis, novos aedificatores provocavit, quae quidem opera, urbs tam amplitudine quā splendore non mediocriter crevit.

Securitati porro atque tranquillitati intentus, quo hostes aditu arcerentur, Bononiam versus, in mediis alpib. Castellum Florentinam munivit: versusq; Senenses in colle, quem Imperialem vocant, castrum instaurari, magnoq; opere muniri curavit. Versus Genuam, Petralandia atq; Serezana occupatis, ex ea par-

te hostibus aditum interclusit. Stipendiis etiam atque largitionibus, multorum amicitiam, interq; hos apud Perusinos Baglionorum, ad civitatē veterem Vitelliorum, sibi firmavit, Faventinorum peculiarem curā habuit, quæ quidē omnia, instar propugnaculi, Rempub. Florentinam tuebantur. Inde pace patriam publicis ludis, hastiludiis, priscorum triumphis, idq; genus aliis simulacris, restaurabat, in eum potissimū finem intentus, ut patria omni re abundaret, plebs concordiam aleret, atq; nobiles in honore essent.

Præterea summa benevolentia omnes, qui aliqua in arte excellerent, complectebatur, literatos amabat, *Ipsius studeo.* cujus rei Agnolus Montepulcianus, Christophorus Landinius, Demetriusq; Græcus, fidē abundē facere queant. Quam quidem ob rem Joannes Comes Mirandulanus, vir propemodum divinus, neglectis omnib; Europæ partibus, quas curiose perultraverat, *omnes Mirandulanus vir divinus.* munificentia Laurentii provocatus, Florentiæ sedem figere voluit. Architectura, Musica, atque Poesi, ultra modum capiebatur, existantque multa poemata ab eotam composita, quam commentariis illustrata.

Quo vero juvenus Florentina ad literarum studia provocaretur, eam ad rem Pisis scholam aperuit, eoq; præstantissimos universæ Italiæ viros evocavit, atque conduxit. Fratri Mariano Chinazano, Augustiniano (ob ipsius in sermonibus eloquentiam) Monasterium prope urbem fieri curavit.

Fuit tam Deo quam fortunæ summopere charus, siquidem omnes ipsius conatus felicem finem adipiscerentur, hostes contra ipsius misere perirent. Nam præter Pazziorum insidias, à Baptista porro Frescobaldio ad Cariminum, inque villa sua à Bal-dinotto Pistoriensi petitus, tā ipsi, quam eorum complices supplicio meritissimo affecti fuere. Hæc ergo vitæ ipsius ratio, eaq; viri prudentia atq; fortuna, non modo universæ Italiæ, verum etiam remotissimis oris perspecta inq; honore habita erat. Matthias siquidem Hungariæ Rex multis amorem suum erga eum testatum voluit. Sultanus per suos Oratores muneribus eum affecit. Turcarum Imperator Bernhardum Ban-

dinium, fratris sicarium, ipsi compedib. vinctum tradi curavit: quos quidem ob res Italia ipsum mirabatur: authoritasq; viri, prudentiâ suâ, indies augeſcebat: erat ſiquidem diſputando eloquens & acutus, decernendo prudēs, exequendo promptus æque ac animoſus, neq; quicq; vitiorū adduci queat, quod tot tâtaſq; virtutes ejus cōmacularēt. Licet in re venerē ad miraculū involutus eſſet, atq; hominib. facietis, & mordacib., ludisq; puerilib. ultra q̄ tantū virum decebat, deditus videretur, ut ſæpius deprehensus fuerit, liberorū ſuorū oblectationib. ſeſe immiſcere, adeo ut ſi cui in eo, tam levitatē quā gravitatē conſiderare liberet, vix non duas perſonâs diverſas, nulla ratione compulandas, in eo conjunctas eſſe diceret.

Habuit poſtremam ætatem ex morbis qui ipſum miſere affligebant, moleſtiarum plenam, ſiquidē cum dolore ſtomachi intollerabili cōſiſtabatur, qui quidē cum adeo afflixit, ut anno ætatis XLIII. Anni à Chriſto MCCCCXCII menſe Aprili vitâ cū morte cōmutaret. Neq; vero quiſq; unquā non modo Florētiæ, verū etiā in univerſa Italia obiit, qui tâta ſapientiæ laudē referret, quēq; patriâ ſua tâtopere lugeret, cœlū quoque ipſum prædicere viſū, quod quâtâq; clades ipſius mortem conſecuturæ eſſent, ſiquidē ſummum tēpli ad S. Reparatâ tectum, fulminē percuſſum, magnâ iſtius pinnaculi parte, maximo omnium terrori atque ſtupori abraſa, nudatum fuit.

*Præſagia
quæ ante
eius mortem.*

Luxere ergo mortē ejus omnes tam cives, quam Italiæ proceres, idq; manifeſto teſtatum fecere ſiquidem nemo omnium fuit, qui non oratorib. miſſis, dolorem ſuū ex caſu ſuſceptum pateſaceret. Num vero juſtâ dolendi cauſam habuerint, id porro eventus paulo poſt demonſtravit, ſiquidē Italia, ipſius conſilio deſtituta, neminē jâ habere potuit, qui immēſa Ludovici Sforziæ, Mediolanenſis Ducatus adminiſtratoris, ambitionē atq; inſolentiâ retrænaret, quā quidem ob rem, vix elato Laurentio, ſemina iſta pernicioſiſſima enaſci cœpere, quæ non multo poſt, Italiâ peſſum dederunt, atq; etiam in poſterum everſura ſunt.

VITA

CASTRVCCII CASTRACANI LUCCENSIS

V I T A,

A NICOLAO MACHIA-
VELLO DESCRIPTA, AD ZA-
NOBIUM BUONDELMON-
tium & Ludoicum Ala-
mannum.

On præter rationem mirum videri pos-
sit, Zanobi atque Ludoici amicissime,
si quis rem considerare velit, omnes eos,
vel saltem maximam partem, qui in hoc
terrarum orbe præstantissimas res ad-
gressi sunt, atque inter cæteros sui ævi heroes excel-
luerunt, aut obscuro atq; abjecto loco editos & pro-
gnatos, aut alioquin præter omnem modum à fortuna,
in ipsa origine, agitatatos fuisse. Siquidem omnes aut
expositi, aut patrib. adeo abjectis orti fuere, ut eorum
iplos pudere, ideoque vel Jove, vel alio aliquo Deo
factos esse hominibus persuasum cuperent. Eorum
vero catalogum recensere, postquam omnibus eo-
rum per multa innotuerint, forsassis legenti fastidium
parturire queat, eoque ut rem superfluum hoc loco
intermittendam duco. Arbitror quidem hoc ideo sic
evenire quod fortunam universo orbi testatum velit,
abs te, non à prudentia proficisci, si quos communem
hominum sortem anteire videmus, eamque ob rem
vires suas eo potissimum eam in loco exercere atque
ob oculos ponere, ubi omnium judicio prudentiæ
partes nullæ sint, sed ab ipsa omne pendere mani-
festo deprehendatur.

Ergo Castruccius quoque Castracanius Luccensis, in eorum numerum censeretur debet, qui quidem profecti sui, urbisque in qua natus fuit, ratione egit res perquam maximas neque origine felice notaque magis, ac ceteri, usus est, sicuti ex vita ipsius copiosius patebit. Atque eam quidem ideo literarum monumentis recondendam, atque posteros transmittendam censui, quod in ea permulta sese exhibeant, quæ tam insignis virtutis, quam fortunæ ratione aliquando exemplo esse queant: vobis vero potissimum eam offerendam duxi, quod eorum, quibus res præclare virtuteque administratæ, curæ atque oblectamento sint, reliquos longo post vos intervallo relinqui, hætenus cognovisse mihi licuerit.

U. ergo ad rem veniam. Constat Castracanos apud Luccenses, inter nobiles ejus urbis familias recenseretur, licet ea (pro omnium rerum in hoc orbe serie) hoc ævo esse desierit. Ex hac familia olim originem duxit Antonius quidam, qui cælibi vitæ generi deditus, inter Canonicos, ad S. Michaelē apud Luccenses scriptus, atque honoris gratia, Dominus Antonius appellatus fuit. Huic præter sororem unicam nihil familiæ erat, quæ quidem Buonaccorsio Centimānio matrimonio conjuncta, ab ejus obitu, ad fratrem sese receperat, animumque ab omnibus deinceps nuptiis alienum induerat.

Colebat Antonius post ædes suas vineam, in quam, utpote aliis hortis circumseptam, multis ex locis aditus patebat. Accidit ut forte, dum quodam mane Dianora (hoc enim nomen viduæ erat,) in ipsa aurora animi gratia eò exspatiaretur, atque (ut foeminis mos est) herbas condimentis suis conquireret, ut sub vite quadam inter pampinos nescio quid strepere, atque eò oculis conversis, vagitum audire sibi videretur. Cum ergo eo versus pedes conferret, remque exploratam cuperet, ecce infantulum pampinis involutum, qui blandulo vultu brachiolisque tanquam opem ejus implorare videbatur.

batur, qua quidem re Dianora non minus misericordia mota, quam stupefacta, inde sublatum ad ædes fratris detulit, eumque ablutum, fasciisque exceptum, fratri ex æde sacra reverso obtulit. Atque is quidem casu percepto, infantuloque oculis perlustrato, non minore admiratione atque misericordia sese rapi sensit, adeo, ut re cum sorore aliquandiu deliberata, tandem de eo suscipiendo, postquam utrique prole destituerentur, facile convenirent. Ergo conductâ nutrice, tanta cura atque amore porro eum habere cœperunt, ut à paterna benevolentia parum abesse viderentur, cujus quidem rei causa, ad sacrum fontem eum patris Castrucci nomine insigniri voluere.

Adolevit unâ cum Castruccio ea gratia, atque omni in re ingenio atque prudentia pollere animadvertebatur, utpote qui pro ætate omnia facile addisceret, ad quæ ab Antonio vocaretur, cui quidem animus erat, in eum tam Canonicatum, quam alia sua beneficia, quæ vocant, ab obitu conferre, eamque ob rem, quæ eò ducebant, eum addiscere volebat. Verum animam, à vita sacerdotali omnino alienum, se tractare, haud difficulter animadvertere ipsi licuit.

Castruccius siquidem vix annum ætatis XIV attingerat, cum imperio Antonii atque Dianoræ sese paulatim subducere, proculque valere cum metu pariter libris sacris iussis, ad arma tractanda animum adplicare, neque jam aliud quam id ipsum agere, aut cum sodalibus suis, currere, saltare, luctari, vel aliud tale conari, quibus in rebus omnibus tam animo quam corpore præstare, atque reliquos longo intervallo post se relinquere videbatur. Quod si vero aliquando ad studia sese recipere libebat, nullis aliis libris delectari animadvertebatur, quam qui arma virosque canerent, atque heroum res gestas illustrarent, quod quidem Antonium maximopere sollicitum in cœstumque habebat.

Erât id temporis inter nobiles Luccenses Frati-

ciscus Guinigius, qui virtute, gratia, atque opibus omnes suæ ætatis cives facile anteibat, porro militiæ deditus, multis jam annis sub Viscontiis Mediolanensibus meruerat, Ghibellinorumque partes complexus, facile omnium eorum, qui ea studia apud Luccenses sequebantur, dux caputque habebatur. Atque hic quidem eo tempore aliquandiu Luccæ moratus, indies sub ædes illius, quem Reipub. primum, Potestatem vulgo vocant, cum reliquis civibus conveniebat, quo in loco, quod ædes illæ aream ad S. Michaelē, quæ omnium ejus urbis potissima est, contingerent, non raro Castruccium, is, quæ supra attigimus exercitiis insudantem videre ipsi ob- tigit, quibus non modo sodales omnes excellere, sed etiam autoritate quadam, tanquam regia, inter omnes eminere, atque ab iis tam amari, quam certo quodam modo revereri videbatur.

Quod quidem maximum ejus cognoscendi desiderium penes ipsum excitavit, adeo ut percunctando ejus fortunæ edoctus, majore ejus obtinendi cupiditate accenderetur, tandemque quodam mane eo vocato, ex ipso sciscitaretur, an in ædibus nobilis, ubi arma tractare, atque equum regere disceret, an apud presbyterum ubi nil præter missas audiret, esse mallet: atque depræhendere quidem Francisco licuit, quantum ad nomen equorum armorumque auditum, Castruccius apud se gauderet, tacitus tamen ex verecundia, ut responderet animus ipsi addendus fuit: dixit ergo, si id hero suo benevolo fieri posset, optare se longe militiam, quam sacerdotis studia sequi. Satisfactum Francisco responsione ista, egitque cum Antonio, adeo sollicitè ut tandem juvene potiretur, quem quidem eò facilius obtinuit, quod Antonio ingenium juvenis suis cum studiis minus convenire videretur.

Ergo Castruccius ex ædibus Antonii Castracani sacerdotis, in ædes Francisci Guinigii turmarum ducis transcriptus, dici credive vix queat, quam exiguo temporis intervallo, omnes tam mores quam virtutes,

virtutes, nobile adolescente dignas imbiberet. Inprimis vero in equorum agitatore excellentissimum abiit, adeo ut equum, quantumvis ferocissimum atque contumacem, summa dexteritate coherceret, inque hastiludiis, licet adhuc puer, omnium oculos in se converteret, adeo ut in nullo exercitiorum genere, siue robur siue dexteritatem spectes, æqualem haberet.

Quibus præterea mores accessere, in quibus modestia inæstimabilis elucebat, siquidem nihil quod displiceret, seu dicere seu agere solebat, sed superiores observare, æquales modeste habere, apud inferiores denique festivus esse consueverat, quas quidem ob res non modo Guinigiorum omnium, verum adeo universæ urbis amorem provocavit.

Accidit ergo, postquam Castruccius duodevigesimum jam annum attigisset, ut Ghibellini Ticino à Guelfis pellerentur, in quorum subsidium à Viscontiis Mediolanensibus Franciscus Guinigius missus, Castruccium comitem habuerat, utpote apud quem cura totius turmæ remaneret, qua quidem in expeditione, Castruccius tam prudentiæ quam animi tot experimenta de se exhibuit, ut nemo parem laudem atque benevolentiam, quotquot expeditioni isti interfuerant, inde referret, adeo, ut non modo apud Ticinenses, verum in universa Longobardia, nomen ipsius in honore atque existimatione esse inciperet. Lucas ergo, longe honoratior, quam inde discessisset reversus, porro omni diligentia, artibusque iis quibus homines devinciri consueverunt, amicos sibi comparare quamplurimos studuit.

Jamque Franciscus Guinigius vita cum morte commutaverat, atque decedens, unico suo filio Paulo, Castruccium tutorem atque rectorem reliquerat, ipsum ante obitum sedulo hortatus, ut pari qua erga ipsum usus fuisset fide, etiam ipse filium suum habere eamque gratitudinem, quam patri præstare minus posset, filio exhibere niteretur. Ergo cum ab obitu Guinigii, Castruccius omnem ejus fortunam ad-

ministraret, tanta porro authoritate atque potentia inde augeri cœpit, ut ea, qua apud Luccenses pollebat gratia, sensum in invidiâ degeneraret, adeo ut non pauci ipsum, utpote cuius animus tyrannidem redoleret, calumniarentur: inter quos Georgius Opizius Guelfarum partium dux facile primas tenebat.

Atq; is quidem ab obitu Francisci Guinigii, Principatum urbis sibi ipsi pollicitus, ferre non poterat, ut à Castruccio, ea authoritate atq; gratia munito, occasiones rei gerendæ sibi præpedirentur, quæ quidem ob rem ea in vulgus disseminabat, quæ Castruccio obfutura arbitraretur. Tulit id ab initio Castruccius satis indigno animo, cui paulò post suspicio accelsit, ne forte Georgius apud Proregem Neapolitanum suum exitium quæreretur, atque de eo urbe pellendo consilia iniret.

Imperabat id temporis Pisanis Huguccio de Faggiola Aretinus, qui à Pisanis copiis præfectus, postea omni imperio eorum potitus fuerat, penes quem exulum aliqui Luccensem, qui partium Ghibellinarum erant, morabantur. Ergo cum his Castruccius clam consilia iniit, quo pacto Hugueccionis subsidio ipsis patria recuperaretur, eamque mentem amicis suis in urbe, quibus Opizii potentia suspecta erat, aperuit. Cum his igitur negotio constituto, Castruccius caute admodum turrim, cui Honestorum nomen, munire, eamque comœatu referre cœpit, quo necessitate urgente, aliquot dierum spatio in ea tutus subsistere posset.

Ergo omnibus rite exploratis Hugueccionem, qui vocatus cum exercitu planiciem illam, quæ montes urbemque interjacet, infederat, signo ad id præstituto ut maturaret, monuit qui quidem eo animadverso, mox ad portam S. Petri successit, eamque igne injecto subruere cœpit. Castruccius altera ex parte tumultu concitato, plebeque convocata, eandem portam occupavit atque tandem effregit, adeo ut Hugueccioni aditus in urbem pateret, qui unâ cum copiis irrumpens, Georgium Opizium, omnemque ipsius

ipsius familiam, multos præterea, qui ejus amicitiam partesque sequebantur, interfecit, Rectorem urbe exegit, atque Reipub. Luccensem ad suum arbitrium, maxima cum urbis clade, composuit. Siquidem constat, eo tempore, plus centum familias in exilium actas fuisse. Pulsorum alii Florentiam, Pistoriam alii sese recepere, quæ quidem tum urbes à Guelfis stabant, eamque ob rem Huguccionem atq; Luccenses pro hostibus habebant.

Postquam ergo Florentinis, aliisque Guelforum studiosis videretur, Ghibellinas partes nimirum in Tuscia incrementum adquisivisse, eam ob rem de patria Luccensib. restituenda inter se convenere, coacto quo valido exercitu, mox vallē, quæ à nivib. nuncupatur, invasere, expugnatoque monte Catinio, inde montē Carlum obsidione cinxere, quo nimirum eo occupato, aperta porro ad Lucēses via esset. Eā ob rē Huguccio multis Pisanorū atq; Luccensium sub signa scriptis, petitoq; ex Longobardia copioso Germano equite, in hostes motu cœpit, qui quidē ejus adventu intellecto, montē Carlum omiserant, seq; inter montē Catinum atq; Pesciā receperāt, adeo ut Huguccio castra infra montē Carlū, altero à Florētinorū copiis militari, locaret, resq; inde aliquot dies leviusculis velitationibus ageretur, siquidē Huguccione morbo correpto, Pisani atq; Luccenses justā acie decernere metuebant, verū sensim cū morbo ingravesceret, ipsi tādē ad montē Carlum (valetudinis recuperandæ gratia) concedendū fuit, cura exercitus Castruccio demandata quæ quidem res Guelfis exitio fuit, utpote quibus animi quod exercitum hostilem duce destitutum arbitrentur, non mediocriter excrevissent. Atq; id à Castruccio optime animadvertum, porro eam opinionem apud ipsos confirmare sedulo perrexit, metumq; simulans, nemini ē munitionibus egredi copiam esse voluit, adeo ut Guelfi indies insolentiores, ad castra ipsa Castruccio aciem suam sæpius explicarent, ipsiq; earatione opportunitatem præberent, ut & animos & ordines ipsorū explorare quā optime posset. ergo

confirmatis oratione militum animis, certam ipsis victoriam modo ipsius institutum sequi vellent, polliceri coepit.

Animadverterat nimirum Castruccijs, Guelfos omne suum robur in media acie collocasse, militem vero minus strenuum ad utraque cornua recepisse. Contraria igitur ipse ratione, in cornua validissimum quemque militum suorum constituit, in media vero acie minus strenuos collocavit, atque hoc quidem ordine è castris profectus, quamprimum hostem in conspectu haberet, (atque is pro more insolenter obviam proficiscebatur) mediant aciem gradum moderari, cornua vero citatius ferri voluit, quae quidem ratione factum est, ut saltem cornua ex utraque parte dimicarent, mediae vero acies nihil agerent, siquidem Castruccijs acies tam procul adhuc aberat ut ea ab hoste jungi non posset, eoque robur omne exercitus Castruccijs manus conferebat, minusque strenua pars stabat: cum contra in exercitu hostium potior pars nihil ageret, sed inferiori solummodo pugnandum esset, adeo ut non magno labore, utrumque Florentinorum cornu in fugam ageretur, atque porro media acies, postquam latera jam nudata haberet, nihil pugnando, etiam ipsa in fugam sese conjiceret.

Fuit sane ea clades insignis atque memoranda. siquidem ea, praeter decem hominum millia, multi duces atque strenui milites, omnes Guelfarum partium, interque eos Principes non pauci desiderati fuere, quibus accensentur, Petrus Regis Ruperti Neapolitani filius, Carolus ipsius nepos, Philippusque Tarentinorum Princeps. Ex parte vero Castruccijs circiter trecenti, interque hos Franciscus Huguccio-
 nis filius occubuerunt, qui quidem juvenis atque servidus inter primos ceciderat. Ergo ea victoria Castruccio quidem immortale nomen peperit, verum Huguccio tantae suspicioni fuit, ut de imperio suo sibi metuendum arbitratus, quae ratione eum è medio tolleret, secum sollicitè agitare, eam nimirum victo-
 riam

riam imperium non modo suum non stabilivisse, sed potius undique labefactasse. Ergo occasionem saltem opperiebatur, qua honesta aliqua ratio eâ viro isto liberaretur.

Accidit porro ut Petrusagnolus Michelius, vir apud Luccenses magnæ existimationis, interficeretur, isque qui homicidium perpetrasset, ad ades Castrucci sese fuga reciperet, indeque Capitaneus unâ cum lictoribus qui eum repositum Castruccium accesserant, ab eo turbarentur atque excluderentur, eaque ratione homicidæ occasio suppeditaretur, ut suæ salutis fuga prospiceret. Jam igitur Huguccio, qui id temporis Pisis erat, commodam ejus opprimendi occasionem se adeptum ratus, vocato ad se Nerio filio, in quem Luccensium imperium contulerat, ipsi injunxit, ut ad convivium invitatum Castruccium comprehenderet atque necaret. Castruccius ergo familiariter dominum conveniens, nihilque omnino sinistri suspicatus, primo quidem ad mensam exceptus, cœna vero peracta in vicula conjectus fuit. Cum autem Nerius metueret, ne forte populus turbaret, si Castruccius nullo servato juris ordine necaretur, maluit negotium differre, quo patris voluntatem manifestius exploraret. At is in rarditatem animique consternationem filii magno stomacho inductus, quo rem citra periculum perficeret, assumptis quadringentis cataphractis Luccas versus movere cœpit, verum vix ad Balnea progressus fuerat, cum nuncio edoceret Pisanos defecisse, omnemque ipsius familiam unâ cum vicario suo interfecisse, Gaddonemque Gherardesciæ Comitem sibi præfecisse.

Non erat Huguccioni integrum Pisas regredi, ne forte Luccenses Pisanorum exemplo eruditi, eum urbe intercluderent. At Luccenses defectionis Pisanæ jam conscii, licet Huguccio jam in urbem penetrasset, nihilominus ex Castrucci vinculis occasione arrepta, primû per vias atq; circulos contumacius sermones serere, tandem Castruccium tam obstinate

repetere cœperunt, ut Huguccio, majoris discriminis evitandi gratia, eum libertati restitueret, At Castruccius conglobato amicorum agmine, populi porro subsidio fretus, tanta virtute Huguccionem adortus est, ut ipsi una cum suis in fuga salus reponenda atque Longobardia petenda fuerit, ubi apud Scalios misere tandem vitam deposuit.

Castruccius vero ex captivo vix jam non Luccensium Princeps, opera amicorum, atq; recenti ob eam victoriam benevolentia, facile obtinuit, ut Luccenses eum copiis suis in annum præficerent. Quo ergo bello aliquo gloriam sibi pararet, constituit ea, quæ post Huguccionem profligatum à Luccensibus defecerant municipia, sibi recuperanda esse, eamque ob rem, postquam cum Pisanis transegisset, Serezanam obsidione cinxit, atque editiore in loco propugnaculum, (quod postmodum à Florentinis muro cinctum, hodie Serezanella nuncupatur) ad eam commodius subjugandam, construxit, adeo ut intra secundum ab obsidione mensem Serezana potiretur. Eodem impetu postea Massam, Carraram, & Laventiam cœpit, atque brevissimo temporis intervallo omnem Lunensem agrum occupavit, Appuam præterea, quo aditum in Lunensem agrum ex Longobardia intercluderet, expugnavit, Anastasiumque Palavizinum, ejus loci regulum, in potestatem redegit.

Inde tot victoriis clarus Luccam reversus, universum populum sibi obvium habuit, qua quidem animi propensione commodum utendum ratus, Pazzini Poggii, Puccinelli de Portico, Francisci Bocconsachii, atque Ceccii Guinigii potissimum favore, utpote qui Luccensium facile primi id temporis, ab eo que corrupti fuerant, imperium urbis in se traxerant, atque plebiscito Princeps salutatus fuit.

Trajecerat id temporis in Italiam Fridericus Bavarus Romanorum Imperator, quo regno inauguraretur, Hunc sibi Castruccius conciliandum ratus, relicto ad urbem Paulo Guinigio, quem ob beneficia
paterna

paterna filii loco habebat, quingentis cum Cataphra-
ctis ipsi obviam proficisci voluit. Habitus fuit in ho-
nore à Friderico Castruccius, multisq; privilegiis au-
ctus, in super vicarius Imperii per omnem Tusciam
constitutus, præterea Pisanorum imperium, qui pul-
so Gaddone ad Fridericum de auxiliis confugerant,
in ipsum translatum, ipseque à Pisanis metu Guelfo-
rum, præcipue vero Florentinorum receptus fu-
it.

Imperatore postmodum in Germaniam regresso,
atque Vicario, ad res Italiæ administrandas Romæ
post se relicto, omnes Ghibellinorum partium tam
ex Longobardia quam Tuscia ad Castruccium con-
fluere, atq; quilibet ipsi imperium patriæ suæ, si in i-
psa ejus opera restitueretur, polliceri cœperet: inter
quos fuisse Matheus Guidius, Nardus Scolarius,
Lapus Ubertus, Georzzius Nardius. Petrusque Buo-
naccorsius Ghibellini & Florentini omnes.

Ergo Castruccius, qui horum opera, suisq; viribus,
universæ Tusciæ imperium in se transferri posse
arbitraretur, amicitia cum Matheo Viscontio Me-
diolanensium Principe contracta, omnem eam ur-
bem, universamque provinciam arma tractare do-
cuit. Inde ad Luccenses conversus, quod urbi quin-
que portæ essent, pari ratione omnem ipsorum regio-
nem in quinque classes distinxit, et quamque par-
tem duci, signoque peculiari parere voluit, eaque
ratione effecit, ut viginti hominum millia cum
opus foret, præter quos ex agro Pisano cogere posset,
ipsi momento præsto essent.

Accidit postmodum ut Matheus Viscontius à
Guelfis Placentinis, qui Ghibellinos auxilio Floren-
tinorum Regisque Ruperti exturbaverant, inva-
deretur, eamque ob rem ad Castruccium, tot amicis
copiisque stipatum, confugeret, quo nimirum im-
pressione in Florentinum agrum ab eo facta, illi ad
sua defendenda, resque Longobardiæ destituendas
revocarentur. Castruccius ergo per vallem Arni in
Florentinos

Florentinos irrumpens, primo Fucechium, inde S. Miniatum, adeo ingenti præterea agris illata elade occupavit, ut Viscontii voto, Florentini exercitum revocare necesse habuerint, qui quidem vix Tusciam attigerat, cum Castruccio ad Luccenses, alia necessitate urgente, repedandum esset.

Erant apud Luccenses familiâ Poggii potentissima, Castruccioque ad occupandum imperium maximo momento fuerant, verum quod minus ex officii magnitudine sese exceptos arbitrarentur, eam ob rem clam consiliis habitis, advocatisque in societatem permultis familiis aliis, à Castruccio deficere, eumque urbe pellere decreverant: occasionem ergo ob Castruccium bello implicatum sese nactos rati, quodam mane in præfectum justitiæ, qui Castruccii nomine urbem administrabat, impetu facto, eum interemerunt, postmodum ad plebem concitandam conversi, Stefanum quidem Poggium, virum senem pacisque studiosum, atque conjurationis nescium obvium habuerunt, qui sua authoritate obtinuit, ut arma conjurati deponerent, inque ipsius fidem, utpote qui sese interventurum apud Castruccium, quo vobis potirentur, stipulabatur, recumberent.

Castruccius ergo defectionis istius edoctus, nulla interposita mora cum parte copiarum, reliqua Pauli Guinigii imperio commissa, Luccas versus properavit, motuque licet composito, omnes aditus urbis opportuniore mox armato milite occupavit. Eam ob rem Stefanus Poggius, utpote qui Castruccium sibi obstrictum arbitraretur, pro suis intercessurus (sibi etenim ejus nihil opus esse putabat) ipsi sese obvium exhibuit, multisque rogare cœpit, ut alia juvenili fervori, alia veteri amicitia, atque officiis à familia Poggiorum in ipsum profectis, condonaret. Atque Castruccius quidem, eum benigne exceptum, bono animo esse jussit, longē nimirum motus sedatos majore gaudio sibi esse, quam ob eos concitados commotus fuerit, Deoque se gratias habere, qui occasionem testandæ clementiæ atque liberalitatis sibi exhibuerit, venirent

venirent modo omnes, ipsiusque animum experirentur. Fide ergo tam Castrucci, quam Stefani interposita, decepti cum sese præsentes Castruccio exhibuissent unâ cum Stefano capti, necatique fuerunt.

Inter hæc gesta, Florentini S. Miniatum recuperaverant, visum eam ob rem Castruccio id bellum componere, quod Luccenses omittere, priusquam eorum animos sibi firmasset, minus integrum arbitraretur: tentatis ergo Florentinorum animis, eos jam belli atque sumptuum pertæsos non difficiles habuit. Induciæ igitur in biennium pactæ, præterea actum ut quisque iis, quæ in potestate tum haberet, potiretur.

Bello isto composito, Castruccius aliis aliisque sub causis, quo istiusmodi periculum deinceps præcaveret, omnes eos, quos ad imperiû urbis adspirare posse arbitraretur, è medio sustulit, nullaque ejusquâ habita ratione, alios patria, alios fortunis, alios vero quos habere poterat omnes vita spoliavit, quod nimirum affirmaret, experientia se edoctû, istorum neminem sibi fidum ulla ratione esse posse. Castrum præterea in ipsa urbe extruxit, materiamque exturribus eorum quos urbe ejecerat, demolitis, eam ad structuram petiit.

Neque tamen ob pacem cum Florentinis firmatam, dumque Luccensibus coercendis incumberet, à belli curis vacabat, verum omni studio augendæ potentiae suæ intèrus, quidquid citra apertû Martem ad eam conferre poterat, sedulo aucupabatur, in primis vero occupandorum Pistoriensium incredibili desiderio tenebatur, quod nimirû arbitraretur, ea urbe in potestate redacta, maximo id sibi momento ad Florentinos subjugandos fore. Eo igitur animo omnem istû tractum variis rationibus in amicitiam suam pertraxit, inque ipsa adeo urbe tam dextre partium sese studiis accommodavit, ut utraque pars in ipsum recumberet.

Erant siquidem id temporis Pistorienses (sicuti etiam

etiam hactenus semper) in Albos Nigrosque divisi. Albi Sebastianum Possentium, Nigri Jacobum Giam ducem habebant, atque hi ambo cum Castruccio consilia sua occultissime communicabant, quod nimirum uterque speraret, ejus sese auxilio adversarium urbe ejicere posse. Cum ergo inter eas animi suspensiones, tandem ad arma inter partes ventum esset, & Jacobus quidem portam Florentinam Sebastianus vero Luccensem occupasset, atque utrisque minus spei in Florentinis, quam in Castruccio, utpote magis prompto, bellicque cupido, repositum esset, igitur ambo occultis internunciis ejus auxilia accersivere, eorumque obtinendorum promissis onerati fuere, Jacobo quidem seipsum adfuturum, Sebastiano vero Paulum Guinigium missurum pollicitus. Hora ergo ad id præstituta, Paulus quidem Pesciana, Castruccius vero recta via Pistoriam profecti, sub mediam noctem ambo à partibus ejus consilii ignaris, in urbem recepti fuere.

Igitur Castruccius tempus adesse ratus, quo desiderio suo potiretur, signo constituto ipse in Jacobum, Paulus vero in Sebastianum impetu facto, utrumque facile oppræssere, omnesque partibus utrisque deditos partim interfecere, partim cœpere, urbisque aditu incesso, protractoque ex Palatio magistratu, populum fide Castruccio obstrinxere. Atque is quidem immunitate debitorum ipsis concessa, multis pollicitationibus præterea tam ipsos, quam omnes eorum montium incolas qui ad conspiciendum novum Principem eò confluxerant, adgressus, facile eorum animos ingenti spe oneratos pacavit.

Laborabatur inter hæc gesta Romæ annonæ pecunia, ob Pontificis nimirum, qui Avenioni sedem fixerat, absentiam, ejusque rei culpa in Germanorum administrationem conferebatur, adeo ut ad defectionem res spectaret multæque cædes indies perpetrarentur: neque in Henrici, qui Imperatoris

ratoris ibi vices agebat, potestate jam esset, motum illum cohercere. Ergo animi anxius, ne forte Romani vocato Rege Neapolitanorum Ruperto, ipsum Roma exturbarent, Romamque Pontifici restituerent, neque porro auxilia opportuna fidaque magis in propinquo essent, ad Castruccium converterius, eum non modo auxilia, sed etiam præsentiam ejus rogare cœpit.

Et Castruccius quidem, tam quo sese Imperatori gratum testaretur, quam quod facile animadverteret, imperatore Roma excluso, nullam sibi salutem superesse, nihil cunctatus, relicto ad urbem tuendam Paulo Guinigio, ducentis cataphractis stipatus Romam perrexit, atque ab Henrico summo honore habitus, exigui temporis intervallo auctoritate sua tantum Cæsaris partibus momentum contulit, ut citra cædes aut vim omnia componerentur: siquidem annona navibus circum Pisanos imposita, occasionem turbandi Romanis ademit, inde præcipuos Romanorum adgressus, partim monendo, partim castigando effecit, ut non inviti sub imperium Henrici reverterentur, in cuius rei beneficium, in Senatorum numerum (multis præterea honorib. à Po. Rom. cumulatus) cooptatus fuit, quam quidem dignitatem splendidissimo apparatu solennitate publica lætus excepit ipse veste Attalica indutus, cui à fronte inscriptum erat: *Est quod Deus vult: à tergo vero. Erit quod Deus voler.*

Interea Florentinos non mediocriter urebat, Castruccium induciarum tempore Pistoriensium imperio auctum fuisse, consiliaque eam ob rem agitant, si forte, illi ob ejus absentiam, ad defectionem sollicitari possent.

Agebant id temporis apud Florentinos exulum Pistoriensium Baleus Cecchius, & Jacobus Baldinius præcipui, tamque auctoritate quam animo ingenti præditi. Atque hi quidem occultis apud Pistorienses consiliis, subsidiisque Florentinorum freti,
nocte

nocte quadam furtim in urbem penetrarunt, pulsisque Castrucci praefectis, eorumque quibusdam interfecit, urbem pristinae libertati restituerunt.

Atque ea quidem res Castruccium non in mediocriter turbavit, adeo ut venia ab Henrico impetrata, properato itinere Luccas contenderet. Florentini vero, quod eum vix quieturum arbitrarentur, anteverendum rati, primi cum copiis in vallem Nivium penetrare decreverunt, quod nimirum sperarent, ea valle occupata, Castruccio viam ad Pistorienses interclusam fore: coacto igitur valido undique à Guelfis exercitu, Pistoriensium agrum occuparunt. Castruccius verò cum copiis ad montem Carium progressus, postquam Florentinorum mentem explorasset, non consultum arbitratus, eos in planicie vel prope Pisas vel ad Pescià adoriri, in angustiis ad Saravallē ipsos operiundos censuit, quem quidem in locum si eos pellicere obtingeret, certam de ipsis victoriam sibi pollicebatur, quadraginta siquidem hominum millibus Florentinorum exercitum constare intellexerat, cum ipse ex suis duodecim saltem millia delegisset, ac licet tam propria industria quam militum virtute nitetur, maluit tamen planiciem devitare, ne forte ab inimico agmine circumveniretur.

Est porro Saravallum castrum Pesciā inter atque Pistoriam, eo in colle, qui vallem Nivium claudit, non quidem juxta ipsum aditum, sed paulo remotius situm, via vero quæ ex ea valle ducit, non quidem ardua, sed quā prope castrum surgit, adeo angusta est, praesertim in cacumine collis, ubi rivus in duas secatur partes, ut ea à viginti hominibus, quorum sese latera contingant, quaque versum occupari possit. Ergo has angustias Castruccius sibi opportunas ratus, eo loci hostem exspectare decreverat, tam quo milites suisitus ratione praestarent, quam ne hostibus ante pugnam sese conspiciendum exhiberet, eaque ratione milites sui, conspecto tanto agmine, forte trepidarent.

Tenebat eo tempore castrum istud Manfredus Vir
Germa-

Germanus, qui quidem antequam Castruccius Pistoria potiretur, tam Luccensibus quam Pistoriensibus pari amicitia iungebatur, neque etiam post occupatos Pistorienses ab ulla partium eum lædi contigerat, quod nimirum neutris sese addicturum pollicitus esset, adeo ut tam eam ob rem, quam quod locum munitiorem habitaret, ab utrisque sustentatus eousque fuerit, verum post Pistoriensium defectionem Castruccius ad eam arcem occupandam animum adplicare, porroque cum quodam castri ejus cive, cum quo arcta ipsi familiaritas intercesserat, agere cœpit, ut nocte ea, quæ pugnam præcedere debebat, quadringentos milites suos in castrum reciperet, atque dominum castri opprimeret.

Eum ergo ad modum Castruccius rebus constitutis, noluit exercitum à monte Carolo movere, quo nimirum Florentinos ad transeundum audacius provocaret. Atque hi quidem, quod bellum à Pistoriensibus in vallem Nivium avocare cuperent, jam castra arcem infra Seravallam collocaverant, quo postridie nimirum angustias, quarum modo mentionem fecimus, superarent. Verum Castruccius, occupato ea nocte clam castro illo, sub mediam noctem à monte Carlo movere cœpit, adeo ut ipso dieculo Saravallam pertingeret, atque tam ipsius quam Florentinorum copiarum, uno eodemque momento, licet diversa via, collem conscenderent.

Disposuerat Castruccius pedites suos via regia, quadringentos vero equites ad lævam versus castrum in inadiis collocaverat: At Florentini quadringentos equites in frontem receperant, postque peditum aciem, tandem cataphractos ultimum agmen claudere volebant, neque de Castruccio quidquam suspicabantur, utpote quem castrum occupasse penitus ignorarent. Præter omnem ergo expectationem equites Florentinorum in peditem Castruccii impingentes, vix ipsis per tempus licuit galeas sibi aptare, adeo ut imparati à paratis, inque ordinem dispositis excepti, vix ægre primum impetum sustinerent,

Hh

indeque omnis exercitus Florentinorum maximo-
pere turbaretur. Equites siquidem peditibus, pedites
equitibus & impedimentis implicati omnem ducibus
imperandi facultatem, ob loci angustiam, præripie-
bant, neq; rebus eum ad modum turbatis quisquam
erat, qui in medium consulere posset, equites nihilo-
minus peditem Castrucci ut poterant sustinebant,
non quidem virtute sua, sed quod ob loci angustiam
se se recipere non possent, atque necessitate ipsa ad
pugnandum adigerentur, siquidem latera monti-
bus obsepta habebant, tergum amici claudebant à
fronte ab hoste jugulabantur. Nihilominus diffi-
cilter admodum Castrucci miles agmen istud pene-
trabat, eam ob rem quadringentos istos equites, quos
prope castrum in insidiis collocatos supra diximus, u-
naq; mille pedites alia via desistere, atq; ex latere ho-
stem petere voluit, qua quidem ratione effecit, ut Flo-
rentini injuria potissimum loci oppressi, impetum
istum sustinere non possent, sed terga obverterent, fu-
gamque illi primi capeissent, qui ultimum agmen
versus Pistoriam claudebant, atque, qua quisque po-
terat via, salutis suæ consulerent.

Fuit sane ea clades Florentinis non minus cruen-
ta, quam cæterum insignis, captique ducum per-
multi, inter quos Bandinus Rossius, Franciscus Bru-
nelleschius, Joannes Tosanus ex nobilitate Florenti-
na, præterea ex Tuscia Regnoque Neapolitano non
pauci, qui à Rege Ruperto Guelfis subsidio missi,
Florentinis militaverant.

Pistorienses percepta Florentinorum clade, nil
quidquam morati, pulsas Guelfarum partium stu-
diosis, in Castrucci potestatem rediere. Neque is hac
victoria contentus, Pratum præterea, omnesq; eas ar-
ces, quæ in planicie, tã cis quam ultra Arnun sitæ sunt,
in potestatem redegit, castraq; alterum à Florentia la-
pidè, in plano Peretolano metat⁹ est, ibiq; multos dies
non modo in dividenda præda, verù etiã quo Floren-
tinis ægre faceret, cohonestandæ atq; celebrandæ vi-
ctoriæ gratia, in monetâ cudenda, equorumq; curri-
culo

culo, cui tam viros quam meretrices infudare volebat, exegit, quin etiam occultis cum quibusdam Florentinorum nobilibus consiliis egit, ut noctu in urbem reciperetur, verum res detecta conjuratis exitio fuit, interq; hos Thomas Lupaccius, & Lambertuccius Frescobaldus extremo capitis supplicio affecti fuere.

Ergo Florentini post cladem tot angustis expositi, deque libertate deinceps tuenda ambigui, quo tandem aliqua ratione ex præsentī malo emergerent, Orationibus ad Regem Rupertum Neapolitanum ablegatis, universæ urbis imperium ipsi detulerunt.

Atque Rex quidem, non tam quo gratum tanto honori animū testaretur, quam quod non ignoraret, quantum securitati suæ conducere, Tusciā a Guelfis stare, eam conditionem, qua ducenta præterea Florentinorum millia Florentini ipsi pendere tenebantur, non invitatus amplexus est, Carolūque filium cum III. M. Cataphractis Florentiam pergere voluit.

Quæ inter gesta Florentini vires quodāmodo recolligere cœperant, Castruccio siquidē Pisas concedendū fuerat, quo cōjurationi Benedicti Lanfranci Pisanorum facile priini, maturē obviā iret. Atque is quidem, quod animo ferre æquo non posset, patriā suā a Lucensē subjugatam esse, contra ipsum clam machinari cœperat, quod Castrū a se Pisanū occupari, præsidarios inde profligari, atque Castruccio deditos opprimere posse speraret. Verum cū istiusmodi in negotiis exigua quidē manus ad occultandos conatus sufficiat, ad perficiendos vero eosdē satis esse nequeat, inde factū est, ut dum Lanfrancus plures sibi complices conquereret, in delatorem suum qui omnia ad Castruccium referret, incideret, neq; defuere qui ejus rei Bonifacium Cerchiū Joannēq; Guidiū, qui tum tēporis Pisas relegati erant, nō absq; ignominia insimularēt. Quidquid autē de delatore sit, Castruccius Lanfrancū cōpræhēsū supplicio affecit, omnēq; istā familiā in exiliū egit: per multis præterea nobilioribus civiū capite plexis, id potissimum egit, postquā Pisanis unaq; Pistoriensibus fluxa fides esset, ut tam vi quam arte eorum imperium sibi stabiliret.

His ergo dum occupationibus Castruccijs destineretur, interim Florentinis resurgere, Carolique adventum operiri licuit: quo tandem impetrato, nihil jam cunctandum rati, scripto undique (siquidem ex universa fere Italia Guelfos exciverant) exercitum XXX peditum, X vero equitum millium coegerunt, inde quam in partem primum deflectendum esset, deliberando, Pisam oppugnandam esse constituere, tam quod eam facilius, ob conjurationem nuperam, conatibus cessuram, quam quod eam utilem quoque magis futuram arbitrarentur, utpote qua expugnata Pistorienses ultro ad deditionem descensuri essent.

Ergo instructis copiis mense Majo, anni MCCCXXVIII progressi, facile Lastram Signiam, Montem Lupum atque Empolium occupavere, inde ad S. Miniatum castra posuere. Castruccijs altera ex parte, tam ingentes ob Florentinorum copias, animo nihil consternatior, tempus jam adesse ratus, quo fortuna universæ Tusciæ imperium sibi exhiberet, quod nimirum hostes non magis prospera in Pisano, quam Seravallensi agro sorte pugnatuuros, atque à secunda hæc clade jam nullam ipsis spem super futuram arbitraretur, etiam ipse militem suum legere, atque exercitum XX M. peditum, equitum vero IIII M. cogere cœpit, atque ipse quidem cum exercitu ad Fucechium consedit, Paulum vero Guinigium cum copiis V M. Pisas pugnare jussit.

Situm est Fucechium in agro Pisano loco omnium reliquorum munitissimo, quod tam Guscianam Arnunque fluvios ab utraque parte habeat, quam satis edito in colle constitutum sit, quo quidem in loco Castruccijs neque annona ab hoste, quæ vel Luca vel Pisis subveheretur, intercludi, nisi is exercitus dividere mallet, neque etiam commode vel oppugnari, vel etiam ab hoste Pisas deflecti poterat, altero siquidem casu à copiis Castruccijs atque Guinigii medii intercipi, altero vero non nisi summo discrimine, ob hostem vicinum, Arnun trajicere poterant.

Atque

Atque Castruccius quidem, quo eos in hanc posteriorem sententiam inclinaret, consulto Arni ripam occupare noluit, sed exercitu juxta Fucechii muros disposito, satis amplo spatio ab Arno secesserat.

Ergo Florentini, postquam S. Miniatum in potestate in redeissent, iterum deliberare, an Pisæ obsidenda, an potius Castruccius perendus esset, atque utroque accurate disputato, tandem ad Castruccium invadendum inclinavere. Erat siquidem Arnus id temporis non adeo plenus, quin vadari posset, licet milites ad humeros, equites vero ad ephippia usque mergendi essent.

Decima ergo Junii die Florentini exercitu in aciem disposito, primo equitum partem, agmenque X peditum M. flumen trajicere voluere. Castruccius vero, qui animo omnes jam casus explorasset, occasionibus intentus, agmine V. peditum, globoque equitum III. M. his obviam progressus præterea mille peditibus partim inferiore, partim superiore ex ripæ parte collocatis, manus cum ipsis antiquâ ripam alteram conscendissent, cōferere cœpit. Florentinus ergo pedes tam armis onustus quam aquis madidus erat, neque porro omnibus vortices superare relicuerat, equitum vero primi protrito alveo insequentibus aditum difficilem reliquerant, adeo ut equorum alii pavidi dominos erecti excuterent alii ipso cæno profundiore immoti hæerent, adeo ut exercitus duces superiorem ripam, num forte ea alveo exæso præruptoque minus esset, tentandum imperarent, verum etiam illi in peditem Castruccii per ripam depositum, atque leviter parmis jaculisque armatum impingentes, crebris tam clamoribus quam jaculis excepti fuere, ut porro etiam hac ex parte equi qua vociferationibus quavulneribus perterriti, nulla concitatione moveri ultra possent.

Interea apud Castruccium strenue utrinque pugnabatur, multique tam hinc quam illinc cadebant, magnoque pariter animo utrique ad victoriam adspirabant: Castruccianus quidem miles Florentinum

in fluvium repellere, at ille Castruccium à ripa propellere, quo etiam reliquis trajiciendi locus esset, nitabatur, ducesque utrinque animum suis tam verbis quam opere addebant. Castruccius quidem suos monere, hunc cum ipsum hostem esse, quem nuper ad Saravallē tam feliciter profligassent. Florentini vero suis animi imbecillitatem, quod à paucis sese vinci paterentur, exprobrare.

Tandem Castruccius, postquam pugnam protrahi, suosque pariter ac hostes jam defatigatos animadverterat, recens agmen V. M. peditum vocare, eosque à tergo suorum qui pugnabant collocato, primis imperare cœpit, ut ordines aperirent, ac tanquam fugam molituri ad dextrā pariter atq; sinistram desisterent, eaque ratione Florentinis copiam progrediendi aliquam facerent. At illi jam defatigati, postquam in recentem istum militem offendissent, non magno molimine repressi inq; flumen repulsi fuere. Inter equites porro hæcenus æquali Marte pugnatum fuerat, Castrucciano siquidem utpote numero inferiori, injunctum erat, ut impetum modo hostium sustineret, quod Castruccius speraret, profligato Florentinorum peditē, nullo deinceps labore etiam equitem superari posse, atque id quidem ex sententia consecutus est: postquam etenim peditem hostium in flumen jam repulsum animadverteret, immisso, quem reliquum habebat, ut equitatum hostium hastis atque jaculis ex latere impeteret, peditē, omnem etiā equitatum, suorum equitum virtute à fronte strenue præterea oppugnatum, in fugam egit. Duces nihilominus Florentini exercitus, cum difficultatem, qua cum equites pro aditu conflictabantur animadverterent, pedites suos ex inferiore fluminis parte trajicere nitabantur, quo illi ex latere equitem Castruccii peterent, verum quod ripa undique prærupta esset, præterea à peditē Castruccii occuparetur, nil egerunt.

Ergo profligatus tandem universus exercitus, magnam Castruccio gloriam peperit, exque tanto militum numero vix tertius cladem evasit. Devenere in
Castruccii

Castruccii potestatem permulti ducum, Carolus vero Regis filius, Michael Agnolus Falconius, Tadeusq; Albizius Florentinorum ad exercitum legati Empoliū fugā petiere. Potitus fuit Castruccius præda ingenti, siquidem ex exercitu Florentino XX. M. CCXXXI, milites desiderati fuere, ex partibus Castruccii MDLXX. occubuerunt.

Verum fortuna ipsius gloriæ inimica, cum vitam viro tribuere debebat, eum ipsa spoliatum, ejusq; conatus, multo jam tempore occasionem opperientes, morte, quæ sola obsistere iis poterat, everfos voluit. Castruccius siquidem, ob labores in prælio exantlatos sudore diffluens, à victoria in ipsa Fucechii portā, ut exercitum victorem gratulabundus exciperet, tum ut hostibus, si quid ultra forte conarentur, obviam commodè ire posset, aliquandiu substitit, boni ducis esse arbitratus, primum equum conscendere, postremumq; eundem relinquere: Quo in loco diutius moratus, ob ventum, qui sub meridiem ex Arno oriri, utq; plurimum pestifer esse solet, totus obrigit. Atq; ea quidē res ab ipso, laborib. innutrito primitus neglecta, præsentaneæ mortis ipsi causa fuit, nocte siquidem proxima vehementissima febre correptus, postquā morbum invalescere, eumq; tā ex medicorū sententia, quam proprio judicio lethalem esse animadverteret, vocato ad se Paulo Guinigio, eum hunc ad modum alloqui cœpit.

Si mihi, fili dilectissime, in mentē venisset, fortunā in ipso ad gloriā curriculo, quā ex tot tātisq; secūdis successib. sperare mihi licebat, metā mihi interrupturā, e quidē tā minus laborū atq; discriminū adiūsse, quam minus hostiū, licet fortassis minore cū imperii amplitudine, tibi post me reliquissē, siquidē imperio Luccēsū atq; Pisanorū cōtentus, Pistorienses occupare Florentinosq; tot injuriis provocare intermisissē, sed potius eorū amicitia cōparata vitā si nō diuturnā, at certe quietā magis vixissē, imperiumq; si nō adeo amplū, at proculdubio securum atque firnum magis in te transmisissē. verum fortuna, quæ arbitrium rerum

humanarum sibi eripi nusquam patitur, neq; tantum
Judicii, quo id mature depræhendere, neque, tantum
temporis, quo id superare potuerim, mihi elargiri vo-
luit. Novisti porro, siquidem permulti id te edocue-
runt, neq; id ego unquam negavi, qua ratione adhuc
puer in ædes patristui devenerim, omnis nimirum
spei istius inops, quæ animos generosos excitare solet,
quam porro insigni amore ab eo educatus, atque filii
instar habitus fuerim, adeo ut ipsius ductu ad eam
virtutem fortunamque conarer, quam tu ipsemet
percipere potuisti, atque etiamnum vides. Nec te
latet, postquam obiens & te, & omnes suas fortunas
mihi concedere ipsi visum fuit, quanta porro cum
fide sollicitudineque & te habuerim & eas immensum
amplificaverim. Quo vero omne in te transmitterem
tam quod à patre tuo tibi relictum, quam quod se-
cundo meo genio meaque virtute paratum esset,
eam ob rem ab uxore ducenda animo alieniore fui,
ne forte amor liberorum, ulla ex parte amoris me-
um animumve gratum memoremque retardaret,
quem manibus parentis tui me debere persuasissimus
eram. Relinquo ergo tibi imperium amplissimum,
idque non mediocri cum animi mei satisfactione,
quod vero id tibi intutum infirmumque destituam, id
porro medullitus doleo. Habes civitatem Luccen-
sem, quæ nunquam æquo animo imperium tuum
latura est, habes Pisas, hominibus nobilibus atque
fraudentis refertas quæ quidem licet servitutem
variis temporibus servire jam edocta sit, nihilominus
Luccensem dominum nunquam lubenti animo fe-
ret. Pistorienses denique minus fides habes, tam
quod divisi, quam à nobis recentibus injuriis irritati
fuerint. Habes vicinos Florentinos provocatos, at-
que infinitis injuriis à nobis affectos, nec tamen dele-
tos, quibus quidem mors mea jucundior erit, quam
si imperio universæ Tusciæ potiti fuissent. In Me-
diolanensibus atque in Imperatorem quod recumbas,
nihil habes, remoti siquidem sunt, pigri, auxiliaque
pforum lenta. Ergo nulla alia in re tibi obsecro
spes

spes sit, quam in tua industria, atq; in memoria, quam virtus mea atque existimatio ex recenti victoria parta nobis peperit, qua quidem si dextre ubi noveris, non mediocre momentum ea, ad firmandam cum Florentinis pacem tibi conferre poterit, quos quidem, ob recentem, cladē eandē a vide amplexuros vero consentaneū est. Quos ergo mihi hostes esse volui, quod nimirum persuasus essem, eorum amicitiam mihi potentiam atque gloriam paraturam, eos omni studio tibi ambiendos inque amicitiam pelliciendos suadeo atque exhortor, siquidem eorum amicitia tibi magno commodo atque utilitati cedere queat. Non mediocriter sane ad hanc vitam commode agendam facit, *se ipsum nosse, atq; tam animi quam imperii sui vires de judicare*, ut qui bello sese imparem animadverterit, is artibus pacis sese tueri discat, Atque eō quidem te animo tuo deflectere velim, quo eā via meis periculis atque laboribus commodum perfrui queas, quod porro facile assequeris, modo monitis hisce meis fidem adhibere velis, eaque ratione duplici nomine mihi obstrictus tenebere, primo quidem, quod hoc imperium in te transmiserim, deinde ut ejus conservandi author tibi fuerim.

Post hæc vocatis Luccensium, Pisanorum atque Pistoriensium qui ipsi militabant, iisque Sacramento in fidem Pauli Guinigii obstrictis, diem extremum clausit, reliquitque apud eos, qui fama eum noverant felicem sui memoriam, penes eos vero, qui eo amico usi fuerant, tantum sui desiderium, quantum vix ullum imperatorem quocunque tempore post se reliquisset constet. Excepit ossa ejus templum S. Francisci apud Luccenses, funusque habuit tanto imperatore dignum.

Guinigius vero nec virtutem nec fortunam adeo amicam ac Castrucius expertus est, siquidem haud multo post Pistoriensium, inde etiam Pisanorum dominio excidit, Luccense quin etiam imperium vix ægrè obtinuit, idque in Paulum pronepotem usque suum transmisit.

Fuit ergo, ut jam docuimus, Castruccius vir non modo istius, verum etiam multorum quæ antecesserant sæculorum plane rarus. Erat statura regia, quæ communem excederet, cujusq; membra debita symmetria sibi invicem responderent, aspectu adeo amœno, tantaque humanitate conspicuo, ut nemo unquam minus satisfactus ab eo recederet. Crine erat subrubro, ad aures refecto, quos nulla temporis injuria tegere solebat, amicis gratus, hostibus terribilis, erga subditos justus, erga externos infidus, quiq; nunquam in viribus victoriam reponeret, si astu vincere posset. agebat siquidem, ipsam victoriam, non vero modum victoriæ gloriæ esse. Nemo eo audacior ad subeunda pericula, nemo cautior ad ea devitanda, solebat dicere, hominibus omnia conanda esse, neque ulla ex re pavescere. Deum siquidem viros fortes curare, postquam semper imbelles fortioribus plectere soleat.

Mirus etiam erat in sermonibus, sive quid acute, sive urbane dicendum esset, sicuti vero eo in genere nemini parcere, ita etiam eodem animo alios ipsum mordentes ferre solebat. Adeo ut multa exstent tam acute ab eo dicta, quam æquo animo in ipsum prolata, cujusmodi hæc sunt. Cum aliquando sturnum Hungarico emisset, eamque ob rem ab amico quodam repræhenderetur, dixit, tu fortassis eum vix solido emisisses: cum ille, vera loqui ipsum respondisset, dixit: At pol ego Hungaricum longe minoris facio. Cum adulatori ignominia causa in os aliquando exspuisset, isq; dixisset, piscatores unius pisciculi adipiscendi causa persæpe toti madefiunt, atque ego, quo balæna potiar, sputum recusarem? id Castruccius non modo æquo animo tulit, verum etiam adulatorem præmio affecit. Cum quidam eum repræhenderet, quod nimis laute cœnaret, respondit, Atqui si id vitio verteretur, non tam splendidis conviviis dies sanctis nostris festos exciperemus. Cum in platea aliquando adulescentem ex lupanari egressum, atque quod ab ipso animadversus fuisset, rubo-

reperfusum vidisset, noli, dixit, verecundari quod inde exeuntem te videmus, sed potius cum ingredi volueris. Cum amicus ipsi nodum affabre implicatum ad exsolvendum eum exhibuisset, stulte, inquit, anime id dissoluturum arbitraris, quod etiamnum compactum tantum mihi fastidium parit? Philosopho cuidam dicebat, vos instar canum agitis, eosque qui plus vobis cibi offerunt, sectamini. At ille respondebat: At pol medicos æmulamur, eorumq; ædes invisimus, qui opera nostra potissimum indigere videntur. Cum à Luccensibus Pisas versus nave veheretur, tempestateque subito exorta Castrucciustarbaretur, à quodam qui nihil se timere dicebat, pulsillamitatis argui cœpit, cui respondit, id se minime mirari, quemvis siquidem animam suam tanti æstimare, quantum ea valeat. A quodam interrogatus, quid sibi faciendum esset, quo existimationem mereretur? dixit, fac ad convivium vocatus ne lignum ligno insedeat. Cum quidam jactaret, multa se legisse: satius foret, respondit Castruccius, plura te menti imprelsisse. Alio jactanti, quod multum vinum ingurgitando non inebriaretur, dixit, idem etiam bos præstat.

Erat Castruccio adulescentula, cum qua sese oblectare solebat, ejus rei à quodam amico repræhensus, præsertim, quod ignominiosum esse diceret, ipsum à muliercula capi: falleris inquit Castruccius, ego illam potius cœpi, quam ille me. Alter cum moneret, cibis eum delicatioribus vesci, à Castruccio interrogabatur, an ipse non tantum in ejusmodi cupedias erogaturus esset, cumque id minime quidem gentium alter respondisset, ergo te magis avarum, quam me heluonem esse testaris. A Bernhardo Taddæo cive Luccense opulentissimo & splendidissimo ad coenam vocatus, inque cubiculum deductus variis aulaeis exornatum, pavimento etiam ipso lapillis, qui varios colores, frondes, floresque exprimabant,

mebant, segmentato, Castruccius copiosa saliv collecta, eam in os Taddei inspuit, atque ejus rei turbato dixit, Equidem nihil loci videbam, quem minore cum injuria conspurcare posse in. Interrogatus, quâ morte Cæsar occubuerit? dixit, Utinam etiam mihi ita occumbere daretur! Nocte quadam à viro nobilivocatus, quo diem solennem hilariter inter nobiles fœminas atque saltationes duceret, atque præter dignitatem tripudiis istiusque generis recreationibus vacare visus, ejusque ab amico admonitus, dixit. Qui interdum sapiens sit, vix unquam noctu desipere videriqueat. Cum quidam ab eo rem petiturus eum accessisset, Castrucciusque tanquam non auditum præteriiisset, alter ad genua ejus provolutus, ejusdem nomine instare cœpit, eam ob rem à Castruccio objurgatus, at tu pol ipse in causa es, dixit ille, qui aures in pedibus geras: quo quidem dièterio plus, quam petierat, adeptus est. Solebat dicere, viam ad inferos valde proclivem esse, quod nimirum imâ peterentur, idque oculis clausis. Cum quidam permultis verbis, aliquid impetraturus, eum onerasset, dixit. Si quid deinceps tibi à me petendum sit, vi de ut id per alium agas. Alter cum proluxa oratione quiddam ab eo rogasset, tandemque dixisset, fortassis tædium tibi sermomeus pariat, nihil omnium, dixit Castruccius, siquidem nihil eorum, quæ dixeras, audiui. De quodam qui tam puer, quam adultus formosus habebatur, solebat dicere, Nimirum ipsum injurium esse, qui puer maritos uxoribus, adultus uxores maritis abalienaret. Invidum ridentem interrogavi tan quod alius male haberet, rideret? Dum adhuc sub imperio Francisci Guinigii ageret, interrogatus à sodali, quid vis ut tibi dem, quo alapam à me patienter feras? galeam respondit. Cum quendam civium Luccensium, à quo potentia auctus fuerat, supplicio affecisset, atque veterem amicum interfecisse repræhenderetur, falleris inquit, siquidem recentem hostem necavi.

Laudare solebat eos qui nubarent, nec, tamen uxo-
res

res domum deducerent, non secus ac eos, qui navigaturos sese dicerent, nec tamen navigarent. Mirari sese dicebat homines, dum videat eos ollas testaceas coementes, prius eas ictibus tentare atque explorare, at uxores dum ducunt, visu sibi satisfactum putare. Interrogatus aliquando, quem in modum mortuus sepeliri cuperet? Facie inversa, dixit: novisse se siquidem se mortuo, omnem istam provinciam pessum ituram. Interrogatus si pro redimenda anima sua unquam in cœnobium abire in animo habuerit? nunquam, respondit, iniquum siquidē sibi videri fratrem Lazarum Paradisum, Huguccionem contra Faggio-lanum orcum petere. Interrogatus, quando comedere sanitati potissimum conducere? Respondit, si dives sis, cum fame urgearis, at si pauper, cum possis. Cum aliquando observasset nobilem ex sua familia ad astringendas caligas famuli operam adhibere, utinam, inquit, etiam ejus manibus cibis tibi ore excipiendus sit! Cum quendam ædibus suis inscriptis perciperet, *Tueatur eam Deus à malo*, dixit primus ergo ipsemet eam non intret. Cum ad viam humiles angustasque ædes conspexisset, quibus maxima janua erat, dixit, *Ædes hæ per januam fugituræ videntur*. Coram legato Regis Neapolitani, ob bona exulum in fiscum redacta, cum aliquantum commotior altercando sui oblitus fuisset, atque à legato monitus fuisset, an non iram tanti Regis metueretur? vicissim interrogavit, num bonus an vero malus Rex ille esset? postquam bonum intellexisset, quid agis igitur, dixit, ut à viro bono mihi metuam? Per multa alia narrari possent, ab ipso acute atque ingeniose pariter & graviter dicta, verum hæc in testimonium ejus induitriæ sufficiant.

Vixit annos XLIII, omnemque fortunam supergressus est ut vero secundæ multa supersunt monumenta, ita etiam adversæ vestigia existare voluit, siquidem compedes, quibus in carcere onustus fuerat, ad turrimædium suarum affigi curavit, ut perpetuum ejus sinistrae fortunæ monumentum manerent.

Cumque

Cumque neq; Philippo Macedone Alexandri magni
patre, aut Scipione Romano ulla ex parte inferior
fuerit, ita quoque parem vitæ rationem terminumq;
adeptus est, atque proculdubio utrumque
eorum superasset, si ipsi loco Luccensi-
um vel Macedonia vel Roma
patria obtigisset.

FINIS.

INDEX

INDEX NOMI- NUM ET RERUM IN OCTO LIBRIS FLORENTINÆ Historiæ Nicolai Machiavelli contentarum.

A

A Crina vallis	268.	Albarum & Nigrarum partium	
Adaulph. ducis uxorem Pla-		origo Florentiæ	76
cidiam Imp. sororem	2.	Albarum partium princi-	
Adolphus Imperator Germ.	35	pes	77
Adorna familia illustris Genuen-		Alberghettino carcer Cosmi Medi-	
sum	240	ci	221
Admoniti in Republ. Florentina		Albericus Tusciæ dux Romam de-	
qui	129	fendit	18
Admonitiis Via ad dignitates pa-		Alberti Rom. Regis filia Floren-	
ratur	140	tiæ	90
Ægidius Cardin. is collapsum Ec-		Albertorum familia Florentiana	
clesiæ statum in Italia resti-		revocatur	237
ruit	45. 46	Albi Florentia expelluntur 80. re-	
Æneas Piccolominæus	350	stituuntur	80
Ærarium Florentiæ spoliatiū	143	Alboini Langobardorum regis res	
Ærarium quæ exhaurire sole-		gesta II. eius interitus	12
ant	293	Albitiorum & Ricciorum fami-	
Agapetus II. Pontifex Rom.	19	liarum dissidium 127. conten-	
Agnoli Acciaivoli epistola ad Pe-		siones.	130
trum Medicæum. 381. literæ		Albitiorū partes amplificata	136
ad Cosmum Medicæum scriptæ		Albitius in exilium mittitur	229
intercipiuntur	224	Alexander II. Pontifex Rom.	21
Agnolus Acciaivolus Episcopus		Alexander III. Pontif. Rom.	
Florent. III. in exilium pulsus	25		
& quare. 224. privatus a lit		Alexander V. Pontif. Rom.	49
inimicitias cum Mediceis &		Alexander VI. Pontifex Ro-	
unde	371	man.	43
Agnolus Pergolensis universam		Alexander Sforza Florentina	
ferè Flaminiam occupat	194	subsidio mittitur	340
Agnolus proditorem punit	194	Alexandriæ urbis initium	26
Alamanno Salviati demandatur		Alphonfus Aragoniæ rex, regna	
provinciæ belli contra Luccen-		eiectus	52
ses	210	Alfonfus Arragon. rex captus &	
Alaricus Vestrogothorum rex Im-		Gennensibus	239
perium oppugnat	2	Alfonfus	

I N D E X

<i>Alfonſus à Philippo libertati reſtitutus</i>	240	<i>Antonius Gualanda Gorzanam arcem defendit</i>	341
<i>Alfonſus cur pacem unverſalem aegrè tulerit</i>	344	<i>Antonius Juſtinianus Venetorum Legatus captus</i>	446
<i>Alfonſus rex Florentinis bellum inferit. 313. Florentinos regno eiicit. 333. rex Genuenſes bello petit. 348. in Florentinos movet. 336. Neapolim occupare nititur. 238. triremes Florentinorum proſtigat.</i>	314	<i>Antonius Roſſius Luccenſum tyrannum opprimit</i>	212
<i>Alfonſi regis mors</i>	349	<i>Antonius Taſſinus Galeazzi duam ducit</i>	434
<i>Amalphianum principatum in Antonium Pontificis nepotem transferi Ferdinandus rex Ar- rag.</i>	350	<i>Antverpiæ celebrat comitia Pontifex Romanus.</i>	24
<i>Americus Donatus accuſatus</i>	93	<i>Appua hodie Pontremolis</i>	453
<i>Amideorum familia Florentiæ</i>	59	<i>Aquila olim Amiterni</i>	455
<i>Amiterni à rege deficiunt</i>	455	<i>Aquila ab Attila obſeſſa & occupata. 4. vaſtata</i>	7
<i>Amiterni hodie aquila.</i>	455	<i>Arragoniæ rex Renatum uxor- ſo regno exiit</i>	209
<i>Amoris erga patriam exemplum inſigno</i>	73	<i>Arceſ Verona S. Petri & S. licti</i>	270
<i>Andrea Mauroceni Veneti legati cum Francisco comite contencio</i>	253	<i>Archiepiſcopus laqueo Florentiæ ſuſpenſus</i>	415
<i>Andreas Hungariæ rex à con- ſuege interficitur</i>	44	<i>Arcolanus Volaterranos Juſtum opprimit & urbem Florentinis reſtituit</i>	202
<i>Andreas Strozzius tyrannidem Florentiæ quærit</i>	120	<i>Aretini cum Florentinis ſedus faciunt</i>	117
<i>Anghurium Caſtrum</i>	285	<i>Arnolphus Germanorum Impe- rator primus</i>	18
<i>Angli Germaniæ populi</i>	3	<i>Arriana hæreſis in Africa</i>	8
<i>Animi infracti exemplum</i>	194	<i>Artificum claſſum auctoritas Florentiæ</i>	69
<i>Animi proditorii exemplum</i>	194	<i>Aſola Venetiis addicitur</i>	293
<i>Annalena uxor Baldaccii An- ghiaſii, ædes in monaſterium convertit</i>	302	<i>Aſtorrii crudele facinus</i>	207
<i>Anni Jubilei Romani initium</i>	36	<i>Aſtorrius Legatus ad bellum Lucenſibus inferendum. 206. ob crudelitatem admonitione Florentiæ notatur</i>	209
<i>Anus Jubileus à C. annis ad L. reducitur</i>	45	<i>Aſtulfus Longobardorum rex &</i>	16
<i>Antipapa ab Imperatore. Germ. conſtituitur</i>	97	<i>Attalarius Gothorum rex</i>	9
<i>Antonius Adimarius conſpirationem detegit. 112. inſultus e- queſtri ornatur dignitate</i>	115	<i>Athenienſis duci ingenium</i>	117
<i>Antonius Guadagnius capite ple- citur</i>	237	<i>Athenienſis dux tyrannidem exer- cet in Florentinos</i>	96
		<i>Atheſis fluvij curſus</i>	270
		<i>Attila Hunnorum rex, Italiam in- vadit.</i>	4
		<i>Arennio</i>	

I N D E X.

<i>Arenio urbs Ecclesie Romana</i>	Benchus Buondelmontius Guel-	
<i>donata</i>	45	pharum partium restitu-
<i>Avitus Imperator</i>	5	darum author
<i>Auximum hodie Ofimum</i>	458	Benedictus Abbas sanctitatis o-
		pinione illustris
		Benedicti Alberti in exiliū exeātis
		oratio. 169. Alberti peregrina-
		natio & obitus
B		
<i>Baldacci Anghiarii robor</i>	301.	Benedictus Alberti in exilium
<i>interitus</i>	302	pellitur. 169. Alberti patrie
<i>Balia dictatura</i>	359.	& libertatis amans. 164. Rei-
<i>Batnearum vallis à Florentinis a-</i>		pub. administrationem affe-
<i>lienatur</i>	340	ciat. 167. tumultum excitat
<i>Balthasar Cossa sup Pontifex</i>	50	Florentie
<i>Bandotinum castrum</i>	268	
<i>Baptiste Cannetensis fortuna</i>	236	Benedictus XI. Pontifex Rom. 36
<i>Baptista Canneſchius in tūba deli-</i>		Benedictus XII. Pontif. Rom. 43
<i>tescens productus interfici-</i>		Benedictus XIII Pontif. Rom. 48
<i>tur</i>	305	Beneventum ad Pontificem re-
<i>Bardi Manzinij virtus</i>	190	dit
<i>Bardus Frescobaldus in Jacobum</i>		Bentivoglii nobis fortuna me-
<i>Gabrielem Eugubinum con-</i>		moranda
<i>ſpirat</i>	99	Bentivogliorum familia Bono-
<i>Bardus Mancinius Benedictum</i>		nie
<i>Alberti in exilium pellit</i>	169	Berengarius in Italia regnum a-
<i>Bartholomæus Orlandinus vin-</i>		demptum
<i>diciæ cupidus cædem medita-</i>		Berengarius Italiae rex creatur
<i>tur</i>	302	Bernardettus Medicus
<i>Bartholomæus Senſius Cortonam</i>		Bernhardi Nardi conatus in Me-
<i>ab inſidijs liberat</i>	284	diceam familiam
<i>Baſilienſe concilium. 257.</i>	444	Bertacii immane facinus
<i>Belisarius Neapolim & Romam</i>		Bertoldus Urſinus Romandiola
<i>occupat</i>	9	praefectus
<i>Belisarius Romam recuperat</i>	10	Bertonio Cinnio lingua præcidi-
<i>Bella in Italia incruenta</i>	232	tur
<i>Belim Aſo. iſi regis cum Genu-</i>		Bibiena caſtrū occupatur à Picci-
<i>enſionis. 239. contra Luccen-</i>		nino, eiusq. ſitus
<i>ſe à Florentinis decretum. 206</i>		Blanca Sforciae deſponsata
<i>in Flaminia. 235. 308. in Elancorum familia unde</i>		
<i>Longobardia reſuſcitatur. 290</i>		Elaſii Melanenſis inſraſtus ani-
<i>inter Gibellinos & Guelphos</i>		mus
<i>ingens. 31. 57. inſteſtinum Flo-</i>		Bleda Attilæ frater occiſus
<i>rentia 73. 77. 82. 83. 86. Boccolinus à Laur. Mediceo per-</i>		
<i>90. 101. 114. 119. 121. 127.</i>		ſuaſus Ofimum Pontifici re-
<i>138. 142. 152. in Volater-</i>		ſtituit
<i>ranos</i>	397	Boetij interitus

I N D E X

Bohemorum rex Longobardiam	Campus Aldinus	76
penetrat	98	Cancellariorum familia apud Pi-
Bombarda in Italia primum con-	storienses	76
specta	46	Cadia Insula Venetis acquisita
Bondelmontij Florentini	59	Caneschiurū familia Bononia
Bondelmontius Florentie ob spre-		305
tam sponsam occiditur	60	Caneschiij Bononia à civibus pul-
Bonifacius Africa præsides Panda-	si	305
los evocat	3	Capitaneorum insolentia in no-
Bonifacius IX. Pontif. Roman.	48	tandis civibus
Bonifacius VI II. Pontif. Rom.		129
35. 36.	45	Capitaneorum partium origo
Bonifacius Pontifex partes Ne-		147
grorum & Alborum concilia-		399
re studet	78	Cardinalis S. Sixti conatus
Boni homines in magistrat. Flo-		21
rent. electi	91	Cardinaliū dignitas cōfirmata
Bonorum hominum magistratus		17
Florentia	67	Cardinalitie dignitatis initium
Borsi Ferrariae ducis obitus	387	Cardinalitie superbia & luxus
Braccius bellum gerit cum Sfor-		399
cia	52	exemplum
Brescia situs	267	Caravaggianum castrum à Me-
Brescia Venetiis addicitur	198	diolanensibus obsidetur
Brescianus ager à Piccinino oc-		317
cupatur	260.	Carceres publici effringuntur
Brescianus ager devastatus	446	Florentia
Britannia Insula hodie Anglia	3	115
Britones Anglia eicēti	3	Carceres publici Florentia fieri
Brunellesci conatus in. Luccensi-		75
bis mergendis	211	cepti
Burgundia à quibus dicta	3	Carminator iusticie vexillum nu-
		dis pedibus incedens gestat

C

Cæsar Petrucci laqueo collo	Caroli comitis mors	430
inserto oratio ad Bernhar-	Carolus Andii Baro	81
dum	393	Carolus Andium dux Manfre-
Cæsar Petruccius Præfensium		dum interimit
rector	391	65
Calabrie dux comite Monterii per		Carolus Andius Vicarius Imperij
insidias capit	455	constituitur
Pontificē bello		68
petit	442.	Carolus Angius rex Sicilia ac
Calixti Pontificis mors	350	Neapolis creatur
Calixtus III. Pontif. creatur	345	32
Campana Marinella	62	Carolus Bohemia rex Imperator
		Rom. 35.
		47
		Carolus Burgundia dux adver-
		sus Turcat
		369
		Carolus Calabria dux de Imperio
		Florent. urbis sollicitatur
		95.
		fatis concedit
		97
		Carolus Deiphob. Florentinarum
		copiarum dux
		429
		Carolus Durazzius Hungariā oc-
		cupat
		168. regnum Neapolita-
		num occupare nititur
		163
		Carolus Durerius Neapolitanum
		regniū occupat
		47 Carolus

I N D E X.

Carolus Magnus Florentiam re-	Cignanum castrum obsidione cin-	
staurat 58. Gallie rex & Im-	Stum	296
perator in occidente 16.	17 Cives Florentini admonitione no-	
Carolus Martellus Saracenos ad	tati 162. in exilium pulsi	170.
Turonem cedit	15 proscripti	178
Carolus IV. Imp. Germ. feuda in	Civitatum Italiae inter Principes	
Italia constituit	43 distributio	40
Carolus rex Senenses premit	401 Civitatum Longobardiae foedus	
Carolus Strozzius in vita peri-	advers ⁹ Friderici Imper. 29. 30	
culo	141 Civiu patriae amantiū oratio	130
Carolus Valesius ad Rempubl.	Clades ex lusu	75
Florent. reformandam à Pon-	Classes episcopum Florent. renovan-	
tifice missus	79 tur	85
Cascianum arx	431 Classes quatuor Reipubl. Florenti-	
Caspar Vicomercatius suadet Me-	ne	118
diolanensibus ut ducem Sfor-	Classis Alfonsi regis contra Flo-	
ciam recipiant	330 tinam Rempubl.	337
Cassianum castrum horrenda	Classis Venetorum Galipolim oc-	
tempestate affligitur	347 pat	449
Cassolorum diuisio hodie Tagglia	Clemens II. Pontifex Rom.	20
cozum	448 Clemens V. Pontifex Roma.	36
Castelletum castrum	352 Clemens VI. Pontifex Rom.	43
Castellina occupata	426 Clemens VIII.	46
Castellinum non satis munitum	Clementiae ob passam iniuriam e-	
ab ignavo exercitu non expu-	xemplum	319
gnatur	337 Clephes Longobardorum rex	13
Castiglio Pescaia vocata	345 Collegiū admonitione notatū	139
Castrucarum arx	384 Coloniae quid	55
Castrucci Castreacanus Gibelli-	Coloniarum utilitas	55
norum princeps 91. Fagiola-	Colinenses à Pontifice oppressi	448
num exturbat 90. Florenti-	Colinensiu familia Roma floret	35
nos profligat 95. moritur 97	Comes Franciscus animum sub-	
occupat Pisas 96. Pistoriam	dolum gerit, seq. suspectum os	
occupat	94 minibus reddit	260
Catastum exactionis genus apud	Comes Mirandulanus vir divi-	
Florentinos 196. 358. poten-	nus	463
tiores Florentie ferre non pos-	Comitia Ferrariae indictae	312
sunt 199. proscinditur	197 Compagniae in Republ. Florent.	82
Celestinus III. Pontif. Roman.	28 Concilium Basileae ab Imperatore	
Celestinus V. Pontifex Rom.	35 indictum	444
Cerchii cum Gibellinis cur pro-	Concilium Basiliense 257. Cōstan-	
scripti	81 tia 50. Lugdunenise	31
Cerchiorum familia viget Floren-	Conradinus Conradi Imperatoris	
tiae 75.	77 filius	31.
Ciarpellio cur à comite in vincula	Conradus Friderici Imperatoris	
coniectus	307 filius	31.

I N D E X.

Conradus II. Suerus Imper. Ger- Crux Pontificum arma. 32. 35
man. 20

Conspiratio in Petrum Medice-
um 374

Consilium Credentia in Reipubl.
Florent. 67

Consilium LXX. civium Floren-
tia constitutum 436

Constantinopolis à Turcis occupa-
ta 343

Consules Romæ esse desinunt 29

Conveticula quousq. prohibita 130

Conveticulorum civium Floren-
tin. causa 189

Corsus & Americus Donati car-
ceres publicos effringunt 115

Corsus turbat Rempubl. Florenti-
nam. 81. 85. proscribitur. 86.
occiditur 87

Corona à Piccinino tentatur 284

Cosmiane partes in partes sce-
dunt 396

Cosmi Medicei responsio ad Vene-
torum expostulationes. 332. vi-
ta. 214. 215. &c. obitus. 360
eius vitæ curriculum & mo-
res. 351. 352. &c.

Cosmus Barbadorus obtrunca-
tus 237

Cosmus Medicus insidijs petitus
& in vincula coniectus. 220.

221. in exitum mittitur. 223.
ab exilio revocatur. 229. cen-
set utile esse Italie Sforzam

Mediolano potiri. 328. lega-
tus ad Venetos ob comitem

Franciscum conducendū pro-
ficiscitur. 254. Florentiam tri-
umphans ingreditur. 230 le-
gitima via potestate cupit 350

Joannis filius 193

Crucigerorum expeditio 24

Crucis signum Christianorum tes-
tera 346

Cruelitatis in dedititios exem-
plum 207

D

Antis poetæ ædes diruta 81
Decemviri contra Philippum

Viscontium Florentia crea-
ta 184

Desiderius Longobardorū rex 16

Dictatura urbis Florentinae par-
tes ad nihilum deducunt 181

Dictaturam deponendi ratio a-
pud Florentinos 170

Dieijalvi Neronis animus sub-
dolan in Petrum Medice-
um. 370. 371

Dieijalvus Venetos in Patri-
am armare non veretur 383

Discordiarum fructus. 71. 146

Dissidia malorum fomentum in
Rebuspubl. 125

Dominicanorū ordinis initium 29

Donatorum familia Florentia 59

Donatorum & Cerchiorum fa-
miliarium similitates. 75. 77

Donati Acciaivoli Legati obi-
tus 428

Donatus Acciaivolus in exilium
eicitur 175

Donatus Vellutus quare in vin-
cula coniectus 226

Drusiana Francisci ducis notha
Piccinino nubit 368

Ducis Veneti sententia de Longo-
bardia tuenda 278

E

Ecclesia Romana & Græcæ
dissidia 257

Electorum in Imperio German.
origo 20

Episcopi Florentini inconstantia 119

Epistola Agnoli Acciaivoli ad Pe-
trum Medicum 381

Epistola

INDEX.

Epistola Petri Medicei ad Agno-	Familiarum dissensio atq. diviso	
lura Acciaivolum	382	unde 240
Equestris dignitas in præmium	Familiarum partium origo Flo-	
inter populum recensetur	130	rentiæ 59
Errorēs Rem publicam admini-	Fantini Canis obitus & testamen-	
nistrantium	182	tum 51
Euboia Insula à Turcis capta	187	Fargannaccius Cosmi Medicei in
Everhardus Medicus. 115. Joan-	carcere detenti causam agit	222
nem extirpulat ad inimicos	Farrinata patriam ab interitu	
persequendos	193	vindicat 64
Eugenius Papa à Sforcia Piceno	Fatum Reipubl. Venetæ	320
exutus 234. agit de pace inter	Ferdinandus Alfonsi regis filius	
Genuenses & Mediolanen-	patri succedit	349
sem 246. pacem ignominio-	Ferdinandus Alfonsi regis notus	
sam metuit 334. Roma pulsus	Flurvanum oppugnat	336
228. 234. Roma iterum posi-	Ferdinandus rex profligatus	352
tus 235. Papa moritur	310	Ferdinandus rex undequaq. sese
Eugenius II. Pontifex	17	munire studet & quibus ra-
Exactionis norma à lege non ho-	tionibus	367
minum libidine pendens	196	Ferraria comitias indicit Pa-
Exactionum Florentiæ accerbi-	pa	312
ta	189	Ferraria ducis obitus 387
Exercitus varij in Italia	127	Ferrariæ ducum origo 30
Exules Florentini adducem Medio-	Ferrariæ Marchioni Mutina &	
lanensem 142. restituntur	Rhegium dantur	335
166. revocantur	67. in oc-	Ferrariensis Marchionis conten-
cupare tentant	84	tio cum Venetis 441
Exules patriam occupare frustra	Flaminia bello infestata. 235. hodie	
tentant	93	Romania 234
Exules Prato expulsi	494	Flaminia omnis Pontificis eripi-
Exules Venetas in patriam con-	tur	259
citant	385	Fesulani Florentiæ conditores 57
Exulium Florentinorum. occulti	Fesulanorum everso	58
conatus de patria recuperan-	Florentia ab Henrico Imp. Germ.	
ti 175.	177	obsessa 88. fortuito tumultu
Exelinus occupat multa Italia	concitata. 127. ob insidias in	
loca.	30. 31	Mediceam familiam detectas
		tumultuatur 418. Peste deva-
		sta 124. Romæ comparata 125
		seditione turbatur 99. subie-
		cta Imp. German. 58
		Florentiæ bellum intestinum ori-
		tur 73. 77. ducenti cives notati
		129. exactionum accerbitas
		189. Guelphorum & Ghibelli-
		norum

INDEX.

- rerum partes versantur 62.
 incendium 83. incrementum Florentini Cardinalem quem in
 7. 57. intestina bella suscitantur 199. Libertas venalis 133.
 nomen unde 57. 58. nova Pro-
 scriptiones instituuntur 359.
 ob Catastum exactionis nor-
 mam contentio 197. Opificum
 classes constituuntur 65. 66.
 origo à Fesulanis 57. pugna
 inter cives 66. rastatio &
 restauratio 58. urbis amplifi-
 catio 70
 Florentiam occupare tentant exu-
 les sed frustra 84
 Florentinae Reipubl. alia dispositio.
 171. constitutio LVII civib. com-
 mittitur 135. dissensio 219. for-
 ma mutata 65. 67. 69. mutatio.
 90. nova constitutio 166. 171.
 237. status mutatur 115
 Florentinam Rempubl. Carmi-
 nator gubernat. 156. 157.
 Florentina Reipubl. duos magi-
 stratus habet 158. exploratores
 sagacissimos alit. 275. in sex
 classes distribuita 62. Lauren-
 rentium Mediceum in cliente-
 lam recipit 424. pristinam
 tranquillitatem recuperat uni-
 us Gonfalonerii virtute 159.
 restituitur 118. 123
 Florent. Reipubl. tyrannicis ratio-
 nibus stabilita 238
 Florentini ab Alfonso rege bello
 petuntur 113. amittunt Pisa-
 num agrum 214. à Pontifice
 ad generale Concilium provo-
 cant 425. à Venetis eiekti 333.
 auxilia undiq. petunt per ora-
 tores 334. bellum contra Luc-
 censes cogitant 203. at diver-
 sis sententijs 204
 Florentini bellum cum Ladislao
 rege Neapolitano gerunt 179.
 bellum in Lucenses decernunt
 206. bellum restaurant 429
 Florentini Cardinalem quem in
 custodia habebant Pontifici
 cedunt 425. cives de proditio-
 ne suspecti in vincula conijci-
 untur 161. conciliant sibi
 Pontificis benevolentiam 256.
 contra Castrucium exercitum
 ducunt 94. cum Aretinis fœ-
 dus ineunt 117. cum Ferdi-
 nando rege & Galeazio fœdus
 renovant 384. cum Hugue-
 cione infeliciter pugnant 89.
 cum Luccensibus & Senensi-
 bus pacem firmant 214. cum
 Mediolanensi duce bellum ge-
 runt 177. cum Piccinino con-
 fligunt 286. 287. cum rege
 Gallie fœdus ineunt 335
 Florentini decernunt bellum in
 Philipp. Viscontium 185. de-
 posita Novello, Eugubinum
 præficiunt exercitus minus
 feliciter 89. ducis Athe-
 niensis tyrannide premun-
 tur 96. & seqq.
 Florentini errata sua in bello
 commissa sibi invicem expro-
 brant 432. fœdus cum Pe-
 rusinis & Farentiæ domini-
 pangunt 400. fœdus ineunt
 cum hostibus Pontificum 157.
 Franciscum Sforciam pecunia
 corrumpunt 212
 Florentini garruli 440
 Florentini induuntur moribus
 Gallorum 110. in Caroli Du-
 raz gratiam victoriam ce-
 lebrant 168. in duas partes
 distracti 252. ingenti belli
 sumptu sibi egestatem & dis-
 cordiam parant 178. in multas
 partes distracti 83. in pessima
 conditione 435. interdictionem
 Pontificis

INDEX.

- Pontificis respuunt ac Concili-**
um cogunt 425
Florentini Legati ob Bresciā libe-
randam Venetias missi 277
Florentini legatos ad Sforcia gra-
tulatum mittunt 331. Luccam
emere nolunt 97. Luccā obsidet
247. Luccenses pacē dant 255.
montem Carlum occupant 250.
obsidione cingunt Luccenses 211.
omni ditione excidunt 117
Florentini petunt auxilia à Rober-
to rege Siciliae 88. Pontificias
copias profligunt 430. Poppj
comitatum occupant 290
Florentini Popul. immanitas 116
Florentini postulant Renatum 342.
provocati à Legatis Pontifici in-
ferunt bellū 137. recuperata li-
bertate Republicā restituit 97.
recuperat quā in Flaminio a-
miserant 198. regi adiunt 456.
Kemputl restaurant 303. Ro-
berti regis filio Carolo Impe-
riū restituerunt 98
Florentini Serezā am recuperant
454. seruitutem precib. amo-
vere conantur 105. subigunt
Pisanos 179. supplices Pon-
tifici 438
Florentini venales 219
Florentini Venetorum auxilia
ambunt 195. Venetos amici-
tiam petentes admittunt 261.
Victoria nesciunt 431. Vo
laterram obsident 201
Florentinis à Pontifice pax con-
cessa 439. cum onere impo-
posito ibid. auxilia petenti-
bus denegantur 457. fortuna
tandem fauet 430. interdicti-
citur sacris 68. 78. 82. 83. 421
Florentinorum cum Genuesi-
bus bellum 452. cum Ve-
netis fedus 214. exercitus à
Piccinino profligatus 213. e-
xercitus fugatus 186. fedus
cum Sforcia 332. luctus &
lamentationes 255. miserrima
conditio 109. mores corruptissi-
mi 395. orator finibus Vene-
torum prohibitus 333. pro-
scriptiones 236. victoria 288.
vigilantia 334. triremes à Re-
gia classe profligata 314
Florentinus populus diutius in se-
clatur Dominos 187
Flurianum ab Alfonsi notho op-
pugatur 336
Fœdus Bononiensium cum Venetis
305. inter Florentinos & regem
Gallie 338
Fœderati in Venetos 445. 447
Foriebraccius comes 234
Foriebraccius cum Sforcia pu-
gnat 234
Foriebraccii interitus 236
Fortuna malignitas prudentia
superari potest 135
Fortuna Florentinis propitia 430
Fortuna magis amica bellum in-
ferentibus quam propulstanti-
bus 185
Fortuna memoranda nostri Benti-
vogli 306. 307. &c.
Francia quando sic appellata 3
Franci occupant Galliam 3
Franciscanorum origo 29
Francisci comitis clementia in
iniuriantem 319. cum Republ.
Vencia transactio 320. que-
rela de ducis inconstantia 294
responso ad expostulationem
Mediolanensem 324
Franciscus auro se corrumpi pa-
titur 212
Franciscus Carmiguoletus dux ce-
leberrimus 195. veneno peti-
tur 196

I N D E X.

Franciscus Carara Patavii domi-	Fregosa familia nobiliū Genu-	
nus	48	ensum 240
Franciscus comes à Mediolanen-	Fregosi Joannem Genua petere	
sibus ad stipendia vocatur 311.	conantur	351
à Piccinino undiq; circum-	Frescobaldi vincuntur Floren-	
ventus 297. Bresciam petit	tia	102
319. cum duce Mediolanesi.	Friderici Barbarossæ interitus	28
transgit 255. cum Venetis de	Friderici Malavotij adhortatio	
stipendio transgit 277. ducis	ad Cosmum Medicum	221
copias profligat 284. dux Me-	Friderici II. Imperatoris Germ.	
diolanensium declaratur. 331.	res gesta	29. 30. &c.
Florentinos auxilia contra Me-	Fridericus I. Imper. Germ. Bar-	
diolanenses rogat 327. Floren-	barossa cognominatus 25. eius	
tinus mirè eludit 354. fluctuat	res gesta	26
an duci suppetias ferre possit.	Fridericus Malatesta Florentini	
309 310. in Longobardiam	exercitus dux	313
pro Venetis proficiscitur 253.	Fridericus Malavotius Cosmum	
Longobardiam relinquere &	Mediceum carcere custodit 221	
in Tusciam contra Venetorum	Fridericus Marchio Mantuanus	
voluntatem cogitat 278. Me-	moritur	447
Mediolanensibus sua studia &	Fridericus II. Imper. Germanos.	
copias offert 311. Mediolanensib.	Ghibellinos defendit	61
suspectus 317. Mediolanensi-	Fridericus III. Imperator Roma-	
rum dux factus Ticinenses re-	coronatur	335
cipit 316. Placentiam capit	Fridericus Urbinas belli dux mo-	
317. Venetos astu in amicitia	ritur	444
retinet 325. Venetos fallaces	Fridericus Urbinatium comes Flo-	
fallit 326. Veronam celerita-	rentini exercitus dux	384
te recuperat	272 Fridericus Urbinatium dominus	
Franciscus dux Genua positur	367 Florentinorum dux milita-	
Franciscus dux Mediolanensis di-	ris	313
emobit	369 Fridericus Urbinatium princeps	
Franciscus Orsus comitis vitæ in-	imperatorum Italiæ præstan-	
sediat	459 tissimus	400
Franciscus Salviatus Gonsalone-		
rius Florent.	100	
Franciscus Sforcia Pesciam ten-		
tat, Buggianum & Stilianum		
occupat 212. eiusq; gesta, vide		
Franciscus comes		
Franciscus Salviatus Pifarum E-		
piscopus	410	
Franciscus Spinola Philippo duci		
suspectus in exilium abiit	241	
tumultum excitat Genua		
241		

G

Adolus Parmensis Pontifex	
Romanus	21
Galeazzi ducis tyrannis	402
Galeatius Francisco Mediolanen-	
sium duci succedit	369
Galeazius in templo trucid-	
atus	405
Galeazius Mediolanum dum	45
Galeazius	

I N D E X.

Galeazius Viscontius fratri-	Georgij Scalij insolentia.	163
da 47	mors	165
Galeottus Faventinorum regulus	Gaorgius Ginorius eques Rhodi-	
ab uxore occiditur 460	us Pratum liberat	394
Galipolis à Venetis occupatur	Gerardi Gabacorti perfidia	340
449	Germani Venetis bellum mo-	
Gallie regis adversus Pontificem	vent	458
bellum 47	Germanus quidam miles Picci-	
Gallia Francia & Burgundia di-	nimum in sacco portat	269
sta 3	Giannozius Saernitanus dux	
Gellicæ moderna lingua origo 8	belli celebris	161
Galli omnes in Sicilia interfici-	Gherardinus Spinola Luccam e-	
untur 34	mit	98
Gallorum mores Florentiam oc-	Ghiarardada provincia occupata	
cupant 110	à Venetis	308
Gargari montis castellum à Sar-	Gibellini Florentiâ pulsi 63. Flo-	
racenis extructum 18	rentiâ subactâ restituntur	
Genjericus Romam spoliat & oc-	64. profugi	67
cupat 5	Gibellini qui vocati fuerint in I-	
Genjericus Vandalarum rex 3	taliam	30
Genua à Saracenis devastata 19	Gibellini restituti	69
Genua Francijco Galeazio ce-	Gibellinorum bona rediguntur	
dit 367	in fiscum	68
Genuenses Carolo VII. regi Gallo-	Gibellinorum cum Guelphis bel-	
rum imperium offerunt 349	lum. 31.	37
Genuenses ab Alfonso rege bello	Gibellinorum partes & principes	
affliguntur 348. à Viscontiorū	in Italia	61
imperio pristinam libertatem	Gibellinos lex à Reipubl. admini-	
recuperant 46. capiunt Al-	stratione Florent. excludit	128
fonsum regem 239. classem re-	Gildo Africana Imperij partis	
gis Renati profligant 353. defi-	præfectus	2
ciunt à Mediolanensis imperio	Ginius quædam oppida recupe-	
& quare 426. 427. Floren-	rat	290
tinus bello petunt. 457. Gallo-	Giottus pictor celeberrimus	98
rum imperij pertasi 352. in	Girfaleum Firmianum	234
Gallum arma capiunt 352. li-	Græcæ & Romanæ Ecclesiæ diffi-	
bertate authere Spinola po-	dia	257
tiuntur 142. prælio supera-	Græci cedunt Romanis ob Tur-	
ti 458	carum impressionem	257
Genuensis Reipubl. cōstitutio 240	Gregorius III. Pontifex	15
Genuensium cum Florentinis bel-	Gregorius V. Pontifex Rom. 19	
lum 452	Roma expellitur	20
Genuensium cum Venetis bellum	Gregorius X. Pōtifex Roman. 46	
ob insulam Tenedon 46	Gregorius XI. Pontif. Roman. I-	
Georgij Sancti mons Genue 450	taliam per Legatos male admi-	
	nistrat. 136	Ii 3

I N D E X

Gregorius XII. Pontif. Rom. 49

Gualtherus dux Atheniensis vi-

ces Imperii urbis Florentin.

suscipit 95. eius tyrannis 96.

& seqq. 103. 104. & seqq.

Guelſæ partes reſtituuntur 130

Guelſi circumveniunt Pontificis

hoſtes 137. Florētig electi 61. ob-

tinēt rex illū Sedis Pontif. 65

Guelſi qui vocati fuerint 30

Guelſi viribus augentur apud

Parmenſes 65

Guelphorum & Gibellinorum

origo 21

Guelphis in patriam redeundi

ſpes facta 91. ſed irrita 92

Guelphorum partium principes

in Italia 61

Guido Bonatus Aſtologus cer-

tum horæ momentam victoriæ

prædicit 21

Guido Buttifolunus Comes Flo-

rentinis præficiuntur 90

Guidonis Comititis in Republica

Florent. formanda conatus 66

Guilielmi Neapolitani regis obi-

tus 28

Guilielmus Terabar Tancredi fi-

lius 22. Apuliam occupat 22

Guilielmus Scaliger 48

Guilielmus Scēſius unā cum filio

trucidatur 116

Guinigijs Luccenſium dominus

ſtaterranorum legatum cō-

pugnandi & Florentiam mit-

tit 201

Godefredus potens in Italia 20

Gonſalonerii ædes qualis eſſe de-

beat 174

Gonſalonerii dignitas 140

Gonſalonerius rex illiſer Floren-

tinus 71

Gothorum nomen in Italia ex-

tingit 10

Gothorum occidentaliū irruptio I

Gothorum Orientaliū irruptio 4

H

H Adrianus V. Pontifex Ro-

man. 32

Hannibal Bentivoglius à Canne-

ſchiis interfectus 305

Hannibal Bentivoglius Bononia

politur 300

Haſtiludium Florentiæ celebra-

tum 372

Heinrico Angliæ regi quid pani-

tentiæ loco ab Pontifice impo-

ſitum ob Thomam Cantuariæ

Episcopum interfectum 27

Heinricus Imperator bis ex com-

municatus 21. exules reſtitue-

re conatur 87. Florentiam ob-

ſidet 88

Heinricus Lucenbergensis 38

Heinricus II. Bavarie dux. Imp.

German. 20

Heinricus III. Imper. German. 59

Heinricus IV. & V. Imperator

Germ. 2

Heinricus VI. Imperator Germ. 36

Heraclius Imperator 14.

Hercules Ferrariſis Marchio Flo-

rentinorū copiis præſcitur 426

Hieronymi comitis caſes 459

Hieronymus Machiavelus Flore-

tiæ relegatur 359. & necatur

ibid

Hierosolymæ reges, ſunt etiam

Neapolis reges 29

Hierosolymitanorū militū origo 2

Hiſpanica modernæ linguæ origo 8

Honorius III. Pontif. Rom. 29

Huguccio Faggiolanus 85. 87. 88. 2

Castruccio exturbatur 90

Hunni à Berengario reſſeſſi 18

occupant Pannoniam 3

Hydruntum à Turcis occupa-

tum 437

Hydruntum regi reſtituitur 441

Jacobi

I N D E X.

I

	<i>Insidia in Galeatium</i>	403
	<i>Insidia in Petrum Medicum de-</i>	
	<i>recta</i>	375
<i>Jacobi Patrizij sepultura igno-</i>	<i>Insidia in Pisanos detecta</i>	214
<i>miniosa</i>	419	
<i>Jacobus Guicciardinus legatus</i>	<i>Insontes vi publica ad supplicium</i>	
<i>ad castra</i>	430	<i>rapiuntur</i>
<i>Jacobus Marchiae comes Neapo-</i>	<i>Joanna Regina Neapolit. 53. mari-</i>	162.
<i>lit. rex salutatur</i>	51	<i>tum occidit 44. moritur</i>
<i>Jacobus Patrizius Florentinorum</i>	<i>Joannes Agutus belli dux cele-</i>	238
<i>nobilissimus</i>	409	<i>berrimus</i>
<i>Jacobus Piccininus in carcere ne-</i>	<i>Joannes Andius Genuensium Prin-</i>	163
<i>catur 368. Mediolanum cum</i>	<i>ceps mittitur ad regimen</i>	349.
<i>copiis concedit 368. notham</i>	<i>Joannis Andreæ Lampognani o-</i>	
<i>Francisci duis in uxorem du-</i>	<i>ratio ad D. Ambrosium ob ca-</i>	
<i>cit 368. primus copiarum dux</i>	<i>dem perpetranda.</i>	404.
<i>in universa Italia auditur 367</i>	<i>Joannes Archiepiscopus Medio-</i>	
<i>Senensibus bellum infert</i>	345	<i>lano solus potitur</i>
<i>Jacobus Venetianus legatus Luc-</i>	<i>Joannes Baptista Monteseccius.</i>	45
<i>centium Florentinos. clancu-</i>	<i>bellica virtute insignis</i>	411
<i>lum ad bellum incitat</i>	204	<i>Joannes Biccii primus fuit qui e</i>
<i>Ildoadus Gothorum rex</i>	9	<i>Mediceorum familia fere op-</i>
<i>Imola furtim occupata</i>	186	<i>pressa emergeret</i>
<i>Imola restaurata</i>	13	<i>Johannes Bohemia Rex 98. urbes</i>
<i>Imperator dignitate sua privatus</i>		<i>Italiæ occupat</i>
<i>à Pontifice Romano.</i>	21	<i>Joannes Cambius prodicionis ac-</i>
<i>Imperator Germ. feuda constituit</i>		<i>cusatur</i>
<i>in Italia</i>	43	<i>Joannes de Firmo Papa</i>
<i>Imperator Otto IV. à Pontifice</i>		26
<i>excommunicatus</i>	29	<i>Joannes Delabella patriæ statum</i>
<i>Imperatori Romano ius quod in</i>		<i>reformari curat</i>
<i>urbe habebat à Pontifice adi-</i>		72
<i>mitur</i>	27	<i>Joannes Franciscus Gonzaga</i>
<i>Imperii in Oriente ruina</i>	14	<i>Veneti exercitus dux</i>
<i>Imperii mutatio quâ periculosa</i>	7	<i>Joannes Francisc. Palla Strozzi.</i>
<i>Imperium Romanum ad Germa-</i>		<i>filius mercatorum divissimus</i>
<i>nos translatum</i>	18	<i>Joan. Fregasius insidiatores pellit</i>
<i>Incendium Florentiæ exortum</i>		351. Neapolitanæ regni negligi-
85.	142.	352. regno Neapol. pulsus 353.
<i>Innocentius III. Pontifex Rom.</i>	29	<i>Joannes Galeazius comes cogno-</i>
<i>Innocentius IV. Pontif. Rom.</i>	31	<i>mento virtuosus 39. primus</i>
<i>Innocentius V. Pontif. Roman.</i>	68	<i>dux Mediolanus ibid.</i>
<i>Innocentius VI. Pontif. Rom.</i>	45	<i>Joannes Galeazius Viscontiæ</i>
<i>Innocentius VII. Pontif. Rom.</i>	49	<i>Longobardiæ Princeps belli-</i>
<i>Innocentius VIII. Papa crea-</i>		<i>cosus</i>
<i>tur</i>	449	<i>Joan. Guicciardinus Luccæ obfi-</i>
<i>Insidia in Cosmum Medicum</i>	215	<i>dione cingit 211. pecunia corru-</i>
		<i>ptus male administrat bel-</i>
		<i>lum 213.</i>
		<i>Joanne</i>

I N D E X.

Joannes Hannibalis Bentivogly filius cur Reipubl. administrat. non adhibuit	306	pacem universalem consequi- tur 344. peregrino milite re- ferta 48. Pontificis ambi- tione in duas partes distracta 399. vario exercitu afflicta- ta	127
Joannes Hierosolymæ rex	29		
Joannes Maria Mediolanensis dux	39. 48		
Joannes Medicus Florentinus dis- suadet bellum contra Philipp. Viscontium 185. legem ex- actionis publice laudat	196	Italica lingua quomodo exorta Ital. milites sub titulo. S. Georgij conscripti.	48
Joannes Farvoda Turcas ad Bel- gradum vincit	346	Itatorum militum ignavia	431
Joannes Venimiglianus ca- pitus	345	Jubilæus annus quinquaginta annorum termino	45
Joannes XXII. Pontif. Rom.	37	Jubilei Romani author	36
Joannes XXIII. Pontif. Rom.	50	Judicia hominum incerta	133
Joannes Vaellesch. Cornetanus Alexandrinus Patriarcha eius authoritas 274. Florentinis for- midabilis 275. eius ruina 276		Judicium XII. Collegij Romæ	19
Joannes Vaelleschins Patriarcha Reinaldum permovet	228	Juliani Medicei funus, eiusq. mi- re ingenium	420
Joannis Bentivogly interitus	461	Julianus Medicus Laurentij fi- lius 189. 390. interficitur ne- farie.	413
Joannes Galeazij Viscontij obi- tus	179	Justinianus Imperator Belisari- um constituit ducem	9
Joannis Medicei animi constan- tia. 193. authoritas apud ple- bem 191. consilium de Cata- sto exactionum 198. exhor- tatio ad filios ante obitum	199	Justinus Imperator	10
ingenium pacis studiosum	191	Justus quidam plebeius Prior e- ligitur	200
vite institutum	200		
Joannis Pazzij uxor hæreditate paterna spoliatur	409		
Jordanus Comes	63		
Italia civitates & provinciæ dis- tractæ 53 conditio dubia fortis 233. principes confederati 54 regulorum fides fluxa 262. vires fractæ. 53.	54		
Italia cur tot Rerumpubl. muta- tiones passa 68. divisa in duas partes Pontificis cona- tus 408. in Imperatorias & Pontificias partes divisa. 59			

L

Acus S. Andreae	268
Ladislauus Neapolitanus rex 49. 50. bellum gerit contra Florentinos 179. moritur ibid	
Lanam exercens tribus Florentiæ seditionissima	148
Lando Eugubinus exercitui Flo- rentin. præficitur	89
Lapus Castilhoneccius hostis Rei- publicæ declaratus	143
Lapus Guetpharum dux turbat Rempubl.	138
Laurentij Medicei oratio gra- tis ad Florentinos dominos 421 sententia de Volaterranis com- pescendis 397. obitus, eiusq. vita & mores	462

Laurentius

I N D E X.

Laurentius Medicus ad regem Longobardie civitatum fœdus in	
Neapolitan. orator 433. apud	Fridericum Barbarossam Im-
regem summa cum laude ora-	peratorem 29
torem agit 435. & pacem Ho-	Longobardia unde nominata 17
rentinis impetrat 436. à sica-	Longobardicum bellum resusci-
riis vulneratur. 415. auctori-	tatur 299
tatem omnem recuperat 440	Longobardi in Italiam vocantur
Claricem Ursinam ducit uxore-	11. quam diu in Italia 17
rem 385. in clientelam Rei	Lotuerius Florent. Episcopus 82
publ. Florentina recipitur 424	Luce Pittii casus cum ignominia
Petri filius 389	390 381. insolentia & audacia 360
Laurentius Petri Medicei filius	Lucas Pittius vir audax Dicta-
in Hastiludio palmam obti-	turam Florentia revocare stu-
net 372	det 359
Laurentius Ridolfus 189	Lucca à Florentinis obsessa 247.
Legati Imperatoris regumq;	Florentinis venum offertur.
Gallie & Hungarie pro Ho-	97. 103
rentinis 428	Luccenses à Florentinis obsessi 211
Legatus Florentinus finibus Ve-	à Florentinis Petram sanctam
netorum prohibitus 135	postulant 454. obsessi ducem
Legatorum Pontificis avaritia &	Mediolanensem implorant 251
superbia 136	obsidione soluta Pisanum a-
Legum mitigatione bellum inte-	grum Florentinis eripiunt 213
stinum componitur 74	res Florentia turbatas compa-
Leonardus Venetus legatus Me-	nunt 82
diolani interimitur 330	Luccensium legatus apud Flo-
Leonatum castrum Venetis	rentinos belli deprecatur 204
datur 298	Ludoicus Andius in Italiam
Leo III. Pontifex 17	traiecit 167. bellum cum Ca-
Lex ad compescendam notationem	rolo Durazzio gerit 168. mori-
Capitaneorum 129	tur 168
Lex militiarum calamitatum	Ludoicus Angius in regno Nea-
fons 128	polit. adoptatus 52
Libertas apud Florentinos semper	Ludovicus Bavarus Imper. Ger-
venalis 133	man. in Italia 96
Libertas libertatis nomine oppri-	Ludovicus Fregosius Serraza-
mitur 132	nam occupat 434
Ligurinum hodie Livorno 452	Ludovicus Gallie rex bello peri-
Literæ Patriarchæ ad Piccinnum	tus 366
insolito caractere conscriptæ	Ludovicus Guicciardinus Justi-
intercipiuntur 275	ciæ vexillifer 143
Livorno olim Ligurinum 452	Ludovicus IV. Imperator Germ.
Iodinii ad Venetos concedunt 311	37. 39
Longinus consules & Senatum	Ludovicus Sforzius ad administr.
abrogat Exarchus Ravennæ 10	Mediolan. recipitur 434
	Ludovicus

I N D E X.

Ludovicus Hungariae rex Joannam reginam à Sicilia regno eiciit 44. 45.	Martinella Campana 62
Luesse viſſima Florentia vaſtat 124	Martinengha arx obſeſſa 296
Lusus cauſa cladis 75	Martinus Papa partium ſtudia reſuſcit 69
	Martinus IV. Pontif. Roman. 34
	Martinus V. Pontifex Rom. 50
	Maſtinus Luccam vendit 103
	Maſtinus Scaliger Luccenſes ſub imperio habet 102
M Affeus Marradus virtute dirimit pugnam 101	Maſus Albitius in vite periculo 176
Magiſtratum deponere coguntur Domini Florentie 155	Mattheus Aquaspartanus Pontif. legatus 80
Magiſtratus per urnam creandi mos 94	Mattheus Morozzius necatus 110
Mahumetics Turcarum Imper. Rhodium expugnat 437. moritur 441	Matthias Hungariae rex in expeditione contra Turcas 360
Malateſta deficiunt à Venetis 278	Mathildis Comitiffæ obitus 25
Malateſta exercitus Florentini dux 103	Maximus Eudoxa Valentini Imp. uxorem ſibi nubere cogit 5
Manfredus Friderici Imperatoris filius naturalis 31. 32	Medicei à Paxgiorum familia inſidiis petuntur 410 411. &c
Manfredus Ghibellinos reſtituit 64	Mediceorum imperiū firmatū 390
Manfredus Neapolis Rex Eccleſiam Romanam infeſtat 32	Mediolanenſes averſantur Venetorum ſuperbiam 317. comitens Franciſcum ad ſtipendia vocant 311. fame coacti de deditio- ne cogitant 329. libertati ſeſe vendicant 311. lugent ob transactionem inter Sforciam & Venetos 320. Piccininis ducib. contra Sforcia ſe muniunt 325. Venetorum auxilia implorant 325
Maſphaeus Viſcontiſ tumultum excitat Mediolani 38. & fit dominus Mediolani 39	Mediolanenſis cum comite ſe coniungit 198. cum exercitu Florentinos & Venetos terret 251. Tuſciam occupare præſumit 274. in Florentinos bellum parat 245. ducatus adminiſtratio diſſidium parit 426.
Marca olim Picenum vocabatur 234	Mediolanenſis ducis copiae proſſigata 308
Marchio Ferrarienſis cū Venetis de urbis iure cōcedit 441. ditionis maximam partem recuperat 446	Mediolanenſis ducis de Venetis & Comite Fraciſco cōſultatio 258
Mariarum contra hoſtes fidei Chriſtiana expeditio 24	Mediolanenſ. expoſtulatione cū Sforcia 321. ducum origo 37. dux à Venetis
Mariottus Baldovinettus Reinat di tyranno ſe opponit 224	
Marradii caſtri amiſſio eiusq. ſitus 280	
Marradium caſtrum 289	

I N D E X.

Venetis in angustias addu-	Mysterium sacrum cedis	417
ctus 309. dux diem obit 310.	N	
dux ieiunio Quadragesimali		
valedit 395. dux Luccensibus	Nardorum conatus ad Medi-	
obsessis auxilia mittit 211. dux	cea familiā evertendā 391	
Venetorum agros invadit 336	Narses Longobardos in Italiam	
Mediolani ducatus discinditur 48	vocat	11
Mediolani duces	Narsētis Eunuchi res gesta	10
Mediolanū expugnatur ab Imp.	Neapoli reges non possunt esse Im-	
Friderico I. 26. quā fortuna	peratores Romani	32
ad Sforciam inclinata 330	Neapolis ab Alfonso Arragonie	
Mens humana nunquam sibi sa-	rege infestata 438. Alfonso ce-	
tisfactum putat	dit	300
Mens mali præsaga	Neapolis reges sunt etiam reges	
Mesenia vallis hodie Valida	Hierosolymæ	29
mont.	Neapolitanū regnū feudū Roman-	
Michael Landonius carminator	Pontif. 32. Normandis ereptū	
vexillifer iustitiæ. 156. &c. in	ad Germanos transfertur 28	
exilium pulsus	Nepotes Pontif. Romanorum	34
Micheletius Venetarum copia-	Nerii Gini Caponii oratio ad Se-	
rum ductor ad Carravaggia-	natū Venetū 264. prudētia 313	
num castrum	Nerius Ginius Caponius legatus	
Militiæ corruptus status	Florentinus splendide Venetiis	
Militiæ Italia exemplum	exceptus 264. dissuadet com-	
Militiæ ratio deploranda	positionem cum rege Alfonso	
Militis infracti exemplum	315. non censet consilium Me-	
Militum in Italia duo genera 233	diolanenses à Sforcia occupari	
Miniati templi iuxta Florētiā 20	327. quāre Cosmo Mediceo ma-	
Modoecia hodie Montechium 303	ximè suspectus 301. Reinaldo	
Monasteria Florentiæ dire-	substituuntur in bello contra	
pta	Luccenses	210
Monachus de coniuratione su-	Nicolai Piccinini milites in Ita-	
spectus	lia	233
Monialis nubis Imperatori	Nicolai Pontificis mors	343
Monrealis Gallus in Tusciā e-	Nicolai Urani conatus in Cosmo	
xercitum ducit	Mediceo opprimendo 215. indi-	
Mons S. Georgii apud Genuen-	cium de Joannis Medicei au-	
ses	thoritate 191. pro patriæ tran-	
Mons Sansavinus obsidetur 426	quillitate consilium	216
Montechium olim Modoecia 303	Nicolaus Cerchius	79. 81
Montes quid in Republ. Florenti-	Nicolus Estensis Ferrariæ Prin-	
na	ceps comitem & Mediolanen-	
Montori comites in vincula conie-	sem ducem conciliat	294
ctus	Nicolaus Fortebraccius belli dux	
Mutina & Regium Ferrariæ	celebris	202
Marchioni donata	Nicolaus	
		335

I N D E X

- Nicolaus Laurentius* Romæ Imperium arripit 44. interficitur 45
Nicolaus Mantuanus liberam Rempublicam discipulis commendat, quod malè cessit 402
Nicolaus Papa ut pacem Italiae restitueret comitias Ferrariae indicit 312
Nicolaus Piccininus dux belli celeberrimus 188. in vincula deductus 195
Nicolaus Piccininus, vide Piccininus
Nicolaus Pratenfis Pontificis Legatus statum Florent. turbatum restituit 82
Nicolaus II. Pontif. Roman. 21. 23.
Nicolaus III. Pontifex Rom. 33. 68
Nicolaus ambitiosus 34
Nicolaus V. Pontifex creatur 310
Nicolaus Soderinus magno applausu fit iusticia vexillifer 375. Venetos in patriam armare studet 383
Nicolaus Vitellinus 399
Nicolaus Uzanus bellum contra Luccenses dissuadet 203. bellum in Luccenses contra Reinaldum dissuadet 204. & quibus rationibus 205. familiam Mediceorum sublevare nititur 182
Nigri auspicijs Caroli Valesii restituantur 97
Nigrorum & Albarum partes Florentie 76
Nigrarum partium principes 77
Nobiles turbant Rempubl. Florentinam 118 119. &c
Nobilitas omnis Florentie oppressa 123
Normadia in Italia unde dicta 22
Nothi Bentivoglii fortuna memoranda 306
Novellus Comes Andriae dux exercitus Florentini 89
Nuceria urbs Sarracenis ab Imperatore conceditur 31
Natus licitor pede uno ad furcas affixus 156. 157
- O
- Octavianus Sforzia* flumine perit 426
Octo viri militiae praefecti in Re-publ. Florent. 156. 157
Octo viris excubiarum Florentie ius vitae necisque tribuitur 208
Odoacer Regis Italiae iustitiam sibi arrogat 3. cum filio interficitur 6
Odo comes Braccij filius exercitus Florent. moderator datur 188
Oddo comes in valle Miseniorum oppressus 135
Oratio ad Sr. Ambrosij homicidium animo versantis 404
Oratio Benedicti Alberti antiqua iret in exilium 169. Caesaris Petruccij collo inserto 1720
 393. civium patriae amantium 132. civis Florentini seditiosus 148. Cosmi Medicei pro Sforzia 327. Joannis Medicei ad Rinaldum de mutando Reipublicae statu 192. Laurentij Medicei ad Florentinos cum solus bello peteretur 421. Legatus Seravacensem accusatis crudelitatem Astorij 207. Lucensis cuiusdam senioris pro urbe defendenda 248. Ludov. Guicciardini pro sedandis motibus 144. Mediolanensis nomine Reipublicum Sforzia expostulantis. 321. Nerij Caponii contra Sforziam 327. Nerij Gini Caponii in Senatu Venetis

I N D E X.

Venetis 264. Nicolai Uxani Partium novarum in Republ.	
de patriæ tranquillitate con-	Florentin. ambitio 160
ferranda 216. Petri Medicei Paschalis I. Pontifex	17
in Florentinos ambiciosos 388. Paschalis II. Pontif. Roman.	24
Pompilii comitis ad Ginium Patriæ ingratæ exemplum	167
290. Reinaldi Albij ad Du-	Patriæ studium nonnunquam
cem 142. Reinaldi ad Pontifi-	exitiosum 72
cem Eugenium ob fidem mi-	Patriarcha Alexandrinus maxi-
nus servatam 229. Reinaldi	ma auctoritate erectus 274.
Albij ad sedandos motus po-	eius ruinâ 276
puli 187. 190. Salvestri Ala-	Patrimonium Petri in Ita-
manni Medicei filij 140. Veri	lia 20. 53
Medicei pro civibus oppres-	Parva olim Ticinum 311
sis 173	Pauli Pontifici mors 387
Ordellaffus Foroiulij dominus 185. Paulus Luccensium tyrannus	
Orestes & Augustulus Imp. 5	proditur 212. & perit 213
Orsattus Justinianus 277	Paulus III. Pontif. creatur 369
Opificum classes Florentiæ consti-	Pax in Italia exclusis Genuensi-
tuta 65	bis 456. in Longobardia in-
Ofium olim Auximum 458	stituta 298. inter Florentinos
Os porci Papa 18	& ducem 198. inter Florenti-
Ostasius Polentanus Pontificis no-	nos & Gallie regem Mediant
mine Rector Ravennæ 259	Laurentio Mediceo confirma-
Ostrogothi Pannoniâ occupant 4	ta 436. inter Florentinos Luc-
Otho Columnensis sis Pontifex	censes & Senenses 214
Roman.	50 Pax & Pontif. sunt hostes 449
Ottonis I. Imperatoris Germani	Pax universalis Italiæ 344. ab
re geste 19	Alfonso rege turbatur 345
Otto II. Imperator German.	19 Paxq; sicarii morte plexi 418. 419
Otto IV. Imperator. German.	29 Paxq; iorum coniuratio in Medi-
	ceos 410
P	Paxq; iorum familia Florentiæ
	amplissima 408
P Aalati Florentiæ munus 75	Pennoneriorum magistratus 93
Palandrana familia Floenti-	Pescheria Venetis pace constituta
nis inimica 391	cedit 298
Pallæ Strozzi dictum de conati-	Pesarum olim Pisaurum 308
bus astutis 225. eiusq; consti-	Pestis Florentiæ 124
lium ibid. & 226	Petrarchæ Vaticanum 338
Palla Strozzius in exilium mitti-	Petra Sancta obsidetur 452
tur 229	Petri Albij inversa fortuna 162
Pannonia Hungaria dicta 3	Petri Medicei adversarij disfra-
Parlamenta Florentinorum 166	cti 378. & fugati 380. agrum-
Partium apud Florentinos ori-	do 386. causa victrix 380. Cos-
go 59	mi filij institutum 370. epistola
	Kk ad

I N D E X.

<i>Incrementum</i> 58. Romanorum	Ravenna Pontifici donata	16
<i>ingenium irrequietum</i> 33. Ro-	Karennates in Venetorum clien-	
<i>manorum nepotes</i> 34	telam sese recipiunt	295
<i>poniremolis olim Appua</i> 458.	Regina Neapolitana moritur	238
<i>poppii comitatus Florentinis ce-</i>	Regius exercitus a pontificio pro-	
<i>dis</i> 290	fligatus	444
<i>poppium olim pompilij forum</i> 255	Reinaldi Albij oratio sedandis	
<i>popularis incōstantia exemplū</i> 153	motibus accommodata 187. 189	
<i>populus Florentinus Rempubl.</i>	&	90
<i>restituit</i> 123	Reinaldi ad Sepulcrum Salvato-	
<i>postulata plebis Florent. seditio-</i>	ris profectio & obitus 289 co-	
<i>sa</i> 154	natus in opprimendo Cosmo	
<i>presagia mortem Laurentij Me-</i>	Mediceo 219. consternatio ob	
<i>dicei antecedentia</i> 464	Cosmum Medicum in exilio	
<i>pratenſum ingenia ſuperba &</i>	viventem 223. expostulatio	
<i>arara</i> 391	Florentiæ coram Decemviris	
<i>pratiū a Caſtruccio obſeſſum</i> 91	210. verba ad pontificem ob fi-	
<i>pratium furtim occupatur</i> 392	dem minus servatam 229	
<i>prncipes quæ ad fidem ſervan-</i>	Reinaldus Albizius ſeditionem	
<i>dam adigere poſſint</i> 440	movet Florentiæ 226. 228	
<i>priores artium, Libertatis priores</i>	Reinaldus bellum contra Luc-	
<i>vocantur</i> 359	cenſes Florentinis ſuadet, &	
<i>priores in magiſtratu Floren-</i>	quibus rationibus 204	
<i>tia</i> 69. 70	Reinaldus ob maſe adminiſtra-	
<i>proditorij animi exemplum</i> 194	tum bellum accuſatur 209	
<i>proſcriptiones & exilia Floren-</i>	Reinaldi oratio ad Ducem Medio-	
<i>tia</i> 236. 380	lanenſ. pro exulibus Florenti-	
<i>proſcriptiones nova Florentiæ</i> 359	nis 142	
<i>proſcriptiones nova Florentia ſub</i>	Reinaldus pontifice conſiſus ab	
<i>Bardo Altovitio</i> 386	ipſo circumvenitur 228	
<i>prudentia fortuna malignitatem</i>	Reipublica conſtitutio LVI. civi-	
<i>ſuperat</i> 135	bus committitur 135	
<i>præcius pucci Cosmi Medicei po-</i>	Reipubl. Florentina mutatio 143.	
<i>tenna ſtabilit</i> 215	nova conſtitutio 160. 166. 237	

Q

<i>Q</i> uaſtoris Veneti inſolentia	Renatus ab Arragoniæ rege uni-	
& diſcreti in Sforcia 319	verſo regno exiit 299. igno-	
<i>Quatuor decemviri Florentia</i> 119	minioſe a Genuenſibus proſti-	
<i>Quatuor Reipub. Florentina</i>	gatus 353. rex in Italiam voca-	
<i>Classes</i> 118	tur 342. inſino duce Galliam	

R

<i>R</i> aimundus Cordubenſis e-	repetit 343. omni regno Nea-	
xercitus Florent. dux 94	politano pellitur 300. rex Flo-	
<i>Raphaell. Jarius Cardinalis</i> 413	rentinorum & ducis ſipen-	
	darius 342	
	Reſpubl.	

I N D E X.

- Respubl. Florentina mutata* 157. sic appellata 17. pontifici ab
160. à potentiorib resitutuenda Imperatore resitutu 33
190. resituta 303 *Romania olim Flaminia* 254
Rerumpublicarū amplificanda- *Romani Imperij ruinæ quæ cau-*
rum ratio 55 sæ I. 4
Rhodi à Turcis expugnati 437 *Romanorum corrupti mores* 338
Ricciorum & Albiciorum con- *Romanorum Imperium ad Ger-*
tentiones 130 *manus translatum* 18
Ricciorum & Albitiorum fami- *Romanum Imperiū distractum* 6
liæ dissidium 127 *Romanus Græcorū Imperator* 18
Ricciorum partes enervatæ 136 *Romanus populus pontifici refr-*
Ringhiera Florentiæ 108 *gatur* 27
Roca castrum 241 *Rosimundæ adulterium & in*
Roccamandana arx 452 *maritum perfidia* 12. 13
Robertus Ariminensis Florenti- *Rovigium Veneius addicitur* 447
norū exercitui præficitur 400 *Rudolfus Bardius Episcopi flu-*
Roberti Guiscardi familia & ori- *xam fidem arguit* 119
go 22 *Rudolphus I. Imper. Germ* 32. 35
Roberti Sicilia regis obitus, testa- *Ruffinus orientalis Imperij præ-*
mentum & heres 444 *fectus* 2
Robertus Ariminese pontificis *Rugerus Siciliam occupat* 23
exercitus dux 443. regium e-
xercitum profligat 444
Robertus Guiscarus obfesso pon-
tifici fert opem 21. & Romam **S** *Abaudia urbs eiusq. imperi-*
vastat 22 *um in Franciscum ducem*
Robertus pisarū agrū vastat 427 *confertur* 366
Robertus Sanjeverinus copijs Salatinus *Saracenorum prim-*
Venerorum præficitur 442. *ceps* 24
Sforzj fratribus Mediolanen- *Salvester Alamanni Medicei fili-*
sem ducatum invadit 433. *dux* *us patria opulenti stude* 139
belli celeberrimus 394. *relega-* *Salvepro Mediceo eripitur ma-*
tur 427 *gistratus* 153
Robertus Sigismundi Malatestæ *Sammatus in patriam contu-*
nothus 387 *rat & deprehenditur* 173
Robertus rex Neapoli 36 *Sanjeverinus à Germanis dele-*
Rodolfus perucius Cosmi Me- *tus* 353
dicei restitutioni adversa- *Santiij nothi fortuna memoran-*
tur 228. 234 *di* 306. 307. & c.
Romæ castrum S. Angeli muni- *Santius Bentivoglius rebelles Lo-*
tur 48 *nomia elicit* 334
Roma Florentiæ comparata 125 *Sarraceni Apuliam & Calabriā*
Romanæ Ecclesiæ vires fractæ & *invadunt* 18. *vocantur ab Im-*
restauratæ 43. *cum Græca Ec-* *peratore contra pontificem* 31
clesia dissensio 8. 257 *Saracenorū strages ad Taronum*
Romandiola Italiæ pars quando *urbem* 15 **K** 3

I N D E X.

Schisma Ecclesiæ Romæ	8	nensibus imperans	308
Schisma papale 20. 21. 25. 47. 49.	50	Sigismundus Malatesta bello pe-	349
Schisma papale X L. annorum	51	titus	349
Sciarra cardinalis pontificem ca-	36	Sigismundus rex Ungariae su Im-	50
pit	36	perator German.	50
Sclavi infestant Traciam & Illy-	10	Simeonthe Imperatricis pietas	29
riam	10	Sixti pontificis cum Medicea fa-	399
Sclavonia unde appellata	14	milia similitas	399
Seditio Florentia 72. 78. 82. 90.	14	Sixtus III. Pontifex creatur pri-	387
92. 99. 101. 104. 119. 127. 138.		mus pontificis potestatis asser-	387
141. 147. 152. 155. 158. 162. 172.		tor	387
176. 226		Sforzia pacem petijt	236
Seditio Mediolani à duobus civi-		Sforzia Papæ Eugenium pisen-	236
bis tenuis conditionis excita-		privat	234
ta	330	Sforzia militia celeberrima	233
Sena extructa	7	Sforzia, vide Francisc. Comes	320
Senenses Florentia tumultum se-		Sforzia de Mediolanensis ducatus	426
dare nituntur 115. in Florenti-		administratione contendit	426
norum amicitia constantes 313.		Sforzi fratres ducatum Medio-	433
Volaterranis auxilia denegant		lanensem invadunt	433
contra Florentinos	201.	Sforcys secunda fortuna invidi-	368
Senensium dissimile nobilium im-		am conciliat	368
perio sopita	461	Sforza Canignolus	51
Serazana à Florentinis recuperata	454.	Stephanus porcarus Roman ab	339
Florentinis restituenda		Ecclesiasticis vendicare cona-	339
pontificis arbitrio 457. a picci-		tur 338. interimitur	339
nino expugnata 245. a Gregorio		Stephanus VII. pontif. Roman 20.	339
occupata	435	Sulico occidentalis Imperij præfe-	2
Seraveza vallis in clientelam Flo-		ritus 2. perturbat Imperij sta-	2
rentinorum ceat	207	Stinchar arx Calvacantiurum	84
Seravenses crudelitatem	A-	Studium erga patriam aliquando	72
stortij experiuntur & apud		exiliosum	72
Florentinos conqueruntur	207	Spectaculum de Missione Para-	395
Serchius fluvius	211	cleri templum incendit	395
Sergius pontifex	18	Spectacula Florentia & ob quam	372
Sessa olim pomeria Vestinorū	238	causam	372
Sicilia Arragonia regibus in seu-		Spinola Genuenses restituit liber-	142
dum cedit	35	tati	142
Sicilia & Apulia regnum insti-		Spoletum a pontifice diripitur	398
tutum	23	Squittinorum mos in magistratu	94
Sicilia electis Sarraconis Imperio		creando	94
Græcorum subicitur	22	Subscriptio Sforcianarum litera-	234
Sigismundi Malatesta Arimi-		rum	234
nensium reguli obitus	387	Sylvester Mediceus equestri di-	gnitate
Sigismundus Malatesta Arimi-			

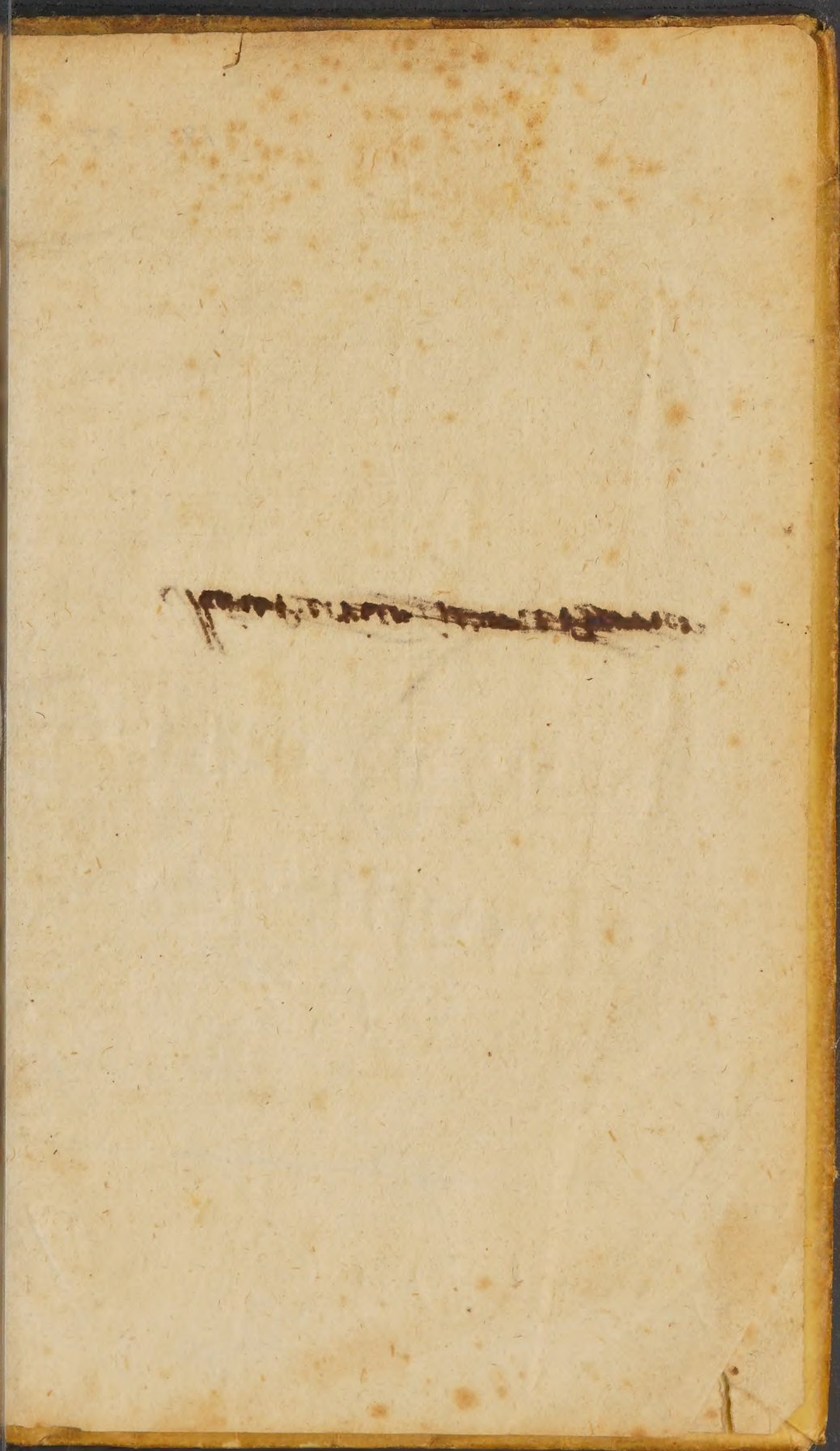
I N D E X.

gnitate ornatur à populo	153	Tredecenviri gubernant Remp ⁷	
Symmachi interitus	7	Florentin.	90
T			
		Tribus infima plebis Florentiæ	
		abrogata	160
T Agliacorum olim Cassiolo-		Tribus quanam Florentiæ omni-	
rum ditio	448	um seditiosissima	148
Taldus Valerius Gonfalonarius		Tumultus Florentiæ	418
Florentiæ	100	Turcæ ad Belgradum profligati	
Tancredus princeps Norman-		346. Euboia insula occupant	
dorum	22	387. Constantinopolim ca-	
Tancredus rex Siciliæ	28	piunt	343
Tempestat Horreda in Tuscia	147	Rhodum expugnant	437
Templariorum ordo & militum		Turris ad S. Reparata Florent.	98
Hierosolymitanorum	24	Tuscia omnis paret Florentinis	75
Templum S. Reparatae dedicatur		Tuscia turbatur	427
Florentiæ per Pontificem	256	Tyrannis Florentiæ stabilita	174
Templum S. Sancti igne absum-		Tyranni triginta in Italia	13
tum	395		
Terracina redit ad Pontificem	351	V	
Theodorici regis Gothorum laus			
& res gestæ	6. 7	V Adensis arx recuperata	340
Theodoricus Gothorum rex Ita-		Valamir Gothoru Rex Hun-	
liæ partem occupat 6. Italian		nos profligat	4.
restituit	8	Valentinianus Imp. Romani Im-	
Theodorus I. Pontifex	16	per sedem transfert	4
Theodosius devicit Vestrogothos	2	Vandali ex Hispania eiekti	3
Theodosius II. Imperator	3	Ualdus Ruffolus primus vexil-	
Thomæ Soderini modestia	189	lifer iustitiæ Florent.	71
Thomas Campofregosius Genu-		Ubertorum familia Florentiæ	59
ensium dux	183	Venetæ Reipubl. fatum	320
Thomas Cantuariæ episcopus in-		Venetæ urbis origo & histo-	
terfectus	26	ria	40. 41
Thomas Soderinus novas sorti-		Venetia extructæ	7
ones urget	376	Venetia provincia Italiæ	41
Thuringi Italian impetu ingre-		Venetia Florentinis amicitiam	
diuntur	5	petunt 261. à Germanis casti	
Tiberius Imperator	12	459. bellum Ferrariense pa-	
Ticinum hodiè Pavia	311	rant 442. Bononienses furtim	
Ticinum Sforcie cedit	316	occupant 333. Bresciam adipis-	
Tornaquintiorum domus Floren-		cuntur 198. cum comite con-	
tiæ	66	tendunt de Pado traiciendo	
Torrensiū familia Mediolani	37	252. cum duce Mediolanens.	
Totila Gothorum rex Roman ex-		clam transgunt 447. cum Flo-	
pugnat	9. 10	rentinis fadus inrens 196. cum	
		Mastino bellum gerunt	102

I N D E X

cum Sforcia paciscuntur 320.	rentia	71
duci Mediolanensi bellum mo-	Vexillum primarium plaustrum	62
rent 335. Florentinis auxilia	rectum	62
denegant 425. Florentinos bel-	Vexillum Sedis Pontificis Guel-	63
lum petunt ab exilibus concil-	phi obtinent	102
tati 384. Florentinos omnes	Victor in insolentia	102
eiiciunt 333. Galipolim occu-	Vidua comitis Hieronymi respon-	460
pant 449. municipiis varijs	sum	460
exuuntur 261. occupant Ve-	Vicentini in Venetorum cliente-	49
ronam 49. Pontificis edictum	lam veniunt	37
contemnunt 445. provincijs	Vicentiorum familia	9
inhiant 312. Sforcia deserto cu	Virges Gothorum rex	201
Mediolanensibus transigunt	Volaterra recuperatur a Floren-	201
325. superbia inflati aliorum	tinis	201
auxilia spernunt 260. suspica-	Volaterrani a Florentinis defici-	295
tes	unt 201. a Florentinis subacti	63. deditioe a Florentinis re-
Venetorum ambitio 257. clades	cepti 398. ob exactionem indi-	199
inanda a Sforcia illata 313.	gnantur	395
classis profligata 268. classis	Volaterranorum defectio	3
profligata a federatis 446.	Volaterranus rex Anglorum	23
causam pax 429. expositu-	Urbanus II. Pontif. Roman.	32
latio apud Florentinos 332.	Urbanus IV. Pontif. Roman.	46
fastus 42. cum Bononiensib.	Urbanus V. Pontifex Rom.	46
305. immane odium in Floren-	Urbanus VI. Pontif. Rom.	179
tinis 334. ius in Ferrariensem	Urbes a Florentinis domitæ	248
urbem 441. potentia Pontifi-	Urbis Luccæ defendendæ ra-	180
cibus noxia 445. responsum	Urbium quæ Rerum publicarum	94
legato Florentino datum ob	nomine gubernatur status	448. 449
suspendium comiti solvendum	Ursinorum cum Columnensibus	35
254. superbia Mediolanensi-	Ursinorum familia Romæ incipit	250
bus inuicta	Urna in magistratib. creandis	186
Veri Meducei continentia & con-	Ursinorum contentio	237
stantia 172. 173. eius oratio pro	Ursinorum familia Romæ incipit	194
civibus oppressis ibid.	Ursinorum familia Romæ incipit	208
Verona a comite Francisco libe-	Ursinorum familia Romæ incipit	270
rata 267. a Piccinino occupata	Ursinorum familia Romæ incipit	270
271. a Venetijs occupata 49. re-	Ursinorum familia Romæ incipit	270
esperata a Francisco comi-	Ursinorum familia Romæ incipit	270
te	Ursinorum familia Romæ incipit	270
Verona urbis fuit	Ursinorum familia Romæ incipit	270
Veronensis ager vastatus	Ursinorum familia Romæ incipit	270
Venus Cerchius	Ursinorum familia Romæ incipit	270
Vesperæ Siculæ	Ursinorum familia Romæ incipit	270
Vesprogo. horum sedes	Ursinorum familia Romæ incipit	270
Vexilla classium Florentiæ	Ursinorum familia Romæ incipit	270
Vexillifer inspicit in urbe Flo-	Ursinorum familia Romæ incipit	270

F I N I S.

182697

~~Ch. M. M.~~

James W. Lane

Wm. H. H. H.

182697

R. 3. 9
66

15

16

1765349

